New Testament

Nafaanra Language

Nafaanra - Bible - New Testament

Matio	3
Marko	65
Luka	104
Jɔn	168
Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ	216
Romae	278
Korintoe Hlɛ Jle	304
Korintoe Hlɛ Shiinwo	330
Galatie Hlɛ	346
Efisoe Hlɛ	356
Filipie Hlɛ	366
Kokosae Hlɛ	373
Tesalonika Hlɛ Jle	380
Tesalonika Hlɛ Shiinwo	386
Timotio Hlɛ Jle	389
Timotio Hlɛ Shiinwo	397
Tito Hlɛ	402
Filemɔn Hlɛ	405
Hebrie	407
Jemisi Hlɛ	426
Pita Hlɛ Jle	433
Pita Hlɛ Shiinwo	441
Jɔn Hlɛ Jle	446
Jɔn Hlɛ Shiinwo	453
Jɔn Hlɛ Taarɛwo	454
Juda Hlɛ	455
Wɔnnyinakee	457

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nafaanra - Bible - New Testament

Matio

Matio 1

1Yesu Kristo, Devid na Abraham nana wre, u sele leele nɔɔ hlɛ yi kre.

2Abraham wra Isaki se, a Isaki na Jekɔb se, a Jekɔb na Juda na u chinlɛ se.

3Juda na Tamar wru a pra Perez na Zera se, a Perez na Hezrɔn se, a Hezrɔn na Ram se,

4a Ram na Aminadab se, a Aminadab na Nahshɔn se, a Nahshɔn na Salmɔn se.

5Salmɔn chɔ na wi Rahab, a pre na Boaz se, a Boaz na u chɔ Ruth na Obɛd se, a Obɛd na Jɛsi se.

6A Jɛsi na ŋunu Devid se. A ŋunu Devid na Sɔlɔmɔn se Uria lekuchɔ wre na.

7A Sɔlɔmɔn na Rehoboam se, a Rehoboam na Abija se, a Abija na Asa se.

8A Asa na Jehoshafat se, a Jehoshafat na Joram se, a Joram na Uzia se.

9A Uzia na Joram se, a Joram na Ahaz se, a Ahaz na Hiskia se.

10A Hiskia na Manasɛ se, a Manasɛ na Amɔs se, a Amɔs na Josia se.

11A Josia na Jekonia na u chinlɛ se, nyjila ŋga nu pra Israel leele yii mna sɛ Babilɔn na kre.

12Ŋga pra pe yii mna sɛ Babilɔn na kre kɔkro kre, Jekonia na Shealtiel se, a Shealtiel na Zerubabel se.

13A Zerubabel na Abihud se, a Abihud na Eliakim se, a Eliakim na Azor se.

14A Azor na Zadok se, a Zadok na Achim se, A Achim na Elihud se,

15A Elihud na Eliasar se. A Eliasar na Matan se, a Matan na Jekɔb se,

16a Jekɔb na Josɛf se, Josɛf chɔ na wi Maria, la, Maria pɔ na wi Yesu ŋmba pe yeeri Kristo wre.

17Kena mu yire Abraham na mu pan mu su Devid na kre, pe sele nɔɛ yire kro pe sele kɛmbɔjijirɛ, a mu yire Devid na mu hɛ su nyjila ŋga nu pra Israel leele yii mu sɛ Babilɔn na kre, pree sele kɛmbɔjijirɛ, a mu yire ŋga praa wa mu tni Babilɔn na mu pan ma su Kristo ŋmba Nyiɛkpɔɔ na wɔ kre na kre, pree sele kɛmbɔjijirɛ na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Imi na Yesu Kristo sem na nyi i kre. Pra u lo Maria wru mna Josɛf ŋga mbe u u leŋge. Ɔga pe n na ta mu fni kre, pra nya na Maria siire ta, mu yire Kpra Ɔumu wre na.

19A u plɔ Josɛf, ŋmba pra u wru mu ŋga mbe u u leŋge kre, na pe lewo ŋmba u fraka, a u nsraa chaa mbe nyifɛɛrɛ Maria gbo lenɛɛrɛ yiɛ na. Ki tia wra u jawala pe na we u je brɛm.

20Ɔga kre kee ŋga na pan Josɛf ndra na kre, ki ble ka to, a nyjeeri bituŋu wa na uyɛ wɔ mu Josɛf nyina ŋunɛ nu, mna yo u pan mbo, "Josɛf, Devid nana, maa fiɛ na mu Maria leŋge, ti mbe u pe mu chɔ. Ɔgi na, siire ŋga u ta kre, Kpra Ɔumu wre na u yire mu ki ta.

21A we biblɔ se, mbe mu u mɛɛ tɛɛ Yesu. Ki nyina na, wre we u waŋgra leele shɔ mbe yili pe sisam nu."

22A yire kee nyjɛ krɛrɛ yie pe mbe ti o Tafun kee nyjɛ u yire u kee nyanyofun na mu yo kre, mbe yi pe kpra.

23Mbo, "E le, chlɔ ŋmba u n blɔ chin kre we siire ta, mbe biblɔ se, mbe pe u yeeri 'Emmanuel', ki nyina na, 'Wre na Nyiɛkpɔɔ oo wa titɛɛ.' "

24Ɔga Josɛf na nyi kre, u nsra kee nyjɛ o Tafun bituŋu wre yo u pan kre je, wra Maria wru mu leŋge.

25La, u nsra Maria chin chlɔ mna hɛ su ŋga wra biblɔ wre se. A Josɛf na pɔ wre mɛɛ tɛɛ Yesu.

Matio 2

1Pra Yesu se Bɛtlɛhɛm ŋga kii wa Judea tra nu kre na, kre nyjila kre na Hɛrodi wi ŋunu kre tra kre nu. Ɔga pra Yesu se kre, kachimblɛ plɛ na yiri yilafinhaa mna pan Jerusalɛm na,

2mna pan na wie mbo, "Sena Judae ŋunu ŋmba pe se kre nyi hin? O u wɔlɔ nya yilafinhaa na paan mbe u sumi."

3Ɔga ŋunu Hɛrodi na kre kee ŋga loo kre, gbun na yɔ u na, a kra wre na Jerusalɛm leele kro hau.

4A wra Judae sɔfue loplombo na nyinafɛɛnlɛ pre kro ble mna pe wie mbo, "Chia ŋgi na pra yo na pie Kristo wre se kre hin?"

5A pra kna mbo, "Bɛtlɛhɛm ŋga kii wa Judea tra na kre na. Pan Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wre na ki nyunɔ mu tɛɛ, mbo,

6'Ɔu Bɛtlɛhɛm ŋga muu wa Juda tra nu, mu ŋunumulie n pe fiɛn Judae ŋulo nu. Ɔgi na, ŋu sele nu ŋunu we yiri mbe paan ni leele Israel le.' "

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ŋga kra pan ma kre, Hɛrodi na kachimblɛ pre yeeri brɛm mna pe wie nyjila ŋga nu wɔlɔ kre na yili.

8A wra yo pe pan mbo, "E sɛ pɔ wre haa cha chiriri. Na e waa u nya kre, e ndru e pan e yo ni pan, mbe ni sɛ u sumi ka na."

9Ŋga pra ŋunu wre kee kre loo mu kɔ kre, a pra to kolo. Ŋga praa shie kre to, wɔlɔ ŋga pra nya yilafinhaa kre, na yiɛ klu pe pan mna sɛ yire katoo ŋga nu pɔ wre na nyi kre ndra na. A pe yiɛ na shɔ mu tro.

11A pra sɛ le katoo wa mna pɔ wre na u lo Maria nya, a pra kosie kan u yiɛ, mna pe tuuro zaanri mna u kɛ swa nyiɛ, na tlade, na kroboo ndiom taan.

12Ŋga praa wa wa kre, ki ble ka blee Nyiɛkpɔɔ na pe jaari ŋunɛ nu na pia shia ndru mbe sɛ tro Hɛrodi lawee na. A kra tia pra tro kolo fɔŋgɔ na mna sɛ pe chia.

13Ŋga kachimblɛ pre na yili wa mna sɛ kre, nyjeeri bituŋu wa na uyɛ wɔ mna Josɛf nyina ŋunɛ nu mbo, "Yiri mu pɔ wre na u lo wru mu fɛ mu sɛ Egypt na. E sɛ tni wa e sɛ su nyjila ŋga nu mbe yo e pan na, e ndru e pan. Ŋgi na, Hɛrodi pɔ wre chaa mbe gbo."

14A Josɛf na yiri blee kre mna pɔ wre na u lo bali mna yili chia kre na mna sɛ Egypt na.

15Ba pra tni mna sɛ su nyjila ŋga nu Hɛrodi na ku. Kre kee ŋga na pe mna tia Nyiɛkpɔɔ kee ŋga wra yire u kee nyanyofun na mna yo kre na pe kpra na. "Ni ni pɔ yeeri mu yili Egypt na."

16Nyjila ŋga Hɛrodi na nya na kachimblɛ pre u fana kre, u krɔ na kun kpɔɔ. A wra leele tun na pe sɛ bibilɛ mblɛ pee wa Bɛtlɛhɛm na, na ki mbɛɛlɛ chiɛ yire na kro gbo, pe mblɛ pe li yɛlɛ shiin, na mblɛ pe n ta mu da tun kre kro, mu yire ŋga ble wra kee kre loo kachimblɛ pre pan kre na.

17A kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Jeremia na yo kre na pan mna mbo,

18"Mana kpɔɔ ka yilii Rama na, nyɛnɛɛ na fooro kpɔɔ kee ni, Rahɛl u biile nyɛni, a pia jaa u bre. Ŋgi na, u biile pre n wa na."

19Hɛrodi kum kɔkro kre, Nyiɛkpɔɔ bituŋu na uyɛ wɔ mna Josɛf nyina ŋunɛ nu Egypt na wa mbo,

20"Yiri mu pɔ wre na u lo wru mu ndru mu sɛ Israel tra nu. Mblɛ pe pɔ wre chaa mbe gbo kre pe ku."

21A Josɛf na yiri mu pɔ wre na u lo wru mna sɛ Israel tra nu.

22A ŋga Josɛf na loo na Arkelao sɛ u lɛ Hɛrodi krɔ li mu ŋunumu li Judea na kre, kra tia fiɛrɛ na Josɛf yii, a wraa fiɛ na we sɛ wa. Ŋga kra pan ma kre, Nyiɛkpɔɔ na Josɛf jaari ŋunɛ nu a wra sɛ Galilii tra nu.

23mna sɛ tni Nazrɛt chia kre na. Kre kee ŋga na pe, mna tia kee ŋga Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na yo mu tɛɛ kre na pe kpra mbo, "Pie u yeeri Nazrɛt wo."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Matio 3

1Kre nyjila kre nu Jɔn, ndrajefun wre, na yiri na Nyiɛkpɔɔ kee yuu fimi lawee waa kre nu, Judea tra nu.

2Mbo, "E e jawala chinɛ, Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre mbra mna.”

3Wre Jɔn ŋmba kee Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Yisaia na nya mu yo kre, mbo, "Ndro waa wa na gble leni fimi lawee yire nu, mbo, 'E o Tafun kolo kre gbeele! E u trohaa kre fraka!' “

4Nyuuma yooro yoŋgo Jɔn naa toni. A yurɔ hlɛ na yi u greree, a u sroe na yii lɛ kpatɔ na srɛ.

5A Jerusalɛm leele na Judea leele na Jɔɔdan lɔɔ kre mbɛɛ tnifɛɛnlɛ kro na yili mna sɛ u pan wa,

6mna sɛ pe sisam yo, a wra pe ndrɛ je Jɔɔdan lɔɔ kre nu.

7Ŋga Jɔn na Farisiie na Sadukie pre tataara nya na pe paan mbe u pe ndrɛ je kre, a wra kna mu yo pe pan mbo, "Leesaala biile, ŋmbi u e nyina na e fɛ mbe yili krɔ kɔɔn ŋga ki paan kre nu hin?

8Kena e na kee nyjɛ yi nyina na e laa e sisam kro kre pini.

9Mbe yaa kro mbra eyɛ fana mbra yuu na, 'O lɛ wi Abraham.’

10Pe gbana tɛɛ tinyi yire didinyi na, tiŋge ŋga ki n na sɛŋgɛ chichie sɛni kre, pie ki kun mbe sɛ ki wa kanhun.”

11"Mi rɛ, nyumu ni ni e ndrɛ jee, mbe ki nyina na e laa e sisam kro, la, ŋmba uu wa ni kro na paan kre rɛ, Kpra Ŋumu wre na kanhun ni we e ndrɛ je. U jaŋga wɛ ni na. Mi kuraa n fna mbe u kpawrɛ yii. Wre we paan e ndrɛ je Kpra Ŋumu wre na kanhun ni.

12U kɔɔŋgɔɔ ŋga ni u yirɛ foo wa u kɛɛ, ŋga ni we yirɛ fue yire fɔ mbe yili yi bie nu, mbe sɛ yi bie yire tɛɛ lawee chichie nu, mbe sɛ yi fue yire le kanhun ŋga kraa fii nu.”

13A Yesu na yiri Galilii na mna sɛ Jɔɔdan lɔɔ kre mbɛɛ na Jɔn pan, na Jɔn u u ndra je.

14A Jɔn na kna mbo, "Mi ŋmba ki fna mbe mu ni ndra je kre, a ŋu pan na yuu na ni mu ndra je.”

15A Yesu na kna mbo, "Fuŋgaami ŋga, pan ki fna mbe pan. Ŋgi na? Kre kolo na oo yire mbe chiin ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa pe." Ŋga wra yo ma kre, kra tia Jɔn na u ndra je.

16Ŋga Jɔn na u ndra je mu kɔ, a wra yili lɔɔ kre nu to, a nyjeeri na nyaa, a Yesu na nya na Nyiɛkpɔɔ Ŋumu wre tii mu pan u na, na katoo kotro wi.

17To, a mana kpɔɔ ka na yili nyjeeri mbo, "Ŋmba wi ni Pɔ ŋmba ni kori, a ni yiɛ shɔ u na titi!"

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Matio 4

1Titɛɛ kre nu a Nyiɛkpɔɔ Ŋumu wre na Yesu bali mna sɛ fimi lawee kre nu, mbe Sutna sɛ u nyu cha.

2A Yesu na ble fun ble nununu fuloe shiin, lafo na ble. Kre kɔkro kre, klo na u ta.

3A Sutna wre na pan u jaara mna yo u pan mbo, "Na ŋu wi Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre titi kre, paara mbe dnɛ nyjɛ kaari paanu."

4A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Pra ki nyunɔ mu tɛɛ na, 'ki n pe sro ŋga lewo we li chiin na we yila mbe tni waŋgra nu, la kee ŋga Nyiɛkpɔɔ yuu kre na yi.' "

5Ŋga kɔkro kre, Sutna na u bali wa mna sɛ Jerusalɛm chia kre na, mna sɛ yire na u ni suminyuŋgo gedeŋge titi kre ndra na,

6mna yo u pan mbo, "Na ŋu wi Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre titi kre, ye mu to tra mbe ni le. Ŋgi na, pra ki nyunɔ mu tɛɛ mbo, 'Mbe ni bitumblɔ tun mbe pe paan mu le, mbe mu shɔ brɛm, mbe mu jele waa gbun dnɛ na.' "

7A Yesu na kna mbo, "A pe ki nyunɔ mu tɛɛ na chɔɔ mbo, 'Maa shia mu Tafun Nyiɛkpɔɔ pe mbe le.' "

8A Sutna na Yesu bali na, mna sɛ na u ni nyua gedeŋge ka ndra na, mna u nyina waŋgra ŋunumulie, na ki yirɛ chichiele nyjɛ mu chin ŋga kro,

9mna kna mu yo Yesu pan mbo, "Na mu kosie kan mbe ni sumi kre, mbe mu ŋga yirɛ nyjɛ mu nyaa ŋga kro."

10A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Sutna, flo wa! Pra ki nyunɔ mu tɛɛ na 'Mu Tafun Nyiɛkpɔɔ wre chiin yiɛ ki fna mbe mu kosie kan mbe u sumi.' "

11Ŋga wra yo ma kre, a Sutna wre na u ti wa mna se, a nyjeeri bitumblɔ na pan mna u sumi wa.

12Ŋga Yesu na loo na pe Jɔn yii mu le nyuŋgo kre, wra sɛ Galilii tra nu.

13U nsra sɛ tni Nazrɛt na, la, Kapɛnɔm chia ŋga kii wa Galilii tapla kre nyu na, Zebulɔn na Naftali tra na kre, bawa wra sɛ tni.

14Yire kee nyjɛ krɛrɛ na pe mna tia Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Yisaia kee ŋga wra yo mu tɛɛ kre, a kra pe kpra mbo, "Zebulɔn tra na Naftali tra nyjɛ yii wa tapla mbɛɛ na kre,

15Jɔɔdan lɔɔ kro kre, Galilii leele mblɛ pe n pe Judae tra kre,

16leele mblɛ praa wa mu tni wɔmu nu kre, pe kania kpɔɔ nya, mblɛ praa wa mu tni kumu tra na kre, pe lawee nyaa kama."

17Mu yire kre nyjila kre, Yesu na nyaari mu tro, mna yuu na leele pe pe jawala chinɛ. Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre mbra mna.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ŋga Yesu naa nyaari Galilii tapla kre nyu na kre, wra Siimɔn ŋmba praa yeeri Pita wre na u chunu Andriu nya, na pee wa na asau waa, na mbroe woni.

19A Yesu na pe yeeri mbo, "E pan e taa ni kro, mbe ti mbe e pe leele wɔfɛɛnlɛ."

20Titɛɛ kre nu, a pra pe asau kre ti wa mna pan mu taa Yesu kro.

21Ŋga wra yiri wa mna sɛ yiɛ chiɛri kre, wra Zebedii biile, Jemisi na Jɔn, nya na pee wa mu tni pe krɔ nu, na pe lɛ Zebedii ni, na pe asau gbeele. A Yesu na biile pre yeeri.

22Titɛɛ kre nu, a pra krɔ kre na pe lɛ ti wa, mna pan mu taa u kro.

23Yesu na kila Galilii tra kre nu kro mna na leele nyina Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre ketaan kre, pe fninyinyi yire nu, mnaa yambla trai.

24A u kee na kpali mna sɛ Siria tra nu kro, a pra pan na yambla nyini nyini mblɛ praa wa kanyana nu, na mblɛ nu ŋumufuɛn nyi, na tɔɔlɔfɛɛnlɛ, na mblɛ pe fuuru kro ni, a wra pe tra peii.

25A lenɛɛrɛ na yiri Dakapoli chiɛ kɛ yire na, na Jerusalɛm, na Judea tra nu, na Galilii tra nu, na Jɔɔdan lɔɔ kre kro, mna pan mu taa u kro.

Matio 5

1Ŋga Yesu na lenɛɛrɛ pre nya ma kre, a wra nduu nyua ka na mna sɛ tni wa, a u bitumblɔ pre na u kɔŋgɔ ni mna sɛ tni u jaara.

2A wra paara mna pe nyina mbo,

3"Mblɛ pe nyɛni mblɛ pe Nyiɛkpɔɔ kee kre shian kre, pe wo yi dwamu. Ŋgi na, pre wo yi nyjeeri ŋunumu kre.

4Mblɛ pe nyɛni pre wo yi dwamu. Ŋgi na, pre pie bre.

5Mblɛ pe peyɛ nyjii pre wo yi dwamu. Ŋgi na, pre pie tra kre ta mbe tni.

6Mblɛ pe kefrakaa klo, na ki gbɔɔ ta kre, pre wo yi dwamu. Ŋgi na, pre pie yɔɔ.

7Fooro chinfɛɛnlɛ wo yi dwamu. Ŋgi na, pre fooro pie chin.

8Mblɛ jawala ki nyu kre pre wo yi dwamu. Ŋgi na, pre pie Nyiɛkpɔɔ nya.

9Mblɛ pe pan na wejinyiŋge ni kre, pre wo yo yi dwamu. Ŋgi na, pre pie yeeri Nyiɛkpɔɔ biile.

10Mblɛ leele pra pe frakaa na kre, pre wo yi dwamu. Ŋgi na, pre wo yi nyjeeri ŋunumu kre.

11Yire mblɛ pe yila ni na, na e tɛɛlɛ, mu tia e na kala nyaa, mu na sisam kee ŋga kro fnɛ na taari e na kre, e wo yi dwamu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12E ti mbe e yiɛshɔ, mbe e wejinyi saan e na, yaka ma, e fɔtɔɔrɔ kpɔɔ nyjeeri. Pan chɔɔ pra Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ mblɛ pra yiɛklu mu pan kre pra.”

13"Yire lɛ waŋgra weŋge. La, na tnamu kɔ weŋge nu kre, ki n nyu mu yaka ŋga na, kna pie ki kna mbe wo, mbe leele ki taanla.

14A yire lɛ waŋgra kania, chia ŋga kii wa nyua na kre wa jaa ndra.

15A pan chɔɔ, pia kania mu mbe ki juule na gbaŋgɔ ni, la, nyjeeri pie ki taa mbe kra nyaa katoo lam.

16Kena e ti mbe e kania nyi leele yiɛ na, mbe pe e kepele chichie nya, mbe e Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre ŋga mɛɛ.”

17"Yaa shia jawa na mbra yire ndee Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ kee yire klahaa ni pan, ni n pan mbe yi kla, la, ni pan mbe li yi kro na mbe yi pe chiriri.

18La, kpra na ni yuu e pan, ŋga nyjeeri na tra n ta mu tro ŋga, kee fiɛn nunu kuraa wa wɔ mbra yire nu, fɔna yi kro we tnumu tun mbe kɔ.

19Ki tia na wa mbra yire fiɛn ka gbun mu wa, maa leele nyina fɔŋgɔ kre, pie ufun pe fiɛn Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu. La, ŋmba we li yi na mbe leele nyina, mbe pe li yi na kre, pie u yeeri lekpɔɔ Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu.

20A e ti ni yo mbe e loo, na e kepele chichie n wɛ Farisiie na Judae nyinafɛɛnlɛ pre na kre, yaa Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre ta mbe le fio.”

21"E loo na pra yo fawolo pre pan na, 'Maa shia liiku! Ɗgi na, linkufun we pimi li kpra kun ble kre.’

22La, mi yuu e pan na ŋmba we krɔ wru na u ŋmbrɔ ni kre we pimi li. A ŋmba we u ŋmbrɔ tɛɛlɛ kre we yire loplombo yiɛ. A ŋmba we yo u ŋmbrɔ pan na lewaa wi kre, we pimi li mbe sɛ kanyana kanhun kre nu.

23Kena na muu wa sra wɔ yira ka ni mbe sɛ yire sragbuɛnlɛɛ na, mbe sra wɔ mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga, a mu sɔɔnri na mu sisaa pe mu ŋmbrɔ na kre,

24kena mu sra wɔ yirɛ yire ti sragbuɛnlɛɛ yire jaara, mu sɛ ŋu na mu ŋmbrɔ wre lalaa gbeele tun, mu chin mu pan mu mu sra kre wɔ.

25Na ŋu na ndro ta, a wra shie na mu ni kalalifɛɛnlɛ yiɛ na kre, kolo cha mbe e eyɛ lalaa gbeele tun, mbe waa chiin da na mu ni kpra kunfun wre yiɛ na. Na kre ma, kprakunfun wre we mu kala li, mbe mu le nyuŋgo lefɛɛnlɛ pre kɛɛ, mbe pe sɛ mu le nyuŋgo.

26Kpra na ni yuu e pan, kifun wre wa yili nyuŋgo wa, fɔŋga we yira ŋga pie shɔ u pan kre tɔ kro tun.”

27"E loo na fawolo pre na yo na, 'Yaa shia tiɛri',

28La, mi yuu e pan na ŋmba we chlɔ le mbra u chaa u loloŋgo nu kre, kena u tiɛri u loloŋgo nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Kena na mu kalie nyini shie na mu ni sisam nu kre, ki foli mu wa, ki nyu mu mu ŋga na mu kokoo we kla, mu wɛ ŋga pie sɛ na mu wejiŋge poŋgo ni kanyana lawee kre nu.

30A na mu kalie kɛ shie na mu ni sisam nu kre, ki kun mu wa, ki nyu mu mu ŋga na mu kokoo we kla, mu wɛ ŋga mu wejiŋge poŋgo ta, mbe pe sɛ na mu ni kanyana lawee kre nu.”

31"A pra ki yo fa mu tɛɛ mbo, 'Blɔ ŋmba we u chɔ je kpan, ki fna mbe u chlɔ wre ŋga hlɛ, mbe ki nyina na u u je.’

32La, mi rɛ, ni yuu e pan na, na ki n yire tiɛrɛɛ na, a blɔ u chɔ je kre, kena blɔ wre tia chlɔ wre tiɛri. A blɔ ŋmba we chlɔ wre leŋge kre tiɛri na.”

33"A e loo na pra yo fawolo pre pan na pia na Nyiɛkpɔɔ dani finfin, la, ki fna kee ŋga na mu da kre mbe ki pe kpra.

34La, mi yuu e pan na yaa shia da kuraa, yaa shia nyjeeri da, ki pe Nyiɛkpɔɔ tnihaa.

35Ndee mbe tra da, ki pe Nyiɛkpɔɔ jeelee taa yira, ndee mbe Jerusalɛm da, ki pe ŋunu kpɔɔ chia.

36Ndee mbe lewo ndra da. Ɔgi na, wa wa jaa nyjuro nunu fiŋge ndee wɔɔ kuraa gbeele.

37La, e ti mbe kee ŋga ee yo kro pe kpra, mbe e 'Ɛnhɛɛn' pe 'Ɛnhɛɛn', mbe e 'Ɔɔnhɔn' pe 'Ɔɔnhɔn', nyjɛ ee yo nyjɛ kɔkro kre, pe sisam.”

38"E loo na pra yo fawolo pre pan na, 'Na ndro mu nyini ja, ki fna mbe pe u wo ja ka na, ndee na ndro mu ŋgaala kɔ kre, pe u wo kɔ ka na.’

39La, mi rɛ, ni yuu e pan na yaa na sisampefɛɛnlɛ sisam fɔlɔ toni, na ndro mu yiɛ kalie wo ja kre, haŋa kre kna mu u ŋga.

40A na ndro sɛ na mu ni kala li ndoo mu sɛ mu dodoŋgi shɔ kre, mu yoŋgo wru mu ya u pan.

41A na ndro yo mu kɔnsni nunu nyaari kre, nyaari shiin.

42A ŋmba we mu tali kpan, u ŋga, a ŋmba we na chaa mbe jin mu pan kre, maa shia je u pan.”

43"E loo na pra yo fawolo pre pan na, 'Mu ŋmbrɔ kori, mu mu loŋgo pra.’

44La, mi yuu e pan na e e loŋgoolo kori, e na nyiɛtali e na mblɛ pe e leni kanyana nu kre kaan.

45Na e pe ma kre, kie ti mbe e pe e Lɛ, ŋmba uu wa nyjeeri kre biile. Ɔgi na, wre u tii mbe yila yili sisam pefɛɛnlɛ na chichie pefɛɛnlɛ kro pan, mu tia nyiɛ na paan kprafɛɛnlɛ na denyjuufɛɛnlɛ kro pan.

46Kena na e mblɛ pe e chaa chiin kori kre, fɔtɔɔrɔ ŋgi ee ta hin? Pan ma Judae lampoo shɔfɛɛnlɛ pre, leele dnumufɛɛnlɛ pre kuraa naa pini kree?

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

47Kena na e chichie piin na e nɔɔlɔ chiin kaan kre, ŋgi kie nyina na e wɛ leele hamblɛ pre na hin? E n chin na pan leele mblɛ pe n pe Judae a pe n Nyiɛkpɔɔ chin kre pini ree?

48Kena e na kee chichie piin nyjila kro nu, imi na e lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre chichie pee n nyukɔɔnrɔ ni kre."

Matio 6

1"E dɔɔta mbe yaa na chichie piin leele yiɛ na, na aada pie e nya mbe e pni. Na e chaa mbe leele na e kaan mɛɛ e chichie nyjɛ e pini na kre, yaa fɔtɔɔrɔ ta e Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri wre pan.

2Kena na e wa chichie pe u ŋmbrɔ na kre, waa ki kpali mbe tro imi na yiɛnyumufɛɛnlɛ pre pini pe fninyinyi nu na lete na kre. Pan pe pini, a leele na pe kaan mɛɛ. Kpra na ni yuu e pan na pe fɔtɔɔrɔ kro yi.

3Kena yire rɛ, na wa chichie pini u ŋmbrɔ na kre, waa ti mbe leele u nya.

4E ti mbe e chichie pee ndra, mbe e Lɛ ŋmba u ndra ndra kee chini kre e nya, mbe e ŋga e fɔtɔɔrɔ."

5"A na e nyiɛtali kre, yaa na pini na yiɛnyumufɛɛnlɛ pre lɛ, pre pe yiree fninyinyi nu, na lete na, na nyiɛtali mbe leele nya. Kpra na ni yuu e pan na, pe pe fɔtɔɔrɔ ta mu kɔ.

6La, yire rɛ, na e nyiɛtali kre, e le nyuŋgo e krɔ tɔ, e e Lɛ, ŋmba pra nya wre tali, wre u ndra ndra yirɛ kro nyaa, we loo mbe e ŋga e fɔtɔɔrɔ."

7"A na e nyiɛtali kre, yaa na paara mbra keewɛɛ yuu na mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin kre lɛ. Ɔgi na, pe jawa na, pe paaraa tataara na Nyiɛkpɔɔ we loo pe pan.

8Kena yaa na pini na pre lɛ. Ɔgi na, e Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre chin nyjɛ yi e shian, a e chin na u tali."

9"Kena na e nyiɛtali kre, e na yuu na, 'O Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri, mu mɛɛ chichie ki yili.

10Ti mbe mu ŋunumu pan, ŋga mu chaa ki pe tra, imi na ki piin nyjeeri kre.

11O ŋga ble nyini aliire aŋga.

12Mbe mu o sisam ti mbe o kɛ, imi na o tii na kee kre.

13Maa sɛ na o ni nyu chaara nu, o wɔ mu yili sisam nu.'

14A na e leele sisam tii na pe kee kre, e Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre we e sisam ti mbe e kɛ na.

15La, na e n e ŋmbilɛ sisam ti mu pe kɛ kre, e Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri wre wa e sisam ti mbe e kɛ."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16"A na e blefuni kre, yaa na yiɛ klai na yiɛnyumufɛɛnlɛ pre lɛ, pre pe blefuni mbe yiɛ kla, mbra chaa mbe leele chin na pe ble fun. Kpra na ni yuu e pan na pe fɔtɔɔrɔ kro yi.

17La, yire rɛ, na e blefun kre, e weli, e e ndrɛ saanri.

18Yaa ti mbe leele chin na e blefun. La, e Lɛ ŋmba u ndra ndra kee chini kre, wre nunu we ki chin, mbe e fɔlɔ tɔ."

19"A yaa na krɔyirɛ chaa mbra teeri tra mna. Ŋgi na, hlemble na dumblɔ we yi ka mbe yi kla, a juoloo wa mbe yi ju.

20La, e na krɔyirɛ chaa nyjeeri. Ŋgi na, hlemble na dumblɔ n wa bawa, a juolo n wa bawa mbe lee yi ju.

21A mna mu krɔyira nyi kre, bawa mu loloŋgo nyi."

22"Lewo wejiŋge kania yi u nyini, na mu nyini pe chasi, mu wejiŋge kro we pe chasi.

23A na mu nyinii wa sisam na kre, kie ti mbe sisam tni mu nu. Kena na kania ŋga kii wa mu nu fii kre, kie ti mbe wɔmu ŋga kii wa mu nu kre sna.

24Ndro n wa mbe jaa tafɛɛnlɛ shiin sumi. We na nunu kee chaa mbe wɛ nunu na. Ndee mbe uyɛ wru mbe nunu ŋga mbe nunu ti. A lewo wa jaa swa na Nyiɛkpɔɔ sumi."

25"Kre ndra na ni yuu e pan na, yaa na kawa ŋga ee ka, ndee ŋga ee gbɔ, ndee ŋga ee tɔ ni. Kena e ŋmaa n shian mu wɛ sro na ree? Ndee e wejiŋge kee n shian mu wɛ yoŋgo na ree?

26E yiɛ wa e hanyiɛlɛ le nyjeeri, pra fali mbe sro luu, a pra sro kun mbe tɛɛ, a nde e Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre tia pra lii nyjila kro nu. Kena e kee n shian mu wɛ hanyiɛlɛ na ree?

27A e ŋmbi we jaa tni mbra kawa mbe ki ti u jaa ble nunu chom ya u ble na hin?

28A mni a e na kawa na nyjɛ ee tɔ ni ma ŋga hin? E yiɛ wa e lɔɔ chia toto le lɔɔ imi na yi lee, nde yira tnumu tun, a yira yoŋgo tɔ.

29La, ni yuu e pan na Sɔlɔmɔn kpɔɔmu nu kre, u nsra yaka ta mu le a kra nyu mu da na yi ni.

30Kena na Nyiɛkpɔɔ we ja mbe nyaa kuraa tɔ yoŋgo, kre ŋga kie fin kia mu mbe pe ki sro, kena ŋgi kie ti mbe wa e tɔ mbe wɛ nyaa na hin? E shɔnlie fiɛn kpa!

31Kena yaa tni mbra kawa mbra yuu na 'Yira ŋgi oo ka, ndee ŋgi oo gbɔ, ndee ŋgi oo tɔ hin?' E Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri wre chin na yire yirɛ nyjɛ krɛrɛ e shian kro.

32Ŋgi na, yire yirɛ nyjɛ leele mblɛ pe n pe Judae pre chaa, la, yire ma. E Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri wre chin na yire yirɛ nyjɛ krɛrɛ e shian kro.

33La, e klu e Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre na u kprahaa cha tun, we nyjɛ yi shian kro wru mbe ya e pan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Kena yaa na kawa na baŋga ni. La, e ti mbe baŋga na kawa na kiyɛ ni. Ki n shian na ee ti mbe baŋga kala pan mbe ya aŋga wee na."

Matio 7

1"Yaa na leele gbuun pimi ni nyaanyaa, mbe Nyiɛkpɔɔ waa wa gbun na pimi ni.

2Ŋgi na, pimi ŋga ni ee leele gbun kre chɔɔ ni Nyiɛkpɔɔ we e gbun. A kolo ŋga na ee tro na leele ni kre chɔɔ na Nyiɛkpɔɔ we tro na e ni.

3Yira ŋgi ki tia a kra fiɛn ŋga kii wa mu ŋmbrɔ nyini kre, a mu kre nya, la, kpɔɔ ŋga kii wa ŋu titi nyini kre, a mu n kre nya hin?

4Ndee ŋgi ki ti mbe mu yo mu ŋmbrɔ pan na ti mbe ni kra fiɛn ŋga wɔ mu nyini, a kpɔɔ ŋga kii wa ŋu titi nyini kre, a mu n kre wɔ tun hin?

5Yire yiɛnyumufɛɛnlɛ, e kra kpɔɛ nyjɛ yii wa e nyiɛlɛ yire wɔ tun, kre ee nya chiriri, mbe chiin jaa e ŋmbilɛ wee fiɛn fiɛn yire wɔ pe pan.

6Yaa shia Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kee titi yo mblɛ pe ki le kee waara kre pan. Ŋgi na, na mu yirɛ chichiele wa nyukwanla na prakoe yiɛ kre, pie yi taanla mbe kla, mbaa paan mu tɔ."

7"Kena e Nyiɛkpɔɔ tali, we e ŋga, e na chaa u pan, ee nyjɛ e chaa yire kro ta. E u krɔ koori, we ki nyaa e pan.

8Ŋmba u tali kre taa, a ŋmba u chaa kre we nya. A ŋmba u u krɔ koori kre, u ki nyaari u pan.

9Kena e ŋmbi haa pɔ we u tali paanu mbe u u ŋga dnɛ hin?

10Ndee e ŋmbi haa pɔ we u tali mbro mbe u wɔɔ le u kɛɛ hin?

11A kena na yire sisampefɛɛnlɛ mblɛ kuraa chin mu na yirɛ chichiele leni e biile kɛɛ kre, kena e jawa e chin na e Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre, we mblɛ pe u wie kre ŋga yirɛ chichiele.

12Kena kee nyjɛ e chaa mbe pra piin e na kre, e na yi pini e ŋmbilɛ na. Pan Mbose mbra yire na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre kee yire nyina."

13"E tro jlonwee fiɛn kre na. Jlonwee ŋga ki shie kanhun nu kre vala, a ki kolo kre vala na, lenɛɛrɛ troi ki na.

14La, jlonwee ŋga ki shie ŋmaa lawee kre pe fiɛn, a kolo kre pe foo, ki tia leele chiɛri plɛ pe troi ki na."

15"E eyɛ le chichie kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre haa. Pie peyɛ nyjii imi na mbaala pe yɛ nyjiri kre, mbe pan e pan. La, pan pe nyi na komboolo lɛ.

16Pe kepeelee ni ee pe chin. Ŋgi na, wufiŋge tiŋge wa jaa lombru sɛ, a mbrambra tiŋge wa jaa gbena sɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Tiŋge chiriri ki sɛŋgɛ chiriri sɛni, a tiŋge sisaa na sɛŋgɛ sisaa sɛni.

18Tiŋge chichie na sɛŋgɛ sisaa sɛ, a tiŋge sisaa na sɛŋgɛ chichie sɛ.

19Tiŋge ŋga kraa sɛ chiriri kre, pie ki kun mbe wa kanhun.

20Kena kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre, pe kepele ni ee pe chin.”

21"Ki n pe mblɛ pe ni yeeri 'ni Tafun, ni Tafun', kre kro pie sɛ nyjeeri ŋunumu kre nu. La, mblɛ pe ŋga ni Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri chaa pini kre, pre pie le u ŋunumu kre nu.

22Na ki ble kre waa da, leele tataara we pan mbe yo mbo, 'O Tafun, mu mɛɛ ni, o nsraa mu kee nyaa na yuu kree? A o n na mu mɛɛ tɛɛ mna ŋumufuɛn wɔ leele nu, mna kawako kee tataara pe kree?’

23Bawa mbe kna mbe yo pe pan na, 'E laa ni na e sɛ. Ni n e chin. Yire sisampefɛɛnlɛ mblɛ.' “

24"Kena ndro ŋmba we ni kee nyjɛ loo mbe li yi na kre, we pe na kachiŋu ŋmba wra u nyuŋgo sin dnɛ lawee nu kre wi.

25Ŋga wra ki sin mu kɔ kre, nyiɛ na pan, a lɔɔɛ na nyi mna fo mu le nyuŋgo kre jaara, a fuflɛ na gbun badaaŋga mna le nyuŋgo kre nu, a nde ki nsra ja mu nyuŋgo kre chan, na wra ki sin dnɛ na.

26A ŋmba we ni kee nyjɛ loo, a u n li yi na kre, we pe na jijuo ŋmba wra yo we u nyuŋgo sin mna sɛ ki sin tablɔ na kre wi.

27Ŋga nyiɛ na pan kre, a lɔɔɛ na nyi mna fo mu le nyuŋgo kre jaara, a fuflɛ na gbun kpɔɔ mna le nyuŋgo kre nu, a nyuŋgo kre na to, kra tia nyuŋgo kre too na peere.”

28Ŋga Yesu na kee nyjɛ krɛrɛ yo mu kɔ kre, u kee yire nyinaa na lenɛɛrɛ pre pe kawako ni.

29Ŋgi na, u nsra u kee yire nyina na pe nyinafɛɛnlɛ pre lɛ, la, wraa paara na jaŋga ni.

Matio 8

1Ŋga Yesu na yiri nyua kre na mna tii tra kre, lenɛɛrɛ na taa u kro.

2Bawa kokoefun wa na pan mna kosie kan u yiɛ mna yo u pan mbo, "Ni Tafun, jande, na ki tna mu pan, ti mbe ni saanla.”

3A Yesu na kɛ tini mna taa u na, mna kna mbo, "Ki tna ni pan, Kena saanla!" Titɛɛ kre nu, a wra saanla.

4A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Le, maa shia ki yo mbe ndro loo. La, sɛ Judae sɔfue pre pan, mu sɛ sra yirɛ nyjɛ Mbose mbra nyina kre wɔ, mbe ki mu dansiɛrɛ li pe yiɛ na.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ŋga Yesu na sɛ le Kapɛnɔm na kre, Romae sojae lopom wa na pan mna Yesu tali mbo,

6"Ni Tafun, ni sumifun wa fuuru mu sni katoo na kala nyaa tataara, kena jande, ni mu tali mbe mu paan ya ni na."

7A Yesu na kna mbo, "Ni loo, mbe paan u tra."

8A sojae lopom wre na kna mbo, "Ni Tafun, ni n fna na mu le ni katoo. Kena na mu yire mna mu paara kuraa kre, ni sumifun wre we saanla.

9Mi chɔɔ, ni pe lewo ŋmba nii wa na jaŋga ni, a nii wa na sojae ni a pee wa ni jaara. Na ni yo wa pan na u sɛ, we sɛ, a na ni yo wa pan na u pan, mbe u pan. A na ni yo ni tnu pan na ŋga imi pe, we ki pe."

10Ŋga Yesu na kee nyjɛ blɔ wre na yo kre loo kre, kra u pe kawako ni, a wra kna mu yo mblɛ pra taa u kro kre pan mbo, "Kpra na ni yuu e pan na, Israel leele nu kuraa kre, ni n shɔnlie kpɔɔ ka nya imi tun.

11Kpra na ni yuu e pan na lenɛɛrɛ we yiri yila finhaa na yila tohaa mbe paan chaa mbe li na Abraham na Isaki na Jakɔb ni Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu.

12La, mblɛ wo yi ŋunumu kre, pie pe viŋge mbe wa haaleelee wɔmu nu. Bawa leele we na nyɛni mbra pe ŋgaala chrɛ."

13A Yesu na kna mna yo sojae lopom wre pan mbo, "Sɛ katoo! Imi na mu shɔnli kre, ki pe ma mbe mu ŋga." Kre nyjila kre nu, na yaŋu wre saanla katoo.

14Ŋga Yesu na yiri wa mna sɛ le Pita katoo kre, wra nya na kabro Pita nafun chlɔ gbun.

15A Yesu na kɛ taa u kɛ na to, a kabro kre na laa u na, a wra yiri mna sro pe mu u ŋga.

16Ki ble kre yilakɔŋgɔ kre, pra pan na ŋumufuɛnfɛɛnlɛ tataara ni Yesu pan, a wra u nyu kee tɛɛ mna ŋumufuɛn yire wɔ pe nu, mna mblɛ praa yaa kro tra.

17Yire kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Yisaia na nya mu yo kre mbo, "Wra o pɔlɛm shɔ, mna o kanyana wru mu tio."

18Ŋga Yesu na lenɛɛrɛ pre nya na pe u kun mu le lalaa ma kre, a wra kna mna yo u twanfɛɛnlɛ pre pan, na pe kun mbe sɛ tapla kre kro.

19A Mbose mbra nyinafɛɛnlɛ pre wa na kna mna yo Yesu pan mbo, "Nyinafun, ni chaa mbe taa mu kro. Mna mu sɛ kpan, mbe mi na ŋu sɛ."

20A Yesu na yo u pan mbo, "Ŋmbokuŋmboe wa na wee ni na sni, a nyjeeri hanyiɛlɛ wa na pe zeere ni, la mi Lewo Pɔ wre n wa ndra tɛɛhaa ni."

21A Yesu twanfɛɛnlɛ pre nunu na kna mbo, "Ni Tafun, ni ŋga kolo mbe ni sɛ ni lɛ gboo le tun, mbe chiin paan taa mu kro."

22A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Pan mbe o sɛ, ti mbe mblɛ pe ku kre na pe gboolo leni."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23A Yesu na yire wa mna le krɔ nu, wre na u twanfɛɛnlɛ pre ni.

24Ŋga praa shie kre, fuflɛ badaaŋga ka na gbun, a krɔ kre na chaa kna mbe juule, kre nyjila kre na Yesu sni na ŋunu krɔ kre nu.

25A pra sɛ u gbun mu nyi mbo, "O Tafun, yiri mu o shɔɛ, o chaa fun."

26A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Mni a e na fiɛ ma hin? E shɔnlie fiɛn titi." A wra yiri mna fuu fuflɛ kre na, a nyumu kre na yire dimm.

27A kra leele pre praa wa krɔ kre nu kre pe kawako ni. A pra kna na yuu mbo, "Lewo ŋmbi nyini wi ŋmba kuraa a fuflɛ na nyumu na u kayolo ndru ŋga hin?"

28Ŋga pra kun tapla kre kro mna sɛ to Garasiie tra nu kre, bilɛ shiin plɛ na yiri fanyi lawee mna pan mu u fni, pre leele mblɛ, na ŋumufuɛn wa pe nu, kra tia mna pra nyi kre, ndro nsraa wa mbe jaa tro wa.

29Ŋga pra Yesu nya kre, titɛɛ kre nu, a pra gblee fɔɔri mu le mbo, "Nyiɛkpɔɔ pɔ Yesu, kala ŋgi ni wre na ŋu nyi hin? O klahaa mu pan mbe nyjila kre chiin da ree?"

30Kre nyjila kre na prakoe tataara plɛɛ wa na kaa pe mbɛɛ na,

31a ŋumufuɛn pre na Yesu tali mbo, "Jande, na mu o ni, ti mbe o sɛ le prakoe mblɛ nu."

32A Yesu na kna mu yo ŋumufuɛn pre pan mbo, "E yili pe nu." Titɛɛ kre nu, a pra yili mna sɛ le prakoe pre nu, a prakoe pre na mɔŋɔ mna tii landɛɛ kre nu mna sɛ to epo kre nu, a kra pe li.

33Ŋga kra pan ma kre, leele mblɛ praa prakoe pre le kre na jele fɔɔri tra, na feni na shie chia lam, na kee ŋga ki pe kre yuu na shie, na ŋumufuɛnfɛɛnlɛ pre kee kre kpali.

34Ŋga kra pan ma kre, chia kre leele kro na yili chia kre na mna sɛ Yesu fni, mna u tali na u yili pe pan tra kre na mbe sɛ.

Matio 9

1A Yesu na sɛ le krɔ kre nu mna tapla kre kun mna sɛ wre titi chia.

2Ŋga wra le wa kre to, leele plɛ na pan na fna wa ni u pan, na u fuuru mu sni u dɛŋglɛ na. Ŋga Yesu na leele pre shɔnlie nya ma kre, a wra kna mna yo fna wre pan mbo, "Ni pɔ, muyɛ gbun yii, ni mu sisam ti mu mu kɛ."

3Ŋga Yesu na yo ma kre, na Judae mbra nyinafɛɛnlɛ pre plɛɛ wa mu yire wa, a pra kna na yuu peyɛ pan mbo, "Jiɛnlɛ kee blɔ ŋmba yuu kre."

4A Yesu na pe jawala chin mna kna mu yo pe pan mbo, "Mni a e na sisam kee jawa ma hin?

5Ŋga mbe yo na ni mu sisam ti mu mu kɛ yoo kii nyaanyaa ree, ŋga mbe yo na yiri mu mu dɛŋglɛ wru mu nyaari yi hin?

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6La, ŋga ni chaa mbe e chin yi na, Lewo Pɔ wree wa na jaŋga ni tra mna na mbe sisam ti mbe kɛ." A Yesu na kna mna yo yaŋu wre pan mbo, "Yiri, mu mu dɛŋglɛ wru mu sɛ katoo."

7A yaŋu wre na taan mu yiri mna sɛ u katoo.

8Ŋga lenɛɛrɛ pre na kee kre nya ma kre, fiɛrɛ na pe yii, a praa Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ, na u lewo ŋga kre jaŋga ŋga sembremu.

9Blɔ wa naa wa praa u yeeri Matio, a wra pe lampoo shɔfun. Ŋga Yesu na yiri wa na shie kre, wra u nya u lampoo shɔ nyuŋgo. A wra kna mu yo u pan mbo, "Yiri mu taa ni kro." A Matio na yiri mu taa u kro.

10A Yesu na sɛ Matio katoo. Ŋga pra sɛ na lii kre, lampoo shɔfɛɛnlɛ tataara na sisampefɛɛnlɛ na pan, a pre na Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na chaa mu na lii.

11Ŋga Farisiie pre na pe nya ma kre, pra u twanfɛɛnlɛ pre wie mbo, "Ŋgi ki tia a e nyinafun wre na lampoo shɔfɛɛnlɛ na sisampefɛɛnlɛ na chaa na lii ŋga hin?"

12Ŋga pra kre kee ŋga wie ma kre, a Yesu na kee kre loo, a wra kna mna yo pe pan mbo, "Leele mblɛ pe n na yaa kre n shia mbe sɛ dɔkita, fɔna mblɛ pe yaa kre.

13Kena e sɛ kee ŋga nɔɔ twan, na ni n na srawɔɔ chaa, la, fooro chiɛn ni chaa. Ni n pan mblɛ pe fraka pan, la, sisampefɛɛnlɛ pan ni pan."

14Bawa Jɔn, ndrajefun wre, kotɔmblɔ na pan mna Yesu wie mbo, "Ŋgi ki tia wre na Farisiie pre na blefuni, a mu twanfɛɛnlɛ pre na blefun ŋga hin?"

15A Yesu na kna mna pe wie mbo, "Nyjila ŋga ni bijɔplɔ wree wa kre, ki fna mbe bijɔplɔ wre nɔɔlɔ fooro li ra? Pan ma ki fna, la, ble kaa wa na paan, mbe pe paan bijɔplɔ wre wru pe jaara, kre nyjila kre ki fna pe blefun.

16Ndro n wa mbe yoŋgo fɔŋgɔ kɔɔn wru mbe yoŋgo lɛɛ ŋga ki wali tɔ. Na ki pe ma kre, kie lɛɛ kre tini mbe foli, mbe ki walihaa kre kpɔɔ mbe ya.

17A lewo wa n wa mbe sifiŋge fɔŋgɔ le yurɔ hlɛ gbolo lɛɛ nu. Na ki pe ma kre, sifiŋge kre we kan mbe gbolo kre wali, mbe sifiŋge kre wo. Fawolo pre naa sifiŋge leni yurɔ hlɛ gbolo nu. Kena sifiŋge fɔŋgɔ fna yurɔ hlɛ gbolo fɔŋgɔ nu."

18Ŋga Yesu naa wa mu yire na leele pre nyina yire kee nyjɛ kre, Judae ŋulo pre wa na pan mna kosie kan u yiɛ mbo, "Fuŋgaami ni pɔ bichable ku. Kena, jande, pan mu kɛ taa u na mbe u ŋmaa ta ni pan."

19A Yesu na u bitumblɔ pre na yiri mna taa blɔ wre kro a pra sɛ.

20Bawa chlɔ wa, na nyimi woni u pan yɛlɛ kɛmbɔshiin, a wra Yesu nya mna fɛ mu taa u kro.

21Chlɔ wre na klu mu yo u ndra mbo, "Na ni kɛ taa u dodoŋgi nyu na kuraa kre mbe saanla."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ŋga wra kɛ taa Yesu dodoŋgi kre nyu na kre to, a Yesu na kna mu chlɔ wre nya, mna kna mu yo u pan mbo, "Ni pɔ, mu yɛ gbun yii, mu shɔnlie tia mu saanla." Titɛɛ kre nu wa to, a chlɔ wre na saanla.

23Ŋga Yesu na sɛ le ŋunu wre katoo kre, wra nya na pe yoo na nyɛni na gble na pɔ wre kumu pini,

24a wra kna mna yo pe pan mbo, "E kro e yili fimi na. Bichable wre n ku; sni u sni." A leele pre kro na kna poŋgo na Yesu le, na u tɛɛ.

25Ŋga leele pre na yili fimi na kre, a Yesu na le nyuŋgo ŋga nu bichable wre na nyi kre nu, mna sɛ u kɛ yii, a bichable wre na yiri mu tni.

26Kee ŋga Yesu na pe kre na kpali bawa tra kre nu kro.

27Ŋga Yesu na yiri wa na shie kre, fuunlo shiin plɛ na taa u kro, na gble leni badaaŋga mbo, "O fooro le ɛ, Devid nana."

28Ŋga Yesu na sɛ le katoo kre, fuunlo pre na sɛ u pan wa, a Yesu na pe wie mbo, "E shɔnli na mbe jaa kee ŋga e wie ŋga pee?" A pra kna mbo, "Ɛnhɛɛn, o Tafun."

29A Yesu na kɛ taa taa pe nyiɛlɛ na, mna yo pe pan mbo, "Imi na e shɔnlie nyi kre, ki pe ma mbe e ŋga."

30Titɛɛ kre nu a pe nyiɛlɛ yire na nyaa nyaa. A Yesu na pe jaari mbo, "Yaa shia sɛ ki yo ndro pan."

31La, ŋga pra yili wa mnaa shie kre, praa kee kre yuu na shie, kra tia kra kpali tra kre nu kro.

32Ŋga fuunlo pre na yili na shie kre, leele plɛ na pan na kpo wa ni Yesu pan, na ŋumufɔɔn wa u nu, kra tia u nsra ja na paara.

33Ŋga Yesu na tia ŋumufɔɔn kre na yili u nu kre, a wra paara, a kra lenɛɛrɛ pre praa wa wa kre kro pe kawako ni, a praa yuu mbo, "O n da mu kee ŋga nyini nya Israel tra nu tun."

34La, Farisiie pre naa yuu mbo, "Ŋumufuɛn ŋunu wre, wre u u ŋga jaŋga a u ja na ŋumufuɛn woni leele nu."

35Yesu na yili wa mna sɛ na kila chiɛ nyjɛ yiraa wa bawa lawee yire nu kre na, na leele nyina pe fninyinyi nu, na Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre ketaan kre yuu, na yira nyininyini trai.

36Ŋga Yesu na kna mu lenɛɛrɛ pre pra taa u na kre nya ma kre, fooro na u yii. Ŋgi na, pe keshiɛn na nɛɛ, a ndro nsraa wa mbe ya pe na, pan pra nyi na mbaala mblɛ pe n lefɛɛnlɛ ni lɛ.

37A wra kna mna yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "Yirɛ kun nyjila kre da, a tnumu kre kpɔɔ, a kunfɛɛnlɛ pree fiɛn.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Kena e nyiɛtali mbe yirɛ Tafun wre tnumu tunfɛɛnlɛ tun mbe pe paan u yirɛ yire kun."

Matio 10

1Yesu na u twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre yeeri mu pan u jaara, mna pe ŋga jaŋga mbe pra ŋumufuɛn woni leele nu, mbra yambla kro trai.

2Twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre mɛɛ na yi kre, ŋmba wra yiɛklu na wi Siimɔn, ŋmba praa yeeri Pita kre, na u chunu Andriu, na Jemisi, Zebedii pɔ wre, na u chunu Jɔn,

3na Filipo, na Batolomio, na Tɔmasi, na Matio ŋmba wraa lampoo shio kre, na Alfio pɔ Jemisi wre, na Tadio,

4na Siimɔn Kaanan wo wre, na Judas Iskariɔt, ŋmba wra kɔ mu Yesu wɔ mu ŋga kre.

5Leele kɛmbɔshiin mblɛ, pre Yesu na tun mna yo pe pan mbo, "Yaa shia tro leele mblɛ pe n pe Judae, ndee Samariae chia ka na.

6La, e sɛ Israel leele mblɛ pe fun na mbaala lɛ kre pan.

7E sɛ yo pe pan na 'Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre mbra mna'.

8E na yambla kro trai, e na gboolo nyini e na yira nyiɛrɛfɛɛnlɛ trai, e na ŋumufuɛn woni leele nu. Ni e ŋga jaŋga kre finfin, kena e na yaa pe na finfin.

9Yaa shia swa wru mbe le greree nu.

10A yaa shia bɔtɔe wru, a yaa shia dodonyi shiin shiin wru, ndee mbe kpawrɛ shiin wru, kanyie kuraa kre, yaa shia ka wru mbe yii. Ɔgi na leele mblɛ na ee sɛ ya kre we e ŋga nyjɛ yi e shian kro.

11A chia ŋga na ee le kpan, e Nyiɛkpɔɔ chinfun wa lawee haa cha e le, a na e waa ta mu le u pan kre, e tni wa e sɛ su ŋga ble ee yili wa.

12A katoo ŋga nu ee le kpan, e ki leele shaari kama.

13Kena na katoo kre leele waa e shɔ mu e kee loo kre, e ti mbe e dwamu kro ki nu. La, na pe n shia e shɔ kre, e ndru e sɛ na e dwamu kre ni.

14A na pe n shia e shɔ ndee mu e kee ŋga ni e sɛ loo chia ka na ndee katoo ka nu kre, e yili kre lawee kre nu, e e jeelee tra pɔ e wo wa mbe ki pe sisam dansiɛrɛ li.

15Kpra na ni yuu e pan, na Nyiɛkpɔɔ kpra kun ble kre waa da, Sodom na Gomora kanyana kuraa we prɔ pefɛɛnlɛ na."

16"E le, ni e tun mbe e sɛ na mbaala shie komboolo nu. Kena e kala chin na wɔɔlɔ lɛ, e eyɛ nyjii na katoo kotulo lɛ.

17E le, e na eyɛ le chichie, pie e yii mbe sɛ na e ni kala li hɛɛ nu, mbe e frɔ pe fninyinyi nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Mi ndra na pie e yii mbe sɛ loplombo na ŋulo yiɛ, mbe e sɛ ni dansiɛrɛ li pre na waŋgrafɛɛnlɛ yiɛ.

19La, na pe e wɔ mu ŋga kre, yaa shia na kawa na ŋga ee yo ni. Ɔgi na, na nyjila kre da kre, Kpra Ɔumu wre we e ŋga, ŋga ee yo.

20Kre nyjila kre, na yire ma e paara na, la, na e Lɛ wre Ɔumu we paara e nu.

21E le, lo pɔ we lo pɔ wɔ mbe ŋga mbe pe u gbo, mbe lɛ u pɔ wɔ mbe ŋga mbe pe u gbo, mbe biile yiri mbe paara mbe pe sefɛɛnlɛ taanla, mbe pe wɔɔ ŋga mbe pe pe gbo.

22E le, mi ndra na, lenɛɛrɛ we e pra, la, ŋmba we jaa frɔ ta mbe sɛ su ni pan nyjila kre, wre ŋmaa mbe shɔ.

23La, na pe e pra chia ka na kre, e yili wa e sɛ fɔŋgɔ na. Kpra na ni yuu e pan na, yaa jaa tnumu tun Israel leele chiɛ kro na mbe kɔ mbe Lewo Pɔ wre chiin pan.

24Twanfun wa jaa wɛ u nyinafun na, a tnu wa jaa wɛ u tafun na.

25Ki nyu mu fna na twanfun we pe na u nyinafun wi, mbe tnu jaa pe na u tafun wi. Kena na pe katoo tafun wre yeeri ŋumufuɛn ŋunu kre, yira ŋgi kie ti mbe pia katoo kre tnifɛɛnlɛ yeeri ma na hin? Pre wo kuraa we wɛ.”

26"Kena yaa na pe fiɛ. Ɔgi na, kre yira n wa a pe ki tɔ, mbe pia kɔ mbe ki nyaa, a ndra ndra kee ka n wa mbe kia kɔɔ yili fimi na.

27Kena kee nyjɛ ni ndra na yuu e pan kre, e na yi yuu fimi na. A nyjɛ ni juu na yuu e pan kre, e yire lete na e yi kpali.

28A yaa shia mblɛ pie jaa wejiŋge gbo, a pia jaa ŋumu gbo kre fiɛ, la, e na Nyiɛkpɔɔ ŋmba we jaa ŋumu na wejiŋge kro gbo, mbe sɛ na ki ni kanyana kanhun nu kre fiɛ.

29Hanyiɛlɛ bɛɛlɛ mblɛ kuraa pia prɛ shiin kɔbɔ kre, pe wa n wa mbe ku mbe e lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre wa chin ki nu.

30La, ni yuu e pan na, e nyjuro nyjɛ yii wa e ndrɛ na kuraa u yi nyu chin.

31Kena yaa shia fiɛ. Ɔgi na, e tnu kpɔɔ mu wɛ hanyiɛlɛ tataara na.”

32"A ŋmba we yire leele yiɛ na mbe yo na u Tafun wi mi kre, mbe u mɛɛ sɔɔnri ni Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre yiɛ na.

33A ŋmba we yo na u Tafun ma mi leele yiɛ na kre, mba ufun mɛɛ sɔɔnri ni Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre yiɛ na.”

34"Yaa shia jawa na wejinyiŋge ni ni pan tra mna, wejinyiŋge ni ma ni pan, la, kakrɔ ni ni pan.

35Ni pan mbe e yɔɔlɛ, 'mbe pɔ na u lɛ to peyɛ na, mbe bichable na u lo to peyɛ na, mbe nafun na nafun to peyɛ na.

36mbe lewo sele ndro kaari u loŋgo.’

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37A ŋmba we na u lɛ ndee u lo kee chaa mbe wɛ ni na kre n fna ni wo. A ŋmba we na u biile kee chaa mbe wɛ ni na kre n fna ni wo.

38A ŋmba u n u kanyana kumu kaan wru mu taa ni kro kre n fna ni wo fio!

39A ŋmba ŋmaa kee kie u shian mbe tro kre, kie yili u kɛɛ. A ŋmba we yila ni na mbe u ŋmaa wa mbe fun kre we ki ta.”

40"Ɔmba we e shɔ kre, u ni shɔ. A ŋmba we ni shɔ kre, u ŋmba u ni tun kre shɔ.

41A ŋmba we Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun chin mbe u le kre, ufun we Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun fɔtɔɔrɔ ta. A ŋmba we lewo ŋmba u fraka chin mbe u kre, ufun we lewo ŋmba u fraka fɔtɔɔrɔ ta.

42A ŋmba we fiɛn fiɛn mblɛ wa chin na ni twanfun wi, mbe u ŋga nyumu chirɛgbɔɔ nyini nunu chom kre, kpra na ni yuu e pan, ufun wa u fɔtɔɔrɔ la."

Matio 11

1Ɔga Yesu na paara mu u twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre nyina mu kɔ kre, wra yili wa, mna sɛ na kila chiɛ nyjɛ yiraa wa wa yire na, na ketaan kre yuu na leele nyina.

2Kre nyjila kre nu, na pe Jɔn, ndrajefun wre, yii mu le nyuŋgo, a wra tni nyuŋgo wa mna Yesu tnumu nyjɛ wra pan na tuni yire kee loo, mna yire wa mna u twanfɛɛnlɛ pre plɛ tun

3na pe sɛ Yesu wie na wre wi ŋmba u paan kre ree? Ndee pra lefuŋu sri hin?

4A Yesu na yo pe pan mbo, "E sɛ kee nyjɛ e nya na nyjɛ e loo yire kee yo Jɔn pan,

5na mblɛ pe fun nyiɛlɛ na kre nyaa, a finla na nyaari, a yira nyiɛrɛfɛɛnlɛ saanla, a kpoolo na ndru na paara, a gboolo na nyini, a shianfɛɛnlɛ ketaan kre ta na ndru.

6Kena ŋmba we ni shɔ mbe li mbe wa ni je kre we dwamu ta.”

7Ɔga Jɔn bitumblɔ pre na ndru na shie kre, Yesu na wre Jɔn kee yo lenɛɛrɛ pre pra fni wa kre pan mbo, "Ɔga e na yili na shie Jɔn pan fimi lawee yire nu kre, yirɛ nyji sembremu e naa jawa na ee sɛ nya hin? Nyaa nyjɛ fuflɛ mɔŋɔi le haa e naa shie ree?

8Kena yirɛ nyji pan kuraa e na sɛ wa hin? Ndee lewo ŋmba u dodonyi chichiele le e naa shie mbe sɛ le ree? E le, e ti ni yo e pan, dodonyi chichiele lefɛɛnlɛ pre, ŋunu katoo pe nyi.

9Kena e ni nyina nyje pan e na sɛ wa, Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wa lehaa e na sɛ ree? Kpra yi, e ti ni yo e pan, e na ŋmba wra wɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun na nya.

10Ɔgi na, Jɔn kee pra nyunɔ mu tɛɛ fa mbo, 'Le, mbe ni bituŋu tun mbe u yiɛ klu mu pan, wre we kolo gbeele mu pan.’

11Kpra na, e ti ni yo e pan, leweele nu kro, wa n wa a Jɔn ndrajefun wre n wɛ u na. La, ŋmba uu fiɛn Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu kuraa kre, u wɛ u na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12A mu yire Jɔn ndrajefun wre nyjila mu pan mu su ble nyjɛ nu o nyi ŋga nu kre, nyjeeri ŋunumu kre sɛɛ sheli. A mblɛ pe chaa mbe sɛ ki nu kre, gbeŋmbaa ni pe ki shie.

13Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na Mbose mbra yire na klu mna nyjeeri ŋunumu kre kee tataara nya mu yo a Jɔn ndrajefun na chin mu pan.

14Kena na e chaa mbe ni kee ŋga shɔ mbe li kre, ni yuu e pan na Elaija ŋmba kee pra yo fa na we yiɛklu mbe pan Kristo wre na kre, wre wi Jɔn ndrajefun wre.

15Kena ŋmba uu wa ndie ni kre u loo.

16Kena leele mblɛ nyini ni kuraa mbe fuŋga leele mblɛ wru mbe gbun hin? Pan pe nyi na biile mblɛ pe pna jafa lawee nu lɛ, mbe plɛ kna mbra yuu plɛ pan mbo,

17'O binyi gbun e pan, a e je; e n yɔ. A o kum kpali, a e je; e n nyɛni.'

18Jɔn na pan, u nsraa sro lii, a u nsraa simi gboo. Kpatɔ na srɛ chiin na lɛ u sro, a nde leele naa yuu mbo, 'Ɲumufɔɔn wa u nu.'

19A mi Lewo Pɔ wre pan, na lii na simi yɛ gboo, a e na yuu na lilio na gbɔgbɔɔ wi mi, a ni nɔɔlɔ lɛ lampoo shɔfɛɛnlɛ na sisampefɛɛnlɛ. La, na Nyiɛkpɔɔ kachindɛ wa lewo nu kre, u kepele kie ki nyina."

20Chiɛ yɛ naa wa wa, bawa Yesu na u kawako kee yire pe nɛɛrɛ mu tro. La, bawa leele nsra pe jawala chinɛ. Ki tia Yesu na paara mna chiɛ yire taan mbo,

21"Yire Chorazin na Bɛtsaida leele, e atɛ! Ŋgi na, kawako kee tataara nyjɛ ni pe e nu ŋga, na yire ndaa pe Tiro na Sidon na kre, bawa leele wra fooro yonyi tɔ, mbra tɔɔnrɔ fa, mbe kra nyina na pe laa pe sisam kro.

22Kena e jawa e chin na waŋgra kla ble kre, Nyiɛkpɔɔ we Tiro na Sidon leele fooro chin mbe wɛ e na.

23A yire Kapɛnɔm leele, e eyɛ kpɔɔ, na jawa na ee sɛ Nyiɛkpɔɔ lawee, la, kanyana lawee ee sɛ. Ŋgi na, kawako kee nyjɛ ndaa pe a e na nya kre, na Sodom na ndaa yire kee nyjɛ pe kre, pe wra pe jawala chinɛ, a kaa chia kree wa aŋga tɛ.

24Kena e jawa e chin na Nyiɛkpɔɔ kpra kun ble kre, we Sodom leele fooro chin mbe wɛ e na."

25Ŋga Yesu na paara mu da wa kre, a wra kna mbo, "Ndoo, nyjeeri na tra Tafun, ni mu kaan mboo na mu mu kee kre ndra kachimblɛ na, mu ki wɔ mu bibɛɛlɛ nyina.

26Yɛŋgɛ yi ndoo, ŋga ki tna mu pan mu pini.

27Ni Lɛ wre yirɛ kro le ni kɛɛ, la, ndro n u Pɔ wre chin fɔna Lɛ wre chiin, a ndro n Lɛ wre chin, fɔna u Pɔ wre na mblɛ Pɔ wre chaa mbe u Lɛ wre wɔ mbe nyina pre."

28"Kena e pan ni pan, yire mblɛ pe tio tuuro a e fna kre, mbe e tuu mbe e wuu.

29E ni sumiɛ le e ki twan. Ŋgi na, ni nyjii, a ni ndra n sheli, kena na e pan mu ni sumi kre, ee wuu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Ni sumiɛ n sheli, ki tia e tuuro wa sna."

Matio 12

1Judae wuuble ka nu Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na sɛ tro fifiire see ka nu. Ŋga pra da wa kre, na klo twanfɛɛnlɛ pre ta, a pra yi sɛnyi yire yɛ mbru na kaa.

2Ŋga Farisiie pre na pe nya kre, a pra pan mu Yesu wie mbo, "Ŋgi ki tia mu twanfɛɛnlɛ o wuuble mbra taan mu na sro kuun wuuble ŋga hin?”

3A Yesu na kna mu Farisiie pre wie mbo, "E n da mu tɔɔnri mu loo kala ŋga Devid na u kotɔmblɔ na pe, nyjila ŋga klo na pe ta,

4a Devid na sɛ le Nyiɛkpɔɔ nyuŋgo, mna sɛ paanu ŋga praa teeri Nyiɛkpɔɔ yiɛ kre wru, a wre na u kotɔmblɔ pre na ka, la, na ki mbra taan na pie kre paanu kre sembremu ka. Ŋgi na, Sɔfue chiin praa kre paanu kre nyini kaa.

5Ndee e n Mbose mbra yire tɔɔnri mu nya na, Israel sɔfue mblɛ praa lee suminyuŋgo kre nu wuuble na pe tnumu tuni kre, praa wuuble yire klai ree? A nde pe nsra da mu yo wa pan na u wuuble kla.

6Kena e ti ni yo e pan mbe e loo, ndro waa wa mna mu wɛ sumi nyuŋgo kre na.

7Pe ki nyunɔ mu tɛɛ mbo, 'Ni n na yurɔ srawɔɔ chaa, la, fooro chiɛn, kre ni cha.' Na e na kee ŋga nɔɔ loo kre, kaa leele mblɛ pe n fɔɔn pe kre, yaa naa pe gbuun na pimi ni.

8Ŋgi na, Lewo Pɔ wre wi wuuble kre Tafun.”

9Ŋga Yesu na yiri wa kre, a wra sɛ pe fninyuŋgo.

10Ŋga wra le wa kre, na blɔ waa wa wa a u kɛ ku. Kre nyjila kre nu na leele plɛɛ wa fninyuŋgo wa na chaa na pie Yesu nyu cha, mbe u ta mbe yii. Kra tia pra Yesu wie mbo, "Kena mbra kolo ŋga na mu yaŋu tra wuublee?”

11A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "E ŋmbi haa we mbɔɔ ta, na mbɔɔ wre to wee wuuble, mbe ufun wa sɛ u wɔ hin?

12Kena e ti ni e wie, mbɔɔ wɛ lewo na ra? Kena ni chaa mbe e loo na mbra o ŋga kolo mbe o chichie pe wuuble.”

13A Yesu na kna mu yo kɛyaŋu wre pan mbo, "Mu kɛ kre tini!" A wra u kɛ kre tini, a kra nyu na shiin wo kre yi.

14A Farisiie pre na yili mna sɛ kolo cha,

15ŋga na pie tro mbe u taa gbo, a wra yili wa na shie, a lenɛɛrɛ na taa u kro, a wra mblɛ praa yaa kro tra.

16Mblɛ wra tra kre kro, wra yo pe pan na pia shia u mɛɛ kpali.

17Kre kee ŋga ki tia kee ŋga Yisaia na yo mu tɛɛ kre na pe yɛŋgɛ mbo,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18"E le, ni sumifun ŋmba ni wɔ wi kre, wre wi ŋmba ni kori, a ni yiɛ shɔ u na, mbe ni Ɔumu le u nu, mbe u leele mblɛ pe n pe Judae pre nyina kprakuɔn kee kre.

19A wa nyu kna ndro ni, a wa gble lete na mbe ndro u mana loo.

20We ti ŋmba u n yire kre yire haa ta, a ŋmba kanhun ki firi u nu kre, we ti ki nyi, we wi mbe sɛ su ŋga kpra we yili.

21A wre na waŋgra leele we na kaan."

22Bawa leele plɛ na pan na blɔ wa ni Yesu pan, na ŋumufɔɔn wa u nu. Ki tia u nsraa nyaa, a u nsra ja na paara. Yesu na blɔ wre tra, a wra ja na paara na nyaa kama.

23A Kra leele pre kro pe kawako, a pra kna na peyɛ wie mbo, "Devid nana wre ma ŋmbaa?"

24Ɔga Farisiie pre na kee kre Yesu pe kre loo kre, a praa yuu mbo, "Bɛɛlzebul, ŋumufuɛn ŋunu wre u Yesu ŋga jaŋga, kre ki tia a u ja na ŋumufuɛn woni leele nu kre."

25Titɛɛ kre nu Yesu na leele pre jawala nya, a wra kna mna yo pe pan mbo, "Na waŋgra ki yɛ yɔɔlɛ na wii na kiyɛ ni kre, waŋgra kre wa jaa yire. A chia ndee sele ŋga kie kiyɛ yɔɔlɛ mbra wii na kiyɛ o ni kre wa yire.

26Na Sutna kna na wii na uyɛ ni kre kena u uyɛ yɔ shiin, a u ŋunumu kre wa yire haa ta.

27Kena na Bɛɛlzebul, ŋumufuɛn ŋunu wre ni ni ŋumufuɛn woni leele nu kre, kena yire titi biile pre, jaŋga ŋgi ni pre ŋumufuɛn woni hin? E biile pre titi kuraa chin na kala e fni.

28Kena na Nyiɛkpɔɔ wre u ni ŋga ŋumu wre a ndaa ŋumufuɛn woni kre, kena e ja e chin na Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre mbra e na.

29Ndro wa jaa le faŋgafun nyuŋgo mbe u yirɛ koli, fɔna u klu mu faŋgafun wre pɔ tun, kre we jaa le u nyuŋgo mbe u yirɛ koli."

30"Ɔmba u n wa ni kro kre, mu chin na u ni pra. A ŋmba wa ya ni na mbe o leele ble titɛɛ kre, mu chin na wre u pe zaanri.

31Kena e ti ni yo e pan mbe e loo, sisam na jiɛnlɛ kee ŋga lewo we yo kpan, Nyiɛkpɔɔ we jaa ki ti mbe u kɛ, la, ŋmba we jiɛnlɛ kee yo mbe Kpra Ɔumu wre taan kre, Nyiɛkpɔɔ wa ki tii u kɛ fio.

32A ŋmba we paara mbe Lewo Pɔ wre taan kre, we jaa sisam tinkɛɛ ta, la, ŋmba we paara mbe Kpra Ɔumu wre taan kre wa sisam tinkɛɛ ta fio, hali waŋgra shiin wo kre nu."

33"Tiŋge chichie ki sɛŋgɛ chichie sɛni, a tiŋge sisaa na sɛŋgɛ sisaa sɛni. A tiŋge sɛŋgɛ na pe yiree na ki chini.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Yire leesaala mblɛ, ŋga sisam wa e nu ŋga, mni ee pe mbe jaa paaraa chichie paara hin? Kala ŋga ki yili nyuu kre, mu chin na loloŋgo nu ki yili.

35Lewo kepele chichie ŋga kii wa u loloŋgo nu kre, kre ki tia wra chichie pini. A lewo kepele sisaa ŋga kii wa u loloŋgo nu kre, kre ki tia wra sisam pini.

36E ti ni yo e pan mbe e loo, Nyiɛkpɔɔ kpra kun ble kre, kee ŋga ki da mu yili lewo nyuu kpan, we ki nyu wɔ.

37A lewo nyu kayolo na pie yire mbe u kee li, mbaa u gbun pimi ni, ndee mbaa u ŋga tam.”

38Bawa Mbose mbra nyinafɛɛnlɛ pre plɛ na Farisiie pre plɛ na yiri mna paara mbo, "Nyinafun, o chaa mbe mu kawako kee yire ka pe mbe o nya.”

39A Yesu na kna mbo, "Yire aŋga leele sisam pefɛɛnlɛ mblɛ, e Nyiɛkpɔɔ je, na kawako kee chaa mbe nya, yaa ka nya na, fɔna Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Jona kee kre chiin bɔkɔ.

40Imi Jona na ble taarɛ li, lafo na blee, mbro badaaŋga wre lɛɛ kre, pan chɔɔ Lewo Pɔ wre we ble taarɛ li wee nu tra lam, lafo na blee.

41Kena Nyiɛkpɔɔ kpra kun ble kre, yire na Nineve leele we yiri, mbe pe paara mbe e taan. Ɔgi na, ŋga Jona na kɔ mu ketaan kre kee yo Nineve leele pan kre, pra ki loo mna pe jawala chinɛ, mna laa pe sisam kro. La, ndro waa wa mna fuŋgaami, a u wɛ Jona na, a e n u shɔnli.

42Nyiɛkpɔɔ kpra kun ble kre, yire na Sheba ŋuchlɔ wre we yiri, mbe u paara mbe e taan. Ɔgi na, wra yiri haalee mna pan mu Sɔlɔmɔn kachindɛ kee kre loo. A e le, ndro waa wa mna fuŋgaami mu wɛ Sɔlɔmɔn na, a e n u shɔnli.”

43"Na ŋumufɔɔn yili lewo nu kre, kie sɛ kuraa fimi lawee yire nu mbe sɛ lawee chaa tni. La, na ki n shia lawee ta kre,

44mbe ki kna mbe yo ki yɛ pan mbo, 'Mbe ndru mbe sɛ katoo ŋga nu ndaa yili kre nu,' kena na ki waa ndru mu pan mu tnihaa kre nya, na pe ki pɔ pleple a yaka n wa ki nu kre,

45kie ndru mbe sɛ ŋumufuɛn kɔɔnashin nyjɛ yi wɛ ki na cha, mbe yi paan tni ki tnihaa kre nu. Na ki pan ma kre, lewo ŋmba nu yie tni kre sisam we wɛ u fa na. Pan aŋga leele sisam pefɛɛnlɛ mblɛ pe n ni shɔnli ŋga we pe.”

46Ɔga Yesu na yire wa na paara na leele pre nyina kre, u lo na u chinlɛ na pan u pan. A pra yire fimi na, na Yesu yeeri mbe paara na u ni.

47A leele pre praa wa wa kre wa na kna mu yo Yesu pan mbo, "Le, mu lo na mu chinlɛ wa mu yire fimi na na mu chaa.”

48A Yesu na kna mna pe wie mbo, "Mblɛ lɛ ni lo na ni chinlɛ hin?”

49Bawa wra kna mna kɛ nyini u twanfɛɛnlɛ pre na, mna yo pe pan mbo, "E le, mblɛ lɛ ni chinlɛ na ni loolo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

50Kena ŋmba u ni Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kee ndru na ŋga u chaa pini kre, wre wi ni chunu, ni jaa na ni lo."

Matio 13

1Ki ble kre lam Yesu na yili wa mna sɛ tni epo kre mbɛɛ na.

2A lenɛɛrɛ na pan u jaara, kra tia a wra le krɔ lam mna tni ki nu, a leele pre kro naa wa mu yire epo kre nyu na.

3A wra tni wa mna pe nyina kee tataara yomɛɛlɛ nu mbo, "Kena falifun wa wra sɛ u yirɛ bie wohaa.

4Ŋga wraa yirɛ bie yire woni kre, yɛ na sɛ wo kolo mbɛɛ na, a hanyiɛlɛ na yi nya mna yi yoori mu li.

5A yɛ na sɛ wo tra ŋga tapan dnɛ nyi na. Ki nsra mu a yira fin. Ŋgi na, yi nsra ja mu sɛ tapan.

6Ŋga yila na yili mna yi gbun to, a yira ku, na yi didinyi nsra ja mu sɛ tapan.

7A yɛ na sɛ wo wuuro nu, a wuuro yire na fin mu yi fɔ, a yira ku.

8A yɛ na sɛ wo tra chichie na mna fin mu sɛ, yɛ na sɛ lafaa lafaa, a yɛ na sɛ fuloe tataarɛ, a yɛ na sɛ fulo na kɛ.”

9A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Ŋmba uu ndie ni kre, u ndie tɛɛ u loo.”

10Ŋga kra pan ma kre, Yesu twanfɛɛnlɛ pre na pan mu u wie mbo, "Mni a mna paara na leele mblɛ nyina yomɛɛlɛ nu ŋga hin?”

11A Yesu na kna mbo, "Nyjeeri ŋunumu ndra ndra kee kre, pe yire nyina ki yi, la, pre rɛ, pe n pe nyina kee kre.

12Lewo ŋmba uu shɔnlie ni kre, pie ka ya u pan mbe u ta nɛɛrɛ. La, ŋmba u n shɔnlie ni kre, fiɛn ŋga ni u nyi kre, pie ki shɔ u kɛɛ.

13Kee ŋga ki tia ndaa paara pe pan yomɛɛlɛ nu yi kre, pee nyiɛlɛ ni, nde pe n na nyaa, pee ndiile ni, nde pe n na ndru, a pe n na kee kre nɔɔ ndru.

14Pe kepele yire tia a Yisaia kee yire wra yo mu tɛɛ kre, a yi pe ma yɛŋgɛ mbo, 'Ee kee kre loo, la yaa ki nɔɔ loo, ee le chiin, a yaa nya.

15Ŋgi na, pre leele mblɛ jawala ku, a pe pe ndiile yurɔ, mu pe nyiɛlɛ tɔ, ki tia pe n na nyaa, a pe n na ndru mbe pe jawala tɛɛ mbe kee kre nɔɔ loo ndee mbe pe jawala chinɛ mbe pan ni pan, mbe ni pe shɔ.’

16A yire rɛ, e ndra nyu titi, e nyaa, na ndru.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17E ti ni yo mbe e loo, Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na Nyiɛkpɔɔ leele pre tataara naa chaa na pie na kalɛɛ nyjɛ e nya mu loo ŋga nya mbra yi loo. A la, pe nsra yi nya, a pe n sra yi loo.”

18"Kena e ndie tɛɛ, e yirɛ bie woo yomini kre nɔɔ loo.

19Ɔmba we Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre ketaan kre loo a wa ki nɔɔ loo kre, pan we pe na yirɛ bie nyjɛ pra wo a yira sɛ wo kolo mbɛɛ na kre yi. Na Sutna pan, we paan kee kre pe luu ufun loloŋgo nu kre, wɔ u nu.

20A yirɛ bie nyjɛ yira sɛ wo dnɛ lawee yire nu kre lɛ mblɛ pe ketaan kre ndru, mbe ki shɔ na yɛshɔɔrɔ ni.

21La, kee kre wa didinyi kan pe lolonyi nu, pie frɔ chiɛri, kena na kanyana ndee na pe yila ketaan kre na mu wa pra to, na u fɛ mu wa.

22A yirɛ bie yire yira wo wuuro nu kre lɛ mblɛ pe ketaan kre ndru, la, waŋgra yirɛ jawala tataara, na swa chaara we ti kee kre ku u nu.

23A yirɛ bie yire yira sɛ wo tra taan kre nu kre lɛ mblɛ pe ketaan kre ndru mbe ki nɔɔ loo, mbe ki sɛŋgɛ sɛ, mbe plɛ sɛ lafaa lafaa, mbe plɛ sɛ fuloe tataarɛ, mbe plɛ sɛ fulo na kɛ.”

24Yesu na ndru mu pe gbun yomini fɔŋgɔ mbo, "Pan nyjeeri ŋunumu kre nyi na, blɔ wa na sɛ u yirɛ bie chichiele yɛ wo u see.

25Ɔga ble na wɔ a leele na sni peii kre, a u loŋgo na yiri mna sɛ nyaa fuɛn yɛ sɛnyi wo mu chaa yi nu.

26Kena nyjila ŋga ni yirɛ yire na fin kre, a nyaa fuɛn yire na fin mu chaa yi nu na.

27Ɔga blɔ wre sumifɛɛnlɛ na sɛ yi nya kre, a pra pan mu yo u pan mbo, 'O Tafun, yirɛ chichie yire mna wo see wa kre, nyaa fuɛn yɛ fin mu chaa yi nu, sena yi yiri hin?’

28A seefun wre na kna mbo, 'Ni loŋgo wa u sɛ yi wo mu chaa yi nu kre.' A u sumifɛɛnlɛ pre na kna mbo, 'Kena mu chaa mbe o sɛ yi klɔ mbe wo ra?’

29A seefun wre na kna mbo, 'E frɔ, na kre ma, na e yo ee yi klɔ kre, e waa yirɛ chichiele yire yɛ klɔ mbe chaa yi nu.

30Kena e yi ti mbe yire na yirɛ chichiele yire kro chaa mbe lɛ, na yirɛ yire kun nyjila waa da, mbe yo kunfɛɛnlɛ pre pan mbe pe nyaa yire klɔ mbe yi ble titɛɛ, mbe kanhun le yi na, mbe chiin yirɛ chichiele yire kun mbe sɛ yi le sugbaa.' “

31Yesu na ndru mna pe gbun yomini fɔŋgɔ mbo, "Pan nyjeeri ŋunumu kre nyi na mɔstad bie ŋga lewo wru mbe sɛ luu u see yi.

32Kre ki pe fiɛn yirɛ bie kro nu, la, na pe ki luu a ki fin, ki tiŋge kpɔɔri mbe wɛ tinyi tataara na. Ki tiŋge kpɔɔri mbe hanyiɛlɛ jaa zeere le ki klɛ nu.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Wra ndru mna pe gbun yomini ka na mbo, "Pan nyjeeri ŋunumu kre nyi na yiisi yi. Na paanufɔfun ki chiɛri wɔ mu le paanu mimi nu kre, kie paanu mimi kre shɔ mbe ta, mbe ki tin.”

34Yomɛɛlɛ nu Yesu naa paara lenɛɛrɛ pre pan, nyjila ŋga nu we paara pe pan kpan kre, yomɛɛlɛ nu wraa paara.

35Pan wraa paara, ki tia Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wre kee ŋga wra yo mu tɛɛ kre na pe kpra mbo, "Yomɛɛlɛ nu mbe paara pe pan, a kee nyjɛ yi ndra mu yire waŋgra gbeele nyjila krɛrɛ kre, mbe yi wɔ mbe pe nyina.”

36Ŋga Yesu na lenɛɛrɛ pre ti wa mna sɛ katoo kre, a u twanfɛɛnlɛ pre na u kɔŋgɔ ni mna sɛ yo u pan mbo, "Jande, o nyina nyaa fuɛn yire yira fin see kre nu kre yomini kre nɔɔ.”

37A Yesu na kna mbo, "Blɔ ŋmba wra yirɛ bie yire wo kre na wi mi Lewo Pɔ wre,

38A see kre nu wra yi wo kre na yi waŋgra ŋga. Yirɛ bie chichiele yire lɛ Nyiɛkpɔɔ leele pre, a nyaa yire yi Sutna leele pre.

39A loŋgo ŋmba wra sɛ nyaa yire wo kre na wi Sutna wre. A yirɛ kun ble kre yi waŋgra kla ble kre. A kunfɛɛnlɛ pre lɛ nyjeeri bitumblɔ pre.

40A imi na pe nyaa fuɛn ble titɛɛ mbe kanhun le yi na kre, pan chɔɔ waŋgra kla ble kre we pe.

41Ki ble kre mi Lewo Pɔ wre we ni nyjeeri bitumblɔ pre tun mbe pe paan nyjɛ yi tia leele na sisam pini kre, na sisam pefɛɛnlɛ pre kro wɔ mbe yili yi ŋunumu kre nu,

42mbe sɛ pe wa kanyana kanhun kre nu, bawa pie na nyɛni mbra pe ŋgaala chirɛ.

43A Nyiɛkpɔɔ leele pre we na chiɛnri na yila yi, pe lɛ ŋunumu kre nu. Kena ŋmba uu wa na ndie ni kre, u loo.”

44"Kena pan nyjeeri ŋunumu kre nyi na swa nyiɛɛ wa tra ka nu, a lewo sɛ ki nya, mu ndru mu gbeele mu ki tɔ tra ni mu ya, mbe ki yɛshɔɔrɔ sisaa ti mbe u sɛ yirɛ nyjɛ yii wa u pan kro prɛ mbe sɛ kre tra kre lɔ.”

45"Nyjeeri ŋunumu kre, pan ki nyi na jafalifun yira chichie ka chaa,

46na waa sɛ ki nya imi na ki ndrɔ we da kpan, mbe u sɛ yirɛ nyjɛ yii wa u pan kro prɛ mbe sɛ ki lɔ.”

47"Nyjeeri ŋunumu kre, pan ki nyi na imi na pe asau waa lɔɔ nu, mbe ki mbroe nyini nyini wɔ.

48Na ki nyi kre, asau kre wafun we ki tini mbe paan tɛɛ tanyiɛ na, mbe tni mbe mbroe pre yoori, mbe chichiele pre le yira lam, mbe fuɛn pre wa.

49Pan kie pe waŋgra kla ble kre. Ki ble kre, nyjeeri bitumblɔ pre we sɛ sisam pefɛɛnlɛ pre yoori mbe yili chichie pefɛɛnlɛ pre nu,

50mbe sɛ fuɛn pre le kanyana kanhun kre nu. Bawa pie nyɛni, mbra pe ŋgaala chirɛ.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

51A Yesu na kna mu pe wie mbo, "E kee nyjɛ krɛrɛ nɔɔ loo?" A pra kna mbo, "Ɛnhɛɛn!”

52A Yesu na kna mbo, "Kena Judae mbra nyinafɛɛnlɛ pre, pe ŋmba we paan pe twanfun nyjeeri ŋunumu kre nu kre, we kee chichiele shiin ta, lɛɛ na fɔŋgɔ mbe leele nyina.”

53Ŋga Yesu na paara pe pan yomɛɛlɛ nu mu kɔ kre, wra yili wa,

54mna sɛ u chia, mna na leele nyina pe fni nyinyi nu, a kra pe pe kawako ni. A pra kna na peyɛ wie mbo, "Sena ŋmba yiri na jaŋga na kachindɛ kee nyjɛ sembremu ni imi hin?

55Kapinta pɔ wre ma ŋmbaa? Wre ma Maria pɔ kree? Wre chinlɛ ma Jemisi na Josɛf na Siimɔn na Judas kree?

56Wre jaala ma pee wa o pan mna kree? A sena u yiri na yire kee nyjɛ ni hin?”

57U kee na pe pe kawako ni mu tro, a kra tia pe krɔ na kun na u ni. A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun kro pe u shɔnli lawee kro nu, fɔna u chia, na u sele leele nu.”

58Ki tia Yesu nsra kawako kee nɛɛrɛ pe wa, ŋga pe nsra u shɔnli kre na.

Matio 14

1Nyjila ŋga nu Yesu naa kila kre, Ŋunu Hɛrodi na u kawako kee yire wraa piin yire loo.

2Ki tia wra yo u sumifɛɛnlɛ pan mbo, "Kie pe Jɔn ŋmba ndaa gbo kre u ndru mu nyi kre, kre ki tia u jaŋga ŋga sembremu ta kre.”

3Ŋga kra tia Ŋunu Hɛrodi na Jɔn gbo rɛ, Hɛrodi na u chunu Filipo chɔ ŋmba praa yeeri Hɛrodias kre shɔ mna leŋge. A Jɔn na paara mu Hɛrodi taan na ki n fna mbe u u chunu chɔ shɔ mbe leŋge. Jɔn na ki yo u pan gbee tataara. Kena ŋga wra klu mu ki yo kre, Hɛrodias wre krɔ na kun paa, a wra tia Ŋunu Hɛrodi na Jɔn yii mu sɛ le nyuŋgo. Ŋunu Hɛrodi naa chaa mbe Jɔn gbo, la, leele tataara na Jɔn shɔnli na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wi. Kra tia Hɛrodi naa fiɛ na we u gbo jle kre. Praa wa wa ki ble ka, Ŋunu Hɛrodi naa u seble lii, a Hɛrodias pɔ bichable wa na pan mu yɔ, a kra Hɛrodi yiɛ shɔ. Kra tia wra da mu pɔ wre ŋga lenɛɛrɛ pre yiɛ na, na yira ŋga we u wie kpan, we u ŋga ki yi. A pɔ wre na sɛ ki yo u lo pan, a u lo na u nyina na u sɛ yo na Jɔn ndra u chaa. A pɔ wre na pan mbo, "Ni ŋga Jɔn ndra taa paawa na mna fuŋgaami!”

9Ŋga kre pan ma kre, Ŋunu Hɛrodi yiɛ na je chiɛri, la, ŋga wra da mu pɔ wre ŋga fumblɔ yiɛ na, u nsraa chaa mbe kɔ u danyi yire na. Ki tia wra yire wa mna tia pra sɛ Jɔn ndra kɔ nyuŋgo wa mna pan mu bichable wre ŋga lalaa wa. A pɔ wre na sɛ u lo ŋga ki yi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ŋga pra Jɔn gbo kre, a u twanfɛɛnlɛ na sɛ u gboo wre wru mu sɛ le, mna chin mu sɛ Yesu bɔ mandiɛ.

13Ŋga Yesu na Ŋunu Hɛrodi kee kre loo kre, wra sɛ krɔ wru mna sɛ lawee waa ka nu wre na u twanfɛɛnlɛ pre ni. Leele pre na lawee ŋga nu wraa shie kre haa chin, a pra nyaari tra mna u kɔŋgɔ ni.

14Nyjila ŋga wra yili krɔ kre nu mu to fimi na kre, wra leele pre nya tataara, a pe kee na pe fooro ni u pan mu tro, a wra pe mblɛ praa yaa kro tra.

15Ki ble kre yila kɔŋgɔ, u twanfɛɛnlɛ pre na pan mna yo u pan mbo, "O Tafun, yila koo, a leele ma pee wa lawee ŋga nu, mbe lenɛɛrɛ mblɛ yaka ta mbe lɔɔ ka, kena pe wa kolo mbe pe sɛ sro cha mbe lɔ kabɛɛlɛ yire na mbe li."

16A Yesu na kna mbo, "Ki n shian na pie sɛ sro cha peyɛ, kena e pe ŋga yirɛ yɛ mbe pe ka."

17A twanfɛɛnlɛ pre na kna mbo, "Paanu kunɔ na mbroe shiin chiin ni o nyi mna."

18A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "E pan na yi ni e ni ŋga."

19A wra kna mu yo leele pre pan na pe tni nyaa yire na, a wra kna mu paanu kunɔ yire na mbroe shiin pre wru mu yii kɛɛ, mna yiɛ wa nyjeeri, mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo, mna paanu yire na mbroe pre pile mna le u twanfɛɛnlɛ pre kɛɛ, a pra yi kɛ mna leele pre ŋga.

20Leele pre kro na ka mna yɔɔ, a twanfɛɛnlɛ pre na pe kampraa yire koli kakɛɛ kɛmbɔshiin.

21Bilɛ mblɛ pra yirɛ yire ka kre naa kagbeŋ kunɔ, pe nsra chiɛlɛ na biile tɔɔnri mu chaa.

22Ŋga pra li mu kɔ kre, a Yesu na yo u twanfɛɛnlɛ pre pan na pe krɔ wru mbra yiɛklu tapla kre kro, mbe u leele pre wa kolo mbe pan.

23Ŋga Yesu na leele pre wa kolo mu kɔ kre, a wre nunu na sɛ nyiɛtali nyua ka na. Yila na Yesu kɔ wa.

24Kre nyjila kre na krɔ kre wa tapla kre lalaa, a fuflɛ naa gbuun na pe fni, a pe sɛ haa yiɛ na sheli.

25Kre nyjila kre na kie pe nyjila jijirɛ nyisee nyu na, a Yesu naa nyaari tapla kre yiɛ na, na shie u twanfɛɛnlɛ pre pan.

26Ŋga u twanfɛɛnlɛ pre na u nya na u nyaari nyumu kre yiɛ na kre, fiɛrɛ na pe yii, praa jawa na gboo wi, kra tia pra gble le.

27Titɛɛ kre nu, a Yesu na paara na pe ni mbo, "E eyɛ gbun yii, mi wi, kena yaa fiɛ."

28A Pita na kna mna yo Yesu pan mbo, "Ni Tafun, na ŋu wi kain kre, ti mbe ni nyaari nyumu ŋga yiɛ na mbe pan mu jaara."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29A Yesu na kna mbo, "Yiri mu pan!" A Pita na yili krɔ kre lam mu to tapla kre yiɛ na, na nyaari na shie Yesu pan.

30Ŋga Pita na nya imi fuflɛ kre nyumu kre wru kre, fiɛrɛ na u yii, to, a wraa tri tapan, ŋga wra ki nya ma kre, a wra gble fɔɔri mu le mbo, "Ni Tafun, ni shɔ!”

31A Yesu na kɛ tini mu u fa mu yii, mna kna mu yo u pan mbo, "Mu shɔnlie fiɛn kpa, mni a mu mu jawala pe shiin ŋga hin?”

32A Yesu na Pita yii a pe kro shiin na le krɔ kre lam,

33a leele pre kro naa kosie kani na yiri na yuu mbo, "Kpra na, Nyiɛkpɔɔ Pɔ titi wi ŋu.”

34Ŋga pra tapla kre kun kre, pra to Genesarɛt tra nu.

35Leele pre praa wa wa kre na Yesu nya mna u chin, titɛɛ kre nu, a praa feni na pe yambla wru na paan Yesu pan. Ki nsra da nyjila ka, na pe pan pe tra kre yambla kro ni mu ble Yesu yiɛ,

36na u tali na u ti mbe yambla pre kɛnyi taa u dodoŋgi nyu na, mblɛ pra ja mna kɛ taa u dodoŋgi na kre kro na saanla.

Matio 15

1Praa wa wa ki ble ka, a Farisiie plɛ na Mbose mbra nyinafɛɛnlɛ plɛ na yiri Jerusalɛm na mna pan mu Yesu wie mbo,

2"Ŋgi ki tia paala nyjɛ o tolɛɛlɛ le mu tɛɛ kre, a mu twanfɛɛnlɛ pre na na lii yi na hin? Pra kɛnyi je o paala kolo na mbe chiin li.”

3A Yesu na kna mbo, "A yire titi, ŋgi ki tia e Nyiɛkpɔɔ mbra yire je mu taa e paala yire kolo na hin?

4Nyiɛkpɔɔ yo mbo, 'Mu lɛ na mu lo shɔnli, ŋmba we kee sisaa yo u lo na u lɛ na kre, ki fna mbe pe u gbo'.

5La, yire yo na ndro yira ka ta mbe u lɛ ndee mbe u lo ŋga kre, kena ufun u ki tɛɛ mbe sra wɔ mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga. Kena ki n shian na we u lɛ ndee u lo ŋga yaka na. E tro e paala kolo nyjɛ krɛrɛ na mu Nyiɛkpɔɔ mbra kee kre je.

7Yire yiɛnyumufɛɛnlɛ, yɛŋgɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Yisaia na e kee nya mna yo kre mbo,

8'Leele mblɛ, ni mɛɛ pe yeeri, a nde pe n na ni kee chaa pe lolonyi nu.

9Finfin pe ni sumi. Ŋgi na, lewo paala kolo pe leele nyina, na yuu na Nyiɛkpɔɔ kolo yi.' “

10Ŋga Yesu na paara na pe ni mu kɔ kre, a wra lenɛɛrɛ pre yeeri mna yo pe pan mbo, "E ndie tɛɛ e kee kre nɔɔ loo chiriri.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ki n pe yira ŋga ki lee lewo nyuu kre, ki nɛɛrɛ woni u na, la, kee ŋga ki yili lewo nyuu kre, kre ki u toni na nɛɛrɛ ni.”

12Ɔga wra yo ma kre, a u twanfɛɛnlɛ pre na flo mu da u na, mna yo u pan mbo, "Mu chin na kee ŋga mu yo kre, ki Farisiie pre yaa?”

13A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Tiŋge ŋga ni Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre n luu kro kre, pie ki kɔ mbe wa.

14Kena e pe ti wa, fuunlo lɛ, a pra plɛ nyina kolo, a na fuun u ŋmbrɔ fuun nyina kolo kre, wee nunu pe kro we to.”

15A Pita na taan mu yiri mu yo Yesu pan mbo, "Jande, o nyina yomini kre nɔɔ.”

16A Yesu na kna mbo, "Kena e n na kaalɛɛ nyjɛ nɔɔ ndru tuun?

17Kena e n chin na yira ŋga ki lee nyuu kre, lɛɛ ki shie, mbe yire wa mbe yili mbe wo ree?

18A la, kee ŋga ki yilii nyuu kre, loloŋgo nu ki yilii, kre ki ja na lewo toni nɛɛrɛ ni.

19Lewo loloŋgo nu sisam jawala ŋga kro yili na paan, linkuuro kee, leŋgeere klaa, tiɛrɛɛ, juuro, kafinɛ dansiɛrɛ lie, na kabaara.

20Yire kee nyjɛ krɛrɛ yi lewo toni nɛɛrɛ ni, kena na mu kɛnyi nyjɛ pe n je paala kolo na tɛɛ mu li kre, kia jaa lewo tɔ na nɛɛrɛ ni.”

21Ɔga Yesu na paara a u nyu na to kre, wra yili wa mna sɛ Tiro na Sidon lawee yire nu.

22Chlɔ wa naa wa wa, a wra yiri Kenaan sele nu. Ɔga chlɔ wre na Yesu nya kre, a wra fɛ mna taa u kro na nyɛni mbo, "Jande, Devid nana, ni fooro le, ni Tafun. Ni pɔ bichable nu ŋumufɔɔn nyi na u hau. Kena jande, ya ni na.”

23Ɔga chlɔ wre na yo ma kre, Yesu nsra nyu kun, a u twanfɛɛnlɛ pre na kna na Yesu tali mbo, "Jande, chlɔ wre ni mbe u laa o kro, u gble o ndie titi.”

24A Yesu na kna mu yo chlɔ wre pan mbo, "Israel leele mblɛ pe fun Nyiɛkpɔɔ kolo na kre, pre pan pe ni tun.”

25A chlɔ wre na kosie kan Yesu yiɛ mbo, "Jande, ni Tafun, ya ni na.”

26A Yesu na kna mbo, "Ki n fna mbe wa u biile sro wru mbe wa nyukwanla pan.”

27A chlɔ wre na kna mbo, "Ni ki chin, ni Tafun, la, sro knumɛɛ nyjɛ yi woni tra kre, nyukwanla yi yoori na kaa.”

28Ɔga chlɔ wre na yo ma kre, a Yesu na kna mbo, "Mu pe chlɔ ŋmba mu shɔnlie kpɔɔ. Kena ŋga mu tali kre, ki pe ma mbe mu ŋga." Titɛɛ kre nu to, a chlɔ wre pɔ wre na saanla.

29A Yesu na yili wa mna sɛ tro Galilii epo kre nyu na, mna sɛ nyua ka nduu mu tni wa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Lenɛɛrɛ na sɛ na yamblɛ ni u pan, fuunlo na finla na mblɛ pe fuuru, na kpoolo na yira nyininyini fɛɛnlɛ ni kro, mna pan mu pe wa Yesu yiɛ, a wra pe tra peii.

31Ŋga leele pre na kpo nya a wra paara, mu fna ŋmba u fuuru nya a wra nyaari, mu nya a fuun nyiɛlɛ nyaa kre, kra pe pe kawako, a praa Israel Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ.

32Ŋga kra pan ma kre, Yesu na yire wa mna u twanfɛɛnlɛ pre yeeri mna pan u jaara, mna yo pe pan mbo, "Leele mblɛ kee fooro ni ni pan. Ŋgi na, pe tni ni jaara kie pe ble nununu taarɛ yi ŋga, a pe n yaka ta mbe ka. A ni n na chaa mbe pe ndru mbe sɛ na klo ni, na kre ma, plɛ we jire kolo.”

33A u twanfɛɛnlɛ pre na kna mu u wie mbo, "A sena oo sro ta mbe ki leele tataara mblɛ da mbe li fimi lawee ŋga nu hin?”

34A Yesu na kna mu pe wie mbo, "Paanu mni yii wa e pan hin?" A pra kna mbo, "Paanu kɔɔnashin na mbroe chiɛri plɛ ni o nyi.”

35A Yesu na kna mu yo lenɛɛrɛ pre pan, na pe tni tni nyaa yire na.

36Yesu na paanu yire na mbroe pre wru mu yii, mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo, mna yi pile na mbroe pre ni mna le u twanfɛɛnlɛ pre kɛɛ, a praa lenɛɛrɛ pre kaan.

37Lenɛɛrɛ pre kro na ka mna yɔɔ, a twanfɛɛnlɛ pre na pe kampraa yire yoori kakɛɛ kɔɔnashin.

38Bilɛ mblɛ pra yirɛ yire ka kre naa kagbeŋ jijirɛ, pe nsra pe chiɛlɛ na pe biile tɔɔnri mu chaa.

39Ŋga lenɛɛrɛ pre na kɔ kre, a Yesu na pe wa kolo, mna sɛ le krɔ nu, mna sɛ Magadan tra nu.

Matio 16

1Ki ble ka Farisiie na Sadukie pre plɛ na pan mna Yesu pe mu le. Pra yo Yesu u kawako kee pe mbe pe nya.

2A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Na yila shie mbe sɛ to, a lawee nyina haa kre, e ja na chini na yuu na, imi na lawee pe ŋga, baŋga ndramu we saan.

3A na nyiŋge se bnimi kre, e ja na tloe le na yuu na nyiɛ we pan. E ja na ndramu pee le na kalɛɛ taa na yuu, a la, yire ble nyjɛ nu e nyi ŋga, e n ja mbe kee nyjɛ yi piin yi nu le mbe yi kee nya mbe yo.

4E ti ni yo e pan mbe e loo, yire leele sisam pefɛɛnlɛ mblɛ, e Nyiɛkpɔɔ je, na kawako kee chaa mbe nya, la, yaa kawako kee ka ta mbe nya na, fɔna Jona wo ŋga kra pe kre." Ŋga Yesu nyu na to kre, a wra pe ti wa mna sɛ.

5Ŋga Yesu twanfɛɛnlɛ pre na tapla kre kun mna kna ki kro kre, pra paanu fɛɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ŋga praa wa wa kre, Yesu na yo pe pan mbo, "E le, e eyɛ dɔɔta Farisiie pre na Sadukie pre yiisi yire haa.”

7A pra kna na yuu peyɛ pan mbo, "Ŋga o n pan na paanu ni kre, kre ki tia a wra yuu o pan ma kre.”

8Kee ŋga praa yuu kre, Yesu na pe jawala nya, a wra kna mu pe wie mbo, "Ŋgi ki tia a e na jawa na ŋga e n pan na paanu ni kre ki tia ndaa yuu e pan ma ŋga hin? E shɔnlie fiɛn kpa.

9Kena e n ta mu kee nyjɛ nɔɔ loo tun? A e n sɔɔnri na ndaa paanu kunɔ pile mna leele kagbeŋ kunɔ ŋga ŋgaa? A ŋga pra ka mu yɔɔ kre, yi mbuuroe yire kakɛɛ mni e na yoori hin?

10A ŋga ndaa paanu kɔɔnashin yire pile mna leele kagbeŋ jijirɛ ŋga kre, yi mbuuroe kakɛɛ mni e na yoori hin?

11Kena yira ŋgi ki tia e n kee ŋga ni yo ŋga nɔɔ loo, a e na jawa na paanu kee ni yuu ŋga hin? Kena e jande, ni yuu e pan na e eyɛ dɔɔ ta Farisiie pre na Sadukiie pre yiisi yire haa.”

12Ŋga Yesu nyu na to kre, bawa u twanfɛɛnlɛ pre na chin mu kee kre nɔɔ loo, na yiisi ŋga pe leni paanu nu kre kee ma u yuu, la, Farisiie pre na Sadukie pre kooloe fuɛn nyjɛ praa leele nyina kre kee wraa yuu, na pe peyɛ dɔɔ ta yi na.

13Ŋga Yesu na le Kaesaria Filipo tra nu kre, wra u twanfɛɛnlɛ pre wie mbo, "Ndro ŋmbi sembremu leele mi Lewo pɔ wre kra hin?”

14A pra kna mbo, "Plɛ yuu na Jɔn ndrajefun wre wi, a plɛ na yuu na Elaija wi, a plɛ na yuu na Jeremia wi, a plɛ na yuu na aada fawolo Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre wa wi.”

15A Yesu na kna mbo, "A yire hin? Ndro ŋmbi sembremu e ni kra hin?”

16A Siimɔn Pita na kna mbo, "Ŋu wi Kristo wre, Nyiɛkpɔɔ ŋmba u le wre Pɔ wre.”

17A Yesu na kna mbo, "Siimɔn, Jona pɔ, Nyiɛkpɔɔ mu dwan. Ŋgi na, lewo ma u mu nyina kre kee ŋga, la, ni Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri wre u ki wɔ mu mu nyina.

18Kre ndra na ni yo mu pan, ŋu wi Pita, ŋu wi dnɛ ŋga mbe wɔ mbe ni leele yire ki na mbe ni sumi, a kumu waa ki ja.

19Ŋu kɛɛ mbe nyjeeri ŋunumu kre safwa le, kena kee ŋga mu yii tra mna kre, pie ki yii nyjeeri, a kee ŋga mu je tra mna kre, pie ki je nyjeeri.”

20Bawa Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre jaari na pia shia ki yo mbe ndro loo na wre wi Kristo ŋmba Nyiɛkpɔɔ wɔ kre wre.

21Mu yire kre nyjila kre nu na shie kre, Yesu na paara chasi mna u twanfɛɛnlɛ pre nyina mbo, "Ki fna mbe ni sɛ Jerusalɛm na, mbe sɛ kala nya loplombo pre na Judae sɔfue loplombo pre, na pe mbra nyinafɛɛnlɛ pre kɛɛ. Pie ni gbo, a ki ble taarɛ ble na mbe nyi.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ŋga Yesu na yo ma kre, Pita na Yesu yeeri mbɛɛ na mna sɛ u yiɛ kee yo u pan mbo, "Ni Tafun, Nyiɛkpɔɔ we sɛ na kre kee ŋga mu yo ŋga ni lee. Kre kee ŋga n fna mbe pan mu na.”

23A Yesu na kna mna yo Pita pan mbo, "Laa ni na! Sutna wi ŋu! Mni a mna ni toni kolo hin? Mu n na Nyiɛkpɔɔ wo haa jawa, la, lewo wo haa mu jawa.”

24A Yesu na kna mu yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "Na ndro chaa mbe taa ni kro kre, u fun u uyɛ fɛɛ, mbe u kanyana kumu kaan tio mbe taa ni kro.

25Ŋgi na, ŋmba we na wii u ŋmaa na kre, kie yili u kɛɛ. La, ŋmba we yila ni na mbe u ŋmaa wa mbe fun kre, we ki ta.

26Kena na lewo waŋgra ŋga yirɛ kro ta, mu u ŋmaa wa mu fun, yira ŋgi tnu we ta hin? Ndee yira ŋgi sembremu lewo we jaa ta tra mna mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga, mbe ki jaa ti u ŋmaa ta hin?

27Mi Lewo Pɔ wre, mbe pan ni Lɛ wre yɛnyiŋge kre nu, mi na nyjeeri bitumblɔ ni, mbe paan lewo ŋga kee nyjɛ u pe kro fɔtɔɔrɔ.

28Kpra na, e ti ni yo e pan mbe e loo, plɛɛ wa mu yire e nu mna a pia kumu chin, fɔna pe mi Lewo Pɔ wre nya ni ŋunumu kre nu tun."

Matio 17

1Ble kɔɔnanu kɔkro kre, Yesu na Pita na Jemisi na u chunu Jɔn pre chiin bali a pra sɛ nyua gedeŋge ka na.

2Bawa Yesu na sɛ chinɛ pe yiɛ na, a u yiɛ naa chiɛnri na yila yi, a u dodoŋgi na fniŋge prupru u na.

3Bawa Mbose na Elaija na peyɛ wɔ mu paara Yesu pan.

4A Pita na kna mna yo Yesu pan mbo, "Ni Tafun, ki nyu na oo wa mna, na mu chaa oo sugbɛɛ taarɛ sin e pan fuŋgaami, mu wo nunu, Mbose wo nunu, Elaija wo nunu.”

5Ŋga Pita naa wa na paara to, a sugbeŋge ka na pan mu pe tɔ, a mana ka na yili sugbeŋge kre nu mbo, "Ŋmba wi ni pɔ ŋmba ni kori, a ni yiɛ shɔ u na kre. Kena e ndie tɛɛ u pan.”

6Ŋga twanfɛɛnlɛ pre na mana kre loo ma kre, fiɛrɛ na pe yii kpɔɔ, a pra yiɛ juule tra.

7A Yesu na pan mna kɛ taa taa pe na mna yo pe pan mbo, "E yiri, yaa fiɛ!”

8Ŋga pra yiɛ yire kre, Yesu chiin pra nya na u wa mu yire pe jaara.

9Ŋga pra yiri nyua kre na na tri tra kre, Yesu na yo pe pan mbo, "Yaa shia kee ŋga e nya na ŋga bɔ mbe ndro loo, fɔna mi Lewo Pɔ wre ku mu nyi tun.”

10Ŋga wra yo u twanfɛɛnlɛ pre pan ma kre, a pra kna mbo, "A ŋgi ki tia a Judae mbra nyinafɛɛnlɛ pre na yuu na ki fna mbe Elaija klu mbe pan Kristo wre na hin?”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11A Yesu na kna mbo, "Kpra kee pe yuu na Elaija we klu mbe pan mbe yirɛ kro nyu mbra, mbe ni chiin pan.

12La, e ti ni yo e pan mbe e loo, Elaija na yiɛ klu mu pan, la, pe nsra u chin, ki tia pra nyjɛ praa chaa kro taa u na. Pan chɔɔ mi Lewo Pɔ wre pan, mbe paan kala nya pe kɛɛ.”

13Ŋga wra yo ma kre, a u twanfɛɛnlɛ pre na chin mu kee kre nɔɔ loo, mna chin na Jɔn ndrajefun wre kee Yesu yuu.

14Ŋga pra tii nyua kre na mna pan lenɛɛrɛ pre lawee kre, blɔ wa na fɛ mna pan mu kosie kan Yesu yiɛ mbo,

15"Ni Tafun, ni pɔ ŋmba fooro le. Tonkolii wa u na mu tia wra kala nya tataara, ki tia wra tuuri kanhun, ka nu mbe u to nyumu nu.

16Kre ni pan na u ni mu twanfɛɛnlɛ pre pan a pe n ja mu u tra.”

17A Yesu na kna mbo, "Yire aŋga leele mblɛ nu shɔnlie n wa, e ndie kan kpa, ni tni e jaara, ndee ni kala nya na e ni mbe sɛ su nyjila ŋgi nu hin? E pan na u ni e ni ŋga.”

18A pra pan na u ni, a Yesu na fuu ŋumufɔɔn kre na, a kra yili yaŋu wre nu, a wra saanla titɛɛ kre nu.

19Kee ŋga kɔkro kre, twanfɛɛnlɛ pre na Yesu yeeri mbɛɛ na mna u wie mbo, "Kena yira ŋgi ki tia a wre n ja mu ŋumufɔɔn kre wɔ ŋga hin?”

20A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "E shɔnlie fiɛn, kre ki tia. Kpra na ni yuu e pan na, na e shɔnlie da na mɔstad bie ni kre, ee jaa yo nyua ŋga pan na, kɔ mu sɛ to lawee fɔŋgɔ nu, mbe ki kɔ. A yaka n wa mbe yaa jaa ki pe.”

21La, blefuun na nyiɛtalaa chiin kie jaa kre ŋumufɔɔn ŋga wɔ lewo nu.

22Ŋga Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre kro na sɛ fni Galilii na kre, wra yo pe pan mbo, "Pie Lewo Pɔ wre wɔ mbe le leele kɛɛ, mbe pe u gbo, a we ndru mbe nyi ki ble taarɛ ble na." Ŋga wra yo ma kre, pe sɔɔnrɔ na ku.

24Ŋga pra yiri wa kre, pra sɛ Kapɛnɔm na, bawa sumi nyuŋgo tɔɔ swa shɔfɛɛnlɛ pre na pan mu Pita wie mbo, "Kena e nyinafun ŋmba sumi nyuŋgo tɔɔ kre toni ŋgaa?”

25A Pita na kna mbo, "Ŋgi ki tia mbe wa ki tɔ hin? U toni." Ŋga Pita na yiri wa mna le katoo to, a Yesu na klu mu u wie mbo, "Siimɔn, mni nyini mu kee ŋga jawa hin? Leele mblɛ haa pan ŋulo tra swa shio hin? Fumblɔ pan ree? ndee kabiile pan hin?”

26A Pita na kna mbo, "Fumblɔ pan pe ki shio." A Yesu na kna mbo, "Kena ki nyina na kabiile pre wuu kre tɔɔ ŋga kɛɛ.

27La, o n na chaa mbe ti leele pre krɔ kun, kena drawa wru mu sɛ tapla kre nyu na, mu sɛ ki wa lɔɔ kre nu, mbro jlewo ŋmba mu wɔ kre, u nyu nyaa, mu swa nya wa, ki wɔ mu pan mu mi na ŋu wo tɔ."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Matio 18

1Kre nyjila kre nu twanfɛɛnlɛ pre na pan mu Yesu wie mbo, "Kena o ŋmbi haa we pe lekpɔɔ nyjeeri ŋunumu kre nu ŋga hin?”

2A Yesu na kna, mna pɔ fiɛn wa yeeri, mna pan mu yire pe lalaa,

3mna kna mbo, "Kpra na ni yuu e pan na, na e n eyɛ pe na biile lɛ kre, kolo ka n wa na ee sɛ nyjeeri ŋunumu kre nu fio.

4Ɔmba we ja mbe uyɛ nyjii na pɔ ŋmba wi kre, wre we pe lekpɔɔ nyjeeri ŋunumu kre nu.

5A ŋmba we le ni na, mbe pɔ imi le kre, kena u ni le.

6A ŋmba we ti biile fiɛn fiɛn mblɛ pe ni shɔ ŋga wa laa u shɔnlie kro kre, na pra dnɛ badaaŋga pɔ ufun lagboo mu u wa lɔɔ a kra u li pro, ŋga we tni na.

7Waŋgra ŋga nu kaalɛɛ nyi mu tia leele na punu Nyiɛkpɔɔ na kre, ki atɛ. Leele punui Nyiɛkpɔɔ na la, ŋmba we ti mbe ndro punu kre, u atɛ.

8Kena na mu kɛ ndee mu jele shie na mu ni sisam nu kre, ki kun mu wa. Ki nyu mu mu ŋga na mu sɛ ŋmaa lawee na kɛ nunu, ndee jele nunu ni, mu wɛ ŋga mu kɛnyi shiin, ndee jeelee shiin ta mbe sɛ kanhun ŋga kra fii kre nu na.

9A na mu nyini shie na mu ni sisam nu kre, ki foli mu wa, ki nyu mu mu ŋga na mu sɛ na nyini nunu ni ŋmaa lawee, mu wɛ ŋga mu nyiɛlɛ shiin ta mbe sɛ kanyana kanhun kre nu.”

10"Kena e dɔɔ ta mbe yaa shia bibɛɛlɛ mblɛ wa le fiɛn. Ɔgi na, pe nyjeeri bitumblɔ wa mu tni ni lɛ wre jaara nyjeeri nyjila kro nu.

11Lewo Pɔ wre pan mbe paan mblɛ pe fun kre ŋmaa shɔ.

12Kena na lewoo wa na mbaala lafaa ni, a nunu fun pe nu, mni e jawa na ufun we pe hin? Wa fuloejirɛ na kɛmbɔkɔɔnajirɛ pre ti pe ka haa wa, mbe sɛ nunu ŋmba u fun wre haa cha tun ree?

13A na waa u nya, kpra na ni yuu e pan na, u yiɛ we shɔ u na mbe wɛ tataara mblɛ pe n fun kre na.

14Pan ki nyi ni Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre pan chɔ. Ki tia u n na chaa mbe bibɛɛlɛ mblɛ wa fun.”

15"Kena na mu ŋmbrɔ fun mu na kre, sɛ mbe ŋu na wre shiin tni, mbe mu sisam ŋga u pe mu mu taan kre yo u pan. Na waa u sisam nɔɔ loo kre, kena e pe nunu.

16A na u n shia ki nɔɔ loo kre, kena mbe mu ndro nunu, ndee shiin cha mbe ya muyɛ na, 'mbe pe mu kee ŋga mu sɛ yo kre, dansiɛrɛ li mbe ya mu na.’

17A na u n shia pe kee ŋga pie yo u pan loo kre, kena mu sɛ kee kre ni Kristo leele pan. Na pe waa u yeeri, a u n shia pe kee loo kre, kena yaa ufun wre jawa Kristo ndro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Kpra na ni yuu e pan na, kee ŋga ee yii tra mna kre, pe ki yii nyjeeri, a kee ŋga ee je tra mna kre, pe ki je nyjeeri.

19Kpra na ni yuu e pan na, na e shiin nyu ta nunu tra mna kre, yira ŋga ee tali kpan, ni Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri wre we ki pe mbe e ŋga.

20Ŋgi na mna leele shiin ndee taarɛ we fni ni mɛɛ nu kre, na nii wa pe lalaa.”

21Bawa Pita na taan mu yiri mu sɛ Yesu wie mbo, "Ni Tafun, na ni ŋmbrɔ sisam piin ni na, gbee mni ki fna mbe ni u sisam ti mbe u kɛ hin? Gbee kɔɔnashin ree?”

22A Yesu na kna mbo, "Ki n pe gbee kɔɔnashin chiin, la, gbee kɔɔnashin ma tataara.”

23"Kena nyjeeri ŋunumu kre, pan kie pe na ŋunu ŋmba wraa chaa mbe wre na u sumifɛɛnlɛ pe lalaa fɔɔlɛɛ kee le mbe yo yi.

24Ŋga ŋunu wre na tni u fɔɔlɛɛ yire kee na kre, pra pan na u sumifɛɛnlɛ pre nunu ni, na u fɔlɔ li kie da pɔni kagbeŋ lafɛɛ kɛ.

25A u sumifun wre nsra swa kre ta mbe tɔ, a kra tia ŋunu wre na yo na pe sɛ sumifun wre, na u chɔ, na u biile, na u yirɛ nyjɛ yii wa u pan kro prɛ mbe paan fɔlɔ kre tɔ.”

26"Bawa sumifun wre na kosie kan ŋunu wre yiɛ mna u tali mbo, 'Jande, ni Tafun, frɔ ta, mbe ki cha mbe mu ŋga.’

27Ŋga wra yo ma kre, u kee na pe u pan fooro ni, a wra fɔlɔ kre ti mu u kɛ, mna u wa a wra sɛ.”

28"Ŋga wra yili wa kre, u ŋmbrɔ sumifun wa katoo wra sɛ, na u fɔlɔɔ wa u na kie pe pɔni lafaa gbi, a wra sɛ to u na na tini mbo, 'Ni fɔlɔ tɔ.' “

29"A u ŋmbrɔ sumifun wre na kosie kan u yiɛ mna u tali mbo, 'Jande, frɔ ta, mbe ki tɔ mbe mu ŋga.' “

30"Ŋga wra yo ma kre, wra je mna sɛ u le nyuŋgo mbe hɛ su ŋga nyjila we u fɔlɔ kre tɔ.

31Ŋga kra pan ma kre, u ŋmbilɛ sumifɛɛnlɛ pre na kee kre kro nya, a kra pe pe fooro ni mu tro. A pra sɛ mandiɛ kre kro bɔ pe kro tafun wre pan.”

32"Bawa ŋunu wre krɔ na kun u sumifun wre ni, a wra u yeeri a wra pan, a wra kna mbo, 'Ŋu, mu ndra sheli. Lewaa titi wi ŋu. Ŋga ni mu yii ni fɔlɔ na mna, a mu ni tali, ni n ki ti mu mu kɛɛ?

33Kena imi na ni mu fooro chin mu mu wa kre, ŋgi ki tia a mu n mu ŋmbrɔ sumifun ŋmba fooro chin ma ŋga hin?’

34Ŋga kra pan ma kre, ŋunu wre krɔ na kun kpɔɔ, a kra tia wra sɛ u sumifun wre le nyuŋgo lefɛɛnlɛ kɛɛ mbe pe u fiŋge mbe hɛ su ŋga ble we fɔlɔ kre tɔ.”

35A Yesu na kna mbo, "Na e n na tii na e ŋmbilɛ kee loloŋgo nu, pan ni lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre we e pe."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Matio 19

1Ŋga Yesu na kee nyjɛ yo a u nyu na to kre, wra yili Galilii na mna sɛ Judea tra na, Jɔɔdan lɔɔ kre kro.

2Ŋga wraa shie kre lenɛɛrɛ na taa u kro, a wra pe tra wa peii.

3Bawa Farisiie pre plɛ na pan mna u pe n le, mna u wie mbo, "Kena mbra kolo ŋga mbe lewo na u chɔ je kolo kro naa?”

4A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "E n ki tɔɔnri mu nya na, 'ŋmba wra klu mu lewo faanri kre', na 'blɔ na chlɔ wra klu mu faanri rɔ'?

5'Kena kre na blɔ we u lo na u lɛ ti, mbe sɛ mbra u chɔ na, mbe pe shiin pre pe wejiŋge nunu.’

6Na pe ta mu mbra mu kɔ, kena pe n pe leele shiin na, la, pe pe ndro nunu. Kena ŋga Nyiɛkpɔɔ mbra kre, yaa ti mbe lewo ki kla.”

7A Pra kna mna Yesu wie mbo, "Kena ŋgi ki tia a Mbose na mbra le na, na mu yo mu chlɔ je ki fna mu u ŋga hlɛ mbe ki nyina na mu u je hin?”

8A Yesu na kna mbo, "E ndikana ndra na Mbose na tia e naa e chiɛlɛ jee, pan ma kra nyi jle kre.

9La, mi yuu e pan na, na ki n yire tiɛrɛɛ na a blɔ u chɔ je, maa sɛ wa leŋge kre, kena u leŋgeere kla.”

10A Yesu twanfɛɛnlɛ pre na kna mu yo u pan mbo, "Kena na pan kre kee ŋga nyi blɔ na chlɔ lalaa rɛ, kena ki n fna mbe o na leŋgei.”

11A Yesu na kna mbo, "Ndro kro ma we jaa tni mbe wa leŋge, fɔna mblɛ pe ŋga ki yi kre.

12Leele plɛɛ wa pra leŋge. Pan pe pre se. A plɛɛ wa pe pe san, kre ki tia pra leŋge. A plɛɛ wa mu yila nyjeeri ŋunumu kre na, ki tia pra leŋge. Kena ŋmba we jaa li kre kolo kre na kre, e ti u taa ki na.”

13Bawa leele plɛ na pan na biile plɛ ni Yesu pan na u kɛ taa taa pe ndrɛ na, mbe nyiɛtali mbe pe ŋga, a twanfɛɛnlɛ pre naa fuuru leele pre na.

14A Yesu na kna mna yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E biile pre ŋga kolo mbe pe pan ni pan, yaa pe tɔ kolo, pre imi wo yi nyjeeri ŋunumu kre.”

15A pra pe ŋga kolo, a leele pre na pan na biile pre ni, a Yesu na kɛ taa taa pe ndrɛ na, mna chin mu yili wa.

16Titɛɛ kre nu wa, yirifuŋu wa na pan mu Yesu wie mbo, "Nyinafun, kee chichie ŋgi mbe pe mbe blenyini ŋmaa kre ta hin?”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17A Yesu na kna mbo, "Ɔgi ki tia mna ni wie kee chiriri ŋga mu jaa pe hin? Nyiɛkpɔɔ chiin u kee chichie chin. Kena na mu chaa mbe ŋmaa ta kre, li Nyiɛkpɔɔ mbra yire na.”

18A blɔ wre na kna mu Yesu wie mbo, "Mbra nyji na Nyiɛkpɔɔ yo o taa hin?" A Yesu na kna mbo, " 'Maa shia linkuuro kee pe, a maa shia leŋgeere kla, a maa shia ju, a maa shia kafinɛ dansiɛrɛ li.

19Mu lo na mu lɛ shɔnli, mu mu ŋmbrɔ kori na mu yɛ yi.' “

20A yirifuŋu wre na kna mbo, "Yire kee nyjɛ krɛɛrɛ, ni li yi na kro, kena ŋgi ki kro na hin?”

21A Yesu na kna mbo, "Kena na mu chaa mbe pe cheche kre, sɛ yirɛ nyjɛ yii wa mu pan kro prɛ, mu shianfɛɛnlɛ ŋga yi swa kre, mu pan mu taa ni kro, kre mu krɔyirɛ ta nyjeeri.”

22Ɔga yirifuŋu wre na kre kee ŋga loo kre, u sɔɔnrɔ na ku, a wra kna brɛm na shie. Ɔgi na, na yirɛɛ wa u pan tataara.

23A Yesu na kna mna yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "Kpra na ni yuu e pan, kie sheli mbe swafun ŋga na we sɛ nyjeeri ŋunumu kre nu.”

24E le, kie pe yiɛyiɛ nyuuma pan na we le pandiɛ wee mbe wɛ ŋga swafun we le nyjeeri ŋunumu kre nu.

25Ɔga twanfɛɛnlɛ pre na kre kee ŋga loo ma kre, kra pe pe kawako ni mu tro. A pra kna na yuu mbo, "A kena ndro ŋmbi haa we ŋmaa ta na hin?”

26A Yesu na kna mu pe le komm, mna yo pe pan mbo, "Lewo pan kia jaa pe, la, Nyiɛkpɔɔ pan kre, kee kro we jaa pe.”

27Bawa Pita na kna mna yo Yesu pan mbo, "Le, o o yirɛ kro ti mu pan mu taa mu kro, kena tnu ŋgi oo ta ki nu hin?”

28A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Kpra na ni yuu e pan na, waŋgra shiin wo kre nu kre, Lewo Pɔ wre we tni u yɛnyiŋge ŋujɔɔn kre na, a yire mblɛ e taa u kro aŋga ŋga we tni ŋujɔɛn nununu kɛmbɔshiin na, mbra Israel sele kɛmbɔshiin yire kpra kuun.

29A ŋmba u u kalonyi ndee, u chinlɛ, ndee u jaala, ndee mu u lɛ, ndee u lo, ndee mu u biile, ndee mu u tra ti mu pan mu taa ni kro kre, ufun we ndru mbe yi ta ma gbee lafaa lafaa, mbe blenyini ŋmaa kre ta mbe ya.

30La, lenɛɛrɛ mblɛ pe yiɛklu kre we kro tɔ, mbe kotɔmblɔ kna mbe yiɛklu."

Matio 20

1Yesu na yomini gbun mbo, "Pan nyjeeri ŋunumu kre nyi na, falifun ŋmba wra yiri bnimi pupu, mna sɛ falifɛɛnlɛ wru mbe pe sɛ fali u see kre wi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Ŋga wre na pre na paara mna fni kre, pra yo pie shɔ swa denari nununu ble nunu, a wra tia pra sɛ na fali.

3Kie pe nyjila kɔɔnajirɛ kre, wra sɛ leele plɛ da jafa lawee na pe yire finfin.

4A wra kna mna yo pe pan mbo, 'Wolo, yaa sɛ fali ni pan mbe ni e fɔlɔ tɔ imi na ki fnaa?' A pre na sɛ ya mblɛ pre na.

5Kie pe nyjila kɛmbɔshiin na nyjila taarɛ lalɛɛ yire nu kre, seefun wre na sɛ plɛ da na, mna pe yeeri ma na.

6A kie pe nyjila kunɔ kre, wra sɛ plɛ da na pee wa mu yire, a wra kna mna yo pe pan mbo, 'Yira ŋgi e yire na ble poŋgo klai finfin ŋga.'

7A pra kna mbo, 'Na ndro n o wru tnumu ka nu.' A seefun wre na kna mbo, 'E tro e sɛ fali ni see wa.'

8Ŋga yila na kɔ a pra pan katoo kre, a seefun wre na u tnumu lefun yeeri a wra pan, a wra kna mbo, 'Tnumutunfɛɛnlɛ pre kro yeeri mu pe fɔlɔ tɔ. Yire mblɛ pe kro tɔ kre na mu sɛ su yiɛkulo pre na.'

9Ŋga mblɛ pra kro tɔ falihaa kre na pan, a wra pe tɔ denari nununu kre,

10yiɛkulo pre na chin na pre we ta mbe ki wɛ ma na. La, denari nununu wra pre ŋga na.

11Ŋga pra swa yire shɔ mu kɔ kre, a praa taanri seefun wre na mbo,

12'Kotɔmblɔ mblɛ, nyjila nunu chom ni pe tnumu tun, a wre mblɛ wre kala nya a yila o gbun chiin kre, nde fɔtɔɔrɔ nunu o kro ta.'

13A seefun wre na kna mna yo pe wa pan mbo, 'Awe, ni n wa pe sisaa, mi na yire n paara a o nyu fni, a e yo denari nununu ee shɔ kre ra?

14Kena yire e e wie shɔ e sɛ. Mi ni chaa mu mblɛ ŋga ma na.

15Kena ni n kolo ni na mbe ni swa tɛɛ mbe ŋga ni chaa pe ree? Ndee mni a ni chichie pee kaari e pan krɔ ŋga hin?' "

16A Yesu na u yomini kre nyu le mbo, "Kena ni yuu e pan na kotɔmblɔ we kna mbe yiɛklu, mbe yiɛkulo kna mbe kro tɔ."

17Yesu na lenɛɛrɛ naa shie Jerusalɛm na, ŋga praa shie mu da kolo kre, a wra u twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre yeeri mbɛɛ na mna yo pe pan mbo,

18"E le, Jerusalɛm na o shie kre, bawa pie Lewo Pɔ wre wɔ mbe le Judae sɔfue loplombo pre na pe mbra nyinafɛɛnlɛ pre kɛɛ, mbe pe u gbun kumu pimi ni,

19mbe u wru mbe le leele mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin kre kɛɛ, mbe pe u tɛɛlɛ, mbe u frɔ, mbe sɛ u kan kanyana kumu kaan kre na, a ki ble taarɛ ble na we nyi."

20Bawa Zebedii chɔ na pan na u biile Jemisi na Jɔn ni, mna pan mu kosie kan Yesu yiɛ, na Yesu u ya u na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21A Yesu na kna mu u wie mbo, "Ŋgi mu chaa mbe ni pe mbe mu ŋga hin?" A chlɔ wre na kna mbo, "Jande, ni chaa mbe mu ti mbe ni biile shiin mblɛ, mbe wa tni mu kalie kɛ, mbe wa tni mu kamɛŋɛ kɛ, na maa sɛ mu ŋunumu kre nu.”

22A Yesu na kna mbo, "Mu n chin kee ŋga mu yuu." A Yesu na kna mu Jemisi na Jɔn wie mbo, "Eee jaa gbɔ kanyana gbɔyira ŋga ni ni gboo nii?" A pra kna mbo, "Oo jaa gbɔ na ki ni.”

23A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Ee jaa gbɔ na kanyana gbɔ yira ŋga ni ni gboo ni, la, mbe tni ni kalie na ni kamɛŋɛ kɛ kre rɛ, ni wo ma mbe ni jaa ki kolo ŋga, la, mblɛ pan ni lɛ ki gbeele mu tɛɛ kre wo yi.”

24Ŋga twanfɛɛnlɛ kɛ hamblɛ pre na kre kee ŋga loo kre, pe krɔ na kun Jemisi na Jɔn ni.

25A Yesu na twanfɛɛnlɛ pre kro yeeri mna yo pe pan mbo, "E chin na leele mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin kre, pe loplombo pre peyɛ pe tafɛɛnlɛ na jaŋga lii hamblɛ naa?

26A yire rɛ, pan ma ki nyi e nu. La, ŋmba we na chaa mbe pe lekpɔɔ e nu kre, u kaari e kro sumifun.

27A ŋmba we na chaa mbe e yiɛklu kre, u kaari e kro tnu.

28Lewo Pɔ wre kuraa n pan na pe u sumi, la, sumi haa u pan, mbe u ŋmaa tɛɛ mbe sra wɔ mbe lenɛɛrɛ ŋga.”

29Ŋga Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na yili Jɛriko na, na shie kre, leele tataara na taa pe kro.

30Kre nyjila kre nu na fuunlo shiin plɛɛ wa mu tni kolo mbɛɛ na. Ŋga pra loo na Yesu tro pe jaara kre, a pra gble fɔɔri mu le mbo, "O Tafun, Devid nana, o fooro le.”

31A lenɛɛrɛ pre naa fuuru pe na, na pe pieri, a pra taa kuraa na gble kre leni kpɔɔ na yaa mbo, "O Tafun, Devid nana, jande, o fooro le.”

32A Yesu na yire mna pe yeeri, mna pe wie mbo, "Kee ŋgi e chaa mbe ni pe mbe e ŋga hin?”

33A pra kna mna yo Yesu pan mbo, "Jande, ti mbe o nyiɛlɛ nyaa.”

34Ŋga pra yo ma kre, fooro na Yesu yii, a wra kɛ taa taa pe nyiɛlɛ yire na, titɛɛ kre nu to, a yira nyaala, a pra taa Yesu kro.

Matio 21

1Ŋga Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre naa mbra Jerusalɛm na kre, pra le chia ka na praa ki yeeri Bɛtfage, a kii wa Olive nyua kre na. Bawa Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre shiin wɔ mu tun mbo,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2"E sɛ chia ŋga kii wa e yiɛ ŋga na. Na e le to, ee nya na pe bubnɔ pɔ tiŋge ka na, a u pɔɔ wa mu yire u jaara, e pe saan e pan na pe ni e ni ŋga.

3Na ndro waa e wie kre, e yo na o Tafun u pe shian, we ti mbe e pan na pe ni.”

4Kre kee ŋga na pe mna tia Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wre kee ŋga wra yo mu tɛɛ kre na pe yɛŋgɛ mbo,

5"Yo Ziɔn chia leele pan na, E le, e ŋunu paan e pan, a u nyjii kama, a uu wa mu tni bubnɔ pɔ na.”

6A twanfɛɛnlɛ pre na sɛ kee ŋga Yesu na yo pe sɛ pe kre pe.

7Pra sɛ pan na bubnɔ wre na u pɔ wre ni, a pra pe dodonyi wɔ mu taa taa pe na, a Yesu na tni.

8A lenɛɛrɛ pre plɛ naa pe dodonyi na pe yonyi chaan kolo kre na, a pe plɛ naa tinyi wrɛ kuari na chaan u yiɛ.

9A leele mblɛ pra u yiɛ klu kre na mblɛ pra u kro tɔ kre kro naa gble leni na yuu mbo, "Hosana! Devid nana, ŋmba u paan o kro Tafun wre mɛɛ na kre wo yi dwamu. E Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa nyjeeri kre ŋga mɛɛ.”

10Ŋga Yesu na le Jerusalɛm na kre, chia kre kro na yiri mu paari, pra peyɛ wie mbo, "A ndro ŋmbi wi ŋmba hin?”

11A lenɛɛrɛ pre naa yuu mbo, "Nyiɛkpɔɔ keenyanyofun Yesu wre, ŋmba u yiri Nazrɛt chia ŋga kii wa Galilii tra nu kre, wre wi kre.”

12A Yesu na sɛ le Nyiɛkpɔɔ sumi nyuŋgo wa, mna mblɛ praa wa wa na jafa lii kre kro ni, mna mblɛ praa swa chinɛ, mblɛ praa katoo kotulo prɛ kre yirɛ kna mu juule.

13A wra kna mna yo pe pan mbo, "Pe ki nyunɔ mu tɛɛ na, 'Pie ni katoo kre yeeri nyiɛtalihaa' 'A yire ki wru mu pe juuro lawee.' “

14Bawa fuunlo na mblɛ pe fuuru kro na pan u pan suminyuŋgo wa, a wra pe tra.

15Ŋga Judae sɔfue loplombo pre na pe mbra nyinafɛɛnlɛ pre na kawako kee yire Yesu na pe kre nya, mna loo na biile gble suminyuŋgo wa na yuu na "E Devid nana wre ŋga mɛɛ" kre, pe krɔ na kun na u ni.

16A pra tin mna pan Yesu pan mbo, "Le, mu loo kee nyjɛ leele mblɛ yuu ŋgaa?" A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Ɛnhɛɛn, e n da mu ki kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ kre tɔɔnri tun ra?" Mbo, "Hali biile fiɛn fiɛn kuraa we u ŋga mɛɛ.”

17Ŋga kra pan ma kre, wra yili mu pe ti wa mna sɛ ŋunu Bɛtani na.

18Ŋga nyiŋge na se bnimi kre, Yesu na ndru na shie Jerusalɛm na bnimi nyu kre na. Ki nyjila kre na klo u ta.

19A wra kna mna fig tiŋge ka nya kolo mbɛɛ na, mna flo mu da ki jaara, ŋga wra da wa kre, u nsra sɛŋgɛ nya ki na, na wrɛ bribri yi tiŋge kre na. A Yesu na kna mu yo

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tiŋge kre pan mbo, "Ɔu waa sɛŋge sɛ na fio." Titɛɛ kre nu to, a tiŋge kre na yua mu nyaara.

20Ɔga u twanfɛɛnlɛ pre na kre kee ŋga nya ma kre, kra pe pe kawako ni. A pra kna na wie mbo, "Mni fig tiŋge ŋga pe mu yua titɛɛ ŋga nu ma hin?”

21A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Kpra na ni yuu e pan na, na e shɔnli, a e n e jawala pe shiin kre, kee ŋga ni pe fig tiŋge ŋga na ŋga chiin ma ee jaa pe, hali na e yo nyua ŋga pan na kɔ mu sɛ to epo nu kuraa kre, kie kɔ mbe sɛ to ki nu.

22A kee ŋga ee wie nyiɛtalaa nu kpan, ee ki ta, na e shɔnli wala.”

23Ɔga Yesu na yiri wa kre, wra sɛ le pe suminyuŋgo wa, na leele pre nyina, a Judae sɔfue loplombo pre na pe loplombo na pan mu u wie mbo, "Ɔmbi u mu ŋga jaŋga a mna yire kee nyjɛ pini ŋga hin?”

24A Yesu na kna mbo, "Mbe e wie kee nunu ka. Na e ja mu ki nyu wɔ, mbe e nyina mna ni ni jaŋga kre ta.

25E ti ni e wie. Sena haa Jɔn ndrajee kre jaŋga na yiri hin? Nyiɛkpɔɔ pan kra yiri ndee lewo pan hin?" A pra kna na kakra lii na peyɛ ni mbo, "Na o yo na nyjeeri kra yiri kre, we yo o pan na, a ŋgi ki tia a e nsra u shɔnli hin?

26A waa sro mbe yo na lewo pan kra yiri, o fiɛ lenɛɛrɛ pre na. Ɔgi na, pe kro na chin na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun na wi Jɔn.”

27A pra kna mna yo Yesu pan mbo, "O n chin." A Yesu na kna mbo, "Kena mba e nyina mna ni ni jaŋga kre ta.”

28A Yesu na kna mu pe wie mbo, "Mni e kee ŋga jawa hin? Blɔ wa naa bibilɛ shiin ni. Ki ble ka a wra yiri mna sɛ lopom wre da mbo, 'Ni pɔ, sɛ fali ni see wa aŋga.’

29A pɔ wre na kna mu yo u lɛ pan mbo, 'Ndoo, mba sɛ!' La, wra kɔ mu u jawala chinɛ mna sɛ see kre nu.

30A pe lɛ wre na sɛ shiin wo wre pan mna sɛ kee nunu kre chɔɔ yo u pan, a wre na kna mbo, 'Ndoo, mbe sɛ.' La, u nsra kɔ mu sɛ.

31Kena biile mblɛ shiin ŋmbi haa wra kee ŋga u lɛ chaa pe hin?" A pra kna mbo, "Lopom wre wi." A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Kpra na ni yuu e pan na, lampoo shɔfɛɛnlɛ na tiɛrifɛɛnlɛ pre, lewaala pre, pie le Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu mbe e ti.

32Ɔgi na, Jɔn ndrajefun wre na pan mu e nyina kpra kolo kre, a e nsra u shɔnli. La, lampoo shɔfɛɛnlɛ pre na tiɛrifɛɛnlɛ pre na u shɔnli. E pe kpra kre nya, a e je e n e jawala chinɛ mu shɔnli.”

33Bawa Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "E ndie tɛɛ e yomini ŋga loo. Falifun wa wra u see tɛɛ, mna ki le kagbla mu fni, mna wee kun ki lam, ŋga nu we na tre sɛnyi simi yuwi. Mna nyuŋgo sin gedeŋge see kre lam, mna ki wru mu le tnumutunfɛɛnlɛ plɛ kɛɛ, mna sɛ waŋgra ka nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Ŋga sro na le kre, blɔ wre na yire mna wra sɛ kre, mna u sumifɛɛnlɛ plɛ tun u see kre lefɛɛnlɛ pre pan, mbe pe sɛ sro yɛ shɔ mbe paan u ŋga.

35Ŋga pra sɛ kre, see kre lefɛɛnlɛ pre na sumifɛɛnlɛ pre yii mna nunu frɔ, mna nunu gbo, mna nunu waari na dnɛ ni.

36A seefun wre na ndru mna u sumifɛɛnlɛ pre plɛ wɔ mu tun shiin wo na, pre na nɛɛ mu wɛ jle wolo pre na. A pra pe pe imi pra jle wolo pre pe kre chɔɔ.

37Ŋga kra pan ma kre, a wra wre titi pɔ wɔ mu tun pe pan, wraa jawa na pie u pɔ wre shɔɔli.

38Ŋga pra pɔ wre nya na u paan kre, a pra kna mna yo peyɛ pan mbo, 'Wolo, pɔ ŋmba we u lɛ wre krɔ li kre u paan kre, e pan mbe o u gbo. Kena krɔ yirɛ yire pe o wee.'

39A pra pɔ wre yii mna u tini mu yili see kre lam, mna sɛ u gbo.

40Kena na seefun wre waa pan, mni e jawa na we pe pe hin?"

41A leele pre na kna mna yo Yesu pan mbo, "Na seefun wre titi waa pan kre, pre sisampefɛɛnlɛ pre nyini, we pe luuro pre sro peii. Mbe see kre wru mbe le lefumblɔ kɛɛ, mblɛ pie see kre le, na ki sro pan, mbe pe u ŋga nyjɛ yi fna u ta."

42A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "E n kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre tɔɔnri mu nya tun ree? 'Dnɛ ŋga nyuŋgo sinfɛɛnlɛ pre na je na ki n nyu kre, kre ki kɔ mu pe nyuŋgo kre ndra. O Tafun Nyiɛkpɔɔ wre kepele yi nyjɛ kro, a yi pe kawako ni o pan.'

43Kena e ti ni yo e pan mbe e loo, na Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre, pie ki shɔ e pan mbe sɛ waŋgra ŋga pie ki le mbe tnu pan ki nu kre ŋga ki yi.

44Kena ŋmba we gbro dnɛ kre na mbe to kre we pile. A ŋmba na dnɛ kre we to kpan, kie u brɛri."

45Ŋga Yesu na yomini kre gbun kre, Judae sɔfue loplombo pre na Farisiie pre na chin na pre kee u yuu.

46A praa u chaa mbe yii, la, pra fiɛ lenɛɛrɛ pre na. Ŋgi na, lenɛɛrɛ pre na chin na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wi Yesu.

Matio 22

1Ŋga Yesu nyu na to kre, wra ndru mu pe gbun yomini fɔŋgɔ ka na mbo,

2"Pan nyjeeri ŋunumu kre nyi na, ŋunu wa na chlɔ leŋge mna u pɔ ŋga. Bijam kre nu kre, pra sro pe kama mbe leele li.

3Ŋunu wre na u sumifɛɛnlɛ tun mbe pe mblɛ u kɛ wa mu yeeri kre kro yeeri mbe pe paan li, a pra je, pe nsra pan.

4A Ŋunu wre na ndru mna sumifɛɛnlɛ pre plɛ tun shiin wo na, mandiɛ nunu kre ni na chɔɔ mbo, 'E le, e sɛ yo mblɛ ni kɛ wa mu yeeri kre pan na ni yira kro pe mu kɔ, ni

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nui, na yurɛ mblɛ nu nyina gbo, mu sro kre pe kama, kena pe pan mbe paan bijam sro kre li.’

5Mblɛ pra sɛ yeeri kre nsra ki wru mu pe kɛshian, wa na yiri mna sɛ u see, a wa na sɛ na u jafa lii,

6a hamblɛ pre na sumifɛɛnlɛ pre yii mna pe gbun mna pe fiŋge tataara, mna pe gbo mu wa.

7Ŋga kra pan ma kre, ŋunu wre krɔ na kun, kra tia wra sojae wɔ mu tun a pra sɛ linkufɛɛnlɛ pre kro gbo, mna kanhun le pe chia na mna ki sro.

8Bawa ŋunu wre na kna mna yo u sumifɛɛnlɛ pre plɛ pan mbo, 'Ni bijam sro kre pe mu kɔ, a mblɛ ni kɛ wa mu yeeri kre n pe cheche na pie ki li.

9Kena e sɛ lete na, mblɛ ee nya kpan, e pe yeeri mbe pe pan mbe sro kre li.’

10A sumifɛɛnlɛ pre na yili mna to lete na, mna mblɛ pra nya kro yeeri, mblɛ pra nyu na pe mblɛ pe nsra nyu kro chaara, a pra pan mu bijɔ plɔ katoo kre nyi.

11Ŋga ŋunu wre na yiri mbe paan fumblɔ pre le kre, wra fumblɔ pre wa nya na u n u yɛ kna na bijam lawee u paan.

12Ŋga ŋunu wre na u nya ma kre, a wra kna mna yo u pan mbo, 'Awe, mni a mu n bijam dodonyi le mu pan mna ŋga hin? Mu n muyɛ pe na bijam lawee mu paan.' A blɔ wre na yire na ŋunu wre yiɛ le.

13A ŋunu wre na kna mu yo u sumifɛɛnlɛ mblɛ praa wa mu yire na fumblɔ pre le kre pan mbo, 'E u yii, e u kɛnyi na u jeelee pɔ, e sɛ u wa wɔmu lawee kre nu.' Bawa leele we na nyɛni mbra pe ŋgaala chirɛ.

14Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ we tataara yeeri la, chiɛri plɛ we wɔ.”

15Ŋga Yesu nyu na to kre, Farisiie pre na yili wa, mna sɛ kolo cha mbe paan u wie kebɛɛlɛ, mbe u ta mbe yii.

16Farisiie pre na sɛ pe bitumblɔ wɔ mna ya Hɛrodi lekpɔɛ plɛ na, mna pe tun Yesu pan. A pra pan mu Yesu da mbo, "Nyinafun, o chin na mu pe kprafun, a mna Nyiɛkpɔɔ kolo nyina na kpra ni. A mu kee ka ma ŋga lewo we yo ni. A mu n na lewo yiɛ fiɛ.

17Kena mu jawala yi ŋgi kre kee ŋga ni hin? Ki fna o tɔɔ tɔ mbe ŋunu lopom Kaisari ŋga ndee mni hin?”

18La, Yesu na pe kolo sisaa ŋga praa chaa na u ni kre nya, a wra kna mbo, "Yire yiɛnyumufɛɛnlɛ, mni a e na ni piin na le ŋga hin?

19E ni ŋga swa nyjɛ ni e tɔɔ toni yire ka." A pra pan na swa bie ka ni mu Yesu ŋga.

20A Yesu na kna mna pe wie mbo, "Ŋmbi kumu na u mɛɛ yi swa ŋga na ŋga hin?”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21A pra kna mbo, "Ɔunu lopom Kaisari wi." A Yesu na kna mbo, "Kena yirɛ nyjɛ yi pe Kaisari wee kre, e u ŋga u yirɛ. A nyjɛ yi pe Nyiɛkpɔɔ wee kre, e Nyiɛkpɔɔ ŋga yi yi.”

22Ɔga pra Yesu kee kre loo kre, kra pe pe kawako ni, a pra u ti wa mna sɛ.

23Ki ble kre lam Sadukiie mblɛ pe yuu na, na ndro ku wa jaa nyi na kre, na pan mu Yesu wie mbo,

24"Nyinafun, Mbose na yo na, na lewo leŋge a u n shia se chlɔ wre na, a waa ku mu chlɔ wre ti kre, ki fna mbe u chunu u lekuchlɔ wre wru mbe leŋge, mbe se mbe gboo wre mɛɛ wa fun.”

25A pra kna mbo, "Kena nyjɔɔlɔ na chinlɛ kɔɔnashin plɛ praa wa mu tni mna. Jle wo wre na leŋge, a u nsra se chlɔ wre na mna ku mu u chlɔ wre ti u chunu pan.

26Pan kra shiin wo wre nya na, hali mu sɛ su kɔɔnashin wo wre na.

27Kre kɔkro kre, chlɔ wre na ku.

28Kena kunnyiɛ ble kre, leele kɔɔnashin mblɛ, ŋmbi haa chɔ wi chlɔ wre hin? Na pe kro u leŋge mu fni.”

29A Yesu na kna mbo, "Na e n kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre nɔɔ loo, a e n Nyiɛkpɔɔ jaŋga kre nɔɔ chin, kre ki tia e na jawa ma kre,

30Ɔgi na, kunnyiɛ ble yire nu kre, ndro wa leŋge. Ndro kro we pe na nyjeeri bituŋu wi nyjeeri.

31A kunnyiɛ kre kee ŋga Nyiɛkpɔɔ na yire u kee nyanyofɛɛnlɛ na mu yo e pan kre, e n ki tɔɔnri tun ree?”

32Mbo, "Mi wi Abraham, Isaki, na Jekɔb Nyiɛkpɔɔ wre." U n pe gboolo Nyiɛkpɔɔ, la, ŋmaafɛɛnlɛ Nyiɛkpɔɔ wi.

33Ɔga lenɛɛrɛ pre na kee kre loo ma kre, kee nyjɛ Yesu na pe nyina kre na pe kawako ni.

34La, ŋga Farisiie pre na loo na Yesu Sadukiie pre nyu gbo kre, pre na ndru mna sɛ fni.

35A pe mbra twanfun wa na pan mna Yesu wie kee ka mna u pe mu le mbo,

36"Nyinafun, mbra yire nu ŋgi ki sna titi hin?”

37A Yesu na kna mbo, " 'Ki fna mbe mu mu Tafun Nyiɛkpɔɔ kori na mu loloŋgo kro ni, na mu faŋga kro ni, na mu jawala kro ni.’

38Kre mbra ŋga ki kpɔɔ mu sna.

39A ŋga ki taa kre, pan ki nyi to na jle wo kre yi. 'Ki fna mu mu ŋmbrɔ kori, imi na mu muyɛ kori kre.' “

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Yire mbra shiin nyjɛ ni e nyina ŋga, yire yi Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre mbra yire kro ndra.”

41Farisiie pre plɛ na fni, a Yesu na pe wie mbo,

42"Mni sembremu e Kristo wre kee jawa hin? A ndro ŋmbi sele ndro wi hin?" A pra kna mbo, "Devid nana wi.”

43A Yesu na kna mu pe wie mbo, "Ɔgi ki tia Kpra Ɔumu wre na tia Devid na u yeeri u Tafun hin? Devid wre titi na yo mbo,

44'O Tafun, Nyiɛkpɔɔ wre, na yo ni Tafun pan na, tni ni kalie, mu sɛ su nyjila ŋga mbe ti mu mu jeelee taa mu loŋgoolo na.’

45Na Devid wre titi Kristo wre yeeri ni Tafun, kena mni ki kɔ mu pe, a u pan mu pe u nana hin?”

46Ɔga Yesu na kre kee kre wie kre, ndro nsra ja mu ki nyu wɔ, a mu yire kre ble kre ndro nsra u wie kee ka na fio.

Matio 23

1Bawa Yesu na paara u twanfɛɛnlɛ pre na lenɛɛrɛ pre pan mbo,

2"Mbra nyinafɛɛnlɛ pre na Farisiie pre, Mbose titɛɛ pe nyi mu tni na u mbra yire nyina.

3Kena e ndie tɛɛ pe pan, e li nyjɛ pe e nyina kre na, la, yaa taa pe kepelee na. Ɔgi na, pe paara na e nyina, la, pre titi na taa nyjɛ pe e nyina yire na.

4Pe tuuro nyjɛ leele wa ja pɔ mu pe tio, a pia kɛ le pe pan mbe pe wuu.

5Pe chaa kee nyjɛ pe piin kro mbe leele na yi nyaa. Ɔgi na, pe Nyiɛkpɔɔ nyu kee nyunɔ mu le hlɛ nu, mu yi fra mu pɔ pe nduweele na, na pe kɛnyi na, mu yirɛ pɔ mu hlu pe dodonyi nyu na.

6A na pe sɛ lenɛɛrɛ fninlihaa nu kre, kpɔɔmu lawee pe chaa. A na pe sɛ fninyinyi nu kre, tni hɛɛ chichiele nu pe jiin,

7na lete shaaraa chaa, na chaa mbe leele na pe yeeri nyinafɛɛnlɛ.

8La, yire rɛ, yaa ti mbe pra e yeeri nyinafɛɛnlɛ. Ɔgi na, e nyinafun wree nunu, a e kro ndra yila, nyjɔɔlɔ na chinlɛ lɛ e kro.

9A yaa ndro wa yeeri, 'O lɛ' tra ŋga na. Ɔgi na, e Lɛ wree nunu chom, ŋmba uu wa nyjeeri kre.

10A yaa ti mbe pra e yeeri yiɛkulo. Ɔgi na? E yiɛklo wree nunu, wre wi Kristo wre.

11Kena ŋmba u pe lekpɔɔ e nu kre, u pe e kro tnu.

12La, ŋmba we uyɛ kpɔɔ kre, pie u pe fiɛn. A ŋmba we uyɛ nyjii kre, pie ufun kpɔɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Yire Judae mbra nyina fɛɛnlɛ na Farisiie, yiɛnyumufɛɛnlɛ, e atɛ. Ŋgi ndra na? E nyjeeri ŋunumu kre kolo tɔ leele na, a yire titi wa sɛ ki nu. A yaa leele mblɛ pie sɛ kre ŋga kolo. E eyɛ pe na e pe cheche mu wɛ ndro kro na, na yiree lete na na nyiɛtali titnɔŋɔ, a nde e lekuchiɛlɛ yirɛ juu pe kalonyi nu. Ki tia e sisam fɔtɔɔrɔ we kpɔɔ.

15Yire Judae mbra nyinafɛɛnlɛ, na Farisiie, yiɛnyumufɛɛnlɛ, e atɛ. E nyaari na shie lee, mbe sɛ ndro nunu chom cha mbe u jawala chinɛ mbe u pe na yire lɛ, a na e u ta mu kɔ kre, mbe ufun sisam fɔtɔɔrɔ kpɔɔ mbe wɛ e na.

16Fuunlo lɛ yire, a e na leele nyina kolo, e atɛ. Yire e yuu leele pan na, na ndro suminyuŋgo kre da na we yaka pe, a u n ja mu ki pe kre, ki n shian, la, na ndro swa nyiɛ ŋga kii wa suminyuŋgo wa kre da kre, kena ufun fna mbe ti u nyu kee pe yɛŋgɛ.

17Fuunlo jijiele lɛ yire, yirɛ shiin nyjɛ, ŋgi ki wɛ ŋgi na hin? Suminyuŋgo ŋga nu swa nyiɛ kre nyi mu ki pe cheche kre ki wɛ, ndee swa nyiɛ kre yi hin?

18Yire chɔɔ e leele nyina na, na wa sra gbunu kre da, ki n shian na we li u nyu kee na, la, na ndro yirɛ nyjɛ pe taa sra gbunu kre na kre da kre, kena ufun fna mbe li u nyu kee na.

19Fuunlo mblɛ, ŋgi haa ki wɛ ŋgi na hin? Sra yirɛ yire yi wɛ ndee, sra gbunu ŋga na pe yirɛ yire taari mbe ki ti yi pe cheche kre yi hin?

20Kena e ti ni yo e pan mbe e loo na, ŋmba we sra gbunu kre da kpan, kena u kre na yirɛ nyjɛ pe taa ki na kre kro da.

21Kena ŋmba we suminyuŋgo kre da kpan, kena u kre na ŋmba u jiin ki nu kre kro da.

22A ŋmba we nyjeeri da kpan, kena u Nyiɛkpɔɔ ŋujɔɔn kre na Nyiɛkpɔɔ wre titi da.

23Yire Judae mbra nyinafɛɛnlɛ na Farisiie, yiɛnyumufɛɛnlɛ, e atɛ. Ŋgi na, e kagblɛ yirɛ chiɛri nyjɛ e taa kre, e yi yɔɔlɛ kɛ mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga nunu kama, la, u mbra kee nyjɛ yi sna titi kre e yire wa, yire yi kpra kɔɔn, fooro chiɛn na shɔnlie. Yire kee nyjɛ yi fna e naa piin mbe ya.

24Yire fuunlo mblɛ na shunshun to e simi nu, e wre woni na waa la, na nyuuma to e simi nu kre, e na wre wɔ mbe wa, e wre juru.

25Yire Judae mbra nyinafɛɛnlɛ na Farisiie, yiɛnyumufɛɛnlɛ, e atɛ. Yire e e gbɔ yirɛ na e taahɛɛ krɔ jee mbe yi lam ti, e juuro yirɛ na jajaara yirɛ le yi lam a yi nyi.

26Yire Farisiie fuunlo, e e gbɔ yirɛ na e taahɛɛ lam je tun, e chin e yi krɔɛ je.

27Yire Judae mbra nyinafɛɛnlɛ na Farisiie, yiɛnyumufɛɛnlɛ, e atɛ. Pan e nyi na fanyi nyjɛ pe faanri mu yi fniŋge na penti ni yi, yi nyu fimi na kama, la, gboolo kajle na kafuɛn bribri yi yi lam.

28Kena leele yiɛ na kre, e fraka kama, la, yiɛnyumu kee na sisam bribri yi e lam nyi.

29Yire Judae mbra nyinafɛɛnlɛ na Farisiie, yiɛnyumufɛɛnlɛ, e atɛ. Yire e fawolo Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ mblɛ pra fraka a pra pe gbo gbo kre fanyi faanri, mu yi lam san kama.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Na yuu na, na o naa wa o tolɛɛlɛ pre nyjila, waa na chaa mblɛ pra Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ mblɛ gbo gbo kre nu.

31Na e tolɛɛlɛ lɛ mblɛ pra Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre gbo kre, kena e nyu kee e dansiɛrɛ li mu e taan.

32Kena kee nyjɛ e tolɛɛlɛ na pe kre, e yi taa e pe.

33Leesaala, na leesaala biile, mni ee pe mbe shɔ mbe pia sɛ na e ni kanyana kanhun kre nu hin?”

34A Yesu na kna mbo, "E ti ni yo e pan mbe e loo, mbe Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ, na kachimblɛ, na nyinafɛɛnlɛ tun mbe pe pan e pan, mbe e plɛ gbo gbo, mbe plɛ kan kanyana kumu kaan na, a ee plɛ frɔ e fni nyinyi nu, mbe e pe ni mbe pe yili chia na mbe sɛ chia na.

35Kena mu yire Abɛl na mu sɛ su Zakaria, Barachia pɔ ŋmba e tolɛɛlɛ na gbo sra gbuɛnlɛɛ yire na suminyuŋgo kre lalaa kre, na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ mblɛ pra gbo finfin kre kro, pe hakɛɛ wa e na.

36Kpra na ni yuu e pan, pre leele mblɛ krɛrɛ hakɛɛ wa e na.

37Jerusalɛm leele, yire e Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ yii mu gbo gbo mu leele mblɛ pe tun e pan waari na dnɛ ni. Nyjila kro nu ni chaa mbe e yii mbe le kuɛn jaara, imi na ŋgolo u biile leni u kuɛn jaara kre, a e je.

38Ki tia mba e shɔ na.

39Kpra na ni yuu e pan, yaa ni nya na fio, fɔna ŋga ble ee na yuu na, 'Ɔmba u paan o Tafun mɛɛ nu kre wo yi dwamu kre bɔkɔ.' "

Matio 24

1Ɔga Yesu na yili suminyuŋgo kre nu na shie kre, u twanfɛɛnlɛ pre na pan u jaara mna kna na u nyina suminyuŋgo kre.

2A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "E yirɛ nyjɛ krɛrɛ nyaa. Kpra na ni yuu e pan na pie yi krɛɛrɛ juari mbe wo, dnɛ ka n wa mbe pe ki ti ki ŋmbrɔ na.”

3Yesu na yiri wa mna sɛ tni Olive nyua kre na, bawa u twanfɛɛnlɛ pre na pan u jaara wa mna u wie brɛmm mbo, "Jande, o nyina nyjila ŋga nu yire kee nyjɛ krɛrɛ we pan, na kee nyjɛ yie pe mu paan shiin wo kre nu. A na waŋgra kre waa na paan mbe kɔ kre, kee nyji yie pe hin?”

4A Yesu na kna mbo, "E le, e eyɛ dɔɔ ta mbe ndro wa e fana.

5Ɔgi na, leele tataara we pan na ni mɛɛ ni, mbra yuu na, 'Mi wi Kristo wre.' A pie leele tataara wa mbe fun.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ee nya na waŋgra na waŋgra, na chia na chia tuni, mbra kakrɔɛ kee ndru, a la, yaa shia fiɛ. Ɔgi na, yire kee nyjɛ krɛrɛ fna mbe pan. La, yire nyjila kre, na nyjila kre n ta mu da tun.

7Waŋgra we yiri mbe wi na waŋgra ni, mbe ŋunu na ŋunu to peyɛ na, mbe klo to waŋgra nu, mbe tra na seeri lawee lawee nu. Na chlɔ yo we se, imi na lɛɛ klu na u yaa kre, pan yire kee nyjɛ we yiɛ klu mbe pe.

9Yire ble yire nu pie e yii mbe leele ŋga mbe pe e fiŋge, mbe e gbo. Mi ndra na, waŋgra leele kro we e pra.

10Kre nyjila kre nu tataara we laa pe shɔnlie kro, mbe pe ŋmbilɛ wɔ mbe ŋga, mbe pe ŋmbilɛ pra.

11Kre nyjila kre kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ tataara we yiri mbe lenɛɛrɛ wa mbe fun.

12Kre nyjila kre nu leele ndra we sheli kpɔɔ, mbe ki ti lewo koroo wa jaa sna.

13La, ŋmba we jaa frɔ ta kee nyjɛ krɛrɛ nu kre, we ŋmaa ta.

14A Nyjeeri ŋunumu kre ketaan kre we kpali mbe tro waŋgra kro nu, mbe pe dansiɛrɛ, mbe waŋgra nyukɔɔnrɔ chiin pan.

15'Kena na e waa afuŋgo kee ŋga ki lawee jee kre nya cheche lawee kre nu', ŋga kee Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Daniel na yo mu tɛɛ kre, kena e ti mbe tɔɔnrifun wre, mbe u kee kre nɔɔ loo.

16Mbe e ti mblɛ pee wa Judea na kre na feni mbra nyua ndru.

17A ŋmba uu wa nyuŋgo ndra na kre, waa shia tii mbe le katoo lam mbe yaka wru.

18A ŋmba uu wa see kre, waa shia ndru mbe pan katoo mbe u yoŋgo bali.

19Yire ble yire nu chiɛlɛ lɛɛfɛɛnlɛ, na mblɛ biile pee fiɛnfiɛn kre, pe atɛ.

20Kena e nyiɛtali mbe kre ble kre waa shia pan weere nyjila na wuuble nu.

21Yaka ndra na ma, ki ble kre we pe kanyana ble kpɔɔ, mu yire waŋgra gbeele nyjila ki ka n da mu pan tun, a ka waa pan ma na fio.

22Nyiɛkpɔɔ we ka kun kanyana ble yire na. Na u n ka kun yi na kre, wa ndro nunu chom ta. Ki tia u yila mblɛ u wɔ kre na, mbe ka kun ble yire na.

23Kena na ndro waa yo e pan mbo, 'E le, Kristo wre wi kre, ndee Kristo wre wi wa kre', yaa shia ufun shɔ mbe li.

24Ɔgi na, kafinɛ Kristoe na kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ we yiri yire ble yire nu, mbe kebadɛnyi na kawako kee pe mbe yire yi na mbe lenɛɛrɛ wa mbe fun. Hali mblɛ Nyiɛkpɔɔ wre wɔ kre kuraa, na pie ja, pie pe fana.

25E loo, kre na ni klu na ki yuu e pan mbe nyjila kre chiin da.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26Kena na pe waa yo e pan na e le, uu wa fimi lawee yire nu kre, yaa shia yili mbe sɛ wa. Ndee na pe waa yo e pan na, e le, uu wa mu uyɛ ndra lawee ka nu mna wa kre, yaa shia ki shɔ mbe li.

27Kena imi na nyiɛ nyini yila finhaa mbe nya yila tohaa kre, pan Lewo Pɔ wre paan kre we pe.

28A mna kaara gboo nyi kre, bawa kɔkɔsachie fni.

29Kena na kanyana ble kpɔɛ yire nyu waa to, ndram we wɔ lawee kro nu, a nyiɛpɔ wa jaa fniŋge na, mbe wɔɛlɛɛ na klɔ nyjeeri mbra tuuri tra. Mbe jaŋga ŋga kii wa nyjeeri kro na seeri.

30Bawa pie kee ŋga kie pe Lewo Pɔ wre paan nu kre nya nyjeeri. Kre nu waŋgra ŋga leele kro we nyɛni, a pie Lewo Pɔ wre nya na u paan jaŋga na yɛnyiŋge kpɔɔ ni tloe nu.

31Kre nu we u nyjeeri bitumblɔ tun mbe pe bnɔ badaaŋga fɔ mbe paan u wolo mblɛ u wɔ kre wɔ mbe yili waŋgra kokoe jijirɛ yire nu, mbe sɛ su ki nyukɔɔnrɔ na.

32E fig tiŋge kre yomini kre twan. Na e waa nya na ki wrɛ nyaara kre, kena e chin na ndram wrɛm nyjila dani.

33Kena na e waa nya na yire kee nyjɛ waa na pini kre, kena e chin na nyjila kre dani, kre nyjila kre na ki mbra e na kuraa mu kɔ.

34Kpra na ni yuu e pan, fuŋga leele mblɛ wa kɔ, fɔna yire kee nyjɛ ni yuu ŋga krɛɛrɛ pe tun.

35Nyjeeri na tra we kla, la, ni nyu kee nyjɛ ni yuu ŋga wa pe finfin.

36A ble kre na nyjila kre, ndro n ki chin, nyjeeri bitumblɔ pre n ki chin, hali Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre titi kuraa n ki chin, fɔna ni Lɛ wre chiin bɔkɔ.

37Imi na Noa nyjila kre, nyjila ŋga ni nyumu nsra ta mu tra yiɛ tɔ kre,

38na leele kaa, na gboo, a chiɛlɛ na bilɛ naa peyɛ leŋgei, mna sɛ su ŋga ble Noa na le krɔ kre nu.

39Leele nsra chin ŋga ki piin, bawa pra nyi a nyiɛ na pan a lɔɔɛ na nyi mna pe wru peii. Pan chɔɔ Lewo Pɔ wre pan ble kre we leele fo.

40Kre nyjila kre, leele shiin we pe see, mbe pe sɛ nunu wru mbe haŋu wre ti.

41Chiɛlɛ shiin we na yirɛ suu mbe pe nunu wru mbe nunu ti.

42Kena e e ye le chichie. Ɔgi na, Na e n chin ŋga ble e Tafun wre we pan.

43Kena e jawa e chin na, na katoofun na chin ŋga nyjila juo we pan u katoo kre, we na u shie, wa na tni mbra le, mbe pe paan u katoo juari mbe le ki nu.

44Kena yire, e eyɛ shie. Ɔgi na, Lewo Pɔ wre we pan nyjila ŋga ni e n na u kra nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

45Kena ŋmbi u pe sumifun kprafun, mu pe kachiŋu hin? Wre fun wi ŋmba u tafun we wɔ mbe tɛɛ u katoo sumifɛɛnlɛ kro nyu na, mbe kolo kun, mbe wra pe le mbra pe kaan sro nyjila ŋga ni ki fna nu.

46Na u ja mu pe le, a u tafun wre waa ndru mu pan kre, we dwamu ta u pan.

47Kpra na ni yuu e pan na, na ki pan ma kre, we u tɛɛ u katoo yirɛ kro nyu na.

48La, na sumifun wre waa pe lewo sisaa, maa jawa na u tafun wre mu titi,

49maa sun kre na mu na u ŋmbilɛ sumifɛɛnlɛ pre gbuun, a wre na gbɔgbɔɔlɔ waa na chaa na lii na gboo na tro kre,

50u tafun wre we pan mbe u fo, nyjila ŋga ni u n na u kra nu.

51Bawa we u ndie tini, mbe sɛ u wa yiɛnyumufɛɛnlɛ pre lawee, bawa we nyɛni, mbe kala nya tataara.

Matio 25

1Yire ble yire nu, pie nyjeeri ŋunumu kre wru mbe gbun bichabɛɛlɛ kɛ mblɛ pra pe kaniɛ wru mna sɛ bijɔplɔ wre fni haa kre ni.

2Bichabɛɛlɛ pre kunɔ na daŋga, a pe kunɔ hamblɛ pre na pe kachimblɛ.

3Kena ŋga jijiele pre na pe kaniɛ wru kre, pe nsra simi wru mu ya.

4La, kachimblɛ pre na simi wru mu le yirɛ nu mu ya pe kaniɛ na.

5A bijɔplɔ wre nsra pan yaari. Ki tia pra gbunu chiin mna kɔ na ŋunu.

6Kie pe ndroo nyjila kɛmbɔshiin kre, leele na gble le mbo, 'E le, bijɔplɔ wre paan! E yiri, e u fni!'

7A bichabɛɛlɛ pre na tin mu yiri na pe kaniɛ gbeele,

8bawa jijiele pre na kna mu yo kachimblɛ pre pan mbo, 'E jande, e o ŋga simi mbe o le o kaniɛ nu. Na kre ma, yie fii.'

9A kachimblɛ pre na kna mna yo pe pan mbo, 'Yia o kro da, kena e sɛ mblɛ pe yi prɛ kre pan e sɛ ka cha e lɔ.'

10Ŋga bichabɛɛlɛ pre na sɛ simi cha haa kre, bijɔplɔ wre na pan pe kro, a wre na mblɛ pra peyɛ kna na u sri kre na sɛ le nyuŋgo ŋga nu pra bijam sro pe mu tɛɛ kre nu, mna krɔ kan.

11Praa wa wa maa, a bichabɛɛlɛ jijiele pre na pan, mna pan na krɔ koorii mbo, 'Ndoo, Ndoo, jande, o nyaa!'

12Bawa wra kna mna yo pe pan mbo, 'E laa ni na, ni n e chin.'

13Kena e eyɛ kna, e na sri, na e n ble kre na nyjila kre chin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Pan ki nyi na, blɔ wa kolo kuun mbe sɛ haka, mu u sumifɛɛnlɛ yeeri mu pan u jaara, mna u yirɛ wru mu le pe kɛɛ.

15Wra sumifɛɛnlɛ pre kro ŋga u yirɛ mbe praa le. Wra nunu ŋga swa talɛnti kunɔ, mna nunu ŋga shiin, mna taarɛwo wre ŋga nunu, imi pe kro we jaa le mbe da. Mna to kolo mu sɛ.

16Ɔmba wra ŋga swa talɛnti kunɔ kre na sɛ jafa li na ki ni, mna kunɔ ta mu ya ki na.

17Pan chɔɔ ŋmba wra ŋga shiin kre na sɛ jafa li na ki ni mna shiin ta mu ja u wo na.

18A ŋmba wra ŋga nunu kre na sɛ tra uu mna ki le.

19Pe tafun wre na mu mna chin mu pan, a wre na u sumifɛɛnlɛ pre na fni, a wra pe wie nyjɛ pe pe na pe swa yire ni.

20Bawa ŋmba pe tafun wre na ŋga talɛnti kunɔ kre na pan mu talɛnti kunɔ ya ŋga pra u ŋga kre na, mna kna mbo, 'Ni tafun, talɛnti kunɔ mna ni ŋga, a ni pe mu talɛnti kunɔ ta mu ya ki na.'

21A u tafun wre na kna mna yo u pan mbo, 'Lefɔ! Sumifun chichie kprafun. Ɔga mu swa chiɛri ŋga kpra li ŋga, mbe mu wru mbe tɛɛ yirɛ nɛɛrɛ nyu na. Kena pan mbe ŋu na mu tafun wre yiɛshɔ.'

22A ŋmba wra ŋga talɛnti shiin kre na pan mna yo u tafun wre pan mbo, 'Ni tafun, talɛnti shiin mna ni ŋga, a ni pe mu talɛnti shiin ta mu ya ki na.'

23A u tafun wre na kna mbo, 'Lefɔ! Sumifun chichie kpralifun, ŋga mu swa chiɛri ŋga kpra li ŋga, mbe mu tɛɛ yirɛ nɛɛrɛ nyu na. Kena pan mbe ŋu na mu tafun wre yiɛshɔ.'

24A ŋmba wra ŋga talɛnti nunu kre na pan mna yo u pan mbo, 'Ni tafun, ni mu chin na mu pe pɔɔrɔfun, mna mu n luu kuraa mu kuun wa, a mna mu n yira tɛɛ kuraa mu ja na wrui na dani wa.

25Ki tia ŋga mna ni ŋga swa kre, fiɛrɛ na ni yii, a ndaa sɛ ki le wee, kena mu yira ye.'

26A u tafun wre na kna mbo, 'Ndro sisaa titi wi ŋu. Mu gbashia kpɔɔ. Mu chin na ni kuun mna ndaa luu, na kolii mna ni n tɛɛ.

27Na mna wa jin ki yi, ŋga ni pan ŋga, mbe na ki ta, mbra tnu ta ki nu.'

28Bawa u tafun wre na kna mbo, 'E ki shɔ u kɛɛ, e ki wru e ya talɛnti kɛfun wre pan.

29Ɔgi na, Ɔmba uu ka ni mu ki le chichie kre, pie ka ya u pan mbe u ta nɛɛrɛ, la, ŋmba pan fiɛn nyi a u n ki le chiriri kre, ŋga kii wa u pan kre kuraa pie ki shɔ u kɛɛ.

30Kena sumifun lewaa wre, e sɛ u wa wɔmu lawee kre nu, bawa leele we nyɛni, mbe kala nya tataara.'

31Kena na Lewo Pɔ wre na nyjeeri bitumblɔ pre waa pan u yɛnyiŋge kre nu kre, kre nu we paan tni u ŋujɔɔn kre na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Kre nu waŋgra leele kro we paan fni u yiɛ. Bawa we pe yɔɔlɛ imi na mbaala lefun u mbaala na u sikaala yɔɔlɛ kre,

33mbe u mbaala pre tɛɛ u kalie kɛ, mbe sikaala pre tɛɛ u kamɛŋɛ.

34Bawa Ɔunu wre we kna mbe yo mblɛ pee wa u kalie kre pan mbo, 'Yire mblɛ ni Lɛ dwan kre, e pan e ŋunumu ŋga pe gbeele mu tɛɛ e pan mu yire waŋgra gbeele nyjila kre wru e li.

35Ɔgi na klo na ni ta, a e na ni ŋga sro a ndaa li a gbɔɔ na ni ta, a e na ni ŋga nyumu a ndaa gbɔ, a ndaa fuŋum li, a e na ni wru mu sɛ katoo.

36Ndaa tro wejiwaara, a e na ni tɔ yoŋgo, a ndaa yaa a e na sɛ ni shaari, a pra ni le nyuŋgo, a e na sɛ ni le.'

37Bawa mblɛ pe pe cheche kre we kna mbe pe Tafun wre wie mbo, 'Ɔgi ble o na mu nya na klo mu ta a o na mu ŋga sro hin? Ndee a gbɔɔ na mu ta a o na mu ŋga nyumu a mna gbɔ hin?

38Ndee ŋgi ble o na mu nya na mu fuŋum lii a o na mu tio mu sɛ katoo hin? Ndee mna mu nya na mu to wejiwaara a e na mu tɔ yoŋgo hin?

39Ndee ŋgi ble o na mu nya nyuŋgo, ndee na mu yaa a o na sɛ mu shaari hin?'

40Bawa Ɔunu wre we kna mbe yo pe pan mbo, 'Kpra na ni yuu e pan na, imi na e pe mu ni chinlɛ fiɛn fiɛn mblɛ wa ŋga kre, mi e pe mu ŋga kre.'

41Mbe Ɔunu wre kna mbe yo mblɛ u kamɛŋɛ kre pan na, 'E laa ni na! Nyiɛkpɔɔ suŋgɔ e yii. E laa ni na. E sɛ ble nyini kanhun ŋga pe gbeele mu tɛɛ Sutna na u nyjeeri bitumblɔ pan kre nu.

42Ɔgi na, Ɔga klo na ni ta, e nsra ni ŋga yaka a ndaa ka; gbɔɔ na ni ta, e nsra ni ŋga nyumu a ndaa gbɔ.

43Ɔga ndaa fuŋum lii, e nsra ni wru mu sɛ katoo, a ŋga ndaa tro wejiwaara, e nsra ni tɔ yoŋgo; a ŋga ndaa yaa, na ŋga pra ni yii mna sɛ le nyuŋgo kre, e nsra ni shaari.'

44Bawa pre we kna mbo, 'O Tafun, nyjila ŋgi nu o na mu nya na klo mu ta, ndee na gbɔɔ mu ta, ndee na mu fuŋum lii, ndee na mu tro wejiwaara, ndee na mu yaa, ndee na pe mu yii mu le nyuŋgo, a o nsra mu le hin?'

45Bawa we kna mbe yo pe pan mbo, 'Kpra na ni yuu e pan, ŋga e n pe mu fiɛn fiɛn mblɛ wa ŋga kre, e n yaka pe mu ni ŋga.'

46Bawa pie flo u jaara mbe sɛ ble nyini kanyana kre nu, la, mblɛ pe fraka kre we sɛ ble nyini ŋmaa kre nu."

Matio 26

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Ŋga Yesu na yire kee nyjɛ krɛɛrɛ yo mu kɔ kre, wra kna mna yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo,

2"E chin na ki kro ble shiin mbe pe klɛntro ble kre lii? A pie Lewo Pɔ wre wɔ mbe le leele kɛɛ mbe pe u kan kanyana kumu kaan na.”

3Kre nyjila kre nu na Judae sɔfue loplombo pre na pe loplombo pre sɛ fni sɔfue lopom titi wre, ŋmba praa yeeri Kaiafas wre katoo.

4Bawa praa kolo chaa ŋga na pie tro mbe Yesu ta mbe yii brɛmm mbe sɛ u gbo mbe ndro wa chin ki nu.

5Pra yo na pia u yii ble kpɔɛ yire nu, na kre ma, lenɛɛrɛ pre we tun na ni.

6Ŋga Yesu na le Bɛtani na kre, wra sɛ le Siimɔn, yiranyiɛrɛfun wre katoo.

7Bawa chlɔ wa na pan na Alabasta gbolo ka ni, na tlade ndiom taan ndrɔ shelee wo kaa wa ki nu. Na Yesu wa mu tni na lii, a wra ki kna mna wo u ndra na.

8Ŋga Yesu twanfɛɛnlɛ pre na ki nya kre, pe krɔ na kun na chlɔ wre ni. A pra kna mna chlɔ wre wie mbo, "Mni a mu tlade ŋga kla finfin ŋga hin?

9Mu na jaa ki prɛ mbra swa nɛɛrɛ shɔ, mbra shianfɛɛnlɛ ŋga”

10Yesu na kee nyjɛ praa chaa mbe yo kre chin, a wra kna mna yo pe pan mbo, "Mni a e na chlɔ wre hau ma ŋga hin? U kee chiriri pe mu ni ŋga.

11Yire na shianfɛɛnlɛ pre lɛ mna nyjila kro nu, la, nyjila kro nu ma ee mi ta e jaara.

12U tlade ŋga kna mu wo ni na, mu ki tɛɛ mu ni wejiŋge gbeele kama, mbe pe chiin ni le wee.

13Kpra na ni yuu e pan na, waŋgra ŋga nu, mna pie ketaan kre kpali kpan, pie chlɔ ŋmba kee ŋga u pe ŋga yo mbe tɛɛ mbe u sɔɔnri.”

14Bawa twanfɛɛnlɛ pre nunu ŋmba praa yeeri Judas Iskariɔt, wre na sɛ Judae sɔfue loplombo pre pan,

15mna sɛ yo mbo, "Na ni Yesu wre wɔ mu e ŋga yira ŋgi ee ni ŋga hin?" Ŋga wra yo ma kre, a pra swa fiŋge tɔɔnri nununu fulo na kɛ mna u ŋga.

16Mu yire kre nyjila kre krɛɛrɛ, Judas naa Yesu kolo chaa mbe u ta, mbe pe u yii.

17Ŋga ble nyjɛ nu pe nsraa yiisi paanu kaa yire na da kre, Yesu twanfɛɛnlɛ pre na pan mu wie mbo, "O Tafun, sena haa mu chaa mbe o sɛ gbeele mu pan mbe mu sɛ klɛntro ble yire li hin?”

18A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "E sɛ chia ŋga kii wa e yɛsimi ŋga na, blɔ waa wa wa, e yo u pan na, 'Nyinafun wre yo na u nyjila kre mbra mna, a mu katoo mna wre na u twanfɛɛnlɛ we klɛntro ble yire li.' “

19A twanfɛɛnlɛ pre na sɛ ŋga wra yo pe sɛ pe kre pe, mna lawee kre gbeele kama mbe pe sɛ klɛntro ble yire li.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Ki ble kre yilakɔŋgɔ, Yesu na le chia kre na, a wre na u twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre na sɛ tni na lii.

21Ŋga praa lii kre, Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Kpra na ni yuu e pan na e wa we ni wɔ mbe ŋga?”

22Ŋga wra yo ma kre, fooro na pe kro yii, a pra kna na u wie nununu mbo, "Ni Tafun, mi wi ree?”

23A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Ŋmba mi na wre kɛ leni kotolo na lii kre we ni wɔ mbe ŋga.

24Lewo Pɔ wre we ku, imi na pe ki nyunɔ mu tɛɛ kre, la, ŋmba we Lewo Pɔ wre wɔ mbe ŋga kre, u atɛ. Na pe nsra ufun wre se kuraa prɔ.”

25Bawa Judas ŋmba wra u wɔ mu ŋga kre na yiri mbo, "Nyinafun mi wi ree?" A Yesu na kna mbo, "Mu nyuu ki yili.”

26Ŋga praa wa mu tni na lii kre, Yesu na paanu wru mna ki dwan mna ki pile mu u twanfɛɛnlɛ pre ŋga, mna kna mu yo pe pan mbo, "E shɔ e ka, ŋga yi ni wejiŋge.”

27A wra gbɔ yira wru mu yii, mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo, mna pe ŋga ki yi mbo, "E kro, e shɔ e gbɔ!

28Kre yi ni nyimi ŋga ni Nyiɛkpɔɔ nyu nunu fɔŋgɔ kre pini, mbe ki kna mbe wo mbe lenɛɛrɛ ŋga, mbe pe sisam tinkɛɛ ta.

29E ti ni yo mbe e loo, mba tre sɛnyi simi ŋga ka gbɔ na fio, fɔŋga ble o kro we fni mbe ki gbɔ na ni Lɛ wre ŋunumu kre nu.

30A pra mɛɛ kɔ mna yiri mna sɛ Olive nyua kre na.”

31Bawa Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "E kro we fɛ mbe ni ti blee ŋga. Ŋgi na, pe ki nyunɔ mu tɛɛ na, 'Nyiɛkpɔɔ we mbaala lefun wre gbo, mbe mbaala pre fɛ mbe nyina.’

32La, na ndaa nyi kre, mbe yiɛklu e na mbra shie Galilii na.”

33A Pita na kna mbo, "Pe kro we fɛ mbe laa mu kro, la, mba fɛ fio.”

34A Yesu na kna mna yo Pita pan mbo, "Kpra na ni yuu mu pan na ŋgopilɛ wa nyɛni, na mu ni je gbee nununu taarɛ.”

35A Pita na kna mbo, "Na ki pan kumu kuraa kre, mi na ŋu we ku, mba mu je fio." Pan chɔɔ twanfɛɛnlɛ hamblɛ pre na yo na.

36A Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na yiri wa mna sɛ lawee ka nu, praa ki yeeri Gɛtsɛmani, bawa wra yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E tni mna e ni shie, mbe ni sɛ yiɛ chiɛri mbe sɛ nyiɛtali mbe pan.”

37A wra Pita na Zebedii biile shiin pre wru mna ya uyɛ na, a fooro na u yii, a u jawala na kla.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38A wra kna mna yo pe pan mbo, "Fooro ni yii kpɔɔ na shie kumu nu, kena yire e tni mna e na ni sri, yaa shia ŋunu.”

39A Yesu na pe ti wa mna sɛ yiɛ chiɛri, mna sɛ yiɛ juule tra mna nyiɛtali mbo, "Ndoo, na kie ja kre, ti mbe kanyana ŋga ni tro mbe sɛ, imi na mi chaa ma, la, imi na ŋu chaa.”

40Ŋga wra ndru mna pan mna wra twanfɛɛnlɛ pre ti kre, na pe ŋunu, a wra kna mna Pita wie mbo, "Kena e n ja mu ni shie nyjila chiɛri kuraa?

41E jande, e gbeŋmba e eyɛ yii, e na nyiɛtali, mbe yaa to nyu chaara nu. Ŋumu chaa, la, faŋga n wa.”

42Yesu na ndru mu pe ti wa mna sɛ nyiɛtali shiin wo na mbo, "Ndoo, na mu chin na kanyana ŋga nyini wa jaa tro, fɔna mbe ki nya kre, kena ŋga mu chaa ki pe.”

43Ŋga Yesu na ndru mu pan na kre, na pe sni na ŋunu, a ŋunumu kre wɛ pe na kuraa.

44A wra pe ti mu ndru mu sɛ nyiɛtali taarɛ wo na, kee nunu kre chɔɔ wra yo na.

45Ŋga wra sɛ mu pan kre, a wra yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "Ee wa mu sni na ŋunu, na wuui tɛɛ? E le, nyjila kre da, mbe pe Lewo Pɔ wre wɔ mbe le sisampefɛɛnlɛ kɛɛ.

46E yiri mbe o na shie, ŋmba we ni wɔ mbe ŋga kre da mna.”

47Ŋga Yesu naa wa mu na paara to, a twanfɛɛnlɛ pre nunu ŋmba praa yeeri Judas Iskariɔt wre na da mu yire, na leele ni tataara, na pe brɔfiɛnlɛ na vɛɛn ni kɛɛ. Pe kro na yiri sɔfue loplombo pre na pe loplombo pre pan.

48Kre nyjila kre, na ŋmba we Yesu wɔ mbe ŋga kre klu mu nyina na, "Ŋmba nyu mbe shiun kre, wre wi.”

49A wra tin, mna pan mu Yesu yii mbo, "Nyinafun, lefɔ!" to, mna u nyu shiun.

50A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Awe, ŋgi pan mu pan mna hin?" Ŋga Yesu na yo ma to, a leele pre na u yii.

51A mblɛ na Yesu praa nyaari kre wa na u brɔfiɛn tini mu foli, mna sɔfue loplombo pre wa tnu ndie cheeri mu kun.

52A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Mu brɔfiɛn kre le ki afoo nu. Ŋgi na, ŋmba we brɔfiɛn tini u ŋmbrɔ na kre, brɔfiɛn nyu na we ku.

53Mu n chin na mbe jaa ni Lɛ tali mbe u ni ŋga nyjeeri bitumblɔ mbe pe wɛ kagbeŋ fuloe taarɛ na kɛ na, mbe paan wi na leele mblɛ ni ree?

54La, na ki pan ma kre, kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre wa pe kpra, kena pan ki fna mbe pan.”

55Kre nyjila kre nu Yesu na yo lenɛɛrɛ pre pan mbo, "E pan ni pan na brɔfiɛnlɛ na vɛɛn ni na kokɔɔn yii haa e pan. Ble nyini ŋga ni jiin suminyuŋgo wa na e nyina, e n ni yii wa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

56La, nyjɛ krɛɛrɛ fna mbe pe mbe ti Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre kee yire pra yo mu tɛɛ kre, mbe yi pe kpra." Bawa u twanfɛɛnlɛ pre na fɛ mna u ti leele pre pan.

57Mblɛ pra Yesu yii kre na sɛ na u ni sɔfue loplombo pre lopom wre, ŋmba praa yeeri Kaiafas wre katoo, na Judae mbra nyinafɛɛnlɛ pre na pe loplombo pre kro sɛ fni katoo wa.

58La, Pita na taa Yesu kro mna sɛ da sɔfu lopom titi wre katoo lam, ŋga pra le katoo lam wa kre, Pita na sɛ tni lawee shiefɛɛnlɛ pre nu na le imi na kee kre we taa.

59Ɔga pra sɛ na u ni kre, sɔfue loplombo pre, na leele mblɛ pra fni wa kre kro naa kafinɛ dansiɛrɛ kee chaa mbe u taan mbe yire ki na mbe u ta mbe gbo.

60La, pe nsra dansiɛrɛ kee ka ta, nde leele tataara na pan mna nyjɛ pe chaa yo. Bawa leele shiin na yiri mna yo mbo, "Wre blɔ ŋmba nyu nyaa mu yo na, 'Mbe ja mbe Nyiɛkpɔɔ suminyuŋgo kre juari, mbe ble taarɛ tɛɛ mbe ki sin.' “

62Ɔga pe nyu na to kre, a sɔfue loplombo pre lopom wre na taan mu yiri, mu Yesu wie mbo, "Ma nyu ka kun ra? Mni mu tia pra kee nyjɛ krɛɛrɛ yuu na taari mu na ŋga hin?”

63Yesu nsra paara na pe ni. A sɔfue loplombo pre lopom wre na yo u pan mbo, "Ni da Nyiɛkpɔɔ ŋmba u le wre mɛɛ ni mu mu ŋga na, na ŋu wi Kristo, Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre titi kre, kpra yo o pan.”

64A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Ɔu mu ki yo ma. La, e ti ni yo e pan mbe e loo. Mu yire aŋga na shie, ee Lewo Pɔ wre nya na u tni jaŋga kre kalie, mbra paan tloe nu nyjeeri.”

65A sɔfue loplombo pre lopom wre na yiri mu wre titi dodonyi tini mu wila, mna kna mbo, "U jiɛnlɛ kee yo, kena dansiɛrɛ kee ŋgi o sri na hin? Yire titi e u jini kee ŋga loo.

66Kena mni e jawa hin?" A pra kna mbo, "Kumu ki fna na u ni.”

67A praa tɛɛnrɛ hlu na woni u yiɛ na, na gbuun kaŋgro, a plɛ naa u yiɛ juari,

68mna kna na yuu mbo, "Ɔu Kristo, ndro ŋmba u mu gbun nya mu yo o pan.”

69Kre nyjila kre na Pitaa wa mu tni katoo lam wa. A bichable tnu wa na sɛ u da mbo, "Ɔu na Yesu ŋmba u yiri Galilii na kre ma e naa nyaari kree?”

70A Pita na kaala pe kro yiɛ na wa mbo, "Ndro ŋmba kee mu yuu ŋga kuraa mi n u chin.”

71Pita na flo wa mna sɛ yire bamba ka na, bawa bichabɛɛlɛ tinlɛ pre wa na pan mu u da na, mna kna mu yo mblɛ praa wa mu yire wa na le kre pan mbo, "Blɔ ŋmba, wre na Yesu Nazrɛt wo wre praa nyaari.”

72Pita na ndru mu kaala wa na, hali mna da mbo, "Blɔ ŋmba mu nyini ŋga kuraa mi n u chin.”

73Kraa wa wa maa, a mblɛ praa wa mu yire mbɛɛlɛ na kre plɛ na pan mna Pita da mbo, "O shɔnli na Yesu twanfɛɛnlɛ pre wa wi ŋu, mu paaraa kuraa ki nyina ma.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

74A Pita na kna mbo, "Ni da na ni n blɔ ŋmba kee e yuu ŋga chin?" Titɛɛ kre nu to, a ŋgoplɔ na nyɛni.

75Bawa Pita na kee ŋga Yesu na yo u pan kre sɔɔnri mbo, "Ŋgopilɛ wa nyɛni, na mu kaala gbee nununu taarɛ na mu n ni chin." A Pita na yili mna sɛ nyɛni chichie.

Matio 27

1Ŋga nyiŋge na se bnimi pupu kre, sɔfue loplombo pre kro na chia kre loplombo pre na sɛ fni mu jawa na ki fna pe Yesu gbo.

2A pra u pɔ mna sɛ u le waŋgra lopom Pilato kɛɛ.

3Ŋga Judas ŋmba wra Yesu wɔ mu ŋga kre, na nya na pe Yesu gbun na kumu pimi ni kre, wra u jawala chinɛ, mna ndru mu sɛ sɔfue loplombo pre na chia loplombo pre ŋga swa ŋga wra shɔ pe pan kre, mna kna mu yo pe pan, mbo,

4"Ni sisam pe na ni ndro ŋmba nu sisam n wa wɔ mu e ŋga." A pra kna mbo, "Wre kee ka ma, mu swa bali."

5A Judas na swa kre viŋge mu wa suminyuŋgo kre nu mna sɛ maŋa le.

6A sɔfue loplombo pre na swa kre bali, mna kna mbo, "Ki pe hankɛ swa, ki tia mbra n kolo ŋga mbe o ki chaa o swa nu."

7A pra sɛ fni, mna swa kre wru mna sɛ chɔɛfaanrifun wa tra ka lɔ, na fumblɔ gboolo leni.

8Mu yire kre ble kre na mu pan mu su aŋga na, kre tra kre mɛɛ "nyimi tra".

9Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Jeremia na kre kee ŋga yo mu tɛɛ a ki pe kpra mbo, "Pra swa fiŋge nununu fulo na kɛ tɔɔnri, kre swa ŋga Israel biile plɛ na jawa na ki fna pe ki tɛɛ mbe u lɔ,

10a pra ki tɛɛ mna tra lɔ chɔɛfaanrifun pan, imi na Nyiɛkpɔɔ na ki kee yo ni pan kre."

11A Yesu na yiri mu yire waŋgra lopom wre yiɛ, a wra u wie mbo, "Ŋu wi Judae ŋunu wre kree?" A Yesu na kna mbo, "Kre mu yuu kre."

12La, ŋga sɔfue loplombo pre na chia loplombo pre naa paara na u taanla kre, u nsra paara.

13A Pilato na kna mbo, "Kena kee tataara nyjɛ pe yuu na taari mu na ŋga, mu n yi loo ree?"

14Yesu nsra nyu kun. Hali u nsra kee nunu chom nyu wɔ. A kra waŋgra lopom wre pe kawako ni mu tro.

15Kena na pe pe ble kpɔɛ yire lii kre, waŋgra lopom wre ndro nunu woni nyuŋgo mbe wa, ŋmba lenɛɛrɛ pre chaa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16A kre nyjila kre nu na pe blɔ wa yii mu le nyuŋgo. Wre blɔ wre na lenɛɛrɛ u chin paa. Praa u yeeri Barabas.

17Kena ŋga pra sɛ fni kre, Pilato na lenɛɛrɛ pre wie mbo, "Ndro ŋmbi e chaa mbe ni wɔ nyuŋgo mbe wa hin? Barabas ree? ndee Yesu ŋmba pe yeeri Kristo wre hin?”

18Pilato na chin na prara ki tia pra pan na Yesu ni u pan.

19Nyjila ŋga nu Pilato na sɛ tni u kpra kun jɔɔn na kre, u chɔ na tia pra pan mu yo u pan mbo, "Jande, blɔ ŋmba u fraka, kena maa shia u pe sisaa, ni u kee nya ŋunɛ nu blee ŋga, a kra ni hau paa.”

20A sɔfue loplombo pre na chia loplombo pre naa yuu leele pre pan na pe yo Pilato pan mbe u Barabas wɔ mbe wa, mbe Yesu gbo.

21Waŋgra lopom wre na ndru mu pe wie shiin wo na mbo, "Leele mblɛ shiin, ŋmbi haa e chaa mbe ni wɔ mbe wa hin?" A pra kna mbo, "Barabas wa!”

22A Pilato na kna mbo, "Kena mni e chaa mbe ni Yesu ŋmba pe yeeri Kristo wre pe hin?" A pe kro na kna mbo "Ti pe u kan kanyana kumu kaan na!”

23A Pilato na kna mbo, "Mni hin? Sisam ŋgi u pe ma hin?" A pra kna na yuu poŋgo mbo, "O yo ti pe u kan kanyana kumu kaan na!!!”

24Ŋga Pilato na nya na leele pre gble kpɔɔ ma kre, wra chin na wa jaa kee ka pe, a wra yiri mna sɛ nyumu ko, mna u kɛnyi je leele pre yiɛ na, mna kna mu yo pe pan mbo, "Ni kɛ n wa blɔ ŋmba kumu kee ka nu, e kee ye e pan.”

25A leele pre kro na kna na yuu mbo, "Ti mbe kee ŋga kie pan ki kro kpan, tuu wre na o biile na.”

26A Pilato na Barabas wɔ mu wa, mna tia pra Yesu frɔ na fotro ni, a wra u wɔ mu le pe kɛɛ mbe pe sɛ u kan kanyana kumu kaan na.

27A Pilato sojae pre na Yesu yii mna sɛ na u ni ŋunu katoo, mna sojae pre kro yeeri a pra sɛ fni wa.

28A pra Yesu dodoŋgi wɔ u na, mna u le dodoŋgi nyiɛ,

29mna ŋunu juulee tin na wuuro ni mu u juule, mna kaan ka wru mu le u kalie kɛ nu. A praa kosie kani u yiɛ na yiri na ŋunu wi, na u piin na tɛɛ mbo, "Judae ŋunu mu ka pe".

30A praa tɛɛnrɛ hlu na woni u na, mna kaan kre shɔ u kɛɛ mna u ndra lalaa fɔɔri na ki ni.

31Ŋga pra pna na u ni mu kɔ kre, a pra dodoŋgi kre wɔ u na mna u le wre titi wo kre, mna sɛ na u ni mbe sɛ u kan kanyana kumu kaan na.

32Ŋga pra yili na shie kre, pra blɔ wa fni, na u yiri Kirene chia kre na, u mɛɛ naa Siimɔn, a pra u yii jaŋga na, a wra sɛ Yesu kumu kaan kre tio.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Pra sɛ na Yesu ni lawee ka nu, pe ki yeeri Golgota. Ki nyina na lewo ndra kajle lawee.

34Bawa pra tuwe susrom ka chaa simi nu mna Yesu ŋga mbe u gbɔ, a u nsra ki gbɔ.

35Ŋga pra sɛ u kan kanyana kumu kaan kre na kre, a pra u yirɛ nyjɛ wra le kre wɔ mna yi yɔɔlɛ mna pe yɛ ŋga, hali pra kɛɛn tɛɛ, mbe chin ŋga ki fna mbe ta ta.

36Ŋga pra kɔ kre, a pra tni u jaara na u sri.

37Mna u pimi kee nyunɔ mu kan u ndra nyjeeri mbo, "JUDAE ŊUNU WRE WI KRE."

38A pra kokɔɔnlɔ shiin plɛ kan mna mbra u na. Wa naa wa u kalie, a wa naa wa u kamɛŋɛ.

39Leele mblɛ praa tro na u nyaa kre, naa ndra nyaara na u tɛɛlɛ mbo,

40"Ŋu mu yo mu jaa suminyuŋgo kre juari mbe wo, mbe jaa ble taarɛ tɛɛ mbe ki sin, muyɛ shɔ mbe o le. Na Nyiɛkpɔɔ pɔ titi wi ŋu kre, mu yɛ shɔ mu tii kanyana kumu kaan kre na!"

41Pan chɔɔ sɔfue loplombo pre na chia loplombo pre, na pe mbra nyinafɛɛnlɛ pre kro naa u piin na tɛɛ mbo,

42"Wraa plɛ shio, a wa jaa uyɛ shɔ. Wre wi Judae ŋunu wre, tii kanyana kumu kaan kre na, kre oo mu shɔ mbe li.

43Wre u Nyiɛkpɔɔ shɔnli, na yuu na Nyiɛkpɔɔ Pɔ wi wre, na Nyiɛkpɔɔ u chaa titi u u shɔ."

44Pan chɔɔ mblɛ pra kan kɛɛn na mu ya u na kre naa u tɛɛlɛ na yuu na.

45Ŋga nyjila kɛmbɔshiin na gbun kre, ndram na wɔ lawee kro nu mna sɛ su nyjila taarɛ lafo na.

46Nyjila taarɛ kre nu kre, Yesu na gblee badaaŋga ka le mbo, "Eli, Eli, lama sabaktani!" Ki nyina na, "Ni Nyiɛkpɔɔ, ni Nyiɛkpɔɔ, mni a mu laa ni kro hin?"

47Ŋga leele mblɛ praa wa mu yire wa kre na kre kee ŋga loo kre, a pra kna na yuu mbo, "E loo, u Elaija yeeri."

48A pe wa na fɛ mu sɛ zeere le simi ŋga ki taan nyanya ka nu, mna ki su braŋgɔ kaan na, mna sɛ u ŋga mbe u gbɔ.

49A plɛ kna mbo, "E ti o na u le, aada Elaija we paan u shɔ."

50Ŋga Yesu na ndru mna gble kre le na to, a wra fii.

51Kre nyjila kre, na pe yoŋgo ka pɔ mu suminyuŋgo kre yɔ shiin, a yoŋgo kre na peeri shiin mu yire nyjeeri mu pan mu su tapan, a tra na seeri, a dnɛ na yɔɔlɛ,

52a fanyi na nyaala, a Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pra ku kre plɛ na nyi tataara.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

53Ŋga Yesu na nyi u ble taarɛ wo na kre, leele mblɛ pra nyi kre na sɛ Jerusalɛm na, a lenɛɛrɛ na pe nya.

54Sojae plɛ na pe lopom wa naa wa mu yire na Yesu sri, ŋga pra nya na tra seeri, a yire kaalɛɛ nyjɛ naa pini kre, fiɛrɛ na pe yii kpɔɔ, a praa yuu mbo, "Nyiɛkpɔɔ Pɔ wi blɔ wre yɛŋgɛ."

55Chiɛlɛ tataara na yiri Galilii na mna taa Yesu kro, na yaa u na, a pra sɛ yire haalee na kala le.

56Maria Magdalene na Jemisi na Josɛf lo Maria wre, na Zebedii biile pre lo wre, pe kro naa wa wa.

57Ŋga kra da yilakɔŋgɔ nyu na kre, blɔ swafun wa na yiri Aramatia na, u mɛɛ naa Josɛf, a wra pe Yesu kotɔmblɔ pre wa.

58Wre wra yiri mna sɛ Pilato pan mna sɛ u tali Yesu gboo wre.

59Pilato nsra je. Wra tia pra u ŋga u wi.

60A Josɛf na sɛ gboo wre wru, mna u pɔ na mbɔfiŋge ni, mna sɛ u le wre titi dnɛ wee ŋga u tuu mu tɛɛ nu. Mna sɛ dnɛ badaaŋga ka gbila mna ki nyu tɔ, mna sɛ katoo.

61Kre nyjila kre, na Maria Magdalene, na Maria shiin wo wree wa mu tni na faŋga kre jle.

62Ŋga nyiŋge na se pe sumi ble kre, sɔfue loplombo pre na Farisiie pre na sɛ fni Pilato katoo,

63mna yo u pan mbo "Tolɛɛ, o sɔɔnri na ŋga kafnu wre naa wa kre, wraa yuu na, na pe u gbo, we nyi ki ble taarɛ ble na.

64Kena o mu tali, ti mbe leele sɛ tni u lehaa wa, mbe u shie mbe sɛ su ble taarɛ ble kre na, mbe u twanfɛɛnlɛ pre waa shia sɛ u ju mbe wɔ, mbra yuu leele pan na u nyi. Na ki pan ma kre, kee nyjɛ pie fni mbe yo kre we wɛ jle wee yire na."

65A Pilato na kna mu yo pe pan mbo, "E sɛ yire titi sojae wru mbe pe sɛ ki shie e pan, imi na e ki chaa."

66A pra yili wa mna sɛ faŋga kre nyu mbra na yira ni kpɔɔ, mbe kia jaa nyaa, mna leele plɛ wɔ mu tɛɛ ki nyu na, mbe pra ki sri.

Matio 28

1Ŋga Judae wuu ble kre na tro, ŋga ki nyiŋge naa sii kre, Maria Magdalene na Maria shiin wo wre na gbolo mu sɛ faŋga kre lawee.

2Ŋga pra da wa kre, a tra na seeri badaaŋga, a o Tafun wre nyjeeri bituŋu na tii wa, mna dnɛ ŋga ni pra faŋga kre nyu tɔ kre gbila mu wa, mna tni ki na.

3A wraa chiɛnri na nyiɛ ki nyini, a u dodoŋgi na fniŋge prupru u na, na nyiɛ subie yi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ŋga kra pan ma kre, fiɛrɛ na mblɛ praa wa na faŋga kre sri kre yii kpɔɔ, a pra to mu sni na gboolo lɛ.

5A nyjeeri bituŋu wre na kna mna yo chiɛlɛ pre pan mbo, "Yaa fiɛ, ni chin na Yesu ŋmba pra kan kanyana kumu kaan na kre e chaa mbe le.

6U n wa mna. U nyi imi wra ki yo kre. E n nyaa, e pan e u snihaa kre le.

7E sɛ nyaanyaa. E sɛ yo u twanfɛɛnlɛ pre pan na u nyi. A u yiɛ klu na shie Galilii na. Bawa ee u nya imi na ni yuu e pan ŋga."

8Titɛɛ kre nu, a pra krɔ kna mna fɛ mu yili faŋga lawee wa, na fiɛrɛ na yɛshɔɔrɔ badaaŋga ni, mna sɛ u twanfɛɛnlɛ pre pan.

9Ŋga praa shie kre, Yesu na pe fni mna yo pe pan mbo, "E shaari." Ŋga wra yo ma to, a pra fɛ mna pan mu kosie kan u yiɛ, mna u jeelee yii.

10A Yesu na kna mbo, "Yaa fiɛ, e sɛ yo ni wolo pan na pra shie Galilii na, bawa pie sɛ ni nya."

11Ŋga chiɛlɛ pre na kna na shie kre, kre nyjila kre, na leele mblɛ pra wɔ a pra sɛ na Yesu faŋga kre sri kre, na pe plɛ sɛ chia lam, na kala ŋga ki pe faŋga lawee wa kre kro yuu sɔfue loplombo pre pan.

12Ŋga pe kro na chia loplombo pre kro na fni kre, pra bɔɔnri mna fni na ki fna pe sojae pre pra sɛ faŋga kre shie kre ŋga swa tataara.

13Mna yo pe pan mbo, "E yo na, 'U twanfɛɛnlɛ pre pra pan mu u ju mu wɔ ble, na o sni na ŋunu.'

14Kena na ki waa pan na waŋgra lopom ki loo kuraa kre, oo yo mbe yire e kro, kena kala kɔ."

15A sojae pre na swa kre shɔ, mna sɛ kee ŋga pra yo pe sɛ pe kre pe. Ki tia kre kee ŋga na kpali Judae leele nu mu yire kre ble kre mu pan mu su aŋga na.

16Twanfɛɛnlɛ kɛmbɔnunu pre na sɛ Galilii nyua ŋga kee Yesu na yo pe pan kre na.

17Ŋga pra Yesu fni wa kre pra kosie kan mna u sumi, la, kre nyjila kre na pe plɛ jawalaa shiin shiin.

18A Yesu na flo mu da pe na mna yo pe pan mbo, "Pe ni ŋga jaŋga ŋga kii wa nyjeeri na tra kro.

19Kena e sɛ waŋgra kro nu, e sɛ leele pe ni twanfɛɛnlɛ, e pe ndrɛ je e le ni Lɛ wre, na u Pɔ wre, na Ŋumu wre mɛɛ nu.

20E pe nyina mbe pe taa nyjɛ ni e nyina kre kro na. E le, nii wa e kro mbe sɛ su waŋgra kla ble."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Marko

Marko 1

1Nyiɛkpɔɔ pɔ, ŋmba pe yeeri Yesu Kristo wre, u ketaan kre nɔɔ hlɛhaa yi kre.

2Imi na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun ŋmba praa u yeeri Yisaia na yo u hlɛ kre nu kre mbo, "Le, mbe ni bituŋu tun mbe u yiɛ klu mbe hɛ kolo gbeele mu pan."

3"Wre mana ki yilii fimi lawee waa kre nu na, e o Tafun kolo kre gbeele, e u trohaa kre fraka."

4Blɔ wa, praa u yeeri Jɔn ndrajefun, wraa wa fimi tra kre nu na nyina na fɔŋga lewo we u jawala chinɛ mbe pe u ndra je, mbe Nyiɛkpɔɔ chiin u sisam ti mbe u kɛ.

5Bawa Judea tra kre leele, na Jerusalɛm chia leele kro na yili mna sɛ u pan wa, a wraa pe ndrɛ jee Jɔɔdan lɔɔ kre nu, a praa pe sisam yuu.

6Nyuuma yooro yoŋgo Jɔn naa toni. Yurɔ hlɛ na yi u greree, a u sro na lɛ kpatɔ na srɛ.

7A wraa yuu, mbo "Ɲmba u wɛ mi naa wa kro na paan. Mi n fna kple, na u kpawrɛ kuraa mbe kɛ taa yi na.

8Mi rɛ, nyumu ni ni e ndrɛ jee la, na wre waa pan, Kpra Ɲumu wre ni we e ndrɛ je."

9Kre nyjila kre nu, Yesu na yiri Nazrɛt chia ŋga kii wa Galilii tra nu wa kre mna pan, a Jɔn na u ndra je Jɔɔdan lɔɔ kre nu.

10Ɲga wra yili lɔɔ kre nu to, mna nyjeeri nya na ki nyaa a Ɲumu wre naa tri u na na katoo kotro wi.

11A mana ka na yili nyjeeri mbo, "Ɲu wi ni pɔ ŋmba ni kori, a ni yiɛshɔ mu na."

12Titɛɛ kre nu, a Ɲumu wre na sɛ na u ni fimi tra kre nu.

13Bawa wra nyi, fimi tra kre nu ble fuloeshiin, a Sutna na u sɛ u nyu cha. Wre na nyaalam yurɛ praa wa wa, a Nyiɛkpɔɔ bitumblɔ na pan mna u sumi.

14Pra kɔ mna Jɔn yii mu le nyuŋgo, kre kɔkro Yesu na pan Galilii tra nu wa, mnaa Nyiɛkpɔɔ ketaan kre yuu.

15Mbo, "Nyjila kre da, Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre da mna. E e jawala chinɛ. E Nyiɛkpɔɔ ketaan kre shɔ e li."

16Ki ble ŋga wraa tro Galilii epo kre mbɛɛ na kre, na blɔ wa wi, pe u yeeri Siimɔn, na u chunu, Andriu, na pee wa epo kre yiɛ na na asau waa. Ki nyjila kre na mbroe wɔfɛɛnlɛ lɛ.

17A Yesu na yo pe pan mbo, "E pan e taa ni kro, mbe e pe leele wɔfɛɛnlɛ."

18Titɛɛ kre nu, a pra pe asau yire ti wa mna pan mu taa u kro.

19Ɲga pra sɛ yiɛ chiɛri na, na Jemisi na Jɔn wa pe krɔ lam, na pe lɛ Zebedii ni, na pe asau gbeele.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Yesu na pe yeeri titɛɛ kre nu, a pra pe lɛ na tnumu tunfɛɛnlɛ pre ti krɔ kre nu, mna pan mu taa Yesu kro.

21Yesu na u kotɔmblɔ pre na sɛ Kapɛnɔm na. Ŋga Siwri ble na to, pe ble fuŋgo ble, wra sɛ le pe fninyuŋgo, mna na pe nyina Nyiɛkpɔɔ kee kre.

22Imi wraa pe nyina kre na pe pe kawako ni. Yaka ma, wraa paara na jaŋgafun wi. U nsraa paara na pe nyinafɛɛnlɛ pre lɛ.

23Jaa na ŋumufɔɔn wa blɔ wa nu fninyuŋgo wa, titɛɛ kre nu,

24a wra gblee le mbo, "Kala ŋgi ni wre na ŋu nyi hin? Ŋu Yesu ŋmba mu yiri Nazrɛt na? O klahaa mu pan ree? Ni chin ndro ŋmba wi ŋu. Ŋu wi Nyiɛkpɔɔ ndro cheche wre."

25Yesu na u yiɛ kee yo u pan mbo, "Pieri mu yili u nu mu sɛ!"

26Ŋga kra pan ma kre, ŋumufɔɔn wre na blɔ wre chan tra, na u gbila, wra gble leni, mna chin mu yili u nu.

27Kra leele mblɛ praa wa wa kre krɛɛrɛ pe kawako ni, a praa peyɛ wie mbo, "Kolo fɔŋgɔ ŋgi ni blɔ ŋmba pan ŋga hin? Jaŋga ni ma. Hali na u fuu ŋumufuɛn pre na kuraa pe ndru u pan."

28Titɛɛ kre nu, Yesu kee na kpali mu tro Galilii tra kre nu kro.

29Ŋga Yesu na yili fninyuŋgo wa to, a wre na Jemisi na Jɔn na sɛ Siimɔn na Andriu katoo.

30Ŋga pra le wa kre, na kabro Siimɔn nafun chlɔ gbun a u sni, a pra ki yo Yesu pan titɛɛ kre nu.

31A Yesu na le u kro mu u yii kɛ na, mna u yire mu yire sholo. Titɛɛ kre nu to, a kabro kre na laa chlɔ wre na, a wra yiri mu sro pe mna pe ŋga.

32Ki yilakɔŋgɔ nyu na, na yila to mu kɔ kre, pra pan na yambla na mblɛ nu tiprɛm nyi ni Yesu pan, mbe u pe tra.

33Chia kre leele kro na pan mu fni mna Yesu na nyi kre.

34A Yesu na yambla pre tataara tra, mna tia ŋumufuɛn na yili lenɛɛrɛ nu, la, u nsra tiprɛm ŋumu pre ŋga kolo na pe paara. Ŋgi na, pra Yesu chin.

35Ŋga ki nyiŋge naa paan mbe se, Yesu chiin na gbolo mu yili mu sɛ fimi lawee ka nu, mbe wre na Nyiɛkpɔɔ sɛ paara.

36A Siimɔn na kotɔmblɔ hamblɛ pre na kɔ mu Yesu cha chiin,

37mna sɛ u nya mna yo u pan mbo, "Lenɛɛrɛ mu chaa na tro."

38A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "E ti mbe o sɛ chiɛ yɛ na na, mbe ni sɛ Nyiɛkpɔɔ kee kre yo wa na. Kre ndra na ni yila mu pan."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39A Yesu na kila mu tro Galilii tra kre nu kro, mna na lee pe fninyinyi yire nu na Nyiɛkpɔɔ kee kre yuu pe pan, na ŋumufuɛn woni leele nu.

40Yiranyiɛrɛfun wa na pan mu Yesu tali, mna kosie kan u yiɛ mbo, "Yesu, na mu chaa, mu jaa ti mbe ni saanla mbe pe cheche."

41Ŋga wra yo ma kre, u kee na pe Yesu pan fooro ni, a wra kɛ tini mu taa u na, mna yo u pan mbo, "Ni cha, kena saanla!"

42Titɛɛ kre nu, yiranyiɛrɛ yire na laa blɔ wre na, a wra saanla.

43A Yesu na u jaari chichie mbo, "Sɛ, mu sɛ muyɛ nyina Judae sɔfue pre pan.

44La, maa shia nyu kun na ndro ni kolo. Sra yirɛ nyjɛ Mbose e nyina kre, mu sɛ na yi ni mu sɛ sɔfue pre ŋga mbe ki nyina na mu saanla."

45Ŋga yaŋu wre na yili wa na shie kre, u nsra ja mu frɔ. Wraa kee kre kpali na shie. Kra tia lenɛɛrɛ na kala kre loo. Ŋga kra pan ma kre, Yesu nsra ja mbe le chia ka na na. A wra kro fimi lawee kre nu, a leele na yiri mbɛɛlɛ chiɛ yire na kro mnaa paan wa.

Marko 2

1Kie pe ble chiɛri yɛ kɔkro kre, Yesu na ndru mu sɛ Kapɛnɔm na. Ŋga wra le wa kre lenɛɛrɛ na u kee loo na u ndru mu pan katoo.

2Titɛɛ kre nu, katoo ŋga nu Yesu na nyi kre na nyi leele bribri, hali lawee nsraa wa jlonwee nyu na mbe ndro tro mbe le. A Yesu naa Nyiɛkpɔɔ kee kre yuu pe pan.

3Bawa leele jijirɛ plɛ na fna wa tio u dɛŋglɛ ni mnaa paan Yesu pan.

4Imi na leele pre na nɛɛ kre ndra na, pe nsraa kolo taa mbe da Yesu na. Kra tia pra nduu nyjeeri mna lahoo ŋga kra Yesu tɔ kre tuu mu vru, mna yaŋu wre tre na u dɛŋglɛ ni mu tɛɛ Yesu yiɛ tata.

5Imi na Yesu na leele pre shɔnlie nya na ki kpɔɔ kre, Yesu na kna mu yo yaŋu wre pan mbo, "Ni pɔ, mu sisam kro laa mu na."

6Ŋga Yesu na yo ma kre, na nyinafɛɛnlɛ pre plɛɛ wa mu tni wa. A pra kna na yuu pe jawala nu mbo,

7"Mni a blɔ ŋmba na paara ma ŋga hin? U jiɛnlɛ kee yuu. Ŋmbi we jaa sisam tii kɛ hin? Na Nyiɛkpɔɔ chiin bɔkɔ."

8Yesu na pe jawala nya, mna kna mu yo pe pan mbo, "Mni a kala ŋga ni yo ŋga na e hau ma hin?"

9Mbo, "Kee shiin nyjɛ ŋgi haa ki sheli hin? Ŋga mu yo fna pa na mu sisam kro laa mu na, ndee yiri! Mu mu dɛŋglɛ wru mu nyaari. Ŋgi ki shieli hin?

10La, imi kie pe mbe e chin na mi, Lewo Pɔ wre wa na jaŋga ni tra mna, mbe jaa sisam ti mbe kɛ kre ndra na yi." A wra kna mu yo fna wre pan mbo,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11"Ni yo mu pan na, yiri, mu mu dɛŋglɛ wru mu sɛ mu katoo.”

12Titɛɛ kre nu, a blɔ wre na yiri mu u dɛŋglɛ wru leele pre yiɛ na wa mna sɛ. Kra leele pre kro pe kawako ni, a praa Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ, mbo, "O n da mu kala ŋga ŋmbrɔ nya tun!”

13A Yesu na yili wa mu sɛ epo kre nyu na wa na, a lenɛɛrɛ na fɛ mu u kun, a wraa pe nyina Nyiɛkpɔɔ kee kre.

14Ŋga Yesu naa nyaari na tro epo kre mbɛɛ na wa kre, wra Alfio pɔ, Levi wre, nya na uu wa mu tni u tɔɔ swa nyuŋgo. A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Yiri mu taa ni kro." A Levi na yiri mu taa Yesu kro.

15Ki ble kre blee, Levi na sro pe kama, mna u wolo tɔɔ shɔfɛɛnlɛ pre plɛ, na sisampefɛɛnlɛ mblɛ praa wa wa kre plɛ yeeri, a pe kro na sɛ chaa mu li na Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre ni kro. Kre nyjila kre na tɔɔ shɔfɛɛnlɛ na sisampefɛɛnlɛ pre plɛɛ wa tataara mu Yesu kro tɔ.

16Ŋga Farisiie nyinafɛɛnlɛ pre plɛ na Yesu nya na wre na sisam pefɛɛnlɛ na tɔɔ shɔfɛɛnlɛ pre lii kre, pra u twanfɛɛnlɛ pre wie na, "Yira ŋgi ki tia a Yesu na leele mblɛ na lii hin?”

17Ŋga pra wie ma kre, Yesu na ki loo, mna kna mu yo pe pan mbo, "Lewo ŋmba u yaa kre, wre u fna mbe sɛ yambla trafun pan. Nde ŋmba u n na yaa kre, wre n fna mbe sɛ trafun pan." Mbo, "Ni n pan mbe paan yo leele mblɛ pe fraka pan na pe pe jawala chinɛ, la, sisampefɛɛnlɛ ndra na ni yila mu pan.”

18Ki ble ka Jɔn twanfɛɛnlɛ pre na Farisiie pre naa ble funi, imi praa ki piin wa kre, a leele plɛ na pan mu Yesu wie mbo, "Ŋgi ki tia a Jɔn twanfɛɛnlɛ pre na Farisiie twanfɛɛnlɛ pre na ble funi, a wre Yesu twanfɛɛnlɛ pre na ble fun hin?”

19A Yesu na kna mu yo pe pan, mbo, "Nyjila ŋga nu bijɔ plɔ wree wa kre, ki fna mbe nɔɔlɔ pre ble fun ra? Nyjila ŋga nu bijɔ plɔ wre na u nɔɔlɔ wa kre, pe yiɛ wa je mbe pe ble fun.

20La, nyjila ka we pan mbe pe bijɔ plɔ wre wru pe mbɛɛ na mbe sɛ na u ni, kre nyjila kre pie u cha mbe la, mbe fooro pe yii, mbe pe ble fun mbe u sɔɔnri.

21Lewo wa n wa mbe yoŋgo fɔŋgɔ ŋga pe n je tun tɛɛ mbe yoŋgo lɛɛ ŋga ki wali tɔ. Na kre ma, na pe yoŋgo kre je, fɔŋgɔ kre we suuru mbe lɛɛ kre tini mbe wali kpɔɔ mbe wɛ jle wo kre na.

22A lewo wa n wa mbe sifiŋge fɔŋgɔ le yurɔ hlɛ gbolo lɛɛ nu. Na kre ma, sifiŋge kre we kan mbe gbolo kre wali, mbe sifiŋge kre wo. Ki fna mbe mu sifiŋge fɔŋgɔ le gbolo fɔŋgɔ nu." (Fawolo pre naa sifiŋge leni yurɔ hlɛ gbolo nu.)

23Wuuble ka nu Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na sɛ tro fifiire yɛ nyini see. Ŋga praa tro see kre nu kre, Yesu twanfɛɛnlɛ pre naa yi sɛnyi yire yɛ mbru na kaa.

24Ŋga pra piin ma kre, a Farisiie pre na Yesu wie mbo, "Yira ŋgi ki tia a mu twanfɛɛnlɛ mblɛ, kala ŋga ki n nyu mbe pe pe wuuble, a pra ki pini hin?”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "E n da mu tɔɔnri mu loo kala ŋga Devid na pe, nyjila ŋga kra sheli mu u ŋga, a klo na u ta wre na u kotɔmblɔ ni.

26Imi na wra sɛ le Nyiɛkpɔɔ nyuŋgo, na kre nyjila kre na Abiata wi sɔfu lopom. A wra sɛ paanu, ŋga praa teeri Nyiɛkpɔɔ yiɛ, wru mu ka, mna u wolo pre ŋga ka." (A ki n fna mbe lewaa ki ka, fɔŋa sɔfue pre chiin.)

27Mbo, "Ni chaa mbe e chin na lewo na pra yila mna wuuble kre le. wuuble kre na ma Nyiɛkpɔɔ na yila mu lewo gbeele.

28Kre ndra na, mi Lewo Pɔ wre, nii wa na jaŋga ni wuuble kre na."

Marko 3

1Ki ble ka, Yesu na sɛ le Judae pre fninyuŋgo na. Ɔga wra le wa kre, wra blɔ wa nya wa na u kɛ nunu ku.

2Ɔga ki ble kre na pe Judae pre wuuble kre ndra na, praa Yesu le na we yaŋu wre tra ki ble kre. Kena u kala ta pe pan.

3Bawa Yesu na yo yaŋu wre pan mbo, "Yili mu pan mu yire lalaa mna." A wra yili mu pan.

4A Yesu na kna mu leele pre wie mbo, "Kena ki fna mbe lewo chichie pe wuuble ree, ndee sisam ki fna mbe lewo pe hin? Ki fna mbe mu lewo ŋmaa shɔ ree, ndee ki fna mbe mu lewo kla hin?" Ɔga Yesu na pe wie kre, pe nsra ja mna ki nyu wɔ.

5A Yesu na pe le komm, a krɔ na u kun, imi wrekro na u yii Judae pre ndra shelee kre ndra na. A wra kna mu yo yaŋu wre pan mbo, "Mu kɛ kre tini!" A wra ki tini, a kra ndru mna pe na ki fa yi.

6Ɔga Farisiie pre na kre kee ŋga Yesu na pe kre nya kre, pra yili a pre na Herodie pre na sɛ bɔɔnri, kolo ŋga na pie tro mbe Yesu ta mbe gbo.

7Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na ndru mu sɛ epo nyu na, a leele tataara na yiri Judea tra nu,

8na Jerusalɛm chia leele na Idumia tra, na Jɔɔdan lɔɔ kro leele, na Tiro na Sidon lawee yire leele ni kro. Lenɛɛrɛ mblɛ kro na kee ŋga Yesu pe kre loo mna pan u lawee.

9A Yesu na kna mu yo u twanfɛɛnlɛ pre pan na leele pre nɛɛ titi, kena pe krɔ ka cha u pan mbra u sri mbe u le. Na kre ma, leele pre we paan u ŋunɔɔ chan.

10Imi Yesu na yambla tra kre, kra tia yambla tataara naa peyɛ ŋunɔ mbe da Yesu na titi, mbe kɛ taa u na.

11Na ŋumufuɛn pre Yesu nya mbe pra tuuri u yiɛ, mbra gblee leni, mbra yuu Yesu pan mbo, "Ɔu wi Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre."

12A Yesu na ŋumufuɛn pre tɔ kolo na pia u kpali mbe leele loo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ki ble ka Yesu na sɛ nyua lawee ka nu. Bawa wra lenɛɛrɛ pre mblɛ u chaa yeeri a pra pan u jaara wa.

14Leele pre, kɛmbɔshiin wra wɔ mu ya uyɛ na, mbe pe tni u mbɛɛ na mbe wraa pe tuni mbe praa Nyiɛkpɔɔ kee kre yuu.

15Wre Yesu we pe ŋga jaŋga mbe pe tɛɛ mbra ŋumufuɛn woni leele nu.

16Leele kɛmbɔshiin mblɛ wra wɔ kre na lɛ kre: Siimɔn, a wra u ŋga Pita mu ya,

17na Zebedii pɔ, Jemisi, na u chunu, Jɔn, mna pe mɛɛ tɛɛ boanijis, (Ki nyina na nyiɛtwanraa biile.)

18na Andriu, na Filipo, na Batolomio, na Matio, na Tɔmasi, na Alfio pɔ, Jemisi, na Tadio, na Siimɔn, ŋmba yiɛ ki nyinai u kee na, Kaanan wo wre,

19na Judas Iskariɔt, ŋmba wra kɔ mu Yesu wɔ mu ŋga kre.

20Ŋga Yesu na ndru mna pan katoo ŋga nu wra nyi kre, leele pre na ndru mna pan mu katoo kre nyi, hali Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre nsra kolo ta kuraa mbe tni mbe yaka ka.

21Yesu sele leele na u kee loo mna pan u yiihaa mbe sɛ katoo. Ŋgi na, imi leele naa yuu na u ndra n wa kre na.

22Judae nyinafɛɛnlɛ mblɛ pra yiri Jerusalɛm na mu pan wa kre naa yuu na Bɛɛlzebul, Sutna ŋumufuɛn ŋunu wre uu wa Yesu nu. Mbo wre na u yire mu ja na tiprɛm ŋumu woni leele nu.

23Ŋga Yesu na ki loo kre wra leele pre yeeri mna pan u jaara, mna paara mu pe nyina yomɛɛlɛ nu mbo, "Mni Sutna we pe mbe ja mbe Sutna ni hin?

24A na waŋgra ka kiyɛ yɔɔlɛ na wii na kiyɛ ni kre, kre waŋgra kre wa jaa yire mbe pe waŋgra.

25A na katoo ka leele nyu n nunu, a pe peyɛ yɔɔlɛ mu kɔ, kre katoo kre wa jaa yire mbe pe katoo chiriri.

26A na Sutna yiri mu na wii na uyɛ ni, wa yirehaa ta. Kena u faŋga nyu kɔhaa yi.

27A lewo wa n wa mbe jaa sɛ le faŋgafun katoo mbe sɛ u yirɛ koli, fɔŋga we klu mbe faŋgafun wre yii mbe u pɔ tun. Kre we chin mbe jaa sɛ u yirɛ koli.”

28Bawa Yesu na ndru mu yo pe pan mbo, "Kpra na ni yuu e pan, na Nyiɛkpɔɔ we lewo sisam ŋga we pe kpan, na jiɛnlɛ kee ŋga we yo mbe u taan kro ti mbe ufun kɛ,

29la, ŋmba we jiɛnlɛ kee yo mbe Kpra Ŋumu wre taan kre rɛ, wa ufun sisam ti mbe u kɛ fio, a we u sisam kre pimi li Nyiɛkpɔɔ yiɛ nyjila kro nu.”

30Judae pre na yo na ŋumufɔɔn ni Yesu tnumu tuni kre ndra na Yesu na yila mna yo pe pan ma.

31Yesu lo na u chinlɛ na pan na u chaa, a pra yire fimi na, mna ndro tun Yesu pan na pe u yeeri.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Kre nyjila kre na leelee wa mu tni mu fɛ mu u kun, a pra yo Yesu pan, mbo, "Mu lo na mu chinlɛɛ wa mu yire fimi na na mu chaa.”

33A Yesu na kna mu leele pre wie mbo, "Mblɛ lɛ ni lo na ni chinlɛ hin?”

34Mna kna mu leele mblɛ pe tni mu u fɛ mu kun kre le, mna yo pe pan mbo, "E le! Ni lo na ni chinlɛ lɛ ni jaara kre.”

35A wra ndru mu kna mu yo pe pan mbo, "Ndro ŋmba u kee ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa pini kre, wre wi ni chunu, na ni jaa na ni lo."

Marko 4

1Ki ble ka Yesu na ndru mna sɛ na nyina epo nyu kre na wa, a lenɛɛrɛ na pan mu lawee kre tɔ, a kra tia wra le krɔ ka lam mu tni mna lenɛɛrɛ pre ti lɔɔ kre nyu na, na paara pe pan.

2Yesu na pe nyina kenɛɛrɛ yomɛɛlɛ nu. U paaraa kre nu wra yo mbo,

3"E loo! Kena falifun wa wra sɛ u yirɛ bie wohaa.

4Ŋga wra yirɛ bie yire nyina kre, yɛ na sɛ wo kolo mbɛɛ na, a hanyiɛlɛ na pan mna yi li.

5A yɛ na sɛ wo dnɛ lawee, mna tra nsraa wa nɛɛrɛ. Yira ja mu fin kama nyaanyaa, a na tra nsra nɛɛ wa chiriri kre ndra na,

6ŋga yila na wɛɛri mna yi gbun kre to, a yira sɔndɔ. Yi didinyi yire n na tra ta chiriri mbe kan, a kra tia yira ku.

7Yirɛ bie yire yɛ na sɛ wo wuuro nu, a wuuro yire na yiri mna yi fɔ, a kra tia yi nsra ja mu sɛ.

8A yirɛ bie yire yɛ na sɛ wo tra taan nu mna fin mu lɛ, mu klɛ wa wa tataara mna sɛ tataara. Yɛ na sɛ ma gbee fulo na kɛ kɛ, a yɛ na ma sɛ gbee fuloe tataarɛ, a yɛ na sɛ gbee lafaa lafaa.”

9A Yesu na kna mbo, "Ŋmba uu wa na ndie ni mbe loo kre, ti u ndie tɛɛ mbe loo.”

10Ŋga kra kro Yesu na u twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre na leele mblɛ pra kro u mbɛɛ na kre chiin kre, pra u wie u yomɛɛlɛ yire nɔɔ.

11A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Yire rɛ, Nyiɛkpɔɔ e nyina u Ŋunumu wre kee ŋga ki ndra kre, la, waŋgra leele pre yomɛɛlɛ nu u pe nyina kee kre.

12Kena kee kre, 'nde pie ki nya, la, pia ki chin, pie ki loo, la, pia ki nɔɔ chin mbaa chinɛ mbe ndru mbe pan Nyiɛkpɔɔ lawee, mbe waa pe shɔ, mbaa pe sisam ti mbe pe kɛ.' “

13Bawa Yesu na kna mu pe wie mbo, "A na e n yomini ŋga nɔɔ loo, kena mni ee pe mbe hɛnyi nyjɛ nɔɔ loo hin?

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Falifun wre wi Nyiɛkpɔɔ ketaan kre yofun wre.”

15Mbo, "A yirɛ bie nyjɛ yira wo kolo mbɛɛ na kre lɛ, mblɛ pe ketaan kre ndru titɛɛ kre nu to, mbe Sutna pan mbe paan ketaan kre wɔ mbe yili pe nu.

16A nyjɛ yira wo dnɛ lawee kre, pre lɛ mblɛ pe ketaan kre ndru, mbe ki shɔɔli na yɛshɔɔrɔ ni,

17a nde kee kre wa jaa didinyi kan pe nu, pie tni sumɛɛ kre nu chiɛri, la, na kanyana ree, ndee na ndro waa yila ketaan kre na maa pe pra to, kena pe ketaan kre wa mbe sumiɛ ti.

18A nyjɛ yira wo wuuro nu kre lɛ, mblɛ pe kee kre ndru,

19na waŋgra ŋga yirɛ chaara, na swa fanaa, na waŋgra ŋga yirɛ niŋge waa pan mu le pe sumiɛ nu, mu nya mbe pe shɔnlie shɔ mbe to, kee kre wa jaa sɛŋgɛ sɛ pe nu.

20A yirɛ bie nyjɛ yira wo tra taan kre nu kre lɛ, mblɛ pe Nyiɛkpɔɔ ketaan kre ndru, mbe ki shɔ mbe li, mbe ki sɛŋgɛ sɛ gbee fulo na kɛ kɛ, plɛ fuloe tataarɛ, plɛ lafaa lafaa.”

21Ba Yesu na ndru mna pe wie mbo, "Ndro ŋmbi we kaniɛ mu mbe bɔkiti tɛɛ mbe ki juule ndee, mbe sɛ ki le mpa tapan, mbe wa ki taa tebru ndra na hin?

22Yaka n wa mbe ndra a kia kɔ mbe yili, a ndrandra kee ka n wa mbe kia kɔ mbe kpali.”

23Yesu na yo pe pan mbo, "Ɔmba uu wa na ndie ni, u ndie tɛɛ u loo.”

24A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Kee ŋga e ndru ŋga e ki le chichie. Krayira ŋga nyini ni e yirɛ kra na plɛ kaan kre, kre ni Nyiɛkpɔɔ we kra mbe e ŋga, mbe ka ya e pan.

25Ɔmba uu wa ka ni kre, we ufun ŋga ka mbe ya. A ŋmba u n ka ni kre, chiɛri ŋga kii wa u pan kre kuraa we ki shɔ u pan.”

26Yesu na yo na mbo, "Imi na Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nyi yi kre, pan ki nyi na falifun wa we sɛ u yirɛ bie nyina see lam,

27mbe ndie wɔ yi na mbra sni mbra yiri lafo na blee, mbe yirɛ bie yire kɔ mbe fin mbe lɛ, mbe wa chin imi na ki pe.

28Tra kre tia yirɛ yire fin, mu ŋɔɔ, mu wrɛ jle le mu lɛ mu sɛ.

29Yirɛ yire nyina haa yi to, mbe falifun wre sɛ le yi nu na u brɔfiɛn ni mbe yi knumu.”

30Yesu mbo, "Yira ŋgi kuraa ni mbe tɛɛ mbe Nyiɛkpɔɔ Ɔunumu kre kra hin?”

31Mbo, "Pan ki nyi na mɔstad bie yi. Kii fiɛn yirɛ bie kro nu,

32nde na mu ki luu a ki yiri, yɛlɛ kie li mbe ndru mbe yua, a nde ki kpɔɔri mbe wɛ tinyi nɛɛrɛ na. Ki ja mbe klɛ wa, mbe hanyiɛlɛ jaa zeere le ki na.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Yire yomɛɛlɛ nyjɛ nyini nu Yesu naa Nyiɛkpɔɔ kee kre yuu pe pan, imi pie jaa loo da.

34Yesu nsraa paara mbe yomɛɛlɛ la u kee nu, la na ki kɔ mu kro wre na u twanfɛɛnlɛ pre chiin kre, mbe u pe nyina yomɛɛlɛ yire kro nɔɔ.

35Ki ble kre yilakɔŋgɔ nyu na, Yesu na yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E ti mbe o sɛ epo kre kro kokoo ŋgaa na."

36A Yesu twanfɛɛnlɛ pre na u bali na krɔ kre ni, imi na wra nyi ki nu kre, mna leele pre ti wa. Ŋga praa shie kre na kruɛ yɛɛ wa mu ya pe na.

37Epo kre yiɛ na kre, fuflɛ badaaŋga ka na gbun, a nyumu kre na kan mu le krɔ kre lam a kra chaa nyi.

38Kre nyjila kre na Yesu wa mu sni mu ndra gbun ndragbɔɔn na na ŋunu krɔ kre nɔɔhaa wa. A u twanfɛɛnlɛ pre na u nyi mna u wie mbo, "O Nyinafun, kena ŋga o chaa ku mbe fun ŋga mu kee ka ma ra?"

39Titɛɛ kre nu a Yesu na yiri mu fuu fuflɛ kre na, mna kna mu yo epo kre pan mbo, "Pieri, mu yire titɛɛ!" A fuflɛ kre na yire dimm!

40A Yesu na kna mu u twanfɛɛnlɛ pre wie mbo, "Yira ŋgi ki tia a e kro pe fiɛrɛfɛɛnlɛ ma hin?" Mbo, "Ŋgi ki tia a e n shɔnlie ni kuraa ŋga hin?"

41Fiɛrɛ na pe yii, a pra kna na yuu peyɛ pan mbo, "A ndro ŋmbi sembremu wi ŋmba kuraa, hali fuflɛ na epo kuraa u nyu kayolo ndru ŋga hin?"

Marko 5

1Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na epo kre kun mna sɛ le Gerasie tra nu.

2Ŋga Yesu na yili krɔ kre nu mu to fimi na to, na ŋumufɔɔnfun wa yili gboolo dnɛwee ka nu to mu pan mu u fni.

3Wre blɔ wre, gboolo dnɛ weele nu wraa sni na tro, a pra u pɔ pɔ chiin mu pra, hali jlɔin kuraa nsra ja mbe u pɔ.

4Nyjila biaa ŋga pie asɛɛrɛ na jlɔin tɛɛ mbe u pɔ kre, mbe u yi pile mbe wo, mbe asɛɛrɛ yire kuari, hali kre faŋgafun nsraa wa mbe jaa u yii.

5Kena nyjila kro nu, lafo na blee, gboolo dnɛweele, na nyua ndrɛ na wraa kila na tro, na julo na uyɛ knumu na dnɛ ni.

6Ŋga blɔ wre na klu mna Yesu nya haalee kre, a wra fɛ mna pan mu kosie kan u yiɛ.

7Mna paara gedeeŋge Yesu pan mbo, "Ŋu Yesu, nyjeeri Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre, kala ŋgi ni mi na ŋu nyi hin?" Mbo, "Le Nyiɛkpɔɔ na mbe ma ni fiŋge!"

8Yaka na ma, kre nyjila kre na Yesu yo u pan mbo, "Ŋu ŋumufɔɔn yili u nu mu sɛ!"

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Yesu na kna mna u wie u mɛɛ, a wra kna mbo "Ni mɛɛ Nɛɛmu." Mbo, "Yaka ndra na ma, o nɛɛ.”

10A wra Yesu tali chiin na waa shia pe ni mbe yili tra kre nu.

11Kre nyjila kre na prakoe tataara plɛɛ wa nyua kre mbɛɛ na wa na kaa.

12A ŋumufuɛn pre na Yesu tali na, "O ni mu sɛ le prakoe mblɛ nu.”

13A Yesu na pe ŋga kolo, a ŋumufuɛn pre na yili mna sɛ le prakoe pre nu. Ŋga kra pan ma kre prakoe pre kro na mɔŋɔ mna tii landɛɛ kre nu mna sɛ to to epo kre nu, na pie pe prakoe kagbeŋ shiin, a epo kre na pe kro li.

14Ŋga kra pan ma kre, leele mblɛ praa prakoe pre le kre na fɛ mna sɛ kee kre yo chia lam, na see chiɛ nyjɛ yiraa wa wa kre na. A leele na yili mbe sɛ kala ŋga ki pan kre le.

15Ŋga pra pan mna da Yesu lawee kre, pra nya na blɔ ŋmba nu ŋumufɔɔn na nyi, a praa u yeeri Nɛɛmu kre, na uu wa mu yoŋgo tɔ mu tni na yiɛtom ni, a kra tia fiɛrɛ na pe yii.

16Leele mblɛ pra nya kala ŋga Yesu na pe blɔ wre na, na kee ŋga kra pe prakoe pre na kre, naa ki yuu lenɛɛrɛ pre pan.

17Ŋga lenɛɛrɛ pre na kee kre loo kre, a praa Yesu tali na u yili pe pan tra kre nu mbe sɛ.

18Ŋga Yesu naa lee krɔ nu mbe sɛ kre, blɔ ŋmba nu ŋumufuɛn na nyi a u yiɛ na to kre na Yesu tali mbe taa u kro.

19Yesu na je, mna kna mu yo u pan na, "Sɛ mu katoo mu sɛ yo mu leele pan, kala ŋga mu Tafun wre pe mu mu ŋga, na mu fooro ŋga u chin.”

20A blɔ wre na sɛ mnaa kee nyjɛ Yesu na pe mu u ŋga kre yuu Dekapoli chiɛ kɛ yire na, a kra lenɛɛrɛ pe kawako ni.

21Ŋga Yesu na ndru mu kun krɔ ni mu sɛ epo kre kro kre, lenɛɛrɛ na pan mna u fni epo kre nyu na.

22Judae fninyuŋgo loplombo pre wa, praa u yeeri Jairɔs, na pan wa. Ŋga wra Yesu nya kre a wra hɛ kosie kan u yiɛ,

23mna u tali na, "Ni pɔ bichable, u chaa ku. Kena pan mu sɛ kɛ taa u na, mbe u faŋga ta mbe ŋmaa ta ni pan.”

24A Yesu na blɔ wre naa shie u katoo. Ŋga praa shie kre, lenɛɛrɛ na taa pe kro mna wɛ u na kuraa.

25Bawa chlɔ wa, na nyimi woni u pan suwi yɛlɛ kɛmbɔshiin na kra kun.

26Na u kala nya paa tuwe lefɛɛnlɛ tataara kɛɛ, mu u swa na u wejinyirɛ kro tɛɛ mu tuweele le mu pra, na fuŋga ki taa mu sheli.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Wra Yesu kee loo mna pan mu chaa lenɛɛrɛ pre nu Yesu kro, mna hɛ kɛ taa Yesu dodoŋgi na.

28Mbo, "Na ni kɛ taa u dodoŋgi na kuraa, mbe ŋmaa ta.”

29Titɛɛ kre nu to, a nyimi kre kraa woni u pan kre na kun, a wra chin u wejiŋge nu na u saanla.

30Ɔga chlɔ wre na kɛ taa Yesu dodoŋgi kre na kre, Yesu na chin titɛɛ kre nu na faŋga ka yili u nu, a wra viŋge mu kna lenɛɛrɛ pre nu mu pe wie mbo, "Ɔmbi u kɛ taa ni dodoŋgi na ŋga hin?”

31A u twanfɛɛnlɛ pre na kna mu yo u pan mbo, "Ɔu titi nya imi leele mblɛ wɛ mu na, a mu tuwi na wie na ŋmbi u gbun mu na?”

32Yesu na yiɛ wa mbe le na we ndro ŋmba u kee kre pe kre nya.

33Ɔga chlɔ wre na chin kee ŋga ki pe u nu kre ndra na, wra fiɛrɛ na seere wru mna pan mu kosie kan Yesu yiɛ, mna kee kre kpra yo Yesu pan.

34A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Ni pɔ, mu shɔnlie mu ŋmaa shɔ. Sɛ na wejinyiŋge ni. Mu yira kre, ki laa mu na mbe mu faŋga ta.”

35Ɔga wraa wa na paara kre to, a leele na yiri Judae fninyuŋgo lopom wre katoo mna pan mu yo u pan mbo, "Mu pɔ bichable wre ku. Mni a mu kro na nyinafun wre hau na hin?”

36Yesu nsra taa pe wo kre na, a wra kna mu yo Judae fninyuŋgo lopom wre pan mbo, "Maa fiɛ! La, shɔnlie ta rɛ!”

37Bawa Yesu na tia leele pre na laa u kro, a kra kro wre na Pita na Jemisi na Jɔn, Jemisi chunu wre chiin.

38Ɔga pra da Judae fninyuŋgo lopom wre katoo kre, wra leele tataara nya katoo wa, pra gble na nyɛni, a katoo kre wɛɛri poŋgo.

39Ɔga wra le katoo wa kre, a wra yo leele pre pan mbo, "Mni a e na gble na nyɛni imi hin? Pɔ wre n ku. Sni u sni!”

40A pra laa mu to na Yesu tɛɛ. A Yesu na leele pre ni peii mna yili katoo kre nu, mna pɔ wre lɛ na u lo bali mu ya u kotɔmblɔ taarɛ mblɛ ni wra sɛ wa kre na, a pra le lawee ŋga nu pra pɔ wre sniŋge kre.

41A Yesu na bichable wre kɛ yii mu kna mu yo u pan mbo, "Talita kumi!" Ki nyina na, "Bichable, ni yo mu pan na yiri!”

42Titɛɛ kre nu, a bichable wre na yiri mu yire, na nyaari. Kre nyjila kre na pɔ wre li yɛlɛ kɛmbɔshiin. Kra mblɛ praa wa wa kre kro pe kawako.

43A Yesu na kna mu pe jaari paa na pia shia ti mbe ndro ki loo, la, pe yaka cha mbe pɔ wre ŋga mbe u ka.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Marko 6

1Yesu na yili wa mna sɛ wre titi chia. Ŋga wraa shie kre u twanfɛɛnlɛ pre na taa u kro.

2Ŋga Judae pre wuuble na to, a wra sɛ pe fninyuŋgo wa na pe nyina Nyiɛkpɔɔ ketaan kre. Leele tataara mblɛ pra kee kre loo kre, kra pe pe kawako. A praa yuu mbo, "Sena ŋmba sɛ kee nyjɛ nyini ta ŋga hin?" Mbo, "Mni u pe mu kachindɛ ŋga sembremu twan ŋga hin?" Mbo, "Kawako kee nyjɛ u piin ŋga nɔɔ yi ŋgi hin?"

3Mbo, "Kapinta wre ma ŋmbaa? Maria pɔ wre, Jemisi na Josɛf na Juda na Siimɔn ee nyjɔ wre maa? Wre na u jaala kuraa oo wa mna?" Ŋga kra pan ma kre, leele pre kro krɔ na kun na u ni.

4A Yesu na kna mu yo pe pan, mbo, "Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun kro, pra u shɔnli u chia, na u sele, na u katoo nu."

5Kra tia Yesu nsra ja mna kekpɔɔ ka pe wa, fɔŋga yambla chiɛri mblɛ na wra kɛ taa mna pe tra.

6Kra Yesu pe kawako ni na u wolo pre nsra shɔnli. A wraa kila kabɛɛlɛ yire na, na pe nyina Nyiɛkpɔɔ ketaan kre.

7A Yesu na u twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre yeeri mna pan u jaara, mna pe mbra shiin shiin mna pe tun ketaan kre yohaa. Wra pe ŋga jaŋga mbe pe tɛɛ mbra ŋumufuɛn woni leele nu.

8Yesu na yo pe pan na pia shia sɛ na yaka ni kolo kre na, fɔŋga kaan yii wo chiin.

9Mbo, pia shia sɛ na sro ndee, tɔkli ndee, mbe swa le greree nu, pe kpawrɛ le la pia shia dodonyi shiin shiin wru.

10A Yesu na ndru mu yo pe pan mbo, "Mna ee le katoo ka nu kpan, e tni wa e hɛ su nyjila ŋga nu ee yili kre chia kre na."

11Mbo, "A mblɛ lawee ee le a pe n shia e shɔ, ndee pe n shia e kee kre loo kre, na e waa yili wa na shie kre, mbe e e jeelee lam tra pɔ mbe wo wa, mbe ki pe sisam dansiɛrɛ li."

12A twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre na sɛ ketaan kre yo na leele pe pe jawala chinɛ.

13A pra ŋumufuɛn wɔ leele nu tataara, mna yambla tataara fa na tlade simi ni mna pe tra.

14A Ŋunu Hɛrodi na Yesu kee loo. Na u mɛɛ kpali mu tro kro, a plɛ na yo mbo, "Jɔn, ŋmba wraa leele ndrɛ jee kre, u ndru mu nyi." Mbo, "Kre ki tia a u faŋga ta mu ja na kawako kee nyjɛ pini ma kre."

15A plɛ naa yuu mbo, "Elaija wi." A plɛ na yo mbo, "Ki pe na fawolo Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre wa wi."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Ŋga Hɛrodi na ki loo kre, mbo "Jɔn, ŋmba ndra ndaa kɔ kre, u ndru mu nyi kre.”

17Na Hɛrodi wre tia pe Jɔn yii mna sɛ le nyuŋgo, Hɛrodias, ŋmba wra pe u chunu Filipo chɔ, a wra u shɔ mu leŋge kre ndra na.

18Mbo nde Jɔn na yo u pan na ki n fna mbe u u chunu chɔ leŋge.

19Kee ŋga ndra na, Hɛrodias, Hɛrodi chɔ wre, u krɔ na kun na Jɔn ni, a wraa u chaa mbe gbo, a wa ki ja.

20Hɛrodi wre titi naa Jɔn fiɛ. Wra chin na Jɔn pe lewo ŋmba u fraka mu pe cheche, kra tia wra tɔ u na, u chɔ wre kɛɛ. Na Jɔn paara u pan kre, kraa u hau tataara, a nde u yiɛ naa shio u kayooro na.

21Nyiɛnyɔɔrɔ ble ka na to Hɛrodias pan, a u plɔ Hɛrodi naa u seble lii. Wra kɛ wa mna u lekpɔɛ na u loplombo na Galilii wa loplombo yeeri a pra pan mu fni mbe pe yiɛ shɔ.

22A u chɔ Hɛrodias pɔ bichable wa na pan mu yɔ a kra Hɛrodi na u loplombo mblɛ praa wa wa kre yiɛ shɔ. A ŋunu wre na kna mu yo bichable wre pan mbo, "Ni wie yira ŋga mu chaa kpan. Mbe mu ŋga ki yi.”

23A wra da mu pɔ wre ŋga mbo, "Yira ŋga mu ni wie kpan, mbe mu ŋga ki yi, hali ni ŋunumu ŋga ni lii ŋga yɔɔ.”

24A bichable wre na yili mna sɛ u lo wie mbo, "Maa, ni sɛ yira ŋgi wie hin?" A u lo na kna mbo, "Sɛ yo na Jɔn ndrajefun wre ndra mu chaa.”

25Titɛɛ kre nu, a wra ndru nyaanyaa mna sɛ ŋunu wre lawee mna yo mbo, "Ni chaa mbe mu Jɔn ndrajefun wre ndra taa taa paawa na mbe ni ŋga fuŋgaami.”

26Kra ŋunu wre yaa paa, a na u danyi yire na u fumblɔ pre praa wa u jaara kre ndra na, u nsraa chaa mbe kɔ yi na mbe je pɔ wre pan.

27Titɛɛ kre nu, a wra u ndrakɔŋu wɔ mu tun na u sɛ pan na Jɔn ndra ni. A wra sɛ u ndra kɔ nyuŋgo wa,

28mna taa taa paawa na mna pan mu bichable wre ŋga, a wra sɛ u lo ŋga ki yi.

29Ŋga Jɔn twanfɛɛnlɛ pre na ki loo na pe u gbo kre, a pra pan mna u gboo kre wru mna sɛ le.

30Yesu bitumblɔ mblɛ wra tun kre na yiri pe kolo kre na mna pan mna kee nyjɛ pra hɛ pe na nyjɛ pra hɛ nyina yire krɛɛrɛ yo u pan.

31A Yesu na kna mu yo pe pan, mbo, "E yili e sɛ lawee waa ka nu e hɛ wuu chiɛri." Na pan leele pre nɛɛ wa na shie na paan. Kra tia pe nsra kolo ta kuraa mbe yaka ka.

32A pra le krɔ nu mna sɛ lawee waa ka nu.

33Leele pre plɛ na pe nya pe sɛhaa, mna chin na pre lɛ, a pra wru tra, mu yili chiɛ yire kro na, mna fɛ mna sɛ yiɛ klu pe na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Ŋga Yesu na yili krɔ kre nu mna tii kre, wra leele nya tataara, a pe kee na pe fooro ni u pan, imi na pra pe na mbaala mblɛ pe n lefɛɛnlɛ ni lɛ kre. A Yesu na yire wa mna pe nyina Nyiɛkpɔɔ kee kre tataara.

35Ŋga yila na kɔ kre, Yesu twanfɛɛnlɛ pre na pan u jaara, mna pan mu yo u pan, mbo "Mna pe fimi lawee, a yila kɔ.

36Kena leele pre wa kolo mbe pe sɛ seele na kabɛɛlɛ nyjɛ yii wa mbɛɛlɛ na mna ŋga na mbe sɛ yɛyɛ chaa lɔɔ ka."

37A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "E pe ŋga yaka mbe pe ka ɛ." A twanfɛɛnlɛ pre na kna mu yo u pan mbo, "O sɛ mbe hɛ paanu lɔ tataara denari lafaa shiin wie mbe paan pe ŋga ra?"

38A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Paanu mni ni e nyi hin? E sɛ yi le." A pra sɛ yi le mbo, "Yii paanu kunɔ na mbroe shiin."

39A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "E ti mbe leele pre ble ble peyɛ na, nyaa yire na."

40A leele pre na ble ble peyɛ na, lafaa lafaa, na fuloeshiin na kɛkɛ.

41A Yesu na paanu kunɔ yire na mbroe shiin pre bali mu yii kɛɛ, mna yiɛ wa nyjeeri mna dwan mu le yi nu. Wra paanu yire knumu mna u twanfɛɛnlɛ pre ŋga na pe leele pre kɛ kɛ imi na pe tni tni kre, mna ndru mu mbroe shiin pre pile mu pe ŋga kro.

42A leele pre kro na ka mna yɔɔ.

43Ŋga pra ka mu kɔ kre, a pra paanu yire na mbroe pre knumɛɛ nyjɛ yira kro kre koli kakɛɛ nyini kɛmbɔshiin.

44Leele mblɛ pra yi ka kre naa bilɛ kagbeŋ kunɔ.

45Titɛɛ kre nu a Yesu na tia u twanfɛɛnlɛ pre na le krɔ nu mbe yiɛ klu mbe hɛ epo kro chia ŋga pe yeeri Bɛtsaida kre na, mbe u leele pre wa kolo mbe chiin pan.

46Ŋga Yesu na leele pre wa kolo mu kɔ kre, a wra hɛ nyua ka na, mbe wre na Nyiɛkpɔɔ hɛ paara.

47Ŋga ble naa woo kre, na u twanfɛɛnlɛ pre da na krɔ kre ni epo kre lalaa, a Yesu chiin na wa tra fimi na.

48A wra nya na pe sɛhaa yiɛ shelii pe na, na fuflɛ kre yiri pe yiɛ na gbuun na paan. Na kie pe nyisee nyu na, a wra nyaari epo kre yiɛ na, mna pan pe jaara. Wraa chaa mbe tro pe mbɛɛ na.

49Ŋga u twanfɛɛnlɛ pre na u nya na u nyaari epo kre yiɛ na kre, praa jawa na gboo wi, mna gble fɔɔri mu le.

50A pe kro na kna mu u nya, a gbun na yɔ pe na. Titɛɛ kre nu to, a Yesu na paara na pe ni, mna yo pe pan mbo, "E eyɛ yii! Mi wi, yaa fiɛ!"

51A Yesu na le pe kro krɔ kre nu, a fuflɛ kre na yire. A kra pe pe kawako ni mu tro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

52Na pe n paanu yire leele tataara pre na ka mu pra kre nɔɔ loo, a pe kala nɔɔ loohaa naa wa mu sheli tɛ.

53Ŋga pra kun kre, pra sɛ to Genesarɛt tra nu, mna tii wa.

54Ŋga pra tii krɔ kre nu kre, titɛɛ kre nu, leele mblɛ praa wa wa kre na u chin na Yesu wi.

55A pra tafɛŋgɛ wru mna tro mbɛɛlɛ chiɛ nyjɛ yiraa wa wa yire kro na, mnaa paan na yambla mblɛ pee wa mu sni sni dɛŋglɛ na kro ni, mna pie loo na u nyi kpan.

56Lawee ŋga nu Yesu we sɛ kpan, see chiɛ na o, kakpɔɛ na o, seele nu o, praa yilii na yambla pre ni lete na mbra u tali na u ti mbe yambla pre kɛ taa u dodoŋgi nyu chiin na, a lenɛɛrɛ mblɛ pra ja mu kɛ taa u dodoŋgi kre na kpan na saanla.

Marko 7

1Ki ble ka Farisiifɛɛnlɛ pre plɛ na pe nyinafɛɛnlɛ pre plɛ na yiri Jerusalɛm na mna pan mu fni Yesu lawee.

2Bawa pra nya na Yesu twanfɛɛnlɛ pre plɛ kɛnyi nyjɛ pe n je tɛɛ na lii.

3Kre nyjila kre na Farisiie pre, na pre Judae pre kro, na wa n kɛnyi je chiriri wa li na yi ni ma. Ŋgi na pe fa loplombo paala yire kro praa toni.

4Na pe yiri jafa na mu pan kuraa, na pe n peyɛ je, pia li, a paala yire tataara naa wa a pra yi piin. Pe gbɔyirɛ, na pe chɔɛ, na pe tɔɔnrɔ yirɛ nyjɛ ni pe sro piin kro, fɔŋga pie yi je mbe chiin yi tɛɛ mbe yaka pe.

5A kra tia Farisiie pre na nyinafɛɛnlɛ pre na Yesu wie, mbo, "Ŋgi ki tia a mu twanfɛɛnlɛ pre na li fa loplombo kee yire na, mu na kɛnyi nyjɛ pe n je tɛɛ na lii hin?”

6A Yesu na kna mu yo pe pan, mbo, "Yɛŋgɛ na Yisaia na yire yiɛnyumufɛɛnlɛ mblɛ kee nya mu yo kre, imi na pe ki nyunɔ u hlɛ kre nu mbo, 'Leele mblɛ, nyu ni pe ni mɛɛ yeeri, a nde pe n na ni chaa pe lolonyi nu.

7Finfin pe ni sumi, leele mbra nyjɛ pe le yire, yire pe leele nyina mu yo Nyiɛkpɔɔ mbra yi.’

8E Nyiɛkpɔɔ mbra yire ti, mu fawolo kee yire yi kɛshiin.”

9Mna ndru mu yo pe pan mbo, "E ki chin, imi na ee Nyiɛkpɔɔ kolo kre wa mbe taa e fawolo kee yire na.

10Mbose na yo mbo, 'Mu lɛ na mu lo ŋga buuro.' 'Ŋmba we u lo ndee u lɛ kee sisaa yo kre, kum ki fna mbe e ti u ku.’

11A yire rɛ, e yo na, na ndro yo u lɛ ndee u lo pan na, 'Tnu yira ŋga ee na ta mbe yili ni pan kre, ki pe srayira.’

12Kena e na ti mbe ufun yaka pe mbe u lɛ ndee u lo ŋga na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13A e na fawolo kee nyjɛ krɛɛrɛ teeri na Nyiɛkpɔɔ kee kre klai. Hali kee nyjɛ nyini tataara wa, a e na yi pini, na teeri e krofɛɛnlɛ pan.”

14A wra lenɛɛrɛ pre kro yeeri, a pra pan mu fni u jaara, a wra kna mbo, "E kro e ndie tɛɛ e loo. E kee kre nɔɔ loo.

15Fimi yira ka n wa, ŋga kie le lewo nu mbe jaa u tɔ nɛɛrɛ ni fɔna nyjɛ yie yiri u lam mbe yili fimi na kre, yire yi ja na lewo toni nɛɛrɛ ni.

16Ɔmba uu wa ndie ni kre, ti ufun ndie tɛɛ mbe loo.”

17Ɔga Yesu na yili lenɛɛrɛ pre nu mna sɛ katoo kre, a u twanfɛɛnlɛ pre na u wie yomini kre nɔɔ.

18A Yesu na kna mu pe wie mbo, "Pan yire kuraa kala nɔɔ loohaa sheli imi ra? Kena e n chin na fimi yira ŋga ki lee lewo lɛɛ kre na ja mbe u tɔ na nɛɛrɛ ni ra?

19Ɔgi na, na kra le u loloŋgo nu, lɛɛ ki lee, mbe sɛ yili mbe wo tra nu." Kena wra nyina na sro kro nyu.

20A wra kna mu yo mbo, "Ɔga ki yilii lewo lam mbe pan kre, kre ki u toni na nɛɛrɛ ni.”

21Mbo, "Lewo loloŋgo nu jawala sisaa yilii na paan. Tɛtiɛrɛɛ kee, juuro kee, linkuuro kee,

22chachaara, blɛchaara, yira kro chaara, ndra shelee, dnumu lie, jajaara, nyibinyiɛ sisaa, kro yoo, yiɛkpɔɔmu, kepele fɔɔn yire

23sisam kee nyjɛ krɛɛrɛ, lewo loloŋgo nu yi kro yilii na paan, na nɛɛrɛ woni lewo na.”

24A Yesu na yiri wa mna sɛ Tiro na Sidon lawee yire nu. Ɔga wra sɛ kre, wra sɛ le katoo ka nu. U nsraa chaa mbe ndro u lee loo a na wa jaa ndra.

25Na ŋumufɔɔn wa chlɔ wa pɔ bichable wa nu, titɛɛ kre nu a chlɔ wre na Yesu kee loo mna pan mu kosie kan u yiɛ,

26nde na Hela ndro wi chlɔ wre, a u sehaa kre, wra pe Siro-Foinika ndro. A wra Yesu tali na u ŋumufɔɔn wre wɔ mbe yili u pɔ wre nu.

27A Yesu na kna mu yo chlɔ wre pan mbo, "Ti mbe biile pre yɔɔ tun." Mbo, "Ki n fna mbe mu biile sro wru mbe wa nyukwanla pan.”

28A chlɔ wre na kna mu yo Yesu pan, mbo, "Kii wa ma, ni Tafun, ande nyukwanla mblɛ pee wa tebru tapan kre kuraa kre, pe biile sro knumɛɛ nyjɛ yi mbru na woni tra kre yoori na kaa.”

29A Yesu na kna, mbo, "Kee ŋga mu yo ŋga ndra na sɛ. Ɔumufɔɔn wre yili mu pɔ wre nu.”

30Ɔga chlɔ wre na ndru mna sɛ le katoo kre, wra sɛ da na ŋumufɔɔn wre yili u pɔ wre nu mu sɛ, a uu wa mu sni dɛŋglɛ na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Yesu na yili Tiro tra nu, mna tro Sidon na mu sɛ Dakapoli tra nu, Galilii epo kre mbɛɛ na.

32Bawa leele plɛ na pan na geŋgefun dintaana wa ni Yesu pan, mna Yesu tali na u kɛ taa u na.

33A Yesu na dintaana wre bali mu yili lenɛɛrɛ pre nu chiɛri mna u kambɛɛlɛɛ le le u ndiile nu, mna tɛɛnrɛ hlu u kambɛlɛ na mu taa u ndile na,

34mna yiɛ wa mna le nyjeeri, mu ŋu mu tii lam mna kna mu yo mbo, "Hafata! Ki nyina na, Nyaa."

35Titɛɛ kre nu to, a blɔ wre ndiile na nyaala, a u ndile na saan, a wra ja mna paara kama.

36A Yesu na leele pre jaari na pia shia kee kre kpali mbe leele loo, a imi na wraa pe jaari, pan chɔɔ praa kee kre kpali na shie yiɛ.

37Kee kre na pe pe kawako ni mu tro, a praa yuu, mbo u yirɛ kro piin chichie, u tia a ndikambla na ndru, a kpoolo na paara.

Marko 8

1Kre lalaa kre nu, ki ble ka, leele na pan mu nɛɛ Yesu lawee, a kra pan na pe n yaka ta mbe ka kre, Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre yeeri mna yo pe pan,

2mbo, "Lenɛɛrɛ mblɛ kee pe fooro ni ni pan, yaka ma. Pe ja mu tni ni jaara mu taala ble taarɛ yi ŋga, a pe n yaka ni mbe ka.

3A na ni tia pe sɛ na klo ni pe katooe nu ma kre, pe yiɛ we wɔ pe na kolo, ŋga pe plɛ yiri haalee kre ndra na."

4A u twanfɛɛnlɛ pre na kna mu u wie, mbo, "A hena ndro we ja mbe paanu ta fimi lawee ŋga nu mbe leele mblɛ ŋga mbe pe ka mbe yɔɔ hin?"

5A Yesu na kna mu pe wie mbo, "Paanu mni yii wa e pan hin?" A pra yo, "Kɔɔnashin!"

6A wra tia leele pre na tni tra. A Yesu na paanu kɔɔnashin yire wru mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo, mna yi pile mna le u twanfɛɛnlɛ pre kɛɛ na pe leele pre kɛ.

7Na mbroe chiɛri plɛ wa pe pan, a wra pe shɔ mna dwan mu le pe nu, mna yo na pe pe kɛ mbe ya leele pre pan.

8A leele pre na ka mna yɔɔ, a pra yi knumɛɛ nyjɛ yira kro kre koli kakɛɛ nyini kɔɔnashin.

9Na leele pre we pe kagbeŋ jijirɛ, a wra chin mna pe wa kolo.

10Titɛɛ kre nu, a Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na le krɔ nu mna sɛ Dalmanuta lawee yire nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Bawa Farisiie pre na yili mna pan, mnaa Yesu wie kee bɛɛlɛ, mna u penle na u nyjeeri kawako kee ka pe mbe pe nya.

12A Yesu na ŋu fɛɛn, mna yo pe pan mbo, "Ɔgi ki tia a aŋga leele na kawako kee chaa mbe nya ŋga hin? Kpra na ni yuu e pan na aŋga leele mblɛ wa kawako kee ka nya na nyini ni.”

13A wra pe ti wa mna ndru mna sɛ tni krɔ kre nu na, mna sɛ epo kro kokoo ka na.

14Ɔga praa shie kre, pra fɛɛ a pe nsra paanu wru, a yaka nsraa wa pe pan krɔ kre lam na paanu nunu chom ka bɔkɔ.

15A wra kna mna yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E dɔɔ ta. E eyɛ le chichie Farisiie pre yiisi kre, na Hɛrodi yiisi yire na.”

16U twanfɛɛnlɛ pre na ki kna peyɛ ni na paanu n wa pe pan mbe pe ka.

17Ɔga Yesu na pe dɔɔ ta ma kre, a wra kna mna yo pe pan, mbo, "Mni a e na jawa na paanu n wa e pan ŋga hin? Kena e n nya tun ra? A e n kee kre nɔɔ loo tun ra? E kala nɔɔ loohaa wa mu sheli tɛ ra?

18Nyiɛlɛ wa e pan, a nde e n na nyaa, a ndiile wa e pan, a nde e n na ndru. E le, kena e na kee sɔɔnri ra?

19Ɔga ndaa paanu kunɔ knumu mna bilɛ kagbeŋ kunɔ ŋga kre, knumɛɛ kakɛɛ nyini mni e na koli hin?" A pra kna mna yo u pan mbo, "Kɛmbɔshiin!”

20"A ŋga ndaa kɔɔnashin knumu mna leele kagbeŋ jijirɛ ŋga kre, knumɛɛ kakɛɛ nyini mni e na koli hin?" A pra yo mbo, "Kɔɔnashin!”

21A wra kna mbo, "Kre e je, a e n nɔɔ loo ta tun ŋgaa?”

22Ɔga pra le Bɛtsaida na kre, pra pan mu u ŋga fuun wa mna u tali na u u kɛ taa u na.

23A Yesu na fuun wre kɛ yii mna yili na u ni chia kre lam, mbookrɔ, mna tɛɛnrɛ hlu mu wo u nyiɛlɛ yire na, mna kɛ ta u na mna kna mu u wie mbo, "Mu nyaa ra?”

24A wra yɛ yire mna yo Yesu pan mbo, "Ni leele nyaa a pra tro, a la ni pe nyaa na tinyi yi.”

25A Yesu na ndru mu kɛ taa u nyiɛlɛ yire na na, a wraa le haan, to, mna saanla, mnaa nyaa chiriri.

26A wra tia wra sɛ u katoo, mna yo u pan na waa shia tro chia kre lam.

27Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na yiri wa mna sɛ Kaisaria Filipi kabɛɛlɛ yire na. Ɔga praa shie kre, a wra u twanfɛɛnlɛ pre wie, mbo, "Ndro ŋmbi sembremu leele ni jawa hin?”

28A pra kna mbo, "Pe yo na Jɔn ndrajefun wre wi ŋu, a plɛ yo Elaija wi ŋu, a plɛ na yuu na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre wa wi ŋu.”

29A Yesu na kna mna pe wie mbo, "A yire, ndro ŋmbi e ni jawa hin?" A Pita na kna mu yo u pan mbo, "Ɔu wi Kristo ŋmba Nyiɛkpɔɔ wɔ wre.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30A Yesu na pe jaari na pia shia u kee yo ndro pan.

31Ba Yesu na yire mna na pe nyina kanyana tataara nyjɛ yi fna mbe wre lewo pɔ wre nya, na imi na loplombo na sɔfue loplombo na pe nyinafɛɛnlɛ pre we laa u kro mbe pe u gbo, ki ble taarɛ ble na mbe u ndru mbe nyi.

32Ŋga wra kee kre yo mu wali ma kre, a Pita na u yeeri brɛmm mna sɛ na u ni mbɛɛ ka na, mna sɛ u yiɛ kee yo u pan.

33A Yesu na kna mu twanfɛɛnlɛ hamblɛ pre le komm mna kna mu Pita yiɛ kee yo u pan mbo, "Sutna, laa ni na. Mu n na Nyiɛkpɔɔ haa jawa, fɔna lewo haa."

34A Yesu na lenɛɛrɛ pre na u twanfɛɛnlɛ pre yeeri mu pan u jaara mna yo pe pan, mbo, "Na ndro chaa mbe taa ni kro kre, ufun u uyɛ fɛɛ, mbe u kanyana kumu kaan kre wru mbe taa ni kro.

35Ndro ŋmba we na kɛ toni u ŋmaa na kre, kie yili u kɛɛ, a ŋmba we u ŋmaa wa mbe fun mi na ketaan kre ndra na kre, we u yira ta.

36Na ndro waŋgra ŋga kro ta, mu u ŋmaa wa mu fun, tnu ŋgi kii wa ki nu hin?

37Ndee kena yira ŋgi ni lewo we jaa tɛɛ mbe u ŋmaa chinɛ na hin?

38A ndro ŋmba we nyifɛɛrɛ pe mi na ni kee kre na, aŋga leele leŋgeere klafɛɛnlɛ na sisampefɛɛnlɛ mblɛ nu kre, wrefun kee we pe lewo pɔ wre pan nyifɛɛrɛ ni na, ŋga ble wre Yesu na Nyiɛkpɔɔ bitumblɔ chechee pre we pan u Lɛ yɛnyiŋge kre nu kre."

Marko 9

1A Yesu na yo pe pan mbo, "Kpra na ni yuu e pan na plɛɛ wa mu yire mna, a pia kumu naa mbe le kuraa mbe hɛ su ŋga pie Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nya na ki pan na jaŋga ni."

2Ble kɔɔnanu kɔkro kre, Yesu na sɛ na Pita, na Jemisi, na Jɔn chiin ni nyua gedeeŋge ka na. Bawa wra chinɛ pe yiɛ na,

3a u dodoŋgi naa chiɛnri mu fniŋge prupru u na, hali kre yonyi jefun n wa tra ŋga na mbe jaa yoŋgo je mbe ki fniŋge ma.

4Bawa Elaija na Mbose na peyɛ wɔ mu pe nyina a pre na Yesu naa paara.

5A Pita na kna mu yo Yesu pan, mbo "Rabi (O Nyinafun)," mbo, "ki nyu paa na oo wa mna. Kena ti mbe o sugbɛɛ taarɛ sin e pan, ŋu wo nunu, Mbose wo nunu, Elaija wo nunu."

6Pita nsra chin kee ŋga u yuu, yaka ndra na ma, na fiɛrɛ pe yii paa.

7Bawa tlo badaaŋga ka na pan mna pe tɔ, a mana ka na yili ki nu mbo, "Ŋmba wi ni pɔ ŋmba ni kori kre. Kena e ndie tɛɛ u pan."

8Titɛɛ kre nu ŋga pra kna kre, pe nsra ndro nya na, na pre na Yesu chiin bɔkɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Ŋga pra yiri nyua kre na na tri kre, Yesu na pe jaari na pia shia kee nyjɛ pe nya kre yo mbe ndro loo, fɔŋga lewo pɔ wre ku mu nyi tun.

10A pra tia kee kre na kro pe ndra, a pra kna na peyɛ wie, mbo, "Mbe ku mbe ndruu nyi na, kre nɔɔ yi ŋgi hin?”

11A pra Yesu wie mbo, "Ŋgi ki tia a Judae nyinafɛɛnlɛ pre na nyina na ki fna mbe Elaija klu mbe pan Kristo wre na hin?”

12A wra yo pe pan mbo, "Yɛŋgɛ! Na Elaija n klu mu pan mu yirɛ kro gbeele, wa jaa pan. A mni a pe ki nyunɔ na lewo pɔ wre we kala nya tataara, mbe pe u le na lewaa wi hin?

13La ni yuu e pan na, Elaija pan fuŋga ma, a nyjɛ praa chaa, pra yi taa u na, imi na pra ki nyunɔ mu tɛɛ kre.”

14Ŋga pra pan mu da twanfɛɛnlɛ hamblɛ pre na kre, pra nya na leele tataara fɛ mu pe kun, pre na nyinafɛɛnlɛ pre na peyɛ wie kee bɛɛlɛ.

15Titɛɛ kre nu, ŋga leele pre na Yesu nya kre, kra pe fo, a pra fɛ mna sɛ u shaari.

16A Yesu na pe wie mbo, "Yira ŋgi kee yire na pre eyɛ wie hin?”

17A leele pre nunu na kna mbo, "Nyinafun, ŋumufɔɔn uu wa ni pɔ nu, a ki tia u pe kpo. Wre ni ni pan mu pan.

18Lawee ŋga nu kie yiri u nu kpan, mbe ki u chan tra, mbe ti u sheli, mbe u nyu na tafɔkɔ kuun, mbe wra u ŋgaala kaa. Kre ni pan mu yo mu twanfɛɛnlɛ pre pan na pe yira kre wɔ mbe yili u nu, a pe n ja mu ki wɔ.”

19A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Oo! Yire aŋga leele mblɛ nu shɔnlie n wa, ni tni e jaara mbe hɛ su nyjila ŋgi nu hin? E pan na u ni e ni ŋga.”

20A pra pan na u ni mu u ŋga. Ŋga ŋumu kre na Yesu nya kre, a kra u viŋge, mna chan tra, na u gbila, a u nyu naa tafɔkɔ kuun.

21A Yesu na pɔ wre lɛ wie mbo, "Ŋga ki u pe ki mu ra?" A wra kna mbo, "U bimi ki yire na u ni.

22Ki u chaan kanhun na nyumu nu, mbe chaa u gbo. Kena na mu kolo ka chin mbe jaa pe o pan kre, o fooro le, mu ya o na.”

23A Yesu na kna mu u wie mbo, "Mu yo, na mbe jaa? Yira kro we jaa nyu mbe ŋmba u shɔnli ŋga.”

24Titɛɛ kre nu a pɔ wre lɛ na paara kpɔɔ mu yo Yesu pan, mbo, "Ni shɔnli. Jande, na ni n shɔnli kpɔɔ kuraa o, ya ni na.”

25Ŋga Yesu na nya na lenɛɛrɛ feni na paan na yaa kre, a wra fuu ŋumufɔɔn kre na, mbo, "Ŋu ŋumu kpo, ni yo mu pan na, yili u nu mu sɛ, maa shia le u nu na.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26A ŋumufɔɔn kre na pɔ wre chan tra, a wraa gble leni, na uyɛ tini na jaŋga ni, a ŋumufɔɔn wre na chin mu yili u nu. A wra pe na gboo wi, a lenɛɛrɛ naa yuu mbo, "U ku!”

27A Yesu na u kɛ yii mna u yire, a wra yiri mu yire.

28Ɔga Yesu na yiri wa mu sɛ katoo kre, a u twanfɛɛnlɛ pre chiin na u wie mbo, "Ɔgi ki tia wre n ja mu ŋumufɔɔn kre wɔ pɔ wre nu hin?”

29A wra kna mna yo pe pan mbo, "Kre yira ŋga nyini rɛ, ma jaa yaka tɛɛ mbe ki wɔ, fɔŋga mu blefun na nyiɛtalaa ni.”

30Ɔga pra yili wa kre, pra hɛ tro Galilii na, a u nsraa chaa mbe ndro u kee loo.

31Na kre nyjila kre u u twanfɛɛnlɛ pre nyina, na pie wre Lewo Pɔ wre wɔ mbe le leele kɛɛ, mbe pe u gbo, a na pe u gbo, ki ble taarɛ ble na mbe u nyi.

32Kee kre wra yo kre, pe nsra ki nɔɔ loo, a praa fiɛ na pie u wie ki nɔɔ.

33A pra sɛ le Kapɛnɔm na. Ɔga praa wa katoo kre, a Yesu na pe wie, mbo, "Yira ŋgi kee e yuu yuu kolo wa kre hin?”

34A pra pieri, yaka ma kra tia, na kolo wa kre, na peyɛ pe wie na pe ŋmbihaa wi pe lekpɔɔ hin?

35A Yesu na tni mna kɛmbɔshiin pre yeeri mu yo pe pan mbo, "Na wa chaa mbe kɔɔ pe yɛklo kre, u pe e kro kotɔŋɔ, mbe pe e kro sumifun.”

36A Yesu na pɔ fiɛɛn wa wru mna yire pe lalaa mna u kɔ mu yii, mna kna mu yo pe pan,

37mbo, "Ɔmba we pɔ imi wa shɔ mi ndra na kre, kena u ni shɔ; a ŋmba we mi shɔ kre, mi ma u shɔ, la ŋmba u ni tun kre u shɔ." Yesu yɛkpɔɔmu kolo tɔ

38A Jɔn na kna mu yo mbo, "Nyinafun, o blɔ wa nya a u mu mɛɛ tɛɛ na ŋumufuɛn woni leele nu, a o u tɔ kolo na u n chaa o nu.”

39A Yesu na kna mu yo mbo, "Yaa u tɔ kolo. Ndro wa n wa mbe jaa ni mɛɛ tɛɛ mbe faŋga tnumu tun lawee, mbe kɔ kre na mbe jaa ni kefɔɔn yo wa.

40Ɔmba u n na kee ka piin na o taanla kre, e chin na o kro u nyi.

41Ndro ŋmba we e ŋga nyumu chirɛgbɔɔ nyini mbe e gbɔ, na e pe Kristo wolo kre, kpra na ni yuu e pan na ufun wa ke fɔtɔɔrɔ la.”

42"Ɔmba we ti mbe bibɛɛlɛ mblɛ pe ni shɔnli ŋga wa le sisam nu kre, na pra fifiire tre dnɛ badaŋga pɔ ufun lagboo mu u wa epo nu kuraa kaa ki prɔ.

43Kena na mu kɛ shie na mu ni sisam nu kre, ki kun mu wa. Ki nyu mu mu ŋga na mu sɛ na kɛkɔɔn ni ŋmaa lawee mu wɛ ŋga mu kɛnyi shiin ta mbaa sɛ kanyana lawee kre nu, kanhun ŋga kra fii kre nu,

44mna fiɛnlɛ pra ku, a kanhun kre wa fii.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

45Na mu jele shie na mu ni sisam nu kre, ki kun mu wa! Ki nyu mu mu ŋga na mu sɛ na jeekɔɔn ni ŋmaa lawee, mu wɛ ŋga mu jeelee shiin ta mbe pe sɛ mu wa kanyana lawee kre nu.

47A na mu nyini shie na mu ni sisam nu kre, ki foli mu wa! Ki nyu mu mu ŋga na mu sɛ na nyini nunu ni Nyiɛkpɔɔ ŋunumu nu, mu wɛ ŋga mu shiin ta, mbe pe sɛ na mu ni kanyana lawee kre nu,

48'mna fiɛnlɛ pra ku, a kanhun kre wa fii.'

49Pie kanhun wo ndro kro na mbe u chiin nyu, imi na pe weŋge leni chiin nu mbe yi chiin tna kre.

50Weŋge nyu, a na weŋge ki tnamu wa mu fun, ŋgi ki ki taan na hin? Kena e ti mbe weŋge tni e nu, mbe e wejinyiŋge ta eyɛ nu."

Marko 10

1Ŋga Yesu na yiri wa kre, wra sɛ Judea tra nu, na Jɔɔdan lɔɔ kre kro lawee yire nu. Bawa leele na peyɛ nya nya tataara na paan u lawee wa a wraa pe nyina imi na wraa pini kre.

2Bawa Farisiie pre na pan mna u wie mbo, "Kena lewo blɔ wa na kolo ni na we u chɔ je ŋgaa?" Kena pra ki tɛɛ mbe u pee le.

3A wra kna mna pe wie mbo, "Mbra ŋgi Mbose na le e pan kre hin?"

4A pra kna, mbo, "Mbose na o nyina na, na mu yo mu chlɔ je, ki fna mbe mu jeerehlɛ nyunɔ mbe u ŋga mbe chiin u je."

5A Yesu na kna mbo, "E ndra shelee ndra na wra kre mbra kre le e pan ma."

6Mbo, "Mu yire yirɛ krokro gbeele nyjila kre, kre Nyiɛkpɔɔ na blɔ na chlɔ pe.

7Kre ki tia mbe blɔ u lɛ na u lo ti, mbe hɛ mbra u chɔ na kre,

8mbe pe kro shiin hɛ kaari wejiŋge nunu.

9Kena yira ŋga Nyiɛkpɔɔ mbra kre, yaa ti mbe lewo ki laa."

10Ŋga pra yiri wa mu sɛ katoo kre, u twanfɛɛnlɛ pre na u wie kee nunu kre na.

11A wra kna mna yo pe pan, mbo, "Blɔ ŋmba we u chɔ je mbe hɛ fɔŋgɔ leŋge kre, u leŋgeere kla chlɔ wre haa,

12a na chlɔ wre waa u plɔ je maa hɛ fɔŋgɔ leŋge, kena u leŋgeere kla na."

13Bawa praa paan na biile plɛ ni u pan, mbe u kɛ taataa pe na, a u twanfɛɛnlɛ pre naa fuuru leele pre praa paan na biile pre ni kre na, na pia pan na pe ni.

14Ŋga Yesu na pe nya kre, u krɔ na kun, a wra kna mna yo pe pan mbo, "E biile pre ŋga kolo mbe pe pan ni lawee. Yaa pe tɔ kolo. Mblɛ imi wo yi Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Kpra na ni yuu e pan na, ŋmba u n Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre shɔ na pɔ wi kre, wa ki ta mbe sɛ.”

16A wra biile pre pe atuu! Mna kɛ taataa pe na mna pe dwan.

17Ɔga wra yiri wa mnaa shie kre, blɔ wa na fɛ mna pan mu kosie kan u yiɛ, mna yo u pan mbo "Nyinafun chichie, kee ŋgi mbe pe mbe blenyini ŋmaa ta hin?”

18A Yesu na kna mu u wie mbo, "Mni a mu ni yeeri Nyinafun chichie hin? Ndro n wa mu pe chiriri na nunu wre bɔkɔ, wre wi Nyiɛkpɔɔ wre.”

19Mbo, "Mu Nyiɛkpɔɔ mbra yire chin rɔ, maa shia linkuuro kee pe, maa shia leŋgeere kla, a maa shia ju, maa shia kafinɛ dansiɛrɛ li, maa shia dnumu li, mu lɛ na mu lo shɔnli.”

20A blɔ wre na kna mu yo u pan, mbo, "Nyinafun, nyjɛ krɛɛrɛ, mu yire ni bimi ni li yi na kro.”

21A Yesu na u le kom, mna u kori u loloŋgo nu, mna kna mu yo u pan, mbo, "Ki kro mu kee nunu. Sɛ mu hɛ mu yirɛ nyjɛ yii wa mu pan kro prɛ mu shianfɛɛnlɛ ŋga ki swa kre, mu pan mu taa ni kro, kre mu krɔyirɛ ta nyjeeri.”

22Ɔga Yesu na yo ma kre ndra na, u jawala na kla a wra sɛ na fooro ni katoo. Ɔgi ndra na hin? Na wejiyirɛɛ wa blɔ wre pan tataara.

23A Yesu na yiɛ wa mu le mu fni mna kna mu yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E nya imi na kie sheli mbe wejiyirɛfun ŋga na we sɛ Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu.”

24A u kee na weere wo pe na. A Yesu na yo pe pan na, mbo, "Biile e n nya imi na kie sheli mbe mblɛ pe peyɛ taa wejiyirɛ na ŋga, na pie sɛ Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu ɛ?”

25Mbo, "Kii yiɛyiɛ kuraa yurɔ, ŋmba pe yeeri nyuuma kre pan na we yili minyini wee nu, mu wɛ ŋga swafun we sɛ Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu.”

26Ɔga wra yo ma kre kra pe weeri ni pe pan mu tro, a pra kna na yuu peyɛ pan mbo, "A kena ndro ŋmbi ŋmaa pie shɔ na hin?”

27A Yesu na pe le komm, mna kna mu yo pe pan, mbo, "Lewo kɛhaa kia jaa pan ma, nde Nyiɛkpɔɔ haa ma. Nyiɛkpɔɔ pan rɛ, yira kro we jaa pe.”

28Bawa Pita na kna mu yo Yesu pan mbo, "Le, o yira kro kro ti mu pan mu taa mu kro.”

29A Yesu na kna mbo "Kpra na ni yuu e pan na ndro n wa mbe u katoo ti, ndee u nyjɔɔlɔ, ndee u chinlɛ, ndee u jaala, ndee u lo, ndee u lɛ, ndee u biile, ndee tra, mi na ketaan kre ndra na,

30mbe wa kalonyi, na nyjɔɔlɔ na chinlɛ na jaala na loolo, na biile na tra, ta ta ma gbee lafaa lafaa mbe ya, mbe pe u pra fuŋgaami tra mna, la, mbakɔ waŋgra kre, blenyini ŋmaa we ta.

31La, yɛkulo tataara we kɔɔ kro tɔ, mbe kotɔmblɔ yiɛklu.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Ŋga praa shie Jerusalɛm na kre, a Yesu na yɛklu pe pan, a kra weere wo pe na, a fiɛrɛ na mblɛ pra taa u kro kre kro yii. Bawa wra kɛmbɔshiin pre yeeri na, mnaa kee nyjɛ yie u nya kre yuu pe pan,

33mbo, "E le! Jerusalɛm na o shie kre, bawa pie mi lewo pɔ wre wɔ mbe le Judae sɔfue loplombo, na pe nyinafɛɛnlɛ pre kɛɛ, mbe pe ni gbun na kumu pimi ni (na ki fna ni ku), mbe ni wɔ mbe le waŋgra leele kɛɛ,

34mbe praa ni piin mbra tɛɛ, mbe tɛɛnrɛ wo wo ni na, mbe ni frɔ na fuɛ ni, mbe chiin ni gbo. Ki ble taarɛ ble na, mbe ni ndru mbe nyi."

35A Zebedii biile, Jemisi na Jɔn na pan Yesu jaara mna pan mu yo u pan mbo, "Nyinafun, o chaa kee ŋga oo mu tali kpan, mbe mu ki pe mbe o ŋga."

36A wra kna mna pe wie mbo, "Yira ŋgi e chaa mbe ni pe mbe e ŋga hin?"

37A pra kna mbo, "Ŋga o chaa mbe mu pe mbe o ŋga yi na na mu waa sɛ mu yɛnyiŋge kre nu kre, mu ti mbe o wa tni mu kalie, mbe nunu tni mu kamɛŋɛ."

38A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "E n chin kee ŋga e yuu." Mbo, "Ee jaa gbɔ na, kanyana gbɔyira ŋga ni ni gboo nii, ndee e jaa ti mbe pe e ndrɛ je kanyana nu na mi wi ra?"

39A pra kna mbo, "Oo ki ja." A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Kanyana gbɔyira ŋga ni ni gboo kre, ee jaa gbɔ na ki ni, a ee jaa ti mbe pe e ndrɛ je kanyana nu na mi wi,

40la, ni kalie na ni kamɛŋɛ tnɛɛ kre rɛ, mi wo ma mbe ni ndro ŋga ki yi. Mblɛ pan Nyiɛkpɔɔ ki gbeele mu tɛɛ kre wo yi."

41Ŋga u twanfɛɛnlɛ kɛ pre na Jɔn na Jemisi kee kre loo kre, ki nsra pe lamnyiŋge kee pe pan.

42A Yesu na pe yeeri mna pan, mna yo pe pan mbo, "E chin na mblɛ waŋgra leele yeeri ŋulo kre, pe peyɛ wru mu pe tafɛɛnlɛ, a pan pe lekpɔɛ jaŋga lii pe naa?

43A yire rɛ, pan ma ki nyi yire pan. Ŋmba we na chaa mbe pe e nu kekpɔɔ kre, ki fna mbe u uyɛ pe sumifun.

44A ŋmba we na chaa mbe pe e yɛklo kre, u pe e kro tnu.

45Mi Lewo Pɔ wre n pan na pe ni sumi, la, sumihaa ni pan, mbe ni ŋmaa tɛɛ mbe pe ŋmaashɔmu mbe lenɛɛrɛ ŋga."

46Pra sɛ da Jɛriko na. Ŋga kra pan na wre na u twanfɛɛnlɛ pre na leele tataara na yili Jɛriko na mbe sɛ kre, na Timio pɔ, Batimio fuun wre, na uu wa mu tni kolo mbɛɛ na na tali.

47Ŋga wra loo na Yesu ŋmba u yiri Nazrɛt na wre wi kre, a wra na gble leni, mbo Yesu Devid nana, ni fooro le ɛ!

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

48A leele tataara na fuuru u na na u pieri, kre kuraa wra taa na gblee kre leni kpɔɔ, mbo, "Devid nana, ni fooro le ɛ!”

49A Yesu na yire mna kna mbo, "E u yeeri." A pra fuun wre yeeri mna yo u pan mbo, "Muyɛ yii mu yiri. U mu yeeri!”

50A fuun wre na u yoŋgo kun mu wa mna yiri mna pan Yesu lawee.

51A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Kee ŋgi mu chaa mbe ni pe mbe mu ŋga hin?" A wra kna mbo, "Ni Tafun, ni chaa mbe mu ti ndaa nyaa.”

52A Yesu na yo u pan mbo, "Sɛ! Mu shɔnlie mu shɔ!" Titɛɛ kre nu to, a wraa nyaa, mna kna mu taa Yesu kro.

Marko 11

1Ŋga praa mbra Jerusalɛm na, mna da Bɛtfage na Bɛtani na, Olive nyua kre mbɛɛ na kre, a wra u twanfɛɛnlɛ pre shiin wɔ mna tun,

2mna yo pe pan mbo, "E sɛ kable ŋga kii wa e yɛsimi ŋga na. Na e le wa to, ee bubnɔ pɔ wa nya, ŋmba na ndro n da mu tni tun, a pe maŋa le u na mu pɔ, mbe e u saan mbe pan.

3Na ndro waa e wie na mni a e ma piin na hin? Mbe e yo ufun pan na, o Tafun u u chaa, a we ndru mbe pan na u ni mna fuŋgaami.”

4A pra sɛ nya na pe bubnɔ pɔ wa pɔ katoo ka yiɛ lete na, a pra u saan.

5A leele mblɛ praa wa wa kre na kna mbo, "Ŋgi e bubnɔ pɔ ŋmba saanri mbe sɛ pe hin?”

6A pra kee ŋga Yesu na yo pe pan kre yo, a pra pe ŋga kolo a pra u saan mna sɛ.

7A pra pan na bubnɔ pɔ wre ni, mu Yesu ŋga, mna pe yonyi wo bubunɔ wre na, a Yesu na tni u na.

8A leele tataara na pe yonyi chan kolo kre na, a wraa tro yi na, a plɛ na tinyi klɛ knumu nyaa wa mu nyina kolo kre na kro.

9A mblɛ pra yiɛklu kre na mblɛ pra u kro tɔ kre na gblee leni mbo, "Hosana!" "Dwamu yi ŋmba u nyaari o Tafun mɛɛ nu na paan kre.”

10"Dwamu yi o tolɛɛ Devid ŋunumu ŋga ki paan kre!" "Hosana wa nyjeeri nyjeeri!”

11Ŋga wra le Jerusalɛm na kre, wra sɛ pe sumi ndoo. Ŋga wra yirɛ yire le mna kna mu nya na yila kɔ kre, a wra kɛmbɔshiin pre yeeri, a pra sɛ Bɛtani na.

12Ŋga nyiŋge na se a pra ndru mu yiri Bɛtani na na paan kre, klo na u ta.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13A wra yire mna tiŋge ka nya haaleelee ka nu, pe ki yeeri fig tiŋge, na wrɛɛ wa ki na tataara, a wra sɛ ki jaara na aada we sɛŋgɛ ta ki na. Ɔga wra da ki jaara kre, u nsra yaka nya ki na, na wrɛ chiin bɔkɔ, yaka ma kra tia, na tiŋge kre sɛ nyjila ma.

14A Yesu na kna mu tiŋge kre sun mbo, "Ndro n wa mbaa ŋu sɛŋgɛ ta mbe li na fio!" Ɔga wra yo ma kre, u twanfɛɛnlɛ pre na ki loo.

15Ɔga pra le Jerusalɛm na kre, a wra sɛ le pe sumindoo mna na leele mblɛ praa wa wa na yirɛ prɛ, na mblɛ praa loni kre kro nini na yilii fimi na. Mna pe swa chinɛfɛɛnlɛ tebru na pe mblɛ pe katoo kotulo prɛ kro jɔɛn kna mu juule.

16U nsra ndro ŋga kolo, mbe u yira wru mbe tro sumi ndoo wa.

17A wra yire wa mu pe nyina, mbo, "Pe ki nyunɔ mu yo na, 'Pe ni katoo kre yeeri nyiɛtalaa ndoo mbe waŋgra kro ŋga.' A yire rɛ, e ki wru mu pe 'juolo ndrahaa.' “

18A pe sɔfue loplombo na nyinafɛɛnlɛ pre na ki loo, na kolo ka chaa mbe u gbo, a na praa u fiɛ, yaka ma kra tia, imi na wraa leele pre nyina kre na ndro kro pe kawako ni.

19Ɔga blee na wɔ kre, a pra yili chia kre na.

20Ɔga nyiŋge na se bnimi pupu a pra ndru na tro kre, pra nya na fig tiŋge kre, ku mu sɛ su ki didinyi na.

21A Pita na sɔɔnri, mna kna mu yo Yesu pan mbo, "Nyinafun, le! Fig tiŋge ŋga mna sun kre ku!”

22A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "E Nyiɛkpɔɔ shɔ e li.

23Kpra na ni yuu e pan, na ndro ŋmba we yo nyua ŋga pan na kɔ mu sɛ to epo ŋga nu! A ufun n u jawala pe shiin, mu shɔnli na ŋga u yuu kre we pe yɛŋgɛ kre, kie pe ma mbe ufun ŋga.

24Kre ndra na ni yuu e pan na yira ŋga ee wie kpan nyiɛ talaa nu kre, e shɔ e li na e ki ta, a kie pe ma mbe e ŋga.

25A na e yire na nyiɛtali, na kala kaa wa yire na wa lalaa kre, e ki ti e ufun kɛ, mbe e Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre, e sisam ti mbe e kɛ.

26A na e n ti mu kɛ naa, e Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri kre, wa e sisam ti mbe e kɛ.”

27A pra ndru mu pan Jerusalɛm na. Ɔga pra le na tro pe sumindoo kre lam kre, pe sɔfue loplombo pre, na nyinafɛɛnlɛ pre na loplombo pre na pan u jaara,

28mna u wie mbo, "Jaŋga ŋgi ni mu tnumu ŋga tuni hin? Ndee ndro ŋmbi sembremu u mu ŋga jaŋga, a mu tɛɛ na kee nyjɛ pini hin?”

29A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Mbe e wie kee nunu. Na e ki nyu wɔ kre, mbe e nyina jaŋga ŋga ni ni tɛɛ na kee nyjɛ pini.

30Jɔn ndrɛ jee kre, nyjeeri kra yiri ree, ndee lewo pan hin? E ki nyu wɔ!”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31A pra ki jawa mna ki kna peyɛ nu mbo, "Na o yo na nyjeeri kra yiri, we yo na ŋgi kra tia o nsra u shɔnli hin?

32Kena o yo na lewo pan kra yiri ra?" Pe nsra ja mu nyu ka kun, na pe lenɛɛrɛ pre fiɛ. Ɔga kra tia rɛ, lenɛɛrɛ na Jɔn shɔnli na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wi yɛŋgɛ.

33A pra kna mu yo Yesu pan mbo, "O n chin." A Yesu na kna mbo, "A mba e nyina jaŋga ŋga ni ni tnumu ŋga tuni."

Marko 12

1A Yesu na yire wa mna paara pe pan yomɛɛlɛ nu mbo, "Ndro wa wra tresɛnyi bribri see ka pe mna ki le kagbla mu fni mna wee kun ki lam, ŋga nu we na tresɛnyi simi yuwi, mna nyuŋgo sin gedeeŋge ki lalaa, mna ki wru mu falifɛɛnlɛ plɛ jin mna sɛ chia ka na.

2Ɔga yi nyjila na da kre, a wra yire wa mu u sumifun wɔ mu tun falifɛɛnlɛ pre pan na u sɛ kagbla kre sro yɛ shɔ mbe paan u ŋga.

3A falifɛɛnlɛ pre na u yii mna u gbun mna u ni, a wra ndru mu sɛ kɛ waara ni.

4A wra ndru mna u sumifɛɛnlɛ pre shiin wo wɔ mu tun pe pan na, a pra wre yii mu u gbun mu u ndra vru, mna cheu wɔ u na.

5A wra ndru mna fɔŋgɔ tun, a pra wre yii mu gbo. Pan pra tataara mblɛ wra kɔ mu tun pre kɔkro kre plɛ frɔ, mna plɛ gbo.

6Na ki kro nunu wa tɛ, u pɔ nunu chom ŋmba u kori, wre wra tun kro pe pan mbo, 'Ni pɔ wi ŋmba pie wre nyifɛɛrɛ pe.'

7A falifɛɛnlɛ pre, ŋga pra u nya kre, a pra kna mu yo peyɛ pan mbo, 'Krɔlifun wre wi kre. E pan mbe o u gbo. Kena krɔyirɛ yire pe o wie.'

8A pra u yii mna u gbo, mna u fulo mu yili kagbla kre nu, mna sɛ u wa.

9Kena na kagblafun wre waa pan, ŋgi we falifɛɛnlɛ mblɛ pe hin? We pan mbe pe gbo na, mbe tre sɛnyi kagbla kre wru mbe le lefumblɔ kɛɛ.

10E n da mu Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ kre tɔɔnri tun, 'Dnɛ ŋga nyuŋgo sinfɛɛnlɛ pre na je kre, na, ki kɔ mu pe nyuŋgo kre ndra,' ra?

11'O Tafun Nyiɛkpɔɔ wre kepele yi nyjɛ kro, a yi pe kawako ni o nyibie na.' "

12Bawa Yesu loŋgoolo pre plɛ naa u chaa mbe yii, yaka ma kra tia, pra chin na yomini kre u gbun kre, na pre na u nyi. A na praa fiɛ lenɛɛrɛ pre na. Kra tia pra sɛ mu u ti.

13A pra Farisiie na Hɛrodie pre plɛ tun u lawee na pe sɛ u nyu cha.

14Ɔga pra pan kre, a pra yo u pan mbo, "Nyinafun, o chin na mu pe kprafun, a mu n na yaka le mbe yili ndro pan, a mna ndro yiɛ le, a mu Nyiɛkpɔɔ kee kre nyina kpra ni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kena kii wa na kolo ni na oo na tɔɔ woni mbra Kaisari waŋgra lopom wre kaan ree mni hin?

15O na yi woni ree, ndee waa na yi wɔni hin?" Ŋga wra pe yiɛnyumu kee kre nya ma kre, a wra kna mna yo pe pan mbo, "Mni a e na ni piin na le hin? E pan na swa kre ka ni mbe ni le.”

16A pra pan na ka ni. A wra kna mu pe wie mbo, "Ŋmbi nyunɔmu na u tnɔmu yi ki na ŋga hin?" A pra kna mbo, "Kaisari wee yi.”

17A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Kena e Kaisari wee wru e Kaisari ŋga, e Nyiɛkpɔɔ wee wru e Nyiɛkpɔɔ ŋga." Ŋga wra yo ma kre, a u kala na pe kawako ni pe pan.

18A Sadukiie mblɛ praa yuu na kunnyiiɛ n wa kre na pan mna Yesu wie,

19mbo, "Nyinafun, Mbose nyjila kre, wra nyunɔ mu o ŋga na, na wa nyjɔ, ndee u chunu ku mu u chɔ ti, a u n se chlɔ wre na kre, u nyjɔ ndee u chunu we jaa u leŋge, mbe biile se mbe u ŋga.

20A lobiile kɔɔnashin plɛ naa wa mu tni, a pe lopom wre na leŋge, u nsra se chlɔ wre na mna ku mu u ti.

21A ŋmba u taa shiin kre na chlɔ wre wru mna leŋge, a wre nsra se u na mna ku. A ŋmba wra taa taarɛ kre na sɛ chlɔ wre leŋge, kala nunu kre na yi na.

22Leele kɔɔnashin pre kro na chlɔ wre leŋge mu fni kro a wa nsra se u na. Pe kro kum kɔkro kre chlɔ wre titi na ku na.

23Kena na pe kro waa nyi kunnyiiɛ kre nu, pe ŋmbihaa chɔ wi chlɔ wre hin? Na leele kɔɔnashin pre kro u leŋge mu fni?”

24A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Na e n Nyiɛkpɔɔ jaŋga na u kee kre pe nyunɔ kre chin, kre ki tia e punu kre.

25Na pe ta mu ku mu nyi mu kɔ, pia leŋge na, wrunkɛɛ na leŋgeere n wa bawa. Pe kro we pe na nyjeeri bitumblɔ lɛ nyjeeri wa.

26Kunnyiiɛ kee kre, e n ki tɔɔnri Mbose hlɛ kre nu, u nyaa shɔɔ kre kee kre, imi na Nyiɛkpɔɔ na yo u pan mbo, 'Mi wi Abraham Nyiɛkpɔɔ na Isaki Nyiɛkpɔɔ na Jekɔb Nyiɛkpɔɔ wre.' “

27Mbo, "U n pe gboolo Nyiɛkpɔɔ, la, blenyini ŋmaafɛɛnlɛ Nyiɛkpɔɔ wi. Yire e punu kee kre na tataara.”

28Ŋga nyinafɛɛnlɛ pre nunu na pan mna nya na pe peyɛ wie kee bɛɛlɛ a Yesu na pe kee kre nyu wɔ chichie kre, a wra kna mu Yesu wie mbo, "Mbra yire nu, ki ŋgihaa ki yiɛklu hin?”

29A Yesu na kna mu yo u pan, mbo, "Ŋga ki yiɛklu mbra yire nu yi, 'Israel, e loo! O tafun Nyiɛkpɔɔ wre, Tafun nunu wi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Kena mu Tafun Nyiɛkpɔɔ wre kori mu loloŋgo nu, na mu ŋumu kro ni, na mu jawala kro ni, na mu faŋga kro ni.’

31A ŋga ki taa shiinwo yi, 'Mu ŋmbrɔ kori na ŋu titi wi.' Mbra ka n wa na mu wɛ nyjɛ na.”

32A nyinafun wre na kna mu yo Yesu pan mbo, "Nyinafun, mu kpra yo na Nyiɛkpɔɔ uu nunu, a wa n wa na, na Wre bɔkɔ,

33mbe mu u kori na mu loloŋgo kro ni, na mu nɔɔloo kro ni, na mu faŋga kro ni, mbe mu ŋmbrɔ kori na ŋu titi wi. Kre ki nyu mu wɛ yurɔ poŋgo sroo sra, na Nyiɛkpɔɔ srayira kro na.”

34Ŋga Yesu na nya na u kee kre nyu wɔ kachindɛ ni kre, a wra kna mu yo u pan mbo, "Ŋu na Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre haa n le." Ndro nsra ja mna Yesu wie kee ka wa na.

35Ŋga Yesu naa nyina sumindoo kre nu kre, bawa wra pe wie mbo, "Ŋgi ki tia a nyinafɛɛnlɛ pre na yuu na Kristo wre Devid nana wi hin?

36A Devid wre titi na ki yo Kpra Ŋumu wre jaŋga ni fa na, 'O Tafun Nyiɛkpɔɔ wre na yo ni Tafun pan na, tni ni kalie, mu sɛ su nyjila ŋga nu mbe ti mu mu jeelee taa mu loŋgoolo na.’

37Devid wre titi na Kristo wre yeeri 'ni Tafun', mni ki kɔ mu pe a u pan mu u ta nana hin?" Bawa lenɛɛrɛ na ndie tɛɛ mna u kee kre loo na yɛshɔɔrɔ ni.

38Ŋga wraa pe nyina kre wra yo pe pan mbo, "E eyɛ dɔɔ ta na nyinafɛɛnlɛ mblɛ pe dodonyi tutunɔnyi lenkilaa chaa, na lete shaara,

39na loplombo tnihaa fninyinyi nu, na loplombo tnihaa lihaa kre na.

40Pre pe lekuchiɛlɛ yirɛ shio pe pan, mbe tuwi mbe nyiɛtali tutunɔɔŋɔ leele yiɛ na. Pre pie Nyiɛkpɔɔ kanyana kre nya kpɔɔ.”

41A Yesu na sɛ tni pe swa leyira kre yiɛ, na pe le a praa paan na pe swa leni, a swafɛɛnlɛ tataara na pan swa le le tataara.

42Ba lekuchlɔ shianfun wa na pan na u swa bie shiin ni mna pan mu le, yie pe kɔbɔ.

43A Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre yeeri a pra pan. A wra yo pe pan mbo, "Kpra na ni yuu e pan na lekuchlɔ shianfun ŋmba pan mu swa le nɛɛrɛ mu wɛ leele mblɛ na kro.

44Ŋgi na, mblɛ pe pan mu swa le kre krɛɛrɛ, pe swɛ nyjɛ yi taataa pe katoe wie na kre yɛ ni pe pan, a chlɔ ŋmba rɛ, u shian, nde ŋga kii wa u pan kro wra kaan ki na kre, kre u pan mu le kre."

Marko 13

1Ŋga wra yili sumindoo kre nu kre, a u twanfɛɛnlɛ pre nunu na kna mbo, "Nyinafun, dnɛ badɛnyi nyjɛ nyini le pe tɛɛ mu nyinyi nyjɛ sin ma!”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Nyinyi badɛnyi nyjɛ e nyaa ŋga, dnɛ ka n wa mbe kɔɔ kro ki ŋmbrɔ na mbe pia ki laa mbe wa tra.”

3Ŋga Yesu na sɛ tni Olive nyua kre na, pe sumindoo kre yɛsimi wa kre, bawa Pita, na Jemisi, na Jɔn, na Andriu chiin na u wie mbɛɛ na,

4mbo, "O nyina nyjila ŋga nu kee nyjɛ mu nyini nyjɛ krɛrɛ we pe? A na nyjila kre waa da, kee ŋgi kie nyina mbe o chin hin?”

5A Yesu na yire wa mna yo pe pan mbo, "E dɔɔta mbe ndro waa shia e fana.

6Leele tataara we pan na ni mɛɛ ni mbe yo na, 'Mi wi Kristo wre', mbe paan leele fana tataara.

7Kena na e waa na ŋunɔ kee ndru lawee lawee nu kre, yaa shia ti mbe gbun yɔ e na, fna ki fna mbe yire kee yire pe tun, la, na waŋgra nyukɔɔrɔ kre n ta mu da tun.

8Waŋgra na waŋgra we to peyɛ na, mbe ŋunu na ŋunu ta peyɛ na, mbe tra na seeri lawee lawee nu, mbe klo to. Kena kanyana yire nɔɔ hlɛhaa yi kre.”

9"Kena e eyɛ le chichie, pie e ble loplombo pan, mbe e frɔ fninyinyi nu. A mi ndra na pie e ble loplombo na ŋulo yiɛ, mbe e ni dansiɛrɛ li.

10A ki fna mbe e klu mbe ketaan kre yo mbe waŋgra kro nyina.

11Na pe waa sɛ e ble, mu e wɔ mu ŋga kre, yaa shia klu mbra nyjɛ ee sɛ yo jawai, na mu ta mu sɛ yire wa kre, ŋga Nyiɛkpɔɔ we mu ŋga kre yo. Kre nyjila kre, ŋu ma mu paara. Kpra Ŋumu wre we paara mu nu.

12Lopɔ we u lopɔ wɔ mbe ŋga, mbe pe u gbo, mbe lɛ u pɔ wɔ mbe ŋga, mbe biile pe sefɛɛnlɛ wɔɔ mbe ŋga mbe pe pe gbo.

13Ni mɛɛ ndra na, leele kro we e pra. A ŋmba we jaa yire kanyana nyjɛ nu mbe sɛ su u kumu nu kre, wre we ŋmaa ta.”

14"Kena na e waa 'afuŋgo kee ŋga ki waŋgra jee' kre nya a ki yire mna ki n fna mbe yire kre, kena tɔɔnrifun wre, ti u ki le chichie mbe ki nɔɔ chin. Kena leele mblɛ pee wa Judea na kre, mbe praa feni mbra nyuaɛ ndru.

15A ŋmba uu wa nyuŋgo ndra na kre, waa shia tii mbe le katoo lam mbe u yaka wru.

16A ŋmba uu wa see kre, waa ndru mbe pan katoo mbe paan u yoŋgo bali.

17Kre ble kre, lɛɛfɛɛnlɛ na mblɛ biile pe ŋgoorii, pe atɛ!”

18"Kena e na nyiɛ tali mbe ble kre waa shia pan weere nyjila.

19Ŋgi na, yire ble yire we pe kanyana ble kpɔɔ, ŋga ka ki n da mu pan tun, mu yire waŋgra gbeele nyjila. A ka waa pan ma na.

20A na o Tafun wre n na ka kun ble yire na kre, kaa wa na ndro nunu chom kuraa ta. A mblɛ u yeeri mu pe wɔ kre ndra na u yila mu ka kun ble yire na.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21"A yire ble yire nu kre, na ndro waa yo e pan mbo, 'E le, Kristo wre wa mna.' Ndee, 'E le! Uu wa mna wa kre', yaa shia ki shɔ mbe li.

22Kafinɛ Kristoe, na kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ we pan. Pie kefɔnyi na kawako kee pe, na pie ja kuraa kre, mblɛ Nyiɛkpɔɔ wɔ kre, pie pe fana mbe laa kpra kre na.

23A yire rɛ, e le chichie, kre na ni klu mu yi kro yo e pan kre.”

24"A yire ble yire nu kre, kanyana yire kɔkrɔ kre, 'ndram we wɔ lafo na, a nyiɛpɔ wa jaa fniŋge na.

25Mbe wɔɛlɛɛ na klɔ nyjeeri mbra tuuri tra. Mbe Nyiɛkpɔɔ jaŋga ŋga kii wa nyjeeri kro nyaara.’

26Bawa pie Lewo Pɔ wre nya na u paan na jaŋga na yɛnyiŋge ni tloe nu.

27Kre nu we nyjeeri bitumblɔ tun mbe pe paan u wolo mblɛ u wɔ mu yili waŋgra ŋga kokoo jijirɛ yire kro nu, mu yire tra nyukɔɔrɔ na mu sɛ su nyjeeri nyukɔɔrɔ na, mbe pe ble lawee nunu nu.”

28"E fig tiŋge kre yomɛɛlɛ kre twan. Na e waa nya na ki wrɛ nyaara, mu ndru na funi kre, kena e chin na ndram wrɛm nyjila dani.

29Pan yi chɔɔ, na e waa nya na kee nyjɛ ni nyina ŋga waa na pini kre, kena e chin na nyjila kre mbra mna, kre nyjila kre, kena ki da e na kuraa mu kɔ.

30Kpra na ni yuu e pan, na fuŋgaami leele mblɛ wa kɔ fio, fɔŋga kee nyjɛ krɛrɛ we pe tun.

31Nyjeeri na tra we paan tro, la, ni kee wa tro fio.”

32"La ble kre na nyjila kre rɛ, wa n ki chin, nyjeeri bitumblɔ pre kuraa n ki chin, hali Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre titi kuraa n ki chin fɔna u Lɛ wre chiin.

33Kena e eyɛ le chichie, e eyɛ shie, e na nyiɛtali ŋgi na. e n chin ble ŋga na ble kre we to.

34Pan ki nyi na lewo kolo kuun mbe u katoo ti u sumifɛɛnlɛ pan mbe jaŋga kro wru mbe le pe kɛɛ, mbe pe kro ŋga tnumu peyɛ yɛ, mbe yo jlonwee nyu lefun wre pan na wra katoo kre sri u pan.

35Kena e eyɛ le chichie. Ɲgi na, e n chin ŋga ble katoofun wre we pan. We pan yilakɔŋgɔ o, blee o, ŋgoplɔ mana na o, bnimi o,

36e n chin, mbe waa shia paan e fo mbe e nya na e sni sni.

37Kre kee ŋga ni yuu e pan ŋga ndro kro pan ni ki yuu, na e eyɛ shie e tni."

Marko 14

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Na ki kro ble shiin mbe pe Klɛntro ble kpɔɔ kre, na yiisi paanu fun ble yire li. A sɔfue loplombo pre na pe nyinafɛɛnlɛ pre naa u chaa mbe yii kachindɛ kolo ka na, mbe u gbo.

2A pra yo mbo "Waa u yii ble kpɔɔ titi kre nu, na kre ma, lenɛɛrɛ we tun na o ni.”

3Ŋga praa wa Bɛtani na, Siimɔn yiranyiɛrɛfun wre katoo na lii kre, bawa chlɔ wa na pan na alabasta gbolo ŋga nu tlade ndiom taan, ŋga ki yili nard tiŋge nu, a ki ndrɔ sheli ni, mna ki nyu ja, mna tlade kre kna mu wo Yesu ndra na.

4Ki nsra tna leele mblɛ praa wa wa kre plɛ pan, a praa yuu mbo, "Ŋgi ki tia u tlade ŋga kla finfin ŋga hin?

5We na jaa ki prɛ mbra shɔ mbe ki wɛ denari lafɛɛ taarɛ na, mbra shianfɛɛnlɛ ŋga." A praa taanri u na.

6A Yesu na kna mbo, "E u ti! Ŋgi ki tia a e na u hau ma hin? U kee chichie pe mu ni ŋga.

7Yire na shianfɛɛnlɛ pre lɛ mna nyjila kro nu, ble ŋga na e chaa kpan, ee jaa pe pe chichie. A mi rɛ, nyjila kro nu ma ee mi ta e jaara.

8Ŋga we ja u pe kre, u klu mu tlade kna mu wo ni wejiŋge na, mbe pe chiin ni le wee.

9Kpra na ni yuu e pan na, waŋgra lawee ŋga nu pie ketaan ŋga yo kpan, kee ŋga chlɔ ŋmba pe ŋga, pie ki yo wa mbe tɛɛ mbe u sɔɔnri.”

10Bawa Judas Iskariɔt, kɛmbɔshiin pre nunu, na yiri mna sɛ sɔfue loplombo pre lawee, mbo we Yesu wɔ mbe pe ŋga.

11Ŋga pra ki loo kre, kra pe pe yɛshɔɔrɔ, a pra kna mna yo u pan na pie u ŋga swa. A wraa kolo chaa imi na we u wɔ mbe pe ŋga.

12Ŋga ble nyjɛ nu pe nsraa yiisi paanu kaa kre na da, ki ble ŋga kra yiɛklu a praa Klɛntro sra mbɔɔ wre kuu kre, u twanfɛɛnlɛ pre na u wie, mbo "Hena mu chaa mbe o sɛ gbeele mu pan mbe hɛ Klɛntro ble kre li hin?”

13A wra u twanfɛɛnlɛ pre shiin wɔ mu tun, mna yo pe pan mbo, "E sɛ chia kre lam. Na e shie, ee ndro wa fni na u chɔkoo tio na nyumu ni. E taa u kro.

14Katoo ŋga nu we le kre, e le wa, e yo katoofun wre pan na, Nyinafun wre yo na, 'Sena fumblɔ nyuŋgo ŋga nu wre na u twanfɛɛnlɛ pre we Klɛntro ble kre li kre nyi hin?’

15Wre titi we e nyina nyuŋgo badaaŋga ka nyjeeri, ŋga lam pe san, mu ki lam gbeele kama, mbe e bawa gbeele o pan.’

16A u twanfɛɛnlɛ shiin pre na to kolo mna sɛ. Ŋga pra le chia kre na kre, pra nya imi na Yesu na yo pe pan kre, a pra Klɛntro lawee kre gbeele.

17Ŋga yila na kɔ kre, wre na kɛmbɔshiin pre na le chia kre na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ŋga pra tni na lii kre, a Yesu na yo pe pan mbo, "Kpra na ni yuu e pan na, yire mblɛ mi na yire lii ŋga wa we ni wɔ mbe ŋga.”

19Bawa fooro na pe yii, a praa Yesu wie nununu, mbo, "Mi wi ree?”

20A wra kna mna yo pe pan mbo, "Yire kɛmbɔshiin mblɛ wa wi, ŋmba mi na wre kɛ leni kotolo nunu nu na lii.

21Lewo Pɔ wre shie imi na pe ki nyunɔ kre, la, ndro ŋmba we Lewo Pɔ wre wɔ mbe ŋga kre, u atɛ! Na pe nsra ufun wre se, ka ki nyu mu ufun ŋga.”

22Ŋga praa lii kre, Yesu na paanuu wru mna ki dwan mna ki pile mna pe ŋga, mna yo pe pan mbo, "E shɔ. Ŋga yi ni wejiŋge.”

23A wra gbɔyira wru mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo, mna pe ŋga, a pe kro na gbɔ ki nu.

24A wra kna mu yo pe pan mbo, "Ŋga yi ni nyimi ŋga nyu Nyiɛkpɔɔ na le na pie knaa wo lenɛɛrɛ pan kre.

25Kpra na ni yuu e pan, na mba tre sɛnyi nyumu ŋga ka gbɔ na, mbaa sɛ su ŋga mbe ki gbɔ fɔŋgɔ Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu na.”

26Ŋga pra yire wa mna mboo mɛɛ kɔ mna Nyiɛkpɔɔ ŋga kre, a pra sɛ Olive tinyi nyua kre na.

27Bawa Yesu na yo pe pan mbo, "E kro we fɛ mbe laa ni kro. Pe ki nyunɔ mu yo na, 'Mbe mbaala lefun wre gbo, mbe mbaala pre nyina.' “

28La, ni kunnyiɛ kɔkro kre, mbe yiɛklu mbe sɛ Galilii na.

29A Pita na kna mu yo u pan mbo, "Na pe kro we fɛ mbe laa mu kro kuraa kre, mba fɛ.”

30A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Kpra na ni yuu mu pan na, aŋga lam, blee ŋga, ŋgoplɔ wa nyɛni gbee shiin na mu kaala gbee taarɛ na mu n ni chin kuraa.”

31Pita rɛ yɛnyiɛ ni wre naa paara, mbo, "Na kumu yi kuraa kre, mi na ŋu we ku, mba laa mu kro." Imi Pita na yo kre chɔɔ, pan hamblɛ pre na yo na.

32Ŋga pra da lawee ka nu, praa ki yeeri Gɛtsɛmani kre, bawa wra yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E tni mna, mbe ni sɛ nyiɛtali mbe pan tun.”

33A wra Pita, na Jemisi, na Jɔn wru mna ya uyɛ na a pra sɛ yiɛ chiɛri. Bawa weere na wo u na, a u jawala naa u hau.

34A wra kna mu yo pe pan mbo, "Fooro ni yii na shie kumu nu. E tni mna e na le. Yaa shia ŋunu.”

35A wra pe ti wa mna sɛ yiɛ chiɛri mna sɛ juule tra, mna nyiɛtali mbo, "Na kie ja, ti mbe kanyana nyjila ŋga tro ni na mbe sɛ.”

36A wra kna mbo, "Abba, Ndoo! Mu ja na yira kro pini, kena kanyana gbɔyira ŋga flo ni mbɛɛ na mu sɛ. Imi na mi chaa ma, la, imi na ŋu chaa ki pe.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37Ŋga wra ndru mu pan kre, wra pan mu da na pe ŋunu, a wra kna mu yo Pita pan mbo, "Siimɔn, mu sni ra? Kena mu n ja mu shie nyjila nunu kuraa.

38E yiɛ tɛɛ, e na nyiɛtali, mbe yaa shia to nyu chaara kee nu. Jawala ki chaa, la, wejiŋge pe yiɛyiɛ."

39A Yesu na ndru mu sɛ nyiɛtali shiin wo na, mna kee nunu kre yo chɔ.

40A wra ndru mna pan mu da na pe ŋunu na, na ŋunumu kre wɛ pe na kuraa. Ki tia pe nsra chin imi na pie yo.

41A wra ndru mna sɛ mu pan gbee taarɛ wo, mna pan mu pe da na pe ŋunu tɛ, a wra yo pe pan mbo, "Ee wa mu sni na wuui tɛ ra? Ki yila ma. Nyjila kre da mbe pe mi Lewo Pɔ wre wɔ mbe le sisampefɛɛnlɛ kɛɛ.

42Kena e yiri mbe o sɛ. E le, ŋmba we ni wɔ mbe ŋga kre, u mbra mna."

43Titɛɛ kre nu, ŋga wraa wa mu yire wa na paara kre to, a Judas pe kɛmbɔshiin pre nunu na pan wa. Na lenɛɛrɛ mblɛ pe bɔɔnfiɛnlɛ na vɛɛn yii mu yiri sɔfue loplombo pre, na nyinafɛɛnlɛ na chia loplombo pre nuu wa mu taa u kro.

44Na ŋmba we u wɔ mbe pe ŋga kre, pe nyina na "ŋmba nyu mbe shiun kre, wre wi", kena pe u yii chichie mbe sɛ na u ni.

45Ŋga pra da u na kre, titɛɛ kre nu to, a wra pan Yesu jaara, mbo, "Ni Tafun!" to, mna u nyu shiun.

46A leele pre na sɛ u yii.

47A leele mblɛ praa wa wa kre wa na brɔfiɛn tini mna sɔfu lopom wre tnu chieri ndie na mu kɔ.

48A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "E pan ni pan na brɔfiɛnlɛ, na vɛɛn ni mbe paan ni yii na kokɔɔn wi mii?

49Ŋga nii wa e jaara sumindoo nyila kro nu, na e nyina kre, e n ni yii wa. A imi kie pe mbe kee kre pe nyunɔ kre pan ma kre ki tia."

50Ŋga kra pan ma kre, u twanfɛɛnlɛ pre na fɛ mu laa u kro.

51A nyanyjɛble wa na mbɔfiŋge tɔ mu taa u kro, a pra wre yii na,

52a wra u yoŋgo kre kun mu wa pe pan mna fɛ mu sɛ na wejiwaara ni.

53A pra sɛ na Yesu ni sɔfue loplombo pre lopom wre pan, a sɔfue loplombo pre na chia loplombo pre na nyinafɛɛnlɛ pre kro na pan mu fni.

54Pita na taa pe kro mu lalaa wa lee wre na Yesu pan, mna sɛ le sɔfu lopom wre katoo lam wa, mna sɛ chaa sumifɛɛnlɛ pre nu mu tni na kanhun yuai.

55A sɔfue loplombo pre na leele mblɛ pra fni wa kre, naa dansiɛrɛ kee ka chaa mbe yire kre na mbe Yesu gbo, a pe nsraa kee ka taa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

56A leele tataara na kafinɛ dansiɛrɛ li mu Yesu taan, a pe dansiɛrɛ yire pra li kre krɛrɛ na yili yiyɛyɛ.

57A plɛ na yiri mna kafinɛ dansiɛrɛ ka li mna Yesu taan,

58mbo, "O loo a wraa yuu na, mbe suminyuŋgo badaaŋga ŋga pe kɛnyi tɛɛ mu sin kre juari, mbe ndru mbe ki sin ble taarɛ ni, ŋga pe n kɛ tɛɛ mu sin."

59Kre dansiɛfɛɛnlɛ pre kuraa nyu na yili yiyɛyɛ na.

60A sɔfu lopom wre na yiri mu yire lalaa, mna Yesu wie mbo, "Ma nyu kun ra? Ɔgi mu pieri a pra kee nyjɛ nyini yuu na taari mu na ŋga hin?"

61A wra u nyu tɔ, hali u nsra nyu kun na ndro ni. A sɔfu lopom wre na ndru mu u wie na mbo, "Ɔu wi Kristo, Nyiɛkpɔɔ Pɔ wree?"

62A Yesu na kna mbo, "Mi wi, a ee mi Lewo Pɔ wre nya na ni tni Jaŋga kre kalie mbra paan tloe nu nyjeeri."

63A sɔfu lopom wre na wre toto dodoŋgi tini mu wila uyɛ na, imi u krɔ na kun kre na, mbo, "Dansiɛrɛ ŋgi o chaa na hin?

64E u jiɛnlɛ kee ŋga loo ŋgaa. A mni e jawa hin?" A pe kro na u gbun pimi ni, na u fna kumu ni.

65A plɛ naa tɛɛnrɛ hlu na woni u na, mna u yiɛ fo, na u gbuun kaŋguroe na yuu u pan mbo, "Ɔmba u mu gbun nya mu yo o pan ɛ!" A sumifɛɛnlɛ pre naa u gbuun ka na.

66Ɔga Pita naa wa tra katoo lalaa wa kre, a chiɛlɛ mblɛ pe sɔfu lopom wre sumi kre nunu na pan wa,

67mna Pita nya na uu wa mu tni na kanhun yuai, a wra u le komm, mbo, "Ɔu na Yesu Nazrɛt wo wre ma e nyaari kree?"

68A wra kaala mbo, "Ni n u chin, a ni n kee ŋga mu yuu ŋga kuraa nɔɔ loo." A wra yiri wa mna sɛ jlonwee nyu taanlaa na wa, to a ŋgoplɔ jle na nyɛni.

69A bichable wre na ndru mu pan mu u da wa na, mna kna na yuu leele mblɛ praa wa wa kre pan mbo, "E le, blɔ ŋmba u chaa Yesu leele pre nu."

70A Pita na ndru mu kaala na. Praa wa wa maa, a leele mblɛ praa wa wa kre wa na kna mu yo Pita pan mbo, "Yɛŋgɛ yi. Ɔu, mu chaa pe nu. Galilii wo wi ŋu."

71Bawa Pita naa uyɛ suni kuraa na dani, mbo, "Ndro ŋmba kee e yuu ŋga kuraa, ni n u chin."

72Titɛɛ kre nu to, a ŋgoplɔ na nyɛni shiin wo. A Pita na kee ŋga Yesu na yo u pan kre sɔɔnri, na wra yo na ŋgoplɔ wa nyɛni gbee shiin, na u kaala gbee taarɛ na u n u chin. Ɔga wra ki sɔɔnri kre to, a wraa nyɛni.

Marko 15

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Ŋga nyiŋge naa sii bnimi pupu to, a sɔfue loplombo pre na nyinafɛɛnlɛ pre, na loplombo pre na mblɛ pra fni wa kre kro na sɛ bɔɔnri, mna Yesu pɔ mna sɛ u le Ŋunu Pilato kɛɛ.

2Bawa Pilato na u wie mbo, "Ŋu wi Judae ŋunu wre kree?" A Yesu na kna mbo, "Ŋu mu ki yo."

3A sɔfue loplombo pre na kee tataara yo na Yesu yi pe.

4A Pilato na ndru mu u wie mbo, "Kena ma ka nyu kun ra? Kee tataara nyjɛ pe yuu na mu taanla ŋga le ma rɛ."

5Yesu nsra paara na, a kra Pilato wre pe kawako ni.

6Kena na pe pe ble kpɔɔ kre lii kre, u ndro nunu woni nyuŋgo mbe wa, ŋmba pe chaa.

7A kre nyjila kre, na linkufɛɛnlɛ plɛ kanyaa le mu abani taan, mna ndro gbo, a pra pe yii mna sɛ le nyuŋgo, na nunu waa wa pe nu, a praa u yeeri Barabas.

8A leele tataara pre na flo mu da na yuu Pilato pan, na u wa wɔ nyuŋgo mbe pe ŋga imi na u pini na pe kaan kre.

9A Pilato na pe wie mbo, "E chaa mbe ni Judae ŋunu wre wɔ mbe e ŋga ree?"

10Wra chin na prara na sɔfue loplombo pre na kanhun le leele pre nu na pe ti mbe u Barabas wɔ mbe pe ŋga.

12A Pilato na ndru mu kna mu pe wie, mbo, "Kena mni e chaa mbe ni ŋmba e yeeri Judae ŋunu wre pe hin?"

13A lenɛɛrɛ pre na kna mbo, "U kan kanyana kumu kaan kre na!"

14A Pilato na kna mbo, "Mni hin? Sisam ŋgi u pe hin?" A pra ndru mu gble le kpɔɔ mbo, "U kan kanyana kumu kaan kre na!"

15Ŋga Pilato naa chaa mbe lenɛɛrɛ pre gbun nyiŋge kre ndra na, a wra Barabas ti mna pe ŋga, mna tia pra Yesu frɔ na fwa ni, a wra pe ŋga kolo na pe sɛ u kan kanyana kumu kaan kre na.

16A sojae pre na sɛ na u ni ŋunu wre katoo, a pra sojae pre kro yeeri a pra pan mu fni.

17A pra u le dodoŋgi nyiɛ ka, mna wuuro juulee tin mu u juule.

18A praa u shaari na yuu mbo, "Judae Ŋunu, mu ka pe!"

19A pra braŋgɔ fwa tɛɛ mu u ndra lalaa fɔɔri, mnaa tɛɛnrɛ woni u na, na kosie kani u yiɛ, na sumi pe u sumi.

20Ŋga pra pna na u ni mu kɔ kre, a pra dodoŋgi nyiɛ kre tini mu wɔ u na, mna u le wre titi dodoŋgi kre. A pra sɛ na u ni mbo pe shie mbe sɛ u kan kanyana kumu kaan kre na.

21Ŋga praa shie kre, pra Kirene ndro, Siimɔn ŋmba biile lɛ Alɛksandria na Rufo kre fni na wre yiri see na paan, a pra u yii mna u tio kanyana kumu kaan kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22A pra sɛ da na Yesu ni lawee ka nu praa ki yeeri Golgota ki nyina na lewo ndra kajle lawee.

23Bawa pra u ŋga simi ka pra tuwe susrom ka chaa ki nu, a u nsra ki gbɔ.

24A pra u kan kanyana kumu kaan kre na, mna u dodonyi yire wru mu yɔɔlɛ mu peyɛ ŋga, hali mna yi kɛɛn tɛɛ, mbe chin kokoo pie ta ta.

25Ŋga pra u kan kanyana kumu kaan kre na kre, na kie pe bnimi nyjila kɔɔnajirɛ.

26A pra u pimi kee nyunɔ u ndra nyjeeri mbo, "JUDAE ŊUNU".

27Na pe kokɔɔnlɔ shiin plɛ kan mu ya u na, nunu naa wa u kalie, a nunu naa wa u kamɛŋɛ.

28(Bawa Nyiɛkpɔɔ kee ŋga pra nyunɔ kre, na pie u chaa sisampefɛɛnlɛ nu kre, na pan ma.)

29Leele mblɛ praa tro na u nyaa kre naa u tɛɛlɛ na tro, na pe ndrɛ nyaara, mbo, "Ao! Ŋu ŋmba mu suminyuŋgo juari mbe wo, mbe ndru mbe ki sin ble taarɛ kre wi ŋmbaa?

30Muyɛ shɔ mu yili kanyana kumu kaan ŋga na mu tii tra."

31Pan chɔɔ, sɔfue loplombo pre na nyinafɛɛnlɛ pre naa pna na u ni na yuu mbo, "Wraa plɛ shio, a wa jaa uyɛ shɔ.

32Fuŋgaami ŋga e ti mbe Kristo wre, Israel Ŋunu wre, mbe u tii kanyana kumu kaan kre na mbe o nya, mbe shɔɔli." A mblɛ pra kan mu ya u na wa kre naa u tɛɛlɛ ka na.

33Ŋga nyjila kɛmbɔshiin na gbun kre, ndram na wɔ lawee kro nu, mna sɛ su nyjila taarɛ lafo na.

34Ki nyjila taarɛ wo kre nu Yesu na mana kpɔɔ tɛɛ mu fuu, mbo, "Eli! Eli! Lama sabaktani?" Ki nyina na "Ni Nyiɛkpɔɔ! Ni Nyiɛkpɔɔ! Mni a mu laa ni kro hin?"

35Ŋga leele mblɛ praa wa wa kre plɛ na kee kre loo kre, a pra kna mbo, "E loo, u Elaija yeeri!"

36A pe nunu na fɛ mu sɛ zeere le simi ŋga ki taan nyanya ka nu, mu ki su braŋgɔ kaan nyu na, mna u ŋga mbe u gbɔ, mbo, "E ti mbe o na le, na Elaija we paan u tire tra rɛ."

37Ŋga Yesu na ndru mu gble kpɔɔ kre le na ma kre to, mna fii.

38Kre nyjila kre nu yoŋgo ŋga pe pɔ mu suminyuŋgo kre yɔ kre na peeri shiin, mu yire nyjeeri mu pan mu su tapan.

39Ŋga sojae lopom ŋmba wraa wa mu yire u yɛsimi na u le kre na nya na Yesu fii kre, a wra kna mbo, "Kpra na, ndro ŋmba, Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre wi yɛŋgɛ."

40Na chiɛlɛ plɛɛ wa mu yire haalee na ka le, na Maria Magdalene, na Jemisi ble, na Joses lo Maria, na Salome, na pee wa mu chaa pe nu.

41Pre chiɛlɛ mblɛ, nyjila ŋga ni Yesu naa wa Galilii na kre, pe kro na taa u kro mna u sumi, a chiɛlɛ mblɛ pra taa u kro mu pan Jerusalɛm na wa kre plɛ na chaa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

42Ŋga kra da yilakɔŋgɔ nyu na kre, na kre ble kre yi peyɛ kna ble, mbe nyiŋge se Judae wuuble. Kre ndra na,

43Josɛf, ŋmba u yiri Aramatia na, ŋmba wra chaa loplombo kalalifɛɛnlɛ pre nu, a pra u shɔnli kama, a wraa Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre sri na chɔɔ, na gbun titirem wru mna sɛ Pilato yiɛ mna sɛ u tali Yesu gboo wre.

44Pilato ndra nsra saan u na na Yesu ku tun. Ki tia wra u sojae lopom wre yeeri mna u wie na u ku rɛ?

45Ŋga sojae lopom wre na yo u pan na u ku kre, a wra tia Josɛf na sɛ u gboo wre wru.

46A Josɛf na sɛ mbɔfiŋge lɔ, mna sɛ Yesu laa kaan kre na, mna mbɔfiŋge kre tɛɛ mu u pɔ, mna sɛ u le dnɛ wee ŋga pe tuu mu tɛɛ ka nu, mna dnɛ gbila mu wee kre nyu tɔ.

47A Maria Magdalene na Maria, Joses lo, na Yesu lehaa kre nya.

Marko 16

1Ŋga wuuble kre na tro kre, Maria Magdalene, na Jemisi lo Maria, na Salome, na sɛ tuwe ndiom taan ka lɔ mbe sɛ Yesu fa na ki ni.

2Ŋga nyiŋge naa paan mbe se mbe pe kranu nɔɔ hle kre, bnimi pupu, a pra yiri mna sɛ faŋga kre lawee, na yila yili.

3A pra kna mu na peyɛ wie mbo, "A ŋmbi we dnɛ kre laa faŋga kre nyu na o pan hin?”

4Ŋga pra yiɛ yire mbe le kre, pra nya na pe dnɛ kre laa faŋga kre nyu na, dnɛ kre na kpɔɔ.

5Ŋga pra le faŋga ndoo wa kre, pra nya na nyanyjɛble waa wa mu tni pe kalie kɛhaa, mu dodoŋgi titnɔŋɔ fiŋge le. Ŋga pra u nya ma kre, fiɛrɛ na pe yii.

6A wra kna mu yo pe pan mbo, "Yaa fiɛ! Yesu (Nazrɛt wo) ŋmba pra kan kanyana kumu kaan kre na wre e chaa ra? U nyi! U n wa mna! E le! Lawee ŋga nu pra u sniŋge yi kre.

7E sɛ yo Pita na twanfɛɛnlɛ hamblɛ pre pan, na u yiɛ klu na shie Galilii na. Bawa ee u nya, imi na wra yo e pan kre.”

8Titɛɛ kre nu, a pra krɔ kna mna fɛ mu yili faŋga ndoo wa mu sɛ. Na seeree na fiɛrɛ wo pe kro na. Pe nsra kala ka yo ndro pan, ŋgi na, na pe fiɛ.

9Ŋga Yesu na yiri ble ŋga ki kranu yiɛklu kre bnimi kre, wra klu mu uyɛ wɔ mu Maria Magdalene ŋmba nu wra ŋumufuɛn kɔɔnashin wɔ kre nyina.

10A wra sɛ ki yo mblɛ pre na Yesu naa nyaari fa kre pan, na pee wa na fooro lii na nyɛni.

11Ŋga pre na loo na u u nya a uu wa na le kre, pe nsra ki shɔnli.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Kre kɔkro kre, wra uyɛ wɔ mna pe shiin plɛ nyina kepele fɔŋgɔ ka na, na pe nyaari na shie kable ka na.

13A pra ndru mna pan mna ki yo hamblɛ pre pan, a pe nsra pe shɔnli na.

14Kre kɔkro na, na u twanfɛɛnlɛ kɛmbɔnunu pree wa mu tni na lii, a wra uyɛ wɔ mu pe nyina, mna pe yiɛ kee yo pe pan, shɔɔ ŋga pe nsra shɔnli, na pe ndikana sisaa, na ŋga pe nsra mblɛ pra u nya mu pan mu yo kre shɔnli kre ndra na.

15A wra yo pe pan, mbo, "E sɛ waŋgra kro nu. E sɛ ketaan kre yo e leele kro nyina.

16Ɔmba we shɔɔli, mbe e u ndra je kre, ŋmaa ta, a ŋmba u n shɔnli kre, pie u gbun pimi ni.

17Kee nyjɛ mɛɛ yie taa ni shɔnlifɛɛnlɛ pre na yi kre, ni mɛɛ ni, pie ŋumufuɛn wɔ leele nu, pie paara kayooro fɔnyi nu,

18pie wɔɔlɔ yii na kɛ ni, a na pe tuwe sisaa gbɔ kuraa kre, kia jaa pe pe yaka, pie kɛ taa yambla na mbe pe faŋga ta.”

19Ɔga o Tafun Yesu na paara pe pan mu kɔ kre, a Nyiɛkpɔɔ na u wru mu sɛ nyjeeri, a wra sɛ tni Nyiɛkpɔɔ kalie.

20A u twanfɛɛnlɛ pre na yiri wa mna sɛ ketaan kre yo lawee kro nu, a o Tafun wre jaŋga na tnumu tun pe nu, a pra yire kawako kee yire na mna faŋga le kee kre nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luka

Luka 1

1Tiofilos chichie, ŋga leele tataara na gbeŋmba mna kaalɛɛ nyjɛ yira pe o nu yire kee nyunɔ kre,

2mblɛ pra kee yire nya mna yi tnumu tun, mna yire yi nɔɔ na kre, imi na pra yi yo o pan kre, pan plɛ yi nyunɔ kre.

3Kena Tiofilos chichie, ŋga ni ja mu kee yire twan mu yire yi nɔɔ na kre ndra na, ki tia ni jawa na ki nyu na mbe yi nyunɔ chichie mbe paan mu ŋga.

4Na ni pe ma kre, kie ti mbe mu chin na kee yire pe mu nyina kre na kpra yi.

5Nyjila ŋga ni Hɛrodi na ŋunumu li Judea tra nu kre, na kre nyjila kre na sɔfu waa wa wa a praa u yeeri Zakaria, a wra yiri Abija sɔfue feko kre nu. U chɔ mɛɛ naa Elisabɛt, a wra pe Aarɔn sele ndro.

6Pe kro shiin na fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ, mnaa lii Nyiɛkpɔɔ mbra na u kaalɛɛ kro na.

7Gbende na wi Elisabɛt, kra tia pe nsraa biile ni, a na Zakaria pe blɛlɔɔ, a u chɔ pe chalɔ.

8Ki ble ka kra da Zakaria na mbe u sɛ sɔfum tnumu tun Nyiɛkpɔɔ suminyuŋgo.

9Imi na sɔfue pre tnumu kre kolo naa nyina kre, pra kɛɛn tɛɛ paala kolo na, a kra Zakaria wɔ na wre ki fna mbe u sɛ Nyiɛkpɔɔ suminyuŋgo wa mbe sɛ tuwe ndiom tɛɛn sro. A wra sɛ le o Tafun wre suminyuŋgo wa,

10nyjila ŋga ni wraa wa wa na tuwe ndiom tɛɛn yire sroi kre, na leele wa mu yire fimi na tataara na nyiɛtali.

11Bawa Nyiɛkpɔɔ nyjeeri bituŋu na u yɛ wɔ mna u nyina, mna pan mu yire sragbuɛnlɛɛ yire kalie mna wraa tuwe ndiom tɛɛn yire sroi kre.

12Ŋga Zakaria na nyjeeri bituŋu wre nya ma kre gbun na yɔ u na, a fiɛrɛ na u yii.

13La, nyjeeri bituŋu wre na kna mu yo u pan mbo, "Maa fiɛ, Zakaria, Nyiɛkpɔɔ mu nyiɛtalaa loo, mu chɔ Elisabɛt we biblɔ se mbe mu u mɛɛ tɛɛ Jɔn.

14We ti mu yiɛ shɔ, a u seble lenɛɛrɛ yiɛ we shɔ. Ŋgi na,

15we pe lekpɔɔ Nyiɛkpɔɔ pan, a waa simi ka na ka gbɔ, a Kpra ŋumu wre we tni u nu mbe yire u seble.

16We yiri mbe Israel leele tataara kna mbe paan taa pe Tafun Nyiɛkpɔɔ wre kro.

17Wre we yiɛ klu o Tafun wre pan, mbe Kpra Ŋumu wre tni u nu mbe u jaŋga ta na Elaija wi. We ti mbe lɛɛlɛ ndru mbe pe biile kori. We ndikanmbla kna mbe pe kee nyjɛ yi fraka jawa, mbe ti leele peyɛ kna mbra o Tafun wre sri.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18A Zakaria na kna mna nyjeeri bituŋu wre wie mbo, "Ɔga mi na ni chɔ kro lɛ, ŋgi kie ti mbe o kee ŋga shɔ mbe li hin?”

19A bituŋu wre na kna mbo, "Mi wi Gabiral. Nyiɛkpɔɔ u yire nyjeeri mu ni tun na ni paan ketaan ŋga yo mu pan kre.

20Le, kee nyjɛ krɛrɛ we pan yɛŋgɛ, la, ŋga mu n ni kee nyjɛ shɔnli ŋga ndra na, mu kaari kpo mbe sɛ su ŋga ble kee nyjɛ ni yuu mu pan ŋga we pe.”

21Leele pre naa wa mu yire yire fimi na wa na Zakaria sri, kra pe pe kawako ni na u mu suminyuŋgo wa.

22Ɔga Zakaria na yili fimi na wa leele pre yiɛ na kre, na wa jaa paara na pe ni. ŋga kra pan ma kre, pra ki chin na u yirɛ nya nyiɛlɛ na suminyuŋgo wa. Kra tia kɛ ni wraa paara pe pan.

23Ɔga Zakaria na tnumu tun suminyuŋgo wa mu kɔ kre, wra sɛ katoo.

24Kie pe ble chiɛri yɛ kɔkro kre, u chɔ Elisabɛt na siire ta. U nyiɛpɔ nununu kunɔ na wra yili fimi na,

25mnaa yuu mbo, "Fuŋga Nyiɛkpɔɔ kala pe mu ni ŋga, mu nyifɛɛrɛ ŋga ki ni kuu leele nu kre laa ni na.”

26Ɔga Elisabɛt siire kre na nyiɛpɔ kɔɔnanu ta kre, Nyiɛkpɔɔ na nyjeeri bituŋu Gabiral tun Galilii chia ŋga pe yeeri Nazrɛt kre na,

27Kre nyjila kre, na pe bichable ŋmba u n blɔ chin wru mu blɔ wa ŋga wa mbe u u leŋge. Blɔ wre mɛɛ naa Josɛf. A wra yiri Ɔunu Devid sele nu. Bichable wre mɛɛ naa Maria.

28A nyjeeri bituŋu wre na pan mu yo bichable wre pan mbo, "Chlɔ, ti mbe mu yiɛ shɔ. Pe mu dumi chiɛlɛ nu, a o Tafun wree wa mu kro.”

29Ɔga Maria na kala kre bituŋu wre na yo kre loo kre, u gbun na yɔ u na, a fiɛrɛ na u yii, a wra yo u jawala nu mbo, "A shaaraa ŋgi nyini yi ŋga hin?”

30A nyjeeri bituŋu wre na kna mu yo u pan mbo, "Maria maa fiɛ! Nyiɛkpɔɔ u mu dumi.

31Le, mu siire ta, mbe biblɔ se, mbe u mɛɛ tɛɛ Yesu.

32We pe lekpɔɔ, mbe pe u yeeri Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa nyjeeri wre pɔ. O Tafun wre we u ŋga u tolɛɛ Devid ŋunumu kre.

33A we ŋunumu li Jekɔb jlom kre na nyjila kro nu, a u ŋunumu lie kre nyu waa to fio.”

34A Maria na kna mna nyjeeri bituŋu wre wie mbo, "Mni mbe pe mbe jaa se hin? Na ni n blɔ chin tun.”

35A Nyiɛkpɔɔ bituŋu wre na kna mu yo u pan mbo, "Kpra Ɔumu wre we paan tni mu nu, mbe Nyiɛkpɔɔ jaŋga kre pan mu nu. Kre kie ti pɔ cheche ŋmba mu se kre, mbe pe u yeeri Nyiɛkpɔɔ Pɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Le, mu sele ndro Elisabɛt ŋmba pe yeeri gbende kre, u chalɛm nu kre, u siire ta, u nyiɛpɔ kɔɔnanu wo nu u nyi kre.

37Kee ka n wa mbe Nyiɛkpɔɔ wa jaa ki pe.”

38A Maria na kna mbo, "O Tafun wre letaa wi mi, kena kee ŋga mu yo kre ki pe ma mbe ni ŋga." A nyjeeri bituŋu wre na u ti wa mu sɛ.

39Yire ble yire nu, Maria na yiri nyaanyaa mna fɔɔri mu sɛ nyua jaara chia ŋga kii wa Judea tra nu kre na.

40Wra sɛ le Zakaria katoo mu Elisabɛt shaari.

41Ɔga Maria shaaraa kre na to Elisabɛt ndie kre, a u pɔ wre na seeri u lɛɛ.

42A Kpra Ɔumu wre na pan mu le Elisabɛt nu, a wra kna mu paara kpɔɔ mbo, "Pe mu dwan chiɛlɛ nu, mu mu pɔ ŋmba uu wa mu lɛɛ kre dwan na.

43Ɔgi ki pan na kre kekpɔɔ ŋga ni, a ni Tafun lo pan ni shaarihaa ŋga hin?

44Ɔga mu shaaraa to ni ndie to, a ni pɔ wre seeri ni lɛɛ na yiɛshɔɔrɔ ni.

45Mu dwamu ta, ŋga mu shɔnli na ŋga o Tafun yo mu pan kre we pe ma yɛŋgɛ kre na.”

46A Maria na kna mbo, "Mbe ni loloŋgo kro tɛɛ mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo.

47Ni ŋmaashɔfun Nyiɛkpɔɔ tia ni ŋumu yiɛshɔ.

48Ɔgi na, u u letaa ŋmba u n fna kre sɔɔnri. Mu yire aŋga na shie kre, leele kro we ni yeeri, 'ŋmba Nyiɛkpɔɔ dwan.’

49Ɔgi na, jaŋgafun ŋmba mɛɛ ki pe cheche kre, u kekpɔɔ pe mu ni ŋga.

50Leele mblɛ pe u fiɛ kre, pre fooro u chini, mbe yire sem nunu na mbe sɛ su sem shiinwo na.

51U u kɛnyi tɛɛ mu kekpɔɛ pe, a u mblɛ pe peyɛ kpɔɔri kre zaanri na pe kee nyjɛ pe jawa ni.

52U jaŋgafɛɛnlɛ kɔ pe ŋujɔɛn na, mu tinlɛ tɛɛ yi na.

53U mblɛ klo ta kre ŋga yirɛ chichiele, mu swafɛɛnlɛ ni a pe sɛ kɛwaara.

54U u letaala Israel leele fooro chin na yaa pe na nyjila kro nu,

55imi wra yo o tolɛɛ Abraham na u sele leele pan fa kre.”

56Maria na tni Elisabɛt jaara nyiɛpɔ taarɛ mna chin mu sɛ u katoo.

57Ɔga Elisabɛt se nyjila na da kre, wra biblɔ se.

58Ɔga kra pan ma kre, u sele leele kro, na u tnifɛɛnlɛ kro na chin na Nyiɛkpɔɔ kekpɔɔ pe mu u ŋga. Kra tia pe kro yiɛ na shɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

59Ŋga pɔ wre na li ble kɔɔnataarɛ kre, pra pan mbe pɔ wre fɛŋgɛ kun, mbe u mɛɛ tɛɛ Zakaria, u lɛ mɛɛ na.

60A pɔ wre lo na kna mbo, "Ɔɔnhɔn, e u mɛɛ tɛɛ Jɔn."

61A pra kna mna yo u pan mbo, "Mu sele ndro wa mɛɛ ma kre mɛɛ ŋga."

62A pra kna mu paara kɛ ni Zakaria pan, mu u wie na mɛɛ ŋgi u chaa mbe pe u pɔ wre ŋga hin?

63A wra kna mna kɛ pe mbo pe u ŋga nyunɔ yira, a wra nyunɔ ki na mbo, "U mɛɛ Jɔn." A kra leele pre kro pe kawako ni.

64Titɛɛ kre nu wa to, a Zakaria na ja mna nyu nyaa, a u ndile na saan u nyuu, a wra ja mna paara, mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mɛɛ.

65Ŋga kra pan ma kre fiɛrɛ na u tnifɛɛnlɛ pre kro yii, a pra kee kre kpali Judea tra nu kro mu tro.

66Leele mblɛ pra kee kre loo kro naa yuu pe jawala nu mbo, "Ndro ŋmbi sembremu pɔ ŋmba nyini we kɔɔ pe hin? Yaka n nyina na Nyiɛkpɔɔ jaŋga n wa u nu."

67A Kpra Ŋumu wre na pan mu le u lɛ Zakaria nu, a wraa Nyiɛkpɔɔ kee nyaa na yuu mbo,

68"Israel Nyiɛkpɔɔ wre wo yi dwamu. Ŋgi na, u pan mu u leele le mu pe shɔ.

69Mu tia ŋmaashɔfun pan u letaa Devid katoo.

70Imi na wra yire u kee nyanyofɛɛnlɛ na mna ki yo fa kre.

71Wra kre kee ŋga yo na we ti mbe pe paan o shɔ mbe yili o loŋgoolo, na jaŋgafɛɛnlɛ mblɛ pe o pra kre kɛɛ.

72Wra yo na we o tolɛɛlɛ pre fooro le, mbe u nyu nunu ŋga wre na pre na pe mu tɛɛ kre sɔɔnri.

73Wra u nyu yo o tolɛɛ Abraham pan,

74mna da mu u nyina na we o shɔ mbe yili o loŋgoolo kɛɛ, mbe ti o u sumi mbe waa fiɛ.

75A oo pe cheche mbe pe kprafɛɛnlɛ u yiɛ, o ble nyjɛ oo li kro nu.

76A ŋu, ni pɔ, pie mu yeeri Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa nyjeeri kre kee nyanyofun. Ŋu mu yiɛ klu mbe hɛ o Tafun wre kolo gbeele,

77mbe mu leele nyina na pie ŋmaashɔmu na sisam tinkɛɛ ta.

78Ŋga o Nyiɛkpɔɔ wre pe fooro chinfun kre ndra na, we ti mbe u ŋmaashɔfun wre pan na brimi yila yi, mbe o le.

79Mbe mblɛ pee wa wɔmu na kumu jaŋga nu kre nya, mbe ya o na mbe o nyaari wejinyiŋge kolo na."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

80Pɔ wre na lɛ mna faŋga ta Nyiɛkpɔɔ ŋumu nu. Fimi tra lawee yire nu wra nyi chiin mna hɛ su ŋga ble wra uyɛ wɔ mna Israel leele nyina.

Luka 2

1Yire ble yire nu kre Ɔunu Augustus na mbra le na pe u waŋgra kre leele kro tɔɔnri.

2Kre na yi leele tɔɔnrɔɔ ŋga kra yiɛ klu. A kre nyjila kre na Kirenio wi Siria waŋgra kre lopom.

3Ɔga kra pan ma kre, ndro kro na sɛ u chia mbe pe sɛ u tɔɔnri.

4Kra tia Josɛf na yili Galilii chia ŋga pe yeeri Nazrɛt kre na mna sɛ Judea chia ŋga pe yeeri Bɛtlɛhɛm kre na, kre chia kre na pra Ɔunu Devid se. Josɛf rɛ, Ɔunu Devid sele nu wra yiri, kre kra tia wra sɛ wa,

5mbe sɛ wre na u chɔ Maria mɛɛ nyunɔ, mbe pe pe tɔɔnri. Kre nyjila kre na pe Maria wru mu Josɛf ŋga mbe u u leŋge, a wra siire ta.

6Kena ŋga praa wa Bɛtlɛhɛm na wa kre, Maria se nyjila na da.

7A wra u bijlo se blɔ, mna u fo yoknumɛɛ nu mna u sniŋge mbaala ka yira nu. Ɔgi na, lawee nsraa wa fumblɔ lehaa mbe pe tni.

8Kre nyjila kre nu, na mbaala lefɛɛnlɛ plɛɛ wa nyaa na ŋunu na pe mbaala ni kre tra kre nu.

9A Nyiɛkpɔɔ nyjeeri bituŋu wa na sɛ uyɛ wɔ mna pe nyina. A Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge na tia lawee kre na fniŋge poŋgo. A fiɛrɛ na pe yii.

10A nyjeeri bituŋu wre na kna mna yo pe pan mbo, "Yaa fiɛ! E le, ketaan ŋga kie pe yɛshɔɔrɔ ni leele kro pan ni ni paan e pan.

11Aŋga pe o Tafun ŋmaashɔfun Kristo wre se Devid chia.

12Kee ŋga ee nya mbe chin na ki pe kpra yi na, ee nya na pe pɔ wa fo yoknumɛɛ nu mu u sniŋge mbaala ka yira ka nu.”

13Titɛɛ kre nu to a bitumblɔ tataara plɛ na yiri nyjeeri mna pan mna ya bituŋu wre na, a praa Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ na yuu mbo,

14"Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa nyjeeri kre wo yi yɛnyiŋge, a mblɛ na u yiɛshɔ tra mna kre we pe ŋga wejinyiŋge.”

15Ɔga bitumblɔ pre na yiri mna sɛ nyjeeri mu pe ti wa kre, mbaala lefɛɛnlɛ pre na kna mna yo peyɛ pan mbo, "E ti mbe o sɛ Bɛtlɛhɛm na mbe sɛ kee ŋga ki pe wa, a o Tafun ki wɔ mu o nyina ŋga le.”

16A pra pe nyaanyaa mna sɛ le, mna Maria na Josɛf na pɔ wre nya na pe u sniŋge mbaala ka yira nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ŋga mbaala lefɛɛnlɛ pre na pɔ wre nya mu kɔ kre, pra pɔ wre kee nyjɛ bituŋu wre na sɛ yo pe pan yire krɛrɛ yo.

18Kee ŋga mbaala lefɛɛnlɛ pre na sɛ yo kre, na ndro ŋmba wraa wa wa kro pe kawako ni.

19La, Maria na kee yire krɛrɛ loo mna yi tɛɛ u jawala nu.

20A mbaala lefɛɛnlɛ pre na ndru na shie na mɛɛ koni na Nyiɛkpɔɔ kaan yɛnyiŋge, kee nyjɛ pe loo mna sɛ yi nya ma, imi na bituŋu wre na yo pe pan kre na.

21Ŋga pɔ wre na li ble kɔɔnataarɛ kre pra u fɛŋgɛ kun, mna u mɛɛ tɛɛ Yesu, mɛɛ ŋga bituŋu wre na u ŋga a pra chin mna u siire ta kre.

22Ŋga nyjila na da mbe Josɛf na Maria sɛ cheche paala pe imi na Mbose mbra yire naa nyina kre, pra sɛ na pɔ wre ni Jerusalɛm na mna sɛ u wru mu le o Tafun wre kɛɛ,

23imi na Mbose na ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ mbra kee yire nu kre mbo, "Biblɔ ŋmba pie klu mbe se kre, we pe cheche mbe o Tafun wre ŋga."

24A imi na o Tafun mbra yire nyina kre, "Pra sɛ na kotulo shiin ni mna sɛ sra wɔ."

25Kre nyjila kre, na blɔ waa wa Jerusalɛm na, u mɛɛ naa Siimiɔn. A wra pe lewo ŋmba wra fraka, mnaa Israel shɔmu kre sri. Kpra Ŋumu wre naa wa blɔ wre nu,

26mna klu mu wɔ mu u nyina na we o Tafun Kristo wre nya mbe chiin ku.

27A Kpra Ŋumu wre na sɛ na Siimiɔn ni suminyuŋgo wa, na kre nyjila kre na pe sɛ na Yesu ni wa mbe sɛ paala kolo ŋga mbra yire nyina kre pe.

28A Siimiɔn na sɛ Yesu wru mna yii kɛɛ mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo mbo,

29"Fuŋga rɛ, ni Tafun, mu tia mu kee ŋga mu yo mu tɛɛ kre pe yɛŋgɛ, kena ti mbe mu letaa ku wejinyiŋge nu.

30Ŋgi na, ni mu ŋmaashɔfun wre nya na nyini ni, ŋmba mu gbeele mbe waŋgra kro u nya kre.

32Wre we pe kania mbe leele mblɛ pe n pe Judae pre ŋga, mbe mu leele Israel pre ŋga yɛnyiŋge."

33Ŋga kra pan ma kre, Yesu lo na u lɛ na kee yire Siimiɔn yo yire kro loo, a kra pe pe kawako ni.

34A Siimiɔn na pe dwan mna kna mna yo Maria pan mbo, "Le, wre pɔ ŋmba pe wɔ, a Israel leele tataara we yire u na mbe to, a tataara we yire u na mbe yiri. A wre Nyiɛkpɔɔ wɔ mbe pe paara mbe u taanla.

35A wre we leele jawala kee wɔ fimi na, a u kee kre we pe na snimi yi, mbe le mu loloŋgo nu."

36Kre nyjila kre na chlɔ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun waa wa Jerusalɛm na wa, a u mɛɛ naa Anna, Fannuel pɔ na wi, a wra yiri Ashɛ sele nu. Chlɔ wre plɔ na u leŋge mna u

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

da, a pra tni yɛlɛ kɔɔnashin, a u plɔ na ku mu u ti. A wra kaari lekuchlɔ mna tni yɛlɛ fuloejirɛ na jijirɛ. Wra lɛ chalɔ kama, nde u nsraa laa suminyuŋgo wa. Nyjila kro nu wraa wa na sumi na blefuni, na nyiɛtalaa ni lafo na ble.

38Nyjila ŋga nu praa wa suminyuŋgo wa kre, chlɔ wre na pan mna pe da, mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo, mna pɔ wre kee yo mblɛ praa Nyiɛkpɔɔ sri mbe u paan Jerusalɛm shɔ kre kro pan.

39Ɔga pra yira kro pe mna kɔ o Tafun wre mbra kolo na kre, pra ndru mna sɛ pe chia Nazrɛt na, Galilii tra nu.

40Pɔ wre naa lee mna faŋga ta, mna kala chin, a Nyiɛkpɔɔ na u dwan.

41Yɛlɛ nyini Yesu sefɛɛnlɛ naa shie Jerusalɛm na, na shie na klɛntro ble kpɔɔɛ yire lii.

42Ɔga Yesu na li yɛlɛ kɛmbɔshiin kre, pra sɛ ble kpɔɔɛ yire lihaa imi na praa pini yɛlɛ nyini kre.

43Ɔga pra ble yire li mu kɔ kre, pra ndru mbe sɛ pe chia, mna Yesu ti Jerusalɛm na, pe nsra chin na pe u ti wa.

44Hali pra ble poŋgo kolo nyaari mnaa jawa na aada wre na u nɔɔlɔ lɛ, la, ŋga pe nsraa u nyaa kre, pra u cha mu tro pe sele leele, na pe nɔɔlɔ lawee nu kro.

45Ɔga pra u cha a pe nsra u nya kre, pra ndru mna sɛ u cha Jerusalɛm na wa.

46Pra u cha ble nununu taarɛ mna chin mu sɛ u nya sumi nyuŋgo wa, na uu wa mu tni nyinafɛɛnlɛ pre nu, na ndru pe pan na pe wie kaalɛɛ.

47A mblɛ pra u kee yire loo, mna nya imi na wraa kee nyu woni kachindɛ ni kre, u kee na pe pe pan kawako.

48A ŋga u sefɛɛnlɛ pre na sɛ u nya kre, kra pe pe kawako ni kpɔɔ, a u lo na kna mna yo u pan mbo, "Ni pɔ, mni a mu o fiŋge ma ŋga hin? Mi na mu lɛ yiɛnyina, a o na mu chaa fuŋga ma."

49A wra kna mbo, "Mni a e na ni chaa hin? E n chin na ki fna ni tni ni lɛ katoo ree?"

50Paaraa ŋga wra paara kre, pe nsra ki nɔɔ loo.

51A Yesu na yiri a pe kro na pan Nazrɛt na. Ɔga pra pan kre, wra ndie tɛɛ u lo na u lɛ kee na kama. A u lo na kee yire krɛrɛ tɛɛ jawala nu.

52Yesu naa lee kama, mna kala chin, a Nyiɛkpɔɔ yiɛ na shɔ u na, a leele yiɛ na shɔ u na.

Luka 3

1Ɔga Kaisari Tiberio na waŋgra ŋunumu li kre, u yɛlɛ kɛmbɔkunɔ wo nu kre, na Pontio Pilato wi Judea ŋunu. Kre nyjila kre chɔɔ na Hɛrodi wi ŋunu Galilii na, a na u chunu Filipo wi ŋunu Iturea na Trankoniti tra yire nu na. Lisania na wi Abilene ŋunu,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2A Anaasi na Kaifa na lɛ Judae sɔfue loplombo. Kre nyjila kre Nyiɛkpɔɔ na tia u kee na pan Zakaria pɔ Jɔn nu fimi lawee yire nu.

3A Jɔn naa kila Jɔɔdan lɔɔ kre tra nu na yuu mbo, "E e jawala chinɛ e laa e sisam kro, mbe pe e ndrɛ je, kre ee sisam tinkɛɛ ta.”

4Imi na pra ki nyunɔ Yisaia Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wre hlɛ kre nu kre mbo, "Ndro wa mana yilii fimi lawee kre nu na, e o Tafun kolo kre gbeele, e u trohaa kre fraka.

5Weele na nyuɛ kro we pe mbrɛrɛ, a kooloe nyjɛ yi ŋmaala mu kla kla yire kro, pie yi fraka, mbe yi gbeele kama.

6A lewo kro we Nyiɛkpɔɔ ŋmaashɔmu kre nya.”

7A lenɛɛrɛ na yili mna sɛ Jɔn pan mbe u pe ndrɛ je, a wra kna mna yo pe pan mbo, "Yire leesaala mblɛ! Ɔmbi u yo e pan na e fɛ mbe yili kanyana ŋga ki paan e pan ŋga nu hin?

8E na kepele nyjɛ yi nyina na e laa e sisam kro pini. Yaa tni mbra yuu na, 'Abraham nanae lɛ wre!' E ti ni yo e pan mbe e loo, Nyiɛkpɔɔ we jaa dnɛ kaari nanae mbe Abraham ŋga.

9E le, pe gbana kan tiŋge kre didinyi na, kena tiŋge ŋga ki n sɛŋgɛ chichie sɛ kre, pie ki kun mbe chan, mbe ki le kanhun.”

10A lenɛɛrɛ pre na kna mu u wie mbo, "Kena ŋgi ki fna o pe hin?”

11A wra kna mna yo pe pan mbo, "Ɔmba pan dodonyi shiin nyi kre, u ŋmba u n ka ni kre ŋga nunu. A ŋmba u sro ta kre, u u ŋmbrɔ ŋmba u n ka ta kre ŋga ka.”

12Bawa lampooshɔfɛɛnlɛ plɛ na pan mbe u pe ndrɛ je, a pra kna mu Jɔn wie mbo, "Nyinafun, kee ŋgi ki fna o pe hin?”

13A Jɔn na kna mbo, "Yaa na shio mbra weni nyjɛ pe kun mu e ŋga na.”

14A sojae na pan mna u wie mbo, "A wre hin? Mni ki fna mbe o pe hin?" A wra kna mna yo pe pan mbo, "Yaa shia swa dnumu ndro pan jaŋga na, ndee mbe kala fnɛ mbe taa ndro na mbe u yii, a fɔtɔɔrɔ ŋga ee ta kpan e ti mbe ki e yiɛ nyi.”

15Ɔga leele pre kro kro naa Kristo wre paan kre sri kre ndra na, kra tia praa jawa na aada Jɔn wi Kristo wre.

16A Jɔn na kna mna yo pe kro pan mbo, "Mi rɛ, nyumu ni ni e ndrɛ jee, la, ŋmba uu wa na jaŋga ni mu wɛ mi na kree wa kro na paan, ni n fna kple na mbe kɛ taa u kpawrɛ na, wre we e ndrɛ je na Kpra ŋumu wre na kanhun ni.

17U kɔɔŋgɔɔ ŋga ni u yirɛ foo wa u kɛɛ, mbe u tɛɛ mbe yirɛ bie yire fɔ mbe yi wɔ mbe tɛɛ, mbe sɛ fue yire le kanhun ŋga kra fii nu.”

18Jɔn na paara tataara mna leele pre jaari, mna ketaan kre yo pe pan.

19La, wra paara mna waŋgra ŋunu Hɛrodi taan. Ɔgi ndra na hin? Na u u chunu chɔ ŋmba praa yeeri Hɛrodias wre shɔ mu leŋge, mna sisam tataara pe mu ya.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Nyjɛ krɛɛrɛ kɔkro kre, sisam kpɔɔ ŋga Hɛrodi na pe yi na wra tia pra Jɔn yii mna sɛ le nyuŋgo.

21Ŋga Jɔn na lenɛɛrɛ pre ndrɛ je mu kɔ kre, Yesu na pan a wra u ndra je. Ŋga wraa nyiɛ tali titɛɛ kre nu wa to, nyjeeri na nyaa,

22a Kpra Ŋumu wre na tii u na, mna pe na katoo kotro wi. A mana ka na yiri nyjeeri mbo, "Ŋmba wi ni pɔ ŋmba ni kori, a ni yiɛ shɔ u na kre."

23Ŋga Yesu na u tnumu nɔɔ hle kre, na we pe yɛlɛ fulo na kɛ, Heli pɔ Josɛf wre pɔ na wi Yesu. Pan leele naa jawa.

24Heli lɛ na wi Matat, a Matat lɛ na wi Levi, a Levi lɛ na wi Melchi, a Melchi lɛ na wi Janai, a Janai lɛ na wi Josɛf. A Josɛf lɛ na wi Matatias.

25Matatias lɛ na wi Amɔs, a Amɔs lɛ na wi Nahum. Nahum lɛ na wi Hɛsli, Hɛsli lɛ na wi Nagai, Nagai lɛ na wi Maati.

26Maati lɛ na wi Matatias, Matatias lɛ na wi Semein, Semein lɛ na wi Josɛk, Josɛk lɛ na wi Joda.

27Joda lɛ na wi Joanan, Joanan lɛ na wi Resa, Resa lɛ na wi Zerubabel, Zerubabel lɛ na wi Shealtiel, Shealtiel lɛ na wi Neri, Neri lɛ na wi Melchi.

28Melchi lɛ na wi Adi, Adi lɛ na wi Kosam, Kosam lɛ na wi Elmadam, Elmadam lɛ na wi Er, Er lɛ na wi Joshua.

29Joshua lɛ na wi Eliezar, Eliezar lɛ na wi Jorim, Jorim lɛ na wi Matat, Matat lɛ na wi Levi, Levi lɛ na wi Siimiɔn.

30Siimiɔn lɛ na wi Juda, Juda lɛ na wi Josɛf, Josɛf lɛ na wi Jonam, Jonam lɛ na wi Eliakim.

31Eliakim lɛ na wi Melia, Melia lɛ na wi Mena, Mena lɛ na wi Matata, Matata lɛ na wi Natan, Natan lɛ na wi Devid,

32Devid lɛ na wi Jɛsi, Jɛsi lɛ na wi Obɛd, Obɛd lɛ na wi Boaz, Boaz lɛ na wi Salmɔn, Salmɔn lɛ na wi Nashon, Nashon lɛ na wi Aminadab.

33Aminadab lɛ na wi Admin, Admin lɛ na wi Aani, Aani lɛ na wi Hezrɔn, Hezrɔn lɛ na wi Perez, Perez lɛ na wi Juda, Juda lɛ na wi Jekɔb.

34Jekɔb lɛ na wi Isaki, Isaki lɛ na wi Abraham, Abraham lɛ na wi Tera, Tera lɛ na wi Nahɔɔ,

35Nahɔɔ lɛ na wi Serug, Serug lɛ na wi Reu, Reu lɛ na wi Pelɛg, Pelɛg lɛ na wi Eber, Eber lɛ na wi Shela Shela lɛ na wi Kainan.

36Kainan lɛ na wi Afaksad, Afaksad lɛ na wi Shem, Shem lɛ na wi Noa, Noa lɛ na wi Lamek, Lamek lɛ na wi Metusela.

37Metusela lɛ na wi Enɔku, Enɔku lɛ na wi Jared, Jared lɛ na wi Mahalaleel, Mahalaleel lɛ na wi Kenan,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Kenan lɛ na wi Enɔs, Enɔs lɛ na wi Set, Set lɛ na wi Adam, Adam lɛ na wi Nyiɛkpɔɔ.

Luka 4

1Kpra Ŋumu wre na pan mna le Yesu nu, a wra yili Jɔɔdan lɔɔ lawee wa, a Kpra Ŋumu wre na u bali mu sɛ fimi lawee yire nu.

2A Sutna na sɛ u nyu cha ble fuloe shiin, yire ble yire nu krɛɛrɛ u nsra yaka ka, kra tia ŋga ble yire nyu na to kre, na klo u ta.

3A Sutna na kna mna yo u pan mbo, "Na mu chin na Nyiɛkpɔɔ Pɔ wi ŋu kre, dnɛ nyjɛ ka kaari paanu mu ka mbe ni le."

4A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Pe ki nyunɔ mu yo na ki n pe sro chiin ki lewo tɛɛ waŋgra ŋga nu."

5A Sutna wre na Yesu na sɛ nyua gedeŋge ka ndra na, mna sɛ u nyina waŋgra ŋunumu na yirɛ nyjɛ mu chin ŋga kro titɛɛ kre nu.

6A Sutna na kna mna yo Yesu pan mbo, "Mbe mu ŋga jaŋga ŋga kro, na yirɛ nyjɛ mu nyaa ŋga kro. ŋgi na, pe ni ŋga yi yi, a ndro ŋmba ni chaa, wre mbe ŋga yi yi.

7Kena na mu kosie kan mbe ni sumi kre, mbe mu ŋga yirɛ nyjɛ kro."

8A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Pe ki nyunɔ mu tɛɛ na, kosie kan mu Tafun Nyiɛkpɔɔ wre chiin yiɛ, a wre chiin ki fna mbe mu sumi."

9A Sutna wre na sɛ na u ni Jerusalɛm na, mna sɛ u yire suminyuŋgo kre ndra lalaa, mna yo u pan mbo, "Na mu chin na Nyiɛkpɔɔ Pɔ wi ŋu kre, ye mu to tra.

10Ŋgi na, pe ki yo mu tɛɛ mbo, 'Nyiɛkpɔɔ we u nyjeeri bitumblɔ tun mbe pe paan mu le.'

11Mbo, 'A pie mu tɔwi na kɛnyi ni, mbe mu jele wa gbun dnɛ na.' "

12A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Pe ki nyunɔ na chɔɔ na maa shia mu Tafun Nyiɛkpɔɔ nyu cha."

13Ŋga Sutna wre na Yesu nyu cha kolo kro na a u nyu na to kre, wra u ti ma na nyjila ka sri.

14A Yesu na ndru mna sɛ Galilii na, na Kpra Ŋumu wree wa u nu, a u kee na kpali mu tro waŋgra kre nu kro poŋgo.

15A wraa pe nyina pe fninyinyi nu, a leele pre kro naa u kaan mɛɛ.

16Yesu na sɛ Nazrɛt na, chia ŋga na pra u pɔɔri kre na, mna sɛ pe fninyuŋgo wuuble, imi na wraa pini kre. Wra yiri mbe hlɛ tɔɔnri,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17a pra Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Yisaia hlɛ kre nyaa mna le u kɛɛ, a wra hlɛ kre lawee ka nyaa, na pe nyunɔ wa mbo,

18"O Tafun Ɔumu wree wa ni kro, ki tia u ni wɔ mbe ni ketaan kre yo mbe shianfɛɛnlɛ nyina. U ni tun mbe ni paan kee ŋga kie ti mbe tinlɛ peyɛ ta kre yo, mbe fuunlo na nyaa, mbe mblɛ pe fiŋge a pra kala nyaa kre shɔ mbe pe wuu.

19Mbe paan o Tafun wre leele nyina yɛlɛ ŋga na we pe shɔ."

20Ɔga Yesu na lawee kre tɔɔnri mu kɔ kre, wra hlɛ kre tɔ mna ki le ŋmba wra pan mu u ŋga ki yi kre kɛɛ, mna tni. A leele pre praa wa fninyuŋgo wa kre kro na nyiɛlɛ kan u na na u le poŋgo.

21A wra kna mna yo pe pan mbo, "Kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ fa kre, aŋga ki pe kpra, a e ki loo na ndie ni."

22Leele pre kro yiɛ na shɔ u na, a kee tɛɛn yire yiraa yilii u nyuu kre na pe kro pe kawako ni. A pra kna na peyɛ wie mbo, "Josɛf pɔ wre ma ŋmbaa?"

23A wra kna mna yo pe pan "Kakra n wa ki na na yaa kre kee ŋga yo ni pan fio, na yambla trafun, muyɛ tra, kee nyjɛ o loo na mu pe Kapɛnɔm na kre, fuŋga mu da ŋu titi chia, yi pe mbe o le."

24Mbo, "Kpra na ni yuu e pan na, Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wa n wa a pe u shɔnli u chia fio.

25La, kpra kee ni yuu e pan kre, nyjila ŋga nu Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Elaija naa wa kre, lekuchiɛlɛ naa wa Israel leele nu tataara a pra nyjeeri tɔ yɛlɛ taarɛ na nyiɛpɔ kɔɔnanu, na nyiɛ na pan, a klo na to tra kre nu kro.

26Nde Nyiɛkpɔɔ nsra tia Elaija na sɛ ya pe wa na, la, Nyiɛkpɔɔ na tia wra sɛ ya lekuchlɔ wa na, wra yiri Zarifat na.

27A Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Elaisha nyjila kre, yiranyiɛrɛfɛɛnlɛ tataara naa wa Israel leele nu, nde u nsra pe wa tra, la, Naaman ŋmba wra yiri Siria na kre chiin wra tra."

28Ɔga leele mblɛ praa wa fninyuŋgo wa kre na kee yire loo kre, krɔ na pe kun kro.

29A pra taan mna yiri, mna u krɔ ŋunɔ mna yili na u ni chia kre na, mna sɛ na u ni nyua ŋga na pra pe chia kre sin kre mana na, mbra u ŋunɔɔ wa nyua krɔ wee ka nu.

30A Yesu na nyaari mna tro leele pre nu mna sɛ.

31A wra yiri wa mna sɛ Galilii chia ŋga pe yeeri Kapɛnɔm kre na, mna sɛ paara mu pe nyina Judae wuuble ka nu.

32A kee yire wra pe nyina yire na pe pe kawako ni. Ɔgi na, wra paara na jaŋga ni.

33Ɔumufɔɔn naa wa blɔ wa nu fninyuŋgo wa, a wra paara gedeŋge mbo,

34"Yesu ŋmba mu yiri Nazrɛt na, kee ŋgi ni wre na ŋu nyi hin? O klahaa mu pan ree? Ni chin ndro ŋmba sembremu wi ŋu, ŋu wi Nyiɛkpɔɔ Pɔ cheche wre."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35A Yesu na kna mna fuu u na mbo, "Pieri mu yili u nu mu sɛ." A ŋumufɔɔn wre na blɔ wre chan tra leele pre yiɛ na, mna chin mu yili u nu mu sɛ, a yaka nsra u ta.

36Kra leele pre kro pe kawako ni, a pra kna mna na peyɛ wie mbo, "Yira ŋgi kee nyini yi ŋga hin? A ndro ja mu fuu jaŋga ni ŋumufɔɔn na a ki yili lewo nu ŋga hin?”

37Titɛɛ kre nu, Yesu kee na kpali tra kre nu kro poŋgo.

38Yesu na yili fninyuŋgo wa mna sɛ Siimɔn katoo, kre nyjila kre na kabro Siimɔn nafun chlɔ yii, a pra u kee yo Yesu pan.

39A wra sɛ yire u jaara mna fuu yira kre na. Titɛɛ kre nu a kabro kre na laa chlɔ wre na, a wra saanla, a wra yiri mna sro pe mna pe ŋga.

40Ɔga yila na kɔ kre, mblɛ katoo yambla nyininyini na nyi kre na pe tio mna pan mu Yesu ŋga. A wra kɛnyi taataa pe kro na nununu mna pe tra kro.

41Ɔumufuɛn na yili leele nu tataara, a praa gble leni na yuu mbo, "Ɔu wi Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre." A Yesu na fuu pe na, u nsra tia pra paara. Ɔgi na, pra chin na wre wi Kristo wre.

42Ɔga nyiŋge na se kre Yesu na yili wa mna sɛ fimi lawee waa ka nu. A lenɛɛrɛ pre na u cha, mna sɛ u lawee. Ɔga pra u nya kre, pe nsraa chaa mbe u sɛ haka na.

43La, Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Ki fna mbe ni Nyiɛkpɔɔ ketaan kre yo mbe tro chiɛ yɛ na na. Kre ndra na Nyiɛkpɔɔ yila mu ni tun.”

44A wra nyaari mna ketaan kre kpali pe fninyinyi yire nu mu tro.

Luka 5

1Ki ble ka Yesu na sɛ yire Genesarɛt epo kre nyu na, a lenɛɛrɛ na kan mna pan mu wɛ u na, na Nyiɛkpɔɔ kee chaa mbe loo.

2A wra kna mna mbroe wɔfɛɛnlɛ plɛ krɔɛ shiin yɛ nya, na pe yi pɔ epo kre nyu na, na krɔɛ yirefɛɛnlɛ tii yi nu mu sɛ na pe asau jee.

3A Yesu na le krɔɛ yire ka nu, na Siimɔn wo yi krɔ kre. A wra kna mna yo u pan na u krɔ kre ŋunɔ mbe ki sɛ lalaa chiɛri. A Yesu na tni krɔ kre nu mna na paara na leele pre nyina.

4Ɔga Yesu na paara leele pre pan mna kɔ kre, a wra kna mna yo Siimɔn pan mbo, "Sɛ na krɔ kre ni lawee ŋga ki juo nu, mbe ŋu na mu wolo pre sɛ e asau yire wa wa, ee mbroe wɔ.”

5A Siimɔn na kna mbo, "Ni Tafun, o tnumu tun blee chiin, a o n yaka ta. La, mu nyu kee kre ndra na mbe asau kre wa.”

6Ɔga pra asau kre wa lɔɔ kre nu kre, pra mbroe wɔ tataara, a asau kre na chaa knumu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7A pra pe wolo mblɛ praa wa krɔ shiin wo kre nu pre yeeri, na pe paan ya pe na, a pra pan mna ya pe na, a pra mbroe pre wɔ krɔɛ shiin yire nyini, a krɔɛ yire naa chaa mbe tii tapan.

8Ŋga Siimɔn Pita na kee kre nya ma kre, a wra kna mna kosie kan Yesu yiɛ mbo, "Jande, ni Tafun, sisam pefun wi mi. Kena maa da ni na."

9Mbroe pre pra wɔ kre na wre na mblɛ praa wa wa kre kro pe kawako.

10Pan chɔɔ kra Siimɔn nɔɔlɔ Jemisi na Jɔn, Zebedii biile pre pe kawako. A Yesu na kna mna yo Siimɔn pan mbo, "Maa fiɛ! Mu yire aŋga na shie mu pe leele wɔfun."

11Ŋga pra pan mna krɔɛ yire pɔ lɔɔ nyu na kre, pra pe yirɛ kro ti wa mna taa Yesu kro.

12Ki ble ka Yesu naa wa kakpɔɛ yire ka na, a blɔ wa na pan u pan, na kokoe u knumu kro poŋgo, a wra pan mna to Yesu yiɛ mna u tali mbo, "Ni Tafun, na mu chaa, ti mbe ni saanla."

13A Yesu na kɛ tini mna taa u na, mna kna mbo, "Ni chaa. Kena, saanla!" Titɛɛ kre nu a kokue yire na laa blɔ wre na.

14A wra u jaari mna yo u pan mbo, "Maa shia ki yo ndro pan. La, sɛ muyɛ nyina Judae sɔfu wre pan, mu sra yirɛ nyjɛ Mbose mbra nyina yire wɔ, mbe ki mu dansiɛrɛ li."

15La, fuŋga Yesu mɛɛ na kpali kpɔɔ kuraa mu ya, a lenɛɛrɛ na kan mu pan mbe u kee yire loo, mbe u pe tra.

16La, Yesu naa pe tii na shie fimi lawee ka nu mbe sɛ nyiɛtali.

17Ki ble ka Yesu naa leele nyina, na kre nyjila kre, na Farisiie plɛ na mbra nyinafɛɛnlɛ mblɛ pra yiri Galilii na Judee chiɛ yire kro na, na Jerusalɛm na, na pan mna fni wa, a o Tafun Nyiɛkpɔɔ wre jaŋga na pan Yesu nu, a wra yambla tra.

18A bilɛ plɛ na fna wa tio dɛŋglɛ ni, mna pan na kolo chaa mbe le na u ni katoo ŋga nu Yesu na nyi kre nu, mbe u tɛɛ Yesu yiɛ.

19A imi leele pre na nɛɛ kre ndra na, pe n sra kolo ta mbe da na u ni Yesu na. Kra tia pra nduu na yaŋu wre ni katoo ŋga nu Yesu na nyi kre ndra na, mna lahoo ŋga kra Yesu tɔ kre tuu mu vru, mna yaŋu wre tre u dɛŋglɛ ni mna tɛɛ Yesu yiɛ tata.

20Ŋga Yesu na nya na leele pre shɔnlie kpɔɔ kre, a wra kna mna yo yaŋu wre pan, mbo, "Awe, mu sisam kro ki laa mu na."

21A mbra nyinafɛɛnlɛ pre na Farisiie pre na kna na peyɛ wie, mbo, "A ndro ŋmbi wi ŋmba a wra jiɛnlɛ kee yuu ma ŋga hin? Na Nyiɛkpɔɔ bɔkɔ, ndro ŋmbi we jaa sisam ti mbe kɛ hin?"

22Yesu na pe jawala kee nya, mna kna mna yo pe pan mbo, "Mni a e na kee nyjɛ jawa e ndra hin?

23Ŋga mbe yo na 'mu sisam kro ki laa mu na' yoo kii foofoo ree, ndee ŋga mbe yo na 'yiri mu nyaari yi' hin?

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24La, ŋga ni chaa mbe e chin yi na, Lewo Pɔ wree jaŋga ni tra mna mbe jaa sisam ti mbe kɛ." A wra kna mu yo fna wre pan mbo, "Ni yo mu pan na yiri mu mu dɛŋglɛ wru mu sɛ mu katoo.”

25Titɛɛ kre nu a blɔ wre na yiri mna u dɛŋglɛ kru leele pre yiɛ na, mna sɛ katoo, na Nyiɛkpɔɔ kaa mɛɛ.

26Kra leele pre kro pe kawako ni, a fiɛrɛ na pe yii, a praa Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ na yuu mbo, "Aŋga rɛ, o kawako kee nya.”

27Yire kee nyjɛ kɔkro kre, Yesu na yili fimi na mna sɛ lampoo shɔfun wa nya na uu wa mu tni u lampoo shɔ nyuŋgo. Praa u yeeri Levi. A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Yiri mu taa ni kro!”

28A Levi na yiri mna u yirɛ kro ti wa mna taa Yesu kro.

29A Levi na sɛ sro pe badaŋga wre titi katoo Yesu pan, a lampoo shɔfɛɛnlɛ tataara na lenɛɛrɛ na sɛ chaa mu li na pe ni.

30A Farisiie pre na pe mbra nyinafɛɛnlɛ pre naa taanri Yesu twanfɛɛnlɛ pre na mbo, "Yira ŋgi ki tia e chaa mu li mu gbɔ na lampoo shɔfɛɛnlɛ na sisam pefɛɛnlɛ mblɛ ni ŋga hin?”

31A Yesu na kna mna yo pe pan, mbo, "Mblɛ pe n na yaa kre n yambla trafun shian, fɔna mblɛ pe yaa kre.

32Ni n pan mbe paan leele mblɛ pe fraka yeeri, la sisampefɛɛnlɛ pan ni pan, mbe pe pe jawala chinɛ.”

33A pra kna mna yo Yesu pan mbo, "Jɔn twanfɛɛnlɛ pre naa blefuni na nyiɛtali nyjila kro nu, a pan chɔɔ Farisiie pre twanfɛɛnlɛ pre pini, la, ŋu twanfɛɛnlɛ mblɛ lii na gboo.”

34A Yesu na kna mna pe wie mbo, "Kena ŋga bijɔplɔ wree wa u nɔɔlɔ jaara ŋga, u nɔɔlɔ pre fna mbe blefun ra?

35La, nyjila ka paan mbe pe paan bijɔplɔ wre bali mbe sɛ, yire ble yire nu pie blefun.”

36A Yesu na kna mna pe gbun yomini ka mbo, "Ndro n wa mbe dodoŋgi fɔŋgɔ kun mbe ki tɛɛ mbe lɛɛ tɔ, na ki pe ma kre, fɔŋgɔ kre we kla, a lɛɛ kre wa jaa tɔ chiriri mbe nyu.

37A ndro wa n wa mbe sifiŋge fɔŋgɔ le yurɔ hlɛ gbolo lɛɛ nu. Na kre ma, sifiŋge kre we kan mbe gbolo lɛɛ kre wali, mbe simi kre kna mbe wo, mbe gbolo kre kla (fawolo pre naa simi leni yurɔ hlɛ gbolo nu).

38La, sifiŋge fɔŋgɔ fna yurɔ hlɛ gbolo fɔŋgɔ nu.

39A ndro n wa mbe simi ŋga ki lɛ gbɔ mbe yiri kre kro mbra ŋga ki n lɛ chaa, we yo na lɛɛ kre nyu."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luka 6

1Wuu ble ka nu Yesu naa tro fifiire see ka nu, a u twanfɛɛnlɛ pre naa fifiire yire yɛ mbru na tuŋgo kɛɛ na kaa.

2A Farisiie pre plɛ na kna mu pe wie mbo, "Yira ŋgi ki tia e na kee ŋga ki n fna mbe e pe wuu ble nu, a e na ki pini ŋga hin?”

3A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Nyjila ŋga ni klo na Devid, na u kotɔmblɔ pre ta kre, kee ŋga pra pe kre, e n ki tɔɔnri tun ra?

4Imi na wra sɛ le Nyiɛkpɔɔ suminyuŋgo, mna sɛ paanu ŋga praa teeri Nyiɛkpɔɔ pan kre wru mu ka, mna u kotɔmblɔ pre ŋga haŋa a pra ka, la, na ki mbra taan na lewaa we kre paanu kre ka, fɔna sɔfue pre chiin bɔkɔ.”

5A wra kna mna yo pe pan mbo, "Lewo Pɔ wre wi wuuble kre Tafun.”

6Judae Wuuble ka na to na, a Yesu na sɛ le fninyuŋgo ka nu mnaa leele nyina. Kre nyjila kre na blɔ waa wa wa, a u kalie kɛ ku.

7A mbra nyinafɛɛnlɛ pre na Farisiie pre naa Yesu le na we yaŋu wre tra, mbe pe yire kre na mbe u ta mbe yii.

8La, Yesu na leele pre jawala chin, a wra kna mna yo kɛ kuo wre pan mbo, "Yiri mu yire mna!" A wra yiri mna yire wa.

9A Yesu na kna mna yo leele pre pan mbo, "Ni chaa mbe e wie kee nunu, kena mbra kolo ŋga mbe o chichie, ndee sisam pe wuuble ra? Ki fna o leele ŋmaa shɔ ree ki fna o pe ŋmaa kla hin?”

10A Yesu na kna mna leele pre kro le mu fni mna kna mu yo yaŋu wre pan mbo, "Mu kɛ kre tini." A wra ki tini, a kɛ kre na ndru mu pe na ki fa yi kama.

11Ŋga kra pan ma kre, krɔ na pe kun kpɔɔ, a pra kna na bɔɔnri na peyɛ ni imi pie Yesu pe.

12Yire ble yire nu Yesu na sɛ nyuɛ yɛ na nyiɛtali haa, wra nyiɛtali hali a nyiŋge na pan mu se.

13Ŋga nyiŋge na se kre, a wra u twanfɛɛnlɛ pre yeeri mna kɛmbɔshiin wɔ pe nu mna pe mɛɛ tɛɛ bitumblɔ.

14Mblɛ wra wɔ kre mɛɛ yi kre, Siimɔn, a wra u ŋga Pita mu ya, na Siimɔn wre chunu Andriu, na Jemisi, na Jɔn, na Filipo, na Batolomio,

15na Matio, na Tɔmasi, Alfio pɔ Jemisi, na Siimɔn ŋmba praa yeeri Ziloɔt wre,

16na Jemisi pɔ Judas, na Judas Iskariɔt, ŋmba wra kɔ mna Yesu wɔ mu ŋga kre.

17Ŋga wre na pre na yiri nyua kre na mna tii kre, pra pan mu yire lawee mbrɛrɛ ka nu, wre na u twanfɛɛnlɛ pre tataara ni. Lenɛɛrɛ na yiri Judea na Jerusalɛm na, na lɔɔ nyu chiɛ nyjɛ pe yeeri Tiro na Sidon yire na mna pan wa. Pra pan mbe paan u kee yire loo, mbe u pe tra.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18A wra mblɛ ŋumufuɛn naa hau kre tra.

19A lenɛɛrɛ pre kro naa u chaa mbe kɛ taa u na. Ɔgi na, jaŋga naa yilii u nu na pe kro trai.

20A Yesu na kna mu yiɛ kan u twanfɛɛnlɛ pre na, mna yo pe pan mbo, "E mblɛ e shian wo yi dwamu. Ɔgi na? Yire wo yi Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre.

21E mblɛ klo ta aŋga wo yi dwamu. Ɔgi na? Yire ee kɔɔ yɔɔ. E mblɛ e nyɛni aŋga wo yi dwamu. Ɔgi na? Yire ee kɔɔ tɛɛ.

22Mi ndra na, e mblɛ pe pra mu e wɔ mu ŋga, mu na e tɛɛlɛ, mu na e yeeri Sutna kre, e wo yi dwamu.

23Na ki pan ma kre, e ti mbe e yiɛ shɔ kpɔɔ. Ɔgi na? E fɔtɔɔrɔ kpɔɔ nyjeeri. Pan chɔɔ, e tolɛɛlɛ na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre pe.

24La, yire mblɛ e ta kre, e atɛ! Ɔgi na? E eyɛ li mu kɔ.

25Yire mblɛ e yɔɔ fuŋgaami kre, e atɛ. Ɔgi na? Klo we kɔɔ e gbo. Yire mblɛ e tɛɛ aŋga kre, e atɛ. Ɔgi na? Ee kɔɔ nyɛni kpɔɔ.

26A yire mblɛ leele kro e kee chichie yuu kre, e atɛ! Ɔgi na? Pan chɔɔ, e tolɛɛlɛ pre naa kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre pini.”

27"La, yire mblɛ e ni kee ndru kre, ni yuu e pan, e e loŋgoolo kori, e na mblɛ pe e pra kre pini chichie.

28E na dwan e na mblɛ pe e suni kre kaan, a mblɛ pe e tɛɛlɛ kre, e na nyiɛtali e na pe kaan.

29A na ndro mu yiɛ kokoo ŋga ja kre, kokoo haŋa kre kna mu tɛɛ u pan. A na ndro mu dodoŋgi fimi wo shɔ kre, u ŋga lam wo mbe u ya.

30A ndro ŋmba we e tali kpan e u ŋga, a na ndro e yira wru jaŋga na kre, yaa ki shɔ u pan.

31Kena nyjɛ e chaa mbe pra pini e na kre, e na yire pini e ŋmbilɛ na.

32Kena na e mblɛ pe e kori kre chiin kori, mɛɛ ŋgi kii wa ki nu hin? Pan sisampefɛɛnlɛ pre pini, mblɛ pe pe kori kre pe kori.

33A na e chichie pini na mblɛ pe e pini chichie kre chiin kaan, mɛɛ ŋgi kii wa ki nu hin? Pan chɔɔ sisampefɛɛnlɛ pre pini.

34A mblɛ na e kaan na ee ta mbe shɔ pe pan kre, na e pre jin, mɛɛ ŋgi ee ta hin? Sisampefɛɛnlɛ pre, peyɛ pe jini, na shio peyɛ pan na chɔɔ.

35Kena e e loŋgoolo kori, e na chichie pini e na jini, la, yaa na kaan na pie tɔ mbe e ŋga. Na e pe ma kre e fɔtɔɔrɔ we kpɔɔ, a ee pe Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa nyjeeri kre biile. Ɔgi na, u lɛɛ tna na ayɛtefɛɛnlɛ na ndra shelifɛɛnlɛ ni kro.

36Kena e pe foorochinfɛɛnlɛ imi na e lɛ Nyiɛkpɔɔ wre pe foorochinfun kre.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37"Kena yaa na kpra kuun nyaanyaa, mbe Nyiɛkpɔɔ waa e kpra kun, a yaa na e ŋmbilɛ gbuun na pimi ni, mbe Nyiɛkpɔɔ waa e gbun na pimi ni. E na tii e na kee mbe Nyiɛkpɔɔ ti mbe e kɛ.

38E na e ŋmbilɛ kaan, Nyiɛkpɔɔ we e ŋga. We kra yira tɛɛ mbe kra kama mbe e ŋga, mbe ki fɛɛri kama, mbe ki nyaara mbe yi le mbe ki nyi mbe wo. Ɔgi na, Kra yira ŋga ni mu yirɛ kra mbe ŋga kre, kre ni Nyiɛkpɔɔ we kra mbe mu ŋga."

39Yesu na pe gbun yomini ka mbo, "Fuun we ja mbe fuun yii kaan na ree? Na ki pan ma, pe kro shiin wa to wee nunu nu ree?

40Twanfun na wɛ u nyinafun na. La, na u u nyina chiriri we pe na u nyinafun wi.

41A yira ŋgi ki tia kra fiɛn ŋga kii wa mu ŋmbrɔ nyini kre, a mu kre nya, la, kpɔɔ ŋga kii wa ŋu titi nyibie kre, a mu n kre nya hin?

42Ndee ŋgi ki ti mbe mu yo mu ŋmbrɔ pan na awe, ti mbe ni kra fiɛn ŋga wɔ mu nyini, a kpɔɔ ŋga kii wa ŋu titi nyini kre, a mu n kre wɔ tun hin? Yire yiɛnyumufɛɛnlɛ, e kra kpɔɛ nyjɛ yii wa e nyiɛlɛ yire wɔ tun, kre ee nya chiriri, mbe chiin jaa e ŋmbilɛ wee fiɛn fiɛn yire wɔ pe pan."

43"Ɔgi na, tiŋge chiriri na sɛŋgɛ sisaa sɛ, ndee mbe tiŋge sisaa sɛŋgɛ chiriri sɛ.

44Tinge kro ki sɛŋgɛ na pe yire na ki chini. Ɔgi na, ma jaa lombru sɛŋgɛ kun, wufiun tiŋge na.

45Lewo kepele chichie ŋga kii wa u loloŋgo nu kre, kre ki tia wra chichie pini. A lewo sisam kepele ŋga kii wa u loloŋgo nu kre, kre ki tia wra sisam pini. Kena kee ŋga kii wa loloŋgo nu mu ki nyi kre, kre nyu yuu.

46Yira ŋgi ki tia e na ni yeeri Tafun, a la, nyjɛ ni yo e pe kre a yaa yire pe hin?

47Lewo ŋmba we pan ni pan, mbe ni kee yire loo, mbe li yi na kre, mbe e nyina imi we pe,

48pan ufun wre nyi na blɔ ŋmba wra yo we u katoo sin, mna sɛ dnɛ ndra tuu, a kra jio, a wra ki nɔɔ le mu taa dnɛ kre na, ŋga nyiɛ na pan, a lɔɛ na nyi, mna fo mna pan mu le ki nu, ki nsra ja mna ki chan. Ɔgi na, na wra ki sin chichie.

49La, ŋmba u ni kee yire ndru a wa li yi na kre, pan u nyi na blɔ ŋmba wra yo we u nyuŋgo sin, mna ki sin to mu taa tra na, u nsra ki nɔɔ le chiriri. Nyiɛ na pan mna fo mu le ki nu, a kra to. Nyuŋgo kre too na peere."

Luka 7

1Ɔga Yesu na paara leele pre pan mna kɔ kre, wra sɛ Kapɛnɔm na.

2Sojae lafaa lefun wa naa wa chia kre na, a u tnu wa naa yaa mna yire kum kɛ na, blɔ wre naa u tnu wre kee chaa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Ŋga wre sojae lopom ŋmba na Yesu kee loo kre, wra Judae loplombo pre plɛ tun u pan na u paan u tnu wa tra u pan.

4A pra pan mna Yesu tali mbo, "Jande, wre blɔ ŋmba fna mbe mu sɛ ya u na.

5Ŋgi na, u wre Judae kori, mu fninyuŋgo sin mu o ŋga."

6A Yesu na kna mna taa pe na a pe kro naa shie. Kra kro chiɛri mbe pe le lopom wre katoo, a lopom wre na u nɔɔlɔ tun Yesu pan mbo, "Ni Tafun, maa muyɛ fna, ni n fna na mu le ni katoo,

7a ni n fna mbe da mu na. Kena yire wa mu paara mu ni tnu wre tra ni pan.

8Mi chɔɔ jaŋga ka jaara ni nyi, a nii wa na sojae ni ni jaara, na ni yo wa pan na u sɛ, we sɛ, a na ni yo wa pan na u pan, we pan, a na ni yo ni tnu pan na pe imi, we ki pe."

9Ŋga Yesu na blɔ wre kee kre loo kre, u kee na u pe kawako, a wra kna mna yo lenɛɛrɛ pre pra taa u kro kre pan mbo, "Kpra na ni yuu e pan, ni n da mu shɔnlie ŋga nyini nya tun, hali Israel leele nu."

10Ŋga sojae lopom wre bitumblɔ pre na ndru mu pan katoo kre, na u tnu wre saanla.

11Kee nyjɛ kɔkro kre, ki nsra mu a Yesu na sɛ chia ka na praa ki yeeri Nein, u twanfɛɛnlɛ pre na lenɛɛrɛ na taa u kro.

12Ŋga pra da chia kre jlonwee nyu na kre, na blɔ wa ku praa shie u le haa, blɔ wre chiin u lo na se, a u lo wre na pe lekuchɔ, a lenɛɛrɛ na yili mna taa chlɔ wre kro.

13Ŋga o Tafun wre na chlɔ wre nya kre, u kee na pe u pan fooro ni, a wra kna mna yo u pan mbo, "Maa nyɛni!"

14A Yesu na nyaari mna sɛ kɛ taa daka kre na, a leele mblɛ pra gboo wre tio kre na yire. A wra kna mna yo gboo wre pan mbo, "Nyanyjɛble, ni yo mu pan, Yiri!"

15A gboo wre na yiri mu tni, mnaa paara. A wra u wru mu le u lo kɛɛ.

16Fiɛrɛ na leele pre kro yii. A praa Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ na yuu mbo, "Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun kpɔɔ yiri o nu, a Nyiɛkpɔɔ pan u leele shɔhaa."

17A kee ŋga wra pe kre na kpali Judae tra kre na tra nyjɛ yira mbra wa yire kro nu poŋgo.

18Ŋga kra pan ma kre, Jɔn twanfɛɛnlɛ pre na sɛ kee nyjɛ Yesu naa piin yire krɛrɛ bɔ u pan.

19A Jɔn na u twanfɛɛnlɛ pre shiin wɔ, mna pe tun Yesu pan na pe sɛ u wie, mbo, "Ŋu wi ŋmba u paan kre ree o na fuŋu sri hin?"

20Ŋga pra sɛ kre, a pra sɛ Yesu wie mbo, "Jɔn, ndrajefun wre, u o tun mu pan mbo, 'Ŋu wi ŋmba we pan wre, ree o na fuŋu sri hin?' "

21Kre nyjila kre nu na Yesu yambla nyininyini tra tataara mna ŋumufuɛn wɔ plɛ nu. A wra tia lenɛɛrɛ mblɛ pra fun nyiɛlɛ na, naa nyaa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22A Yesu na kna mna yo Jɔn twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E sɛ kee nyjɛ e loo mu nya yire yo Jɔn pan na fuunlo nyaa, a mblɛ pe fuuru yiri mu yire, a mblɛ na yiranyiɛrɛ nyi kre saanla, a kpoolo na ndru, a gboolo nyi, a shianfɛɛnlɛ ketaan kre ta na ndru.

23Kena ŋmba u ni shɔnli kre wo yi dwamu.”

24Ŋga Jɔn bitumblɔ pre na ndru mna sɛ kre, Yesu na Jɔn kee yo lenɛɛrɛ pre pan mbo, "Ŋga e na yili mna sɛ Jɔn pan fimi lawee yire nu kre, ŋgi e naa jawa na ee sɛ nya hin? Nyaa nyjɛ fuflɛ mɔŋɔi ree?

25Kena yira ŋgi nyini pan e na sɛ wa hin? Ndro ŋmba u dodonyi chichiele le lehaa e na sɛ ee? E le, mblɛ pe dodonyi chichiele leni, mu na peyɛ lii pe tnimu nu kre, ŋunu katoo pe nyi.

26Kena e ni nyina nyjɛ pan e na sɛ wa. Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wa lehaa e na sɛ ree? Kpra na e ti ni yo e pan, e na ŋmba wra wɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun na nya.

27Ŋgi na, wre Jɔn ŋmba kee pra nyunɔ mu tɛɛ fa kre mbo, 'E le, mbe ni bituŋu tun mbe u yiɛ klu mu pan. Wre we yiɛ klu mbe sɛ kolo gbeele mu pan.’

28E ti ni yo e pan, leweele nu, ndro n wa mu wɛ Jɔn na, a nde ŋmba uu fiɛn Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu kre wɛ u na.”

29Lenɛɛrɛ pre na lampoo shɔfɛɛnlɛ pre na Yesu kee yire loo, na Jɔn pe ndrɛ je, a praa yuu na Nyiɛkpɔɔ pe kprafun.

30La, Farisiie pre na Mbose mbra twanfɛɛnlɛ pre na kee ŋga Nyiɛkpɔɔ naa chaa mbe pe pe pan kre je, a pe nsra tia Jɔn na pe ndrɛ je.

31A Yesu na kna mbo, "Kena leele mblɛ nyini ni kuraa ni mbe aŋga leele mblɛ wru mbe gbun hin? A yira ŋgi sembremu pe wru ŋga hin?

32Pan pe nyi na biile mblɛ pee wa mu tni jafa lawee nu lɛ. Mbe plɛ kna mbe yo plɛ pan mbo, 'O bijam mɛɛ kɔ e pan, a e je; e n yɔ. A o kumu kpali, a e je; e n nyɛni.’

33Jɔn ndrajefun na pan na blefuni, a u nsraa simi ka na ka gboo, a e naa yuu na ŋumufɔɔn wa u nu.

34A Lewo Pɔ wre pan na lii na gboo, a e na yuu na lilio na gbɔgbɔɔ wi, a u nɔɔlɔ lɛ sisam pefɛɛnlɛ na lampoo shɔfɛɛnlɛ.

35La, Nyiɛkpɔɔ kachindɛ, u biile pe ki chini.”

36Bawa Farisiie pre wa na u yeeri mbe u sɛ li u katoo. A Yesu na sɛ, mna sɛ tni lihaa wa.

37Chlɔ sisampefun wa naa wa chia kre na, ŋga wra loo titɛɛ kre nu na Yesuu wa na lii Farisiie wo wre katoo kre, wra sɛ na alabasta tlade gbolo ka ni,

38mna sɛ yire Yesu kro, mna kosie kan mna u jeelee yii, mna nyɛni, a u yotunyi na fo mna Yesu jeelee nyiŋge. A chlɔ wre na u ndra nyjuro yii mna u yotunyi yire tlu, mna Yesu jeelee shiun mna tlade kre kna mna wo u jeelee na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39Ŋga Farisiie wo ŋmba wra sɛ na Yesu ni u katoo kre na kee ŋga nya kre, wra kna na yuu u jawala nu mbo, "Na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wi blɔ ŋmba yɛŋgɛ kaa we na ndro ŋmba nyini wi chlɔ ŋmba u kɛ taari u na ŋga chin. Ŋgi na, sisam pefun titi wi."

40A Yesu na kna mna yo blɔ wre pan mbo, "Siimɔn, nii wa na kee ka ni mbe yo mu pan." A wra kna mbo, "Nyinafun, ki yo ni pan."

41A wra kna mbo, "Bilɛ shiin plɛ pra swajinfun wa fɔlɔ li, jlewo wre na u fɔlɔ li denari lafɛɛ kunɔ, a shiin wo wre na u fɔlɔ li danarii fuloe shiin na kɛ.

42Ŋga swafun wre na nya na pia jaa yi tɔ kre, wra fɔɔlɛɛ yire ti mna pe kro shiin kɛ. Kena pre leele shiin mblɛ, ŋmbi we na swafun wre kee chaa kpɔɔ hin?"

43A Siimɔn na kna mbo, "Ni jawa na ŋmba fɔlɔ ki kpɔɔ wre wi." A Yesu na kna mbo, "Mu kpra yo."

44A Yesu na kna mna chlɔ wre le, mna yo Siimɔn pan mbo, "Mu chlɔ ŋmba nyaa? Ni pan mu katoo, la, mu n ni jeelee je. La, u yotunyi tɛɛ mu ni jeelee je, mu u ndra nyjuroe tɛɛ mu yi tlu.

45Mu n ni nyu shiun, a mu yire ŋga ni le katoo ŋga nu, chlɔ ŋmba n ni jeelee shiuun ti.

46Mu n ni ndra fa na simi ni, la, chlɔ ŋmba ni jeelee fa na tlade ni.

47Kre ndra na, ti mbe ni yo mbe mu loo, u koroo ŋga u nyina kre nyina na u sisam tataara nyjɛ u pe yire kro, ni yi ti mu u kɛ. Ŋmba pie ti mbe kɛ fiɛn kre, mu chin na u koroo kii fiɛn"

48A Yesu na kna mu yo chlɔ wre pan mbo, "Ni mu sisam ti mu mu kɛ."

49A mblɛ praa wa mu tni tebru na lihaa wa kre na kna na peyɛ wie mbo, "A ndro ŋmbi sembremu wi ŋmba, a wra sisam tii na kee ŋga hin?"

50A Yesu na kna mna yo chlɔ wre pan mbo, "Mu shɔnlie mu shɔ, kena sɛ na wejinyiŋge ni."

Luka 8

1Nyjila chiɛri ka kɔkro kre, Yesu na kila mna tro kakpɔɛ na kabɛɛlɛ yɛ na, na ketaan kre, na Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre kee yuu.

2Wre na bitumblɔ kɛmbɔshiin pre na chiɛlɛ mblɛ nu wra ŋumufuɛn wɔ mna pe tra kre kro pra sɛ. Maria ŋmba praa yeeri Magdalene ŋmba nu wra ŋumufuɛn kɔɔnashiin wɔ kre,

3na Joana, Hɛrodi katoo lefun ŋmba praa yeeri Choza wre chɔ, na Susana, na chiɛlɛ tataara mblɛ praa nyaari pre titi kooloe na, na yaa Yesu na u bitumblɔ na kre.

4Ŋga lenɛɛrɛ mblɛ pra yiri chiɛ yire na, na pan mu fni u lawee kre, a wra pe gbun yomini ka mbo,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5"Blɔ wa wra sɛ u yirɛ bie yɛ wohaa, ŋga wraa yi woni kre yɛ na wo kolo mbɛɛ na, a leele na yi taanla, a hanyiɛlɛ na yi li.

6A yi yɛ na wo tra ŋga nu dnɛ nyi nu, ŋga yira ŋɔɔ mbe yili to, mna ku. Ɔgi na, na yi nsra nyumu ta.

7A yi yɛ na wo wuuro nu, a yire na wuuro yire na chaa mu fin, a wuuro yire na yi fɔ a yira ku.

8A Yirɛ bie yire yɛ na wo tra taan na, mna fin, mna sɛ lafaa lafaa." A Yesu na kna mbo, "Ɔmba uu ndie ni kre u ndie tɛɛ u loo."

9Yesu twanfɛɛnlɛ pre na u wie, na yomini kre nɔɔ yi ŋgi hin?

10A wra kna mbo, "Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kee ŋga ki ndra kre, pe yire nyina ke yi, la, leele hamblɛ pre pan rɛ, yomɛɛlɛ nu pie pe nyina ki yi. Pie nyiɛlɛ nyaa mbra le, la pia kee kre nya, pie kee kre loo, la pia ki nɔɔ loo.

11Kena yomini kre nɔɔ yi kre, yirɛ bie yire yi Nyiɛkpɔɔ ketaan kre.

12Nyjɛ yira wo kolo mbɛɛ na kre lɛ mblɛ pe ketaan kre ndru, mbe Sutna pan mbe ki wɔ pe lolonyi nu, mbe pia kee kre shɔ mbe li, mbe pe pe shɔ.

13A nyjɛ yira wo dnɛ lawee kre lɛ mblɛ pe ketaan kre ndru mbe ki shɔ na yɛshɔɔrɔ ni, la, kee kre wa tni pe nu. Na pe kee kre shɔnli maa, na penlee waa pan to, na pe to.

14A yirɛ bie nyjɛ yira sɛ wo wuuro nu kre lɛ mblɛ pe ketaan kre ndru, mbe waŋgra kebɛɛlɛ, na waŋgra yirɛ na ki yɛshɔɔrɔ pan mbe tni pe nu mbe ketaan kre fɔ, mbe kia jaa sɛ.

15A nyjɛ yira sɛ wo tra taan kre nu kre lɛ mblɛ pe ketaan kre ndru na loloŋgo chichie ni, mbe frɔ mbe kee kre jaa sɛ pe nu."

16"Ndro wa kania mu mbe yira tɛɛ mbe ki juule, ndee mbe ki le mpa ndoo. La, kania taayira na pe ki muni na taari, na ndro le katoo mbe u nya ki na.

17Ɔgi na, kre yira n wa a pe ki ndra mbe kia kɔ mbe yili fimi na.

18Kena kee kre e ndru kre, e ki dɔɔta. Ɔgi na, ŋmba uu ka ni mu ki le chichie kre, pie ka ya u pan mbe u ta nɛɛrɛ. A ŋmba uu fiɛn ni a u n ki le chichie kre, chiɛri ŋga ni u nyi kre kuraa pie ki shɔ u kɛɛ."

19Kre nyila kre nu Yesu lo na u chinlɛ na pan na u chaa, a imi leele pre na nɛɛ kre ndra na, pe nsra kolo ta mbe da u na.

20A pra yo u pan mbo, "Mu lo na na mu chinlɛɛ wa mu yire fimi na, na mu chaa mbe nya."

21A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Ni lo na ni chinlɛ lɛ mblɛ pe Nyiɛkpɔɔ kee kre ndru na lii ki na kre."

22Ki ble ka Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na le krɔ nu, a wra yo pe pan mbo, "E ti mbe o kun lɔɔ kro kokoo ŋgaa na."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Ŋga praa shie kre, Yesu naa ŋunu. A fuflɛ kpɔɔ ka na gbun lɔɔ kre yiɛ na, a nyumu
na le krɔ kre nu, a kraa chaa mbe kna.

24A twanfɛɛnlɛ pre na Yesu gbun mu nyi mna yo u pan mbo, "O Tafun, o chaa ku!" A
Yesu na yiri mna fuu fuflɛ kre, na nyumu kre na, a yira yire dimm.

25A wra kna mna yo pe pan mbo, "Sena e shɔnlie sɛ hin?" Kee kre na pe pe kawako
ni, a fiɛrɛ na pe yii, a pra kna na peyɛ wie mbo, "Ndro ŋmbi nyini wi ŋmba hin, na u
fuu fuflɛ na nyumu na mbe yi yire dimm ŋga hin?”

26A pra sɛ le Gerasenie tra nu, kraa wa Galilii mbɛɛ na.

27Ŋga wra le tra kre nu kre, blɔ wa na pan mna u fni, na ŋumufɔɔn wa u nu, kie pe
nyjila tataara na wra yoŋgo tɔ, a wa tni katoo, fanyi weele nu wraa sni.

28Ŋga wra Yesu nya kre, a wra gble fɔɔri mu le, mna pan mu to u yiɛ, mna paara
gedeŋge mbo, "Yesu, Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa nyjeeri kre pɔ, mu yira ŋgi kii wa ni pan
hin? Ni mu tali, maa shia ni kla!”

29Na Yesu klu mu yo ŋumufɔɔn wre pan na u yili blɔ wre nu. Nyjila tataara nu na
ŋumufɔɔn wre yiri u nu a pe u kanpan tuŋmble na kre, we tɔɔnrɔ mɛnyi yire kunumu
mbe wa, mbe ŋumufɔɔn wre sɛ na u ni fimi lawee nu.

30A Yesu na kna mna u wie mbo, "Mu mɛɛ yi ŋgi hin?" A wra kna mbo, "Ni mɛɛ
Ligion." Ŋgi na, na ŋumufuɛn nɛɛ u nu.

31A ŋumufuɛn pre na u tali na waa shia pe ni mbe pe sɛ wee ŋga ki n nyukɔɔrɔ ni kre
nu.

32Kre nyjila kre na prakoe plɛɛ wa na kaa nyua ka mbɛɛ na wa, a pra Yesu tali na u ti
mbe pe sɛ le prakoe pre nu. A wra pe ŋga kolo.

33A ŋumufuɛn pre na yili blɔ wre nu, mna sɛ le prakoe pre nu, a pra mɔŋɔ poŋgo mna
sɛ to tapla kre nu, a kra pe li.

34Ŋga yurɛ pre lefɛɛnlɛ na kee ŋga kra pe kre nya kre, pra fɛ mna sɛ mandiɛ bɔ chiɛ
nyjɛ yiraa wa wa yire kro na.

35A leele na yili mna sɛ kee ŋga ki pe kre lehaa. Pra sɛ Yesu lawee mna blɔ ŋmba nu u
ŋumufuɛn yire wɔ wre nya, na uu wa mu tni u jaara. Na u yiɛ to kama, a u yoŋgo tɔ, a
fiɛrɛ na pe yii.

36Mblɛ pra sɛ u nya kre na leele bɔ mandiɛ, imi na ŋumufuɛnfun wre saanla mu da.

37A leele mblɛ praa wa Gerasenie pre tra nu kre kro naa yuu na Yesu u yili pe pan tra
kre nu. Ŋgi na, fiɛrɛ na pe yii kpɔɔ. Kra tia Yesu na le krɔ nu mna ndru u kro.

38Blɔ ŋmba nu ŋumufuɛn yire na yili kre na Yesu tali mbo, "Jande, ti mbe mi na ŋu
sɛ.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Ndru mu sɛ mu katoo mu sɛ kee ŋga Nyiɛkpɔɔ pe mu mu ŋga kre bɔ." A blɔ wre na sɛ chia lam, mna sɛ na kee ŋga Yesu pe u na kre kpali na tro.

40Ɔga Yesu na ndru mu kun epo kre kro kre, lenɛɛrɛ na pan mu u fni. Ɔgi na, na pe kro u sri.

41Bawa Judae fninyuŋgo loplombo pre wa, praa u yeeri Jairɔs, na pan mna kosie kan Yesu yiɛ, mna u tali na u ti pe sɛ u katoo.

42Ɔgi na, na u pɔ bichable nunu ŋmba u se we pe yɛlɛ kɛmbɔshiin, na u yaa mu chaa ku. Ɔga Yesu naa shie blɔ wre katoo kre, lenɛɛrɛ pre na wɛ u na, mnaa u frɛ.

43Na nyimi woni chlɔ wa pan mu wɛ yɛlɛ kɛmbɔshiin na, a u tra chiin mu pra.

44A chlɔ wre na yiri mu chaa lenɛɛrɛ pre nu mu taa Yesu kro, mna sɛ kɛ taa u dodoŋgi nyu na, titɛɛ kre nu to, a u nyimi woo kre na kun.

45A Yesu na kna mbo, "Ndro ŋmbi u kɛ taa ni na ŋga hin?" A pe kro na kaala. A Pita na kna mbo, "Ni Tafun, na leele pre nɛɛ mu na, na gbuun mu na kro poŋgo."

46A Yesu na kna mbo, "Ndro kɛ taa ni na. Ɔgi na, ni chin na faŋga ka yili ni nu."

47Chlɔ wre na nya na wa jaa ndra, a wra pan mna kosie kan Yesu yiɛ, na seeri, mna paara lenɛɛrɛ pre kro yiɛ na, mna nyina ŋga ki tia a u kɛ taa u na, na imi na u saanla titɛɛ kre nu.

48A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Ni pɔ, mu shɔnlie mu shɔ. Sɛ na wejinyiŋge ni."

49Yesu naa wa mu yire na paara, a blɔ wa na yiri Judae fninyuŋgo lopom wre katoo mna pan mbo, "Mu pɔ wre ku. Kena maa tuwi mbe nyinafun wre hau."

50La, ŋga Yesu na kee kre loo kre, a wra kna mna yo u pan mbo, "Maa fiɛ, shɔnli rɛ, we ŋmaa ta."

51Ɔga Yesu na sɛ le katoo wa kre, u nsra tia ndro na le wa, fɔna wre na Pita, na Jɔn, na Jemisi, na pɔ wre lɛ na u lo chiin.

52Mblɛ praa wa wa kro naa nyɛni na fooro lii, a Yesu na kna mbo, "Yaa nyɛni. Ɔgi na, pɔ wre, u n ku. Sni u sni."

53A pra laa mu to na Yesu tɛɛ, na pre chin na kuu pɔ wre ku.

54A Yesu na sɛ pɔ wre yii kɛ na, mna kna mbo, "Bichable, yiri!"

55A u ŋumu na ndru mu pan u nu, a wra taan mu yiri. A Yesu na yo pe pan na pe u ŋga yaka mbe u ka.

56A kra u sefɛɛnlɛ pre pe kawako, la, Yesu na pe jaari na pia shia kee ŋga ki pe kre yo ndro pan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luka 9

1A Yesu na u twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre yeere mna pe ŋga jaŋga na faŋga mbe pra
ŋumufuɛn wɔni leele nu, mbra yambla trai.

2Mna pe tun na pe sɛ Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre kee kpali, mbra yambla trai.

3Mna yo pe pan mbo, "Yaa shia sɛ na yaka ni, yaa sɛ na kanyie ni, ndee bɔtɔ ni, ndee
mbe paanu wru, ndee mbe swa wru, a yaa shia dodonyi shiin shiin wru.

4A katoo ŋga nu ee le kpan, e tni wa e sɛ su ŋga ble ee yili wa.

5A mna ee le kpan a pe n shia e shɔ kre, na e yilii chia kre na kre, e e jeelee tra pɔ e
wo wa, mbe ki dansiɛrɛ li mbe pe taan."

6A twanfɛɛnlɛ pre na yiri mna sɛ kabɛɛlɛ yire na, na ketaan kre kpali, na yambla trai
na tro.

7Ŋga Galilii ŋunu Hɛrodi na kee nyjɛ Yesu pe yire loo kre, kra u hau kpɔɔ. Ŋgi na, na
leele yuu na Jɔn ndrajefun wre u ndru mu nyi.

8A plɛ naa yuu na Elaija u yiri, a plɛ naa yuu na fa Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre wa
u nyi.

9A Hɛrodi na kna mbo, "Jɔn rɛ, ndaa u gbo, kena ndro ŋmbi kee ni ndru ŋga hin? Ni u
chaa mbe nya".

10Yesu twanfɛɛnlɛ pre na ndru mna pan mna kee nyjɛ pe sɛ pe yire krɛrɛ bɔ Yesu pan.
A wra pe wru a pe kro na sɛ chia ka na praa ki yeeri Bɛtsaida.

11Ŋga lenɛɛrɛ pre na ki loo kre, pra taa u kro, u nsra pe ni, a wra Nyiɛkpɔɔ ŋunumu
kre kee yo pe pan, mna mblɛ praa yaa tra.

12Ŋga yila naa shie mbe sɛ to kre, twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre na pan mu yo Yesu pan
mbo, "Leele pre wa kolo mbe pe sɛ seechiɛ nyjɛ yii waa mbɛɛlɛ na mna ŋga na, mbe
sɛ sro cha mbe li, mbe snihaa cha. Ŋgi na, yaka n wa mna."

13A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "E pe ŋga yaka mbe pe ka." A pra kna mbo,
"Yaka n wa o pan, paanu kunɔ, na mbroe shiin pee wa o pan. Kena fɔŋga oo sɛ sro lɔ
mbe leele mblɛ kro ŋga".

14Na bilɛ mblɛ pee wa pe nu we pe kagbeŋkunɔ. A Yesu na kna mu yo u twanfɛɛnlɛ
pre pan mbo, "E ti pe ble ble peyɛ na, fuloe shiin na kɛ kɛ."

15A pra tia leele pre na ble ble ma.

16A Yesu na paanuu kunɔ yire na mbroe shiin pre bali mna yii kɛɛ, mna yiɛ wa nyjeeri
mna dwan mu le yi nu, mna yi pile mna u twanfɛɛnlɛ pre ŋga, na pe leele pre ŋga yiyi
imi na pe ble ble kre.

17A leele pre kro na ka mna yɔɔ. A pra pe kampraa yire yoori kakɛɛ kɛmbɔshiin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Nyjila ka nu Yesu naa wa na nyiɛtali wre nunu, a u twanfɛɛnlɛ pre na pan u lawee, a wra pe wie mbo, "Ndro ŋmbi lenɛɛrɛ pre ni jawa hin?”

19A pra kna mbo, "Plɛ yuu na Jɔn ndrajefun wre wi ŋu, a plɛ na yuu na Elaija wi, a plɛ na yuu na fawolo Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre wa wi ŋu.”

20A wra kna mna yo pe pan mbo, "A yire hin? Mni e ni jawa hin?" A Pita na kna mbo, "Ɔu wi Nyiɛkpɔɔ Mizaia wre.”

21A wra pe jaari na pia shia ki yo mbe ndro loo.

22Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Lewo pɔ wre fna mbe kala nya tataara, mbe Judae loplombo pre, na pe sɔfue loplombo pre, na pe mbra nyinafɛɛnlɛ pre u je, mbe u gbo, a ki ble taarɛ ble na we nyi.”

23A Yesu na kna mu yo leele pre kro pan mbo, "Na ndro chaa mbe taa ni kro kre, u fun u uyɛ fɛɛ, mbe u kanyana kumu kaan wru mbe taa ni kro.

24Ɔgi na, ndro ŋmba we na kɛ toni u ŋmaa na kre, kie yili u kɛɛ. A ŋmba we yila ni na mbe u ŋmaa wa mbe fun kre, we ki ta.

25Kena na lewo waŋgra ŋga yirɛ kro ta, mu u ŋmaa wa mu fun, tnu ŋgi we ta hin?

26ŋmba we na nyifɛɛrɛ piin mi na ni ketaan kre yoo na kre, na Lewo Pɔ wre waa pan wre na u Lɛ wre na nyjeeri bitumblɔ chechee pre yɛnyiŋge nu kre, we ufun mɛɛ yeeree nyifɛɛrɛ pe.

27La, ni yuu e pan, kpra na, leele plɛɛ wa mu yire e nu mna a pia kumu chin, mbaa sɛ su ŋga pie Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nya.”

28Ɔga wra yire kee nyjɛ yo kre, kie pe ki ble kɔɔnataarɛ, a Yesu, na Pita, na Jɔn, na Jemisi bali mu ya uyɛ na, a pra sɛ nyua na nyiɛtalihaa.

29Ɔga wraa wa wa na nyiɛtali kre, u yiɛ na chinɛ, a u dodonyi na fniŋge prupru u na.

30Titɛɛ kre nu to, bilɛ shiin plɛ, Mbose na Elaija na pan na paara na u ni.

31Pra pan na nyjeeri yɛnyiŋge ni, mna pan mu kumu ŋga Yesu we sɛ ku Jerusalɛm na kre kee yo.

32Kre nyjila kre, na Pita na u wolo pre gbunu, a pra fo mu nyi, mna u yɛnyiŋge kre nya, mna bilɛ shiin pre pra pan mu na paara na u ni pre nya.

33Ɔga bilɛ pre naa shie mbe Yesu ti kre, Pita na kna mu yo Yesu pan mbo, "Ni Tafun, ki nyu na oo wa mna. Kena ti mbe o sugbɛɛ taarɛ sin, ŋu wo nunu, Mbose wo nunu, Elaija wo nunu." Na Pita n chin kee ŋga u yuu.

34Ɔga Pita na kre kee ŋga yo ma kre, titɛɛ kre nu a sugbeŋge na pan mna pe tɔ, a fiɛrɛ na pe yii.

35A mana ka na yili sugbeŋge kre nu mbo, "Ɔmba wi ni Pɔ ŋmba ni wɔ wre. Kena e ndie tɛɛ u pan.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Ŋga mana kre na yili ma to, Yesu chiin pra nya na u yire wa. Pe nsra nyu kun na, a kee yire pra nya wa kre krɛɛrɛ pe nsra yi ka bɔ ndro pan yire ble yire nu.

37Ŋga ki nyiŋge na se a pra yiri nyua kre na mna tii tra kre, lenɛɛrɛ na sɛ u fni.

38A blɔ wa na gblee badaŋga ka le lenɛɛrɛ pre nu mbo, "Nyinafun, jande, ni pɔ ŋmba le ni pan. Ŋgi na, wre nunu chom wi ni pɔ.

39A ŋumufɔɔn wa u nu, na ki yiri mbe ki u chan, mbe wra gble leni, mbe ti u jire, mbe u nyu na tafɔkɔ kuun. Na ki pan ma ki u hau, a kia laa u na yira.

40Kre ni pan mu mu twanfɛɛnlɛ pre tali mbe pe u tra, a pe n na ki jani."

41A Yesu na kna mbo, "Yire aŋga leele ndikanmbla mblɛ nu shɔnlie n wa, ni tni e jaara, ndee ni kala nya na e ni mbe sɛ su nyjila ŋgi nu hin?" A wra kna mna yo blɔ wre pan mbo, "Pan na mu pɔ wre ni mna."

42Ŋga pɔ wre naa paan to, a ŋumufɔɔn kre na u chan, a wraa jirei. A Yesu na fuu ŋumufɔɔn kre na, a pɔ wre na saanla, a wra u wru mna u lɛ ŋga.

43Jaŋga kpɔɔ ŋga Nyiɛkpɔɔ na nyina kre na leele pre pe kawako. Ŋga leele pre na yire na kawa na Yesu kee nyjɛ u pe yire ni kre, wra kna mna yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo,

44"E ti mbe kee ŋga le e ndie. Pie Lewo Pɔ wre wɔ mbe le leele kɛɛ."

45Kee kre wra yo kre pe nsra ki nɔɔ loo. Pra kee kre ndra pe na, mbe pia ki nɔɔ loo, a praa fiɛ na pie ki nɔɔ wie.

46Kakra ka na le twanfɛɛnlɛ pre lalaa, a praa yuu na pe ŋmbihaa u wɛ pe kro na hin?

47Yesu na pe jawala nya, a wra kna mna pɔ wa yii mna yire u jaara.

48Mna kna mna yo pe pan mbo, "Ŋmba we pɔ imi shɔ mi ndra na kre, kena ufun ni shɔ. A ŋmba we ni shɔ kre ŋmba u ni tun wre shɔ. Ŋgi na, ŋmba we uyɛ pe fiɛn e nu kre we pe e kro yɛklo."

49A Jɔn na kna mbo, "Ni Tafun, o blɔ wa nya na u mu mɛɛ tɛɛ na ŋumufɔɛn woni leele nu, a o u jaari, na u n chaa o nu."

50A Yesu na kna mbo, "Yaa u jaari. Ŋgi na, ŋmba u n na paara na e taanla kre, e chin na uu wa e nu."

51Ŋga Yesu ble yire naa paan mbe kɔ, mbe u sɛ nyjeeri kre, wra yiɛ tɛɛ Jerusalɛm na.

52A wra leele tun a pra yiɛklu mna sɛ le Samariae kable ka na, mna lawee gbeele na u sri.

53La, bawa leele pre nsra u shɔ. Ŋga wraa shie Jerusalɛm na kre ndra na.

54Ŋga u twanfɛɛnlɛ pre, Jemisi na Jɔn na leele pre nya ma kre, a pra kna mbo, "O Tafun, mu chaa mbe o kanhun yeeri ki yiri nyjeeri mbe paan pe sro ree?"

55A wra kna mna fuu, mna pe yiɛ kee yo pe pan mbo, "E n chin ŋumu ŋga leele lɛ yire ree? Lewo Pɔ wre n pan leele klahaa, la, pe shɔhaa u pan."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

56A pra yili wa mna sɛ chia fɔŋgɔ na.

57Ɔga pra kolo kre yii na shie kre, a blɔ wa na kna mna yo Yesu pan mbo, "Mna mu sɛ kpan, ni chaa mbe taa mu kro.”

58A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Ɔmbokuŋmboe wa na wee ni na sni, a hanyiɛlɛ mblɛ pe tro nyjeeri ŋgaa wa na zeere ni na sni, la Lewo Pɔ wre n wa na ndra tɛɛhaa ni.”

59A wra kna mna yo lefuŋu pan, mbo, "Taa ni kro." A wra kna mbo, "Ni Tafun, ni ŋga kolo mbe ni sɛ ni lɛ gboo le mbe pan tun.”

60A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Ti mbe mblɛ pe n ŋmaa ni kre, sɛ na pre titi gboolo leni, la, ŋu rɛ, sɛ Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kee kre kpali.”

61A wa na kna mbo, "Ni Tafun, mbe taa mu kro, la ti mbe ni sɛ ni katoofɛɛnlɛ kla mbe pan.”

62A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Ndro ŋmba we kɛ le Nyiɛkpɔɔ tnumu nu, mbe ndru kro kre n fna Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu."

Luka 10

1Yire kee nyjɛ kɔkro kre, o Tafun wre na leele fuloetaarɛ na kɛmbɔshiin wɔ, mna pe mbra shiin shiin mna pe tun na pe yiɛklu mbe sɛ ketaan kre yo chiɛ nyjɛ na wre Yesu chaa mbe sɛ yire na.

2Wra yo pe pan mbo, "Yirɛ kun wee yire nɛɛ, a kunfɛɛnlɛ pree fiɛn, kena e yirɛ yire tafun wre tali mbe u tnumutunfɛɛnlɛ tun mbe pe paan yirɛ yire kun.

3E le, e sɛ, ni e tuni, a pan e nyi na mbaala mblɛ pe shie komboolo nu lɛ.

4Yaa shia sɛ na swa le yirɛ ni, a yaa shia bɔtɔ wru, ndee mbe kpawrɛ shiin shiin wru. A yaa na yire mbra shaari mbra nyjila klai.

5A katoo ŋga nu ee le kpan, e klu e yo na wejinyiŋge ki tni katoo kre nu.

6Kena na wejinyiŋge chafuun waa katoo wa kre, wrefun nu e wejinyiŋge kre we tni, a na ki n pan ma naa, e wejiŋyiŋge kre we ndruu pan e pan.

7A e tni katoo nunu kre nu, e na yira ŋga pie na e kaan kpan shuo e na kaa e na gboo. Ɔgi na tnumutunfun fɔtɔɔrɔ fna na u ni, yaa shia yili katoo ka nu mbe sɛ fɔŋgɔ nu.

8Chia ŋga na ee le, a pe waa e shɔ kre, sro ŋga pie e ŋga kpan e ki li,

9a yambla mblɛ pee wa ki na kpan, e pe tra, e yo pe pan na Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre mbra pe na.

10La, na e le chia na a pe n shia e shɔ kre, e sɛ yire chia kre lete na, e yo pe pan na,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11'Hali e chia ŋga tra nyjɛ yi mbra o jeelee na kuraa kre, o yi pɔ mu wo e na mbe ki dansiɛrɛ li mbe e taan, la, e ja e chin na, Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre mbra mna.'

12Ni yuu e pan, Nyiɛkpɔɔ kpra kun ble kre, pie Sodom leele fooro chin mbe wɛ kre chia kre na."

13"Chorazin, atɛ, Bɛtsaida, atɛ. Ŋgi na, kawako kee nyje yi pe e nu ŋga, na yire yira pe Tiro na Sidon na kre, pia na nyjila kla kuraa, pie na pe jawala chinɛ, mbra fooro li kpɔɔ.

14La, Nyiɛkpɔɔ kpra kun ble kre, pie Tiro na Sidon leele fooro chin mbe we e na.

15A ŋu, Kapɛnɔm, mu jawa na muu tnihaa chichie ni nyjeeri. Ma tni haa chiechie ta. Pie sɛ na mu ni kuulo ndoo.

16Kena ŋmba we e kee loo kre, u ni kee loo. A ŋmba we e je kre ni je. A ŋmba we ni je kre u ŋmba u ni tun wre je."

17Leele fuloetaarɛ na kɛmbɔshiin pre na ndru mna pan na yɛshɔɔrɔ ni, mna kna mbo, "O Tafun, mu mɛɛ kre saara na, hali ŋumufuɛn kuraa peyɛ nyjii mu o ŋga."

18A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Ndaa Sutna nya na u yire nyjeeri mu to tra na nyiɛtwanraa yi.

19E le, ni e ŋga jaŋga mbe e na wɔɔlɔ na naala taanla, a ni Sutna na u jaŋga kro le e kɛɛ, a yaka wa e ta fio.

20La, yaa ti mbe e yiɛshɔ na ŋumufuɛn peyɛ nyjii mu e ŋga, la, e ti mbe e yiɛshɔ na pe e mɛɛ nyunɔ nyjeeri."

21Kre nyjila kre nu, kpra ŋumu wre na tia Yesu yiɛ na shɔ, a wra kna mbo, "Ndoo, nyjeeri na tra Tafun, ni mu kaan mboo, na mu kaalɛɛ nyjɛ ndra kachimblɛ, na hlɛchinfɛɛnlɛ na, mu yi wɔ mu biile fiɛnfiɛn nyina. Yɛŋgɛ yi ndoo, pan mu ki chaa, kre ki tia mu ki pe ma.

22Ni Lɛ wre ni ŋga yirɛ kro. Ndro n u Pɔ wre chin, fɔna Lɛ wre chiin. A ndro n u Lɛ wre chin na Pɔ wre bɔkɔ, na mblɛ Pɔ wre chaa na we lɛ wre wɔ mbe pe nyina kre chiin bɔkɔ."

23A wra kna mna yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "Ndro Ŋmba u kee nyjɛ e nya yire nya kre wo yi dwamu.

24Ŋgi na, ni yuu e pan na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ tataara, na ŋulo tataara naa chaa na pie na nyjɛ e nya ŋga nya, la, pe nsra yi nya; a praa chaa mbra nyjɛ e loo nyjɛ loo, la, pe nsra yi ta mu loo."

25Bawa mbra nyinafun wa na yiri mna Yesu pe mbe le mbo, "Nyinafun, mni mbe pe mbe blenyini ŋmaa ta hin?"

26A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Kee yire pe nyunɔ Mbose mbra yire nu mu tɛɛ kre, mni mu yi nɔɔ loo mu da hin?"

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27A blɔ wre na kna mbo, "Pe yo ki fna mu mu Tafun Nyiɛkpɔɔ kori na mu loloŋgo kro, na mu ŋmaa kro, na mu jawala kro na mu faŋga kro ni, mbe mu ŋmbrɔ kori, imi na mu muyɛ kori mu da.”

28A Yesu na kna mbo, "Mu ki nyu wɔ chichie, na mu yire kee nyjɛ pini mu ŋmaa ta.”

29La, blɔ wre naa chaa mbe uyɛ gbeele, kra tia wra Yesu wie mbo, "A ŋmbi wi ni ŋmbrɔ hin?”

30A Yesu na kna mbo, "Blɔ wa wra yiri Jerusalɛm na mnaa shie Jɛriko na, mna sɛ fni kokɔɔnlɔ ni kolo, a pra u yirɛ shɔ u pan kro, mna u frɔ mu chaa u gbo, mna u ti wa sɛ.

31Judae Sɔfu wa na kolo kre yii na shie wre lawee ka nu. Ɔga wra blɔ wre nya kre, wra u klɛ mu tro.

32Pan chɔɔ Levi ndro wa na tro kolo kre na mna blɔ wre nya na mna u klɛ mu tro.

33La, Samaria ndro wa naa kolo kuun, mna pan mu da blɔ wre lawee. U kee na pe u pan fooro ni,

34a wra flo mu da u na, mna simi le u klɛ yire nu, mna yi pɔ kama, mna u wru mu taa u yurɔ ŋmba ni wraa kolo kuun na, mna sɛ na u ni fumblɔ snindoo, mna sɛ u le kama.

35Ɔga nyiŋge na se, a wra yiri mna swa wɔ mna fumblɔ lefun wre ŋga, mna kna mbo, 'Jande, shɔ mna blɔ ŋmba le ni pan, fɔlɔ ŋga mu gbun ki kro kpan, na ni pan mbe ki tɔ!’

36Kena leele taarɛ mblɛ, ŋmbi mu jawa na wra pe blɔ ŋmba kokɔɔnlɔ na frɔ wre ŋmbrɔ hin?”

37A mbra nyinafun wre na kna mbo, "Ɔmba wra u fooro chin wre na wi." A Yesu na kna mbo, "Kena sɛ pe ma.”

38Ɔga Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na to kolo na shie kre, wra le seechia ka na, bawa chlɔ wa, praa u yeeri Maata, na u wru mu sɛ na u ni u katoo.

39Chlɔ wre chunu wa naa wa praa u yeeri Maria, wra sɛ tni Yesu jaara, na u kee nyjɛ wraa nyina yire ndru.

40Na Maata yiɛ nyina wra sro pini pe pan. Maata krɔ na kun Maria ni, na u pieri mu na wre nunu le wra tnumu kre tuni. A wra sɛ yo Yesu pan mbo, "Ni Tafun, mu n nya na ki n fna na Maria we ti mbe mi nunu tnumu yire kro tuun? Kena yo u pan mbe u paan ya ni na.”

41A o Tafun wre na kna mu yo u pan mbo, "Maata, Maata! Maa kawa na kee kro ni ma.

42Kala nunu ki shian. A Maria u ŋga ki nyu kain kre chin mu wɔ, a pia jaa ki shɔ u kɛɛ."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luka 11

1Yesu na sɛ na nyiɛtali lawee ka nu. Ŋga wra kɔ kre, a u twanfɛɛnlɛ pre wa na pan mna yo u pan mbo, "O Tafun, o nyina imi oo na nyiɛtali, imi na Jɔn na u twanfɛɛnlɛ pre nyina kre.”

2A wra kna mna yo pe pan mbo, "Na e nyiɛtali kre, e na yuu na, Ndoo, mu mɛɛ chichie ki yili. Mbe mu ŋunumu pan.

3O ŋga o blenyini aliire,

4Mu o sisam ti mu o kɛ. Ŋgi na, o tii na mblɛ pe sisam pini o na kre kee, a maa shia sɛ na o ni nyu chaara kee ka nu.”

5A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "E ŋmbihaa we sɛ u nunu pan blee, mbe sɛ yo u pan na, 'Awe, jande, ni jin paanuu taarɛ,

6ni nunu wa le ni pan fuŋgaami ni pan, a ni n yaka ta mbe u ŋga',

7mbe u yire lam mbe yo u pan na, 'Maa ni hau! Ni ni krɔ kan mu kɔ, a ni biile ŋunu. Mba jaa yiri mbe mu ŋga yaka.’

8Na kra kro nɔɔlɔ na, wa na yiri, la, ŋga mu kroo na u tali kre ndra na, we yiri mbe mu ŋga nyjɛ yi mu shian kro.”

9"Kre ndra na, ni yuu e pan na, e tali, pie e ŋga, e na le ee nya, e krɔ koori, pie ki nyaa e pan.

10Ŋgi na, ŋmba u tali kre, u taa; a ŋmba le kre, we nya. A ŋmba we krɔ koori kre, pie ki nyaa u pan.

11E mblɛ pan biile nyi kre, e ŋmbihaa pɔ we u tali mbro, mbe u u ŋga wɔɔ hin?

12Ndee na u pɔ u tali ŋgochirɛwɛ mbe u u ŋga naa hin?

13Kena na yire sisam pefɛɛnlɛ mblɛ chin, mu na e biile kaan yirɛ chichiele, ŋgi kie ti mbe e Lɛ ŋmba uu wa nyjeeri wre wa mblɛ pe u tali Kpra Ŋumu wre, mbe wa pe ŋga hin?”

14Ki ble ka Yesu na sɛ na ŋumufɔɔn woni kpo wa nu. Ŋga ŋumufɔɔn wre na yili blɔ wre nu kre, a wra ja mna paara, a kra lenɛɛrɛ pre pe kawako.

15La, pe plɛ na kna na yuu mbo, "Bɛɛlzebul, ŋumufuɛn ŋunu wre u Yesu ŋga jaŋga, a wra ŋumufuɛn woni leele nu.”

16A plɛ naa chaa mbe u pe mbe le, mbe u nyjeeri kawako kee pe mbe pe nya.

17La, Yesu na pe jawala nya, mna kna mu yo pe pan mbo, "Na waŋgra ki yɛ yɔɔlɛ, na wii na ki yɛ ni kre, waŋgra kre we to, a na sele ki yɛ yɔ na wii ki yɛ ni, kie ja.

18Kena na Sutna uyɛ yɔɔlɛ, na wii na uyɛ ni kre, mni u ŋunumu kre we pe mbe yire hin?

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ŋgi na, e yo na Bɛɛlzebul jaŋga ni ni ŋumufuɛn woni leele nu, kena na Bɛɛlzebul jaŋga ni ni ŋumufuɛn woni leele nu kre, kena ŋmbi jaŋga ni e biile pre ŋumufuɛn woni leele nu hin? Pre pie pe e kpra kunfɛɛnlɛ.

20La, na Nyiɛkpɔɔ jaŋga ni ni tɛɛ na ŋumufuɛn pre woni kre, kena e chin na Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre mbra e na.

21Na faŋgafun uyɛ kna, mu ŋunɔ wi yirɛ pɔ na u katoo sri kre, yaka wa jaa u yirɛ ta.

22La, na faŋgafun ŋmba u wɛ u na waa pan, maa wi na u ni maa u ja kre, we u ŋunɔ wi yirɛ nyjɛ na u kaan yire koli, mbe yi yɔɔlɛ mbe leele ŋga.

23Kena ŋmba u n pe ni wo kre, e chin na ni loŋgo wi, a ŋmba u n na yaa ni na mbe o leele ble kre, e chin na leele u nyina.”

24"Na ŋumufɔɔn yili lewo nu kre, we sɛ wila fimi lawee nu, mbra lawee chaa mbe tni, na u waa lawee cha mu la, mbe u kna mbe yo uyɛ pan mbo, 'Mbe ndru mbe sɛ ni katoo ŋga nu ni yili mu pan kre nu.’

25Na u waa ndru mu pan, mu nya na pe katoo kre pɔ, mu ki lam yirɛ mbra kama kre,

26mbe u ndru mbe sɛ pan na ŋumu kɔɔnashin mblɛ pe wɛ wre na ni, mbe pe kro paan tni wa, na ki pan ma kre, ndro ŋmba nu pie tni kre sisam we wɛ u jle kre na.”

27Ŋga Yesu nyu na to kre, a chlɔ wa na yire lenɛɛrɛ pre nu mna paara kpɔɔ mbo, "Lɛɛ ŋga ki mu se, na nyinimi ŋga mu ŋgɔɔri kre wo yi dwamu.”

28A Yesu na kna mbo, "La, mblɛ pe Nyiɛkpɔɔ kee kre ndru na lii ki na kre, pre wo yi dwamu kpɔɔ.”

29Ŋga lenɛɛrɛ mblɛ pra fni Yesu jaara kre naa nɛɛi na yaa kre, wra kna mna yo pe pan mbo, "Aŋga leele mblɛ, sisampefɛɛnlɛ lɛ pe kro, kawako kee pe chaa mbe nya. La, pia ka nya fio, fɔna Jona kee kre chiin bɔkɔ.

30Ŋgi na, imi Jona kee kre na pe kawako ni Nineve leele pan kre, pan chɔɔ Lewo pɔ wre kee we pe kawako ni aŋga leele mblɛ pan.

31Nyiɛkpɔɔ kpra kun ble kre, Sheba ŋuchlɔ wre we yiri mbe paara mbe aŋga leele mblɛ taan. Ŋgi na, wra yiri haalee mna sɛ Sɔlɔmɔn kachindɛ kee kre loo, a e le, ndro ŋmba u wɛ Sɔlɔmɔn naa wa mu yire mna.

32Nyiɛkpɔɔ kpra kun ble kre, Nineve leele we yiri mbe paara mbe aŋga leele mblɛ taan. Ŋgi na, ŋga pra Jona kee yire wraa kpali yire loo kre, pra pe jawala chinɛ, a e le, ŋmba u wɛ Jona naa wa mna.”

33"Ndro n wa mbe kania mu mbe ki ndra, ndee mbe yira tɛɛ mbe ki juule, la, we ki taa kania taayira na, mbe mblɛ pie le katoo kre na nyaa ki na.

34Lewo wejiŋge kania yi nyini, na mu nyini pe chasi, mu wejiŋge kro we pe chasi. A na mu nyiɛlɛ n nyu kre, mu wejiŋge kroo wa wɔmu nu.

35Kena e dɔɔ ta, mbe kania ŋga kii wa e nu kre wa fii.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Kena na kania ŋga kii wa mu nu kre fniŋge a wɔmu n wa ki kokoo ka na kre, kie na nyaa lawee kro nu, imi na pie kania mu mbe tɛɛ, mbe ki kan ndro na mbra nyaa kre.”

37Ɔga Yesu na paara a u nyu na to kre, Farisiie wo wa na u yeeri na u sɛ li u katoo, a wra sɛ, a pra tni na lii.

38Kra Farisiie wo wre pe kawako na Yesu n kɛ je pe paala kolo na mna chin na lii.

39A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Yire Farisiie, e e fimi jee, la, jajaara na sisam kee yi e lam nyi.

40Yire jijiele mblɛ, e n chin na Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra fimi gbeele kre wra lam gbeele na ree?

41Kena e na shianfɛɛnlɛ kee na lam nunu ni, kre yirɛ kro we pe cheche mbe e ŋga.

42La, yire Farisiie, e atɛ! Ɔgi na, yire titi yirɛ fiɛnfiɛn nyjɛ e taa kre, e yi yɔɔlɛ kɛ, mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga nunu kama, la, Nyiɛkpɔɔ kpra liire na u koroo kre, e yire je, yire kee nyjɛ yi fna mbe e naa pini mbra ya.

43Yire Farisiie, e atɛ! Ɔgi na, na e sɛ fninyinyi nu kre, tnihɛɛ chichiele e chaa, na lete shaaraa chaa.

44E atɛ! Pan e nyi na fanyi nyjɛ leele n na nyaa na yi taanla na tro yi, a nde yirɛ fuɛn bribri yii wa yi nu.”

45Bawa pe mbra nyinafɛɛnlɛ pre nunu na kna mna yo Yesu pan mbo, "Nyinafun, na mu yo ma, kena o kro mu paara na taanla kre.”

46A Yesu na kna mbo, "Yire mbra nyinafɛɛnlɛ pre, yire atɛ na. Ɔgi na, e tuuro nyjɛ leele wa ja pɔ mu pe tio. A yire titi wa kɛ taa ka na.

47E atɛ! Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ mblɛ e tolɛɛlɛ na gbo kre, e pe fanyi sin.

48Kena e chaa mbe nyina na kee nyjɛ e tolɛɛlɛ na pe kre, na yire nyjila na yi chɔɔ pan ee na pe. Ɔgi na, pre na pe gbo, mna pe le, a yire pe fanyi faanri.

49Kre ndra na, kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ na yo yi kre mbo, 'Mbe ni kee nyanyofɛɛnlɛ na bitumblɔ tun pe pan, pie plɛ gbo, mbe ti plɛ kala nya.’

50Mu yire waŋgra gbeele nyjila mu pan mu su aŋga, ni kee nyanyofɛɛnlɛ mblɛ pe gbo kre ndra na, pie aŋga leele mblɛ ndie tini.

51Mu yire Abɛl na, mu pan mu su Zakaria ŋmba pra gbo sra gbunu kre na cheche ndoo kre lalaa kre na, kpra na ni yuu e pan na, pre leele mblɛ ndra na, mbe aŋga leele mblɛ ndie tini.

52Yire mbra nyinafɛɛnlɛ, e atɛ! Ɔgi na, e kachindɛ kre kolo tɔ, a yire titi wa sɛ wa, a mblɛ pie sɛ wa kre, a e kolo tɔ pe na.”

53Ɔga Yesu na yili lawee kre nu kre, mbra nyinafɛɛnlɛ pre na Farisiie pre plɛ na u wie kaalɛɛ tataara,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

54praa u paaraa dɔɔtaa, na aada we kee ka sembremu yo mbe pe u ta mbe yii ki na.

Luka 12

1Ŋga leele pre na pan mna fni, mnaa shie kagbeŋ tataara, na peyɛ taanla kre, Yesu na kna mu yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E eyɛ dɔɔ ta Farisiie pre yiisi yire haa, pe yiɛ nyumu kepelee yire na ni nyi.

2Yaka n wa a pe ki tɔ, a pia kɔɔ ki nyaa, ndee yaka n wa mu ndra, a pia kɔɔ ki wɔ fimi na.

3Kee nyjɛ ee yire ndramwɔmu nu mbe yo kre, na ndram saan pie yi loo. A nyjɛ ee ju mbe yo nyinyi nu kre, pie yire nyuŋgo ndra na mbe yi kpali mbe ndro kro loo.”

4"Ni wolo, ni yuu e pan, yaa shia mblɛ pie jaa e gbo, a pia jaa yaka pe e na e kum kɔkrɔ kre fiɛ.

5La mbe e nyina ŋmba ki fna e fiɛ. E Nyiɛkpɔɔ fiɛ, wre we jaa e gbo, a e kumu kɔkro kre, uu wa na jaŋga ni na we sɛ na e ni kanyana lawee. Ki tia ni yuu e pan, e wre chiin fiɛ.

6Pe n na hanyiɛlɛ bɛɛlɛ bɛɛlɛ kunɔ prɛ dambaa? A nde Nyiɛkpɔɔ n pe wa fɛɛ.

7Kena ki ŋgi na hin? Hali e ndrɛ nyjuroe kuraa u yi nyu chin. Kena yaa fiɛ, ee tnu ni mu wɛ hanyiɛlɛ tataara na.”

8"Kena ni yuu e pan, ŋmba we yire leele yiɛ na mbe ni mɛɛ chichie yeeri kre, Lewo Pɔ wre we ufun mɛɛ chichie yeeri Nyiɛkpɔɔ nyjeeri bitumblɔ pre yiɛ na.

9La, ŋmba we ni je leele yiɛ na kre, mbe ufun je Nyiɛkpɔɔ nyjeeri bitumblɔ pre yiɛ na.

10A ŋmba we kee ka yo mbe Lewo pɔ wre taan kre, we sisam tinkɛɛ ta, la, ŋmba we jiɛnlɛ kee ka yo mbe Kpra Ɔumu wre taan kre, wa sisam tinkɛɛ ta fio.

11A na pe e yii mu sɛ na e ni fninyinyi nu, ndee mu sɛ na e ni loplombo na jaŋgafɛɛnlɛ yiɛ na kre, yaa shia na kawa na e paaraa ndee ŋga ee yo ni.

12Ɔgi na, Kpra Ɔumu wre we e nyina ŋga ee yo kre nyjila kre nu.”

13A lenɛɛrɛ pre wa na kna mna yo Yesu pan mbo, "Nyinafun, jande, yo ni nyjɔ pan mbe u ti mbe o krɔyirɛ nyjɛ o lɛ ku mu ti o pan yire yɔ.”

14A Yesu na kna mbo, "Awe, ŋmbi u ni tɛɛ e lalaa kpra kunfun, ndee e krɔyirɛ yɔfun hin?”

15A wra kna mna yo leele pre kro pan mbo, "E eyɛ dɔɔta nyiɛlɛ, jrawari sisaa na. Ɔgi na, ki n pe lewo yirɛ nyjɛ u ta mu tro nu u ŋmaa nyi.”

16A Yesu na pe gbun yomini ka mbo, "Swafun wa wra u see tɛɛ, see kre na nyu, a wra yirɛ ta tataara.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17A wra yo uyɛ pan mbo, 'Imi mbe pe kuraa ni n chin. Ni n lawee ta mbe ni sro nyjɛ kro tɛɛ.’

18A wra kna mbo, 'Mbe ni sro tɛɛndoe yire juari, mbe yi sin kpɔɛ, mbe ni sro na ni yirɛ kro tɛɛ yi nu.

19Na ni waa kɔ, mbe ni yo ni yɛ pan na, "Mu ndra nyu, mu yirɛ nyjɛ yi shian ta mu tɛɛ, a yie yɛlɛ tataara li. Kena tni mna wuui, ta lii mna kaa mna gboo mna muyɛ lii." ‘

20A Nyiɛkpɔɔ na kna mna yo u pan mbo, 'Jijuo, aŋga blee ŋga, pie paan mu ŋmaa shɔ mu kɛɛ. Kena yirɛ nyjɛ mu cha mu tɛɛ nyjɛ ŋmbi wee yi hin?' “

21A Yesu na kna mbo, "Pan lewo ŋmba u krɔyirɛ chaa na teeri uyɛ pan tra mna, a u n wa krɔyira ni nyjeeri kre nyi.”

22A Yesu na kna mna yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "Kena ni yo e pan na yaa na kawa na sro ŋga ee li mbe ŋmaa ta, ndee yoŋgo ŋga ee tɔ ni.

23Ŋgi na, ŋmaa kee shian mu wɛ sro na, a wejiŋge kee shian mu wɛ yoŋgo na.

24E yiɛ wa e hanyiɛlɛ le, praa sro luu, a pra kun mbe tɛɛ, a pe n sroe tɛɛ ndoe ni, a nde Nyiɛkpɔɔ pe kaan sro. A e kee tnu ni mu wɛ hanyiɛlɛ na.

25A e ŋmbi we jaa kawa na u ble nyjɛ we li ni, mbe jaa ka ya u ŋmaa na hin?

26Kena na yaa jaa kre kee fiɛn ŋga ka pe waa, kena yaa tni mbra kawa na hɛnyi yire ni.

27E yiɛ wa e lɔɔ chiɛtoto le, imi na yi lee, a yira tnumu ka tun, ndee mbe yonyi tin mbe tɔ. La, e ti ni yo e pan, Sɔlɔmɔn na swa ta, nde u n nsra yirɛ ta a ka na nyu mna da na yire toto nyjɛ ka ni.

28Kena na Nyiɛkpɔɔ ja na nyaa nyjɛ yii wa nyaalam tɔni yonyi, yire nyjɛ mu nya aŋga, baŋga na pe yi sro. Kena ŋgi kie ti mbe wa e tɔ hin? E shɔnliee fiɛn kpa.

29Kena yaa na ŋga ee ka, ndee ŋga ee gbɔ chaa, mbra kawa na yi ni.

30Ŋgi ndra na hin? Yire yirɛ nyjɛ ni waŋgra leele kawa. A e Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre chin na yi keshiaan wa e na.

31Kena e ti mbe Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre kee e shian, we e ŋga yire yirɛ nyjɛ kro.”

32"E n nɛɛ, ande yaa fiɛ, ki tna Nyiɛkpɔɔ pan na we e ŋga u ŋunumu kre.

33E e yirɛ kro prɛ, e shianfɛɛnlɛ ŋga yi swa, e swa ŋga kia jaa kla cha, e krɔ yirɛ nyjɛ yia jaa kla fio haa cha nyjeeri, bawa jio n wa mbe le mbe ju, a dumblɔ n wa wa mbe yi kla.

34Ŋgi na, lawee ŋga nu lewo krɔ yira nyi kre, bawa u jawala nyi.”

35"E grere chichie e ti mbe e kania na nyini.

36E pe na leele mblɛ tafun u sɛ bijam lawee nu, a pra u sri lɛ, na waa pan maa krɔ gbun to, mbe pe krɔ nyaa u pan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37Kena na pe tafun wre waa pan kre, mblɛ we paan da na pe u sri kre wo yi dwamu. Kpra na ni yuu e pan na, na ki pan ma kre, pe tafun wre titi we uyɛ kna, mbe ti mbe pe tnitni, mbe u pe ŋga sro mbe pe li.

38Na waa pan ndroo, ndee lafo na kre, u sumifɛɛnlɛ mblɛ we paan da na pe u sri kre, pre wo yi dwamu.

39La, ŋga ni chaa mbe e chin yi na, na katoofun na nyjila ŋga nu jio we pan chin kre, we na tni mbra u shie. Wa na ti mbe u paan u katoo juari mbe le.

40Kena yire titi fna mbe eyɛ kna mbra sri. Ɔgi na, Lewo Pɔ wre we pan nyjila ŋga nu e n na u kra nu.”

41A Pita na kna mbo, "Ni Tafun, wre chiin pan mu yomini ŋga gbuun ree, ndee ndro kro pan hin?”

42A o tafun wre na kna mbo, "Kena ŋmbi u pe sumifun kprafun, na kachiŋu hin? Wre wi ŋmba u tafun we tɛɛ u katoo lefun, mbe wra katoo kre le, mbra sumifɛɛnlɛ hamblɛ pre le, mbra pe kaan sro nyjila ŋga ki fna nu.

43Na sumifun wre tafun waa ndru maa pan mu u da na u pini ma kre, wre wo yi dwamu.

44Kpra na ni yuu e pan, u tafun wre we u tɛɛ u yirɛ kro nyu na.

45La, na sumifun wre waa kna maa yo uyɛ pan na, 'Ni Tafun mu titi, maa na u ŋmbilɛ bilɛ na chiɛlɛ sumifɛɛnlɛ pre gbuun, na lii na gboo na bru kre.’

46U tafun wre we le mbe u fo, mbe u ndie tini, mbe sɛ u chaa ndikanafɛɛnlɛ nu.

47Wre sumifun ŋmba u ŋga u tafun yo u pe chin, a u n ki pe kre, pie fwa tɛɛ mbe u ndie tini kpɔɔ.

48La sumifun ŋmba u n chin ŋga u tafun chaa, a u kee pe, a ki fna pe u gbun fwa ni kre, pie u gbun fiɛn. Lewo ŋmba pe kaan yirɛ nɛɛrɛ kre, wre pan pe nɛɛrɛ wie, a na pe mu ŋga nɛɛrɛ mu wɛ chɔɔ, pan pie shɔ mu pan nɛɛrɛ.”

49"Kanhun ni ni pan tra na, na kra pe imi na ki nyi kuraa kaa ki tna ni pan.

50Kanyana kpɔɔ wa ni yiɛ mbe ni nya, la, ni niyɛ yii mbe hɛ su na kie tro.

51Yaa na jawa na wejinyiŋge ni ni pan waŋgra nu. Wejinyiŋge ni ma ni pan, la, e ti ni yo mbe e loo, ni pan mbe e lalaa yɔɔlɛ.

52Mu yire aŋga na shie, leele kunɔ we pe yɛ yɔɔlɛ sele nunu nu, mbe pe taarɛ yiri mbe shiin pra, mbe shiin pre yiri mbe taarɛ pre pra.

53Lɛ we yiri mbe pɔ pra, mbe pɔ yiri mbe u lɛ pra. Mbe lo yiri mbe u pɔ chlɔ pra, mbe pɔ chlɔ yiri mbe lo pra. Mbe nafun yiri mbe nafun pra.”

54A Yesu na kna mna yo lenɛɛrɛ pre pan mbo, "Na e tloe nya nyjeeri yira shie yila tohaa kre, e ja na yuu na, nyiɛ we pan, a nyiɛ ja na paan yɛŋgɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

55A na fuflɛ waa na gbuun na yiri fimihaa na paan kre, e ja na yuu na ndram we wɛɛri, a ki ja na pini ma yɛŋgɛ.

56Yiɛnyumufɛɛnlɛ, e ja na tra, na nyiɛ yiɛ le na kee nyjɛ yie pe chini na yuu, la, yaa jaa aŋga kaalɛɛ nyjɛ yi pini ŋga le mbe nyjɛ yie pan nyina.”

57"A ŋgi ki tia yire titi wa jaa ŋga ki fraka chin mbe pe ŋga hin?

58Na mu ŋmbrɔ shie na mu ni kalalifun yiɛ kre, kolo cha mbe ŋu na wre eyɛ lalaa gbeele kolo, mbe u chiin da na mu ni kalalifun wre yiɛ na, mbe kalalifun wre waa shia mu le nyuŋgo lefɛɛnlɛ kɛɛ, mbe pre sɛ mu le nyuŋgo.

59Ni yuu e pan, na ki pan ma kre, ma yili nyuŋgo kre nu fio, fɔna yira ŋga pie shɔ mu pan kre, mu ki tɔ kro tun."

Luka 13

1Nyjila ŋga nu Yesu naa yire kee nyjɛ yuu kre, na leele plɛɛ wa wa, a pra Galilii leele mblɛ Pilato na gbo, nyjila ŋga ni praa sra woni na Nyiɛkpɔɔ kaan kre kee yo Yesu pan.

2A Yesu na kna mbo, "Kena ŋga pra pre leele mblɛ gbo kre kolo ŋga na kre, e jawa na pre leele mblɛ sisam na wɛ Galilii leele hamblɛ na ree?

3Pan ma kra nyi, la, e ti ni yo mbe e loo, na e n e jawala chinɛ mu laa e sisam pee kro kre, pan ee ku na chɔɔ.

4Ndee leele kɛmbɔkɔɔnataarɛ pre Siloam nyuŋgo gedeŋge kre na to mu gbo kre, e jawa na pre lee mblɛ sisam na wɛ Jerusalɛm leele hamblɛ na ree?

5La, e ti ni yo e pan, pan ma kra nyi, hali yire chɔɔ, na e n e jawala chinɛ mu laa e sisam kro kre, pan e kro we ku.”

6A Yesu na kna mna yomini ŋga gbun mbo, "Blɔ wa wra u kagbla le mna fig tiŋge ka luu ki lam. Ki ble ka wra yiri mna sɛ na sɛŋgɛ chaa ki na, a u nsra ka nya.

7A wra kna mna yo kagbla lefun wre pan mbo, 'Le, yɛlɛ nununu taarɛ wo yi ŋga, na ni pan na sɛŋgɛ chaa fig tiŋge ŋga na, mba ka ta, kena ki kun mu wa, maa ti mbe kra tra kre klai finfin.’

8A kagbla kre lefun wre na kna mbo, 'Ni Tafun, ki ti ala mu ya, mbe ni tra gbun mbe le ki nɔɔ na, mbe tuwe le ki nu.

9Na yɛlɛ waa da a kia sɛ, kena ki nyu, a na ki n shia sɛ naa mbe o ki kun mbe wa.' “

10Judae wuuble ka nu Yesu na sɛ na leele nyina fninyinyi yire ka nu.

11Kre nyjila kre na chlɔ waa wa wa, a ŋumufɔɔn wa u nu. Ɗumufɔɔn kre na tia chlɔ wre na yaa, mna kru, kie pe yɛlɛ kɛmbɔkɔɔnataarɛ na wa jaa uyɛ fraka.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ɔga Yesu na chlɔ wre nya kre, wra u yeeri mna yo u pan mbo, "Maa, mu yira kre laa mu na.”

13A Yesu na kɛ tini mu taa u na. Titɛɛ kre nu, a chlɔ wre na yiri mna fraka, na Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ.

14La, fninyuŋgo wa lopom wre krɔ na kun na Yesu ni na u yaŋu tra wuuble. A lopom wre na fuu mna paara leele pre pan mbo, "Ble nununu kɔɔnanu ni ki fna o tnumu tun. Kena na mu chaa mbe yambla tra kre, pan yire ble yire ka nu, la, maa shia pan o wuuble nu.”

15A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Yire yiɛnyumufɛɛnlɛ, e n na tnumu tuni wuuble kre ra? E n na e nui, na e bubunlɔ saanla nagbɛɛ na shie na pe ni lɔɔ wuuble nu kre ra?

16Wre chlɔ ŋmba Sutna pɔ mu tɛɛ yɛlɛ nununu kɛmbɔkɔɔnataarɛ ŋga, Abraham nana ma kree? Kena ki n fna mbe pe u saan wuuble ra?”

17Ɔga Yesu na yo ma kre nyifɛɛrɛ na u loŋgoolo pre gbo. La, leele hamblɛ pre yiɛ na shɔ kawako kee ŋga Yesu na pe kre na.

18A Yesu na kna mbo, "Mni nyini Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nyi hin? A yira ŋgi sembremu ni mbe ki wru mbe gbun hin?

19Pan ki nyi na mɔstad bie fiɛn ŋga blɔ wa na wru mna sɛ luu u kagbla yi, a kra fin mna lɛ, mna yire tiŋge, a hanyiɛlɛ na zeere le ki klɛ nu.”

20A wra ndru mu kna mbo, "Yira ŋgi sembremu kuraa ni mbe tɛɛ mbe Nyiɛkpɔɔ ŋunumu ŋga kra hin?

21Pan ki nyi na yiisi ŋga chlɔ we wɔ mbe le paanu mimi taakpɔɔ nyini nu, mbe ki ti mimi kre tin mbe kpɔɔ.”

22Yesu na yiɛ tɛɛ Jerusalɛm na. Ɔga wraa shie kre, wra tro kakpɔɛ na kabɛɛlɛ yɛ na, na pe nyina Nyiɛkpɔɔ kee kre na shie Jerusalɛm na.

23A ndro wa na u wie mbo, "Ni Tafun, kena leele chiɛri plɛ ŋmaa pie shɔ ree?" A Yesu na kna mbo,

24"E eyɛ gbeŋmba na ee tro kolo foo kre na. Ɔgi ndra na hin? E ti ni yo mbe e loo, lenɛɛrɛ we na chaa mbe tro ki na, a pia ki ja.

25Na katoofun wre waa yiri maa katoo krɔ tɔ kre, bawa ee pan mbe yire krɔ kro, mbe krɔ koori, mbe kna mbra yuu na, 'O Tafun, jande, krɔ nyaa o pan.' Bawa we kna mbe yo e pan na, 'E laa ni na, ni n e yirihaa chin.’

26Mbe ee kna mbra yuu na, 'Wre na ŋu nsra chaa mu ka mu gbɔɔ, a mnaa leele nyina o chiɛ na kree?’

27La, bawa we kna mbe yo e pan na, 'E ti ni yo e pan, ni n e yirihaa chin. E laa ni na, e sɛ, yire sisampefɛɛnlɛ mblɛ.’

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Na e waa yire krɔ kro, maa Abraham na Isaki na Jekɔb na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre nya Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu kre, bawa ee yire mbra nyɛni mbra ŋgaala chirɛ.

29A leele we yiri lawee kro nu mbe paan fni mbe li Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu.

30A e le, mblɛ pe kro tɔ kre, plɛ we kna mbe yiɛklu, mbe yiɛkulo pre plɛ kna mbe kro tɔ.”

31Kre nyjila kre nu Farisiie plɛ na pan mna yo Yesu pan mbo, "Yili tra ŋga nu mu sɛ lawee fɔŋgɔ nu. Ɔgi na, Ɔunu Hɛrodi mu chaa mbe gbo.”

32A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "E sɛ yo leele fanafun wre pan na, 'Ni yo mbe ŋumufuɛn wɔ leele nu, mbe yambla tra aŋga na baŋga, ble taarɛ ble na, kre mbe ni tnumu nyu le.' “

33Fna ki fna mbe ni ni kolo taa mbe kun aŋga na baŋga na ki nyisee. Kia jaa pan na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun we ku lawee ka nu fɔna Jerusalɛm na.

34"Jerusalɛm atɛ! Ɔu mu Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ mblɛ pe tun mu pan kre yiri na pe kuu, mu leele mblɛ pe tun mu pan waari dnɛ ni. Nyjila tataara nu ni chaa mbe mu biile yii mbe le kuɛn jaara, imi na ŋgolo u biile leni kuɛn jaara kre, a mu je ma ni ŋga kolo.

35Le mu katoo we tni waara, a ti ni yo mbe mu loo, ma ni nya na, fɔna ŋga ble e e na yuu na 'Ɔmba u paan o Tafun Nyiɛkpɔɔ mɛɛ nu kre wo yi dwamu bɔkɔ.' "

Luka 14

1Judae wuuble ka nu Yesu na sɛ Farisiie loplombo pre wa katoo lihaa, blɔ wa kɛnyi na u jeelee na tin tin, a wra pan Yesu pan, a leele pre naa Yesu le poŋgo.

3A Yesu na kna mna Judae mbra nyinafɛɛnlɛ pre na Farisiie pre wie mbo, "Kena o mbra kolo ŋga mbe o yaŋu tra wuuble ree, ndee mni hin?”

4Pe nsra nyu kun, a Yesu na yaŋu wre wru mna u tra mna tia wra sɛ.

5A wra kna mna pe wie mbo, "E ŋmbihaa nuu, ndee bubnɔ we to lɔɔ wuuble, mbe wa sɛ u wɔ titɛɛ kre nu hin?”

6Pe nsra kala ka ta mu yo.

7Ɔga Yesu na yiɛ wa mna leele mblɛ pra fni lihaa wa kre le, mna nya na pe kro sɛ tni tni loplombo tnihɛɛ nu kre, wra yo pe pan mbo,

8"Na ndro e yeeri bijam nu kre, na e sɛ yaa tni lawee chichiele nu, na ki pan na pe ndro ŋmba u wɛ ŋu na yeeri wa kre,

9ŋmba u e kro yeeri wa kre we paan yo mu pan na, 'Yiri mu blɔ ŋmba ŋga jɔɔn,' bawa nyifɛɛrɛ we mu gbo, mbe mu yiri mbe sɛ tni kro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Kena na pe mu yeeri lawee kre, sɛ tni lawee waa nu, ŋmba u mu yeeri kre we pan mbe yo mu pan na, 'Awe, yiri mu sɛ tni lawee chichie nu.' Na ki pan ma kre, leele mblɛ nu mu sɛ chaa mbe tni kre we mu kpɔɔ.

11Kena ŋmba we uyɛ kpɔɔ kre, pie u pe fiɛn, a ŋmba we uyɛ pe fiɛn kre, pie u kpɔɔ.”

12Yesu na kna mna yo blɔ ŋmba wra u yeeri mna sɛ u katoo kre pan mbo, "Na mu lenɛɛrɛ yeeri fninlihaa kre, maa mu nɔɔlɔ, ndee mu nyjɔɔlɔ na mu chinlɛ, ndee mu sele leele, ndee mbe swafɛɛnlɛ mblɛ pe pe mu tnifɛɛnlɛ chiin yeeri. Ŋgi na, na ki pan ma, pre we ndru mbe mu yeeri ka na, mbe nyjɛ ŋu pe mu pe ŋga kre fɔlɔ tɔ.

13La, na mu leele yeeri fninlihaa kre, shianfɛɛnlɛ na finla, na mblɛ pe fuuru, na fuunlo kro yeeri mu chaa.

14Ŋgi na, ŋga mu pe pre na kre, pia jaa mu fɔlɔ tɔ, la, kprafɛɛnlɛ kunnyiɛ nu kre, mu fɔtɔɔrɔ ta.”

15Ŋga leele mblɛ pre na Yesu naa wa mu tni lihaa wa kre na u kee kre loo kre, a pe wa na kna mbo, "Leele mblɛ pie li Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu kre wo yi dwamu.”

16A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Ki ble ka blɔ wa wra lenɛɛrɛ yeeri mbe pe sɛ li u katoo.

17Ŋga wra sro kre pe mu kɔ kre, wra u sumifun tun na u sɛ leele mblɛ u kɛ wa mu yeeri kre yeeri mbo, 'E pan! Ni sro kre pe mu kɔ.’

18A leele pre kro na kaalɛɛ fɔnyi ta na yuu. Jlewo wre na kna mbo, 'Ni tra ka lɔ, a ki fna ni sɛ ki le. Kena ni mu tali, mba kolo ta.’

19A shiinwo na kna mbo, 'Ni nui kɛ lɔ, a ni shie pe lehaa. Kena jande, mba kolo ta.’

20A taarɛwo na kna mbo, 'Ni chlɔ leŋge. Kena mba kolo ta mbe pan.’

21A blɔ wre sumifun wre na ndru mna pan mu kalɛɛ nyjɛ pe yo yire kro yo u pan. A krɔ na blɔ wre kun, a wra kna mu yo u sumifun wre pan mbo, 'Sɛ lete na nyaanyaa, mu sɛ shianfɛɛnlɛ, na finla, na fuunlo, na mblɛ pe fuuru kro yeeri.’

22A sumifun wre na sɛ mna pan mu yo u tafun wre pan mbo, 'Ni Tafun, ŋga mu yo ni pe kre, ni ki pe, la lawee wa tɛ mbe leele tni.’

23A u tafun wre na kna mu yo sumifun wre pan mbo, 'Sɛ tro mbookrɔe nu, na kooloe na, mblɛ mu nya wa kro pe yeeri mbe pe pan, mbe ni katoo kre nyi.

24Ŋgi na, leele mblɛ ni klu mu yeeri kre, pe wa wa ni sro ŋga ka ta mbe naa.' “

25Lenɛɛrɛ na taa Yesu kro a praa shie, a wra kna mna yo pe pan mbo,

26"Na wa pan mbe taa ni kro, fɔna u ni kori mu wɛ u lɛ, ndee u lo, ndee u chɔ, ndee u biile, ndee u nyjɔɔlɔ na u chinlɛ na u jaala na, mbe u yɛ fɛɛ, wa jaa pe ni twanfun.

27A ŋmba u n u kum kanyana kaan wru mu taa ni kro kre, wa jaa pe ni twanfun.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Na e wa yo we nyuŋgo sin mbe ki gede kre, we kluu tni mbe ki fɔlɔ gbun mbe le tun, na we swa ta mbe jaa ki sin mbe kɔ rɛ?

29Na kre ma, na u nyuŋgo kre nɔɔ le, a u n shia ja mu ki sin mu kɔ kre, mblɛ pie ki nya kre we u tɛɛ,

30mbra yuu na, 'Blɔ ŋmba yo we u nyuŋgo sin, a u n ja mu ki kɔ.'

31A na ŋunu wa shie sojae kagbeŋ kɛ ni, mbe sɛ wi na ŋunu wa na u sojae kagbeŋ fulo ni kre, we klu mbe tnii jawa na we jaa fni na u loŋgo wre ni ree?

32Na waa nya na wa u ja kre, we leele tun mbe pe sɛ u loŋgo wre fni haalee, mbe pe peyɛ lalaa gbeele.

33Pan ki nyi chɔɔ, ndro wa jaa pe ni twanfun, fɔna u yirɛ nyjɛ yii wa u pan kro kee fɛɛ."

34A Yesu na kna mbo, "Weŋge tna, la, na ki ki tnam wa mu fun kre, yaka wa jaa ti ki tna na fio.

35Kia nyu kuraa mbe jaa yaka pe, a tnu ka wa pe ki nu na, fɔna pie ki kna mbe wo. Kena ŋmba uu wa ndie ni kre, ti mbe u loo."

Luka 15

1Nyjila ka nu lampoo shɔfɛɛnlɛ na sisampefɛɛnlɛ na pan mbe Yesu kee loo.

2A Farisiie pre na Judae mbra nyinafɛɛnlɛ pre naa taanri u na na yuu mbo, "Blɔ ŋmba na sisam pefɛɛnlɛ pe nyaari, hali wra chaa na lii na pe ni."

3A Yesu na kna mna pe wie mbo,

4"E nu, na waa wa mbaala lafaa ni, a nunu chom fun pe nu, ufun wa fuloejirɛ na kɛmbɔkɔɔnajirɛ pre ti pe kahaa wa mbe sɛ nunu wre cha tun ree?

5A na ki pan ma, a waa u nya kre, u yiɛ we shɔ mbe u u bali mbe taa patia na mbe pan na u ni katoo.

6Na waa le katoo, ki yɛshɔɔrɔ we ti u u nɔɔlɔ na u tnifɛɛnlɛ yeeri mbe yo pe pan na, 'Ni yiɛshɔ mu tro. Ni mbɔɔ u fun, a ni u nya. Kena e ti mbe o yiɛshɔ.'

7Na ndro nunu chom u jawala chinɛ mu laa u sisam kro kre, pan chɔɔ, mblɛ pee wa nyjeeri kre yiɛ we shɔ u na mbe wɛ leele fuloejirɛ na kɛmbɔkɔɔnajirɛ mblɛ pe peyɛ jawa na pe fraka, a ki n shian na pie pe jawala chinɛ kre na.

8Ndee e nu, chlɔ ŋmbi we swa finyi nununu kɛ ta, na nunu chom fun u pan, mbe wa kania mu, mbe pɔyira wru mbe katoo kre pɔ, mbe ki cha kama mbe sɛ su na we ki nya hin?

9A na waa ki nya, we u nɔɔlɔ na u tnifɛɛnlɛ yeeri mbe yo pe pan na, 'E ti mbe mi na yire yiɛ shɔ. Ɔgi na, ni swa ki fun a ni ki nya.'

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Pan chɔɔ kie pe, na sisampefun nunu u jawala chinɛ mu laa u sisam kro kre, Nyiɛkpɔɔ bitumblɔ yiɛ shɔ u na.”

11A Yesu na kna mbo, "Blɔ wa na u bibilɛ shiin plɛ praa wa.

12A ŋmba wra pe ble wre na kna, mna yo pe lɛ pan mbo, 'Ndoo, jande, o krɔ yirɛyire yɔ mu ni ŋga nyjɛ mbe ta.' A blɔ wre na yirɛ yire yɔ mna u biile pre ŋga.

13Kie pe ble chiɛri yɛ to, a pɔ wre na u yirɛ nyjɛ wra ta yire prɛ, mna swa kre bali, mna kolo kun mna sɛ waŋgra ka nu. Bawa wra sɛ swa kre tɛɛ mna uyɛ li, a kra kɔ mu u ti.

14Ɔga swa kre kro na kɔ u kɛɛ kre, klo badaŋga ka na to kre waŋgra kre nu. A na shian u yii kpɔɔ.

15Bawa wra sɛ uyɛ mbra waŋgra kre ndro wa na, a wre naa u tuni wra shie na u u prakoe kaan sro.

16Klo sisaa na tia sroe yire wraa prakoe pre kaan kre kuraa na pe u pan niŋge ni, a wa ndro ta mbe u u ŋga yaka mbe u ka.

17Ɔga wra u tnimu nya ma kre, a wra kna na yuu uyɛ pan mbo, 'Leele mblɛ pe tnumu tuni ndoo pan kuraa lii na prai sro na, a klo na ni kuu kre.

18Mbe ndru mbe sɛ yo ndoo pan na, "Ndoo, ni sisaa pe mu ŋu na Nyiɛkpɔɔ taan

19Kena ni n fna na mu ni yeeri mu pɔ na. Ni wru mu pe mu sumifɛɛnlɛ pre wa." ‘

20A wra yiri mnaa shie u lɛ pan. U lɛ wre na u pɔ wre nya haalee na u paan, a u kee na pe u pan fooro ni, a wra fɛ mna sɛ u fa mu yii, mna u nyu shiun.

21A u pɔ wre na kna mbo, 'Ndoo, ni sisaa pe Nyiɛkpɔɔ na, mu sisaa pe mu na, ki tia ni n fna na pie ni yeeri mu pɔ na.’

22A u lɛ wre na kna mna yo u sumifɛɛnlɛ pre pan mbo, 'E sɛ dodoŋgi titnɔŋɔ chichie titi wru e pan e u le; e u le feelee na kpawrɛ.

23Na e kɔ, mbe e sɛ nuu ŋmba nu nyina nyi yii mbe paan u gbo, mbe sro pe mbe o li, mbe oyɛ yiɛ shɔ.

24Ɔgi na, ni pɔ ŋmba, ki pe na kuu u ku mu nyi, wra fun, a ni u nya.' A pra peyɛ yiɛ shɔ kama.

25Kre nyjila kre na blɔ wre pɔ lopom wree wa see. Ɔga wraa paan mna da katoo nyu na kre, wra loo na pe mɛɛ koni na yoo.

26A wra u lɛ sumifɛɛnlɛ pre nunu yeeri mna u wie mbo, 'A ŋgi pe pini mna hin?’

27A wra kna mna yo u pan mbo, 'Mu chunu u le, a mu lɛ nuu yii mu gbo. Ɔgi na, ŋga u u nya ki mu, a yaka n u ta.’

28A krɔ na pɔ lopom wre kun, a wra yo wa le katoo. A u lɛ wre na yiri mna sɛ u tali na u pan katoo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29A pɔ lopom wre na kna mbo, 'Ni mu sumi yɛlɛ tataara, ni n mu nyu kee je tun. Yira
ŋgi mu ni ŋga tun hin? Hali sugbɔ kuraa mu n ni ŋga wa, a mi na ni nɔɔlɔ oyɛ yiɛ shɔ.

30La, ŋga mu pɔ ŋmba u sɛ mu yirɛ kla tiɛrifɛɛnlɛ na kre le aŋga rɛ, a mu sɛ nuu yii
mu gbo wre pan.'

31A blɔ wre na kna mbo, 'Ni pɔ, nyjila kro nu ŋuu wa ni jaara, a ni yira kro mu wo yi.

32Kena ki fna mbe o oyɛ yiɛ shɔ. Ɔgi na, mu chunu ŋmba u ku mu ndru mu nyi, wra
fun, a o u nya.' "

Luka 16

1A Yesu na kna mu yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "Swafun wa naa wa, a wraa wa na u
katoo yirɛ lefun wa ni, a leele naa paan na yuu swafun wre pan na, u yirɛ lefun wre n
na u yirɛ yire le chichie.

2A swafun wre na u yeeri mna yo u pan mbo, 'Ni mu kaalɛɛ yɛ ndru. Kena pan mu ni
yirɛ nyjɛ mu le yire kro nyu gbun mu ni ŋga. Ɔgi na, mba ti mbe mu yi le na.'

3A yirɛ lefun wre na kna na yuu uyɛ pan mbo, 'Ɔga ni tafun ni woni tnumu nu ŋga,
mni mbe pe hin? Na mii ŋmba, faŋga n wa ni nu mbe ni jaa fali, a ni nyifɛɛrɛ pini na
mbe tali.

4Ni chin kee ŋga mbe pe, na pe waa ni wɔ tnumu nu mbe leele na ni kee chaa.'

5A wra tni mna u lopom wre fɔlɔ lifɛɛnlɛ yeeri nununu, mna jlewo wre wie mbo, 'Ni
tafun fɔlɔ mni kii wa mu na hin?'

6A wra kna mbo, 'Kii similiwo ankurae fulo.' A wra kna mna yo u pan mbo, 'Mu fɔlɔ
hlɛ wru nyaanyaa mu nyunɔ ki nu na ankurae kɛ yi.'

7A wra kna mna yo shiin wo pan mbo, 'A ŋu hin, ni tafun fɔlɔ mni kii wa mu na hin?'
A wra kna mbo, 'Yii yua bɔtɔe lafaa.' A wra kna mbo, 'Mu fɔlɔ hlɛ ye. Shɔ mu nyunɔ
ki nu bɔtɔ fuloejirɛ.'

8Ɔga kra pan ma kre, kachindɛ kolo ŋga wra wru kre na tia swafun wre na u pni. Ɔgi
na, waŋgra ŋga leele pe pe denyjuu kolo chin peyɛ nu, mu wɛ leele mblɛ pe taa
Nyiɛkpɔɔ kro kre na."

9"Kena ni yuu e pan, e waŋgra swa tɛɛ e nɔɔlɔ cha, na ki waa kɔ, pie e shɔ mbe sɛ pe
ble nyini tnihaa nu.

10Fɔna e kpra li kalɛɛ fiɛn fiɛn nu, kre ee jaa kekpɔɛ kpra li. A na ma jaa kpra li kee
fiɛn nu kre, ma jaa kpra li kekpɔɔ nu.

11A na ma jaa waŋgra yirɛ kpra li kre, ŋmbi we mu shɔ mbe li, mbe nyjeeri yirɛ
chichiele wru mbe le mu kɛɛ hin?

12A na ma jaa ndro wo kpra li, ŋmbi we mu ŋga ŋu titi wo hin?

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13A kre sumifun n wa mbe jaa tafɛɛnlɛ shiin sumi. Ŋgi na, we nunu kori mbe nunu pra, mbe uyɛ wru mbe nunu ŋga mbe wɛ shiin wo wre na. Ki tia ndro wa jaa taa Nyiɛkpɔɔ kro mbe jaa taa swa kro mbe ki nyu.”

14Ŋga Farisiie mblɛ pra pe swachafɛɛnlɛ pre na yire kee nyjɛ krɛrɛ loo kre, a pra u pini na tɛɛ.

15A wra kna mna yo pe pan mbo, "Yire e eyɛ pini kprafɛɛnlɛ leele yiɛ na, la, Nyiɛkpɔɔ e lolonyi kee chin. Ŋgi ndra na, yira ŋga waŋgra leele jawa yira chichie kre, ki pe yira waa Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

16Mbose mbra yire na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre naa wa mna pan mu su Jɔn ndrajefun wre nyjila, a mu yire yire nyjila yire nu krɛrɛ mu pan mu su aŋga, leelee wa na Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre ketaan kpali, a leele na peyɛ gbeŋmba na lee ki nu.

17Na nyjeeri na tra kla kre, kre prɔ ŋga pie Mbose mbra yire fiɛn ka wɔ mbe wa.”

18"Blɔ ŋmba we u chɔ je mbe sɛ fuŋu leŋge kre, u leŋgeere kla, a ŋmba we chlɔ ŋmba u u plɔ je wru mbe leŋge kre, u leŋgeere kla.”

19"Kena swafun wa naa wa, wraa wa dodonyi na yirɛ chichiele titi ni na leni, na uyɛ nyu lii ble kro nu.

20A shianfun wa naa wa, praa u yeeri Lazaro, a klɛ na u knumu kro poŋgo,

21a praa paan na u teeri swafun wre jlonwee nyu na. Kena na swafun wre li, a yi knumɛɛ wo tra kre, mbe u sɛ yi yoori mbe ka. A na ki pan ma kre, nyukwanla wa u ti, mbe pe pan mbra u klɛ lala.

22Ki ble ka shianfun wre na ku, a nyjeeri bitumblɔ na pan mu u tio mna sɛ Abraham lawee. A swafun wre na ku, a pra u le.

23A wra sɛ na kala nyaa kuulo ndoo, ŋga wra yiɛ yire kre, wra Abraham nya lawee lee ka nu, a Lazaro wa u jaara.

24A wra kna mbo, 'Ndoo Abraham, jande ni fooro le, mu Lazaro tun, mbe u sɛ u kambɛlɛ ni nyumu nu mbe paan ni ndile nyiŋge. Ŋgi na, ni kala nyaa kanhun ŋga nu titi.’

25A Abraham na kna mu yo u pan mbo, 'Ni pɔ, jawa mu chin na, ŋga mnaa wa ŋmaa ni kre, mna yirɛ chichiele nyjɛ mnaa chaa kro ta, a Lazaro na kala nya, la, fuŋga wre uyɛ lii, mbe ŋu kala nya.

26A na o yire krɛrɛ tɛɛ mbɛɛ na kre, wee badaaŋga kaa wa wre na ŋu lalaa, na ndro chaa mbe kun mbe pan mu pan wa kre, wa ki ja, a wa wa jaa kun mbe pan mna.’

27A swafun wre na kna mbo, 'Ndoo, ni mu tali, kena u tun mbe u ndru mbe sɛ ni lɛ katoo.

28Ŋgi na, nii wa na chinlɛ knɔ ni wa, mbe u sɛ pe jaari, mbe pia kɔɔ pan kanyana ndoo ŋga nu.’

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29A Abraham na kna mbo, 'Mbose na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pree wa pe pan wa, pie loo pe pan.’

30A swafun wre na kna mbo, 'Ɔɔnhɔn, ni lɛ Abraham, la, na ndro yiri o pan mna mu sɛ wa kre, pie pe jawala chinɛ.’

31A Abraham na kna mbo, 'Na pia Mbose na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre kee yire loo kre, kena na ndro nyi mu ki yo pe pan kuraa kre, pia ndie tɛɛ u pan.' "

Luka 17

1A Yesu na kna mna yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "Imi na kie pe kpan, jini ŋga kie ti lewo sisam pe we pan, la, ndro ŋmba na jini we yire mbe pan kre, ufun atɛ.

2Na pe fifiire tre dnɛ badaaŋga pɔ ufun lagboo, mu u wa epo nu a ki u li kre, ki prɔ ŋga ufun we tni, mbaa ti mbe ni biile mblɛ wa le sisaa nu.”

3"Kena e eyɛ dɔɔ ta, na mu ŋmbrɔ sisaa pe mu na kre, u yiɛ kee yo u pan, na u waa laa u sisam kro kre, mbe mu u sisam ti mbe u kɛ.

4Hali na u sisaa pe mu na gbee nununu kɔɔnashin ble nunu, na u pan gbee nununu kɔɔnashin mu yo mu pan na u u jawala chinɛ mu laa u sisam kro kre, ki fna mbe mu u sisam ti mbe u kɛ.”

5A bitumblɔ pre na kna mu yo o Tafun wre pan mbo, "Jande, ka ya o shɔnlie na.”

6A o Tafun wre na kna mu yo pe pan mbo, "Na e shɔnlie na pe fiɛn na mɔstad bie yi kuraa kre, ee na jaa yo tiŋge ŋga pan na kɔ mu sɛ kan epo nu, a kie na kɔ mbra sɛ kan ki nu.”

7"Na e waa wa na sumifun ni, a wra fali, ndee na mbaala le kre, na sumifun wre sɛ nyaa mu le, we sɛ tni to mbra lii?

8Kra pe ma, la, u lopom wre we yo u pan na, 'Sro pe mu ni ŋga mbe ni li.' We sro kre pe mbe u ŋga tun mbe chin u wo li.

9A u lopom wre wa u ŋga mboo. Ɔgi na, sumifun tnumu ŋga ki fna u tun yi.

10Pan chɔɔ e nyi, ŋga mbe yo e pe kre, na e ki pe, e yo na sumifɛɛnlɛ lɛ wre, o n fna mboo ni, o tnumu yi.”

11Ɔga Yesu naa shie Jerusalɛm na kre, Samaria na Galilii lalaa wra tro.

12Ɔga wraa dani seechia ka na, a kokoefɛɛnlɛ kɛ plɛ na u fni, mna yire lee,

13mu gble le kpɔɔ mbo, "Yesu o Tafun, o fooro le.”

14Ɔga wra kna mna pe nya ma kre, a wra kna mna yo pe pan, mbo, "E sɛ eyɛ wru e sɔfue pre nyina." Ɔga praa shie kre to, pra saanla kro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ŋga pe nunu na kna mna uyɛ nya na u saanla kre, a wra ndru na gble leni kpɔɔ na Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ.

16Mna pan mu kosie kan Yesu yiɛ mna u ŋga mboo. Na wre blɔ wre pe Samariae wo.

17A Yesu na kna mbo, "Leele kɛ ma pe saanla kree, a sena Judae kɔɔnajirɛ pre nyi hin?

18Kena pe nunu kuraa n ja mu ndru mu pan mu Nyiɛkpɔɔ ŋga mɛɛ, na fuŋu ŋmba chiin bɔkɔɔ?”

19A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Yiri mu sɛ mu lawee. Mu shɔnlie mu saanla.”

20Ki ble ka Farisiie pre na pan mna Yesu wie na nyjila ŋgi nu Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre we pan hin? A wra kna mna yo pe pan mbo, "Na Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre paan, kawako kee ka wa pe mbe e chin na ki paan.

21A ndro wa yo na, 'E le, Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre yi kre, ndee kre yi wa kre.' Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kree wa e nu.”

22A Yesu na kna mna yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "Nyjila kaa wa na paan, mbe e na Lewo Pɔ wre chaa mbe wra tni e jaara ble nunu chom, a yaa u ta.

23Leele we pan mbe yo e pan na, uu wa mna ree mnawa, yaa shia taa pe na mbe sɛ u lehaa.

24Imi na nyiɛ nyini nyjeeri kokoo ŋga na mbe nya mbe sɛ kokoo ŋgaa na kre, pan Lewo Pɔ wre we pe u pan ble kre nu.

25La, ŋga ki yiɛklu, ki fna mbe u kala nya tataara, mbe aŋga leele mblɛ u je.

26Imi na kra nyi Noa ble yire nu kre, pan kie pe Lewo Pɔ wre pan ble yire nu.

27Leele naa lii, mnaa gboo, mnaa leŋgei, na chiɛlɛ wru na bilɛ kaan, mna sɛ su ŋga ble Noa na le krɔ kre nu, a nyiɛ na pan, a nyumu na leele pre hamblɛ kla peii.

28Pan kra nyi Lɔt ble yire nu na chɔɔ, leele naa lii, mnaa gboo, mnaa loni na prɛ, mnaa yirɛ ndru, mnaa nyinyi siin.

29La, ŋga ble Lɔt na yili Sodom na kre, Nyiɛkpɔɔ na tia kanhun na pwa tuwe chaara na yiri nyjeeri mna pan mu Sodom leele kla peii.

30Pan chɔɔ kie pe Lewo Pɔ wre pan ble.

31Ki ble kre, ŋmba uu wa nyuŋgo ndra na kre waa shia tii mbe le katoo mbe u yaka wru, pan chɔɔ ŋmba uu wa nyaa kre waa shia ndru mbe pan katoo.

32E Lɔt chɔ wre sɔɔnri.

33Lewo ŋmba we na kɛ toni u ŋmaa na kre, kie yili u kɛɛ. La, ŋmba we u ŋmaa wa mbe fun kre, we ki ta.

34E ti ni yo e pan, ki ble kre, na blee yi, leele shiin we chaa mbe sni dɛŋglɛ nunu na, pie nunu wru mbe nunu ti wa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35Chiɛlɛ shiin we chaa mbra yirɛ trei, mbe pe nunu wru, mbe nunu ti wa.”

37A pra kna mna Yesu wie mbo, "O Tafun, sena kre kee ŋga we pe hin?" A wra kna mna pe gbun yomini ka mbo, "Lawee ŋga nu kafɔɔ nyi kre, bawa kɔkɔsachie we ble."

Luka 18

1Ki ble ka Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre gbun yomini ka, mna pe nyina na ki fna pra nyiɛtali nyjila kro nu, mbe pia pra.

2Wra yo pe pan mbo, "Blɔ kalalifun wa naa wa chia ka na. Wre blɔ wre, u nsraa Nyiɛkpɔɔ fiɛ, a u kee ka na ma lewo ni.

3A lekuchlɔ wa naa wa chia kre na, nyjila kro nu wraa shie na yuu blɔ wre pan mbo, 'Jande, mi na ni ŋmbrɔ wa o ta, a ni wo tna, kena ya ni na.’

4Blɔ wre nsraa chaa mbe chlɔ wre kee kre yo, la, kra kɔ mu da wa, a wra kna mna yo uyɛ pan mbo, 'Kii wa na ni n na Nyiɛkpɔɔ fiɛ, a ni kee ka ma na lewo ni.

5La, imi na lekuchlɔ ŋmba ni hau ŋga, mbe kee kre le mbe u ŋga u tam. Na kre ma, u paan mna kuraa we kɔɔ ni gbo.' “

6A O Tafun Yesu na kee kre taa mbo, "E kalalifun denyjuufun ŋmba kee ŋga le.

7Kena Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ u wɔ, a pra nyɛni na u yeeri lafo na ble kre, wa pe kala li mbe pe shɔ sisampefɛɛnlɛ kɛɛ ree? E jawa na we pna pe kala ni ree?

8Ni yuu e pan na, we pe kala li mbe pe shɔ nyaanyaa. Kena na Lewo Pɔ wre waa pan, we shɔnlifun da tra ŋga naa?”

9A Yesu na leele mblɛ praa peyɛ jawa na pe fraka, na pe ŋmbilɛ le na pre n fraka kre gbun yomini ka mbo,

10"Bilɛ shiin plɛ pra sɛ suminyuŋgo nyiɛtalihaa, nunu na pe Farisiie wo, a haŋu wre na pe lampooshɔfun.

11Farisiie wo wre na uyɛ kun mna sɛ yire mna nyiɛtali mbo, 'Ni Nyiɛkpɔɔ kaan mboo na ni fraka, ni n pe jajaarafun, a ni n pe denyjuufun ndee chachaa imi na leele hamblɛ nyi kre, ni mu kaan mboo na ni n pe na lampooshɔfun ŋmba u yire wa ŋga wi.

12Ŋgi na, kranu kpan ni blefuni gbee shiin, a ni yirɛ nyjɛ ni taa, ni yi yɔɔlɛ kɛ, mbe mu ŋga nunu.’

13A lampooshɔfun wre na yire lee chiɛri, u nsra yiɛ yire kuraa mna nyiɛ yiɛ le. Kɛ wra taa gbun na, na yuu mbo, 'Nyiɛkpɔɔ, sisampefun wi mi. Jande, ni fooro le.' “

14A Yesu na kna mbo, "E ti ni yo e pan, wre sisampefun wre na fraka Nyiɛkpɔɔ pan, mna sɛ katoo, mna wɛ haŋu wre na. Ŋgi na, ŋmba we uyɛ kpɔɔ kre, Nyiɛkpɔɔ we ufun pe fiɛn, a ŋmba we uyɛ pe fiɛn kre, Nyiɛkpɔɔ we u kpɔɔ.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Leele plɛ na pan na biile fiɛnfiɛn plɛ ni Yesu pan mbe u kɛ taa pe na. Ŋga u twanfɛɛnlɛ pre na pe nya kre, a praa fuuru leele pre na.

16A Yesu na biile pre yeeri mna pan u jaara mna kna mbo, "E ti mbe biile pre pan ni pan. Yaa pe tɔ kolo. Ŋgi na, mblɛ imi wo yi Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre.

17Kpra na ni yuu e pan, ŋmba u n Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre shɔ na pɔ wi kre, wa le ki nu."

18Bawa Judae lopom wa na kna mna Yesu wie mbo, "Nyinafun Chichie, kee ŋgi mbe pe mbe blenyini ŋmaa ta hin?"

19A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Ŋgi ki tia mna ni yeeri lewo chiriri hin? Ndro n wa mu pe chiriri fɔna Nyiɛkpɔɔ wre chiin bɔkɔ.

20Mu Nyiɛkpɔɔ mbra yire chin na pe yi nyunɔ na, 'Maa shia leŋgeere kla, a maa shia liiku, a maa shia ju, a maa shia kafinɛ dansiɛrɛ li a ki fna mu mu lɛ na mu lo ŋga buuro.' "

21A blɔ wre na kna mbo, "Yire mbra nyjɛ krɛrɛ ni li yi na mu yire ni bimi."

22Ŋga Yesu na kre kee ŋga loo kre, a wra kna mna yo u pan mbo, "Kala nunu ki kro mbe mu pe. Sɛ mu yirɛ kro prɛ, mu swa kre yɔɔlɛ mu shianfɛɛnlɛ ŋga, mu pan mu taa ni kro. Kre mu krɔyirɛ ta nyjeeri."

23Ŋga blɔ wre na kre kee ŋga loo kre, u yiɛ na je. Ŋgi na, wra pe swafun.

24Yesu na u le kom mna kna mbo, "Kie sheli na swafɛɛnlɛ we le Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu.

25Kie pe yiɛyiɛ nyuuma pan na we le pandiɛ wee, mbe wɛ ŋga swafun we le Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu."

26Leele mblɛ pra kee ŋga loo kre na kna mbo, "Kena ŋmbi ŋmaa Nyiɛkpɔɔ we shɔ na hin?"

27A Yesu na kna mbo, "Kee ŋga kia jaa pe lewo pan kre, kie jaa pe Nyiɛkpɔɔ pan."

28A Pita na kna mbo, "Le, o o yirɛ kro ti mu pan mu taa mu kro."

29A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Kpra na ni yuu e pan, ndro ŋmba u yila Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre na mu u katoo, ndee u chɔ, ndee u chinlɛ, ndee u lo na u lɛ, ndee mu u biile ti kre.

30Ufun we ndru mbe yi ta mbe wɛ jle na, fuŋgaami ble nyjɛ nu o nyi ŋga nu, mbe ndruu blenyini ŋmaa kre ta mbe waŋgra ŋga kie pan na kre nu."

31Yesu na bitumblɔ kɛmbɔshiin pre wru mna sɛ paara pe pan mbo, "E le! Jerusalɛm na o shie kre, a Lewo Pɔ wre kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre nyunɔ mu tɛɛ yire kro we pe.

32Pie u wɔ mbe le leele mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin kɛɛ, mbe praa u pini mbra tɛɛ, mbe u tɛɛlɛ, mbe tɛɛnrɛ hlu mbe wo u na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Pie u frɔ fwa ni, mbe sɛ u gbo, a u ble taarɛ ble na we nyi.”

34Kee yire wra yo kre, pe nsra ka nɔɔ loo. Nyiɛkpɔɔ na kee kre nɔɔ ndra pe na, a pe nsra chin kee ŋga u yuu.

35Ŋga wraa dani Jɛriko na kre, na fuun waa wa mu tni kolo mbɛɛ na na tali.

36Ŋga wra loo na lenɛɛrɛ pre tro u mbɛɛ na kre, a wra mblɛ praa wa u jaara kre wie mbo, "A kee ŋgi ki pini hin?”

37A pra kna mbo, "Yesu ŋmba u yiri Nazrɛt na wre u tro.”

38A wra kna mbo, "Yesu, Devid nana, ni fooro le!”

39A leele mblɛ pra yiɛ klu kre naa fuuru u na, na u pieri, la wra je na gble leni kpɔɔ na yaa, mbo, "Devid nana, ni fooro le!”

40A Yesu na yire, mna yo leele pre pan na pe pan na u ni, ŋga wra da u mbɛɛ na kre, a wra u wie mbo,

41"Ŋgi mu chaa ni pe mbe mu ŋga hin?" A wra kna mbo, "Ni Tafun, ti mbe ni nyiɛlɛ nyjɛ nyaa.”

42A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Mu nyiɛlɛ yire nyaa, mu shɔnlie mu shɔ.”

43Titɛɛ kre nu to, a u nyiɛlɛ yire na nyaa, a wra taa Yesu kro, na Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ, ŋga leele mblɛ praa wa wa kre na u nya kre, pe kro naa Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ.

Luka 19

1Yesu na le Jɛriko na, mnaa tro mbe sɛ.

2Na blɔ waa wa wa praa u yeeri Zakiɔs, a wra pe lampooshɔfɛɛnlɛ lopom, mna pe swafun.

3A wraa Yesu chaa mbe chin lewo ŋmba nyini wi, la, u nsra gede, a leele pre na nɛɛ. Ki tia u nsra ja mbe u nya.

4Kra tia wra fɛ mna sɛ nduu tiŋge na yiɛ, mbe Yesu cha mbe le. Ŋgi na, na bawa kolo kre na Yesu we tro.

5Ŋga Yesu na da wa kre, wra yiɛ yire mna le tiŋge kre na, mna yo u pan mbo, "Zakiɔs, pe nyaanyaa mu tii tra. Mu katoo ki fna ni tni aŋga.”

6A wra pe nyaanyaa mna tii tra, mna Yesu wru na yɛshɔɔrɔ ni mna sɛ katoo.

7Ŋga leele pre na ki nya ma kre, a praa taanri na yuu mbo, "U shie mbe sɛ le sisampefun pan.”

8Bawa Zakiɔs na yiri mna yire leele pre yiɛ na, mna kna mbo, "Ni Tafun, le, mbe ni yirɛ nyjɛ yii wa ni pan yɔ shiin mbe shianfɛɛnlɛ ŋga yi yɔɔ. A na ni ndro wa yira dnumu kre, mbe ki tɔ ma gbee jijirɛ mbe ufun ŋga.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9A Yesu na kna mbo, "Aŋga ŋmaashɔmu pan katoo ŋga nu. A Abraham sele ndro wi kre.

10Ɔgi na, Lewo Pɔ wre pan mbe mblɛ pe fun kre haa cha, mbe pe shɔ.”

11Ɔga leele pre naa wa mu yire na yire kee nyjɛ ndru kre, Yesu na pe gbun yomini ka. Ɔgi na, wraa mbra Jerusalɛm na, a na leele pre jawa na fuŋga pie Nyiɛkpɔɔ ŋunumulie nya na nyini ni.

12A wra kna mna yo pe pan mbo, "Blɔ wa na yiri, wra pe lepɔɔ, a wra sɛ waŋgra ka nu haalee, mbe pe sɛ u tɛɛ ŋunumu na mbe ndruu pan.

13Ɔga wra yo we sɛ kre, wra u sumifɛɛnlɛ kɛ yeeri, mna pe kro ŋga kre nyjila kre pɔni pɔni mna yo pe pan mbo, 'E ta jafa lii na yi ni mbe hɛ su ŋga ble mbe pan.’

14La, wre titi chia kre leele nsraa u kee chaa, kra tia pra leele wɔ mu tun mna u kɔŋgɔ ni mbo, 'O n na blɔ ŋmba chaa mbe u pe o ŋunu.’

15Blɔ wre na sɛ u ŋunumu kre li, mna ndru mu pan. Ɔga wra le kre, titɛɛ kre nu, a wra tia pra u sumifɛɛnlɛ mblɛ wra ŋga swa kre yeeri, mbe pe paan u nyina tnu ŋga pe ta swala nyjɛ wra pe ŋga yire nu

16A jle wo wre na pan mna yo u pan mbo, 'Ni tafun, mu pɔni kre mna ni ŋga kre, ni pɔni kɛ ta mu ya ki na.’

17A wra kna mna yo u pan mbo, 'Sumifun chichie, mu ka pe. Ɔgi na, chiɛri ŋga ni mu ŋga kre mu kpra wru ki na. Kena mbe ti mu jaŋga li chiɛ kɛ na.’

18A shiin wo wre na pan mbo, 'Ni tafun, mu pɔni kre mna ni ŋga kre, ni pɔni kunɔ ta mu ya ki na.’

19A wra kna mna yo u pan, 'Ɔu we jaŋga li chiɛ knɔ na.’

20A nunu pan mbo, 'Ni tafun, mu pɔni kre yi kre, agua nu ni ki fo mu tɛɛ.

21Ɔgi na, ni mu fiɛ. Ɔgi na, mu kee sheli. Yira ŋga ki n pe mu wo kuraa mu ki wrui, a mna mu n luu kuraa mu kuun wa.’

22A wra kna mna yo u pan mbo, 'Sumifun sisaa, mu nyu kee ŋga mu yo kre na mbe mu gbun na pini ni. Na mu chin na ni kee sheli, a ndaa ŋga ki n pe ni wo kuraa wrui, na kuun mna ni n luu,

23yira ŋgi ki tia mu n sɛ ni swa kre tɛɛ swa tɛɛ lawee hin? Kaa ŋga ni pan ŋga, mbe na ki wɔ, mbra tnu ta mna ya ki na.’

24A pe tafun wre na kna mna yo mblɛ praa wa mu yire u jaara kre pan mbo, 'E pɔni kre shɔ u kɛɛ. E ki ya pɔni kɛfun wre pan.’

25A pra kna mna yo u pan mbo, 'O tafun, pɔni kɛ wre ta.’

26A wra kna mbo, 'Ni yuu e pan ŋmba uu ka ni mu ki le chichie kre, pie ka ya u pan, la, ŋmba uu fiɛn ni a u n ki le chichie kre, fiɛn kre ni u nyi kre, pie ki shɔ u kɛɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Ni loŋgoolo mblɛ pe n na chaa mbe ni pe pe ŋunu kre, e pan na pe ni mna, e pe gbo ni yiɛ.' “

28Ɔga wra yire kee nyjɛ yo mna kɔ kre, a wra yiɛklu na shie Jerusalɛm na.

29Ɔga wraa dani Bɛtfage na Bɛtani na, Olive nyua kre mbɛɛ na kre, a wra u twanfɛɛnlɛ pre shiin wɔ mna tun mbo,

30"E sɛ kable ŋga kii wa e yɛsimi ŋga na. Na e lee wa to, ee bubnɔ pɔ wa nya na pe u pɔ tiŋge ka na. Ndro n da mu tni u na tun. E u saan e pan na u ni mna.

31Na ndro waa e wie na mni a e na u saanri hin, e yo ufun pan na u kee shian mu o Tafun wre ŋga.”

32A mblɛ wra tun kre na sɛ mna u nya imi na wra yo pe pan kre.

33Ɔga praa bubnɔ pɔ wre saanri kre, a u tafun na kna mu pe wie mbo, "Mni a e na bubnɔ pɔ wre saanri hin?”

34A pra kna mbo, "O Tafun u u chaa”

35A pra pan na bubnɔ wre ni mna Yesu ŋga, a pra pe yonyi nyaala mu wo bubnɔ wre na mna Yesu wru mu taa u na.

36Ɔga wra tni u na na shie kre, a leele pre naa pe dodonyi woni na chaan kolo.

37Pra da lawee ka nu, na bawa kolo nyi, mbe pe yire mbe Olive nyua kre tii. Bawa u twanfɛɛnlɛ tataara pre kro na chin na gble leni kpɔɔ na Nyiɛkpɔɔ kaan mboo kawako kee nyjɛ pe nya kre na,

38mbo, "Ɔunu ŋmba u paan o Tafun Nyiɛkpɔɔ mɛɛ nu kre wo yi dwamu. Wejinyiŋgee wa nyjeeri, a Nyiɛkpɔɔ wo yi yɛnyiŋge.”

39Na Farisiie pre plɛɛ wa lenɛɛrɛ pre nu, a pra kna mna Yesu wie mbo, "Nyinafun, fuu mu twanfɛɛnlɛ pre na mbe pe pieri.”

40A wra kna mna yo pe pan mbo, "E ti ni yo e pan, na pe pieri kuraa kre, dnɛ nyjɛ kuraa we na gble leni.”

41Ɔga wraa mbra Jerusalɛm na mna ki nya kre, ki kee na u pe fooro ni a wra nyɛni,

42mna kna mbo, "Na mna chin ŋga kie pan mbe mu ŋga wejinyiŋge aŋga kre, a na fuŋgaami pe ki ndra mu na.

43Ɔgi na, ble yɛɛ wa na paan yire ble yire nu mu loŋgoolo we mu kuun fni, mbe nduu mu mboo na mbe paan mu tɔ, ma lawee ta mbe yili.

44Pie ŋu na mu biile kla peii, hali nyuŋgo nunu chom kuraa pia ki ti. Ɔgi na, nyjila ŋga nu Nyiɛkpɔɔ pan mu shɔhaa kre, mu n ki chin.”

45A Yesu na sɛ le suminyuŋgo wa, mna leele mblɛ praa yirɛ prɛ wa kre ni,

46mna kna mu yo pe pan mbo, "Pe ki nyunɔ na, 'Ni katoo we pe nyiɛtali ndoo,' a yire ki wru mu pe 'juolo lawee.' “

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

47Blenyini ŋga Yesu naa shie na nyina suminyuŋgo wa. Sɔfue loplombo pre, na Mbose mbra nyinafɛɛnlɛ pre, na chia loplombo pre naa u chaa mbe gbo.

48La, pe nsra kolo ŋga na pie tro chin. Ɔgi na, na leele pre u kee yire wra yuu yire chaa mbe loo peii.

Luka 20

1Ki ble ka, Yesu naa leele nyina na ketaan kre yuu pe pan suminyuŋgo wa. Judae sɔfue loplombo pre na mbra nyinafɛɛnlɛ pre, na chia loplombo pre na pan,

2mna u wie mbo, "Ɔmbi u mu ŋga kolo mna yire kee nyjɛ pini mna hin? O nyina ŋmba u mu ŋga kre jaŋga kre."

3A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Mbe e wie kala nunu na chɔɔ, e ki nyu wɔ.

4Jɔn ndra jee kre, Nyiɛkpɔɔ pan kra yiri ndee, lewo pan hin?"

5A pra ki kna na peyɛ ni, mna kna mbo, "Na o yo na Nyiɛkpɔɔ pan kra yiri kre, we yo na, 'Ɔgi ki tia e nsra u shɔnli hin?'

6A na o yo na, 'Lewo pan kra yiri kre,' leele pre we o waara na dnɛ ni. Ɔgi na, pe shɔnli na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun na wi Jɔn."

7Ki tia pra kna mbo, "O n chin mna kra yiri."

8A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "A mba e nyina mna ni yiri jaŋga ni na kalɛɛ nyjɛ pini."

9Bawa Yesu na kna mna leele pre gbun yomini ka mbo, "Blɔ wa wra u tresɛnyi see ka pe, mna ki wru mu le falifɛɛnlɛ plɛ kɛɛ mna sɛ waŋgra ka nu, mna sɛ mu wa.

10Ɔga yirɛ yire na sɛ, a wra yire wa mna u sumifɛɛnlɛ pre wa tun see kre lefɛɛnlɛ pre pan, na u sɛ yirɛ yire yɛ shɔ mbe sɛ u ŋga. A see kre lefɛɛnlɛ pre na u frɔ, mna u ni a wra sɛ kɛwaara.

11A wra ndru mna u sumifɛɛnlɛ pre wa tun na, a pra ndru mu wre yii mna u frɔ, mna cheu wɔ u na, mna u ni a wra sɛ kɛwaara.

12A wra je mna taarɛ wo tun na, a pra wre gbun mu laala, mna u wɔ mu wa fimi na.

13A seefun wre na kna mbo, 'Mni mbe pe hin? Mbe ni pɔ ŋmba ni kori tun. Kie pe pie wre nyifɛɛrɛ pe.'

14Ɔga seelefɛɛnlɛ pre na pɔ wre nya kre, a pra kna mna yo peyɛ pan mbo, 'Seefun wre krɔlifun wre wi kre. E ti mbe o u gbo, mbe krɔ kre pe o wo.'

15A pra u yii mna u tini mna yili see kre lam, mna u gbo." A Yesu na kna mna pe wie mbo, "Kena mni seefun wre we pe pe hin?

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16We pan mbe see kre lefɛɛnlɛ pre kla peii, mbe see kre wru mbe le lefumblɔ kɛɛ." Ŋga leele pre na kee kre loo ma kre, a pra kna mbo, "Nyiɛ we o kisi ki na.”

17A Yesu na pe le komm, mna kna mbo, "Kena kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ kre ki nɔɔ yi ŋgi hin? 'Dnɛ ŋga nyuŋgo sinfɛɛnlɛ pre na je kre chɔɔ, kre ki kɔ mu pe nyuŋgo kre ndra.’

18Kena ndro ŋmba we to dnɛ kre na kpan, kie u pile, a ŋmba na kie to kpan kie u tre.”

19Mbra nyinafɛɛnlɛ pre na Judae sɔfue loplombo pre naa u chaa mbe yii titɛɛ kre nu. Ŋgi na, pra chin na yomini ŋga u gbun kre, pre u taan na ki ni, la, praa fiɛ leele pre na.

20Ŋga kra pan ma kre, praa u chaa nyjila chichie nu mbe u yii, a pra leele wɔ, mna pe ŋga swa, a pra peyɛ pe na leele chichiele lɛ, a pra sɛ na u wie kaalɛɛ, na aada we kee ka yo mbe pe u ta mbe yii ki na, mbe sɛ u le abani kɛɛ.

21Leele pre na sɛ u wie mbo, "Nyinafun, o chin na mu paara na leele nyina kpra ni, a mna leele yoori, la Nyiɛkpɔɔ kpra kolo titi kre mu nyina.

22Kena mbra kolo ŋga mbe o tɔɔ tɔ mbe ŋunu Kaisari ŋga, ndee mni hin?”

23Yesu na pe kachindɛ kolo ŋga praa chaa kre nya peii, a wra kna mna yo pe pan mbo,

24"E ni ŋga swabie ka," Mbo, "Ndro ŋmbi kumu na u mɛɛ yi ki na ŋga hin?" A pra kna mbo, "Ŋunu Kaisari wee yi.”

25A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Kena e Kaisari yirɛ wru e Kaisari ŋga, e nyjɛ yi pe Nyiɛkpɔɔ wee kre e yi wru e Nyiɛkpɔɔ ŋga.”

26Kee ŋga wra yo kre ndra na, pe nsra ja mbe u yii leele pre nu. U kee kre nyu wra wɔ kre na pe pe kawako, a pra pieri komm.

27A Sadukiie mblɛ praa yuu na kunnyiɛ n wa kre na pan mna Yesu wie mbo,

28"Nyinafun, Mbose na nyunɔ mu o ŋga na, na ki pan na ndro ku mu u chɔ ti, na wre na chlɔ wre n se kre, kena ki fna mbe u chunu ndee u nyjɔ lekuchlɔ wre wru mbe leŋge, mbe biile se mbe gboo wre ŋga.

29Nyjila ka nu nyjɔɔlɔ na chinlɛ kɔɔnashin plɛ naa wa. Jle wo wre na leŋge, u nsra se mna ku,

30a shiin wo wre na u chɔ wre wru mna leŋge. Wre chɔɔ nsra se u na, mna ku mu u ti.

31A taarɛ wo wre na u wru. Pe kro kɔɔnashin pre nsra se chlɔ wre na, mna ku mu u ti.

32Pe kum kɔkrɔ kre, chlɔ wre na ku na.

33Kena kunnyiɛ nu, pe ŋmbihaa chɔ wi chlɔ wre hin? Na pe kro kɔɔnashin pre u leŋge mu fni.”

34A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Aŋga leele mblɛ pe leŋgei,

35la, mblɛ pie yiri kunnyiɛ nu, mu fna waŋgra ŋga kie pan kre nu kre wa leŋge.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Ɔgi na, kumu n wa wa na. Pe ku mu nyi, mu pe Nyiɛkpɔɔ biile, a pan pie pe na nyjeeri bitumblɔ lɛ.

37Mbose na nyina na kunnyiɛ wa yɛŋgɛ. U nyaa shɔɔ lawee kre nu kre, wra o Tafun Nyiɛkpɔɔ wre yeeri, Abraham Nyiɛkpɔɔ, na Isaki Nyiɛkpɔɔ, na Jekɔb Nyiɛkpɔɔ.

38Kee ŋga nyina kama na, gboolo Nyiɛkpɔɔ ma, la, ŋmaafɛɛnlɛ Nyiɛkpɔɔ wi. Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ pan kre, pe kroo ŋmaa ni.”

39A mbra nyinafɛɛnlɛ pre plɛ na kna mbo, "Nyinafun, mu kee kre nyu wɔ chichie.”

40Kra tia pe nsra sro mu u wie kala ka na.

41Yesu na kna mna pe wie mbo, "Ɔgi ki tia, a pra yuu na Kristo wre, Devid nana wi hin?

42Na Devid wre titi na ki yo mɛɛ hlɛ kre nu mbo, 'Ni Tafun Nyiɛkpɔɔ wre na yo ni Tafun wre pan na, tni ni kalie,

43mu sɛ su ŋga ble mbe mu loŋgoolo le mu jeelee jaara.’

44Devid wre titi na u yeeri Tafun, kena mni u pe mu kɔ mu pe u nana hin?”

45Ɔga lenɛɛrɛ pre naa u kee yire ndru kre, wra kna mu yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo,

46"E eyɛ dɔɔta mbra nyinafɛɛnlɛ pre haa. Pre pe dodonyi titnɔnyi lee chaa, na lete shaaraa chaa, a tnihɛɛ chichiele nu pe jiin fninyinyi nu. A na pe sɛ fninlihaa, kpɔɔmu lawee pe chaa.

47Pre pe lekuchiɛlɛ yirɛ shio pe pan. A pre pe yire lete na na nyiɛtali titnɔŋɔ mbe leele pe nya. Pe sisam fɔtɔɔrɔ we kpɔɔ."

Luka 21

1Suminyuŋgo wa kre, Yesu na yiɛ yire mna swafɛɛnlɛ nya pra paan na swa leni swa leyira kre nu.

2Bawa wra lekuchɔ shianfun wa nya, a wra pan mna damba le.

3A Yesu na kna mbo, "Kpra na ni yuu e pan, lekuchlɔ shianfun ŋmba swa le a ki wɛ leele mblɛ kro wee na.

4Ɔgi na, leele mblɛ kro, pe swɛ nyjɛ pe ta a yi kuɛn kro yire yɛ ni pe pan. La, chlɔ ŋmba rɛ u shian kro nu, swa ŋga na u kaan kro u pan mu le kre.”

5Bawa Yesu sumifɛɛnlɛ pre plɛ naa sumi nyuŋgo kre kee yuu, imi na pra ki san na dnɛ chichiele ni, na yirɛ chichiele nyjɛ praa Nyiɛkpɔɔ kaan kre.

6A Yesu na kna mbo, "Yirɛ nyjɛ e nyaa ŋga, nyjila ka paan, pia dnɛ ka ti ki ŋmbrɔ na, pie yi juari peii.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7A u twanfɛɛnlɛ pre na u wie mbo, "Nyinafun, nyjila ŋgi nu yire kee nyjɛ we pe hin? A na yire kee nyjɛ paan mbe pe, kawako kee nyji oo nya mbe chin na nyjila kre da hin?”

8A wra kna mbo, "E eyɛ dɔɔta, mbe ndro waa shia e waafun. Lenɛɛrɛ we pan na ni mɛɛ ni mbra yuu mbo, 'Mi wi Kristo wre!' Kena e chin na nyjila kre da. La yaa shia taa pe na.

9A na e waa na ŋunɛ na kakrɔɛ kee ndru kre, yaa ti mbe fiɛrɛ e yii. Ki fna mbe yire klu mbe pan tun, nde nyjila kre n da tun.”

10A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Waŋgra na waŋgra we to peyɛ na, mbe ŋunu na ŋunu to peyɛ na.

11Tra we na seeri lawee lawee nu kpɔɔ. A klo we to, mbe yira pan, mbe fiɛrɛ na kawako kee na pini nyjeeri.”

12"La, mi ndra na pie klu mbe e yii mbe e fiŋge, mbe e le fninyinyi yire loplombo kɛɛ, mbe pe e le nyuŋgo. A pie sɛ na e ni ŋulo na abani loplombo yiɛ, mbe yire kaalɛɛ nyjɛ chiin pan.

13Kre nyjila kre nu ee jaa ni dansiɛrɛ li pe yiɛ na.”

14"Kena yaa kluu tni mbra yi kee jawa, mbra kawa na kee nyjɛ ee yo ni.

15Ɔgi na, mbe e ŋga nyu, na kachindɛ, mbe kee ŋga ee yo kre, e loŋgoolo wa ja mbe e kɔ ki na.

16E sefɛɛnlɛ kuraa we e wɔ mbe ŋga. E nyjɔɔlɔ na e chinlɛ, na e sele leele, na e nɔɔlɔ kro we e wɔ mbe ŋga, mbe pe e plɛ gbo.

17Mi ndra na, leele kro we e pra.

18La, e wa ndra nyjuro ka wa fun.

19Frɔ ŋga ee ta na, ee ŋmaa ta.”

20"La, na e waa nya na ŋunɔwifɛɛnlɛ Jerusalɛm kun mu le lalaa kre, kena e chin na ki kla nyjila dani.

21Kena e ti mbe mblɛ pee wa Judea na kre na feni mbra nyuɛ ndru. A mblɛ pee wa Jerusalɛm lam kre, ki fna pra feni. A mblɛ pee wa haka kre, waa shia le chia kre na.

22Ɔgi na, yire ble yire nu Nyiɛkpɔɔ we pe ndie tini kpɔɔ. Yire yie pan mbe ti mbe kee yire pe nyunɔ mu tɛɛ yire pe kpra.

23Ki ble kre siirefɛɛnlɛ na mblɛ biile pe ŋgoorii, pe atɛ. Ɔgi na, kanyana kpɔɔ we pan tra, a Nyiɛkpɔɔ krɔ we kun na pe ni.

24Pie plɛ gbo na brɔfiɛn ni, a pie plɛ yii mbe sɛ na pe ni waŋgrɛ nu. A leele mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin kre we Jerusalɛm kla peii, mbe sɛ su ŋga pe nyjila we tro.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25"Ki ble kre kawako kee we pe yila na yeŋge na wɔɛlɛɛ na, ki ble kre kanyana kpɔɔ we pan tra, lewo wa chin imi we uyɛ pe. Epo we na kani, mbe fiɛrɛ leele yii mbe pra jirei. Ɔgi na, jaŋga ŋga kii wa nyjeeri kro, Nyiɛkpɔɔ we ki nyaara.

27Kre nu pie Lewo pɔ wre nya na u paan sugbeŋge, na yɛnyiŋge kpɔɔ nu.

28Na yire kaalɛɛ nyjɛ waa na pini kre, e yiri e yire, e na le nyjeeri, na e shɔ nyjila kre da."

29A Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre gbun yomini ka mbo, "E na tinyi le.

30Na e waa nya na yi wrɛ funi kre, e chin na ndram wrɛm nyjila da.

31Pan chɔɔ na e waa nya na yire kaalɛɛ nyjɛ waa na pini kre, kena e chin na Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre da mna.

32Kpra na ni yuu e pan, aŋga leele mblɛ wa kɔ fio, fɔna yire kaalɛɛ nyjɛ pe tun.

33Nyjeeri na tra we kla, la, ni nyu kayolo wa nyjila kro nu."

34"La, e eyɛ dɔɔta, mbe yaa na eyɛ lii kpɔɔ, mbra gboo mbra bru. A yaa ti mbe waŋgra ŋga yirɛ keshiɛn wɛ e na. Na kre ma ble kre we paan e fo imi na pɛlɛ yurɔ foni na u yiri kre.

35Ɔgi na, leele mblɛ pee wa tra ŋga na kro, ble kre we pan mbe pe fo.

36La, e eyɛ shie nyjila kro nu, e na nyiɛtali na ee faŋga ta mbe eyɛ shɔ mbe yili yire kaalɛɛ nyjɛ yie pe yire nu, mbe jaa yire Lewo Pɔ wre yiɛ."

37A ble nyini ŋga wraa shie na leele nyina Nyiɛkpɔɔ kee kre suminyuŋgo wa. Na ble wɔ kpan mbe u sɛ tni nyua ŋga praa yeeri Olive kre na.

38A na nyiŋge se bnimi kre, leele pre kro we sɛ u pan suminyuŋgo wa, mbe sɛ u kee yire loo.

Luka 22

1Ble ŋga nu pe nsraa yiisi paanu kaa kre naa dani, kre praa yeeri klɛntro ble kre.

2A Judae sɔfue loplombo pre na Mbose mbra nyinafɛɛnlɛ pre naa kolo chaa, ŋga na pie tro mbe Yesu gbo mbe leele wa chin. Ɔgi na, praa fiɛ leele pre na.

3Kre nyjila kre nu, Sutna na le Judas ŋmba praa yeeri Iskariɔt wre nu. Wra pe Yesu bitumblɔ kɛmbɔshiin pre wa.

4Wra sɛ paara Judae sɔfue loplombo pre, na suminyuŋgo prosie loplombo pre pan, mna pe nyina kolo ŋga na we Yesu wɔ mbe pe ŋga.

5A pe yiɛ na shɔ, a pra u le gbun na pie u ŋga swa.

6A wra ki nɔɔ loo, mna kolo ŋga na we tro mbe u wɔ mbe pe ŋga cha, mbe lenɛɛrɛ pre wa chin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ble ŋga nu pe nsraa yiisi paanu kaa kre na da, mbe pe klɛntro ble sra mbɔɔ wre gbo.

8Yesu na Pita na Jɔn tun mbo, "E sɛ klɛntro ble sro kre pe mbe o paan li.”

9A pra kna mna u wie mbo, "Sena mu chaa mbe o sɛ sro kre pe hin?”

10A wra kna mna yo pe pan mbo, "E le, na e le chia kre na, blɔ wa we e fni, na nyumu chɔkoo ni ndra na. E taa u na e sɛ le katoo ŋga nu we le kre nu.

11Na e le kre, e yo katoofun wre pan na, 'O Nyinafun wre yo o paan mu wie na sena fumblɔ nyuŋgo ŋga nu wre na u twanfɛɛnlɛ pre we klɛntro ble kre li nyi hin?’

12We e nyina abansru nyuŋgo kpɔɔ ka nyjeeri. Pe ki lam san kama. E bawa gbeele.”

13A pra sɛ, yira kro nya mna sro kre pe na u sri.

14Ɔga pe sro kre li nyjila na da kre, Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na sɛ tni mbe li.

15A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Ki tna ni pan na mi na yire we klɛntro ble sro ŋga li, mbe ni kanyana kre chiin da.

16Ɔgi na, ni yuu e pan na, mba kre sro ŋga ka li na, fɔna ŋga ble ki titi kre we pe Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu.”

17A Yesu na gbɔyira wru, na tre sɛnyi simi ni mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo, mna kna mbo, "E shɔ e gbɔ, e eyɛ ŋga.

18Ni yuu e pan na, mba tre sɛnyi simi ŋga ka gbɔ na, fɔna Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu.”

19A wra paanu wru, mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo, mna ki pile mna le pe kɛɛ, mna kna mbo, "Ni wejikaara yi kre, a ndaa e kaan ki yi, e ki tɛɛ e na ni sɔɔnri.”

20Pan kra nyi, ŋga pra li mu kɔ, a wra gbɔyira kre bali mna kna mbo, "Gbɔyira ŋga yi Nyiɛkpɔɔ nyu nunu fɔŋgɔ kre, a yire ndra na pe yila mbe ni nyimi kre kna mbe wo.

21A e le, ŋmba we ni wɔ mbe ŋga kree wa mu tni mna.

22Lewo Pɔ wre we ku imi na Nyiɛkpɔɔ ki yo kre. La, ŋmba we u wɔ mbe ŋga kre, ufun atɛ.”

23A pra kna na peyɛ wie, na pe ŋmbi haa we kre kee ŋga pe hin?

24Kakra ka na yiri twanfɛɛnlɛ pre nu na pe ŋmbihaa wi pe lekpɔɔ hin?

25A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Waŋgra leele mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin kre, pre pe ŋunumu jaŋga lii pe leele na, a leele na pe yeeri bonyaafɛɛnlɛ

26A yire rɛ, pan ma ki nyi e nu. La, ŋmba u wɛ e na kro kre, ki fna u uyɛ pe fiɛn e lalaa. Mbe e lekpɔɔ pe e sumifun.

27Leele shiin mblɛ ŋmbi u pe lekpɔɔ hin? Ɔmba u tni mbe li ree, ndee ŋmba u sro piin wi hin? Ɔmba u tni mbe li wi, la, mii wa e lalaa na sumifun wi.

28Yire tni ni jaara ni kanyana nyjila nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Imi na ni Lɛ ni ŋga ŋunumu kre, pan chɔɔ ni e wɔ,

30mbe mi na yire chaa mbe li ni ŋunumu kre nu. A ee tni ŋujɔɛn na, mbe Israel sele kɛmbɔshiin yire kala li.”

31Yesu na kna mbo, "Siimɔn! Le, Sutna kolo cha mbe e pe mbe le, we e pe imi na chlɔ yirɛ foo, mbe yi bie wɔ yi fue nu kre.

32La ŋu Siimɔn ni nyiɛtali mu mu ŋga, mbe mu shɔnlie wa shɔ mbe to, a na maa mu jawala chinɛ mu ndru mu pan ni pan kre, mbe mu mu wolo pre gbeŋmba.”

33A Siimɔn na kna mbo, "Ni Tafun, ni niyɛ kna, na pe shie sɛ mu le nyuŋgo, ndee mbe sɛ mu gbo kre, mbe ka sɛ.”

34A Yesu na kna mbo, "Pita, ni yuu mu pan, aŋga, ŋgoplɔ wa nyɛni, na mu kaala na mu n ni chin gbee nununu taarɛ.”

35A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Ɔga ndaa e tun, mna yo e pan na yaa shia sɛ na swa le yira, na bɔtɔ, na kpawrɛ ni kre, yaka na e shian ree?" A pra kna mbo, "Yaka nsra o shian.”

36A Yesu na kna mbo, "Fuŋga rɛ, ŋmba uu wa na swa le yira, ndee bɔtɔ ni kre, u ki wru. A ŋmba u n brɔfiɛn ŋunɔ wi wo ni kre, ufun u u dodoŋgi wɔ u prɛ, mbe sɛ ka lɔ.

37Ɔgi na, ni yuu e pan na, ni kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ na, pra u tɔɔnri mu chaa sisampefɛɛnlɛ nu kre fna mbe pe yɛŋgɛ. Ɔgi na, ni kee nyjɛ pe nyunɔ yire kro nyjila da.”

38A pra kna mbo, "O Tafun, le, brɔfiɛn ŋunɔ wi wee shiin yi kre." A wra kna mna yo pe pan mbo, "Yire shiin we da.”

39A Yesu na yili chia kre na, imi na wraa pini nyjila kro nu kre, mna sɛ Olive nyua kre na, a u twanfɛɛnlɛ pre na u kɔŋgɔ ni.

40Ɔga wra da lawee ŋga nu wraa shie na jiin kre, a wra yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E nyiɛtali mbe yaa to nyu chaara kee nu.”

41A Yesu na tini mu yili pe nu chiɛri, mna kosie kan, mna nyiɛtali mbo,

42"Ndoo, na mu chaa ti mbe kanyana gbɔyira ŋga ni klɛɛ tro. Imi na mi chaa ma, la, imi ŋu chaa ki pe.”

43A Nyiɛkpɔɔ nyjeeri bituŋu na uyɛ wɔ mna u nyina, mna u le faŋga.

44Fooro kpɔɔ na u yii, a kra tia wra nyiɛtali kpɔɔ na nyibinyiɛ ni, a u kafue na pe na nyimi yi woni tra.

45Ɔga wra nyiɛtali mu kɔ kre, wra pan mna u twanfɛɛnlɛ pre na nyi kre, na fooro pe yii, a pra ŋunu.

46A wra kna mna yo pe pan mbo, "Mni a e sni na ŋunu hin? E yiri e nyiɛtali, mbe yaa to penlee nu!”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

47Yesu naa wa mu yire na paara to, a lenɛɛrɛ plɛ na pan wa. Twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre nunu ŋmba praa yeeri Judas kre wra yiɛklu na pe ni. A wra flo mu da Yesu na, mbe u nyu shiun.

48A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Judas, nyu shiun ni mu pan mbe Lewo Pɔ wre wɔ mbe ŋga ra?”

49Ŋga twanfɛɛnlɛ mblɛ praa wa mu taa Yesu kro kre na kee ŋga ki paan kre nya kre, a pra kna mna yo Yesu pan mbo, "O pe chile na o brɔfiɛnlɛ yire ni ree?”

50A twanfɛɛnlɛ pre nunu na sɔfue loplombo pre wa tnu ndie kalie wo chieri mu kun.

51A Yesu na kna mbo, "Yaa pe ma!" A Yesu na u ndie kre yii mna u tra,

52mna kna mu yo sɔfue loplombo pre, na suminyuŋgo prosie loplombo, na Judae loplombo mblɛ pra pan u yiihaa kre pan mbo, "E pan ni pan brɔfiɛnlɛ na vɛɛn ni na kokɔɔn yiihaa e pan.

53Blenyini ŋga, mi na yire lɛ suminyuŋgo wa, e n ni yii wa. La, e nyjila ki da, a Sutna na u wɔmu jaŋga lii.”

54A pra Yesu yii mna sɛ na u ni sɔfu lopom titi wre katoo. Pita na taa pe kro, mna lalaa wa wre na leele pre pan.

55Ŋga leele pre na sɛ kanhun gbɛɛri katoo kre lalaa na yuai kre, Pita na sɛ tni mu chaa pe nu.

56A tnu bichable wa na Pita nya na u tni kanhun kre jaara, a wra yiɛ kan u na mna kna mbo, "Blɔ ŋmba u chaa leele mblɛ pra taa u kro kre nu.”

57A Pita na kaala mna kna mbo, "Ndro ŋmba kee mu yuu ŋga kuraa ni n u chin.”

58Kie pe maa, a blɔ wa na u nya na, mna kna mu yo u pan mbo, "Yesu leele pre wa wi ŋu." A Pita na kaala mna kna mbo, "Ndoo, ni n chaa pe nu.”

59Kie pe nyjila chiɛri ka kɔkro kre, lefuŋu na pan mna paara pɔɔrɔ ni mbo, "Kakra n wa ki na, blɔ ŋmba, u chaa leele pre nu yɛŋgɛ. Ŋgi na, Galilii ndro wi.”

60La, Pita na kna mbo, "Awe, kala ŋga mu yuu ŋga, ni n ki nɔɔ loo." Ŋga wraa wa mu yire wa na paara kre to, a ŋgoplɔ na nyɛni.

61A o Tafun wre na kna mu Pita yiɛ le. A Pita na kee kre o Tafun na yo kre sɔɔnri, na u klu mu yo u pan na, "Ŋgoplɔ wa nyɛni aŋga, na mu kaala na mu n ni chin gbee nununu taarɛ.”

62A Pita na yili mna sɛ nyɛni chichie.

63Bilɛ mblɛ pra Yesu yii kre naa u pini na tɛɛ, na u gbuun,

64mna u yiɛ pɔ mu tɔ, na yuu u pan mbo, "Ŋmba u mu gbun nya mu yo o pan!”

65A pra kenɛɛrɛ yo mu u taanla.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

66Ŋga nyiŋge na se kre, Judae loplombo pre, na sɔfue loplombo pre, na Mbose mbra nyinafɛɛnlɛ pre kro na sɛ fni, a pra pan na Yesu ni mu yire pe lalaa, a pra yo u pan mbo,

67"Na ŋu wi Kristo wre, kpra yo o pan." A wra kna mna yo pe pan mbo, "Na ni ki kpra yo e pan kre, yaa ni shɔ mbe li,

68a na ni e wie kee, yaa ki nyu wɔ.

69La, mu yire aŋga na shie, Lewo Pɔ wre we tni jaŋgafun Nyiɛkpɔɔ wre kalie.”

70A pe kro na kna na u wie poŋgo mbo, "Kena Nyiɛkpɔɔ Pɔ wi ŋu ree?" A wra kna mna yo pe pan mbo, "Yire titi ki chin, na ki yuu.”

71A pra kna mbo, "Yira ŋgi dansiɛrɛ kee o chaa na hin? O kee kre kro loo mu yili wre titi nyuu."

Luka 23

1Ŋga kra pan ma kre, leele pre kro na yiri, mna Yesu wru mna sɛ na u ni Pilato yiɛ.

2Mna sɛ kaalɛɛ fnɛ mu taa u na mbo, "O blɔ ŋmba yii na u o leele fana, na yuu pe pan na pia na tɔɔ toni mbra waŋgra lopom Kaisari kaan, na yuu na Kristo wi wre, a ŋunu wi.”

3A Pilato na kna mu u wie mbo, "Ŋu wi Judae ŋunu wre kree?" A Yesu na kna mbo, "Kre ŋu titi yuu kre.”

4A Pilato na kna mna yo sɔfue loplombo pre, na lenɛɛrɛ pre pan mbo, "Ni n nya sisaa ŋga blɔ ŋmba pe.”

5La, pra paara na yɛnyiɛ ni mbo, "U kee yire u nyina kre ndra na, u pan na kakrɔ ni Judea leele nu. Galilii na wra nɔɔhle, a fuŋgaami u da mna.”

6Ŋga Pilato na kre kee ŋga loo kre, a wra u wie, na Galilii ndro wi Yesu rɛ?

7Ŋga Pilato na chin na ŋunu Hɛrodi tra nu Yesu yiri kre, wra tia pra sɛ na u ni ŋunu Hɛrodi pan. Kre nyjila kre chɔɔ na wree wa Jerusalɛm na wa.

8Ŋga ŋunu Hɛrodi na Yesu nya kre, u yiɛ na shɔ. Ŋgi na, na u u chaa mbe nya fa. Ŋgi na, na u u kee loo, na kaan na we u kawako kee yire ka nya.

9Ki tia, wra Yesu wie kaalɛɛ mna mu, la, Yesu nsra ka nyu wɔ.

10Na Judae sɔfue loplombo pre, na mbra nyinafɛɛnlɛ pree wa mu yire na kaalɛɛ badɛnyi yuu na taari u na.

11A ŋunu Hɛrodi na u sojae naa u piin na tɛɛ, na u le na lewaa wi, a Hɛrodi na tia pra u le dodoŋgi titnɔŋɔ chichie ka, mna ndru mna tia pra sɛ na u ni Pilato pan.

12Ki ble kre lam ŋunu Hɛrodi na Pilato na nɔɔlɔ yii, jle kre, na pe n tna na peyɛ ni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ŋga kra pan ma kre, Pilato na Judae sɔfue loplombo pre na, Judae loplombo pre, na leele pre kro yeeri a pra pan mu fni,

14a wra yo pe pan mbo, "Yire e pan mu ni ŋga blɔ ŋmba, na u paara na leele pre fana, a ŋga ni u wie e yiɛ na kre, e kee nyjɛ e yo mu taa u na yire krɛrɛ, u n ka pimi li.

15Pan chɔɔ Hɛrodi nya na u n pimi li, a u ndru mu tia pe pan na u ni mu o ŋga. Blɔ ŋmba n kee ka pe, a ki fna ni u gbun kumu pimi ni.

16Kena mbe ti pe u frɔ fotro ni, mbe ni u wa mbe u sɛ.”

17Na pe klɛntro ble lii kre, ki fna mbe Pilato ndro nunu wɔ nyuŋgo mbe wa, ŋmba leele pre chaa.

18La, leele pre kro na gble le mbo, "E blɔ ŋmba gbo. E Barabas wɔ e o ŋga.”

19Na Barabas kakrɔ ka tun chia kre na mu ndro gbo, a pra yila ki na mna u yii mu sɛ le nyuŋgo.

20Pilato naa chaa mbe Yesu wa. Kra tia wra leele pre yeeri na, mna paara pe pan.

21La, pra je na gble leni kpɔɔ na yuu mbo, "E u kan kanyana kumu kaan na.”

22A wra ndru mna paara pe pan taarɛ wo na mbo, "Yira ŋgi sisaa u pe ma hin? U n sisaa ka pe a ni nya, a ki tia u fna kum ni. Kena mbe ti pe u frɔ fotro ni, mbe ni u wa mbe u sɛ.”

23A pra kro na gble leni kpɔɔ na yuu na pe Yesu kan kanyana kumu kaan na. Imi na praa gble kre leni kre na tia Pilato na li pe wo kre na,

24mna Yesu gbun pimi ni.

25A wra Barabas linkufun wre wɔ mu wa mna Yesu wɔ mu pe ŋga imi pre titi naa chaa.

26Ŋga pra Yesu yii na shie kre, pra blɔ wa fni, praa u yeeri Siimɔn, a wra yiri Kireni na, na Jerusalɛm na wa u shie, a pra u yii mna u tio Yesu kanyana kum kaan kre, a wra taa na ki ni Yesu kro.

27Lenɛɛrɛ na taa u kro na nyɛni na u kaan, chiɛlɛ na chaa pe nu.

28A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Jerusalɛm chiɛlɛ, yaa ni nyɛni, la, e na yire na e biile nyɛni.

29Ble yɛ paan, yire nu leele we na yuu mbo, 'Chiɛlɛ mblɛ pe n na siiri, a pe n biile ni, a biile n na ŋgoorii pe pan kre wo yi dwamu.’

30Yire ble yire nu leele we na yuu nyuɛ pan na, 'E klɔ e pan e o fɛɛri.’

31Kena na pe tiŋge nyiŋge ŋga pe imi, kena tiŋge waa kre, mni pie kre pe hin?”

32Bilɛ shiin plɛ na sisam kpɔɔ pe, a pra pe yii mna ya Yesu na, mbe sɛ pe gbo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Pra da lawee ka nu, praa ki yeeri Lewo Ndra Kajle. Bawa pra Yesu kan kanyana kumu kaan na. Pra sisampefɛɛnlɛ shiin pre wa kan Yesu kalie, mna nunu kan u kamɛŋɛ.

34A Yesu na kna mbo, "Ndoo, pe sisam ti mu pe kɛ. Na pe n chin kee ŋga pe pini." A sojae pre na Yesu yirɛ nyjɛ wra le yire yɔɔlɛ mna kɛɛn tɛɛ mna chin ŋga pie ta.

35A leele pre na yire na kaalɛɛ nyjɛ yi pini yire le, a Judae loplombo pre naa u pini na tɛɛ mbo, "Wraa plɛ shio, na Nyiɛkpɔɔ Kristo ŋmba u wɔ wre wi, e ti mbe u uyɛ shɔ."

36A sojae pre naa u pini na tɛɛ. A pra pan mna u ŋga simi susrom ka na u gbɔ,

37mna yo u pan mbo, "Na ŋu wi Judae ŋunu wre kre, kena mu yɛ shɔ."

38Pra yira ka nyunɔ mna kan u ndra nyjeeri mbo, "Judae ŋunu wre wi kre."

39Sisampefɛɛnlɛ pre pra kan mna mbra Yesu na kre nunu na kna mna fuu Yesu na mbo, "Ɔu ma Kristo wre kree? Muyɛ shɔ, mu o shɔ mu ya."

40A haŋu wre na kna mna u ŋmbrɔ wre yiɛ kee yo u pan mbo, "Mu n na Nyiɛkpɔɔ fiɛ mbe? Kanyana nunu o kro nyaa kre.

41O wo ŋga fna na o ni. Ɔgi na, kee ŋga o pe ndra na pe o pini ma, la wre blɔ ŋmba n sisaa ka pe."

42A wra kna mna yo Yesu pan mbo, "Na maa mu ŋunumu kre li, jande, mu ni sɔɔnri."

43A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Kpra na ni yuu mu pan na, aŋga lam, mi na ŋu we tni Paradisi Nyiɛkpɔɔ lawee chichie kre nu."

44Kra gbun kie pe nyjila kɛmbɔshiin lafo na, a ndram na wɔ lawee kro nu, mna sɛ su nyjila taarɛ.

45Nyjila ŋga nu ndram na wɔ lawee kro nu kre, yoŋgo ŋga pra tɛɛ mna suminyuŋgo kre yɔ shiin kre na peeri shiin.

46A Yesu na fuu kpɔɔ mbo, "Ndoo, mu kɛɛ ni ni ŋumu wru mu le." Ɔga wra yo ma to, mna ŋu haŋa.

47Ɔga sojae lopom wre na kee ŋga ki pe kre nya kre, wra Nyiɛkpɔɔ ŋga mɛɛ, mna kna mbo, "Kpra na, lewo chiriri wi blɔ ŋmba yɛŋgɛ."

48Leele mblɛ pra fni wa na kala le kre, ŋga pra kee ŋga kra pe kre nya kre, pra kɛnyi taa taa gbun na mna ndru mu sɛ katoo na fooro ni.

49A Yesu nɔɔlɔ na Galilii chiɛlɛ mblɛ pra taa u kro kre na yire haalee na kala ŋga ki pini kre le.

50Blɔ wa naa wa praa u yeeri Josɛf, a wra yiri Judae chia ka na praa ki yeeri Arimatia. Wra pe pe kalalihaa loplombo pre wa, a wra pe kprafun na ndro chichie.

51Wra pe lopom, nde Judae pre kaalɛɛ nyjɛ praa pini kre, wre na pre jawala nsraa nunu, a wraa Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre paan sri.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

52Wre blɔ ŋmba na sɛ Pilato pan mna sɛ u tali Yesu gboo.

53Wra u gboo kre kɔ kaan kre na, mna u fo na mbɔfiŋge ni, mna sɛ u le dnɛ wee ka nu, na pe n da mu ndro le wa tun.

54Na ki ble kre pe Ajuan, mbe nyiŋge sɛ Judae wuuble.

55Chiɛlɛ mblɛ pra taa Yesu na mu yiri Galilii na kre, na taa u na mna sɛ faŋga kre lawee nya. Imi na wra u sniŋge krɛrɛ, pra ki nya.

56A pra ndru mna pan katoo, mna pan mu tuwe ndiom tɛɛn yɛ pe, mbe sɛ u gboo kre fa. Ɔga nyiŋge na se kre, wuuble na yi, a pra wuu Mbose mbra kolo na.

Luka 24

1Ɔga nyiŋge na se Aliɛri ble bnimi pupu kre, chiɛlɛ pre na pe tuwe ndiom tɛɛn yire pra pe yire wru mna sɛ faŋga kre lawee.

2Ɔga pra da wa kre, na pe dnɛ kre gbila mu laa wee kre nyu na.

3La, ŋga pra jle wee kre nu kre, pe nsra Yesu gboo wre nya.

4Ɔga pra yire na ki jawa kre, titɛɛ kre nu to, a bilɛ shiin plɛ na pan mna yire pe jaara, mna dodonyi finyi prupru le, yira chiɛnri.

5Fiɛrɛ na chiɛlɛ pre yii, a pra yiɛ juule tra, a bilɛ shiin pre na kna mna pe wie mbo, "Mni a e na ndro ŋmba u le chaa gboolo nu hin?

6U n wa mna! U nyi! E kee ŋga wra yo e pan Galilii na kre sɔɔnri.”

7Mbo, "Pie Lewo Pɔ wre wɔ mbe le sisampefɛɛnlɛ pre kɛɛ, mbe pe u kan kanyana kumu kaan na, a u ble taarɛ ble na we nyi.”

8Bawa pra Yesu kaalɛɛ nyjɛ wra yo pe pan yire sɔɔnri.

9A pra flo faŋga kre jaara, mna sɛ mandiɛ kre kro yo u twanfɛɛnlɛ kɛmbɔnunu pre, na leele hamblɛ pre pan.

10Chiɛlɛ mblɛ pra sɛ mandiɛ kre yo bitumblɔ pre pan na lɛ, Maria Magdalene, na Joana, na Maria, Jemisi lo. Chiɛlɛ plɛ na ya pe na.

11Kee kre na pe pe na mbuura yi, ki tia pe nsra ki shɔnli.

12A Pita na yiri mna fɛ mu sɛ faŋga kre lawee, mna sɛ ja mu ki lam jle, mbɔfiŋge ŋga ni pra Yesu pɔ kre chiin wra nya wa, kee kre na u pe kawako, a wra ndru mna sɛ katoo.

13Ki ble kre lam, na u twanfɛɛnlɛ pre shiin shie see chia ka na, praa ki yeeri Emaus, na kre na Jerusalɛm we pe kɔnsni kɔɔnashin.

14Ɔga praa shie kre, kaalɛɛ nyjɛ yira pe yire kee praa yuu na shie.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ŋga praa yire kee yire yuu na peyɛ ni na shie kre, Yesu na pan mu chaa pe nu, a pe kro na chaa na shie.

16Pra u nya, la, pe nsra chin na Yesu wi.

17A wra kna mna pe wie mbo, "Kaalɛɛ nyji e yuu na shie ŋga hin?" A pra yire na fooro yiɛ ni na u le.

18A pe nunu wa praa yeeri Cleopa, na kna mna kee kre nyu wɔ mbo, "Kala ŋga ki pan Jerusalɛm na ble shiin ŋga nu ŋga, kena ŋu chiin wi fuŋu wa, a mu n ki loo ree?”

19A Yesu na kna mbo, "Yira ŋgi kala ki pe wa hin?" A pra kna mna yo u pan mbo, "Kaalɛɛ nyjɛ yi pan Yesu Nazrɛt wo wre na kre. Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun na wi, a wraa kekpɔɛ pini na paara na jaŋga ni, a Nyiɛkpɔɔ na leele kro u shɔnli.

20A o sɔfue loplombo pre na Judae loplombo pre u wɔ mu ŋga na pe sɛ u gbo, a pe sɛ u kan kanyana kumu kaan na.

21La, o naa kaan na wre we pan mbe Israel leele shɔ pe tnimu nu. A na o kee ŋga o yuu ŋga tɛɛ mbee na kre, ŋga pe u gbo aŋgaa ki ble taarɛ.

22A chiɛlɛ mblɛ wre na pre nyaari kre plɛ pan mu kee ka yo o pan, a ki o fo. Pe sɛ faŋga kre lawee bnimi ŋga,

23mu sɛ u gboo kre cha mu la wa, a pe ndru mu pan mu ki yo o pan, mbo, hali pe nyjeeri bitumblɔ nya wa, a pe yo na u nyi.

24A o wolo pre plɛ sɛ wa, mu sɛ ki nya ma yɛŋgɛ, a pe n u nya faŋga kre nu.”

25A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Mni a e daŋga ma hin? E ndiile kan. Kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na yo e pan yire krɛrɛ, e n yi shɔnli.

26Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre nsra yo na ki fna mbe Kristo wre yire kaalɛɛ nyjɛ krɛrɛ nya tun mbe chiin sɛ u yɛnyiŋge kre nuu?”

27A Yesu na pe nyina wre titi kee nyjɛ Mbose na nyunɔ u hlɛ yire nu, na u kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na nyunɔ mu tɛɛ yire kro.

28Ŋga pra mbra seechia ŋga na praa shie kre na kre, a Yesu na pe na u chaa mbe troo sɛ yiɛ.

29A pra u yii mna yo u pan mbo, "Jande, maa sɛ ma, ble wɔ mu kɔ. Kena o sɛ katoo." A wre na pre na sɛ katoo.

30Wre na pre na tni na lii. A wra paanu wru, mna ki dwan, mna ki pile mu pe ŋga.

31Titɛɛ kre nu to, a Nyiɛkpɔɔ na pe nyiɛlɛ nyaa, a pra u nya mna chin na Yesu wi. Titɛɛ kre nu to, a wra fun pe yiɛ na.

32A pra kna na yuu peyɛ pan mbo, "Nyjila ŋga ni u o nyina u kee yire pe nyunɔ mu tɛɛ kolo wa kre, na ki pe yɛshɔɔrɔ ni.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Titɛɛ kre nu to, a pra yiri mna sɛ Jerusalɛm na, pra sɛ bitumblɔ kɛmbɔnunu pre, na leele hamblɛ pre da, na pe fni titɛɛ.

34Na yuu mbo, "O Tafun wre nyi yɛŋgɛ. U uyɛ wɔ mu Siimɔn nyina.”

35Pre shiin pre na kee ŋga pe nya kolo kre, imi pra Yesu nya mna u chin ŋga wra paanu pile mu pe ŋga yire krɛrɛ yo pe pan.

36Nyjila ŋga nu praa kaalɛɛ yire yuu pe pan kre to, Yesu wre titi na pan mu yire pe lalaa mu yo pe pan mbo, "Nyiɛkpɔɔ we e ŋga wejinyiŋge.”

37A fiɛrɛ na pe yii. Pra seeri, mnaa jawa na pe gboo nya.

38A wra kna mna yo pe pan mbo, "Mni a fiɛrɛ e yii, a e jawala pe shiin ŋga hin?

39E ni kɛ lam na ni jeelee le, e ni yii e le, e chin na mi wi. Gboo n wa na wejikaara na kajle ni, imi na ni nyi mu yire ŋga.”

40Ŋga wra yo ma kre, a wra pe nyina u kɛnyi, na u jeelee yire.

41Kee kre na pe pe yɛɛshɔɔrɔ na kawako, ande na pe n ta mu u shɔnli peii mu kɔ. A wra kna mna pe wie mbo, "Yakaa wa e pan mna mbe e ka ree?”

42A pra mbro sɔɔ wo wa peeri mna u ŋga, a wra ka pe yiɛ na.

44A Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Yire kee nyjɛ, nyjila ŋga ni ndaa wa e jaara kre, ndaa yi yo e pan, na ni kee yire Mbose nyunɔ u mbra yire nu mu tɛɛ kre, na nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre nyunɔ kre, na nyjɛ yii wa mɛɛ hlɛ kre nu yire kro we pe yɛŋgɛ.”

45A wra pe jawala nyaa a pra kee yire pe nyunɔ mu tɛɛ yire nɔɔ loo.

46A wra yo pe pan mbo, "Pra ki nyunɔ mu tɛɛ fa na, Kristo wre fna mbe kala nya, mbe pe u gbo, mbe u nyi u ble taarɛ ble na mbe yili kuulo nu.

47Mbe u mɛɛ kre ti mbe jawala chinɛɛ, na sisam tinkɛɛ kee kre, mbe ki kpali waŋgra kro nu, mbe yire Jerusalɛm na.

48Yire ee kee yire krɛrɛ dansiɛrɛ li.

49A yira ŋga ni lɛ na yo na we e ŋga kre, mbe ki tun mbe ki pan e pan, la, yaa shia sɛ haka, e tni Jerusalɛm lam, mbe jaŋga ŋga kie yiri nyjeeri kre pan e nu tun.”

50A wra yili na pe ni chia kre na mna sɛ da na pe ni Bɛtani na, mna kɛnyi yire nyjeeri mna pe dwan.

51Ŋga wraa pe dwan kre to, a pra u wru na shie nyjeeri.

52A bitumblɔ pre na kosie kan mna u sumi na yɛshɔɔrɔ kpɔɔ ni, mna ndru mna sɛ Jerusalɛm na.

53A nyjila kro nu, praa wa suminyuŋgo wa na Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jɔn

Jɔn 1

1Jle kre, na Kee kree wa. Kee kre na Nyiɛkpɔɔ praa wa, a Kee kre na wi Nyiɛkpɔɔ.

2Jle kre, wre na Nyiɛkpɔɔ praa wa.

3Wre na Nyiɛkpɔɔ na yire mu yirɛ kro gbeele. Kre yira n wa, a wra la ki gbeelee nu.

4Wre nu ŋmaa na nyi, a ŋmaa kre pe leele kania.

5Kania kre nyaa wɔmu nu, a wɔmu kre wa jaa ki tɔ.

6Nyiɛkpɔɔ na ndro wa tun, praa u yeeri Jɔn.

7Wre wra pan mu kania kre kee kpali leele pan, imi kie pe mbe pe yire u na mbe shɔɔli.

8Jɔn titi na ma kania kre, la, paan wra pan kania kre kee kpalihaa,

9na kpra kania ŋga kie ti mbe ndro kro na nyaa kre paan waŋgra nu.

10Wraa wa waŋgra nu, a wre na Nyiɛkpɔɔ na yire mu waŋgra gbeele, a nde waŋgraleele nsra u chin.

11Wra pan u tra nu, a nde u tra leele nsra u shɔ.

12La, mblɛ pra u yii, mu u shɔ mu li kre, wra pe ŋga jaŋga na pe pe Nyiɛkpɔɔ biile.

13Kre sem ŋga, ki nsra pe lewo sem kolo na, la, Nyiɛkpɔɔ wre titi wra pe wru mu pe u biile.

14Kee kre na pan mu pe lewo, mna tni o nu. O na u yɛnyiŋge nya, latam na kpra bribri. Yɛnyiŋge ŋga wra ta kre, kra pe wre, u lɛ Pɔ nunu chom wre wo.

15Jɔn na u kee yo mbo, "Ndro ŋmba kee ndaa yuu na u paan kro, a u jaŋga wɛ ni wo na wre wi kre. Nyjila ŋga ni pe nsra ta mu ni se kre, na uu wa."

16Latam kpɔɔ ŋga kii wa u nu kre saara na, u o dwan, na ka yaa o dwamu na.

17Mbose na Nyiɛkpɔɔ na yire mu o ŋga mbra yire, la, latam na kpra rɛ, Yesu Kristo pan yi yiri.

18Ndro n da mu Nyiɛkpɔɔ nya tun, fɔna u Pɔ nunu chom ŋmba wre na Nyiɛkpɔɔ wree nunu, a uu wa u jaara kre bɔkɔ. Wre u tia o chin imi na u Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre nyi.

19Ki ble ka, Judae loplombo mblɛ praa wa Jerusalɛm na kre, na sɔfue na Levie plɛ tun Jɔn pan na pe sɛ u wie mbo, "Ndro ŋmbi nyini wi ŋu hin?"

20Jɔn nsra je pe pan. Wra kpra yo pe pan chasi mbo, "Mi ma Kristo wre!"

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21A pra ndru mu u wie mbo, "A kena ŋmbi wi ŋu hin? Ɔu wi Elaija ree?" A Jɔn na kna mbo, "Mi ma!" A pra kna mbo, "A ŋu wi Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wre ree?" A wra yo, "Ɔɔnhɔn!”

22A pra ndru mna u wie mbo, "A ŋmbi wi ŋu hin? O nyina ndro ŋmba nyini wi ŋu, kena o sɛ mandiɛ bɔ mblɛ pe o tun kre pan mu chin. Muyɛ kee ŋgi mu ta mbe yo hin?”

23A Jɔn na kna mbo, " 'Mi wi ŋmba mana ki yilii badaaŋga, fimi lawee kre nu,' na 'e o Tafun kolo kre fraka,' " imi na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Yisaia na yo kre.

24Farisiie pra pre bitumblɔ pre tun.

25A pra Jɔn wie mbo, "Na Kristo wre ma ŋu, a Elaija ma ŋu, a Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wre ma ŋu, ŋgi ki tia mna leele ndrɛ jee hin?”

26Jɔn na kna mbo, "Nyumu ni mi e ndrɛ jee, la, ndro waa wa mu chaa e nu, a nde e n u chin.

27Wre uu wa ni kro na paan mu wɛ mi na, a ni n fna mbe kɛ taa u kpawrɛ na kple.”

28Yire kee nyjɛ na pe Bɛtani na Jɔɔdan lɔɔ kre kro, bawa Jɔn naa leele ndrɛ jee.

29Ɔga nyiŋge na se kre, Jɔn na nya na Yesu paan u pan, a wra yo leele pre pan, mbo, "E le, Nyiɛkpɔɔ Mbɔɔ Pɔ wre wi kre. Wre u paan, mbe waŋgra leele kro sisam laa pe na kre.”

30Mbo, "Ɔmba kee ndaa na yuu na, 'blɔ waa wa ni kro na paan mu wɛ mi na, wraa wa fa, a pra chin mu mi se, wre wi kre.’

31Mi titi nsra u chin, la, mi ni pan na leele ndrɛ jee na nyumu ni, imi kie pe mbe Israel leele u chin.”

32Jɔn na u dansiɛrɛ li mbo, "Ndaa nya na Kpra Ɔumu wre yiri nyjeeri na katoo kotro wi, mna tii mu tni u na.

33Kre nyjila ŋga krɛrɛ na ni n u chin tun, la, Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra ni tun na ni paan na leele ndrɛ jee nyumu ni kre wra yo mbo, 'Ndro ŋmba mu nya na Kpra Ɔumu wre tiri mbe pan mbe tni u na kre, kena wre wi ŋmba we na ndrɛ jee Kpra Ɔumu ni kre.' “

34Jɔn na yo mbo, "Ni ki nya ma yɛŋgɛ. Kena ni ki yuu e pan na wre wi Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre.”

35Ɔga nyiŋge na se na, na Jɔn na u twanfɛɛnlɛ shiin wa mu yire,

36mna nya na Yesu tro, a wra kna mbo, "Nyiɛkpɔɔ Mbɔɔ Pɔ wre wi kre!”

37Ɔga u twanfɛɛnlɛ shiin pre na kee kre loo kre, a pra sɛ taa Yesu kro.

38Yesu na kna mu pe nya na pe taa u kro, a wra pe wie mbo, "Yira ŋgi e chaa hin?" A pre na kna mu Yesu wie mbo, "Rabi, sena mu katoo nyi hin?" Rabi kre nɔɔ yi "Nyinafun".

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "E pan e sɛ ki le." Pra taa u na mna sɛ u tnihaa nya, a pre na wre na ŋunu wa mna nyiŋge se. Ŋga pra le Yesu lawee kre, na kie pe yilakɔŋgɔ, nyjila jijirɛ.

40Leele shiin pre pra Jɔn kee kre loo mna taa Yesu na kre nunu na wi Andriu, Siimɔn Pita chunu wre.

41Andriu na sɛ nyaanyaa mna sɛ u nyjɔ Siimɔn haa cha, mna yo u pan mbo, "O Mizaia ŋmba Nyiɛkpɔɔ wɔ wre nya." Mizaia kre nɔɔ yi Kristo.

42Bawa Andriu na Siimɔn wru mna pan Yesu pan. A Yesu na yire mu u le maa, mna kna mbo, "Siimɔn Jɔn pɔ, fuŋga mu mɛɛ Kefa." Kefa na Pita, mɛɛ nunu yi, a ki nɔɔ yi, "Dnɛ".

43Ŋga nyiŋge na se, Yesu naa shie Galilii na, mna Filipo nya, mna yo u pan mbo, "Pan mu taa ni kro."

44Filipo na yiri Bɛtsaida na, a kre chia kre na Andriu na Pita na yiri na.

45Filipo na sɛ Netaniel nya mna yo u pan mbo, "O ndro ŋmba kee Mbose na nyunɔ mbra hlɛ nu wre nya. Wre kee Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ na nyunɔ kre. Wre wi Yesu, Josɛf pɔ, ŋmba u yiri Nazrɛt na kre."

46A Netaniel na Filipo wie mbo, "Yira chichie ka we jaa yiri Nazrɛt na ra?" A Filipo na kna mbo, "Pan mu le ɛ!"

47Ŋga Yesu na Netaniel nya na u paan u pan kre, u kee ŋga wra yo na yi mbo, "Israel ndro titi ŋmba u pe kprafun wi kre."

48Kra Netaniel pe kawako ni, a wra kna mu Yesu wie mbo, "Mni mu pe mu ni chin hin?" A Yesu na kna mbo, "Ni mu nya na muu wa mu tni fig tiŋge kre jaara, a Filipo chin mu sɛ mu yeeri."

49Netaniel na kna mu yo mbo, "Nyinafun, Nyiɛkpɔɔ Pɔ wi ŋu, a ŋu wi Israel ŋunu wre."

50Yesu na u wie mbo, "Kena ŋga ni yo na ni mu nya fig tiŋge kre jaara kre ki tia mu shɔnli ŋgaa? Mu kekpɔɛ nya mbe yi wɛ ŋga na."

51A Yesu na ndru mu yo u pan mbo, "Kpra na, ni yuu mu pan, mu nyjeeri nya na ki nyaa, mbe nyjeeri bitumblɔ na shie mbra paan Lewo Pɔ wre pan."

Jɔn 2

1Ŋga ble shiin na tro kre, ki taarɛwo na, na pe bijam piin Kaana na, Galilii tra nu. Yesu lo naa wa bijam kre nu,

2a pra kɛ wa mna Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre yeeri, a pra pan mu tni bijam kre nu na.

3Ŋga pe simi gbɔwo na kɔ kre, a Yesu lo na yo u pan mbo, "Pe simi kre kɔ."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4A Yesu na kna mna u lo wie mbo, "Maa, mni a mna yuu ni pan hin? Ni nyjila n da tun.”

5Bawa u lo wre na kna mna yo sumifɛɛnlɛ mblɛ praa wa bijam kre nu kre pan mbo, "Kee ŋga we yo e pe kpan, e ki pe.”

6Na laŋgɛɛ badɛnyi kɔɔnanu yɛɛ wa wa, nyjɛ nu praa nyumu leni na pe kɛnyi na pe liyirɛ jee paala kolo na. Yire chɔɛ nyjɛ, nyumu graŋ jijirɛ na shie kɔɔnanu yiraa lee nunu nu.

7A Yesu na yo sumifɛɛnlɛ pre pan mbo, "E nyumu le laŋgɛɛ kɔɔnanu yire nu mbe yi nyi." A pra nyumu ko mna le yi nu, a yira nyi.

8A wra kna mu yo pe pan mbo, "E ka ko e sɛ nunu lopom wre ŋga mbe u gbɔ." A pra ka ko mna sɛ u ŋga.

9Ŋga nunu lopom wre na ki gbɔ mu le kre, na ki kna simi, a u nsra chin mna ki yiri, la, sumifɛɛnlɛ pre pra nyumu kre ko kre na chin mna ki yiri. A nunu lopom wre na bijɔplɔ wre yeeri,

10mna yo u pan mbo, "Ndro kro, simi chichie ni u klui mbe pan, na pe gbɔ mu to kre, mbe u chin mbe pan na ŋga ki n tna ni, a ŋu ŋga ki tna kre tɛɛ chiin mu pan mu da imi nyu ŋga na.”

11Kre kawako kee ŋga Yesu na klu mu pe Galilii chia ŋga pe yeeri Kaana kre na, mna u yɛnyiŋge nyina, a u twanfɛɛnlɛ na u shɔ mu li.

12Nyjɛ kɔkro ni kre, Yesu na u lo, na u chinlɛ, na u twanfɛɛnlɛ na ndru mu sɛ Kapɛnɔm na, mna sɛ tni wa ble chiɛri yɛ.

13Na Judae klɛntro ble lie yire chaa da, a kra tia Yesu na sɛ Jerusalɛm na.

14Bawa wra sɛ suminyuŋgo wa, mna sɛ nya na pe nui, na mbaala, na katoo kotulo prɛ, a swachinɛfɛɛnlɛ na swa chinɛ.

15Yesu na maŋa fwa mbiile, mna pe frɔ mu ni kro, pre na pe mbaala, na pe nui pre ni, mna yili suminyuŋgo wa, mna swachinɛfɛɛnlɛ pre swa yire kna mu wo, mna pe tebru yire kna mu juule poŋgo.

16Mna kna mu yo katoo kotulo prɛfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E e kotulo pre wru e yili mna. Yaa ni Lɛ katoo pe jafalihaa.”

17Kra tia u twanfɛɛnlɛ pre na sɔɔnri na pra ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mbo, "Nyiɛkpɔɔ, mu katoo chaara na, ni loloŋgo ni sroi na kanhun yi.”

18Judae loplombo na pan mu u wie mbo, "Kawako kee ŋgi mu pe mbe o chin na muu jaŋga ni na kee nyjɛ piin hin?”

19Bawa Yesu na yo pe pan mbo, "Na e suminyuŋgo ŋga juari, mbe ble taarɛ tɛɛ mbe ki yire.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20A Judae pre na kna mu yo u pan mbo, "Nyuŋgo ŋga wre yɛlɛ fuloeshiin na kɔɔnanu tɛɛ mu sin, kre ŋu yo mu jaa ble taarɛ tɛɛ mbe sin ŋga ra?”

21La, suminyuŋgo kre kee wraa yuu kre, uyɛ na wra nyi.

22Kena ŋga Yesu na kɔ mu ku mu nyi kre, kre u twanfɛɛnlɛ pre na ki sɔɔnri, na wra da mu ki yo, a pra yire wa mna Nyiɛkpɔɔ kee, na Yesu kee nyjɛ wra yo yire shɔ mu li.

23Ɔga Yesu naa wa Jerusalɛm na, klɛntro ble lie yire nu kre, leele tataara na u kawako kee tataara nya mna u shɔ mu li.

24La, Yesu nsra uyɛ wru mu taa pe na. Ɔgi na, wre titi na leele kro lam chin.

25Ndro ma we lewo kee yo u pan, ŋgi na, wre titi ndro kro loloŋgo kee chin.

Jɔn 3

1Blɔ wa naa wa Farisiie pre nu, a praa u yeeri Nikodemu, a wra pe Judae lopom.

2Wre blɔ ŋmba wra sɛ Yesu da ki ble ka blee, mna yo u pan mbo, "Rabi, o chin na ŋu wi nyinafun, a Nyiɛkpɔɔ mu tun. A ndro wa wa jaa mu kawako kee nyjɛ mu piin yire ka pe, fɔna Nyiɛkpɔɔ ya ufun na.”

3A Yesu na yo u pan mbo, "Kpra na, ni yuu mu pan, ndro n wa mbe jaa Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nya, fɔŋga pie ndru mbe u se fɔŋgɔ bɔkɔ.”

4A Nikodemu na kna mbo, "A na ndro lɛ, mni pie pe mbe ndru jaa u se na hin? We jaa le u lo lɛɛ mbe pe ndruu u se naa?”

5A Yesu na yo u pan mbo, "Kpra na, ni yuu mu pan, na ndro wa jaa sɛ Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu, fɔŋga pie nyumu na Kpra Ɔumu wre tɛɛ mbe u se.

6Ɔmba lewo na nyjuro se kre, u pe wejikaara ndro, a ŋmba ni Ɔumu pan a pe u se kre pe Ɔumu ndro.

7Kena maa ti mbe ki mu pe kawako na ni yo mu pan na ki fna mbe pe ndru mbe mu se shiinwo na.”

8Yesu na yo mbo, "Fuflɛ gbuun na shie mna ki chaa. Ki tiŋge mu ndru, la, mu n chin mna ki yiri na paan, ndee mna ki shie. Pan ŋmba pe se Ɔumu nu kre kee nyi na.”

9Nikodemu na u wie kre kee ŋga nɔɔ.

10A Yesu na kna mbo, "Mu pe nyinafun kpɔɔ Israel leele nu, a mu n ŋga chin.

11Kpra na, ni yuu mu pan, nyjɛ o chin kee o yuu, na nyjɛ o da mu nya dansiɛrɛ lii, a nde e je, e n na chaa mbe li o kee kre na.

12Ni tra mna kee yo e pan, a e n ki shɔ mu li, na ndaa nyjeeri kee yo e pan, mni ee pe mbe ki shɔɔ li hin?

13Ndro wa n da mu nduu mu sɛ nyjeeri tun, fɔna Lewo Pɔ ŋmba u yire wa mu pan kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Imi na e loo na fa kre Mbose na wɔɔ wre mbiile kaan na, mu u yire nyjeeri fimi lawee nu wa kre, pan chɔɔ ee nya na pe Lewo Pɔ wre yire nyjeeri na,

15mbe ŋmba we u shɔ mbe li kre blenyini ŋmaa ta.

16Imi na Nyiɛkpɔɔ waŋgra leele kori yi kre, ki tia u u Pɔ nunu chom wre tun, na ŋmba we u shɔ mbe li kre, mbe wa ku, la, mbe u blenyini ŋmaa ta.

17Nyiɛkpɔɔ nsra u Pɔ wre tun na u pan mbe kpra kun waŋgra nu, la, mbo u pan mbe waŋgra leele shɔ.

18Ɔmba we u shɔ mbe li kre, wa pimi li Nyiɛkpɔɔ yiɛ, la, ŋmba u n u shɔ mu li kre, pe u gbun na pimi ni fa, na u n Nyiɛkpɔɔ Pɔ nunu wre shɔ mu li.

19A ŋga ni pie lewo kpra kun yi na, kania kre pan waŋgra nu, a leele je na wɔmu kee chaa mu wɛ kania kre na, pe sisam kepele ndra na.

20Ɔmba u sisaa piin kre u kania fun, ki tia wa pan kania jaara. Ɔgi na? U n na chaa mbe pe u sisam nya.

21La, ŋmba u kpra kee piin kre kania chaa, imi kie pe mbe leele kro nya na u kee kro piin Nyiɛkpɔɔ fiɛrɛ ni.”

22Nyjɛ kɔkro ni kre, Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na sɛ Judea tra nu, a wra ble chiɛri li wa mna leele ndrɛ je.

23Kre nyjila kre, na Jɔn wa Ainon lɔɔ ŋga ki mbra Salim na kre nu, na leele ndrɛ jee na. Na kre lawee yire nu nyumu nyi nɛɛrɛ. Leele naa shie u pan, a wraa pe ndrɛ jee.

24Kre nyjila kre na pe n ta mu Jɔn yii mu le nyuŋgo tun.

25Ki ble ka, Jɔn twanfɛɛnlɛ pre na Judae wo wa naa kakra lii, mu wru pre Judae pre wejinyi jee paala yire kee na.

26A pra sɛ yo Jɔn pan mbo, "Nyinafun, blɔ ŋmba ŋu na wre naa wa Jɔɔdan lɔɔ kre kro kre, ŋmba dansiɛrɛ mnaa lii kre, wre uu wa na ndrɛ jee fuŋga, a leele kro na shie u pan.”

27A Jɔn na kna mbo, "Ndro wa ja mbe yaka ta, fɔna Nyiɛkpɔɔ u ŋga ki yi.

28Yire titi we ni dansiɛrɛ li na, ndaa yo na mi ma Kristo wre, la, tuun pe mi tun, a ni yiɛ klu u pan.

29Bijɔ plɔ wre wo wi bijɔ wre, bijɔ plɔ nunu wre rɛ, mbɛɛ na wre nyi mu tni na ndru, na waa bijɔ plɔ wre mana loo, mbe u yiɛ shɔ. Kena fuŋga ni yɛshɔɔrɔ ta poŋgo.

30Ki fna mbe wre mɛɛ kpɔɔ, mbe mi mɛɛ pe fiɛn.”

31Ɔmba u yiri nyjeeri kre wɛ ndro kro na, a ŋmba u yiri tra mna kre pe tra mna wo, a tra mna kee u yuu. Ɔmba u yiri nyjeeri kre, wre wɛ yira kro kro na.

32Wre u nyjɛ u nya, na nyjɛ u loo kee yuu, a ndro n u shɔnli.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33La, ŋmba we u kee kre shɔ mbe li kre, we yire kee kre na mbe dansiɛrɛ li na Nyiɛkpɔɔ pe kprafun.

34Ɔmba Nyiɛkpɔɔ tun kre, Nyiɛkpɔɔ kee u yuu, a wre Nyiɛkpɔɔ u u Ɔumu wru mu ŋga poŋgo.

35Lɛ wre u Pɔ wre kori mu yira kro wru mu u ŋga.

36Ɔmba we u Pɔ wre shɔ mbe li kre, we blenyini ŋmaa ta, a ŋmba wa u shɔ mbe li kre, wa ŋmaa ta, la, Nyiɛkpɔɔ krɔɔ wa na u ni blenyini.

Jɔn 4

1Farisiie pre na loo na o Tafun Yesu twanfɛɛnlɛ taa nɛɛrɛ, na pe ndrɛ jee mu wɛ Jɔn na.

2La, Yesu titi nsraa leele ndrɛ jee, na u twanfɛɛnlɛ pre chiin bɔkɔ.

3Ɔga Yesu na loo ma kre, a wra yili Judea na wa mna sɛ Galilii na.

4Ɔga wraa shie kre, wra tro Samaria na,

5mna sɛ le Samaria chia ŋga pe yeeri Sika kre na. Kre chia ŋga na mbra tra ŋga Jekɔb na u pɔ Josɛf ŋga kre na.

6Bawa Jekɔb kɔlɔ ka na nyi, a imi Yesu na kolo kre nyaari mna fna kre, kra tia wra tni kɔlɔ kre mbɛɛ na. Ki nyjila kre na kie pe lafo na.

7Samaria chlɔ wa na pan mbe nyumu ko kɔlɔ kre nu, a Yesu na yo u pan mbo, "Ni ŋga nyumu kre ka mbe ni gbɔ."

8Kre nyjila kre, na twanfɛɛnlɛ pre sɛ chia lam sro lɔhaa.

9A chlɔ wre na kna mna Yesu wie mbo, "Mni, mbe ŋu Juda ndro mi Samaria ndro tali nyumu hin?" Na Judae na Samariae peyɛ fun, a pia chaa mbe kala ka pe.

10A Yesu na yo u pan mbo, "Na mna yira ŋga Nyiɛkpɔɔ kaan chin, mna ndro ŋmba nyini u mu tali nyumu mbe gbɔ ŋga chin, mu na u tali mbe wra mu ŋga ŋmaa nyumu."

11A chlɔ wre na kna mbo, "Ndoo, a na mu n kɔlɔ maŋa ni, a kɔlɔ kre juo, kena sena mu ŋmaa nyumu ta hin?

12O lɛ Jekɔb ŋmba wra o ŋga kɔlɔ ŋga, a wre titi na u biile na u yurɛ naa gboo ki nu kre, mu wɛ u na ree?"

13Bawa Yesu na yo mbo, "Ɔmba we nyumu ŋga ka gbɔ kre, gbɔɔ we u ta na,

14la, ŋmba we nyumu ŋga mbe u ŋga kre gbɔ kre rɛ, gbɔɔ waa u ta na fio. Nyumu ŋga mbe u ŋga kre we kaari blo u lam mbra u kaan blenyini ŋmaa."

15A chlɔ wre na kna mbo, "Ndoo ni ŋga kre nyumu kre ka, mbe gbɔɔ waa ni ta na, mbe mbaa pan kɔlɔ ŋga nu mbe nyumu ko na."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Yesu na yo u pan mbo, "Sɛ mu plɔ yeeri mu pan.”

17A chlɔ wre na kna mbo, "Ni n blɔ ni." Bawa Yesu na yo u pan mbo, "Mu kpra yo na mu n blɔ ni. Ŋgi ndra na?

18Mu leŋge bilɛ nununu kunɔ, hali ŋmba ŋu na wree wa mu tni ŋga, mu plɔ ma. Mu kpra yo ni pan.”

19Bawa chlɔ wre na kna mbo, "Ndoo, ni chin na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wi ŋu.

20O lɛɛlɛ rɛ, nyua ŋga na praa sumi, a yire Judae yo mbo Jerusalɛm chiin yi Nyiɛkpɔɔ sumi lawee.”

21A Yesu na yo u pan mbo, "Maa, shɔ mu li, nyjila ka paan mbe ndro wa o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre sumi nyua ŋga na, ndee Jerusalɛm chiin na na.

22Yire Samaria leele, e n chin ndro ŋmba e sumi, la, wre Judae rɛ, wre chin ŋmba o sumi, a wre Judae nu ndro we yiri mbe leele ŋmaa shɔ.

23La, nyjila kre paan, a kre nu o nyi kre, kpra sumifɛɛnlɛ pre we na o Lɛ wre sumi ŋumu na kpra ni, a pre sumifɛɛnlɛ pre o Lɛ wre chaa mbe pe u sumi.

24Nyiɛkpɔɔ pe ŋumu, kena mblɛ pe u sumi kre fna mbra sumi ŋumu na kpra ni.”

25Chlɔ wre na kna mbo, "Ni chin na Mizaia ŋmba pe yeeri Kristo wre paan. Na waa pan, wre we o nyina yirɛ kro.”

26A Yesu na kna mbo, "Mi ŋmba ni paara mu pan ŋga, mi wi Kristo wre.”

27Kre nyjila kre nu u twanfɛɛnlɛ pre na pan. Ŋga pra nya na Yesu paara chlɔ ni kre, kra pe pe kawako, la, pe wa nsra chlɔ wre wie ŋga u chaa, ndee mna Yesu wie ŋga na u paara na chlɔ wre ni.

28Bawa chlɔ wre na u chɔkoo ti kɔlɔ kre jaara, mna fɛ mu sɛ chia lam na leele yeeri, mbo,

29"E pan e blɔ ŋmba le, wre u kee nyjɛ ni da mu pe fa kro yo ni pan. Kena ŋmba ma Kristo wre ree?”

30A leele na kan chia lam, na paan mbe Yesu le.

31Ŋga chlɔ wre na sɛ chia lam kre, twanfɛɛnlɛ pre na Yesu tali mbo, "Nyinafun, yaka le lɛɛ.”

32A wra kna mu yo pe pan mbo, "Nii wa sro ni mbe li, a e n ki chin.”

33Twanfɛɛnlɛ pre na kna na peyɛ wie mbo, "A wafun pan mu u ŋga sro ree?”

34A Yesu na kna mu yo pe pan, mbo, "Ni sro yi na mbe ŋmba u ni tun kre chaara pe mbe sɛ su nyjila ŋga nu mbe u tnumu nyu le.

35Na e ja na yuu na, 'Ki kro nyiɛpɔ jijirɛ mbe o yua kun rɔ?' La, mi yuu e pan na e yiɛ wa e see yirɛ le imi na yirɛ yire kro lɛ mu da kuɔn na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Ɔmba u kuun kre, uu wa fɔtɔɔrɔ ni, a u nyjɛ u kuun yire ble titɛɛ mbe blenyini ŋmaa ŋga, imi kie pe mbe ŋmba wra yi luu, na ŋmba we yi kun kre kro, mbe pe yɛshɔɔrɔ li.

37Ki pe kpra na pe yomini gbuun na, 'wa u ndru, a wa na kuun.'

38Ni e tun mbe e sɛ yirɛ kun tra ŋga nu e n tnumu tun na. Plɛ tnumu tun wa fa, mbe yire sɛ tnu ta mbe yili pe tnumu kre nu."

39Samaria leele tataara na Yesu shɔ mu li, imi na chlɔ wre na yo na, "u ni kee nyjɛ ni da mu pe fa kro yo ni pan," kre na.

40Ɔga Samariae pre na pan kre, pra Yesu tali mbe wre na pre sɛ tni. Kra tia Yesu na tni chia kre na ble shiin.

41Ɔga pra u kee yire loo kre, kra tia lenɛɛrɛ na shɔ mu li mu wɛ jle wolo pre na.

42A pra yo chlɔ wre pan mbo, "Ki n pe na mu kee kre chiin ki tia o shɔ mu li na, la, wre titi u kee yire loo mu chin na wre wi waŋgra ŋga ŋmaashɔfun wre yɛŋgɛ."

43Ble shiin yire kɔkro kre, wra yili chia kre na mna sɛ Galilii na.

44Yesu titi naa yuu mbo, "Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun kro, wre titi chia leele na u shɔ mbe li fio."

45La, ŋga wra le Galilii na kre, Galiliie na u shɔ yɛshɔɔrɔ ni, a kra yire ŋga pra sɛ klɛntro ble lie yire nu Jerusalɛm na mna u kee nyjɛ wra pe yire nya kre ndra na.

46Yesu na ndru mu sɛ Kaana na, Galilii tra chia ŋga na wra da mu nyumu kna simi kre na, na abani lopom wa biblɔ yaa Kapɛnɔm na.

47Ɔga wra loo na Yesu yiri Judea na mu pan Galilii tra nu kre, a wra sɛ u pan, mna u tali mbe u sɛ Kapɛnɔm na, mbe sɛ u pɔ wre tra u pan. Na u pɔ wre yaa mu yire kumu kɛ na.

48A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "E wa n wa mbe shɔɔli, fɔna u kawako kee nya tun."

49A lopom wre na kna mbo, "Ni Tafun, jande, pan mbe o sɛ mbe ni pɔ ŋmba wa ku."

50Bawa Yesu na yo u pan mbo, "Sɛ, mu pɔ wre we ŋmaa ta." Blɔ wre na Yesu kee kre shɔ mu li mnaa shie.

51Ɔga wraa shie kre to, kolo wra u sumifɛɛnlɛ fni na ketaan ni, na u pɔ wre saanla.

52A wra pe wie nyjila ŋga nu pɔ wre saanla. A pra kna mbo, "Na kie pe nyjila nunu, aŋge lafo na, kre u kabro kre na laa u na."

53Bawa blɔ wre na sɔɔnri na nyjila ŋga nu Yesu na yo u pan na, "mu pɔ wre we saanla" kre chɔɔ, kre nu wra saanla. Kra tia wre na u sele leele kro na Yesu shɔ mu li.

54Kre kee ŋga na yi kawako kee shiin wo ŋga Yesu na pe Galilii na wa, ŋga wra yire Judea na mna pan kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jɔn 5

1Nyjɛ kɔkro kre, na Judae ble kpɔɔ ka li nyjila da, kra tia Yesu na sɛ Jerusalɛm na.

2Tapla ka naa wa wa, mna mbra lawee ŋga pe yeeri Mbaala Salegu kre na, a Hebrie naa ki yeeri Bɛtsaida. Bambae nununu kunɔ naa wa mu tapla kre fɛ mu kun.

3Yambla tataara naa shie na jiin bambae yire na! fuunlo, finla, na mblɛ kokoe yi ku ku kro. Bawa pra nyi nyjila kro nu, na lɔɔ kre siri.

4Nyiɛkpɔɔ bituŋu naa paan nyjila nyjila, na lɔɔ kre fiiri, kena yaŋu ŋmba we yɛklu mbe tii ki nu kre, u yira ŋga kii wa u na kro we laa u na.

5Blɔ wa naa wa wa na yaa mu da yɛlɛ fulo na kɛmbɔkɔɔnataarɛ.

6Ŋga Yesu na da wa kre, wra nya na blɔ wree wa mu sni, Yesu na chin na u sni wa mu mu, a wra u wie mbo, "Mu chaa mbe saanla ra?”

7A yaŋu wre na yo mbo, "Ndoo ni n ndro ni mbe u ni wru mbe tii tapla kre nu. Na pe ki fiiri kpan, nyjila ŋga ni mbe da wa kre, na wa yiɛ klu, mu tii ki nu.”

8A Yesu na kna mbo, "Yiri mu mu dɛŋglɛ kru mu nyaari!”

9Titɛɛ kre nu, na blɔ wre saanla, mna yiri mu u dɛŋglɛ kru na nyaari. Ki ble kre, na pe wuuble yi.

10A Judae loplombo na yo blɔ ŋmba u saanla wre pan mbo, "Aŋgaa wuuble. Ki pe kefuŋgo na mu mu dɛŋglɛ tuo.”

11A yaŋu wre na kna mbo, "Blɔ ŋmba u ni tra kre, u yo ni yiri mbe ni dɛŋglɛ wru mbe nyaari.”

12A pra u wie mbo, "Ndro ŋmbi u yo mu pan na mu yiri mbe mu dɛŋglɛ wru mbe nyaari hin?”

13Blɔ wre nsra ŋmba u u tra kre chin, ŋgi na? Lenɛɛrɛ naa wa wa, a Yesu na chaa pe nu.

14Mbakɔ, Yesu na sɛ blɔ wre nya suminyuŋgo mna yo u pan mbo, "Le, ŋga mu saanla ŋga, maa shia sisaa pe na, mbe yira fɔŋgɔ ŋga ki wɛ ŋga na waa to mu na na.”

15Bawa blɔ wre na chin mu sɛ yo Judae loplombo pre pan na Yesu wra u tra.

16Kre kee ŋga na Judae loplombo pre na yire mna u pra, na u ndro tra wuuble nu.

17Bawa Yesu na yo mbo, "Ni Lɛɛ wa na tnumu tuni, kena, ki fna mbe ni tnumu tun.”

18Kre kee ŋga na Judae loplombo pre krɔ kun kpɔɔ, a praa Yesu chaa mbe gbo, a ki n pe na mbra kre wra kla Judae wuuble kre chiin na na yi, la, ŋga wra yo na u Lɛ wi Nyiɛkpɔɔ, mu uyɛ pe na u da Nyiɛkpɔɔ ni kre ndra na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Kre kee ŋga na tia Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Kpra na, ni yuu e pan, na Pɔ wre wa jaa yaka pe uyɛ, fɔna ŋga we nya na u Lɛ wre piin. Ɔga Lɛ wre piin kpan, kre Pɔ wre piin na.

20Lɛ wre u Pɔ wre kee chaa, mu na u nyina kee nyjɛ wre titi piin. A we u nyina kee nyjɛ yi wɛ nyjɛ na mbe u yi pe, mbe ki e pe kawako.

21A imi na Lɛ wre gboolo nyini na pe kaan ŋmaa kre, pan chɔɔ Pɔ wre mblɛ u chaa kaan ŋmaa na.

22Lɛ wre, wraa ndro kpra kun, la, u u Pɔ wre ŋga u jaŋga kro mbe u kpra kun,

23imi kie pe mbe ndro kro pɔ wre ŋga yɛnyiŋge imi na pe u Lɛ wre kaan yɛnyiŋge kre. Ɔmba u n Pɔ wre ŋga u yɛnyiŋge kre, pan chɔɔ u n u Lɛ ŋmba u u tun wre ŋga yɛnyiŋge na.

24Kpra na, ni yuu e pan na ŋmba we ni kee loo mbe ŋmba u ni tun wre shɔ mbe li kre, we blenyini ŋmaa ta. Ufun n wa kpra kuɔn ka ni na, ufun yili kumu kɛɛ mu pan ŋmaa nu.

25Kpra na, ni yuu e pan na nyjila kre paan, a kre nu o nyi kre, na gboolo we Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre mana loo, a mblɛ pie ki loo kre we ŋmaa ta.

26Imi na Lɛ wree wa na ŋmaa ni uyɛ nu na leele kaan kre, pan chɔɔ u u Pɔ wre ŋga ki yi.

27Wre u u Pɔ wre ŋga jaŋga na wra kpra kuun, ŋgi na? U pe Lewo Pɔ.

28Yaa shia ti mbe kee nyjɛ e pe kawako. Nyjila ka paan mbe gboolo mblɛ pee wa fanyi nu kro u mana loo,

29mbe yili pe fanyi nu. A mblɛ pra chichie pe kre we nyi mbe ŋmaa ta. La mblɛ pra sisaa pe kre we nyi mbe pe pe gbun pimi ni.”

30Yesu na yo mbo, "Mba ja mbe yaka pe ni yɛ jaŋga ni. Imi ni Lɛ we yo, pan mbe pe. Ki tia ni kpra kuɔn fraka, na ni n na ŋga mi titi chaa piin. Ɔga ni Lɛ ŋmba u ni tun wre chaa, kre ni piin.

31Na mi titi ni yɛ dansiɛrɛ li kre, kena ni kee nyjɛ ni yuu n pe kpra.

32La, lefuŋuu wa na ni dansiɛrɛ lii, a ni chin na ni kee nyjɛ u yuu yire kro pe kpra.

33E na leele tun Jɔn pan, a wra kpra kre dansiɛrɛ li mu e nyina.

34Ki n pe na lewo ni chaa mbe u ni dansiɛrɛ li, la, ni yire kee nyjɛ yuu mbe ki ti e ŋmaa ta.

35Jɔn na pe na kania ŋga pe mu, a kra nyini na nyaa yi, a e naa chaa mbra kania kre nya mbe e yiɛ na shɔ nyjila chiɛri.

36La, ni dansiɛrɛ ŋga ni ta fuŋgaami kre wɛ Jɔn dansiɛrɛ ŋga wra li kre na. Tnumu nyjɛ ni Lɛ le ni kɛɛ na ni yi pe kre, yire yi ni dansiɛrɛ lii na ni Lɛ wre u ni tun.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37A ni Lɛ wre titi u ni tun kre, u ni dansiɛrɛ lii. E n da mu u mana loo, a e n u sembremu chin.

38A u kee kre n wa e nu, a ki yire ŋga e n ŋmba u tun wre shɔ mu li kre na.

39E Nyiɛkpɔɔ kee nyjɛ pe nyunɔ mu tɛɛ yire twan nyjila kro nu, mu na jawa na yire nu ee blenyini ŋmaa ta. Hlɛ yire ni kee yuu,

40a nde e n na chaa mbe pan ni pan, mbe ŋmaa ta.

41Ki n pe leele ni chaa mbe pe ni mɛɛ yile.

42Ni e chin na e n wa Nyiɛkpɔɔ koroo ni e lolonyi nu.

43Ni pan na ni Lɛ mɛɛ ni, a e ni je. Na wa waa pan na wre titi mɛɛ ni kre, wre ee shɔ.

44Mni ee pe mbe shɔ mbe li, na e yɛnyiŋge chaa e ŋmbilɛ pan, a e n na Nyiɛkpɔɔ nunu chom wre yɛnyiŋge chaa?

45Yaa shia jawa na mi mbe e gbun na pimi ni ni Lɛ wre yiɛ, la, Mbose ŋmba na e kaan kre, wre we e gbun na pimi ni.

46Na e na Mbose shɔ mu li kre, ka ee na ni shɔ mbe li, ŋgi na, mi kee Mbose na nyunɔ kre.

47A ŋga e n kee nyjɛ wra nyunɔ yire shɔ mu li ŋga, mni ee pe mbe mi kee shɔ mbe li hin?"

Jɔn 6

1Nyjɛ kɔkro kre, Yesu na kun Galilii, ndee Tiberia epo kre kro.

2Kawako kee nyjɛ wra pe, na yambla mblɛ wra tra kre ndra na, lenɛɛrɛ na taa u kro.

3Yesu na u twanfɛɛnlɛ na nduu mna sɛ tni nyua ka ndra na.

4Kre nyjila kre, na Judae ble kpɔɔ ŋga pe yeeri Klɛntro kre da.

5Ŋga Yesu na yiɛ wa mu le kre, wra nya na lenɛɛrɛ paan u jaara, a wra kna mna Filipo wie mbo, "Sena oo sro ta mbe leele mblɛ ŋga mbe pe li hin?”

6Wra kre kee ŋga yo mbe Filipo jawala le, la, wre Yesu titi na chin ŋga we pe.

7A Filipo na kna mbo, "Na o denari lafɛɛ shiin sro lɔ kuraa kre, yia pe da.”

8U twanfɛɛnlɛ pre nunu, Andriu, Siimɔn Pita chunu wre na kna mbo,

9"Pɔ waa wa na paanu knɔ na mbroe shiin ni mna, a mni yie jaa lenɛɛrɛ mblɛ pe hin?”

10Bawa Yesu na yo mbo, "E ti leele pre tni." Nyaa naa wa lawee kre nu. A leele, pie pe kagbeŋ kunɔ pre na tni tni tra nyaa yire na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Yesu na paanu yire shɔ, mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo, mna yi yɔɔlɛ mu pe kro ŋga. Pan chɔɔ wra ndru mu mbroe pre pe mna pe kɛ, a pe kro na ta imi na pe chaa.

12Ŋga pra ka mu yɔɔ kre, a wra yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E kamprɛɛ yire koli, mbe ka wa fun."

13Twanfɛɛnlɛ pre na paanu yire na mbroe pre kuɛn koli a yira kakɛɛ nununu kɛmbɔshiin nyi.

14Ŋga leele pre na Yesu kawako kee ŋga nya kre, a pra kna mbo, "Kpra na, Nyiɛkpɔɔ keenyanyofun ŋmba pe yo we pan waŋgra nu kre wi kre."

15Pra pe jawala pe na pie paan Yesu yii jaŋga na, mbe sɛ u pe ŋunu. Ŋga wra ki chin ma kre, wra yili pe nu mna ndru mu sɛ nyua kre na wre nunu.

16Ŋga yila na kɔ kre, u twanfɛɛnlɛ pre na sɛ epo kre nu,

17mna sɛ krɔ wru mbe kun mbe sɛ Kapɛnɔm na. Ble na wɔ, na Yesu n pan pe jaara tun.

18Kre nyjila kre, na fuflɛ kpɔɔ ka gbuun na nyumu kre mɔŋɔi.

19Twanfɛɛnlɛ pre na krɔ kre bri mna sɛ kɔnsni taarɛ ndee jijirɛ nyu na, mna nya na Yesu nyaari lɔɔ kre yiɛ na na paan pe pan, a fiɛrɛ na pe yii kpɔɔ.

20A Yesu kna mbo, "Yaa fiɛ, mi wi."

21A pra yɛshɔɔrɔ tɛɛ mna tia wra le krɔ kre nu to, a krɔ kre na da na pe ni mna praa shie kre.

22Ŋga nyiŋge na se kre, leele pre praa wa lɔɔ kro kre na nya na krɔ nunu kraa wa wa, a kre nu twanfɛɛnlɛ pre chiin na tni mu sɛ, a Yesu nsra chaa pe nu.

23A lawee ŋga nu o Tafun wre na Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo mna paanuu yire yɔɔlɛ mu lenɛɛrɛ pre ŋga kre, krɔɛ yɛ na yiri Tiberia na mna pan mu yire wa.

24Ŋga leele pre na nya na Yesu n wa, a u twanfɛɛnlɛ pre n wa na kre, a pra tni krɔɛ yire nu mna sɛ Kapɛnɔm na, mbe sɛ u cha.

25Ŋga leele pre na sɛ Yesu nya lɔɔ kro wa kre, a pra u wie mbo, "Nyinafun, nyjila ŋgi nu mu pan mna hin?"

26A Yesu na yo mbo, "Kpra na, paanu nyjɛ ndaa e ŋga, a e na ka mu yɔɔ kre na e ni chaa, ki n pe ni kawako kee, ndee kee nyjɛ ni yo yire nɔɔ e loo.

27Yaa ti mbe e yiɛ nyina sro ŋga kie jaa kla kre na, e yiɛ nyina sro ŋga ki blenyini ŋmaa kaan kre tnumu na, sro ŋga Lewo Pɔ wre we e ŋga kre. Ni Lɛ wre ni dansiɛrɛ li na wre u ni tun."

28A pra kna mu u wie mbo, "Tnumu ŋgi oo tun mbe ki pe Nyiɛkpɔɔ tnumu hin?"

29A Yesu na yo pe pan mbo, "Tnumu ŋga Nyiɛkpɔɔ yo e tun yi na ee ŋmba u tun wre shɔ mbe li."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30A pra kna mu yo mbo, "Kawako kee ŋgi mu pe mbe o nya mbe mu shɔɔli hin? Ɔgi mu pe hin?

31O tolɛɛlɛ na maana ka fimi tra na, imi na pra ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, 'Wra pe ŋga paanu mu yiri nyjeeri, a pra ka.' “

32A Yesu na kna mbo, "Mbe kpra yo e pan, Mbose nsra e ŋga paanu ŋga ki yiri nyjeeri kre. Ni Lɛ u e kaan kpra paanu ŋga ki yirii nyjeeri.

33Nyiɛkpɔɔ paanu ŋga u kaan wi ŋmba u yiri nyjeeri mu pan mbe waŋgra leele ŋga ŋmaa kre.”

34A pra yo mbo, "O Tafun, ta o kaan kre paanu kre nyjila kro nu.”

35A Yesu na yo pe pan mbo, "Mi wi ŋmaa paanu kre. Ɔmba we pan ni pan kre, klo wa u ta na, a ŋmba we ni shɔ mbe li kre, gbɔɔ wa u ta na fio.

36La, ndaa ki yo e pan na e ni nya, la, e n shɔ mu li tɛ.

37Mblɛ ni Lɛ ni ŋga kro we pan ni pan. A mblɛ pie pan ni pan kre, mba pe je.

38Nyjeeri ni yiri mu pan, mbe paan ŋmba u ni tun wre kee ŋga u chaa pe. Ni n pan mi titi kee pehaa.

39A ŋmba u ni tun wre chaara yi na, mblɛ u ni ŋga kre, mba ti mbe wa fun, a mbe pe nyi ble haŋa kre nu.

40Ɔga ni Lɛ chaa yi kre, na ŋmba we Pɔ wre nya, mbe u shɔɔli kre, wre we blenyini ŋmaa ta, mbe ni u nyi ble ŋga ki kro tɔ kre nu.”

41Judae pre naa taanri Yesu na ŋga wra yo na, "Mi wi paanu ŋga ki yiri nyjeeri" kre.

42A pra kna mbo, "Blɔ ŋmba, wre ma Yesu, Josɛf pɔ wre kree? O u lɛ na u lo chin, a mni ki pe a wra yuu na nyjeeri u yiri hin?”

43Yesu na kna mu yo pe pan, mbo, "E taanraa ti.

44Ndro n wa mbe jaa pan ni pan, fɔna ni Lɛ ŋmba u ni tun wre u tini mu ni ŋga, mbe ni kɔɔ u nyi ble ŋga ki kro tɔ kre nu.

45Fa kre, Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na ki nyunɔ na, 'Nyiɛkpɔɔ we leele kro kro nyina kee kre.' A ŋmba we ndie tɛɛ mbe loo, mbe twan ni Lɛ wre pan kre, we pan ni pan.

46Ndro n da mu ni Lɛ wre nya, fɔna ŋmba u yiri Nyiɛkpɔɔ wre pan wre, wre chiin u da mu u nya.”

47"Kpra na, ni yuu e pan, ŋmba u ni shɔ mu li kre, uu wa na blenyini ŋmaa ni.

48Mi wi ŋmaa paanu kre.

49E tolɛɛlɛ na maana ka fimi lawee kre nu, la, pra ku.

50Paanu ŋga ki yiri nyjeeri mu pan tra kre, na ndro ki ka wa ku.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

51Mi wi ŋmaa paanu ŋga ki yiri nyjeeri mu pan tra kre, na ndro kre paanu ŋga ka wa ku fio. Paanu ŋga mbe waŋgra leele ŋga mbe pe ŋmaa ta kre yi ni wejikaara kre.”

52Kre kee ŋga na pe kakra kpɔɔ Judae pre nu, a praa yuu mbo, "Mni blɔ ŋmba we pe mbe o ŋga u wejikaara mbe o ka hin?”

53A Yesu na kna mbo, "Kpra na, ni yuu e pan, na e n Lewo Pɔ wre wejikaara ka, mu u nyimi gbɔ, kena e n wa ŋmaa ni.

54La, ŋmba we ni wejikaara ka, mbe ni nyimi gbɔ kre, u blenyini ŋmaa ta, a mbe u nyi ble ŋga ki kro tɔ kre nu.

55Ni wejikaara pe sro yɛŋgɛ, a ni nyimi pe gbɔwo yɛŋgɛ.

56Ɔmba we ni wejikaara ka mbe ni nyimi gbɔ kre, uu wa ni nu, a nii wa u nu.

57Ni Lɛ ŋmba uu ŋmaa ni wre u ni tun, a u saara na nii ŋmaa ni kre, pan chɔɔ ŋmba we ni wejikaara ka we ŋmaa ta ni saara na.

58Paanu ŋga, nyjeeri ki yiri mu pan tra. Ki n pe na nyjɛ e tolɛɛlɛ na ka mu ku kre yi, la, ŋmba we paanu ŋga ka kre, wa ku fio.”

59Kapɛnɔm fninyuŋgo Yesu na sɛ na nyina, mna yire kee nyjɛ yo.

60Ɔga wra yire kee nyjɛ paara a u kotɔmblɔ pre na loo kre, pe nɛɛrɛ na yo mbo, "Kee nyjɛ u nyina ŋga sheli titi, ŋmbi we jaa taa yi na hin?”

61Ɔga Yesu na chin na pe taanri yire kee nyjɛ na kre, a wra kna mbo, "Ni kee nyjɛ ni yo ŋga, yi n tna e pan ra?

62A na kia pan na e Lewo Pɔ wre nya na u ndru na shie nyjeeri mna wra nyi fa hin?

63Ɔga ki ŋmaa kaan yi Nyiɛkpɔɔ Ɔumu, lewo jaŋga wa jaa yaka pe. Kee nyjɛ ni yo ŋga Nyiɛkpɔɔ Ɔumu yi, a yire yi ŋmaa.

64La, e plɛɛ wa a pe n shɔ mu li." Yesu na klu mu chin mblɛ pe n shɔ mu li, na ŋmba we u wɔ mbe ŋga.

65A Yesu na ndru mu yo mbo, "Kre ki tia ni yo na ndro wa jaa pan ni pan, fɔna ni Lɛ wre u ŋga kolo kre.”

66Mu yire kre kee ŋga na, u kotɔmblɔ pre nɛɛrɛ na laa u kro, a pe n na taa u na na.

67A Yesu na kna mna u twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre wie mbo, "A yire hin? E chaa mbe sɛ na ra?”

68A Siimɔn Pita na kna mbo, "O Tafun, ŋmbi pan oo sɛ hin? Mu kee yire nu blenyini ŋmaa nyi.

69Fuŋga o mu shɔ mu li, mu chin na ŋu wi Nyiɛkpɔɔ ndro cheche wre.”

70A Yesu na kna mbo, "Mi ma ni e kɛmbɔshiin mblɛ wɔɔ? La e wa pe Sutna.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

71Judas, Siimɔn Iskariɔt pɔ kee wraa yuu, twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre wa na wi, a na wre we u wɔ mbe ŋga.

Jɔn 7

1Nyjɛ kɔkro, Yesu na sɛ na kila Galilii tra nu, u n naa chaa mbe sɛ Judea tra nu na, ŋgi na? Judae loplombo pre praa wa wa kre naa u chaa mbe gbo.

2Ki nyjila kre, na Judae sugbɛɛ ble kpɔɔ kre lie chaa da.

3Kra tia Yesu chinlɛ na yo u pan mbo, "Yili chia ŋga na, mu sɛ Judea na, imi kie pe mbe mu twanfɛɛnlɛ mu kawako kee nyjɛ mu piin yire nya.

4Na ndro chaa mbe pe u kee ŋga u pini chin kre, wra ki pe mu ndra. Ɔga mu mu kee nyjɛ piin ŋga, ti ndro kro mu nya."

5A nde wre titi chinlɛ pre kuraa nsra u shɔ mu li.

6Yesu na kna mbo, "Ni nyjila n ta mu da tun, la, yiree wa kolo ni nyjila kro nu.

7Waŋgra leele wa jaa e pra, la, pe mi pra, ŋga ni pe kefuɛn nyjɛ pe piin yuu pe pan kre ndra na.

8E sɛ ble kpɔɔ kre li. Mi n na shie, ŋgi na? Ni nyjila n ta mu da tun."

9Ɔga wra yo ma kre, wra kro Galilii na wa.

10Ɔga u chinlɛ pre na sɛ ble lie yire nu kre kɔkro, Yesu titi na kɔ mu ndra mu sɛ, ndro nsra u nya.

11Judae loplombo pre naa u chaa ble lie yire nu, mnaa u wie na tro, mbo, "Sena u nyi hin?"

12Lenɛɛrɛ naa juu na yuu mbo, "Lewo chichie wi," a plɛ naa yuu mbo, "Ɔɔnhɔn, leele pre u fana."

13La, Judae loplombo pre fiɛrɛ ndra na, pe nsra sro mu nyu nyaa mu u kee yo kpɔɔ.

14Ɔga pra ble yire li mu da lalaa kre, Yesu na sɛ suminyuŋgo wa, mna sɛ pe nyina Nyiɛkpɔɔ kee.

15Kra Judae pre pe kawako, a praa yuu mbo, "Mni blɔ ŋmba pe mu kee nyjɛ chin ma hin? A nde u n hlɛ twan."

16A Yesu na kna mbo, "Mi titi kee ma ni nyina ŋga, la, ŋmba u ni tun wre kee yi.

17Ɔmba u chaa mbe nyjɛ Nyiɛkpɔɔ chaa pe kre, we jaa chin na nyjɛ ni yuu ŋga, Nyiɛkpɔɔ pan yi yiri, mi titi jaŋga ma.

18Ɔmba u paara uyɛ jaŋga ni kre, wre titi yɛnyiŋge u chaa, la, ŋmba u yɛnyiŋge chaa na u tunfun kaan kre, wre wi kprafun ŋmba wra ndro fana.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Mbose ma wra e ŋga mbra yiree? A nde e wa n ja mu li yi na. Mni e na ni chaa mbe gbo hin?”

20A lenɛɛrɛ pre na kna mbo, "Ɔumu fɔɔn wa mu nu. Ɔmbi u mu chaa mbe gbo hin?”

21A Yesu na kna mbo, "Kekpɔɔ nunu ni pe, a ki e kro pe kawako kre.

22Mbose na tia e naa e biile fɛnyi kuun, la, Mbose ma wra ki hle, e tolɛɛlɛ na lɛ. A e naa yi kuun wuuble na.

23Na pie ndro fɛŋgɛ kun wuuble mbe Mbose mbra wa kla kre, kena ŋgi ki tia ni ndro poŋgo tra wuuble, a e krɔ kun na ni ni ŋga hin?

24Yaa na kala nyaa to, mbra tam kuun, la, e na tam kuun ki kolo na.”

25Jerusalɛm leele pre plɛ na kna mbo, "Wre blɔ ŋmba ma pe chaa mbe gbo kree?

26Le, wre u paara lenɛɛrɛ nu ma kre, a nde ndro n nyu kun na u ni. Mu nya ŋga loplombo chin na wre wi Kristo wre mbe?

27A nde na Kristo wre pan, ndro wa u yirihaa chin, a blɔ ŋmba rɛ, o wre yiri haa chin.”

28Yesu na yire suminyuŋgo wa mu yo kpɔɔ mbo, "E ni chin, mu mna ni yiri chin. La, ni n pan na ni yɛ jaŋga ni, ŋmba u ni tun wre pe kprafun, a e n u chin.

29Mi ni u chin, u jaara ni yiri, a wre u ni tun.”

30Ɔga kra pan ma kre, praa chaa mbe u yii, la, ndro nsra ja mu kɛ taa u na. Ɔgi na? Na u nyjila kre n ta mu da.

31Lenɛɛrɛ na je mu shɔ mu li, mnaa yuu mbo, "Kena na Kristo wre pan, we jaa kawako kee pe, mbe wɛ nyjɛ blɔ ŋmba pe ŋga naa?”

32Ɔga Farisiie pre na loo na lenɛɛrɛ pre juu na Yesu kee yuu kre, sɔfue loplombo, na Farisiie pre, na sojae tun mbe pe sɛ u yii.

33Ba Yesu na yo pe pan mbo, "Nyjila chiɛri ka mi na yire we tni, mbe ni ndru mbe sɛ ŋmba u ni tun wre pan.

34Ee na ni chaa, a yaa ni nya, a mna ni shie kre, yaa jaa sɛ wa.”

35A Judae loplombo pre na kna na yuu peyɛ pan mbo, "Sena blɔ ŋmba chaa mbe sɛ mbe waa u nya na hin? Griiki tra nu u chaa mbe sɛ, mbe sɛ tni o leele pre nu mbra Griiki leele pre nyina ree?

36Ɔga u yo mbo, 'Ee na ni chaa, a yaa ni nya', a 'Mna ni shie kre, yaa jaa pan wa', mni u chaa mbe nyina hin?”

37Ɔga kra da ble haŋa ŋga ki shian titi kre na kre, Yesu na yire sholo, mna paara badaaŋga mbo, "Ɔmba gbɔɔ ta kre, u pan u gbɔ ni pan.

38Ɔmba u ni shɔ mu li kre, imi na pe ki nyunɔ Ɔyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, 'Ɔmaa nyumu we fo mbe yili u loloŋgo nu.' “

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39Ɔumu wre kee Yesu naa yuu na mblɛ pie u shɔ mbe li kre, pie Ɔumu wre ta. Kre nyjila kre, na ndro n ta mu Ɔumu wre ta tun. Ɔgi na? Na Yesu n ta mu u yɛnyiŋge kre ta.

40Ɔga pra kee nyjɛ loo kre, leele pre plɛ naa yuu mbo, "Kpra na, Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wre wi kre.”

41A plɛ na yo mbo, "Kristo wre wi." A plɛ na yo mbo, "Kristo wre Galilii na ma we yiri.

42Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre yo na Devid sele nu Kristo wre we yiri, mbe pe u se Bɛtlɛhɛm na, seechia ŋga na Devid na yiri kre.”

43U ndra na, leele pre na yɔɔlɛ.

44Leele pre plɛ naa chaa mbe u yii, la, ndro nsra kɛ taa u na.

45Sojae pre na ndru mu sɛ sɔfue loplombo na Farisiie pre pan, a pra pe wie mbo, "Mni a e n pan na u ni hin?”

46A sojae pre na kna mbo, "Ndro n da mu paara na wre blɔ ŋmba wi tun.”

47A Farisiie pre na kna mbo, "Kena u yire ta na ra?

48E nya a loplombo pre wa, ndee wre Farisiie pre wa u kee yire shɔ mu lii?

49La, lenɛɛrɛ mblɛ, pe n Mbose mbra yire chin, ki tia Nyiɛkpɔɔ pe sun.”

50Farisiie pre nunu ŋmba, praa yeeri Nikodemu, a wra da mu sɛ Yesu pan kre, na kna mu yo pe pan mbo,

51"Kii wa o mbra nu na, na mu n lewo nyu kee loo, mu kee ŋga u pe chin, ma jaa u gbun pimi ni.”

52A pra kna mu u wie mbo, "Galilii na ŋu yiri na ree? Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre le, mu nya na pe yo na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wa jaa yiri Galilii na fio.”

53Ba pra nyina mna sɛ pe katoe nu.

Jɔn 8

1Ɔga pra sɛ pe katoe nu kre, Yesu na sɛ Olive Nyua kre na.

2Ɔga nyiŋge na se bnimi pupu kre, a wra ndru mu sɛ suminyuŋgo wa, a lenɛɛrɛ pre na sɛ fɛ mu u kun, a wra tni mnaa pe nyina.

3Bawa Mbose mbra nyinafɛɛnlɛ pre na Farisiie pre na pan na chlɔ tiɛrifun wa ni, mna u yire lenɛɛrɛ pre lalaa.

4Mna yo Yesu pan mbo, "Nyinafun, o chlɔ ŋmba yii na u tiɛri.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5A Mbose mbra nyjɛ wra o ŋga nyina na, na ndro tiɛri kre, ki fna pe u waari dnɛ ni mbe gbo. Kena fuŋgaami ŋga, mni ŋu yo hin?”

6Pra kre kee ŋga yo, mu tɛɛ mbe Yesu nyu cha, mbe yire kre na mbe u taa u yii. A Yesu na ndra soo, mna u kambɛlɛ tɛɛ na nyunɔi tra.

7Ŋga pra kro na u wie kre, a wra yiri mu fraka mna yo pe pan mbo, "Ŋu ŋmba mu n da mu sisaa pe tun, klu mu u wa dnɛ ni.”

8A wra ndru mu lɛɛlɛ na nyunɔi tra wa.

9Ŋga pra kre kee ŋga loo kre, pra sɛ nununu, mu yire loplombo na mu sɛ su biile na. Yesu na chlɔ wre chiin pra kro mu yire wa.

10Yesu na ndra yire mna chlɔ wre wie mbo, "Maa, sena pe nyi hin? Pe wa n kro mbe mu gbun pimi ni ra?”

11A chlɔ wre na kna mbo, "Ɔɔnhɔn, Ni Tafun!" A Yesu na kna mna yo u pan mbo, "Pan chɔɔ mba mu gbun na pimi ni, kena sɛ, la, maa shia sisaa pe na.”

12Yesu na ndru mu yo pe pan mbo, "Mi wi waŋgra ŋga kania, ŋmba we taa ni kro kre, wa nyaari wɔmu nu, la, we ŋmaa kre kania ta.”

13A Farisiie pre na kna mu yo u pan mbo, "Muyɛ dansiɛrɛ mu lii kre. Kena nyjɛ mu yuu ŋga finfin yi.”

14A Yesu na yo pe pan mbo, "Hali na ni niyɛ dansiɛrɛ li kuraa, ni kee kre pe kpra. Ŋgi na? Ni chin mna ni yiri mu pan, mu chin mna ni shie, la, yire e n chin mna ni yiri, a e n chin mna ni shie.

15Yire e leele yiɛ le na pimi kuun, mi na ndro gbun pimi ni.

16La na ni yo mbe pimi kun kre, kie pe kpra ni. Ŋgi ndra na? Mi nunu ma ni pimi kuun, mi na ni Lɛ ŋmba u ni tun wre wi.

17Pe ki nyunɔ e mbra yire nu na, na leele shiin dansiɛrɛ waa pe nunu kena kpra yi.

18Ni niyɛ dansiɛrɛ li, a ni Lɛ wre u ni tun wre ni dansiɛrɛ li na.”

19A pra kna mu Yesu wie mbo, "Sena mu Lɛ wre nyi hin?" A Yesu na kna mbo, "E n ni chin, a e n ni Lɛ wre chin. Na e na ni chin kre, ee na ni Lɛ wre chin na.”

20Yesu na yire kee nyjɛ yo na uu wa na nyina suminyuŋgo lawee ŋga nu praa swa teeri kre nu, la, ndro nsra kɛ taa u na, ŋgi na? Na u nyjila n ta mu da tun.

21Yesu na yo pe pan na, mbo, "Mbe sɛ, a ee kɔɔ ni cha, la, ee ku e sisam nu, a yaa jaa sɛ mna ni shie kre.”

22Judae loplombo pre na kna mbo, "Ŋga u yo, 'yaa jaa sɛ mna ni shie ŋga,' chaa u chaa mbe uyɛ gbo ree?”

23Yesu na kna mna yo pe pan mbo, "Tra mna e yiri, la, mi yiri nyjeeri. Yire pe waŋgra ŋga wolo, la, mi n yiri waŋgra ŋga nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Kre ki tia ni yo e pan na ee ku e sisam nu kre. A ee ku e sisam nu yɛŋgɛ, na e n ni shɔ mu li na mi wi ŋmba ni nyini wre wala.”

25A pra u wie mbo, "Ɔu wi ŋmbi hin?" A Yesu na kna mbo, "Mi wi imi na ni klu mu yo e pan kre.

26Nii wa na e kee nɛɛrɛ ni mbe yo, mbe tɛɛ mbe e gbun pimi ni. Ɔmba u ni tun wre pe kprafun, a nyjɛ ni yuu waŋgra nu yire pe kee nyjɛ ni loo mu yiri u pan.”

27Pe n na chin na u Lɛ wre kee u yuu pe pan.

28A Yesu na kna mbo, "Nyjila ŋga nu ee Lewo Pɔ wre yire nyjeeri kre, ee chin na mi wi yɛŋgɛ, a ee chin na ni n na kee ka piin na niyɛ jaŋga ni, la, nyjɛ ni Lɛ wre ni nyina kre ni yuu.

29A ŋmba u ni tun kre, mi na wre wi, u n da mu mi nunu ti tun. Ɔgi na? Ɔga u chaa kre ni piin nyjila kro nu.”

30Lenɛɛrɛ mblɛ pra kee nyjɛ wra yo yire loo kre na u shɔ mu li.

31Yesu na yo Judae mblɛ pra u shɔ mu li kre pan mbo, "Ɔmba we li ni kee na kre, wre wi ni twanfun chiriri.

32We kpra kre chin, mbe kpra kre ti u uyɛ ta.”

33A pra kna mna yo Yesu pan mbo, "Abraham nanae lɛ wre, a ndro tinlɛ ma wre, ŋgi ki tia mu yo na, oo oyɛ ta hin?”

34A Yesu na yo pe pan mbo, "Kpra ni yuu e pan kre, ŋmba u sisaa piin kre, sisam tnu wi.

35Tnu na kro sele nu suwi, la, sele pɔ rɛ, wree wa sele nu nyjila kro nu.

36Kena na Pɔ wre tia e eyɛ ta kre, ee eyɛ ta titi.

37Ni chin na Abraham nanae lɛ yire. A nde e ni chaa mbe gbo. Ɔgi ndra na? E n na chaa mbe ni kee kre wru.

38Kee nyjɛ ni nya ni Lɛ pan yire ni yuu e pan, a nyjɛ yire loo e lɛ pan kre e piin.”

39A pra kna mbo, "O lɛ wi Abraham." A Yesu na kna mbo, "Na Abraham biile na lɛ yire kre, ka kee nyjɛ wraa piin kre, yire ee naa piin.

40Ɔga ni piin kro yi na, kpra ŋga ni loo mu yiri Nyiɛkpɔɔ pan kre ni yuu e pan. La, e je na chaa mbe ni gbo. Abraham nsra da mu yire kee nyjɛ ka pe.

41Nyjɛ e lɛ piin kre, yire e piin." A pra kna mbo, "Tɛtiɛrɔɛ biile ma wre, Nyiɛkpɔɔ chiin wi o Lɛ.”

42A Yesu na kna mbo, "Na e lɛ na wi Nyiɛkpɔɔ titi kre, ee na ni kori. Ɔgi na? Nyiɛkpɔɔ pan ni yiri mu pan mna. Niyɛ jaŋga ni ma ni pan, la, wre u ni tun.

43Ɔgi ki tia e n na ni kee kre nɔɔ ndru hin? Ki yire ŋga yaa jaa ŋga ni yuu kre loo kre na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44E lɛ Sutna wre biile lɛ yire, a ŋga e chaa yi na, ee e lɛ wre kee ŋga ki tna u pan pe. Jle kre krɛrɛ na linkufun wi, a u kee ka ma na kpra kre ni, ŋga kpra n wa u nu kre ndra na. Kafinɛ n pe u pan kefɔŋgɔ, u tnumu yi fa. Ɔgi na? Kafnu wi, a kafinɛ kro yiri u pan.

45Mu yire ŋga ni kpra yuu kre ndra na, e n ni shɔ mu li.

46E ŋmbi haa we jaa ni gbun sisaa pimi ni hin? Na kpra ni yuu, ŋgi ki tia yaa ni shɔ mbe li ŋga hin?

47Ɔmba u pe Nyiɛkpɔɔ wo kre, Nyiɛkpɔɔ kee u ndru, a ŋga ki tia e n na yi ndru yi na, e n pe Nyiɛkpɔɔ wolo.”

48A Judae pre na kna mbo, "Ɔga o yo na Samariae ndro wi ŋu, a ŋumufɔɔn wa mu nu kre, o fnii?”

49A Yesu na kna mbo, "Ɔumufɔɔn n wa ni nu. Ni ni Lɛ kaan mɛɛ, la, yire e mi klai.

50Ni n na yɛnyiŋge chaa mbe niyɛ ŋga. Ɔmba u ki chaa ni pan wree wa, a wre wi kpra kunfun.

51Kpra na ni yuu e pan, ŋmba we taa ni kee nyjɛ na kre, wa ku fio.”

52A Judae pre na yo u pan mbo, "Fuŋga o chin titi na ŋumufɔɔn wa mu nu. Abraham na ku, a fafa Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na ku, a ŋu yo ŋmba we taa ŋu na kre wa ku.

53Kena ŋu wɛ o lɛ Abraham, na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ mblɛ pra ku pre na ra? A ŋu pe ndro ŋmbi sembremu hin?”

54A Yesu na yo mbo, "Na ndaa niyɛ kaan yɛnyiŋge kre, kaa ni yɛnyiŋge n pe yaka. Ɔmba u ni kaan yɛnyiŋge wi ni Lɛ wre. Wre nunu wre na e nyi, na e Nyiɛkpɔɔ wi kre.

55E n u chin, a mi u chin. Na ni yo na ni n u chin kre, kena ni pe kafnu na yire lɛ, la, ni u chin, mu taa u kee na.

56E lɛ Abraham yiɛ na shɔ na ki fna u ni pan ble nya, a wra ki nya, a u yiɛ na shɔ.”

57Judae pre na yo u pan mbo, "Mu n da yɛlɛ lafaa yɔɔ tun, kre ŋu Abraham chin ra?”

58A Yesu na yo pe pan mbo, "Kpra na, ni yuu e pan, nyjila ŋga pe nsra ta mu Abraham se kuraa kre, na nii wa.”

59A pra dnɛ koli mbe u waari, la, Yesu na ndra mna yili suminyuŋgo wa.

Jɔn 9

1Ki ble ka, Yesu naa tro mna blɔ wa nya, na u pe fuun mu yire u seble.

2A u twanfɛɛnlɛ pre na u wie mbo, "Nyinafun, ŋmbi sisam ki tia pe u se fuun ŋga hin? Wre titi sisam yi ree, u sefɛɛnlɛ hin?”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3A Yesu na kna mbo, "U fuunro kre n yiri u sisam pan, ndee u sefɛɛnlɛ sisam pan. Imi kie pe mbe pe Nyiɛkpɔɔ jaŋga ŋga ki tnumu tuni nya, kre ki tia pe u se fuun.

4Ɔga nyiŋge se ŋga, ki fna mbe o ŋmba u ni tun wre tnumu tun. Ble paan mbe wɔ, mbe ndro wa jaa tnumu tun na.

5Nyjila ŋga nu nii wa waŋgra nu ŋga, mi wi waŋgra kania.”

6Ɔga Yesu na yire kee nyjɛ yo mu kɔ kre, a wra tɛɛnrɛ wo tra, mna tra tɔɔn mu tɛɛ mu blɔ wre nyiɛlɛ yire fa,

7mna chin mu yo u pan mbo, "Sɛ yiɛ je lɔɔ ŋga pe yeeri Siloam kre nu." Siloam kre nɔɔ nyina na "ŋmba pe tun." A blɔ wre na sɛ u yiɛ je, ŋga wra ndru mu pan kre, na u nyiɛlɛ yire nyaa.

8Mblɛ wre na pre naa wa titɛɛ, na mblɛ pe da mu u nya na u tali kre, naa peyɛ wie mbo, "Blɔ ŋmba ma u jiin na tali kree?”

9Plɛ na yo, "Wre wi!" A plɛ na yo mbo, "Ɔɔnhɔn! Wre ma, wru uu wru." A blɔ wre titi na ki nyu wɔ mbo, "Mi wi!”

10A pra u wie mbo, "A mni mu pe na nyaa fuŋga hin?”

11A blɔ wre na kna mbo, "Blɔ ŋmba pe yeeri Yesu wre u tra tɔɔn mu tɛɛ mu ni nyiɛlɛ fa, mu yo ni pan mbo, 'Sɛ yiɛ je Siloam lɔɔ kre nu.' Ɔga ni sɛ yiɛ je titɛɛ kre nu to, na ni nyaa.”

12A pra kna mu u wie mbo, "Sena u nyi hin?" A wra kna mbo, "Ni n u haa chin.”

13Pra blɔ ŋmba wra fun nyiɛlɛ na fa kre wru mna sɛ Farisiie pre pan.

14Ble ŋga na Yesu na tra tɔɔn mu tɛɛ mu blɔ wre tra kre na pe wuuble.

15Farisiie pre na ndru mu blɔ wre wie mbo, "Mni mu pe na nyaa hin?" A wra yo pe pan mbo, "Tra u tɔɔn mu ni nyiɛlɛ fa, a ni sɛ yiɛ je mu na nyaa.”

16Farisiie pre plɛ na yo mbo, "Blɔ ŋmba u kee ŋga pe ŋga, u n yiri Nyiɛkpɔɔ lawee. Ɔgi na? U n na lii wuuble mbra na." A pe plɛ naa yuu mbo, "Mni sisampefun we pe, mbe jaa yire kawako kee nyjɛ nyini pe hin?" Kra tia leele pre na yɔɔlɛ.

17A Farisiie pre na ndru mu u wie mbo, "Mu yo wre u mu nyiɛlɛ nyaa, kena ndro ŋmbi nyini mu u jawa hin?" A wra kna mu yo mbo, "Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wi!”

18Judae loplombo pre nsra shɔ mu li na fuun na wi, a u kɔ mu na nyaa. A pra blɔ wre lɛ na u lo yeeri,

19mna pe wie mbo, "E pɔ wi blɔ ŋmbaa? Ɔga e na u se na ufun nyiɛlɛ naa? A mni u pe na nyaa aŋga hin?”

20U sefɛɛnlɛ pre na kna mbo, "O chin na o pɔ wi, a fuun o na u se.

21La, o n chin imi u pe na nyaa, a o n ndro ŋmba u u nyaa chin. E u wie, u lɛ mbe jaa uyɛ nyu wɔ.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22U sefɛɛnlɛ na kre kee ŋga yo, ŋgi na? Praa Judae loplombo pre fiɛ, na pe ki yo mu tɛɛ na ŋmba we yo Yesu wi Kristo wre kre, pia ti u le pe suminyuŋgo kre nu na.

23Kre kra tia u sefɛɛnlɛ pre na yo mbo, "u lɛ, e wre titi wie" kre.

24Pra ndru mu blɔ ŋmba wra fun nyiɛlɛ na fa kre yeeri shiinwo na, mna yo u pan mbo, "Kpra yo mu Nyiɛkpɔɔ ŋga, o chin na blɔ ŋmba sisampefun wi."

25A blɔ wre na yo mbo, "Na sisampefun wi o, mi n chin, la, kala nunu ŋga ni chin yi na, ndaa pe fuun, a fuŋga ni nyaa."

26A pra kna mu u wie mbo, "Mni nyini u mu pe hin? A mni nyini u pe mu mu nyiɛlɛ yire nyaa hin?"

27A blɔ wre na kna mu yo pe pan mbo, "Ni kee kre yo e pan, a e n na chaa mbe ki shɔɔli. Ki ŋgi e chaa ni yo na hin? E chaa mbe pe u twanfɛɛnlɛ ndee?"

28A pra u tɛɛlɛ mna yo u pan mbo, "Ɔu wi u kotɔŋu, wre rɛ, Mbose kotɔmblɔ lɛ wre.

29O chin na Nyiɛkpɔɔ na paara na Mbose ni, la, blɔ ŋmba rɛ, o n chin mna u yiri mu pan."

30A blɔ wre na kna mbo, "Kii kawako ni, e n mna u yiri mu pan chin, a nde wre u mi nyiɛlɛ nyaa.

31O chin na Nyiɛkpɔɔ na sisampefɛɛnlɛ kee loo, la, na wa pe Nyiɛkpɔɔ sumifun, na ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa piin kre, wre nyu kayolo Nyiɛkpɔɔ ndru.

32Mu yire ŋga pe waŋgra gbeele, o n da mu loo na pe ndro se fuun, a ndro ja mu u nyaa tun.

33Na kre blɔ ŋmba nsra yiri Nyiɛkpɔɔ pan kre, wa na ja mbe yaka pe."

34A pra kna mu yo u pan mbo, "Ɔu ŋmba pe se sisam nu kre, ŋu chaa mbe wre nyina kee?" A pra u ni suminyuŋgo wa.

35Yesu na loo na pe u ni suminyuŋgo wa. Ɔga wra u nya kre, a wra u wie mbo, "Mu Lewo Pɔ wre shɔ mu li ŋgaa?"

36A blɔ wre na kna mbo, "Wre wi ŋmbi hin, ni Tafun? Ni nyina mbe ni u shɔ mbe li."

37A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Mu u nya, a wre u paara na mu ni kre."

38A wra yo mbo, "Ni Tafun, ni shɔ mu li!" To, mna kosie kan u yiɛ.

39Yesu na kna mu yo mbo, "Kpra kuɔn na ni pan waŋgra nu, mbe mblɛ pe n na nyaa kre na nyaa, mbe mblɛ pe peyɛ pe na pe nyaa kre kaari fuunlo."

40Farisiie mblɛ praa wa mu yire u mbɛɛ na wa kre na ki loo, mna u wie mbo, "Kena fuunlo lɛ wre ra?"

41A Yesu na kna mu yo pe pan mbo, "Na fuunlo lɛ yire, kena yaa pimi li, la, ŋga e yo na e nyaa ŋga, ee wa e pimi nu tɛ."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jɔn 10

1A Yesu na yo mbo, "Kpra na ni yuu e pan, ŋmba u n tro mbaala nagbɛɛ kre nyu na mu le, la, maa sɛ nduu ki mbɛɛ ka na mu le ki nu kre, juo wi.

2Ndro ŋmba u tro mbaala nagbɛɛ nyu na mbe le ki nu kre, wre wi mbaala pre lefun.

3Wre pan nagbɛɛ nyu shiefun wre nagbɛɛ kre nyaari, a mbaala pre pe lefun wre mana chin, na u pe yeeri pe mɛɛ na, mbe pe yili mbe taa u kro.

4Na u yili na pe ni fimi na, mbe u yiɛ klu pe pan mbe pe taa. Ɔgi na? Na pe u mana chin.

5Pia lewo fuŋu kro tɔ fio, pie fɛ mbe laa u kro, ŋga pe n u mana chin kre na.”

6Yesu na pe gbun kre yomini ŋga, la, pe nsra ki nɔɔ loo.

7A Yesu na ndru mu yo mbo, "Kpra na, ni yuu e pan, mi wi mbaala nagbɛɛ kre nyu.

8Mblɛ pra yiɛ klu ni na kre, juolo na lɛ, kra tia mbaala pre nsra ndie tɛɛ pe pan.

9Mi wi jlonwee kre. Ɔmba we tro ni na mbe le kre, we ŋmaa ta, mbra lee mbra yilii, mbra nyjɛ u chaa kro taa.

10Juo rɛ, wre paan mbe ju, mbe gbo, mbe kla. Mi rɛ, mi pan, mbe leele ŋmaa ta, mbe ki ta poŋgo.

11Mi wi mbaala lefun titi wre. Mbaala lefun titi wre we jaa ku u mbaala pre tlo, mbe mbaala pre ŋmaa ta.

12Ndro ŋmba pe wru na u fɔlɔ toni kre, u n pe mbaala pre tafun. Na kombo pan mu le pe nu, we jaa pe ti mbe fɛ, mbe kombo wre plɛ yii, mbe hamblɛ pre nyina.

13Ɔga wru pe u wru na u fɔlɔ toni kre ndra na, we fɛ. Ɔgi na? U kee ka ma na mbaala pre chichie chaara ni.

14Mi wi mbaala lefun titi wre, ni ni mbaala chin, a pe ni chin.

15Imi na Ndoo ni chin, a ni u chin kre, pan ni ni mbaala chin, a pe ni chin, a ndaa chaa mbe ku pe tlo.

16Mbaala pre plɛɛ wa, mu pe ni wolo, a pe n wa nagbɛɛ ŋga nu. Ki fna ni pan na pe ni. Pie ni nyu loo, mbe paan chaa mbaala mblɛ nu, mbe pe lefun pe nunu.

17Ni Lɛ wre ni kori, ŋgi na? Ni chaa mbe ni ŋmaa tɛɛ, mbe ndruu kɔɔ ki wru.

18Ndro ma u ki shio ni pan. Mi titi ni chaa mbe ki tɛɛ. Nii wa jaŋga ni mbe ki tɛɛ, mu wa na jaŋga ni na mbe ndruu ki wru. Ɔga ni Lɛ yo ni pe yi.”

19Yire kee nyjɛ ndra na, Judae pre na ndru mna yɔɔlɛ na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Leele pre tataara naa yuu mbo, "Ŋumufɔɔn wa u nu. U ndra n wa. Ŋgi na e u kee kre ndru hin?”

21La, leele pre plɛ naa yuu mbo, "Lewo ŋmba nu ŋumufɔɔn nyi wa jaa paara imi. Mni nyini ŋumufɔɔnfun we pe mbe jaa fuunlo nyaa hin?”

22Jerusalɛm suminyuŋgo nyu nyaa ble lie kre na da, na weere nyjila yi.

23Yesu naa wa na nyaari suminyuŋgo lawee ŋga praa yeeri Sɔlɔmɔn bamba kre na,

24a Judae pre na sɛ fɛ mu u kun, mna u wie mbo, "Ŋgi ble mu o nyina ndro ŋmba nyini wi ŋu hin? Kpra yo o pan, ŋu wi Kristo wre, ree?”

25Yesu na kna mbo, "Ni ki yo e pan fa, la, e n ki shɔ mu li. Kawako kee nyjɛ ni pini ni Lɛ wre mɛɛ nu kre, yi ni dansiɛrɛ lii.

26La, e n ni shɔ mu li, ŋgi na? E n pe ni mbaala.

27Ni mbaala ni mana chin, a ni pe chin, a pe taari ni na.

28Ni pe kaan blenyini ŋmaa, a pia ku fio, a ndro wa ja mbe pe shɔ ni kɛɛ.

29Ni Lɛ ŋmba u ni ŋga pe lɛ kre, u wɛ yira kro na, a ndro n wa mbe jaa pe shɔ ni Lɛ wre kɛɛ.

30Mi na ni Lɛ wree nunu.”

31A Judae pre na ndru mu dnɛ koli mbe u waari.

32A Yesu na kna mu yo mbo, "Ni kawako kee tataara nyjɛ yi yiri ni Lɛ wre pan pe e yiɛ na. Kena yi ŋgi haa na e chaa mbe ni waari dnɛ ni ŋga hin?”

33A Judae pre na yo mbo, "Ki n pe mu kee chichie nyjɛ mu piin na o chaa mbe mu waari dnɛ ni, la, jiɛnlɛ kee ŋga nu mu le yi na, lewo wi ŋu, a mna muyɛ piin Nyiɛkpɔɔ.”

34A Yesu na kna mbo, "Pe ki nyunɔ e mbra yire nu na Nyiɛkpɔɔ yo mbo, 'Pan e nyi na wre Nyiɛkpɔɔ wi.’

35O chin na kee ŋga pe nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu kre pe kpra nyjila kro nu, a Nyiɛkpɔɔ na mblɛ wra ŋga u kee kre yeeri u biile.

36Mi rɛ, ni Lɛ wre u ni wɔ, mu ni tun waŋgra ŋga nu, mni ki pe, a ni yo na Nyiɛkpɔɔ pɔ wi mi, a e yo na ni Nyiɛkpɔɔ tɛɛlɛ hin?

37Na ni n na ni Lɛ tnumu kre tuni, yaa shia ni shɔɔ li.

38Ŋga ni ni Lɛ tnumu tuni, a e n ni shɔ mu li ŋga, e kawako kee nyjɛ ni piin nyjɛ le, e ja e chin yɛŋgɛ, na nii wa Ndoo wre nu, a Ndoo wree wa ni nu.”

39Pra ndru na chaa mbe u yii na, la, wra shɔ pe kɛɛ mna sɛ.

40Yesu na ndru mna Jɔɔdan Lɔɔ kre kun, mna sɛ tni lawee ŋga nu Jɔn naa ndrɛ jee fa kre nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

41A leele tataara na pan u pan, na yuu mbo, "Jɔn nsra kawako kee pe, la, blɔ ŋmba kee nyjɛ wra yo yire kro pe kpra.”

42A lenɛɛrɛ na u shɔ mu li.

Jɔn 11

1Blɔ wa naa yaa Bɛtani na, a praa u yeeri Lazaro. Bɛtani na wa wre na u jaala, Maria na Maata na nyi,

2wre Maria wre wra tlade ndiom taan ka wo o Tafun jeelee na, mna u ndra nyjuroe tɛɛ mu yi tlu kre, wre lɛm na wi Lazaro wre.

3A u jaala pre na kla Yesu pan mbo, "O Tafun, mu nunu kpɔɔ wre yaa.”

4Ɔga Yesu na ki loo kre, a wra yo mbo, "Kre yira ŋga nu ma Lazaro we ku, la, ki pe Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge kee, kre kie ti mbe Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre yɛnyiŋge ta.”

5Yesu na Maata, na Maria, na Lazaro kori chichie,

6nde ŋga wra loo na Lazaro yaa kre, wra je mu ble shiin li mna wra nyi kre.

7Ɔga ble shiin yire na tro kre, wra yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E ti o ndru mbe sɛ Judea na.”

8A u twanfɛɛnlɛ pre na kna mbo, "Nyinafun, kie pe ble chiɛri yi ŋga, Judae pre naa mu chaa mbe mu waari dnɛ ni, kre mu ndru na chaa mbe sɛ wa ŋgaa?”

9A Yesu na kna mbo, "Nyisee yire bnimi mu sɛ su yilakɔŋgɔ, pan maa? Na ndro nyaari nyisee nu wa gbro. Ɔgi na, u nyaa.

10La, na ndro nyaari wɔmu nu kre u gbroi. Ɔgi na, u n na nyaa.”

11Ɔga Yesu nyu na to kre, ŋga wra yo mu taa na yi mbo, "O nunu Lazaro sni na ŋunu, la, mbe sɛ u nyi.”

12A u twanfɛɛnlɛ pre na kna mbo, "O Tafun, na sni u sni kena we saanla hin?”

13Yesu naa nyina na Lazaro ku, la, pre naa jawa na sni u sni yɛŋgɛ.

14Ki tia Yesu na ki yo mu wali mbo, "Lazaro ku,

15la, e saara na, ni yiɛ shɔ, na ni n sraa wa u jaara, imi kie pe mbe e shɔ mbe li. E ti o sɛ mna u nyi kre.”

16Bawa Tɔmasi, ŋmba pe yeeri Atta kre, na kna mu yo u ŋmbilɛ twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "E ti mbe wre na o Nyinafun wre kro sɛ, mbe wre na wre sɛ ku.”

17Ɔga Yesu na le kre, na pe Lazaro le, kie pe ble jijirɛ.

18Mu yire Jerusalɛm na mu sɛ Bɛtani na, ki n le, kie pe kɔnsni shiin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Kra tia Judae tataara na yiri wa mna pan na Maata, na Maria bre pe lɛm kumu kre na.

20Ŋga Maata na loo na Yesu paan kre, wra yili mu sɛ u fni, a Maria naa wa mu tni katoo.

21Maata na kna mu yo Yesu pan mbo, "Ni Tafun, na mnaa wa mna, ni lɛm ŋmba wa na ku.

22La, ni chin na ŋga mu wie Nyiɛkpɔɔ pan kre, we mu ŋga ki yi."

23A Yesu na kna mbo, "Mu lɛm wre we nyi mbe ŋmaa ta."

24A Maata na yo mbo, "Ni chin na we nyi mbe ŋmaa ta ble ŋga ki kro tɔ kre nu."

25A Yesu na kna mbo, "Mi wi kunnyiɛ na ŋmaa tafun. Ŋmba u ni shɔ mu li kre, hali na u ku, we ŋmaa ta.

26A ŋmba uu wa na le, mu ni shɔ mu li kre, wa ku fio. Mu ki shɔ mu lii?"

27A wra kna mbo, "Ɛnhɛɛn, ni Tafun. Ni ki shɔ mu li na ŋu wi Kristo, Nyiɛkpɔɔ Pɔ ŋmba we pan waŋgra nu kre."

28Ŋga Maata na yo ma mu kɔ kre, a wra sɛ Maria yeeri mna ju mu yo u pan mbo, "Nyinafun wre pan mna na mu chaa."

29Ŋga Maria na ki loo kre, wra yiri nyaanyaa, mu yili mbe sɛ u fni.

30Na Yesu n ta mu le chia kre lam tun, na uu wa mu yire mna Maata sɛ u fni kre.

31Judae mblɛ praa wa katoo wa na Maria bre kre, na yiri mu taa u kro. Ŋga wra fiɛlɛ mu yili fimi na ma kre, praa jawa na faŋga lawee wa u shie mbe sɛ nyɛni.

32Ŋga Maria na da mna Yesu nyi kre, a wra kosie kan u yiɛ mbo, "Ni Tafun, na mnaa wa, kaa ni lɛm ŋmba wa na ku."

33Ŋga Yesu na nya na wre na Judae mblɛ pe taa u kro pre nyɛni kre, wrekrom na u yii.

34A wra pe wie mbo, "Sena e Lazaro le hin?" A pra kna mbo, "O Tafun pan mu le."

35Yesu na nyɛni.

36A Judae pre na kna mbo, "E le imi u Lazaro kori mu da."

37La, plɛ na yo mbo, "Wre ma wra fuun nyaa kree? Kena wa na jaa Lazaro ŋmaa shɔ ŋgaa?"

38Wrekrom na Yesu yii mu ya, a wra sɛ faŋga ŋga nu Lazaro na sni kre lawee, dnɛ wee na yi, a pra dnɛ ka tɛɛ mu ki nyu tɔ.

39A wra kna mbo, "E dnɛ kre gbila e laa wee kre nyu na." A Maata, Lazaro jaa wre na kna mbo, "Ni Tafun we na ndio titi, ŋga o u le, ki ble jijirɛ yi aŋga."

40A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Ni n yo mu pan na, na mu shɔ mu li, mu Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge nyaa?"

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

41A pra dnɛ kre gbila mu laa wee kre nyu na. A Yesu na yiɛ wa nyjeeri mu yo mbo,
"Ndoo ni mu kaan mboo, na mu ni nyu kee loo.

42Ni chin na mu ndru ni pan nyjila kro nu, la, leele mblɛ pe yire mna ŋga na ni ki yo,
mbe pe shɔɔli, mbe chin na ŋu mu ni tun."

43Ŋga wra yo ma mu kɔ kre, a wra fuu badaaŋga mbo, "Lazaro, yili mu pan!"

44Lazaro na nyi mna yili fimi na, na pe u kɛnyi, na u jeele, na u yiɛ pɔ yonyi ni mu tɔ.
A Yesu na yo mbo, "E u saan mbe u sɛ."

45Judae pre tataara mblɛ pra pan Maria shaarihaa kre na kee ŋga Yesu pe kre nya, mna
u shɔ mu li.

46La, pe plɛ na sɛ kee ŋga Yesu pe kre yo Farisiie pre pan.

47Sɔfue loplombo, na Farisiie pre, na chia loplombo yeeri a pra sɛ fni. A pra kna mbo,
"Ŋgi ki fna o pe blɔ ŋmba kawako kee tataara nyjɛ u piin ŋga na hin?"

48A pra yo mbo, "Na o tia u kro na yire kee nyjɛ piin, ndro kro we kɔɔ u shɔɔli, a Rom
leele we kɔ mbe pan mbe o suminyuŋgo cheche ŋga juari, mbe o waŋgra ŋga kla."

49La, pe wa naa wa, praa u yeeri Kaifa, wra pe sɔfu lopom titi kre yɛlɛ kre na, a wra
kna mbo, "E n kala ka chin.

50E n chin na, na ndro nunu ku mu lenɛɛrɛ ndra lɔ, ki nyu mu wɛ waŋgra ŋga poŋgo
klaa naa?"

51Kaifa n na kre kee ŋga yo na wre titi jaŋga ni. Ŋga wra pe sɔfu lopom titi kre yɛlɛ
kre na kre, kre kra tia wra ki nya mu yo na Yesu we ku mbe Judae ŋga, a pre chiin ma
we ku mbe ŋga, la, Nyiɛkpɔɔ biile mblɛ pe nyina waŋgra ŋga nu kro kre, pre we yoori
mbe pe chaa, mbe pe pe nunu.

53Mu yire kre ble kre na, Judae loplombo pre na nyu le mbe Yesu gbo.

54Ki tia Yesu nsraa uyɛ leni lenɛɛrɛ nu Judea tra kre nu na. Wra yiri wa, a wre na u
twanfɛɛnlɛ pre na sɛ tni fimi lawee chia ŋga pe yeeri Efraim kre na.

55Na Judae Klɛntro ble kpɔɔ kre lie chaa da, a lenɛɛrɛ na yiri pe chiɛ na, na shie
Jerusalɛm na, mbe sɛ peyɛ jee paala kre pe, mbe ble kpɔɔ kre chin mbe da.

56Praa Yesu chaa, kra tia ŋga pra fni suminyuŋgo wa kre, a praa peyɛ wie mbo, "Mni
e jawa hin? E shɔnli na we pan ble kpɔɔ ŋga nu ree, ndee wa pan hin?"

57Sɔfue loplombo, na Farisiie pre na ki kpali na ŋmba u Yesu haa chin kre, u pan u yo,
mbe pe sɛ u yii.

Jɔn 12

1Ŋga kra kro ble kɔɔnanu mbe Klɛntro ble kre da kre, Yesu na sɛ Bɛtani na, Lazaro
ŋmba wra nyi kre chia.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Pra yilakɔŋgɔ sro pe u pan. Maata wra sro kre kɛ, na Lazaroo wa mu tni Yesu ni lihaa.

3Bawa Maria na tlade ndiom taan gbolo kpɔɛ nyjɛ ndrɔ yi sheli yire ka wru, mna ki kna mu wo Yesu jeele na, mna u ndra nyjuroe tɛɛ mu yi tlu. tlade kre ndiom na katoo kre shɔ kro.

4Yesu twanfɛɛnlɛ pre nunu ŋmba pe yeeri Judas Iskariɔt, ŋmba wra kɔ mu u wɔ mu ŋga kre, na kna mbo,

5"Mni a u n tlade ŋga prɛ ŋga hin? Kie na da ndro nunu yɛlɛ nyufɔtɔɔrɔ. We na jaa ki swa kre wru mbra shianfɛɛnlɛ kɛ."

6Ki n pe shianfɛɛnlɛ fooro chiɛn na wra kre kee ŋga yo, la, ŋga wra pe juo, a wre wraa pe swa tɔkli kre teeri, na ka lii ki nu ndra na na yi.

7A Yesu na kna mu yo mbo, "E u ti. U ki pe mu tɛɛ na ni kumu ble sri.

8Yire na shianfɛɛnlɛ pre ee wa mu tni nyjila kro nu, a mi na yire n wa nyjila kro nu."

9Ŋga Judae pre nɛɛrɛ na loo na Yesuu wa Bɛtani na kre, pra sɛ wa. Yesu chiin ndra na ma pra yila mu sɛ, la, pra sɛ Lazaro ŋmba Yesu na nyi wre lehaa na.

10Sɔfue loplombo pre, na pe jawala pe na pie Lazaro gbo na.

11Ŋgi na, Judae pre tataara na yire u nyiiɛ kre na, mu laa loplombo pre kro, mu Yesu shɔ mu li.

12Ŋga nyiŋge na se kre, lenɛɛrɛ pre pra sɛ Klɛntro ble kre lihaa kre, na loo na Yesu paan Jerusalɛm na.

13Kra tia pra shuɛ wrɛ knumu mna sɛ u fnihaa, na gble yɛshɔɔrɔ ni mbo, "E Nyiɛkpɔɔ ŋga mɛɛ. Ŋmba u paan o Tafun Nyiɛkpɔɔ mɛɛ nu wre wo yi dwamu. Israel ŋunu wre wo yi dwamu."

14Yesu na bubnɔ pɔ wa nya mna tni u na, imi na Nyiɛkpɔɔ hlɛ na ki yo fa kre mbo,

15"Yaa ti mbe fiɛrɛ e yii Jerusalɛm leele. E le, e ŋunu u paan kre, mu tni bubnɔ pɔ na."

16U twanfɛɛnlɛ pre nsra kee nyjɛ krɛrɛ nɔɔ loo jle kre, la, nyjila ŋga nu wra ku mu nyi, mna u yɛnyiŋge ta kre, kre pra sɔɔnri na Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre na ki yo fa, a pan pra u pe kre.

17Lenɛɛrɛ mblɛ pre na Yesu naa wa a wra Lazaro nyi mu yili faŋga nu kre, naa kee ŋga kra pe kre kpali na tro.

18Kre kra tia lenɛɛrɛ pre na sɛ u fni, ŋga pra loo na u kre kawako kee ŋga pe kre ndra na.

19Bawa Farisiie pre naa yuu peyɛ pan mbo, "Ŋga o piin kro, ka n na nyɔɔ. E le imi na waŋgra leele kro kro taa u kro ma rɛ."

20Mblɛ pra sɛ Jerusalɛm na ble lie yire nu sumihaa kre, Griikie plɛ na chaa pe nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21A pra sɛ yo Filipo ŋmba wra Bɛtsaida ŋga kii wa Galilii tra nu wre pan mbo, "Ndoo, Yesu o chaa mbe nya.”

22Filipo na sɛ ki yo Andriu pan, a pe kro shiin na sɛ ki yo Yesu pan.

23A Yesu na kna mbo, "Nyjila kre da na pie Lewo Pɔ wre ŋga u yɛnyiŋge kpɔɔ kre.

24Kpra na, ni yuu e pan, na yua bie n to tra mu fɔɔn, kia fin, na ki n pe ma kie kro yua bie nunu chom tɛ. La, na ki fɔɔn, kena kie fin, mbe sɛ tataara.

25Ɔmba u wre titi ŋmaa kori kre, kie yili u kɛɛ, a ŋmba u n u ŋmaa kori waŋgra ŋga nu kre, we ble nyini ŋmaa ta.

26Ɔmba u chaa mbe ni sumi kre, u taa ni kro, mna mbe sɛ kpan, mi na wre wi. Ɔmba we ni sumi kre, ni Lɛ we u kpɔɔ.”

27"Fuŋgaami ŋga, ni gbun ni fiiri, a mni mbe yo hin? Ni yo na, 'Ndoo, maa ti mbe kre kanyana ŋga ni da ree?' Mba yo ma, ni chin na kre ki tia ni pan, mbe paan kala nya kre nyjila ŋga nu.

28Ndoo, ti mu mɛɛ yili!" A mana ka na yili nyjeeri mbo, "Ni ni mɛɛ ŋga yɛnyiŋge, a mbe ndruu ki ŋga na.”

29A lenɛɛrɛ pre praa wa mu yire wa kre na mana kre loo, a plɛ na yo mbo, "Nyiɛ ki twanri." A plɛ na yo mbo, "Nyjeeri bituŋu, u paara u pan.”

30A Yesu na yo pe pan mbo, "Yire ndra na mana ŋga yila mu paara, ki n pe mi ndra na yi.

31Fuŋga waŋgra kpra kun nyjila kre da, a fuŋga pie Sutna, waŋgra ŋunu wre kɔ u jɔɔn na mbe wa.

32Na pia ni yire nyjeeri kre, mbe ndro kro tini mbe pan ni jaara.”

33Wra kee ŋga yo mna tɛɛ mu kumu ŋga nyini we ku kre nyina.

34A lenɛɛrɛ pre na kna mbo, "O mbra yire o nyina na Kristo wre wa ku fio. A mni mna yuu na ki fna pe Lewo pɔ wre yire nyjeeri hin? Ɔmbi wi Lewo pɔ wre hin?”

35A Yesu na kna mbo, "Nyjila chiɛri ka ki kro mbe kania kre tni e jaara. Nyjila ŋga e kania kre ta ŋga, e nyaari, mbe wɔmu kre wa e tɔ. Lewo ŋmba u nyaari wɔmu nu kre n chin mna u shie.

36Ɔga e kania kre ta ŋga, e ki shɔ e li, imi kie pe mbe e ja mbe pe kania kre biile." Ɔga Yesu na yire kee nyjɛ yo mu kɔ kre, wra yili pe nu mna sɛ ndra haka.

37Wra kawako kee tataara pe pe yiɛ na, nde pra je pe nsra u shɔ mu li,

38imi kie pe mbe kee ŋga Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Yisaia na yo kre pe kpra, mbo, "O Tafun, mblɛ pe o kee kre shɔ mu li hin? A mblɛ o Tafun na u jaŋga kre wɔ mu nyina hin?”

39Kre kra tia pe nsra ja mu shɔ mu li, ŋgi na, Yisaia na ki yo na, mbo,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40"Nyiɛkpɔɔ pe nyiɛlɛ tɔ, mu pe jawala kna, imi kie pe mbe pia nya, a pe jawala wa kala nɔɔ loo. A pia kna mbe pan ni pan, mbe ni pe tra.”

41Yisaia na yire kee nyjɛ yo. Ŋgi na wra Yesu yɛnyiŋge nya.

42Judae loplombo pre tataara na u shɔ mu li, la, praa fiɛ Farisiie pre na, ki tia pe nsra peyɛ kpali. Na pra peyɛ kpali rɛ, pie na pe wɔ mbra yili suminyuŋgo wa.

43Praa mɛɛ chaa leele pan, mu wɛ mɛɛ ŋga Nyiɛkpɔɔ we pe ŋga na.

44Yesu na paara kpɔɔ mbo, "Ŋmba u ni shɔ mu li kre, mi nunu ma u shɔ mu li, la, u ni Lɛ ŋmba u ni tun wre shɔ mu li na.

45A ŋmba u ni nya kre, u ŋmba u ni tun wre nya na.

46Ni pan mu pe waŋgra kania, mbe ŋmba we ni shɔ mbe li kre wa kro wɔmu nu.

47Ŋmba we ni kee loo mbe ndikana pe ki na kre, mi ma mbe u gbun pimi ni. Ŋgi na hin? Ni n pan waŋgra leele kpra kunhaa, la, ni pan mbe pe ŋmaa shɔ.

48Ŋmba we mi na ni kee kre je kre, u kpra kunfuun wa. Kee ŋga ni yo kre kie ufun kpra kun, ble ŋga ki kro tɔ kre nu.

49Niyɛ jaŋga ni ma ni paara. Ni Lɛ ŋmba u ni tun wre u ni nyina ŋga mbe yo, na imi mbe paara.

50A ni chin na ŋga u ni nyina kre paan blenyini ŋmaa ni. Ŋga ni yo ŋga, kre ni Lɛ wre ni nyina na ni yo."

Jɔn 13

1Ki ble ŋga nyiŋge we se mbe pe kɛ le Klɛntro ble lie yire nu kre, Yesu na chin na u nyjila da mbe u yili waŋgra nu mbe sɛ u Lɛ wre pan. Wra waŋgra ŋga leele mblɛ pra pe u wolo pre kori nyjila kro nu, a pan wra pe kori mna sɛ su u kumu ble.

2Ki yilakɔŋgɔ kre, ŋga wre na u twanfɛɛnlɛ pre na tni na lii kre, na Sutna le Judas, Siimɔn Iskariɔt pɔ wre nu, na ki fna u Yesu wɔ mbe ŋga.

3Yesu na chin na u Lɛ u ŋga jaŋga kro, mna chin na Nyiɛkpɔɔ pan u yiri mu pan, a Nyiɛkpɔɔ wre pan we ndru mbe sɛ.

4Yesu na yiri sro na, mna u dodoŋgi wɔ mu tɛɛ, mna gbofu wru mu pɔ sɛlɛ.

5Bawa wra nyumu kna mu le taakpɔɔ nu, mna u twanfɛɛnlɛ pre jeelee je, mna gbofu kre tɛɛ mu pe jeelee wɔ.

6Ŋga wra da Siimɔn Pita na kre, a Pita na kna mu yo mbo, "Ni Tafun, mi jeelee mu paan mbe je ŋgaa?”

7A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Ŋga ni piin fuŋgaami ŋga, mu n ki chin, la, mu ki chin mbakɔ.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Pita na kna mbo, "Mba ti mu ni jeelee je fio." A Yesu na yo u pan mbo, "Na ni n mu jeelee je, kena mu n pe ni twanfun.”

9Siimɔn Pita na kna mu yo Yesu pan mbo, "Ni Tafun, kena maa ni jeelee chiin je hin, la, ni kɛnyi na ni ndra kro je mu ya.”

10A Yesu na yo mbo, "Ŋmba u weli kre, mu chin na u yili, ki n shian na we weli poŋgo fɔna u jeelee chiin. E kro weli mu yili, fɔna ndro nunu.”

11Ki nyjila kre, na u chin ŋmba we u wɔ mbe ŋga, kre kra tia wra yo mbo, "E kro yili, fɔna ndro nunu.”

12Ŋga wra pe jeelee yire je mu kɔ kre, a wra ndru mu u dodoŋgi kre wru mu le, mna tni u tnihaa lihaa wa, mna pe wie mbo, "Kee ŋga ni pe e na ŋga, e ki nɔɔ chiin?

13E ni yeeri Nyinafun, na e Tafun, a ki pe kpra, na e ni yeeri ma. Ŋgi na, mi wi yɛŋgɛ!

14Mi wi e Tafun, na e Nyinafun, a ni e jeelee je fuŋgaami. Kena pan ki fna mbe e na eyɛ jeelee jee na.

15Ni ki pe mu e nyina, mbe e na piin ma na.

16Kpra na, ni yuu e pan na tnu n wɛ u tafun na, a pan chɔɔ bituŋu n wɛ ŋmba u u tun na.

17Na e yire kee nyjɛ chin, na yi piin kre, e wo yi dwamu.

18E kro na ma ni nyi, ni mblɛ ni wɔ chin, imi kie pe mbe Nyiɛkpɔɔ kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ kre pe kpra, mbo, 'Ndro ŋmba mi na wre kɛ leni na lii kre, u kaari ni loŋgo.’

19Ni kre kee ŋga yuu e pan, mbe ki ble chiin da, na kia pe kre, mbe e shɔ mbe li na mi wi Kristo wre.

20Kpra na, ŋmba we ni bituŋu shɔ kre, u ni shɔ. A ŋmba we ni shɔ kre, u ŋmba u ni tun wre shɔ na.”

21Ŋga Yesu na yire kee nyjɛ yo mu kɔ kre, u gbun na u fiiri, a wra yo mbo, "Kpra na, ni yuu e pan, e wa we ni wɔ mbe ŋga.”

22Kra tia twanfɛɛnlɛ pre na kna na peyɛ yiɛ le poŋgo, pe nsra chin ŋmba na u nyi.

23Twanfɛɛnlɛ pre nunu ŋmba Yesu na kori titi wre, na uu wa mu tni mu mbra wre Yesu na.

24A Siimɔn Pita na u kɛ tɛɛ mna paara u pan mbo, "U wie ndro ŋmba kee u yuu ŋga.”

25A twanfun wre na flo mu da Yesu na, mna u wie mbo, "Ni Tafun ŋmbi na mu nyi hin?”

26A Yesu na kna mbo, "Ŋmba mbe paanu ŋga ni mbe ŋga kre, wre wi." Bawa wra paanu kre ka kun, mna ki ni mu Judas, Siimɔn Iskariɔt pɔ wre ŋga.

27Ŋga Judas na paanu kre shɔ to, titɛɛ kre nu, a Sutna na le u nu. A Yesu na yo u pan mbo, "Kee ŋga mu chaa mbe pe kre, muyɛ wru nyaanyaa mu ki pe.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Twanfɛɛnlɛ hamblɛ pre nsra kee ŋga wra yo Judas pan kre nɔɔ loo.

29Ŋga Judas na pe pe swatɛɛfun kre, plɛ naa jawa na, yoo Yesu yo u pan na u sɛ yirɛ nyjɛ yi shian lɔ, mbe pe tɛɛ mbe ble kpɔɔ kre li, ndee aada u yo na u sɛ shianfɛɛnlɛ ŋga yaka.

30Ŋga Judas na paanu kre shɔ to, a wra yili fimi na, ki nyjila kre na ble wɔ.

31Ŋga Judas na sɛ kre, a Yesu na yo mbo, "Fuŋga Lewo pɔ wre yɛnyiŋge ta, a wre nu Nyiɛkpɔɔ we yɛnyiŋge ta na.

32A na Lewo pɔ wre ndra na Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge ta kre, kena Nyiɛkpɔɔ we ti mbe leele Lewo Pɔ wre yɛnyiŋge nya poŋgo, kia mu.

33Ni biile, mi na yire wa tni mbe mu na. Ee kɔ mbra ni chaa, la, kee ŋga ndaa yo Judae pre pan kre ni yuu e pan, na yaa jaa sɛ mna ni shie kre.

34Mbra fɔŋgɔ ŋga ni e kaan yi na, e eyɛ kori. Imi na ni e kori kre, pan ki fna e eyɛ kori na.

35Na e eyɛ kori ma kre, ndro kro we chin na e pe ni twanfɛɛnlɛ yɛŋgɛ."

36Siimɔn Pita na u wie mbo, "Ni Tafun, sena mu shie hin?" A Yesu na kna mbo, "Ma jaa taa ni na fuŋgaami mbe sɛ mna ni shie kre, la, mu kɔɔ taa ni na."

37A Pita na kna mbo, "Ni Tafun, mni a mba jaa taa mu na fuŋgaami hin? Na kumu yi kuraa, mbe ku mu ndra na."

38Yesu na kna mbo, "Mu muyɛ kna na mu ku mi ndra naa? Kpra na, ni yuu mu pan, ŋgoplɔ wa nyɛni na mu kaala gbee taarɛ na mu n ni chin."

Jɔn 14

1Yaa ti mbe e gbun na yɔɔlɛ e na. E Nyiɛkpɔɔ shɔ e li, e mi titi shɔ e li na.

2Nyinyii wa ni Lɛ katoo tataara. Na yɛŋgɛ ma, mba na yo na ni shie mbe sɛ lawee gbeele e pan.

3A na ni sɛ lawee gbeele e pan mu kɔ kre, mbe ndru mbe pan, mbe e wru mbe sɛ ni lawee, kena mna ni nyi kre, bawa ee tni na.

4E mna ni shie kre haa chin, mu ki kolo chin.

5Tɔmasi na kna mbo, "Ni Tafun, na o n chin mna mu shie, kena mni oo pe mbe kolo chin hin?"

6A Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Mi wi kolo kre, na kpra kre, na ŋmaa, ndro wa ja mbe sɛ ni Lɛ wre pan, fɔna u tro ni na.

7Na e ni chin kre, ee ni Lɛ wre chin na, a fuŋga e u chin, mu u nya."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Filipo na yo u pan mbo, "O Tafun, o nyina Ndoo wre, na o wre nya mu kɔ, kena o kɔ.”

9A Yesu na kna mbo, "Mi na yiree wa mu tni fafa ŋga na, kena e n ni chin tuun Filipo? Ɔmba u ni nya kre, u Ndoo wre nya. Mni a e ndru na yuu na, 'O nyina Ndoo wre na hin?’

10Filipo, kena mu n shɔ mu li na nii wa Ndoo wre nu, a Ndoo wree wa ni nu ra?" Wra yo u twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "Kee nyjɛ ni yuu e pan ŋga, mi pan ma yi yiri. Ndoo ŋmba uu wa ni nu wre u u tnumu tuni.

11E shɔ e li na nii wa Ndoo wre nu, a Ndoo wree wa ni nu. Na pan ma naa, e ni tnumu nyjɛ ni tuni yire le, e shɔ e li.

12Kpra na, ni yuu e pan, ŋmba we ni shɔ mbe li kre, we ja mbe tnumu nyjɛ ni tuni ŋga tun, hali we jaa kekpɔɛ pe mbe wɛ nyjɛ ni piin ŋga na. Ɔgi na hin? Ni shie Ndoo wre jaara.

13Yira ŋga ee tali ni mɛɛ nu kpan, mbe ki pe, imi kie pe mi ndra na, mbe leele Ndoo wre ŋga yɛnyiŋge.

14Yira ŋga ee tali ni mɛɛ nu kpan, mbe ki pe.”

15"Na e ni kori, kena ee li ni mbra na.

16Mbe Ndoo wre tali, mbe u e ŋga Yafun wa na, Kpra Ɔumu wre, mbe yire na wre tni nyjila kro nu.

17Waŋgra leele wa ja mbe u yii. Ɔgi na, pia u nya, mbaa yo chiin pie u chin. La, yire u chin, ŋgi na, yire na wre ee wa mu tni, a uu wa e nu.

18Mba e ti bijile, la, mbe ndru mbe pan e pan.

19Ki kro chiɛri mbe waŋgra leele wa ni nya na, la, yire we ni nya. Ɔga nii ŋmaa ni ŋga, ee ŋmaa ta.

20Ki ble kre, ee chin na nii wa ni Lɛ nu, a ee wa ni nu, a nii wa e nu na.

21Ɔmba we ni mbra shɔ, mbe li yi na kre, wre wi ŋmba u ni kori. A ŋmba u ni kori kre, ni Lɛ wre u kori, a mi titi we ufun kori na, mbe niyɛ wɔ mbe u nyina.”

22Judas, Yesu wɔŋgafun wre mɛɛfun na yo mbo, "Ni Tafun, mni mbe mu muyɛ wɔ mbe o nyina, a ma muyɛ wɔ mbe waŋgra leele nyina hin?”

23A Yesu na kna mbo, "ŋmba u ni kori kre, we li ni kee kre na. Ni Lɛ we u kori na, mbe mi na ni Lɛ kro paan tni u nu.

24Ɔmba u n li ni kee na kre, u n ni kori, a kee ŋga e ndru ŋga, ni wo ma, ni Lɛ ŋmba u ni tun wre nyu kee yi.”

25"Ni yire kee nyjɛ yo e pan, nyjila ŋga ni mi na yiree wa ŋga.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26La, Kpra Ɔumu ŋmba ni Lɛ we tun na ni mɛɛ ni mbe u paan ya e na wre, we e nyina yirɛ kro, mbe e sɔɔnri kee nyjɛ ni yo e pan ŋga krɛrɛ.

27Wejinyiŋge nu ni e ti. Mi titi wejinyiŋge ni e ŋga, ki n pe na ŋga waŋgra kaan kre ka ni e ŋga. Yaa na kawa kee ka ni, a yaa shia fiɛ.”

28"Ni ki yo e pan a e loo na ni shie, la, mbe ndru mbe pan e pan. Na e ni kori, e yiɛ we shɔ na ni shie Ndoo wre pan, ŋgi na, u wɛ mi na.

29Ni yire kee nyjɛ yo e pan, mbe yi chiin pe, imi kie pe na yi waa pan mbe e shɔɔli.

30Mba paara na e ni titnɔŋɔ na. Ɔgi na, waŋgra ŋga tafun wre paan, u n jaŋga ni mi na ya.

31La, waŋgra leele fna mbe chin na ni Ndoo wre kori, kre ki tia ndaa nyjɛ u yo ni pe kro piin. E yiri mna mbe o sɛ."

Jɔn 15

1Yesu na yo mbo "Mi wi kpra tre ŋga ki sɛni kre, a ni Lɛ wi ki lefun.

2Ni klɛ ŋga ki n na sɛni kre, we ki kun mbe wa, a klɛ ŋga ki sɛni kre, we ki mbɛɛlɛ wɔ, imi kie pe mbe ki sɛ nɛɛrɛ.

3Kee nyjɛ ni yo e pan ŋga ndra na, e pe chasi.

4E tni ni nu, mbe ni tni e nu. Imi na, na klɛ n kan tiŋge na kia jaa sɛ kre, pan chɔɔ, na e n tni ni nu yaa jaa yaka pe.

5Mi wi tre kre, a yire lɛ ki klɛ yire, ŋmba we tni ni nu, mbe ni tni u nu kre, we sɛ tataara, la, na e n tni ni nu yaa jaa yaka pe.

6Ɔmba u n tni ni nu kre, pie u kun mbe wa na tiŋge klɛ yi, mbe yi yua, mbe pe yi koli mbe le kanhun mbe yi shɔ .

7Na e tni ni nu, a ni kee tni e nu, e yira ŋga e chaa kro tali, ee ki ta.

8Ɔga kie ni Lɛ wre ŋga yɛnyiŋge yi na, ee sɛnyi tataara sɛ. Kie ti mbe leele chin na ni twanfɛɛnlɛ lɛ yire.

9Imi na ni Lɛ ni kori kre, pan ni e kori, kena e tni ni koroo nu.

10Na e li ni mbra na, ee tni ni koroo nu, imi na ni li ni Lɛ mbra na, mu tni u koroo nu kre.

11Ni yire kee nyjɛ yo e pan, imi kie pe mbe ni yɛshɔɔrɔ kro e nu, mbe e yɛshɔɔrɔ ta poŋgo.

12Ni mbra ŋga ni leni e pan yi na, e eyɛ kori, imi ni e kori kre.

13Koroo kpɔɔ ka n da na ŋga ni, na lewo we ku u nɔɔlɔ tlo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ŋga mbe yo e pe kre, na e ki pe, ee pe ni nɔɔlɔ.

15Mba e yeeri sumifɛɛnlɛ na, ŋgi na, sumifun n chin ŋga u tafun piin. Ni e yeeri nɔɔlɔ. Ŋgi na, kee nyjɛ ni loo ni Lɛ pan kre, ni yi yo e pan kro.

16Yire ma e ni wɔ, la, mi ni e wɔ, na e sɛ sɛnyi tataara nyjɛ yia kla sɛ. Kie ti ni Lɛ wre e ŋga yira ŋga ee tali ni mɛɛ nu kro.

17Kena ŋga ni yuu e pan yi na, e eyɛ kori.”

18"Na waŋgra ŋga wolo e pra kre, e chin na mi pe klu mu pra.

19Na e na pe waŋgra wolo kre, waŋgra wolo we naa e kee chaa, na pe wolo lɛ yire. La, ŋga mi e wɔ mu yili waŋgra nu, a e n pe pe wolo na kre, kre ki tia pe e pra.

20E kee ŋga ndaa yo e pan kre sɔɔnri, na sumifun n wɛ u tafun na. Na pe tia ni kala nya kre, pie ti mbe e kala nya ma na. A na pe li ni kee na kre, kena pie li e wee na na.

21Pie ti mbe e kanyana nyjɛ kro nya, ŋga e pe ni wolo, a pe n ŋmba u ni tun wre chin kre ndra na.

22Na ni nsra pan mu paara pe pan, ka pia na sisam pimi li. La, fuŋgaami ŋga, pe n wa sisam nyu wɔɔ ka ni na.

23Ŋmba u ni pra kre, u ni Lɛ wre pra na.

24Na ni n na kee nyjɛ ndro n da mu pe nyjɛ pe pe nu kre, kaa pe n wa sisam pimi ni, la, pe yire kee nyjɛ nya, mu je mu mi na ni Lɛ wre pra.

25Kre kee ŋga fna mbe pe, mbe ki ti ŋga pra nyunɔ pe mbra yire nu mu tɛɛ kre pe kpra, mbo, 'Pe ni pra finfin'.

26Yafun ŋmba mbe tun wre we pan, Kpra Ŋumu ŋmba u yiri Ndoo wre pan kre, wre we ni dansiɛrɛ li.

27A yire chɔɔ we ni dansiɛrɛ li na. Ŋgi na, mi na yire lɛ mu yire jle kre."

Jɔn 16

1"Ni yire kee nyjɛ yo e pan, imi kie pe mbe yaa ndru kro.

2Nyjila ka paan, mbe pe e wɔ mbe yili pe fninyinyi nu, hali ŋmba we na e kuu kre we na jawa na Nyiɛkpɔɔ tnumu u tuni.

3Pie yire kee nyjɛ pe e na. Ŋgi na, pe n ni Lɛ wre chin, mbaa yo mi pie chin.

4La, ni yire kee nyjɛ yuu e pan, na yi nyjila waa da, mbe e sɔɔnri na ndaa yi yo. Ŋga nii wa e jaara kre ki tia ni n klu mu yire kee nyjɛ yo e pan.”

5"La, fuŋga ni shie ŋmba u ni tun wre pan, a nde e wa n ja mu ni wie na, 'Sena mu shie hin?’

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Fuŋga ni ki yo e pan, a fooro chin mu e yii.

7La, kpra ni yuu e pan kre, ki nyu mu e ŋga na mbe ndruu sɛ. Ɔgi na, na ni n sɛ, e Yafun wre wa pan. La, na ni sɛ kre, mbe u tun mbe u pan e pan.

8Na waa pan, we ti waŋgra leele pe sisam nya, mbe kpra kre nya, mbe chin na Nyiɛkpɔɔ we kɔɔ pe kpra kun.

9Pe sisaa pe, ŋgi na, pe n ni shɔnli.

10A kpra kre haa kre, pe n chin na ki pe kpra na ni shie ni lɛ wre pan, mbe pia ni nya na.

11A pimi kuɔn na, pe n chin na pe waŋgra ŋga ŋunu wre gbun pimi ni.

12Kenɛɛrɛɛ wa mbe ni yo e pan, la, yaa jaa yi nɔɔ loo fuŋgaami.

13La, na Kpra Ɔumu wre pan, we yiɛ klu mbe e nyina kpra kro. Wre titi jaŋga ni ma we na paara. Ɔga we loo kre we yo. A we e nyina kee nyjɛ yie pan.

14We ni ŋga yɛnyiŋge. Ɔgi na, ni kee ŋga ni chaa mbe yo we wru mbe paan yo e pan.

15Ni Lɛ yirɛ kro, ni wee yi, kre ki tia ni yo we ni kee wru mbe paan yo e pan kre.”

16"Ki kro chiɛri na yaa ni nya, a kia mu, ee ndruu ni nya.”

17U twanfɛɛnlɛ pre plɛ naa peyɛ wie mbo, "Kee ŋgi u yuu o pan ŋga hin? Mbo, 'ki kro nyjila chiɛri na yaa ni nya, a kia mu ee ndruu ni nya.' Mu ndru mu yo mbo, 'ŋga ni shie ni Lɛ pan kre ndra na.' “

18A pra ndru mu peyɛ wie mbo, "Kena mni kre 'nyjila chiɛri' ŋga nyina hin? O n chin kee ŋga u yuu.”

19Yesu na chin na pe chaa mbe u wie kee kre nɔɔ, kra tia wra kna mu yo pe pan mbo, "Ni yo na ki kro chiɛri mbe yaa ni nya, a kia mu ee ndru mbe ni nya. Kre e eyɛ wie ŋgaa?

20Kpra na, ni yuu e pan, ee nyɛni mbe gblee le, la, kie pe waŋgraleele pan yɛshɔɔrɔ. Ee fooro li, a e fooro kre we kɔɔ kaari yɛshɔɔrɔ.

21Na selɛɛ chlɔ yaa kre, u fooro lii, ŋga u kanyana nyjila da kre ndra na. La, na waa pɔ wre se mu kɔ to, mbe u u kanyana kre fɛɛ, mbe u yiɛshɔ na u pɔ se mu pan waŋgra nu.

22Ki ka nu e nyi fuŋgaami kre. E fooro lii, la, mbe ndruu pan mbe e nya na, mbe e yɛshɔɔrɔ ta. Yɛshɔɔrɔ ŋga ndro wa jaa shɔ e kɛɛ.

23Na ki ble kre waa da, yaa ni wie kee ka na. Kpra na, ni yuu e pan, ŋga ee ni Lɛ wre tali ni mɛɛ nu kpan, we e ŋga ki yi.

24E n yaka tali ni mɛɛ nu tun, hali mu pan mu su aŋga. E tali, ee ta, mbe ki ti e yɛshɔɔrɔ ta poŋgo.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Yesu na ndru mu yo mbo, "Yomɛɛlɛ nu ni paara e pan. La, nyjila ka we pan, mbe mba paara e pan yomɛɛlɛ nu na, la, mbe paara chasi, imi kie pe mbe e ni Lɛ kee kre nɔɔ loo.

26Na kre ble kre pan, ee u tali ni mɛɛ nu, ni n yo mi mbe na u tali e pan.

27Ŋgi na, ni Lɛ wre titi e kori, ŋga e ni kori, mu shɔ mu li na wre Nyiɛkpɔɔ pan ni yiri kre na.

28Ni Lɛ wre pan ni yiri mu pan. A ni ndru na yilii waŋgra ŋga nu mbe sɛ ni Lɛ wre pan.”

29A u twanfɛɛnlɛ pre na kna mbo, "Fuŋga rɛ, mu paara chasi. Mu n na paara yomɛɛlɛ nu na.

30Fuŋga o chin na mu kala kro chin, ndro n fna mbe mu wie mbra na. Ki tia o shɔ mu li na mu yiri Nyiɛkpɔɔ pan yɛŋgɛ.”

31A Yesu na kna mbo, "Fuŋga e shɔ mu lii?

32Nyjila ka paan, a ki da, na e kro we nyina mbe sɛ e kalonyi nu mbe mi nunu ti. La, ŋga mi na ni Lɛ wre oo wa nyjila kro nu kre ndra na, kia kro mi nunu fio.

33Kre na ni kee nyjɛ yuu e pan, mbe e yire ni na mbe wejinyiŋge ta. Waŋgra leele we ti e kala nya, la, e ti mbe e yiɛ shɔ, na waŋgra ŋga jaŋgaa wa ni kɛɛ."

Jɔn 17

1Ŋga Yesu na yire kee nyjɛ yo mu kɔ kre, wra yiɛ wa nyjeeri mna yo mbo, "Ndoo, nyjila kre da. Mu pɔ ŋga yɛnyiŋge, mbe mu pɔ wre mu ŋga yɛnyiŋge.

2Ŋgi na, ŋu mu u ŋga jaŋga, a ki wɛ leele kro wo na, imi kie pe mbe u mblɛ mu u ŋga pre ŋga blenyini ŋmaa.

3A blenyini ŋmaa kre taara yi na pie chin na ŋu chiin wi kprafun Nyiɛkpɔɔ wre, mbe pe Yesu Kristo ŋmba mu tun wre chin.

4Ni mu yɛnyiŋge kre nyina tra, a tnumu ŋga mu le ni kɛɛ kre, ni ki tun mu kɔ.

5Kena, Ndoo, ŋga ni yire mu yiɛ ŋga, ni ŋga yɛnyiŋge, yɛnyiŋge ŋga kraa wa ni pan, a waŋgra na chin mu pe kre.”

6Yesu na yo mbo, "Leele mblɛ mu wɔ waŋgra ŋga nu mu ni ŋga kre, ni tia pe mu chin. Mu wolo lɛ, a mu ni ŋga pe lɛ, a pe li mu kee kre na.

7A fuŋga pe chin na yirɛ nyjɛ mu ni ŋga yire kro, ŋu pan yi yiri.

8Ni pe ŋga mu kee ŋga mna ni ŋga kre, a pe ki shɔ. Pe chin na ŋu pan wa ni yiri mu pan yɛŋgɛ, mu shɔ mu li na ŋu mu ni tun.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Pre ni nyiɛtali na kaan, ni n na tali mbe waŋgra kro ŋga. La, mblɛ mu ni ŋga kre, pre ni nyiɛtali na kaan, ŋgi na, mu wolo lɛ.

10Nyjɛ ni ta kro, mu wee yi, a nyjɛ ŋu ta kro, mi wee yi, a pre lɛ ni yɛnyiŋge.

11A fuŋga ni paan mu pan, ni n wa waŋgra nu na, la, pree wa waŋgra nu. Ndoo, ŋu mu pe Cheche! Kɛ tɔ pe na mu mɛɛ kre jaŋga ni, mɛɛ ŋga mu ni ŋga kre, mbe ki ti pe pe nunu, imi na mi na ŋu pe nunu kre.

12Ɔga mi na pre naa wa kre, ndaa pe tɛɛ mu jaŋga mɛɛ ŋga mna ni ŋga kre nu. Ndaa kɛ tɔ pe na, a wa nsra fun pe nu, fɔna ŋmba ki fna u fun wre bɔkɔ, imi kie pe, mbe Nyiɛkpɔɔ kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ kre pe yɛŋgɛ.

13A fuŋga ni paan mu pan, a ni yire kee nyjɛ yuu waŋgra nu, imi kie pe mbe ni yɛshɔɔrɔ kre tni pe nu poŋgo.

14Ni mu kee kre yo pe pan, a waŋgra leele pe pra. Ɔgi na, pe n pe waŋgra ŋga wolo, imi na mi titi n yiri waŋgra ŋga nu kre.

15Ni n na yuu na mu pe wɔ mbe yili waŋgra nu, la, ni tali na mu kɛ tɔ pe na, mbe Sutna wre wa jaa pe pe yaka.

16Pe n pe waŋgra ŋga wolo, imi na ni n pe waŋgra ŋga wo kre.

17Yire mu kpra kolo kre na, mu pe wɔ mbe pe pe mu wolo.

18Imi na mu ni tun waŋgra nu kre, pan ni pe tuni waŋgra nu na.

19Pre ndra na, ni niyɛ wru mu mu ŋga, imi kie pe mbe pre titi peyɛ wru mbe mu ŋga kpra kolo na.

20Pre chiin ma ni tali na kaan, la, mblɛ pie kɔɔ pe kee kre loo, mbe ni shɔ mbe li pre kro ni tali na kaan.

21Ni tali na pe kro we pe nunu, imi na ŋu Ndoo wa mu tni ni nu, a mii wa mu tni mu nu na kre, mbe pe tni o nu ma na. Imi kie pe mbe waŋgra leele shɔ mbe li na ŋu mu ni tun yɛŋgɛ.

22Ni pe ŋga yɛnyiŋge imi na mu ni ŋga kre, mbe pe pe nunu, imi mi na ŋu pe nunu kre.

23Nii wa pe nu, a muu wa ni nu, imi kie pe mbe pe pe nunu titi, mbe waŋgra leele ja mbe chin na ŋu mu ni tun, a mu pe kori imi na mu ni kori kre.

24Ndoo, ni chaa mbe mblɛ mu ni ŋga kre pan mbe mi na pre tni titɛɛ, imi kie pe mbe pe ni yɛnyiŋge ŋga mu ni ŋga kre nya. Ɔgi na, mu ni kori mu chin mu waŋgra gbeele.

25Ni Lɛ Kprafun, waŋgra leele n mu chin, la, mi mu chin, a mblɛ mu ni ŋga pre chin na ŋu mu ni tun.

26Ni tia pe mu chin, a mba mu nyinaa ti, kre kie ti koroo ŋga mu ni kori kre tni pe nu, mbe mi titi tni pe nu na."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jɔn 18

1Ŋga Yesu na nyiɛtali mu kɔ kre, wre na u twanfɛɛnlɛ pre na Kidrɔn lafolo kre kun mna sɛ. Kagbla ka naa wa kre lawee kre nu, a Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre na sɛ le ki nu.

2Judas ŋmba wra u wɔ mu ŋga kre na haa chin, ŋgi na? Yesu na u twanfɛɛnlɛ pre naa shie na fni wa.

3Ki tia Judas na sojae plɛ, na suminyuŋgo shiefɛɛnlɛ mblɛ sɔfue loplombo na Farisiie pre na wɔ mu u ŋga kre wru mna sɛ kagbla wa. Pra kania yiiyii, a plɛ na mɔɔlɛɛ mu mna yii, na pe ŋunɔwiyirɛ ni.

4Yesu na kee nyjɛ yiraa paan mbe u nya chin. Kra tia wra yiri mna loŋgoolo pre fni, mna pe wie mbo, "Ndro ŋmbi e chaa hin?”

5A pra yo mbo, "Yesu Nazrɛt wo wre." A Yesu na yo mbo, "Mi wi kre!" Na pre na Judas ŋmba wra u wɔ mu ŋga kre pee wa mu yire wa.

6Ŋga Yesu na yo mbo, "Mi wi kre," to, a pe kro na ndru kro ni, mna wɔ mu toto tra.

7A Yesu na ndru mu pe wie mbo, "E yo ndro ŋmbi e chaa?" A pra yo mbo, "Yesu, Nazrɛt wo wre o chaa.”

8A Yesu na kna mbo, "Ni klu mu yo e pan na mi wi kre. Kena na mi e chaa rɛ, ti ni wolo mblɛ sɛ.”

9Wra kre kee ŋga yo, imi kie pe mbe ŋga wra yo na, "Ndoo, mblɛ mu ni ŋga kre, ni n tia pe nunu chom fun," kre pe yɛŋgɛ.

10Na brɔfiɛn ŋunuu wa Siimɔn Pita pan, a wra ki wɔ ki afoo nu, mna sɔfu lopom titi wre tnu kalie ndie chieri mu wa. Tnu ŋmba ndie pra kɔ wre mɛɛ naa Malkus.

11A Yesu na kna mu yo Pita pan mbo, "Mu brɔfiɛn kre le ki afoo nu! Kanyana ŋga nu Ndoo ni le kre, ki n fna ki ni nya ree?”

12Sojae pre na pe lopom, na Judae suminyuŋgo shiefɛɛnlɛ pre na Yesu yii mna u pɔ.

13Pra klu mu sɛ na u ni Anaasi pan. Wre Anaasi ŋmba, Kaifa nafun na wi, a na Kaifa wi sɔfu lopom titi kre yɛlɛ kre na.

14Wre Kaifa ŋmba wra da mu paara mu Judae pre nyina na, kie nyu na ndro nunu we ku mbe leele kro ndra lɔ kre.

15Siimɔn Pita na twanfɛɛnlɛ pre wa na taa Yesu kro. Wre twanfun nunu wre, sɔfu lopom titi wre na u chin chichie. Kra tia wre na Yesu na le sɔfu lopom titi wre katoo wa,

16a Pita na kro fimi na, krɔ kre nyu na wa. A twanfun ŋmba sɔfu lopom titi wre na chin wre, na ndru mna yili fimi na, mna paara na bichable ŋmba u kolo nyu sri kre ni, mna le na Pita ni katoo lam.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17A bichable wre na Pita wie mbo, "Blɔ wre twanfɛɛnlɛ pre wa ma ŋuu?" A Pita na yo mbo, "Ɔɔnhɔn! Pe wa ma mi!”

18Na weere kuu, kra tia sumifɛɛnlɛ pre na katoo kre shiefɛɛnlɛ pre na kanhun gbɛɛri na yuai, a Pita na sɛ chaa pe nu, na ka yuai.

19Sɔfu lopom Anaasi wre na Yesu wie u twanfɛɛnlɛ pre na u kee nyjɛ wraa nyina yire kee.

20A Yesu na kna mbo, "Nyjila kro nu, ni paara lenɛɛrɛ nu, na leele nyina suminyuŋgo, na fninyinyi nu, mna Judae pre kro shie na fni. Ni n da mu kee ka yo mu ndra tun.

21Kena ŋgi ki tia a mna ni wie ŋga hin? Leele mblɛ pe ndru ni pan kre wie. Pe wie kee nyjɛ ni yo pe pan, pre pe nyjɛ ni yo chin.”

22Ɲga Yesu na yo ma kre, a lawee shiefɛɛnlɛ pre wa na u yiɛ ja, mbo, "Ɲgi ki tia mu paara sɔfu lopom titi pan ma ŋga hin?”

23Yesu na kna mu yo u pan mbo, "Kee fɔɔn ŋga ni yo kre, ki nyina mbe ndro kro loo. La na kpra ni yo, mni a mu ni yiɛ ja hin?”

24Anaasi na tia pra sɛ na u ni sɔfu lopom titi Kaifa pan, na pee wa mu u pɔ.

25Pita naa wa mu yire na kanhun kre yuai tɛ, a mblɛ wre na pre naa wa wa kre na u wie mbo, "A blɔ wre twanfɛɛnlɛ pre wa ma ŋu kree?" A Pita na kaala mbo, "Ɔɔnhɔn! Pe wa ma mi!”

26Sɔfu lopom titi wre tnu ŋmba ndie Pita na chieri mu kɔ kre, u sele ndro wa na Pita wie mbo, "Ni nsra ŋu na wre nya kagbla waa?”

27A Pita na kaala na to, a ŋgoplɔ na nyɛni.

28Pra Yesu wɔ mu yili Kaifa katoo, mna sɛ na u ni abani lopom katoo. Kre nyjila kre na bnimi pupu yi. Judae loplombo pre nsra le katoo lam, na pe chaa mbe pe cheche, mbe Klɛntro ble kre li paala kolo na.

29Ki tia Pilato na yili mna sɛ pe pan fimi na, mna pe wie mbo, "Sisaa ŋgi blɔ ŋmba pe, a e pan na u ni mna hin?”

30A pra kna mbo, "Na u nsra sisaa pe, waa na pan na u ni mu pan.”

31A Pilato na yo pe pan mbo, "Yire titi, e u wru e sɛ u kpra kun imi na e mbra nyi." A pra kna mbo, "Mbra n kolo ŋga na oo ja mbe ndro gbo.”

32Kre kee ŋga na pe, imi kie pe mbe Yesu kee ŋga wra da mu yo mu wru kumu ŋga nyini we ku haa kre, mbe ki pe yɛŋgɛ.

33Pilato na ndru mu le katoo mna Yesu yeeri mu u wie mbo, "Ɲu wi Judae ŋunu wre kree?”

34A Yesu na kna mu u wie mbo, "Ɲu titi ndra kee ŋga yili ree, ndee plɛ pe ni kee yo mu pan hin?”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35A Pilato na kna mbo, "Mu jawa na Judae wo wi mi ree?" Ŋu titi leele na pe sɔfue loplombo pe pan na mu ni, mu mu le ni kɛɛ. Kala ŋgi mu pe hin?

36A Yesu na kna mbo, "Ni ŋunumu n pe waŋgra ŋga ŋunumu, na ni ŋunumu na pe waŋgra ŋga ŋunumu kre, ni kotɔmblɔ wra wi mbe ni shɔ Judae loplombo kɛɛ. A na ni ŋunumu n pe waŋgra ŋga ŋunumu."

37Kra tia Pilato na u wie mbo "Kena ŋunu wi ŋu ra?" A Yesu na yo mbo, "Kre mu yo kre. Kre kee ŋga ndra na pe ni se a ni pan waŋgra ŋga nu, mbe paan kpra kre dansiɛrɛ li, a ŋmba u pe kpra kre wo kre, u ni kala ndru."

38A Pilato na u wie mbo, "Kpra yi ŋgi hin?" Ŋga wra kre kee ŋga wie kre, wra yili mna sɛ yo Judae pre pan mbo, "Ni n kala sisaa ŋga blɔ wre pe nya.

39La, e paala kolo na kre, ki fna ni ndro nunu wɔ nyuŋgo mbe wa finfin Klɛntro ble lie yire nu. E chaa mbe ni Judae ŋunu wre wɔ ree?"

40A pra gble badaaŋga mbo, "Ɔɔnhɔn! Wre blɔ ŋmba ma. Barabas o chaa mbe mu wa." Wre Barabas ŋmba na pe linkufun.

Jɔn 19

1Bawa Pilato na tia pra Yesu frɔ na fwa ni.

2Sojae pre na wuuro tɛɛ mna ŋunu juulee tin mu u juule, mna u le dodoŋgi nyiɛ ka,

3mnaa paan na yuu u pan mbo, "Woowo! Judae ŋunu," mnaa u yiɛ juari.

4A Pilato na ndru mu yili fimi na, mna yo lenɛɛrɛ pre pan mbo, "Ni paan na u ni mbe e ŋga, mbe ti mbe e chin na ni n sisaa ŋga u pe nya."

5A Yesu na yili fimi na, na wuuro juulee kree wa u ndra na, a u dodoŋgi nyiɛ kree wa u na. A Pilato na yo pe pan mbo, "Blɔ wre wi kre."

6Ŋga sɔfue loplombo na suminyuŋgo shiefɛɛnlɛ pre na u nya kre, a praa gble leni mbo, "U kan kanyana kumu kaan na! U kan kanyana kumu kaan na!" A Pilato na kna mbo, "Kena yire titi, e u wru e sɛ u kan kanyana kumu kaan kre na. Mi n sisaa ŋga u pe nya."

7A lenɛɛrɛ pre na kna mbo, "O mbra nyina na ki fna u ku. Ŋgi na, u yo na Nyiɛkpɔɔ pɔ wi."

8Ŋga Pilato na kre kee ŋga loo kre, fiɛrɛ na u yii kpɔɔ,

9A wra ndru mu le katoo, mna Yesu wie mbo, "Sena wo wi ŋu hin?" La Yesu nsra paara.

10A Pilato na u wie na mbo, "Ma paara na ni ni ra? Chin na nii wa jaŋga ni na mbe mu wa, a nii wa jaŋga ni mbe ti pe mu kan kanyana kumu kaan kre na?"

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11A Yesu na kna mbo, "Na Nyiɛkpɔɔ nsra mu ŋga ki jaŋga, kaa mu n wa na jaŋga ni ni na. Ki tia ndro ŋmba u ni wɔ mu ŋga kre, wre u le sisam kpɔɔ nu mu wɛ mu na.”

12Ŋga Pilato na kre kee ŋga loo kre, wraa kolo ka chaa mbe Yesu wa finfin. La, lenɛɛrɛ pre na ndru mu gble le, mbo, "Na mu u wa, kena ŋunu Kaisari nunu ma ŋu na. Lewo ŋmba u uyɛ pe ŋunu kre, ŋunu Kaisari loŋgo wi.”

13Ŋga Pilato na yire kee nyjɛ loo kre, a wra yili na Yesu ni fimi na, mna pan mu tni u kpra kun jɔɔn na, praa ki yeeri Dnɛ Bamba, Hebrie yolo nu praa ki yeeri Gabbata.

14Kie pe lafo na, na nyiŋge we se mbe pe Klɛntro ble yire li, a Pilato na yo Judae pre pan mbo, "E ŋunu wre we.”

15A praa gble mbo, "U gbo! U gbo! U kan kanyana kumu kaan na!" Bawa Pilato na pe wie mbo, "E chaa mbe ni e ŋunu kan kanyana kumu kaan naa?" A sɔfue loplombo pre na kna mbo, "Kaisari chiin wi o ŋunu.”

16Kra tia Pilato na Yesu wru mna le sojae pre kɛɛ, na pe sɛ u kan kanyana kumu kaan na, a pra u wru mu sɛ.

17A wre titi na u kanyana kumu kaan kre tio mna yili mu sɛ da lawee ka nu, pe ki yeeri lewo ndra kajle, Hebrie yolo nu pe ki yeeri Golgota.

18Bawa pra u kan kanyana kumu kaan kre na. Pra leele shiin plɛ kan mu ya u na. Nunu naa wa u kalie, a nunu naa wa u kamɛŋɛ, a wraa wa pe lalaa.

19Pilato na kee ka nyunɔ mna mbra kanyana kumu kaan kre na mbo, "Yesu Nazrɛt wo, Judae Ŋunu wre.”

20Lenɛɛrɛ na kre kee ŋga tɔɔnri, ŋgi na, lawee ŋga nu pra u kan kre haa nsra le chia ni. Wra kre kee ŋga nyunɔ Hebrie, na Laatin, na Griiki yolo nu.

21A sɔfue loplombo pre na pan mu yo Pilato pan mbo, "Maa nyunɔ na, 'Judae Ŋunu', la, ki nyunɔ na 'Blɔ ŋmba yo wre wi Judae Ŋunu.' “

22A Pilato na yo mbo, "Ŋga ni nyunɔ kre, kre ni nyunɔ.”

23Ŋga sojae pre na Yesu kan kanyana kumu kaan kre na mu kɔ kre, a pra u dodoŋgi wru mna ki yɔɔlɛ jijirɛ, a sojae jijirɛ pre na yi ta nununu. A pra ndru mu u dodoŋgi titnɔŋɔ ŋga pra tin poŋgo kre wru, frahaa nsraa wa ki na.

24A sojae pre na yo peyɛ pan mbo, "Yaa ti mbe o ki wila, la, e ti mbe o kɛɛn tɛɛ, mbe chin ŋmba we ki ta." Kre kee ŋga na tia Nyiɛkpɔɔ kee kre pra nyunɔ mu tɛɛ kre na pe yɛŋgɛ mbo, "Pe ni dodoŋgi fimi wo yɔɔlɛ mu peyɛ ŋga, mu kɛɛn tɛɛ, mbe chin ŋmba we ni dodoŋgi lam wo ta." A kre kee ŋga sojae pre na pe yɛŋgɛ.

25Leele mblɛ praa wa mu yire mu mbra kanyana kumu kaan kre na kre na lɛ, Yesu lo, na Yesu lo chunu Maria, Klopa chɔ wre, na Maria Magdalene.

26Yesu na u lo na u twanfun ŋmba kee wraa chaa kre nya, na pee wa mu yire u jaara. A wra kna mu yo u lo pan mbo, "Maa, mu pɔ wi kre.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Mna kna mu yo twanfun wre pan mbo, "Le, mu lo wi kre." Kra yire kre kee ŋga na, a twanfun wre na Yesu lo wru, a wra sɛ tni u katoo.

28Yesu na chin na u kala kro kɔ, la, imi kie pe mbe Nyiɛkpɔɔ kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ kre pe yɛŋgɛ kre, a wra yo mbo, "Gbɔɔ ni ta."

29Na chɔ kaa wa mu yire na simi taan wo ka ni. A pra zeere ka kun mna ni ki nu, mna ki pɔ kaan nyu na, mna ki yire nyjeeri mu sɛ taa u nyu na.

30Ŋga Yesu na ki gbɔ mu kɔ to, mna kna mbo, "Ki kɔ!" mna ndra soo to mna fii.

31A Judae loplombo pre na pan, mu yo Pilato pan na u pe ŋga kolo mbe pe leele taarɛ pre jeelee kuari, mbe pe laala kɛɛn yire na. Ki ble kre na pe Ajuan, a pe nsraa chaa mbe wuuble da, na gboolo pree wa kɛɛn yire na tɛ. Na kre wuuble kre pe ble kpɔɔ.

32A sojae pre na sɛ yɛklo wre jeelee kuari, mna nunu wre wee kuari na.

33La, ŋga pra da Yesu na kre, pra nya na u ku mu kɔ, kra tia pe nsra u jeele kuari.

34Sojae pre nunu na je mu Yesu su na chombo ni u gbugbuɛ nu, titɛɛ kre nu, na nyimi na nyumu yilii na woni.

35Ŋmba wra kre kee ŋga nya kre u ki dansiɛrɛ lii kre. A u chin na kekpra u yuu, imi kie pe mbe e shɔɔli.

36Yire kee nyjɛ na pe, imi kie pe mbe Nyiɛkpɔɔ kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ kre pe kpra mbo, "Pia u kajle nunu chom ka."

37A pe ki nyunɔ hlɛ fɔŋgɔ nu na mbo, "Leele we na ŋmba pe su chombo ni wre le."

38Nyjɛ kɔkro kre, Josɛf ŋmba wra yiri Arimatia na kre na pan mna Pilato tali, Yesu gboo wre. Wra pe Yesu twanfun ŋmba wra yila Judae pre fiɛrɛ na mnaa uyɛ ndra. Pilato na u ŋga kolo, a wra sɛ gboo wre wru.

39Nikodemu ŋmba wra da mu sɛ Yesu pan ki ble ka blee kre, wre na Josɛf pra sɛ. Wra sɛ tuwe ndiom taan ka ni, tinyi naŋgrɔɛ na nyumu ni pe ki piin. Ki snam na da weŋge bɔtɔ ni.

40Kre leele shiin mblɛ pra Yesu gboo wru, mna sɛ u fo yonyi finyi ni, mna tuwe kre wo u na, imi na ki nyi Judae paala nu, gboo lehaa.

41Kagbla ka naa wa lawee ŋga nu pra Yesu gbo kre mbɛɛ na, dnɛ wee ka naa wa ki lam, na pe n da mu gboo le ki nu tun.

42Na nyiŋge we se Judae wuuble, ŋga dnɛ wee kre na mbra wa kre ndra na, pra Yesu le wa.

Jɔn 20

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Aliɛri ble bnimi pupu, na ndramu n saan tun, Maria Magdalene na gbolo mna yiri mu
sɛ faŋga lawee wa. Ŋga wra da wa kre, wra nya na pe dnɛ ŋga ni pra faŋga kre nyu tɔ
kre gbila mu laa ki nyu na.

2A wra fɛ mu sɛ yo Siimɔn Pita, na twanfun nunu ŋmba Yesu na kori kre pan, mbo,
"Pe o Tafun wɔ mu yili faŋga kre nu, a o n chin mna pe sɛ u tɛɛ."

3A Pita na twanfun nunu wre na yili mna sɛ faŋga lawee wa.

4Pe kro shiin na tafɛŋgɛ wru, la, twanfun nunu wre na fɛ mu wɛ Pita na mna klu mu da
faŋga kre na.

5Mna lɛɛlɛ mu faŋga kre lam jle, mna yonyi finyi yire nya, la, u nsra le wee kre lam.

6A Siimɔn Pita na yiri kro, mna pan mu le wee kre nu, mna yonyi finyi nyjɛ ni pra u
fo yire nya faŋga kre nu.

7Yoŋgo ŋga ni pra u ndra pɔ kre nsra chaa yonyi yire nu, la, na kii wa mu mbiile mu
tni kiyɛ.

8A twanfun ŋmba wra klu mu da faŋga kre na wre na chin mu le ki nu, mna yi nya,
mna shɔ mu li.

9La, na pe n ta mu Nyiɛkpɔɔ kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ na, "We nyi mbe yili kuulo nu,"
kre nɔɔ loo tun.

10A u twanfɛɛnlɛ pre na ndru mna sɛ katoo.

11Maria na yire faŋga kre lawee wa na nyɛni. U nyɛnɛɛ kre nu, wra lɛɛlɛ mu faŋga kre
lam jle,

12mna nyjeeri bitumblɔ shiin plɛ nya, na pe dodonyi finyi le, mu tni mna pra Yesu
gboo sniŋge kre. Wa naa wa ndra nyjeeri, a wa naa wa tlɛtapan.

13A nyjeeri bitumblɔ pre na u wie mbo, "Maa, mni mna nyɛni hin?" A wra kna mbo,
"Ni Tafun pe wru, a ni n chin mna pe sɛ u tɛɛ."

14Ŋga u nyu na to, a wra kna to, na Yesu wi ŋmba, la, u nsra chin na Yesu wi.

15A Yesu na kna mbo, "Maa, mni a mna nyɛni hin? Ndro ŋmbi mu chaa hin?" Maria
naa jawa na kagbla kre tafun wi, a wra kna mbo, "Ndoo, na ŋu mu u wru mu sɛ, jande,
ni nyina mna mu sɛ u tɛɛ, mbe ni sɛ u wru."

16A Yesu na kna mbo, "Maria!" A Maria na yiɛ kna, mna shɔ mbo, "Rabuni!" Ki nɔɔ
yi "Nyinafun!"

17A Yesu na yo u pan mbo, "Maa shia kɛ taa ni na. Ni n ta mu sɛ nyjeeri ni Lɛ wre
pan tun. La, sɛ yo ni wolo pre pan, na ni ndru na shie ni Lɛ, na e Lɛ wre, ni Nyiɛkpɔɔ,
na e Nyiɛkpɔɔ wre pan."

18A Maria Magdalene na sɛ ki yo twanfɛɛnlɛ pre pan mbo, "Ni o Tafun wre nya!"
Mna kee nyjɛ u yo u pan yire kro tɔɔnri pe pan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ki ble kre lam, Aliɛri ble kre yilakɔŋgɔ, na twanfɛɛnlɛ pre fni titɛɛ mu krɔ tɔ, ŋgi na, na pe Judae loplombo pre fiɛ. Yesu na pan mu yire pe lalaa, mna yo pe pan mbo, "E tni wejinyiŋge nu.”

20Ɔga wra yo ma m u kɔ kre, a wra pe nyina u kɛnyi, na u babaari. A twanfɛɛnlɛ pre yiɛ na shɔ na pe pe Tafun wre nya.

21A Yesu na ndru mu yo pe pan mbo, "E tni wejinyiŋge nu. Imi na Ndoo ni tun kre, pan ni e tuni na.”

22Ɔga wra kre kee ŋga yo mu kɔ kre, a wra ŋu mu wo pe na, mna kna mbo, "E Kpra Ɔumu wre shɔ.”

23Ɔmba sisam ee ti mbe u kɛ kre, ni ufun sisam ti mu u kɛ, a ŋmba sisam e n ti mu kɛ kre, kena ni n ufun sisam ti mu u kɛ.

24Kre nyjila kre, na Tɔmasi, twanfɛɛnlɛ kɛmbɔshiin pre nunu ŋmba pe yeeri Atta wre, na u n wa pe nu.

25A u ŋmbilɛ twanfɛɛnlɛ pre na yo u pan mbo, "O o Tafun wre nya." A Tɔmasi na yo mbo, "Na ni n u kɛ lam ŋmɛɛ tloe yire nya, mu yi tali, mu kɛ taa u babaari na mu le, mba ki shɔ mbe li.”

26Ki kranu nyu na kre, na twanfɛɛnlɛ pree wa katoo lam, pre na Tɔmasi ni, mna krɔɛ yire kan lam, a Yesu na pan mu yire pe lalaa mna kna mbo, "E tni wejinyiŋge nu.”

27A wra kna mu yo Tɔmasi pan mbo, "Kɛ taa ni kɛnyi tloe na mu le na mu kɛ taa ni babaari na mu le. Kakra lie ti, mu shɔ mu li.”

28A Tɔmasi na kna mbo, "Ni Tafun, na ni Nyiɛkpɔɔ!”

29A Yesu na kna mbo, "Kena ŋga mu ni nya kre, kre ki tia mu ki shɔ mu lii? Mblɛ pe n nya, mu shɔ mu li kre wo yi dwamu.”

30Yesu na kawako kee tataara pe u twanfɛɛnlɛ pre yiɛ na, a yi kro n nyunɔ hlɛ ŋga nu.

31La, pe nyjɛ nyunɔ mu tɛɛ, imi kie pe mbe e shɔɔli na Yesu wi Kristo, Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre. A na e u shɔ mu li, ee ŋmaa ta, u mɛɛ kre nu.

Jɔn 21

1Kre kɔkro ni Yesu na ndru mu uyɛ wɔ mu u twanfɛɛnlɛ pre nyina Tiberia epo kre mbɛɛ na. Imi wra uyɛ wɔ mu pe nyina na yi kre.

2Siimɔn Pita, na Tɔmasi ŋmba pe yeeri Atta wre, na Netaniel ŋmba u yiri Kaana na, Galilii tra nu kre, na Zebedii biile, na twanfɛɛnlɛ pre shiin plɛ, na pee wa mu tni titɛɛ.

3A Siimɔn Pita na kna mu yo hamblɛ pre pan mbo, "Ni shie lɔɔ mbroe pan." A pe kro na kna mbo, "Wre na ŋu we sɛ." A pe kro na yili fimi na mna sɛ le krɔ nu. Nyiŋge na pan mu se na pe n yaka ta.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ŋga ndram naa saanri kre, na Yesu wa mu yire lɔɔ kre nyu na, la, u twanfɛɛnlɛ pre nsra chin na Yesu wi.

5A Yesu na pe wie mbo, "Nyanyjɛbɛɛlɛ, e n mbroe ta ra?" A pra kna mbo, "Ɔɔnhɔn, o n yaka ta.”

6A Yesu na yo pe pan mbo, "E asau kre wa krɔ kre kaliehaa, ee plɛ ta mbe wɔ." A pra ki wa. Pe nsra ja mu ki tini. Ŋgi na, mbroe na nɛɛ ki nu.

7A twanfun ŋmba Yesu na kori wre na yo Pita pan mbo, "Mu chin na O Tafun wre wi ŋgaa?" Ŋga Pita na loo na "O Tafun wre wi" kre, titɛɛ kre nu, a wra u yirɛ wru mu le, mna ye mu to lɔɔ kre nu. Na u klu mu u yirɛ wɔ mu tɛɛ na tnumu tuni.

8Twanfɛɛnlɛ pre hamblɛ, mblɛ pra kro krɔ kre nu kre, na krɔ kre bri mu asau kre tini mu pan tanyiɛ na, lɔɔ kre mbɛɛ na. Na mbroe bribri pe ki nyi. Pe haa nsra le na fimi ni. Na pre na fimi we pe sɔɔlɛɛ lafaa.

9Ŋga pra da fimi na kre, pra kaanlɛɛ kanhun ka nya, na pe mbro kla ki na, na paanu ni.

10A Yesu na yo pe pan mbo, "E pan na mbroe mblɛ e wɔ fuŋgaami kre plɛ ni.”

11A Siimɔn Pita na le krɔ kre lam mna asau kre tini mu pan fimi na, na mbroe badɛnyi bribri pe ki nyi. Pe kro naa lafaa na fuloe shiin, na kɛmbɔtaarɛ. Mbroe pre na nɛɛ, nde asau kre nsra knumu.

12A Yesu na yo pe pan mbo, "E pan e li." Hali u twanfɛɛnlɛ pre wa nsra tuwi mu u wie mbo, "Ŋu wi ŋmbi hin?" Na pe chin na o Tafun wre wi.

13A Yesu na sɛ paanu kre na mbro wre wru, mna knumu mu pe ŋga.

14Kre na yi gbee taarɛwo, ŋga Yesu na uyɛ wɔ mu u twanfɛɛnlɛ pre nyina u kunnyiɛ kre kɔkro.

15Ŋga pra li mu kɔ kre, Yesu na Siimɔn Pita wie mbo, "Siimɔn, Jɔn pɔ, mu ni kori mu wɛ nyjɛ na ree?" A wra kna mbo, "Ɛnhɛɛn, ni Tafun, mu chin na ni mu kori." A Yesu na yo u pan mbo, "Ta ni mbaala biile pre le.”

16Yesu na u wie shiin wo na mbo, "Siimɔn, Jɔn pɔ, mu ni korii?" A wra kna mbo, "Ɛnhɛɛn, ni Tafun, ŋu titi chin na ni mu kori." A Yesu na kna mbo, "Ta ni mbaala pre le.”

17Yesu na ndru mna u wie gbee taarɛwo na, mbo, "Siimɔn, Jɔn pɔ, mu ni korii?" Fooro na Pita yii na Yesu u wie gbee taarɛwo na "Mu ni korii?" Kra tia Pita na kna mu yo mbo, "Ni Tafun, kee ka wa jaa ndra mu na, mu chin na ni mu kori." A Yesu na yo u pan na mbo, "Ta ni mbaala pre le.

18Kpra na ni yuu mu pan, nyjila ŋga ni mna pe nyanyjɛble kre, ŋu titi mnaa mu kpla grere muyɛ, mbe sɛ mna mu chaa, la, na maa lɛ blɛlɔɔ kre, kɛnyi mu nyaa, mbe lefuŋu mu grere, mbe sɛ na mu ni mna mu n na chaa.”

19Yesu na kre kee ŋga yo, mnaa nyina kumu ŋga nyini Pita we ku, mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga yɛnyiŋge kre. A wra yo Pita pan mbo, "Taa ni kro.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Pita na kna mu le, mna u ŋmbrɔ twanfun ŋmba Yesu na kori wre nya, na u yire mu mbra u na. Wre twanfun ŋmba wra tni mu mbra Yesu na, pe lie haŋa kre nu, mna Yesu wie mbo, "O Tafun ŋmbi we mu wɔ mbe ŋga kre hin?”

21Ɗga Pita na kna mna u nya kre, a wra Yesu wie mbo, "Ni Tafun, a ŋmba hin?”

22A Yesu na kna mbo, "Na ni chaa mbe u tni mbe sɛ su nyjila ŋga mbe ndruu pan, mu kee ŋgi yi hin? Ɗu mu taa ni kro rɛ.”

23Kre kee ŋga na kpali Yesu kotɔmblɔ pre nu na wre twanfun ŋmba wa ku fio. La, Yesu nsra yo na wa ku, la, wra yo mbo, "Na ni chaa mbe wa ku mbe sɛ su na mbe ndruu pan, mu kee ŋgi yi hin?”

24Wre twanfun ŋmba kee pe yuu ŋga, wre wra hlɛ ŋga nyunɔ, a o chin na ŋga u yo kre kpra yi.

25Kenɛɛrɛ naa wa na, nyjɛ Yesu na pe. Na pra yi kro nyunɔ nununu kre, ni shɔnli na hlɛ kre wra kpɔɔ mbe tro, waŋgra ŋga leele wa na jaa ki twan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 1

1Tiofilos, hlɛ jle kre ndaa mu nyunɔ kre, kra pe kee nyjɛ Yesu na klu mu pe, na kee nyjɛ wra nyina,

2mu sɛ su nyjila ŋga nu wra yire Kpra Ɔumu wre na mna u bitumblɔ mblɛ wra wɔ kre ŋga mbra yire, a Nyiɛkpɔɔ na chin mu u bali mu sɛ nyjeeri.

3U kanyana yire kɔkro, kie pe ble fuloe shiin kre, wra yire kawako kee tataara na mna uyɛ wɔ mu pe nyina, na uu wa na le, a pra u nya, a wraa Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre kee yuu pe pan.

4Ɔga wra tni na pe ni kre, wra yo pe pan na pia shia yili Jerusalɛm na mbe sɛ haka, la, pe nyjila ŋga nyu Nyiɛkpɔɔ na le na we pe kre shie tun. Mbo, "Imi e na ki loo mu yili ni nyuu kre,

5Jɔn rɛ, nyumu ni wraa leele ndrɛ jee, a yire rɛ, ble nyjɛ nu e nyi ŋga kia mu kuraa mbe pe e ndrɛ je Kpra Ɔumu wre nu."

6Ɔga pra fni kre, a pra u wie mbo, "O Tafun, nyjila ŋgi nu mu ndru mbe Israel leele ŋga pe ŋunumu kre hin?"

7A wra kna mbo, "E kee ma na ee nyjila, ndee ble ŋga Ndoo wre le wre titi jaŋga ni kre chin.

8La, na Kpra Ɔumu wre waa pan e nu kre, kre ee faŋga ta, mbe ni dansiɛrɛ li Jerusalɛm na, na Judea, na Samaria na kro, mbe sɛ su tra nyukɔɔnrɔ na."

9Ɔga wra yire kee nyjɛ yo pe pan mu kɔ, a pra yire mu na le dumm kre, a pra u bali mu sɛ nyjeeri, a tloe na u tɔ, a pe nsraa u nyaa na.

10Ɔga wra fun pe yiɛ na a pra yire mna na u le le kre to, a pra nya na bilɛ shiin plɛ dodonyi finyi le le mu yire pe jaara.

11A bilɛ pre na kna mna yo pe pan mbo, "Galilii bilɛ, mni a e yire na le le nyjeeri ma hin? Yesu ŋmba pe wru e jaara mu sɛ nyjeeri ŋga, pan chɔɔ we ndru mbe pan na, imi e u nya a wra shie nyjeeri ŋga."

12A pra ndru mna yiri kre nyua ŋga pe yeeri Olive ŋga ki mbra Jerusalɛm na wa kre jaara, mna pan Jerusalɛm lam, kie pe kɔnsni yɔɔ.

13Ɔga pra le Jerusalɛm na kre, a pra sɛ pe abansru katoo nyuŋgo ŋga nu pra nyi kre nu. Bawa Pita, na Jɔn, na Jemisi, na Andriu, na Filipo, na Tɔmasi, na Batolomio, na Matio, na Alfio pɔ, Jemisi, na Siimɔn, Kaanan wo wre, na Jemisi pɔ, Juda wre kro na nyi.

14Leele mblɛ pra sɛ fni wa kre kro na nyu nunu wru mna nyiɛtalaa yii kɛshiin, pre na chiɛlɛ pre ni, na Maria, Yesu lo wre, na Yesu chinlɛ ni kro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Yire ble yire nu kre, lenɛɛrɛ pre pra fni kre naa leele lafaa na fulo, a Pita na yiri mu yire pe lalaa mna yo pe pan,

16mbo, "Wolo, fna ki fna mbe Nyiɛkpɔɔ kee kre Kpra Ɔumu wre na nyaari Devid na mna klu mu yo kre, na imi na Judas, ŋmba wra yiɛ klu a pra pan mu Yesu wre yii kre, mbe ki kee kre pe ma.

17A pra u tɔɔnri mu chaa o nu, a wra u sumihaa ta na sumi.

18Wre wra nɛɛrɛ swa tɛɛ mna tra lɔ, a u lɛɛ na nyi mna ja, a u lɛɛ bie na yili,

19a leele mblɛ praa wa Jerusalɛm na kre kro na ki loo, a kra tia pra tra kre ŋga mɛɛ pre titi yolo nu mbo, 'Hakeldaima!' ki nyina na nyimi tra.

20Imi na pra klu mu ki nyunɔ Mɛɛ Hlɛ kre nu kre mbo, 'E ti mbe u tnihaa kre tni waara, mbe ndro waa shia tni ki nu,' 'mbe lefuŋu u tnumu kre wru.'

21Kena ki fna mbe bilɛ mblɛ wre na pre naa nyaari na shie na paan, nyjila ŋga nu Yesu naa wa kre,

22mu yire Jɔn ndrɛ jee nyjila kre nu mu pan mu su ble ŋga na pra Yesu bali o jaara kre, mbe o wa ta mbe ya oyɛ na, mbe o pe u kunnyiɛ kre dansiɛlifɛɛnlɛ."

23A pra leele shiin wɔ mu yire, Josɛf ŋmba praa yeeri Basabas, a pra u ŋga mɛɛ Justo wre, na Matias.

24A pra nyiɛtali, mbo, "Ɔu, o Tafun, ŋu mu lewo loloŋgo kee chin, kena o nyina leele shiin mblɛ ŋmba mu wɔ

25mbe u chaa tnumu kre nu, mbe bitumblɔ pre tnumu ŋga Judas laa mu ti mu wre titi wo wru kre, mbe u ki tun."

26A pra kɛɛn tɛɛ, a kɛɛn yire na Matias wɔ a pra u ya bitumblɔ kɛmbɔnunu pre na.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 2

1Ɔga Pentikɔs ble kre na to kre, na bitumblɔ pre na shɔnlifɛɛnlɛ pre kro fni titɛɛ.

2Titɛɛ kre nu, na gblee kpɔɔ ka tin mu yiri nyjeeri imi na fuflɛ kpɔɔ gbuun ŋga, mna pan mu katoo ŋga nu pra nyi kre nyi.

3A yirɛ yɛ naa ndile woni na kanhun yi na pe nyina. A yira yɔɔlɛ mna to to pe ndrɛ na na.

4A Kpra Ɔumu wre na pe kro nyi a pra yire wa mna na yolo fɔnyi yuu imi na Kpra Ɔumu wre na pe ŋga kro.

5Kre nyjila kre, na Judae mblɛ praa Nyiɛkpɔɔ fiɛ mu yiri waŋgra kro nu kree wa Jerusalɛm na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ɔga kee ŋga na pan ma kre, lenɛɛrɛ na pan mu fni wa, a pe jawala nsra to pe nu, imi pra loo na pe pe kro chiɛ yolo yuu kre na.

7A kra pe kro pe kepee na kawako ni, a pra kna mbo, "E le, leele mblɛ pe paara ŋga kro, Galilii na ma pe yiri kree?

8A mni ki pe a pe kro ja mu na o chiɛ yolo nyjɛ nu pe o se yuu ŋga hin?

9Na Paati leele na Media leele na Elam leele mblɛ pee wa Mesopotemia na, na Judea na Kapadokia, na Ponto, na Asia,

10Frigia, na Pamfilia, na Egypt, na Libia ŋga kii wa Kirene na kre, na fumblɔ mblɛ pe yiri Rom na, na Judae na mblɛ pe kaari Judae kro.

11Kretae na Arebia ni kro, na pee wa wa mbo, 'O loo a pe o yolo tɛɛ mu na kekpɔɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ pe kre yuu.' “

12A kra pe kro pe kawako na lam kla kee, a pra kna na yuu peyɛ pan mbo, "A kee nyjɛ pe piin ŋga nɔɔ yi ŋgi hin?”

13A pe plɛ naa pe piin na tɛɛ mbo, "Simi pe gbɔnto!”

14Na Pita na kɛmbɔnunu pre wa mu yire, a Pita na paara gedeeŋge lenɛɛrɛ pre pan mbo, "O wolo Judae na e mblɛ ee wa Jerusalɛm na kro, e kee ŋga loo. E ti mbe ni kee ŋga mbe yo ŋga mbe ki le e ndie.

15Leele mblɛ e nya ŋga, simi ma pe gbɔ mu to, imi na e jawa kre, bnimi nyu ŋga na kie pe nyjila kɔɔnajirɛ yi ŋga, simi gbɔ nyjila ma.

16Kre kee ŋga Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Joel na nya mu yo kre,

17mbo, 'Nyiɛkpɔɔ na yo na, ble nyjɛ yie kro tɔ yire nu kre, mbe ni Ɔumu kna mbe wo ndro kro na, mbe e bibilɛ na e bichiɛlɛ na Nyiɛkpɔɔ kee nyaa mbra yuu, mbe nyanyjɛbɛɛlɛ na ni kee nyaa nyiɛlɛ na, mbe e loplombo na ŋunɛ ŋunu.

18Yire ble yire nu kre, ni tinlɛ na ni tnichiɛlɛ na mbe ni Ɔumu kna mbe wo, mbe pra ni kee nyaa mbra yuu.

19Mbe kawako kee pe nyiɛ yiɛ na nyjeeri, mbe kawako kee pe waŋgra nu tra mna. Nyimi na kanhun na wre we lawee tɔ.

20Mbe ndram wɔ lafo na, mbe nyiɛpɔ kaari nyimi, mbe o Tafun ble kpɔɔ kre, yɛnyiŋge ble kre, mbe ki chiin da.

21Kie pan na ŋmba we o Tafun wre mɛɛ yeeri kre, pie ufun ŋmaa shɔ.' “

22A Pita na yo mbo, "Israel leele, e ni kee ŋga loo. Yesu Nazrɛt wo wre, blɔ ŋmba Nyiɛkpɔɔ na wɔ mu e nyina, mna yire u na mu kekpɔɛ na kawako kee pe e lalaa a yire titi na nya kre,

23wre Yesu ŋmba, e yire kolo ŋga Nyiɛkpɔɔ yo mu tɛɛ, na kee ŋga Nyiɛkpɔɔ chin mu tɛɛ fa kre na, mna u wɔ mu le leele mblɛ pe nsra Nyiɛkpɔɔ mbra li kɛɛ, a pra u gbo kanyana kumu kaan kre na kre,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24wre Nyiɛkpɔɔ nyi, mu kumu kanyana maŋa kre saan. Ŋgi na, kumu nsra ja mu jaŋga li u na.

25Wre kee Devid na yo mbo, 'Ni Tafun wa ni yiɛ nyjila kro nu. Uu wa ni kalie, ki tia mba seeri.

26Kre ndra na, ni gbun nyjii ni na, a ni ndile saan ni nyuu kama, a nii wa na kaanhaan ni

27A wa ni ŋumu ti kuulo ndoo, a wa ti mbe u sumifun cheche wre, mbe u fɔɔn wee.

28A wre u ni nyina ŋmaa kolo mbe ni yiɛ shɔ u jaara.'

29Kena ni wolo, e ti ni o lɛ lopom Devid kee yo e pan mbe e loo. Wra ku, a pra u le, a u lehaa wa tra o pan mna, mu pan mu su aŋga.

30Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun na wi, a ŋga wra chin na Nyiɛkpɔɔ da mu yo u pan na, u sele ndro we yiri mbe pan mbe tni u ŋunumu jɔɔn kre na kre ndra na,

31wra klu mu nya na kie kɔɔ pan ma, mnaa Kristo wre kunnyiɛ kre kee yuu mbo, 'Pia u ti kuulo ndoo, a u kaara wa fɔɔn.'

32Wre Yesu wre Nyiɛkpɔɔ nyi kre, a ki dansiɛfɛɛnlɛ lɛ wre.

33Kena ŋga o Lɛ Nyiɛkpɔɔ na u kɔ mu tɛɛ u kalie, mu u ŋga Kpra Ɔumu wre, imi na wra nyu le na u ni kre, kre u wo o na a e loo mu nya kre.

34Devid n na sɛ nyjeeri, ande wra yo mbo, 'O Tafun na yo ni Tafun pan na, tni ni kalie,

35mu sɛ su nyjila ŋga nu mbe ti mu mu jenyaarɛɛ taa mu loŋgoolo na.'

36Kena ki fna mbe Israel leele kro chin chichie na Yesu ŋmba e na gbo kre, Nyiɛkpɔɔ u pe Tafun na Kristo wre."

37Ɔga pra kee kre loo kre, a kra pe yaa lolonyi nu, a pra kna mna yo Pita na bitumblɔ hamblɛ pre pan mbo, "O wolo, ŋgi e yo o pe hin?"

38A Pita na kna mbo, "E kro e e jawala chinɛ, mbe o e ndrɛ je Yesu Kristo wre mɛɛ nu, mbe e sisam tinkɛɛ ta, kre ee Kpra Ɔumu wre kɛ yira kre ta.

39Kpra Ɔumu wre nyu Nyiɛkpɔɔ na le mu tɛɛ kre, yire na e biile, na mblɛ pee wa haaleelee kro, na mblɛ o Tafun Nyiɛkpɔɔ we yeeri mbe pan u jaara kre kro wo yi."

40A wra kee tataara tɛɛ mu dansiɛrɛ li, mna paara mu pe nyina mbo, "E eyɛ wɔ e yili aŋga leele mblɛ pe n fraka ŋga nu."

41A mblɛ pra kee kre shɔnli kre, a pra pe ndrɛ je. Ki ble kre lam pra leele ta pie pe leele kagbeŋ taarɛ mna ya peyɛ na.

42A shɔnlifɛɛnlɛ pre na peyɛ wru mu bitumblɔ pre ŋga a pra pe nyina Nyiɛkpɔɔ kee kre, mna nyu nunu na chaanlie na nyiɛtalaa yii kɛshiin.

43A kra fiɛrɛ wo lenɛɛrɛ na, a Nyiɛkpɔɔ na bitumblɔ pre tɛɛ mu kawako kee pe tataara.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44A mblɛ pra shɔnli kre kro na fni lawee nunu nu, mnaa chaa na yira kro piin.

45A pra pe krɔyirɛ prɛ, mu yi yɔɔlɛ mu peyɛ ŋga imi na kra pe shian mu da.

46A blenyini ŋga, pan praa fni pe suminyuŋgo na chaa na lii pe katoe nu. Nyiɛkpɔɔ sro na pre titi sro. Pan praa yɛshɔɔrɔ na loloŋgo chaara teeri na chaa na lii.

47A pe kro naa Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ, mna yɛnyiŋge ta ndro kro pan. Blenyini ŋga, pan o Tafun Nyiɛkpɔɔ wre naa mblɛ ŋmaa praa shio kre yaa pe na.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 3

1Ki ble ka na kie pe nyjila taarɛ lafo na, pe nyiɛtali nyjila kre, Pita na Jɔn na chaa na shie pe suminyuŋgo wa.

2Kre nyjila kre, na blɔ wa, u fna mu yire u bimi, a praa u tru blenyini na shie na teeri suminyuŋgo kre jlonwee nyu ŋga praa yeeri Chichie kre na, mbe wra leele mblɛ pe shie suminyuŋgo wa kre tali yirɛ.

3Ŋga fna wre na Pita na Jɔn nya na pe shie sumindoo wa kre, a wra pe tali na pe u ŋga yaka.

4A Pita na Jɔn na yiɛ kan blɔ wre na, a Pita na kna mu yo u pan mbo, "Ta o le!”

5A blɔ wre na kna na pe le ma na we yaka nyini ta pe pan.

6A Pita na kna mu yo u pan mbo, "Swa n wa ni pan mbe ni mu ŋga, la, ŋga ni ta mbe mu ŋga ye. Yesu Kristo, Nazrɛt wo wre mɛɛ nu, yiri mu nyaari!”

7A Pita na u kalie kɛ yii mu u yire mu yire sholo. Titɛɛ kre nu to, a blɔ wre jenyaarɛɛ na u sooloe na yire u na.

8A wra yiri mu yire, na nyaari, a wre na Pita na Jɔn na le suminyuŋgo wa, a wraa nyaari na yeni na Nyiɛkpɔɔ kaan mboo.

9A leele pre kro na u nya, imi na wraa nyaari na Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ ma kre,

10pra u chin na wre wra yila talaa na mnaa jiin suminyuŋgo kre jlonwee nyu ŋga pe yeeri Chichie kre na kre. Kra tia kee kre na pe kro pe kawako na kefolo kuraa mu tro.

11A ŋga pra nya na u kun mu mbra Pita na Jɔn na ma kre, leele tataara na pan mu fɛ mu pe kun, bamba ŋga praa yeeri Sɔlɔmɔn bamba kre lawee, a kra pe pe pan kawako ni mu tro.

12Ŋga Pita na pe nya ma kre, a wra kna mna yo pe pan mbo, "O wolo Israel ee, yira ŋgi ki tia kee ŋga e pe kawako ni ma ŋga hin? Ndee ŋgi ki tia e na o le haan ma na o jaŋga ndee o chichie ki tia blɔ ŋmba na nyaari ŋga hin?

13Abraham na Isaki na Jekɔb Nyiɛkpɔɔ wre, o lɛ Nyiɛkpɔɔ wre, wre u u pɔ Yesu ŋmba e na wɔ mu ŋga, a Pilato na u ŋga tamu mna chaa mbe u wa a e na je kre, u yɛnyiŋge kre yi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14A yire na sumifun ŋmba u fraka mu pe cheche kre je, mna yo na linkufun e chaa.

15A ŋmaa-ŋgafun wre rɛ, a e na wre gbo. A wre Nyiɛkpɔɔ nyi mu yili kumu nu kre, a ki dansiɛlifɛɛnlɛ lɛ wre.

16A u mɛɛ kre, na shɔnlie ŋga kii wa u mɛɛ kre nu kre, kre ki blɔ ŋmba e chin ŋga ŋga faŋga, a e kro u nya mna fuŋgaami ŋga kre. Shɔnlie ŋga kii wa Yesu nu kre, kre ki u ŋga faŋga chiriri e yiɛ ŋga na kre.

17Kena fuŋgaami, ni wolo, ni chin na chiin e n ki chin, imi na e loplombo pre n ki chin kre.

18Kena imi Nyiɛkpɔɔ na yire u kee nyanyofɛɛnlɛ pre kro na, mna yo mu tɛɛ kre, ki pan ma yɛŋgɛ na Kristo wre we pan mbe kala nya tataara.

19Kena e e jawala chinɛ, e ndru e taa u kro, mbe Nyiɛkpɔɔ e sisam pɔ mbe laa e na.

20Na ki pan ma kre, o Tafun Nyiɛkpɔɔ wre we e ŋga wejinyiŋge tnimu, mbe u ti Kristo ŋmba wra wɔ mna e ŋga fa kre, mbe u pan.

21Wre u fna mbe kro nyjeeri wa mbe sɛ su nyjila ŋga nu Nyiɛkpɔɔ we u kee nyjɛ wra yire u kee nyanyofɛɛnlɛ chechee pre na mna yo mu tɛɛ kre pe fɔnyi kro.

22Mbose wra yo mbo, 'Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun ŋmba u pe na mi wi kre, wre e Tafun Nyiɛkpɔɔ we yire e nu mbe e ŋga. Wre pan ki fna mbe e ndie tɛɛ. U kee ŋga we yo e pan kro mbe e ki loo.

23A ndro ŋmba u nsra ndie tɛɛ wre Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wre pan kre, pie ufun wre kla mbe yili Nyiɛkpɔɔ leele nu.’

24Mu yire Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Samuel na mu pan mu su u kro wolo mblɛ pra pan kro kre, pra yire ble nyjɛ kee yo.

25A yire lɛ pre Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na nyu ŋga Nyiɛkpɔɔ na yo e lɛɛlɛ pan mu tɛɛ kre biile, imi na wra yo Abraham pan kre mbo, 'Mu sele ndro na mbe yire mbe waŋgra ŋga leele kro dwan.’

26Kre ndra na, ŋga Nyiɛkpɔɔ na u Pɔ wre nyi kre, a wra klu mu u tun na u paan u ŋga dwamu ŋga kie e kna mbe yili e sisam pee nu kre."

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 4

1Ɔga praa paara na leele pre nyina kre, sɔfue loplombo pre, na sumindoo kre shiefɛɛnlɛ lopom na Sadukie pre na pan pe na.

2Kra pe pe krɔ ni na Pita na Jɔn leele pre nyina, mu yire Yesu na, na kunnyiɛ kee kre yuu na pe nyina.

3A pra pe yii, a na yila na kɔ kre ndra na, a pra sɛ pe le nyuŋgo mbe nyiŋge pe se tun.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4La, leele mblɛ pra pe kee kre loo kre, tataara na ki shɔnli, a pe bilɛ pre nyu na da kagbeŋ kunɔ.

5Ɔga nyiŋge na se kre, pe ŋulo, na pe loplombo pre, na nyinafɛɛnlɛ pre na pan mu fni Jerusalɛm na,

6na sɔfu lopom Hana, na Kaifa, na Jɔn na Alɛksandria, na leele mblɛ pra yiri sɔfu lopom wre katoo wa kro na sɛ fni wa.

7A pra pan na Jɔn na Pita ni, mu yire pe lalaa, mu pe wie mbo, "Ɔmbi jaŋga ndee ŋmbi mɛɛ ni e tɛɛ mu kee kre pe hin?”

8Bawa Pita ŋmba na Kpra Ɔumu wre na wɛ kre na yiri mna yo pe pan mbo, "Tolɛɛlɛ na loplombo,

9aŋga na e o wie chichie ŋga yaŋu ŋmba ta na faŋga ŋga u ta ŋga kee waa,

10ni chaa mbe e kro na Israel leele kro chin, na Nazrɛt ndro Yesu Kristo ŋmba e na kan kanyana kumu kaan na kre, ŋmba Nyiɛkpɔɔ na nyi mu yili kumu nu kre, u mɛɛ nu blɔ ŋmba faŋga ŋga ta kre.

11'Wre wi dnɛ ŋga yire nyuŋgo sinfɛɛnlɛ na yo na ki n nyu kre, a nde kre ki kɔ mu pe nyuŋgo kre ndra faŋga kre,’

12A ŋmaashɔmu ka n wa ndro wa na wa nu, a mɛɛ fɔŋgɔ ka n wa waŋgra ŋga nu a kii wa ndro wa nu mbe o ŋmaa ta ki nu.”

13Ɔga pra Jɔn na Pita gbun-kuuro kre nya ma kre, a pe chin na pe pe leele mblɛ pe n da mu hlɛ twan, mu pe lewaala plɛ kre, kra ndru mu pe pe kawako ni, a pra chin na pre na Yesu na tni.

14A ŋga pra blɔ ŋmba pra tra kre nya na uu wa pe jaara wa kre, pe nsra kee ka ta mbe yo mbe pe taan.

15A pra tia pra pe yile fimi na, a pra bɔɔnri,

16mbo, "Kena kee ŋgi oo leele mblɛ pe hin? Kawako kee nyjɛ yi yire pe na mu pe yire krɛrɛ, Jerusalɛm leele tataara yi nya, a waa jaa kee ka pe mbe yi kaala na.

17La, ŋga oo pe mbe kee kre pe piin kre wa kro mbra kpali na kre, jaari ki fna mbe o pe jaari mbe pia Yesu wre mɛɛ tɛɛ mbe paara kuraa mbe ndro nyina na.”

18A loplombo pre na Jɔn na Pita yeeri na, mna yo pe pan na pia shia paara ndee mbe Yesu mɛɛ yeeri kuraa mbe ndro loo.

19A Pita na Jɔn na kna mu yo pe pan mbo, "Na ki fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ na ki fna mbe o e nyu kee loo mbe wɛ wre Nyiɛkpɔɔ wo na kre, e ki kpra kun.

20La, wre rɛ, waa ki ja, fɔŋga wre ŋga o nya na ŋga o loo kre kee yo.”

21A pra pe jaari kpɔɔ na, mna pe wa lenɛɛrɛ pre ndra na, pe nsra chin imi nyini pie pe pe. Yaka na ma. Kee kre pra pe kre ndra na, lenɛɛrɛ naa Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Na blɔ ŋmba na kre kawako kee kre na pe kre, na u wɛ yɛlɛ fuloe shiin na.

23Ɔga pra pe wa kre, a pra pan pe wolo pre pan.

24Ɔga pra ki loo kre, pra loloŋgo nunu wru mna yo Nyiɛkpɔɔ pan mbo, "O Tafun, ŋu ŋmba mu nyjeeri na tra gbeele na epo na nyjɛ yii wa ki nu kro ni,

25mna yire Kpra Ɔumu wre na mna tia o tolɛɛ Devid, mu sumifun wre na yo na, 'Ɔgi ki tia a waŋgra leele na kanyaa leni na kewɛɛ jawa ŋga hin?

26Ɔulo mblɛ pee wa waŋgra ŋga nu yiri mu yire sholo, a pe loplombo na fni na nyu pini nunu o Tafun Nyiɛkpɔɔ wre, na u Kristo ŋmba u wɔ wre na.'

27A yɛŋgɛ na, pe fni yɛŋgɛ chia ŋga na, Hɛrodi na Pontio Pilato na waŋgra leele na Israel leele kro, pe fni mu nyu ta nunu mu sumifun cheche Yesu ŋmba mu wɔ kre na.

28Na pie kee nyjɛ mu jawa, na mu kɛ tnumu nyjɛ mu yo mu tɛɛ na yie pe yire krɛrɛ na pie yi pe.

29Kena o Tafun, pe kee nyjɛ pe pini na o piɛri nyjɛ le, mu mu sumifɛɛnlɛ ŋga faŋga, mbe pe gbun ta mbe mu kee kre yo,

30mbe mu mu kɛ tini mbra yambla trai, mbe nyaari mu pɔ cheche Yesu wre mɛɛ na mbe kawako kee pe."

31Ɔga pra nyiɛtali mu kɔ kre, lawee ŋga nu pra fni kre na seeri, a Kpra Ɔumu wre na pan mu pe kro nyi, a pra faŋga ta mnaa Nyiɛkpɔɔ kee kre yuu.

32Shɔnlifɛɛnlɛ pre kro na jawala nunu na nyu nunu wru. A wa nsra u krɔ yirɛ wru mu pe wre nunu wee, la, pe krɔ yirɛ na pe pe kro wee.

33A bitumblɔ pre na jaŋga kpɔɔ ta, mnaa Yesu kunnyiɛ kre dansiɛrɛ lii. A Nyiɛkpɔɔ na nyu pe na kro.

34Shianfun nsraa wa pe nu. Ɔgi na, pe mblɛ praa wa na tra na kalonyi ni kre kro na yi prɛ, mna pan na yi swa ni bitumblɔ pre yiɛ,

35na pe yi yɔɔlɛ mbe pe kro ŋga imi ki pe kro shian.

36Pan Josɛf ŋmba bitumblɔ pre na ŋga mɛɛ mbo, Banabas, ki nyina na gbeŋmbaa lefun. A wra pe Levi ndro, ŋmba u yiri Kipro tra na kre,

37wraa wa na tra ka ni, a wra sɛ ki prɛ mna pan na swa kre ni bitumblɔ pre yiɛ.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 5

1Bawa blɔ wa, praa u yeeri Anania na u chɔ Safira, na sɛ pe tra ka prɛ,

2a wre na u chɔ wre na swa kre ka kun mu ndra, mna pan na ki kɔɔn ni bitumblɔ pre yiɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3A Pita na kna mu yo Anania pan mbo, "Yira ŋgi ki tia Sutna mu loloŋgo nyi ma hin? A mu tra kre swa ka kun mu ndra mu pan mbe kala fnɛ Kpra Ɔumu wre pan ŋga hin?

4Ɔga tra kre naa wa kre, na mu wo maa? A ŋga mu ki prɛ mu kɔ kre chɔɔ, swa kre mu wo yi. Kena ŋgi ki tia mu jawala ŋga nyini wru hin? Leele pan ma mu kee ŋga fnɛ, la Nyiɛkpɔɔ pan mu ki fnɛ.”

5Ɔga Anania na loo ma to, a wra to mu ku. Ɔga kra pan ma kre fiɛrɛ na lenɛɛrɛ mblɛ pra ki loo kro yii.

6A nyanyjɛbɛɛlɛ pre na yiri rɔ, mna u bali mna u tɔ na yira ni mna sɛ u le.

7Ki kɔkro kie pe nyjila nununu taarɛ kre, u chɔ na pan wa, na u n ŋga ki pe chin.

8A Pita na kna mu u wie mbo, "Kpra yo ni pan. Kena imi e na tra kre prɛ mu shɔɔ?" A chlɔ wre na yo, "Ɛnhɛɛn, pan o na ki prɛ mu shɔ.”

9A Pita na kna mu yo u pan mbo, "Ɔgi ki tia e kro nyu pe nunu mbe paan o Tafun wre Ɔumu wre pe mbe le ŋga hin? Le, leele mblɛ pe sɛ mu plɔ le kuraa pe paan kre, a pan pie mu wru mna mbe sɛ le na.”

10Titɛɛ kre nu wa to, a wra to u yiɛ mu ku. Ɔga nyanyjɛbɛɛlɛ pre na pan kre, na chlɔ wre ku na, a pra u wru mna sɛ le u plɔ mbɛɛ na.

11Ɔga kra pan ma kre, fiɛrɛ na sumifɛɛnlɛ pre, na mblɛ pra kee yire loo kre kro yii.

12A Nyiɛkpɔɔ na yire bitumblɔ pre na mna kawako kee tataara pe kre tra kre nu wa. A pe kro na nyu nunu wru mnaa chaa na fni Sɔlɔmɔn bamba kre na.

13Leele mblɛ pra kro kre nsra sro mbe chaa pe nu, la, pra pe shɔnli kpɔɔ.

14A praa leele taa tataara mu wɛ fa na, bilɛ na chiɛlɛ na pan mu ya tataara.

15Hali a praa yambla tru na paan na teeri lete na, na pe sniŋgei dɛŋglɛ na, sniyirɛ na, kena na Pita tro rɛ, mbe u ndiile kuraa to pe plɛ na, mbe pe faŋga ta.

16Kra tia chiɛ nyjɛ yira wa mbɛɛlɛ na wa kre krɛɛrɛ leele na pan mu fni Jerusalɛm na, mnaa paan na yambla na mblɛ nu ŋumufuɛn nyi ni, a pra pe kro tra kro.

17A sɔfue pre lopom wre na Saduki leele mblɛ pra nyu ta nunu mu ya u na kre, na yila nyibinyiɛ na,

18mna sɛ bitumblɔ pre yii mna sɛ le nyuŋgo, mna praa lewaala leni kre.

19Bawa Nyiɛkpɔɔ bituŋu na pan wa ble, mna nyuŋgo kre krɔɛ nyaa mna pe wɔ mu yo pe pan mbo,

20"E sɛ yire suminyuŋgo wa e ŋmaa kre kee yo e leele nyina.”

21Ɔga pra loo ma kre, ŋga nyiŋge na se bnimi pupu to, a pra le suminyuŋgo wa mna na leele nyina Nyiɛkpɔɔ kee kre. Bawa sɔfu lopom wre na mblɛ pra ya u na kre na sɛ fni, mna loplombo kala lifɛɛnlɛ pre na Israel loplombo pre kro yeeri mna pan mu fni, mna leele tun na pe sɛ bitumblɔ pre wɔ nyuŋgo wa mbe pan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ŋga leele pre na sɛ a pe nsra bitumblɔ pre nya nyuŋgo wa kre, a pra ndru mna pan mu yo loplombo pre pan,

23mbo, "O sɛ da na pe nyinyi yire krɔ yire tɔ kama, a yi shiefɛɛnlɛ pree wa mu yire yire yi nyu na, a ŋga o krɔɛ yire nyaala kre, a o n ndro nya wa.”

24Ŋga sumindoo kre shiefɛɛnlɛ lopom wre, na sɔfue loplombo pre lopom wre na kee kre loo ma kre, pe jawala na kla kee kre na, na mni kie taa hin?

25Bawa ndro na pan mna yo pe pan mbo, "E le, bilɛ mblɛ e na le nyuŋgo kre, pee wa mu yire sumindoo wa na leele nyina.”

26Ŋga pra ki loo ma kre, shiefɛɛnlɛ lopom wre na sumifɛɛnlɛ pre na yiri mna sɛ bitumblɔ pre yii mu pan, pe nsra ki pe na jaŋga ni, yaka ndra na ma. Praa fiɛ na leele pre we pe waari na dnɛ ni.

27A pra pan na bitumblɔ pre ni mna pan mu yire kala lifɛɛnlɛ pre lalaa. A sɔfu lopom wre na pe wie,

28mbo, "O nsra e jaari na yaa shia mɛɛ ŋga nyini wru mbe leele nyina kee ka na kree? A e je mu kee ŋga kpali Jerusalɛm na mna kro, na chaa mbe nyina na wre o u kumu pimi li.”

29A Pita na bitumblɔ pre kro na kna mbo, "Kpra na, ki fna mbe o Nyiɛkpɔɔ wo loo mbe wɛ lewo wo na.

30O tolɛɛlɛ Nyiɛkpɔɔ wre na Yesu ŋmba e na kan kaan kre na kre nyi.

31Wre Nyiɛkpɔɔ kɔ mu sɛ tɛɛ u kalie mu u pe lopom, na ŋmaashɔfun, mbe ki yire kre na mbe Israel leele pe jawala chinɛ, mbe sisam tinkɛɛ ta.

32A wre na Kpra Ŋumu ŋmba Nyiɛkpɔɔ u kee pefɛɛnlɛ kaan kre, wre lɛ kee kre dansiɛfɛɛnlɛ.”

33Ŋga pra kee ŋga loo ma kre, kra pe tɔɔra kpɔɔ a pra sɛ bɔɔnri na pie bitumblɔ pre gbo.

34Kre nyjila kre, na Farisiie ndro waa wa kala lifɛɛnlɛ pre nu wa, u mɛɛ naa Gamaliel, a wra pe mbra nyinafɛɛnlɛ pre wa, ŋmba leele pre kro na shɔnli paa. A wra yiri mna tia pra yili na bitumblɔ pre ni mbɛɛ na chiɛri.

35A wra kna mu yo pe pan mbo, "O wolo Israel leele, e eyɛ le chichie kee ŋga e chaa mbe leele mblɛ pe ŋga na.

36Kie pe nyjila chiɛri ka yi ŋga, blɔ wa na yiri, u mɛɛ naa Teuda, a wra yiri mna uyɛ pe mbo lekpɔɔ wi, a leele we pe na lafɛɛ jijirɛ nyi, na taa u kro, a pra kɔ mu u gbo, a u kotɔmblɔ pre na nyina, a u kee kre na to.

37Kre kɔkro kre, Juda ŋmba wra yiri Galilii na kre na yiri nyjila ŋga nu praa leele tɔɔnrii kre nu, pan wre na leele ta tataara a pra taa u kro na chɔɔ, a wre na kɔ mu taa ka na, a u kotɔmblɔ pre na nyina.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Kena fuŋgaami kee ŋga, ni yuu e pan na yaa leele mblɛ pe yaka, e pe ti mbe pe sɛ. Yaka ndra na ma. Na pe kolo ŋga ndee tnumu ŋga pe tuni ŋga, na lewo jaŋga ni pe ki pini kre, pie pra.

39La, na Nyiɛkpɔɔ pan pe jaŋga kre ta kre, yaa jaa ki kla, mbe kia shia kɔɔ pan na Nyiɛkpɔɔ ni e tuni."

40A pra u kee kre nɔɔ loo mna tia pra bitumblɔ pre yeeri mu pan, a pra pe frɔ fwɛ ni, mna pe jaari na pia shia Yesu mɛɛ tɛɛ mbe paara na. A pra chin mu pe wa a pra sɛ.

41A bitumblɔ pre na yili kala lifɛɛnlɛ pre yiɛ na, a pe yiɛ na shɔ mu tro, na pe pe jawa na pe fna mbe kala nya Yesu mɛɛ ndra na.

42Blenyini ŋga, pe nsra Yesu dansiɛrɛ kre, na u kee kre nyinaa ti, pe katoe nu, na pe suminyuŋgo wa, praa nyina na Yesu wi Kristo ŋmba Nyiɛkpɔɔ wɔ wre.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 6

1Nyjila ŋga nu twanfɛɛnlɛ pre naa nɛɛi na yaa kre, kee ka na pan Griikie pre na Judae pre lalaa, na pe blenyini yirɛ nyjɛ praa yɔɔlɛ kre, pe pre Griikie lekuchiɛlɛ pre kuun na waa.

2A kɛmbɔshiin pre na twanfɛɛnlɛ pre kro yeeri, a pra pan mu fni, a pra yo pe pan mbo, "Ki n fna mbe o Nyiɛkpɔɔ kee kre yoo ti, mbra sro yɔɔlɛ.

3Kena e le eyɛ nu e bilɛ kɔɔnashin mblɛ pee wa na mɛɛ chichie ni, a Kpra Ɔumu wree wa pe nu, a pe pe kachimblɛ kre, mbe e pe wɔ mbe o kre tnumu ŋga wru mbe le pe kɛɛ,

4la, wre we oyɛ wru mbe le nyiɛtalaa na Nyiɛkpɔɔ kee nyinaa tnumu kre nu."

5Kee kre pra yo kre na twanfɛɛnlɛ pre yiɛ nyi kama, a pra Stefano ŋmba nu Kpra Ɔumu wre na nyi, a u shɔnlie na kpɔɔ kre wɔ, na Filipo na Prokro, na Nikanɔ, na Timɔn, na Pamana, na Nikolao, wra yiri Antokia na, mna uyɛ chaa Judae nu.

6Pre leele mblɛ ni pra pan mu yire bitumblɔ pre yiɛ, a pra yiri mna kɛnyi taataa pe na mna nyiɛtali mu pe ŋga.

7A Nyiɛkpɔɔ kee kre na nyina kuraa mu sɛ lee, a twanfɛɛnlɛ pre naa nɛɛi na yaa Jerusalɛm na wa, a Juda sɔfue pre tataara na taa pe kee kre na.

8Bawa Stefano ŋmba wra dwamu na jaŋga ta kre, na kawako na kekpɔɛ pe waŋgra kre nu wa.

9Bawa leele plɛ, pra pe Judae fninyuŋgo ŋga praa yeeri "O oyɛ ta" kre wolo, na plɛ pra pe Kirenie, na Alɛksandria, a pe plɛ na yiri Kilikia na Asia na, mna yiri na nyu kna na Stefano ni.

10A pe nsra ja mbe Stefano nyu yii, kra yire u kachindɛ na Kpra Ɔumu wre wraa wa u nu a wraa paara kre na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11A pra yiri wa mna sɛ nyu le na leele plɛ ni, a pra pan mna yo na, "O loo a Stefano jiɛnlɛ kee yo mu Mbose na Nyiɛkpɔɔ taan.”

12Ki tia pra kanyaa le lenɛɛrɛ pre na loplombo na nyinafɛɛnlɛ pre nu, a pra pan mu Stefano tɔ mna u yii mna sɛ loplombo yiɛ na.

13A pra kafinɛ dansiɛfɛɛnlɛ ta, a pra sɛ dansiɛrɛ li mu u taan mbo, "Wre blɔ ŋmba, blenyini ŋga, pan u paara na o sumindoo cheche kre na mbra yire taanla.

14O loo a wraa yuu na, Yesu Nazrɛt wo wre we pan mbe lawee ŋga kla, mbe paala nyjɛ Mbose na o nyina yire krɛrɛ tɔ mbe pan fɔnyi ni.”

15A leele mblɛ pra fni wa kre kro naa Stefano le komm mna u nya na u yiɛ pe na Nyiɛkpɔɔ bituŋu yiɛ yi.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 7

1Bawa Judae sɔfu lopom wre na u wie mbo, "Kee nyjɛ pe yuu ŋga krɛrɛ yɛŋgɛ yi ree?”

2A Stefano na kna mbo, "Ni wolo, na ndoe, e ndie tɛɛ e loo ni pan. Yɛnyiŋgefun Nyiɛkpɔɔ wre na uyɛ wɔ mna o lɛ Abraham nyina nyjila ŋga nu wra wa mu tni Mesopotemia na kre, ki kɔkro wra pan mu tni Haran na.

3Mesopotemia na wa Nyiɛkpɔɔ na yo u pan mbo, 'Yiri mu tra ŋga na, mu yili mu leele nu, mu sɛ tni tra ŋga mbe mu nyina ŋga na.’

4A wra ki loo mna yiri Kaldie tra kre nu mna sɛ tni Haran na. A u lɛ kum kɔkro wa kre, Nyiɛkpɔɔ na tia wra pan mu tni tra ŋga na e nyi mu tni aŋga ŋga na.

5A nde Nyiɛkpɔɔ nsra u ŋga krɔyira ka tra kre na, hali jele dunu tra kuraa u nsra u ŋga ki yi, la, Nyiɛkpɔɔ na u nyu yo mu u ŋga na wre na u nanae wo yi kre tra ŋga, a nde na kre nyjila kre, na Abraham n ta mu pɔ ta tun.

6A ŋga Nyiɛkpɔɔ na yo mu taa u kee kre na yi na, mu nanae pre we sɛ pe fumblɔ, leele plɛ tra na yɛlɛ lafɛɛ jijirɛ, mbe pe pe wru tinlɛ mbe pe fiŋge.

7A waŋgra ŋga leele pie sɛ sumi kre, mbe pefɛɛnlɛ ndie tini. Kre kɔkro kre, mbe ni ti mu nanae pre ndru mbe paan ni sumi tra ŋga na.

8A Nyiɛkpɔɔ na yo Abraham pan na fɛkɔɔnrɔ u wru mu pe yira ŋga ni pie nyu nunu kre le, kre nu Abraham na Isaki se, ki ble kɔɔnataarɛ ble na kre, a wra u blɛm kun. A Isaki na yiri mu Jekɔb se, a Jekɔb na yiri mna o tolɛɛlɛ kɛmbɔshiin pre se se. A pra pe kro blɛm knumu kro.

9A o tolɛɛlɛ kɛmbɔshiin pre na prara tɛɛ mna pe nunu prɛ, praa u yeeri Josɛf, mna Egypt leele plɛ ŋga. A Nyiɛkpɔɔ na taa Josɛf kro,

10mna u wɔ mu yili kanyana kro nu, mna u ŋga dwamu na kachindɛ Egypt ŋunu Farao yiɛ, a ŋunu wre na u pe Egypt tra kre, na u katoo lopom.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11A nyjila ka na pan a klo ka na to Egypt na Kaanan tra nu wa kro, a wejiwrɛm kpɔɔ
na pe da kro, a kra pan na o tolɛɛlɛ pre nsraa sro taa na lii.

12Ŋga Jekɔb na loo na sro wa Egypt na kre, a wra klu mu o tolɛɛlɛ pre wɔ mna tun wa
sro pan.

13Ŋga pra ndru mna sɛ wa shiin wo na kre, kre nu Josɛf na uyɛ wɔ mna u nyjɔɔlɔ pre
nyina, a kre nu Farao na Josɛf sele leele chin.

14Bawa Josɛf na leele tun a pra sɛ u lɛ Jekɔb wru na u sele leele ni kro mna pan, praa
fuloe taarɛ na kɛmbɔkunɔ.

15Ŋga Jekɔb na sɛ tni Egypt na wa kre, wre na o tolɛɛlɛ pre na kɔ mu ku ku wa.

16A pra pan na pe ni Sekem na, mna pan mu pe le le dnɛ wee ŋga Abraham na swa
fiŋge tɛɛ mu lɔ Hamɔ biile pan Sekem na kre nu.

17Ŋga nyu kre Nyiɛkpɔɔ na le Abraham pan kre nyjila naa dani kre, u nanae pre naa
nɛɛi na yaa. A pra nɛɛ tataara Egypt na,

18mna sɛ su nyjila ŋga nu ŋunu fɔŋgɔ ŋmba u n na Josɛf chin na pan mu tni jɔɔn kre
na.

19Wre ɛ ŋunu ŋmba wra kachindɛ kolo ka wru mna o sele leele pre pɔɔri ndra shelee
ni, mna tia praa pe biile fiɛn fiɛn waa, mna na pe kuu.

20Kre nyjila kre pra Mbose se, a wra nyu Nyiɛkpɔɔ pan, a pra u pɔɔri nyiɛpɔ taarɛ u lɛ
katoo.

21Ŋga kra pan na pia ja mbe u ndra na kre, a pra sɛ u wa. A Farao pɔ bichable wa na
sɛ yili u na mna u wru, mna sɛ u pɔɔri mna u wru mu pe u pɔ.

22A pra Mbose nyina Egypt kachindɛ ŋga mu chin ŋga kro, a kra tia wra pe lekpɔɔ, u
paaraa na u kepele nu.

23Ŋga wra li yɛlɛ fuloe shiin kre, kra pan u jawala nu na ki fna mbe u sɛ u wolo Israel
leele pre le.

24Bawa wra sɛ da na Egypt ndro wa u wolo pre wa piin sisaa, a wra yire u chia wo
wre kro, mna Egypt wo wre gbun mu gbo.

25Mbose na jawa na, u wolo pre we yire kre na mbe chin na Nyiɛkpɔɔ we yire u na
mbe pe shɔ mbe yili kanyana kre nu, a u wolo pre nsra ki jawa ma.

26Ŋga nyiŋge na se na, a wra ndru mu pan wa kre, wra nya na plɛ tuni na, a wra yo we
pe lalaa gbeele, mbo, 'Bilɛ, leele nunu lɛ yire, yira ŋgi ki tia e na eyɛ pini sisaa ŋga
hin?'

27A ŋmba wraa kefɔɔn kre piin u ŋmbrɔ wre na kre na Mbose ŋunɔ mu wa mbo,
'Ŋmbi u mu tɛɛ o ŋunu na o kpra kunfun hin?

28Mu chaa mbe ni gbo imi na mna Egypt ndro wre gbo aŋge kre ree?'

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Ŋga Mbose na loo ma kre, a wra fɛ mna sɛ tni Midian tra na, hali mna se wa bibilɛ shiin.

30Ŋga wra yɛlɛ fuloe shiin ta wa kre, Nyiɛkpɔɔ bituŋu na sɛ uyɛ wɔ mna u nyina fimi lawee ka nu Sinai nyua kre lawee, nyaa shɔɔ ka nu.

31Ŋga Mbose na kanhun kre shɔɔ nyini nya ma kre, kra u pe kawako ni, a wra flo mu da ki na mbe ki le chiriri, a o Tafun Nyiɛkpɔɔ wre na u yeeri kanhun kre nu.

32Mbo, 'Mbose, mi wi mu lɛɛlɛ Nyiɛkpɔɔ wre. Mi wi Abraham na Isaki na Jekɔb Nyiɛkpɔɔ wre.' A Mbose na seeri, u n nsraa chaa mbe ki le na.

33A o Tafun wre na yo u pan mbo, 'Mu kpawrɛ yire wɔ mu jeelee na. Tra ŋga na mu yire kre, ki pe tra cheche.

34Kanyana ŋga nu ni wolo mblɛ pee wa Egypt na kre nyi kre, ni ki nya, a ni pe nyɛnɛɛ kre loo. Kre na ni paan mbe pe wɔ mbe yili yire kanyana yire nu. Kena pan mbe ni mu tun mbe mu sɛ Egypt na wa.’

35Mbose ŋmba pra je mna yo u pan na ŋmbi u mu tɛɛ ŋunu na kpra kunfun wre, wre chɔɔ Nyiɛkpɔɔ na u bituŋu wɔ mu nyina nyaa shɔɔ kanhun kre nu, mna u tun na u sɛ pe, pe ŋunu na pe shɔfun.

36Wre wra sɛ pe wɔ mu yili na pe ni Egypt na, mna kawako kee pe Egypt tra na wa, na epo nyiɛ kre nu, na fimi tra kre nu yɛlɛ fuloeshiin.

37Wre Mbose ŋmba wra yo Israel leele pre pan mbo, 'Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun ŋmba u pe na mi wi kre, wre Nyiɛkpɔɔ we yire e nu mbe e ŋga.’

38Wre Mbose ŋmba na bituŋu wre praa wa Israel leele pre nu fimi tra kre nu, a bituŋu wre naa paara Mbose na o tolɛɛlɛ pan Sinai nyua kre na kre, a Mbose na ŋmaa kee kre shɔ mna pan mu o ŋga kre.

39La, o tolɛɛlɛ pre nsraa chaa mbe u nyu kee loo, a pra u kun mu wa mna chaa pe lolonyi nu, kaa na pee wa Egypt na.

40A pra yo Aarɔn pan mbo, 'Jande sɛɛnlɛ pe o pan, mbe yi yiɛ klu o pan, fuŋgaami ŋga, o n chin kee ŋga ki Mbose ŋmba u yiri na o ni Egypt na kre ta.’

41A Aarɔn na nuu pɔ wa gbeele mu pe ŋga yire ble yire nu, a praa sra woni mu na sɛɛn kre kaan a pe yiɛ na shɔ pe kɛ nyu tnumu kre pra tun kre na.

42A Nyiɛkpɔɔ na krɔ kna mu wa pe na, kee kre ndra na, mna pe ŋga kolo a praa nyjeeri yirɛ sumi. Imi na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre ki nyunɔ pe hlɛ kre nu kre mbo, 'Israel leele, mi e na yurɛ na yirɛ tɛɛ mu sra wɔ mu ŋga yɛlɛ fuloe shiin, fimi tra kre nu kree?

43Mna na e Molok nyuŋgo, na Rafen wɔlɔ, na e sɛɛnlɛ nyjɛ e na pe kre sumi. Kre ndra na mbe e ni mbe sɛ wa Babilɔn kro.’

44O tolɛɛlɛ na kre yoŋgo nyuŋgo kre ta fimi tra kre na, ŋga kra nyina na Nyiɛkpɔɔ wa pe kro. Imi na Nyiɛkpɔɔ na Mbose nyina ki nyunɔmu na u ki pe kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

45Kre yoŋgo nyuŋgo kre na kro o tolɛɛlɛ na Joshua pan nyjila ŋga nu Nyiɛkpɔɔ na waŋgra kre leele ni pe yiɛ mna tia pra pe yirɛ wru kre. Yaka nsra kre yoŋgo nyuŋgo ŋga ta mu pan mu su Devid nyjila na.

46Wre Devid ŋmba wra dumii kpɔɔ ta Nyiɛkpɔɔ yiɛ, mna Nyiɛkpɔɔ tali na u ti mbe u nyuŋgo sin mbe wre Yakɔb Nyiɛkpɔɔ ŋga.

47A nde Sɔlɔmɔn, Devid pɔ wre, wre wra kɔ mu kre nyuŋgo kre sin mu Nyiɛkpɔɔ ŋga.

48A la, nyjeeri Nyiɛkpɔɔ wre na tni nyuŋgo ŋga pe kɛ tɛɛ mu sin nu, imi na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wre na yo kre,

49mbo, 'O Tafun yo na nyjeeri yi ni ŋunumu jɔɔn, a tra yi ni jeelee taa yira, kena yira ŋgi nyuŋgo sembremu mu sin mbe ni ŋga mbe ki ni yiɛ nyi hin? Ndee ni wuuhaa yi ŋgi hin?

50Ni kɛ nyu tnumu ma nyjɛ krɛrɛ ree?'

51Yire ndikambla, e e lolonyi na e ndiile tɔ mu yo na e e blɛnyi knumu ndra na, kena Nyiɛkpɔɔ leele lɛ yire. Na Kpra Ŋumu wre toni kolo nyjila kro nu. Imi na e lɛɛlɛ na pe kre chɔɔ, kre kro e taa.

52Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre ŋmbi haa e lɛɛlɛ pre nsra pra hin? A pra mblɛ pra klu mu pan mu Kprafun wre paan kre kee yo kre yii mna gbo gbo. Wre Kprafun wre e wɔ mu gbo kre.

53Yire e na Nyiɛkpɔɔ mbra yire ta mu yili nyjeeri bitumblɔ pre pan, a e je e n li yi na."

54Ŋga leele pre na Stefano kee nyjɛ wra yo kre loo kre, pe krɔ na kun na u ni kpɔɔ a praa nyu mɛɛri u na.

55A na Stefano rɛ, na Kpra Ŋumu wre u nyi, a wra yire mu yiɛ wa mu le nyjeeri dumm mna Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge kre nya, mna Yesu nya na uu wa mu yire Nyiɛkpɔɔ kalie.

56A wra kna mu yo pe pan mbo, "E le! Ni nya na nyjeeri nyaa a Lewo Pɔ wree wa mu yire Nyiɛkpɔɔ kalie."

57A pra gble badaaŋga le mna kɛnyi tɛɛ mu pe ndiile yurɔ yurɔ, mna tin mu sɛ wo u na.

58Mna u suuru mu yili na u ni mbookrɔ mna sɛ u waari na dnɛ ni. A mblɛ pra dansiɛrɛ li mu u taanla kre na pe dodonyi wɔ wɔ mu tɛɛ blɔ ŋmba praa yeeri Sɔɔl kre yiɛ.

59Ŋga praa Stefano waari na dnɛ yire ni kre, a wra nyiɛtali mu yo mbo, "Ni Tafun Yesu, ni ŋumu shɔ!"

60to, mna kosie kan mna mana kpɔɔ tɛɛ mu fuu mbo, "Ni Tafun, jande pe sisam ti mu pe kɛ." Ŋga wra yo ma to, a wra fii.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 8

1A Sɔɔl wre chɔɔ wra li Stefano kum kre na. A kre ble kre, shɔnlifɛɛnlɛ mblɛ praa wa Jerusalɛm na wa kre prara na wɛ kuraa, a pra pe nyina mu sɛ Judea na Samaria tra kre na, fɔna bitumblɔ pre, pre chiin pra kro wa.

2A Nyiɛkpɔɔ chinfɛɛnlɛ plɛ na Stefano wru mna sɛ le, mna u nyɛni chichie.

3A Sɔɔl wre na ja mna shɔnlifɛɛnlɛ pre tɔɔra kpɔɔ mnaa lee kalonyi nu na bilɛ na chiɛlɛ woni na shie na pe leni nyuŋgo.

4A mblɛ pra nyina kre na sɛ na kila na Nyiɛkpɔɔ kee kre yuu na tro.

5Bawa Filipo na sɛ Samaria chiaa ka na mna sɛ Kristo wre kee yo mu pe nyina wa.

6Ŋga lenɛɛrɛ pre na u kee kre loo mna kawako kee tataara nya kre, a pra nyu nunu pe mna ndie tɛɛ u pan.

7A ŋumufuɛn mblɛ praa wa pe nɛɛrɛ nu na gblee badɛnyi tɛɛ mu yili yili pe nu. A pe finla na pe mblɛ sooloe yira ku ku kre tataara na faŋga ta.

8A yɛshɔɔrɔ kpɔɔ na pan chia kre na.

9Kre nyjila kre, blɔ wa naa wa waŋgra kre nu u mɛɛ naa Siimɔn, a wra pe lewo ŋmba wraa dobodobo woni kuraa a kra Samaria leele pre pe kawako ni. A wra uyɛ pe na lekpɔɔ wi waŋgra kre nu.

10Wre blɔ ŋmba, waŋgra kre biile na pe loplombo kro na taa u kee ŋga we yo na mbo, "Blɔ ŋmba wi Nyiɛkpɔɔ jaŋga kre, ŋga pe yeeri jaŋga kpɔɔ kre." Kra tia pra taa u kee na kama. Ŋgi na,

11wra u kɔmfɔɔrɔ kre tɛɛ mu pe ndra li mu mu.

12A ŋga pra kɔ mna Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre ketaan kre na Yesu Kristo mɛɛ kre loo Filipo pan kre pra u shɔnli, a pe bilɛ na pe chiɛlɛ na tia pra pe ndrɛ je kro.

13Hali Siimɔn wre titi na shɔnli a pra u ndra je na. Ŋga pra u ndra je mu kɔ kre, a wra taa Filipo na, ŋga wra kawako kee na kekpɔɛ yire nya ma kre, a kra ndru mu u pe kawako ni kpɔɔ.

14Ŋga bitumblɔ mblɛ praa wa Jerusalɛm na kre na loo na Samaria leele Nyiɛkpɔɔ kee kre shɔnli kre, a pra Pita na Jɔn wɔ mu tun a pra sɛ pe le.

15Ŋga pra sɛ kre, a pra sɛ nyiɛtali mu pe ŋga mbe pe Kpra Ŋumu wre ta.

16Yaka ma kra tia, na Kpra Ŋumu wre n ta mu pan pe wa nu tun, na pe ndrɛ chiin pe je mu le o Tafun Yesu wre mɛɛ nu.

17A Pita na Jɔn na kɛnyi taa taa pe na, a Kpra Ŋumu wre na pan mu tni pe nu.

18Ŋga Siimɔn na nya na bitumblɔ pre kɛnyi taari leele pre na a praa Kpra Ŋumu wre taa kre, a wra yo we pe ŋga swa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Mbo, "E mi ŋga jaŋga ka na ɛ, mbe ndro ŋmba na mbe kɛ taa kpan mbe u Kpra
Ɔumu ta uyɛ nu."

20Bawa Pita na kna mu yo u pan mbo, "Nyiɛkpɔɔ we ŋu na mu swa kro kla, na mu
jawa na swa pe teeri na Nyiɛkpɔɔ kɛyira kre loni.

21Kee ŋga, mu wo n wa ki nu, a mu n krɔyira ni ki nu, na mu loloŋgo n fraka
Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

22Kena mu jawala chinɛ mu laa mu sisam kro, mu Nyiɛkpɔɔ tali aada we mu sisam
ŋga kii wa mu loloŋgo nu kre ti mbe mu kɛ.

23Yaka ndra na ma, ni ja mu nya na muu wa na susrom kpɔɔ ni, a sisam mu fɛ mu
kun."

24A Siimɔn wre na kna mbo, "Jande, e o Tafun wre tali e ni ŋga mbe kee nyjɛ e yo
nyjɛ waa shia kaari ni pan jiɛnlɛ kee."

25Ɔga pra dansiɛrɛ kre li mna o Tafun wre ketaan kre yo wa kre, a pra ndru na shie
Jerusalɛm na mna ketaan kre yo Samaria tra nu wa krɛrɛ mu sɛ.

26Bawa Nyiɛkpɔɔ bituŋu na paara mu Filipo nyina mbo, "Yiri mu sɛ tapanhaa kolo
ŋga ki yire Jerusalɛm na mu sɛ Gasa na kre na." Kre kolo kre, nyaa kolo yi.

27A wra yiri mna sɛ. Ɔga we le na Etiopia blɔ waa ŋmba, a wra pe Etiopia ŋuchlɔ
Kandake lepɔɔ ŋmba wraa u swa kro le. Na u sɛ Jerusalɛm na mu sɛ sumi,

28mu ndru na paan mu tni u soo kaa nu mu na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Yisaia hlɛ kre
tɔɔnri.

29A Ɔumu wre na yo Filipo pan mbo, "Flo mu da soo kaa ŋga na."

30A Filipo na fɛ mu sɛ blɔ wre jaara. Ɔga wra loo na Yisaia hlɛ blɔ wre tɔɔnri kre, a
wra u wie mbo, "Kee ŋga mu tɔɔnri ŋga mu ki nɔɔ loo?"

31A blɔ wre na kna mbo, "Mni mbe pe mbe jaa ki nɔɔ loo hin? Fɔŋga ndro ni nyina ki
yi?" A wra Filipo tali na u nduu mbe paan tni u jaara.

32Kee ŋga wraa tɔɔnri kre na yi kre mbo, "Pan pra u yii mu sɛ na pe shiee sɛ mbɔɔ
gbo. Imi na mbɔɔ pɔ pieri u yooro knumufun yiɛ kre, pan u nsra nyu kun.

33Pra u yiɛ gbun mna kekpra kre fɛɛlɛ. A ŋmbi we jaa u kro leele chin mbe nyina na
hin? Na pe u ŋmaa kla tra mna."

34A blɔ wre na kna mu Filipo wie mbo, "Jande, kena ŋmbi kee Nyiɛkpɔɔ kee
nyanyofun ŋmba yuu ŋga hin? Wre titi kee u yuu ree, ndro fuŋu wa kee u yuu hin?"

35Bawa Filipo na yire mna paara mna yili Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ kre na, mna
Yesu ketaan kre yo mu u nyina.

36Ɔga praa shie kre, a pra sɛ da lɔɔ ka na. A blɔ wre na kna mu yo Filipo pan mbo,
"Le, lɔɔ yi kre. Kena yira ŋgi kie ni tɔ ni ndra jee kolo hin?"

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37A Filipo na kna mu yo u pan mbo, "Na mu mu loloŋgo kro tɛɛ mu shɔnli mu kɔ, kena koloo wa ki na mbe ni mu ndra je." A blɔ wre na kna mbo, "Ni shɔnli na Yesu Kristo wi Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre.”

38A blɔ wre na tia soo kaa kre na yire a pe kro shiin na tii mna le lɔɔ kre nu. A Filipo na blɔ wre ndra je.

39Ŋga pra yili lɔɔ kre nu na yilii fimi na kre, a o Tafun Ŋumu wre na pan mu Filipo wru, a blɔ wre na u cha mu la, mna to u kolo na shie.

40A Filipo na sɛ yili Asoto na, mna tro mu ketaan kre yo chiɛ nyjɛ yiraa wa wa yire kro na, mna sɛ su Kaisaria na.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 9

1A Sɔɔl ŋmba wra kro na piɛrɛɛ na kumu fuflɛ foo na woni twanfɛɛnlɛ pre na kre na sɛ sɔfu lopom wre pan,

2mna sɛ u kɛ hlɛ shɔ mbe sɛ na ki ni Damasko na, mbe sɛ le pe fninyinyi yire nu mbo na waa leele nya, mblɛ pe taa kre shɔnlie kolo ŋga na kre, bilɛ o, chiɛlɛ o, mbe u pe yii mbe pe pɔ mbe pan na pe ni Jerusalɛm na.

3A Sɔɔl na yiri mu to kolo na shie, ŋga wraa mbra Damasko na kre, titɛɛ kre nu na lawee nyi mu yiri nyjeeri mu pan mu u kun mu fni.

4A wra foli mu to tra, mna mana ka loo na ki u yeeri mbo, "Sɔɔl, Sɔɔl! Mni a mu ni pra ma hin?”

5A Sɔɔl na kna mbo, "Ŋu wi ŋmbi hin, ni Tafun?" A mana kre na kna mbo, "Mi wi Yesu ŋmba mu pra kre.

6Yiri mu le chia kre lam. Na mu le ki na kre, ŋga ki fna mbe mu pe kre, pie ki yo mu pan.”

7A wre na bilɛ mblɛ praa shie kre, na yire na kpoolo lɛ. Pra kee kre loo a pe nsra ndro nya.

8A Sɔɔl na yiri tra wa mu nyiɛlɛ nyaa mbe lawee le kre, na u fun nyiɛlɛ na, u nsraa nyaa. A bilɛ pre na u yii kɛ na mna le na u ni Damasko lam.

9U ble nununu taarɛ, na wa nya, na wa ka, na wa gbɔ.

10Kre nyjila kre na twanfun waa wa Damasko na wa a praa u yeeri Anania. Wre wra Nyiɛkpɔɔ kee nya nyiɛlɛ na, a o Tafun wre na yo u pan mbo, "Anania!" A wra kna mbo, "Ni we, ni Tafun.”

11A o Tafun wre na yo u pan mbo, "Yiri mu sɛ lete fraka wo kre na, mu sɛ wie blɔ ŋmba pe yeeri Judas wre katoo, mbe pe mu nyina Sɔɔl ŋmba u yiri Tarso na kre, mu nya na uu wa na Ni tali,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12mu nya nyiɛlɛ na na blɔ ŋmba pe yeeri Anania pan mu kɛ taa u na, mbe u nyiɛlɛ yire nyaa.”

13A Anania na kna mbo, "Ni Tafun, ni wre blɔ ŋmba kee loo lenɛɛrɛ pan. Sisam ŋga nyini u taa leele chichiele mblɛ pee wa Jerusalɛm na kre na.

14A u sɛ hlɛ shɔ sɔfue loplombo pre pan mbe paan mblɛ pe mu mɛɛ yeeri chia ŋga na kre kro yii mbe sɛ.”

15A o Tafun wre na kna mu yo u pan mbo, "Sɛ! Blɔ ŋmba wi ndro ŋmba mi titi wɔ mbe u ni mɛɛ tio mbe sɛ waŋgra leele pre, na pe ŋulo, na Israel leele kro nu.

16Mi chɔɔ mbe u nyina, kanyana nyjɛ yi fna mbe u nya ni mɛɛ kre ndra na.”

17A Anania na yiri mna sɛ le katoo ŋga nu Sɔɔl na nyi kre nu, mna sɛ kɛnyi taa u na mna kna mu yo u pan mbo, "Ni chunu Sɔɔl, o Tafun Yesu ŋmba wra uyɛ wɔ mna mu nyina mu kolo ŋga mnaa kuun kre nu kre, wre u ni tun na ni pan mu lawee mbe mu nyiɛlɛ yire nyaa, mbe Kpra Ɔumu wre pan mbe tni mu nu.”

18Titɛɛ kre nu, na yira ka pe na mbro krɔ yi, na ki yili Sɔɔl nyiɛlɛ mu to, a u nyiɛlɛ yire na nyaa a wraa nyaa. Ba wra yiri to, a pra u ndra je.

19A wra chin mna yaka cha mu le lɛɛ, a faŋga na pan. A wre na twanfɛɛnlɛ mblɛ praa wa Damasko na wa kre na tni wa mna mu chiɛri.

20Titɛɛ kre nu na Sɔɔl u Yesu kee yuu pe fninyinyi yire nu, na Yesu wi Nyiɛkpɔɔ pɔ wre.

21A leele mblɛ pra u nya mna u kee kre loo kre kro, kra pe pe kawako ni. A pra kna na peyɛ wie mbo, "Blɔ ŋmba ma wraa leele kuu Jerusalɛm na, Yesu mɛɛ ŋga ndra na kree? Hali mna yila ki na mna pan Damasko na mna, mbra paan mblɛ pee wa mna mu taa Yesu mɛɛ kre na kre yii haa mbra sɛ sɔfue loplombo pre ŋga Jerusalɛm na kree?”

22Bawa Sɔɔl na faŋga ta u dansiɛrɛ kre wraa lii kre nu kuraa mu ya, a wra tia sra na wɔ Judae mblɛ praa wa Damasko na wa kre na, na Yesu wi Kristo ŋmba Nyiɛkpɔɔ wɔ wre.

23Ble tataara yɛ kɔkro kre, Judae pre na sɛ bɔɔnri, na Sɔɔl chaa mbe gbo.

24A Sɔɔl na pe kolo kre nya, na pe u sri chia kre kooloe na lafo na blee, mbe u yii mbe gbo.

25A Sɔɔl twanfɛɛnlɛ pre na u tre chia kre mbookrɔ na kakɛɛ ni ble ka, a wra fɛ.

26Ɔga Sɔɔl na ndru mna sɛ le Jerusalɛm na kre, wraa chaa mbe sɛ chaa twanfɛɛnlɛ pre nu. A na twanfɛɛnlɛ pre kro na u fiɛ, na pe n u shɔnli na u kaari twanfun chiriri.

27Bawa Banabas na sɛ na u ni bitumblɔ pre yiɛ na, mna sɛ kee ŋga o Tafun na wɔ mu Sɔɔl nyina Damasko kolo kre na kre, na ŋga wraa wa Damasko na imi na wra Yesu kee kre yo na gbun ni kre, mna yi krɛrɛ yo pe pan.

28Ɔga kra pan ma kre, Sɔɔl na pre na tni Jerusalɛm na wa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29A wra gbun ta, na ketaan kre yuu o Tafun wre mɛɛ nu. A wraa paara na Griikie pre nyina, a wre na pre naa nyu kna peyɛ ni. A pre na kɔ na u chaa mbe gbo.

30Ŋga u ŋmbilɛ pre na ki loo kre, a pra sɛ na u ni Kaisaria na, mna sɛ yire wa, mna tia wra sɛ Tarso na.

31Fuŋga kra pan na sumifɛɛnlɛ mblɛ praa wa Judea na Galilii na Samaria na kre kro na wejinyiŋge ta, mna faŋga ta mu ya, mna tni Yesu mɛɛ na u fiɛrɛ nu. A pra li Kpra Ŋumu wre kolo na, mna na nɛɛi na yaa.

32Ŋga kra pan nyjila ka nu a Pita naa kila sumifɛɛnlɛ pre na na tro kre, wra sɛ da Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ praa wa Lida na kre na.

33Bawa wra sɛ blɔ wa da na u fuuru mu kro u dɛŋglɛ na kie pe yɛlɛ kɔɔnataarɛ, u mɛɛ na Enea.

34A Pita na kna mu yo fna wre pan mbo, "Enea, Yesu Kristo mu tra, kena yiri mu mu dɛŋglɛ yire gbeele." Titɛɛ kre nu to, a wra taan mu yiri mu yire.

35Ŋga leele mblɛ praa wa Lida na Sarɔn na wa kre na u nya kre, a pe kro na kna mna o Tafun wre kee kre shɔnli.

36Kre nyjila kre na twanfun chlɔ waa wa Jopa na u mɛɛ naa Tabita, ki nyina na safiun. Wre chlɔ ŋmba, chichie pee na ndro fooro chiɛn, kre na yi u tnumu.

37A kra pan na yire ble yire nu kre, chlɔ wre na yaa mna ku. A pra u weli mna sɛ u sniŋge abansru nyuŋgo ka nu nyjeeri.

38Ŋga twanfɛɛnlɛ pre na loo na Pita wa Lida na, haa nyjɔ kre, a pra leele shiin wɔ mu tun u pan na pe sɛ u tali mbe u pan nyaanyaa.

39A Pita na yiri a wre na leele pre na pan Jopa na wa. Ŋga Pita na le Jopa na kre, a pra nduu na u ni abansru nyuŋgo ŋga nu pra gboo wre tɛɛ kre nu. Na Tabita nɔɔlɔ lekuchiɛlɛ wa mu yire u jaara na nyɛni. A praa dodonyi na yonyi nyjɛ Tabita naa piin na pe kaan u gbugbam nyjila kre woni na leele nyina.

40A Pita na pe kro yile fimi na mna kosie kan mna nyiɛtali, mna kna mu yo gboo wre pan mbo, "Tabita yiri!" A Tabita na u nyiɛlɛ nyaa. Ŋga wra Pita yiɛ nya to, a wra yiri mu tni.

41A Pita na kɛ tini mu u yii mu u yire mu yire sholo, mna Nyiɛkpɔɔ leele pre na lekuchiɛlɛ pre yeeri, mna pe nyina u wi na u nyi.

42Leele mblɛ praa wa Jopa na kre kro na kee kre loo, a tataara na o Tafun wre shɔnli.

43A Pita na tni Siimɔn jeribaa wa katoo Lida na wa ble tataara.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 10

1Blɔ wa naa wa Kaisaria, u mɛɛ naa Kɔnelio, a wra pe Italia sojae lopom.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Wra pe lewo ŋmba wra Nyiɛkpɔɔ chin, mnaa Nyiɛkpɔɔ fiɛ, wre na u katoo leele ni kro. Wra pe ndro ŋmba wraa chichie piin na leele kaan, mna na Nyiɛkpɔɔ tali nyjila kro nu.

3Ki ble ka na kie pe nyjila taarɛ lafo na, a wra nya nyiɛlɛ na na Nyiɛkpɔɔ bituŋu wa pan mu na yuu u pan mbo, "Kɔnelio!”

4A Kɔnelio na kna mu ufun le komm a fiɛrɛ na u yii, a wra bituŋu wre wie, mbo, "Yira ŋgi yi hin ni Tafun?" A bituŋu wre na kna mu yo u pan mbo, "Nyiɛkpɔɔ mu nyiɛtalaa kre na mu chichie ŋga mu piin kre kro loo.

5Kena yiri mu ndro tun Jopa na fuŋgaami mbe u sɛ Siimɔn ŋmba pe yeeri Pita wre yeeri mbe u pan mu jaara.

6Uu wa Siimɔn jeribaa ŋmba katoo kii wa lɔɔ nyu na wa kre nu.”

7Ɔga bituŋu wre na paara u pan mu kɔ mna sɛ kre, a wra u sumifɛɛnlɛ pre shiin yeeri, mna u sojae mblɛ praa u sri kre nunu wɔ ŋmba wraa Nyiɛkpɔɔ fiɛ, mna kee yire krɛrɛ yo pe pan,

8mna pe tun Jopa na Siimɔn Pita wre pan.

9Ɔga nyiŋge na se a Kɔnelio bitumblɔ pre naa shie mna chaa da Jopa na kre, na Pita nduu nyuŋgo ndra na lafo na mbe sɛ nyiɛtali.

10Kre nyjila kre na klo Pita ta, a wraa yaka chaa mbe ka, ŋga praa yaka piin u pan kre, yiɛ na wɔ u na.

11Bawa wra nya na nyjeeri nyaa, a yira ka na pe na mbɔfiŋge yi badaaŋga, a pe ki pɔ kokoe jijirɛ na, na ki trei tra.

12Kre yira kre nu nu kre, na tra ŋga yurɛ mblɛ mu chin ŋga kroo wa ki nu, mblɛ pe fulo tra, na hanyiɛlɛ mblɛ pe tro nyjeeri kro.

13A mana ka na yo u pan mbo, "Pita, yiri mu mblɛ mu chaa gbo mu ka.”

14A Pita na kna mbo "Ɔɔnhɔn, ni Tafun! Ni n da mu yira ŋga ki n pe cheche, ŋga o fun ka tun.”

15A mana kre na ndru mu yo u pan shiin wo na mbo, "Yira ŋga Nyiɛkpɔɔ yo na ki pe cheche kre, maa shia yo na ki n fna liwo.”

16Mana kre na yo u pan ma gbee taarɛ, a pra chin mna yira kre bali mna sɛ nyjeeri.

17Ɔga kra pan ma kre, ki nsra u ndra yi. A ŋga wraa jawa na yirɛ nyjɛ wra nya nyiɛlɛ na kre nɔɔ yi ŋgi kre, na Kɔnelio bitumblɔ pre pan mu wie wie a pe pe nyina a pe pan mu yire u katoo nyu na,

18na wie mbo, "Katoo ŋga nu blɔ ŋmba pe yeeri Siimɔn Pita wre nyi kree?”

19Na Pita wa mu tni na u yirɛ yire u nya nyiɛlɛ na kre jawai. A Kpra Ɔumu wre na yo u pan mbo, "Le, Pita! Leele taarɛɛ wa mu yire fimi na na mu chaa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Kena yiri mu tii tra mbe ŋu na pre sɛ, maa shia pe li kakra, mi ni pe tun mu pan.”

21A Pita na yiri mu tii tra mna sɛ Kɔnelio leele mblɛ wra tun u pan kre da, mna pe wie mbo, "E mandiɛ hin? Mi e chaa ree?”

22A pra kna mbo, "Sojae lopom Kɔnelio, blɔ ŋmba u fraka, mu na Nyiɛkpɔɔ fiɛ, mu pe ndro ŋmba uu mɛɛ chichie ni Jopa leele tra nu kre, wre Nyiɛkpɔɔ bituŋu cheche wa na uyɛ wɔ mu nyina mna yo u pan na u ti pe paan mu yeeri mbe mu sɛ u katoo mbe u sɛ mu nyu kee loo.”

23A Pita na le na pe ni katoo, mna pe le mu pe ŋga lawee a pra sni. A nyiŋge na se, a pre na Pita na yiri mu to kolo. A sumifɛɛnlɛ mblɛ praa wa Jopa na wa kre plɛ na sɛ u tɛɛ.

24Ki nyisee na, a Pita na leele pre kro na le Kaisaria na. Na Kɔnelio chin na pie pan a wra u sele leele na u nɔɔlɔ mblɛ pra mbra u na kro yeeri a pe kro na pan mu tni na Pita sri.

25Ɔga Pita na yili a Kɔnelio na u yiɛ nya to, a wra yiri mu sɛ kosie kan u yiɛ.

26A Pita na kɛ le u nu mna u yire mna yo u pan, mbo, "Yiri! Ndro wi mi chɔɔ na ŋu wi.”

27Ɔga wre na Pita na yire wa mna paara chiɛri kre, a wra le katoo lam, mna lenɛɛrɛ nya na pe fni wa tataara.

28A Pita na kna mu yo pe pan mbo, "Yire titi e chin na ki n kolo ni na Juda ndro we uyɛ wru mbe mbra waŋgra ndro na, ndee na we sɛ waŋgra ndro lawee. La, mi rɛ, Nyiɛkpɔɔ u ni nyina na mbaa shia yo ndro wa pan na u pe lewaa ndee u n pe cheche.

29Kre ki tia ŋga e leele tun ni pan, a ni n je, a ni pan kre. Kena kee ŋga na e leele tun ni pan kre, e ki yo ni pan.”

30A Kɔnelio na kna mbo, "Kie pe ble jijirɛ yi ŋga, imi nyu, na nii wa mu na nyiɛtali ni katoo mna, kie pe nyjila taarɛ lafo na. Ɔga mbe nya na blɔ wa dodoŋgi fiŋge prupru le mu pan mu yire ni yiɛ.

31A blɔ wre kna mu yo ni pan mbo, 'Kɔnelio, mu nyiɛtalaa na mu chichie nyjɛ mu pini yire kro le Nyiɛkpɔɔ ndie.

32Kena ndro tun mbe u sɛ Jopa na, mbe sɛ blɔ ŋmba pe yeeri Siimɔn Pita wre wru mbe pan mu jaara. Uu wa mu tni lɔɔ nyu na Siimɔn jeribaa wre katoo.’

33Titɛɛ kre nu, a ndaa yiri mu leele wɔ mu tun mu pan, a mu n je, a mu ki loo mu pan kre. Kena fuŋgaami ŋga o kro fni Nyiɛkpɔɔ wre yiɛ, na kee ŋga u yo na mu paan yo o pan kre sri.”

34A Pita na kna mna paara pe pan, mbo, "Kpra na ni chin na Nyiɛkpɔɔ na ndro yiɛ le mbe chiin u kala pe,

35la, mu sɛ su waŋgra ŋga nu kro, ŋu ŋmba mu u fiɛ, mu na ŋga ki fraka piin kre, we mu shɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36E chin kee ŋga ni Nyiɛkpɔɔ na sɛ Israel leele pan kre, na wejinyiŋge kee wa Yesu Kristo wre nu. Wre wi ndro kro kro Tafun.

37Kre kee ŋga pra yo mu tro Judea tra nu kre, Galilii na pra ki nɔɔ hle. A nyjila ŋga nu Jɔn na ndrɛ je kee kre yo kre kɔkro kre,

38imi na Nyiɛkpɔɔ na Yesu ŋmba wra yiri Nazrɛt na wre wɔ mna u ŋga jaŋga na Kpra Ɔumu wre, a wraa kila na chichie pini na mblɛ Sutna tɔɔra kre trai. Ɔgi ndra na hin? Na Nyiɛkpɔɔ wa u kro.

39A wre lɛ kee nyjɛ wra pe Jerusalɛm na, na Judea tra nu wa kre kro dansiɛfɛɛnlɛ. A wre Yesu chɔɔ pra kɔ mu hlu kaan kre na mna u gbo kre.

40Wre Nyiɛkpɔɔ na nyi u ble taarɛ ble na, mna tia a wra uyɛ wɔ kama mna nyina.

41A waŋgra ŋga kro ma kra u nya, la, u dansiɛlifɛɛnlɛ mblɛ Nyiɛkpɔɔ wɔ mu tɛɛ kre, pre lɛ wre mblɛ u kunnyiɛ kɔkro kre wre na wre na chaa mna li, mu gbɔ kre.

42Wre u o tun na o sɛ ketaan kre yo mbe leele nyina, mbe u dansiɛrɛ li na wre wi ŋmba Nyiɛkpɔɔ wɔ na u pe ŋmaafɛɛnlɛ na gboolo kro kpra kunfun.

43Wre dansiɛrɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ kro lii na, ndro ŋmba we u shɔ mbe li kre, ufun we yire u mɛɛ kre na mbe sisam tinkɛɛ ta.”

44Ɔga Pita naa yire kee nyjɛ yuu pe pan kre, titɛɛ kre nu a Kpra Ɔumu wre na pan pe mblɛ praa kee kre ndru kre nu.

45A kra Juda leele shɔnlifɛɛnlɛ mblɛ pra sɛ Pita tɛɛ kre pe kawako ni, na Nyiɛkpɔɔ waŋgra leele pre kuraa ŋga Kpra Ɔumu wre na.

46Ɔgi ndra na, na pe loo a waŋgra leele pre na yolo fɔnyi yuu, na Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ. Bawa Pita na kna,

47mbo, "Kena ndro we jaa kolo tɔ na mbaa leele mblɛ pe Kpra Ɔumu ŋmba ta na wre lɛ ŋga ndrɛ jee?”

48A wra tia pra pe ndrɛ je mna le o Tafun wre mɛɛ nu. Ɔga kra pan ma kre, leele pre na u tali na u tni pe jaara ble shiin yɛ.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 11

1Ɔga kra pan ma kre, bitumblɔ pre na shɔnlifɛɛnlɛ mblɛ praa wa Judea na kre na loo na waŋgra leele pre Nyiɛkpɔɔ ketaan kre shɔnli na.

2Kra tia ŋga Pita na ndru mu pan Jerusalɛm na kre, Judea leele shɔnlifɛɛnlɛ pre na sɛ u yiɛ gbun,

3na, "Mni a mu sɛ leele mblɛ pe n pe Judae a pe n pe fɛnyi knumu lawee mu chaa mu li na pe ni hin?”

4A Pita na chin mu yire wa, mna pe nyina ki nɔɔ nununu,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5mbo, "Ki ble ka ndaa wa Jopa na, na nyiɛtali, ba ndaa nya nyiɛlɛ na, na yira ka pe na mbɔfiŋge yi badaaŋga, a pe ki pɔ ki kokoe jijirɛ na mna yiri nyjeeri mna tii tra mu to ni yiɛ tata.

6Ŋga ndaa ki le chiriri kre, na yurɛ mblɛ pee wa tra ŋga na kro plɛɛ wa ki nu, puɛ yurɛ, na hanyiɛlɛ, na yurɛ mblɛ pe fulo gbun na kro ni.

7Bawa ndaa loo na mana ka yuu ni pan mbo, 'Pita, yiri! Ta kuu mna kaa!'

8A ndaa kna mu yo mana kre pan na, 'Ɔnhɔn, ni Tafun, yira ŋga pe fun na yira ŋga ki n pe cheche n da mu le ni nyuu tun.'

9A mana kre na ndru mu yo ni pan shiin wo na, mbo, 'Yira ŋga Nyiɛkpɔɔ yo na ki pe cheche kre, maa shia yo na ki n fna liwo.'

10A kra pe ma gbee taarɛ, a pra ndru mu yira kre tini mu sɛ nyjeeri.

11Kre nyjila kre nu, na pe bilɛ taarɛ plɛ tun ni pan, mu yiri Kaisaria na, a pe pan mu yire ni katoo nyu na.

12A Kpra Ŋumu wre na yo ni pan na ni yiri mbe sɛ, mbaa shia pe jawa na leele mblɛ pe n pe Judae lɛ. Ni wolo kɔɔnanu mblɛ, pre pra sɛ ni tɛɛ a o na sɛ le blɔ wre katoo.

13A blɔ wre na o nyina imi na Nyiɛkpɔɔ bituŋu wre na uyɛ wɔ mu u nyina u katoo, mna yo u pan na u ndro wɔ mbe u sɛ Jopa na mbe sɛ Siimɔn Pita yeeri mbe u pan.

14Mbo wre we ketaan ŋga kie ŋu na mu katoo leele ŋga ŋmaa kre yo mu pan.

15Ŋga ndaa yiri mu yire mbe paara to, a Kpra Ŋumu wre na pan pe nu, imi Kpra Ŋumu wre na pan mu le o nu jle kre.

16Bawa ndaa kee ŋga o Tafun Yesu na yo kre sɔɔnri na, nyumu ni Jɔn naa leele ndrɛ jee, a yire rɛ, Kpra Ŋumu wre ni mbe e ndrɛ je.

17Kena na Nyiɛkpɔɔ wre u leele mblɛ pe n pe Judae pre ŋga Kpra Ŋumu wre, imi wra o ŋga u wi, nyjila ŋga nu o na o Tafun Yesu Kristo wre shɔnli kre waa, kena mi wi ŋmbi na mbe jaa Nyiɛkpɔɔ tɔ kolo hin?"

18Ŋga pra loo ma kre, a pe nyu na ku. A pra kna na Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ, mbo, "Kena Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pe n pe Judae pre ŋga jawala mbe pe chinɛ mbe ŋmaa ta na."

19Nyjila ŋga nu prara kpɔɔ ŋga nu pra Stefano gbo kre na pan kre, shɔnlifɛɛnlɛ pre na nyina mna sɛ tni tni Foinika na Kipro na Antokia na, mna na ketaan kre yuu Judae pre chiin pan.

20A la, pe plɛ na pe Kiproe na Kirenie ŋga praa paan Antokia na wa kre, a praa o Tafun Kristo wre ketaan kre yuu na Griikie pre nyina.

21A Nyiɛkpɔɔ na ya pe na, a leele tataara na shɔnli, mna kna mu taa o Tafun Yesu wre kee kre na.

22Kre kee ŋga na le shɔnlifɛɛnlɛ mblɛ praa wa Jerusalɛm na kre ndie. A pra Banabas wɔ mna tun Antokia na wa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Ŋga wra sɛ le mna nya imi Nyiɛkpɔɔ na nyu pe na kre, u yiɛ na shɔ. A wra pe gbeŋmba mna yo pe pan na, pe jawala nunu ŋga kia jaa jɔŋgɔ wru mbe tni na o Tafun wre ni kpra ni.

24Banabas na pe lewo chichie ŋmba nu Kpra Ŋumu wre na shɔnlie na nyi. A leele tataara na pan mu ya o Tafun wre shɔnlifɛɛnlɛ pre na.

25A Banabas na yire wa mna sɛ Tarso na mna sɛ Sɔɔl haa cha.

26Ŋga wra hɛ u nya kre, a wra pan na u ni Antokia na wa. A pra tni sumifɛɛnlɛ pre ni yɛlɛ nyu mna leele tataara nyina Nyiɛkpɔɔ kee kre. Kena Antokia na wa pra klu mu twanfɛɛnlɛ pre ŋga mɛɛ mbo, "Kristofɛɛnlɛ".

27Yire ble yire nu kre, Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ plɛ na yiri Jerusalɛm na mna pan Antokia na wa.

28Bawa pe nunu ŋmba praa yeeri Agabɔs na yiri mna yire Kpra Ŋumu wre na mna yo na, klo badaaŋga we to waŋgra kro nu. Kre klo ŋga ka kra to nyjila ŋga nu Klaudio na ŋunumu li kre.

29A shɔnlifɛɛnlɛ pre na pe jawala pe na pie yirɛ cha nununu mbe Kristofɛɛnlɛ mblɛ pee wa Judea na kre chese, imi na pie ja, mbra pe le.

30A pra yirɛ yire wɔ mna Banabas na Sɔɔl tun na yi ni, na pe sɛ loplombo pre pee wa Jerusalɛm na kre ŋga.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 12

1Kre nyjila kre nu Ŋunu Hɛrodi na yiri mna shɔnlifɛɛnlɛ pre plɛ fiŋge imi na kra fna,

2mna Jɔn chunu Jemisi gbo na brɔfiɛn ni.

3Ŋga Hɛrodi na nya na kee kre wra pe kre tna Judae pre pan kre, wra tia pra sɛ Pita yii na, na kre nyjila kre pe pe Klɛntro ble yire lii.

4Kre ndra na wra tia pra sɛ u le nyuŋgo, mna u wru mu le sojae feko jijirɛ kɛɛ, pra u sri. Feko biaa nu praa leele jijirɛ. Hɛrodi na u jawala pe na, na pe Klɛntro ble yire li mu kɔ kre, mbe u u wru mbe Judae pre ŋga mbe pe u kala li.

5Kra tia Pita naa wa nyuŋgo wa, a la, shɔnlifɛɛnlɛ pre na sɛ nyiɛtalaa kpɔɔ nu mna u ŋga.

6Ŋga kra kro ble nunu ŋga Hɛrodi na tɛɛ mbe paan Pita wɔ mbe u kala li kre, ki blee na Pita wa mu sni sojae shiin lalaa, a pe jlɔnyi tɛɛ mu u pɔ, a lawee kre shiefɛɛnlɛ wa mu yire yire krɔ kre nyu na na u sri.

7Titɛɛ kre nu na Nyiɛkpɔɔ bituŋu ŋmba u yire u jaara, a nyuŋgo kre lam fniŋge poŋgo na kaniɛ ni pe le wa. A wra Pita gbun mu nyi mbo, "Yiri nyaanyaa!" Titɛɛ kre nu to, a jlɔnyi nyjɛ ni pra u pɔ kɛnyi na kre na pile mu wo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8A Nyiɛkpɔɔ bituŋu wre na kna mu yo u pan mbo, "Muyɛ grere, mu mu kpawrɛ le." A wra uyɛ kna. A wra ndru mu yo u pan mbo, "Mu yoŋgo wru ɛ, mu taa ni na.”

9A Pita na yiri mna taa u kro. Kre nyjila kre krɛrɛ na u n chin na keyɛŋgɛ ki piin wra jawa na yirɛ u nyaa nyiɛlɛ na.

10A pra shiefun ŋmba wra yiɛklu kre tro mu shiin wo wre tro mna pan mu da tɔɔnrɔ krɔ kre na, mna mu tro mbe to lete na kre na. Titɛɛ kre nu, na kre titi nyaa kiyɛ. A pra yili fimi na mna to lete kre na na shie to, a Nyiɛkpɔɔ bituŋu wre na fun u yiɛ na.

11Bawa Pita yiɛ na chin mu chieri u na, a wra kna mbo, "Fuŋga ni chin na Nyiɛkpɔɔ u u bituŋu tun na u pan mbe ni wɔ mbe yili Hɛrodi kɛɛ, na kee nyjɛ Judae wra ni pe nu.”

12Ŋga Pita yiɛ na chieri u na wa kre, a wra sɛ Maria katoo, ŋmba pɔ na wi Jɔn ŋmba praa yeeri Marko wre. Na kre katoo kre nu shɔnlifɛɛnlɛ pre tataara sɛ fni na nyiɛtali.

13A Pita na sɛ pe jlonwee nyu krɔ kre koori, a bichable tnu wa (U mɛɛ naa Roda) na pan mbe krɔ kre nyaa.

14Ŋga wra da krɔ kre na mna Pita mana loo kre, ki yɛshɔɔrɔ ndra na u nsra krɔ kre nyaa, a wra fɛ mna sɛ yo shɔnlifɛɛnlɛ pre pan mbo, "E le! Pita wa mu yire krɔ kre kro.”

15A pra kna mu yo bichable wre pan mbo, "Tɔɔlɔ mu tɔɔlɔ kre." A wra je, mbo, "Yɛŋgɛ na ni nyi." A pra kna, mbo, "Kena u ndile yi hin.”

16Na Pita wa mu yire na krɔ kre koori, a pra sɛ krɔ kre nyaa, na Pita wi yɛŋgɛ, a kra pe pe kawako ni mu tro.

17A Pita na kɛ wa pe pan, na pe pieri. A wra yire wa mna pe nyina, imi na o Tafun wre na sɛ u wɔ nyuŋgo wa kre krɛrɛ yo pe pan. A wra kna mu yo pe pan na pe sɛ kee yire krɛrɛ yo Jemisi na shɔnlifɛɛnlɛ hamblɛ pre pan. A Pita na yili wa mna sɛ ndoo ka nu.

18Ŋga nyiŋge na se, a sojae mblɛ praa lawee kre sri kre na yiri mu Pita cha mu la kre, pra nyjira peyɛ nu, na jawa na yira ŋgi ki Pita wru hin?

19Ŋga Hɛrodi na kɔ mu Pita cha mu la kre, a wra shiefɛɛnlɛ pre wie imi na ki le, mna tia pra pe gbo. A Hɛrodi na kɔ mu yiri Judea na mna sɛ tni Kaisaria na.

20Kra kɔ mu pan na Hɛrodi krɔ na kun na Tiro leele na Sidon leele ni. A yire chiɛ shiin nyjɛ leele na nyu nunu wru mna sɛ to ŋunu katoo wa lopom paa wa na, u mɛɛ naa Blastom mbe u sɛ Hɛrodi tali pe pan. Yaka ma kra tia, na pre leele pre rɛ, na ŋunu wre tra na pe sro taa na lii.

21Ŋga ble ŋga pra tɛɛ mbe kala kre yo kre na da kre, Hɛrodi na u ŋunumu dodoŋgi le, mna sɛ tni u jɔɔn na, mna paara leele pre pan.

22A leele pre pra fni wa kre kro naa gble, mbo, "Aa! Nyiɛkpɔɔ u paara kre, ki n pe lewo mana yi.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Titɛɛ kre nu wa to, a Nyiɛkpɔɔ bituŋu na pan mna tia a yira na Hɛrodi gbun, a wra yaa. Ŋgi na, wra Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge kre wru. A kra tia a dɔmblɔ na yili u nu mna u ka mu gbo.

24A la, Nyiɛkpɔɔ kee kre na nyina mna chirɛ.

25Ŋga Banabas na Sɔɔl na pe tnumu kɔ Jerusalɛm na wa kre, a pra ndru mu yili wa, mna Jɔn, ŋmba praa yeeri Marko kre wru mu ya peyɛ na, mna sɛ Antokia na.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 13

1Sumifɛɛnlɛ pre praa wa Antokia na kre, Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ na ketaan kre nyinafɛɛnlɛ naa wa pe nu. Banabas Siimiɔn, ŋmba praa yeeri lewɔɔ kre na Lusio ŋmba wra yiri Kirene na kre, na Manean ŋmba pra wre na Ŋunu Hɛrodi chaa mu pɔɔri katoo nunu nu kre, na Sɔɔl, pe kro naa wa wa.

2Ŋga praa wa wa na Nyiɛkpɔɔ sumi na ble funi kre, a Kpra Ŋumu wre na yo pe pan mbo, "E Banabas na Sɔɔl wɔ e ni ŋga mbe pe sɛ tnumu ŋga na ni pe yeeri kre tun mbe ni ŋga."

3Ŋga kra pan ma kre, pra blefuɔn na nyiɛtalaa wru mna kɛnyi taa taa pe na, mna pe wa kolo a pra sɛ imi na Kpra Ŋumu wre na yo pe pan kre.

4Ŋga Kpra Ŋumu wre na pe tun kre, a pra sɛ Seleukia na, mna yiri wa mna sɛ krɔ bali mu sɛ Kipro, epo lalaa waŋgra kre na.

5Ŋga praa shie mna da Salami na kre, a pra tii wa mna Nyiɛkpɔɔ kee kre yo Judae pre fninyinyi yire nu wa. Na Jɔn ŋmba praa yeeri Marko wre wa mu ya pe na.

6Ŋga pra epo lalaa tra kre kila mna sɛ da Pafo na kre, bawa pra Judae wo kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun, dobodobofun wa da, u mɛɛ naa Baryesu.

7Wre wraa wa mna mbra waŋgra lopom Sergio Pɔlos kachiŋu wre na. Wre waŋgra lopom ŋmba wra Banabas na Sɔɔl yeeri, mnaa chaa mbe pe Nyiɛkpɔɔ kee yo mbe u loo.

8Kre Baryesu ŋmba pra ndru na yeeri Elima Griikie yolo nu, a wraa dobodobo woni na pe nyu kaanri, mbe lopom wre wa pe ketaan kre shɔɔli.

9Bawa Sɔɔl ŋmba praa yeeri Pɔɔl wre, ŋmba nu Kpra Ŋumu wre na nyi kre na blɔ wre le dumm,

10mna kna mbo, "Ŋu Sutna pɔ. Ŋu ŋmba mu kee chichiefun na kala fnɛ na leele fana, ma Nyiɛkpɔɔ kofrakaa kre fɛɛlɛɛ tii?

11Le, o Tafun wre we kɛ laa mu na mbe mu fun nyiɛlɛ na, mbe ma yila nya mbe sɛ su nyjila ŋga wre titi chaa nu." Titɛɛ kre nu to, na lawee pe u yiɛ na suu, a lawee na wɔ u yiɛ na a wra kaari fuun, mnaa ndro chaa mbe u u yii kɛ na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ŋga abani lopom wre na kee nyjɛ nya ma kre, o Tafun kee kre na pe u pan kawako ni mu tro, a kra tia a wra shɔnli.

13A Pɔɔl na u wolo pre na yili Pafo na mna tni krɔ nu mna sɛ Perge ŋga kii wa Pamfilia tra na kre na. Bawa Jɔn Marko na pe ti wa mna ndru mu sɛ Jerusalɛm na.

14A pra yili Perge na wa mna tro mu sɛ Antokia ŋga kii wa Pisidia tra nu kre na. Ŋga pe wuuble na to kre, a pra sɛ Judae fninyuŋgo wa mna sɛ tni.

15Ŋga pra pe Mbose mbra yire tɔɔnri mna Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ hlɛ yire tɔɔnri mu kɔ kre, a fninyuŋgo wa loplombo pre na tia pra hɛ pe wie mbo, "O wolo, na ee wa na kee ka ni mbe paaraa leele pre nyina kre, ee jaa paara."

16Bawa Pɔɔl na yiri mu yire, mna kɛ wa pe pan mbo, "Israel bilɛ na yire mblɛ e n pe Judae mblɛ e Nyiɛkpɔɔ fiɛ, e ni kee ŋga loo.

17Nyiɛkpɔɔ ŋmba Israel leele sumi kre, wre wra o tolɛɛlɛ wɔ mna pe pe lekpɔɛ nyjila ŋga ni praa wa Egypt na kre, mna u jaŋga tɛɛ mna pe wɔ pe tnimu kre nu.

18A pra ndikana pe u na, ande wra pe dumbrɛ yɛlɛ fuloe shiin fimi tra kre nu.

19Ŋga pra sɛ da Kenaan tra nu kre, Nyiɛkpɔɔ na tia a pra waŋgra nununu kɔɔnashin kla wa. A wra tra yire wru mu pe ŋga.

20Kre kɔkro, a Nyiɛkpɔɔ na pe ŋga yɛkulo mna sɛ su Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun Samuel na, yɛlɛ lafɛɛ jijirɛ na fuloe shiin na kɛ nyu na.

21Kre nyjila ŋga kɔkro kre, a pra Nyiɛkpɔɔ tali na u pe ŋga ŋunu. A Nyiɛkpɔɔ na pe ŋga Sɔɔl, Kish pɔ, ŋmba wra yiri Benjamin sele nu kre, a Sɔɔl na pe ŋunumu li yɛlɛ fuloe shiin.

22Ŋga Nyiɛkpɔɔ na Sɔɔl yire jɔɔn kre na kre, a wra tia pra Devid tɛɛ ki na, ŋmba dansiɛrɛ Nyiɛkpɔɔ na li mna yo mbo, 'Ni nya na Devid, Jɛsi pɔ wre, pe ni loloŋgo ndro, ŋmba we kee nyjɛ ni chaa pe mbe ni ŋga.'

23Wre Devid ŋmba kɛ leele na Nyiɛkpɔɔ yire mu Israel leele ŋga Yesu, ŋmaashɔfun ŋmba nyu wra le kre.

24Ŋga Yesu nsra ta mu u tnumu nɔɔ hle kre, na Jɔn klu mu na jawala chinɛɛ na ndrɛ jee kee kre yuu Israel leele kro pan.

25Ŋga Jɔn naa shie mbe sɛ tnumu kre nyu le kre, wra pe wie mbo, 'E jawa na mi wi ŋmaashɔfun wre ree? Mi ma, la, uu wa ni kro na paan, a mi n fna na u kpawrɛ kuraa na mbe kɛ taa yi na.'

26Kena ni wolo Israel leele, yire Abraham kɛ leele, na yire mblɛ e n pe Judae mblɛ e Nyiɛkpɔɔ fiɛ kre, wre na yire kro pe nyina kolo ŋga na oo tro mbe ŋmaashɔmu kre ta.

27A na Jerusalɛm leele na pe loplombo pre nsra chin na pe ŋmaashɔfun wi, ndee mna kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na yo mu tɛɛ, a praa yi tɔɔnri nyjila kro nu wuuble kre nɔɔ loo. Kre ndra na, pra u gbun kumu pimi ni, imi na pra ki nyunɔ mu tɛɛ fa na kie pe kre chɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28A nde pe nsra pimi kee chiriri ka ta mna u taan, na ki fna mbe u ku, nde pra je mna yo Pilato pan na u u gbo.

29Ŋga pra u pe krɛrɛ mu kɔ imi na pra ki nyunɔ fa mu yo kre, a pra u laa kaan kre na mna sɛ u le dnɛwee ka nu.

30A Nyiɛkpɔɔ na u nyi mna yili kumu nu.

31A wra uyɛ wɔ ble tataara nu mna wre na mblɛ pra yiri Galilii na mna sɛ Jerusalɛm na kre nyina. Pre lɛ u dansiɛfɛɛnlɛ mu waŋgra kro ŋga.

32Kena e chin na fa kre Nyiɛkpɔɔ na u nyu yo o tolɛɛlɛ pre pan. A u Yesu nyi mu yili kumu nu mu li u nyu kee kre na. Kre kee o pan mbe yo e pan kre, imi na pra ki nyunɔ mɛɛ hlɛ kre nu, ndra shiin wo kre nu kre, mbo, 'Ni pɔ wi ŋu, a aŋga ni mu se.’

34A ŋga kra nyina na ŋga Nyiɛkpɔɔ u nyi kre, na wa fɔɔn na kre, a pra ki nyunɔ mu tɛɛ na, 'Mbe mu ŋga faŋga na dwamu cheche ŋga ndaa Devid ŋga kre.’

35Kre ndra na wra yo Mɛɛ Hlɛ kre nu lawee fɔŋgɔ nu na wa ti mbe u Ndro Cheche wre fɔɔn wee.

36La, Devid ŋmba pan Nyiɛkpɔɔ na kee nyjɛ yo kre, wra sumi imi na kra fna Nyiɛkpɔɔ pan. A wra kɔ mu ku, a pra sɛ u le lawee ŋga nu pra u lɛɛlɛ le kre, a wra fɔɔn.

37La, ŋmba Nyiɛkpɔɔ nyi mu yili kumu nu kre, u n ja mu fɔɔn.

38Kena ni wolo, e ja e chin na wre Yesu ŋmba na ki nyaari a o na sisam tinkɛɛ kre kee yuu na e nyina kre.

39A u jaŋga nu ŋu ŋmba mu u shɔɔli kre, mu mu sisam tinkɛɛ ta yira kro haa, ŋga Mbose mbra wa jaa pee mu ŋga.

40Kena e eyɛ le chichie mbe kee yire Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre yo mu tɛɛ kre waa shia pan e na.

41Mbo, 'Kena e le, yire mblɛ e pna Nyiɛkpɔɔ kee ni, kie e pe kawako ni mbe e ku. Ŋgi na? Ni kee pe e nyjila ŋga nu, ŋga yaa shɔɔli hali na pe ki yo e pan.' “

42Ŋga Pɔɔl na Banabas na yili pe sumindoo wa mbe sɛ kre, a leele pre na pe tali na pe paan paara mbe pe nyina wuuble ŋga kie pan kre nu.

43Ŋga pra paara mna kɔ mbe nyina kre, a Judae pre na leele mblɛ pe n pe Judae mblɛ praa wa Judea sumiɛ kre nu kre tataara na taa Pɔɔl na Banabas kro, a pra sɛ paara mu pe jaari na pe tni Nyiɛkpɔɔ dumiɛ kre nu.

44Ŋga pe wuuble na ndru mu to na kre, chia kre leele pre nɛɛrɛ na sɛ fni mbe Nyiɛkpɔɔ kee kre loo.

45Ŋga Judae pre na lenɛɛrɛ pre nya ma kre, kra pe pe yɛnyiɛ, a pra sɛ na paara na Pɔɔl kee yire wraa yuu na leele pre nyina kre lii kakra, na paara na u tɛɛlɛ.

46Bawa Pɔɔl na Banabas na paara pe pan gbuntitirem ni, mbo, "Kaa ki fna mbe ketaan kre, mbe o na klu mbra ki yo yire Judae pan tun. La, mu yire ŋga e kee kre je, mu

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nyina na e n fna blenyini ŋmaa kre nu kre ndra na, ki tia oo kna mbe sɛ kee kre ni leele mblɛ pe n pe Judae pre pan.

47Pan o Tafun wre na paara mu yo o pan mbo, 'Ni e wɔ mbe e pe leele mblɛ pe n pe Judae pre kaniɛ, na e sɛ waŋgra ŋga nyukɔɔnrɔ na, mbe pan na pe ni ŋmaashɔmu kre nu.' “

48Ŋga leele mblɛ pe n pe Judae pre na ki loo ma kre, pe yiɛ na shɔ a pra tia Nyiɛkpɔɔ kee kre yiɛ na yili. A pe mblɛ o Tafun na wɔ mu le ŋmaashɔmu kre nu kre na shɔnli.

49Ŋga kra pan ma kre, Nyiɛkpɔɔ kee kre na kpali mu tro tra kre nu kro.

50A Judae pre na wɛɛri waŋgra chiɛlɛ loplombo Nyiɛkpɔɔ fiɛfɛɛnlɛ na chia loplombo pre na, a pra prara kanyaa le Pɔɔl na Banabas nu mu pe ni mu yili tra kre na.

51A pra yili tra kre na mna pe jeelee lam tra pɔ mu wo wa mbe ki pe sisam dansiɛrɛ li. A pra sɛ Ikoniɔm na.

52La, twanfɛɛnlɛ pre pra kro Antokia na kre na yɛshɔɔrɔ ta, a Kpra Ŋumu wre na pe nyi.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 14

1Ŋga pra le Ikoniɔm na wa kre, a Pɔɔl na Banabas na ndru mna sɛ le Judae pre fninyuŋgo ka nu wa mna ketaan kre yo na. A Judae pre na mblɛ pe n pe Judae pre tataara na kee kre shɔnli.

2A Judae ndikambla mblɛ praa wa wa kre na kanyaa le leele mblɛ pe n pe Judae pre nu mna pe ŋga jawala fɔɔn shɔnlifɛɛnlɛ pre haa.

3A Pɔɔl na Banabas na tni chia kre na mna mu, mna gbuntitirem tɛɛ mna o Tafun wre kee kre paara. A o Tafun wre titi na u kee kre praa yuu kre dansiɛrɛ li, mna yire pe na mna kawako kee pe tataara wa.

4Ŋga kra pan ma kre, chia kre leele pre na peyɛ yɔ shiin, a plɛ na taa Judae pre kro, a plɛ naa wa bitumblɔ pre kro.

5A kra pan na leele mblɛ pe n pe Judae pre na Judae pre na pe loplombo kro na pe jawala pe na pe shie sɛ Pɔɔl na Banabas fiŋge mbe pe waari na dnɛ ni.

6A pra ki chin mna fɛ mu sɛ Listra na Dɛbi na seechiɛ nyjɛ yii wa Lakonia tra nu kre na.

7A pra tni wa mnaa ketaan kre yuu.

8Kre nyjila kre, na fna blɔ waa wa Listra na wa, mu fuuru mu yire u bimi, ki tia u nsra da mu yiri mu nyaari.

9Ŋga wra loo na Pɔɔl ketaan kre yuu kre wra ndie tɛɛ na kee kre ndru, a Pɔɔl na u le dumm mna nya na shɔnlie wa u nu na we saanla.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10A Pɔɔl na fuu mna yo mbo, "Le, yiri mu yire sholo!" To, a blɔ wre na taan mu yiri mu yire na nyaari.

11Ŋga lenɛɛrɛ pre na kee ŋga Pɔɔl na pe kre nya kre, a pra kna na yuu Lakonia yolo nu mbo, "Wolo, sɛɛnlɛ yi yɛ kna leele mu pan mu chaa mu tni o nu."

12A praa Banabas yeeri Zeus, pe sɛɛn ka mɛɛ na, mna Pɔɔl ŋga Hɛmɛs, na Pɔɔl rɛ, na wre wi pe paarafun, kena pra wre mɛɛ tɛɛ pe sɛɛn ŋga kraa paara kre na.

13A Zeus ŋga nyuŋgo kraa wa chia kre nyu na kre kɔmfuɔ na sɛ nablɛm yii na toto nyjɛ pe pɔ ni, mna pan na yi ni chia nyu na wa na chaa mbe wre na lenɛɛrɛ pre u gbo mbe sra wɔ.

14Ŋga Pɔɔl na Banabas na kee kre loo kre, kra pe yaa kuraa mu tro, a pra pe dodonyi tini mu knumu peyɛ na, mna gble fɔɔri mu le, mna tin mna sɛ le lenɛɛrɛ pre nu.

15Mbo, "Bilɛ e le, mni a e na piin ma hin? Leele lɛ wre chɔɔ na yire lɛ, a o pan na ketaan kre yuu e pan na e laa sɛɛnlɛ wɛɛ nyjɛ kro, e pan e taa Nyiɛkpɔɔ ŋmba wa ku wre kro. Wre u nyjeeri na tra gbeele, na epo na yirɛ nyjɛ yii wa yi nu kro ni.

16Nyjila ŋga ki pan mu tro kre, wre wra waŋgra leele kro ŋga kolo na pra tro kolo ŋga pre titi chaa na.

17A nde wra tia pra chin na uu wa na pe pini chichie, na pe kaan nyumu na nyjila ŋga nu sro paan, na pe kaan sro na yɛshɔɔrɔ pe lolonyi nu."

18Ŋga Pɔɔl na Banabas na yire kee nyjɛ yo leele pre pan a pra loo kre, kre ni pra ja mna leele pre sɔɔnrɔ gbo chiɛri, a pra sra kre wɔɔ ti.

19A Judae plɛ na kɔ mu yiri Antokia na Ikoniɔm na, mna pan Listra na wa, mna pan mu paara mu leele pre gbee a pra Pɔɔl waari na dnɛ ni, mna yo chiin u ku, mna u fulo mna sɛ u wa chia kre mbookrɔ.

20Ŋga twanfɛɛnlɛ mblɛ praa wa wa kre na sɛ Pɔɔl kun mu le lalaa kre, a wra yiri mna le chia lam. Ŋga nyiŋge na se kre, a wre na Banabas na sɛ Dɛbi na.

21Ŋga pra sɛ ketaan kre yo wa kre, pra twanfɛɛnlɛ tataara ta wa mblɛ pra pe jawala chinɛ. A Pɔɔl na Banabas na ndru mna sɛ Listra na Ikoniɔm na Antokia na,

22mna sɛ gbeŋmbaa le twanfɛɛnlɛ mblɛ praa wa wa kre nu, na pe tni shɔnlie kre nu, mna pe nyina na oo kala nya tataara mbe chiin sɛ Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu.

23Bawa Pɔɔl na Banabas na loplombo wɔ wɔ mu tɛɛ tɛɛ pe suminyinyi yire nu. Mna blefuɔn na nyiɛtalaa wru mna pe wru mu le o Tafun ŋmba pra shɔnli wre kɛɛ.

24Ŋga pra yiri wa kre, a pra tro Pisidia tra nu mna sɛ to Pamfilia tra na.

25A pra ketaan kre yo Pɛge na, mna yire wa mna sɛ Atalia na.

26Ŋga pra yiri wa kre, a pra krɔ wru mna ndru mu sɛ Antokia na, chia ŋga na pra pe wru mu le Nyiɛkpɔɔ kɛɛ a pra chin mu sɛ kre na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Ŋga pra le kre, a pra shɔnlifɛɛnlɛ pre kro fni titɛɛ, mna kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ na pe tɛɛ mna pe yire krɛrɛ yo pe pan, na imi na Nyiɛkpɔɔ hɛ shɔnlie kolo nyaa mu leele mblɛ pe n pe Judae pre ŋga.

28A pra tni twanfɛɛnlɛ pre ni Antokia na wa mna mu.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 15

1Nyjila ŋga nu Pɔɔl na Banabas naa wa Antokia na kre, bilɛ plɛ na yiri Judea tra nu mna pan wa, mna na shɔnlifɛɛnlɛ pre nyina na fɔŋga pe taa Mbose paala yire na mbe pe pe fɛnyi knumu, kre pie chiin pe ŋmaa shɔ.

2A Pɔɔl na Banabas na pre na ki kakra li paa mna peyɛ wie kee bɛɛlɛ tataara mna sɛ yiɛ. Ŋga kra pan ma kre, a pra leele plɛ wɔ mna ya Pɔɔl na Banabas na, na pe sɛ Jerusalɛm na mbe sɛ kee kre yiɛ cha chiriri bitumblɔ pre na loplombo pre pan.

3Ŋga pra pe tun a praa shie kre, pra tro Foinika na Samaria na, mna yo shɔnlifɛɛnlɛ pre pan imi na leele mblɛ pe n pe Judae pre kee kre shɔnli mu pe jawala chinɛ. Kre kee ŋga na pan na yɛshɔɔrɔ ni shɔnlifɛɛnlɛ pre nu paa.

4Ŋga pra le Jerusalɛm na kre, shɔnlifɛɛnlɛ pre na bitumblɔ pre na sumifɛɛnlɛ loplombo mblɛ praa wa wa kre na pe ŋga mmaŋge chiriri. A pra pe nyina nyjɛ Nyiɛkpɔɔ na pe tɛɛ mu pe.

5Bawa Farisiie shɔnlifɛɛnlɛ mblɛ praa wa pe nu kre na yiri mna yo na ki fna mbe pe mblɛ pe shɔnli kre fɛnyi knumu, mbe pe taa mbra nyjɛ Mbose na pe ŋga yire na.

6A bitumblɔ pre na loplombo pre na sɛ fni mbe kee kre jawa.

7Ŋga pra kee kre nyu kna chiin kre, bawa Pita na yiri mna yo pe pan mbo, "Ni wolo, yire titi chin na jle kre Nyiɛkpɔɔ na ni wɔ e nu na ni nyu kayolo na kie yire mbe leele mblɛ pe n pe Judae pre Nyiɛkpɔɔ ketaan kre loo mbe shɔɔli.

8A Nyiɛkpɔɔ ŋmba u ndro loloŋgo kee chin kre, na pe dansiɛrɛ li na Kpra Ŋumu wre u pe ŋga kre ni, imi na wra o ŋga u wi kre.

9Nyiɛkpɔɔ nsra yaka nyina na o yili oyɛ na pe ni, la, wra pe shɔnlie le mna pe lam je mu yili nɛɛrɛ nu.

10Kena yira ŋgi ki tia e na Nyiɛkpɔɔ pini na le na kee nyjɛ wre na o tolɛɛlɛ pre kuraa n da mu ja mu pe tun kre, wru na twanfɛɛnlɛ pre piin ŋga hin?

11La, o shɔnli na Yesu Kristo dumiɛ kre ni we o shɔ imi na u pe shɔ kre chɔɔ."

12Ŋga kra pan ma kre lenɛɛrɛ pre na pieri na Pɔɔl na Banabas kawako kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ yire pe na mu pe leele mblɛ pe n pe Judae pre nu yire ndru.

13Ŋga Pɔɔl na Banabas na paara a pe nyu na to kre, a Jemisi na yiri mna paara mbo, "Ni wolo, e le, e ndie tɛɛ ni pan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Siimɔn Pita paaraa kre nu kre, u nyina imi na Nyiɛkpɔɔ na klu mna uyɛ wɔ mna leele mblɛ pe n pe Judae pre nyina, mna plɛ wɔ pe nu mu le u mɛɛ nu.

15Yire kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ na yo mu tɛɛ kre mbo,

16'Nyjɛ krɛrɛ kɔkro kre, mbe ndru mbe Devid ŋunumulie ŋga kra to kre yire mbe u sele ndro ŋga ki yi na.

17Imi kie pe mbe leele hamblɛ pre Nyiɛkpɔɔ haa cha, hali leele mblɛ pe n pe Judae mblɛ ni yeeri mu pan ni mɛɛ nu kre kro.

18O Tafun Nyiɛkpɔɔ wra tia pe kee nyjɛ krɛrɛ chin mu yire jle kre, wre wra kee ŋga yo.'

19Kena kee ŋga ni ta mbe yo yi na, yaa shia leele mblɛ pe n pe Judae mblɛ pe chinɛ mu Nyiɛkpɔɔ chin kre tɔɔra.

20La, ki fna mbe o nyunɔ mbe hɛ pe ŋga na pe pe kɛ wɔ sɛɛn kee nu, na tɛtiɛrɛɛ, na yurɔ ŋmba nyimi ki n wo tra, a u ku.

21Ɔgi ndra na, mu yire fafa kre, na Mbose wa na leele ni chia na, a praa u mbra yire tɔɔnri na yuu leele pan wuu ble kro nu."

22Ɔga kra pan ma kre, a bitumblɔ pre na loplombo na sumifɛɛnlɛ pre kro na ki jawa na ki fna pe leele plɛ wɔ mbe ya Pɔɔl na Banabas na, mbe pe sɛ Antokia na. A pra Judas ŋmba praa yeeri Banabas wre na Silas wɔ mna ya pe na, pre leele mblɛ na pe leele mblɛ pra shɔnli kama.

23A pra hlɛ nyunɔ mna le pe kɛɛ. Mbo, "Wre bitumblɔ na loplombo na o wolo mblɛ pee wa mna kre kro, o o wolo mblɛ pe n pe Judae mblɛ pee wa Antokia na Siria na Kilikia na kre shaari.

24O loo na leele plɛ na yili o nu mna pan mu e tɔɔra chiin na kayolo ni, mu tia e jawala n to e nu, a nde o nsra ndro tun.

25Ki tia ŋga o ki loo kre, a o nyu nunu ta na ki fna mbe o leele wɔ mbe ya o wolo Pɔɔl na Banabas na,

26mblɛ pe peyɛ wru mu tɛɛ hali na kumu yi kuraa, mbo, pie ku o Tafun Yesu Kristo wre ndra na kre, na pe pan wa.

27Kena Judas na Silas rɛ, pre pie paan o kala ŋga o nyunɔ e pan kre yo e pan na nyu ni.

28Ki nyu wre na Kpra Ɔumu wre pan na waa kee kpɔɔ ka taa e na, fɔna mbra nyjɛ yi shian nyjɛ,

29na ki fna mbe e eyɛ wɔ mbe yili sra nyjɛ e woni na sɛɛnlɛ kaan kre nu, na nyimi, na yurɔ ŋmba nyimi ki n wo tra, na tɛtiɛrɛɛ nu. Kena na e ja mu eyɛ wɔ mu yili yire kee nyjɛ nu kre, kena e ka pe titi, Nyiɛkpɔɔ we ya e na."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Ŋga pra sɛ pe wa kolo kre, a pra sɛ Antokia na. Ŋga pra le kre a pra tia sumifɛɛnlɛ pre kro na fni, a pra hlɛ kre wɔ mna pe ŋga.

31Ŋga pra hlɛ kre tɔɔnri mu loo kre, pe yiɛ na shɔ, imi na pra paara mu pe nyina hlɛ kre nu kre na.

32Bawa Judas na Silas, mblɛ pra pe Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ kre na yiri mna paara mna pe nyina tataara, mna pe le faŋga.

33Ŋga pra tni wa mna ble chiɛri yɛ li kre, a shɔnlifɛɛnlɛ pre praa wa wa kre na pe wa kolo na wejinyiŋge ni a pra ndru mna sɛ mblɛ pra pe tun kre jaara.

34Silas rɛ, wre na yo na ki fna mbe u tni Antokia na wa chiɛri.

35A na kre nyjila kre, na Pɔɔl na Banabas na leele tataara wa Antokia na wa na o Tafun wre ketaan kre yuu na leele nyina.

36Ŋga pra tni wa ble chiɛri yɛ kre, a Pɔɔl na yo Banabas pan mbo, "Ti mbe o ndru mbe tro tro chiɛ nyjɛ na o na o Tafun wre kee kre yo mu tro kre na, mbe pe le imi na pe nyi."

37A Banabas naa chaa mbra Jɔn Marko wru mbra taa pe na.

38A Pɔɔl na kna mbo, "Ki n fna mbe o ndro ŋmba wra o ti Pamfilia na mna ndru o kro kre wru mbe taa oyɛ na na."

39Kre kee ŋga na, pe nyu nsra soo kuraa, a kra tia pra yɔɔlɛ. A Banabas na Marko bali mna ya uyɛ na a pra sɛ krɔ bali mna sɛ Kipro na.

40A Pɔɔl na Silas bali mna ya uyɛ na, a shɔnlifɛɛnlɛ pre na pe wru mu le Nyiɛkpɔɔ kɛɛ, a pra sɛ,

41mna tro Siria na Kilikia tra yire nu, mna sumifɛɛnlɛ pre le faŋga.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 16

1Pɔɔl na yiri wa mna sɛ Derbi na Listra na. Listra na wa, na twanfun waa wa wa, a praa u yeeri Timotio, a wra pe Juda chlɔ shɔnlifun wa pɔ, a u lɛ na pe Griikie wo

2Wre Timotio ŋmba, shɔnlifɛɛnlɛ mblɛ praa wa Listra na Ikoniɔm na wa kre, na pe kro u mɛɛ chichie yeeri.

3A Pɔɔl naa chaa mbe sɛ na u ni mna tia a pra u fɛŋgɛ kun. Ŋgi na, na Judae plɛɛ wa wa, a pra chin na Griikie wo wi u lɛ.

4Ŋga praa tro chiɛ chiɛ yire na kre, a praa kee nyjɛ bitumblɔ pre na loplombo mblɛ praa wa Jerusalɛm na kre na pe ŋga kre yuu na sumifɛɛnlɛ pre nyina.

5Ŋga kra pan ma kre, sumifɛɛnlɛ pre na faŋga ta pe shɔnlie nu, mnaa nɛɛi na yaa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ŋga praa shie kre, pra tro Frigia na Galatia tra nu. La, Kpra Ŋumu wre na pe tɔ na pia shia kee kre yo Asia waŋgra kre nu.

7Ŋga pra tro wa mna sɛ su Misia tra nyu na kre, a pra pe jawala pe na pie yɔ mbe sɛ to Bɛtani tra nu, a Yesu Ŋumu wre na je pe pan.

8A pra tro Mizaia tra kre nu mna sɛ chia ka na pe ki yeeri Troas.

9Ŋga pra le wa kre, ki blee a Pɔɔl na nya nyiɛlɛ na na blɔ wa yiri Makedonia na mu pan mu yire u yiɛ na u tali na, kun mu pan Makedonia na mu pan mu ya o na.

10Ŋga Pɔɔl na yirɛ yire nya nyiɛlɛ na ma kre, titɛɛ kre nu a o naa kolo chaa mbe sɛ Makedonia na wa. Ŋgi na, o na chin na Nyiɛkpɔɔ wra o yeeri wa na o sɛ ketaan kre yo mbe pe nyina.

11A o na krɔ bali mna yili Troas na, mna tro Samotrake tra mbɛɛ na. Ŋga ki nyiŋge na se kre, a o na le Neopoli na mna krɔ kre ti wa,

12mna yiri wa mna nyaari tra mna sɛ Filipi na, Makedonia tra kre kakpɔɔ na yi, a kra pe Romae chia. O na mu kre chia kre na chiɛri.

13Ŋga pe wuuble na to kre, a o na yili chia kre mbookrɔ mna sɛ lɔɔ ka mbɛɛ na mna o na shɔnli na Judae pre fnii na nyiɛtali. Bawa o na tni mna paara mna chiɛlɛ mblɛ pra pan mu fni wa kre kro nyina.

14Bawa chlɔ wa praa u yeeri Lidia, a wra yiri Tiatira na, mna na yonyi chichiele prɛ, mnaa Nyiɛkpɔɔ sumi, a o Tafun wre na u jawala nyaa na u kala ŋga Pɔɔl yuu kre loo.

15A kra tia a pra wre na u katoo leele kro ndrɛ je. A wra ndru na o tali, mbo, "Na e ni shɔnli na ni o Tafun wre shɔnli kpra ni waa, kena e pan e sɛ tni ni katoo." A wra o yii a o na sɛ tni u katoo.

16Ki ble ka ŋga o naa shie lawee ŋga nu praa fni na nyiɛtali kre, o na tnu bichable wa fni, na kɔmfɔɔrɔ ŋumu wa u nu. Imi wraa chlɛ na nyaa kre na tia a u tafɛɛnlɛ naa tnu taa tataara.

17Ŋga wra wre na Pɔɔl nya kre, a wra kna mu taa o kro na gblee leni mbo, "Leele mblɛ lɛ nyjeeri Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ mblɛ pe leele nyina ŋmaashɔmu kolo kre."

18Ble nyini ŋga pan wraa kre kee ŋga yuu na taari o kro. A kra kɔ mu Pɔɔl krɔ kun, a wra kna mna fuu u ŋumufɔɔn kre na mbo, "Ni yo mu pan Yesu Kristo wre mɛɛ kre nu na yili u nu mu sɛ." Titɛɛ kre nu wa to, a ŋumu kre na yili u nu.

19Ŋga chlɔ wre tafɛɛnlɛ pre na nya na pe kaanhaa kɔ kre, a pra Pɔɔl na Silas yii mna pe ŋunɔ mu sɛ chia kre lam loplombo pre yiɛ na.

20Ŋga pra sɛ pe le loplombo kalalifɛɛnlɛ pre kɛɛ kre mbo, "Leele mblɛ Juda leele lɛ, a pe pan na o chia kre klai.

21Pe pan na kolo ka sembremu nyina, ŋga na ki n fna mbe o taa ndee mbe pe, na o pe Romae kre ndra na."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ŋga pra loo ma kre, lenɛɛrɛ mblɛ praa wa wa kre krɔ na kun na Pɔɔl na Silas ni, a loplombo kalalifɛɛnlɛ pre na Pɔɔl na Silas dodonyi tini mu knumu pe na, mna yo na pe pe frɔ na fuɛ ni.

23Ŋga pra pe gbun kama mu kɔ kre, a pra sɛ pe le nyuŋgo mna yo ki lefun wre pan na u pe le chiriri.

24Ŋga pra yo ma wre pan kre, a wra sɛ pe le nyuŋgo lam wo kre nu, mna pe jeelee yii mu pɔ tuŋmble na.

25Kie pe ndroo kre, Pɔɔl na Silas na yiri na nyiɛtali, na mɛɛ koni na Nyiɛkpɔɔ kaan, a leele mblɛ praa wa nyuŋgo wa na kre na ndie tɛɛ na mɛɛ yire ndru.

26Titɛɛ kre nu, na tra seeri badaaŋga mu sɛ su nyuŋgo kre nɔɔ na, a krɔɛ yire na nyaala a pe asɛɛrɛ yire kro na saanla.

27Ŋga ndro ŋmba wraa pe sri kre na nyi mu da na krɔɛ yire nyaala mu tni kre, a wra u brɔfiɛn tini mbe uyɛ gbo. Ŋgi na, wra jawa na mblɛ pee wa nyuŋgo wa kre fɛ.

28A Pɔɔl na kna mu fuu u na mbo, "Maa shia muyɛ pe sisaa ka, o kroo wa!”

29A wra tia pra pan na kaniɛ ni a wra tin mu le pe kro, fiɛrɛ na titom ni, mna hɛ to Pɔɔl na Silas yiɛ.

30Ŋga wra yili na pe ni fimi na kre, a wra kna mu pe wie mbo, "Ni tafɛɛnlɛ, kee ŋgi nunu mbe pe mbe ŋmaa ta hin?”

31A pra kna mbo, "O Tafun Yesu Kristo wre shɔ mu li. We ŋu na mu katoo leele kro ŋmaa shɔ.”

32Bawa Pɔɔl na Silas na yire mna o Tafun wre kee yo blɔ wre na u katoo leele kro pan.

33A wra Pɔɔl na Silas wru blee kre, mna pe fuɛ klɛ yire je pe pan mna tia a pra wre na u katoo kre kro leele ndrɛ je.

34A wra ndru mna pe wru mna sɛ u katoo mna sɛ pe ŋga sro. A wre na u katoo leele yiɛ na shɔ kpɔɔ na pe Nyiɛkpɔɔ shɔnli.

35Ŋga nyiŋge na se kre, loplombo kalalifɛɛnlɛ pre na prosie tun na pe paan yo blɔ wre pan na u leele shiin pre wa mbe pe sɛ.

36A blɔ wre na ki yo Pɔɔl pan na pe yo ni e wa mbe e sɛ, kena e yili e sɛ wejinyiŋge ni.

37A Pɔɔl na kna mu yo pe pan mbo, "Ŋga pe o yii pe n o kee li mu yo o pimi li, mna tia pra o frɔ lete na, mna tia pe pan mu o le nyuŋgo wre Romae waŋgra biile, fuŋga pe chaa mbe o wɔɔ wa mbe ndro wa chin rɔ? Ɔɔnhɔn! E ti mbe pre titi paan o wɔ.”

38Ŋga prosie pre na sɛ kee ŋga yo ma kalalifɛɛnlɛ pre pan kre, fiɛrɛ na ndru mu pe yii. Ŋgi na, Pɔɔl na Silas rɛ, Roman waŋgra biile titi na lɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39A pra pan mna pe ŋga dipim mna pe wɔ nyuŋgo kre nu, mna pe tali na pe yili chia kre na.

40Ŋga pra yili nyuŋgo wa kre, a pra sɛ Lidia katoo, mna sɛ pe wolo shɔnlifɛɛnlɛ pre fni wa mna paara pe pan, mna pe gbeŋmba, mna yire wa mna to kolo mna sɛ.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 17

1Ŋga Pɔɔl na Silas na yire wa kre, pra sɛ tro Amfipoli na Apolonia chiɛ yire na, mna sɛ Tesalonika chia kre na, na Judae fninyuŋgo kaa wa wa.

2A imi Pɔɔl naa piin nyjila tataara nu kre, wraa shie pe pan fninyuŋgo wa, wuuble nununu taarɛ nu, a wre na pre naa kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre kna kna na peyɛ ni.

3A wraa pe nyina yi nɔɔ na dansiɛrɛ lii na kra fna na Kristo wre we kala nya, mbe pe u gbo mbe u ndruu nyi mbo, "Wre Yesu ŋmba kee ni yuu ŋga, wre wi Kristo, ŋmba Nyiɛkpɔɔ wɔ, wre."

4Ŋga Pɔɔl naa pe nyina kre, Judae pre plɛ na ki shɔnli, hali Griikie mblɛ praa Nyiɛkpɔɔ fiɛ kre tataara, na chiɛlɛ loplombo tataara, na kna mu taa Pɔɔl na Silas kro.

5Ŋga kra pan ma kre, Judae mblɛ pe nsra shɔnli kre yiɛ na nyina pe na, a pra sɛ lewaala plɛ wru mblɛ ndra kra sheli mna ya peyɛ na, mna kanyaa le chia kre nu, mna sɛ blɔ ŋmba praa yeeri Jesɔn kre tɔ u katoo, na pie Pɔɔl na Silas yii mbe kanyaa lefɛɛnlɛ pre ŋga.

6Ŋga pra Pɔɔl na Silas cha mu la kre, a pra Jesɔn na shɔnlifɛɛnlɛ pre plɛ tini mna sɛ na pe ni chia kre loplombo yiɛ mbo, "Leele mblɛ pe waŋgra yire mu paari kre, pe pan mna na.

7A Jesɔn pe shɔ mu tɛɛ u katoo, a pe kro na kee nyjɛ waŋgra lopom Kaisari yo na waa pe kre piin, na yuu na ŋunu waa wa na, a pra u yeeri Yesu."

8Ŋga lenɛɛrɛ pre na chia loplombo pre na loo ma kre, kra pe tɔɔra kpɔɔ,

9a pra swa shɔ Jesɔn na shɔnlifɛɛnlɛ pre pan mna pe wa, a pra sɛ.

10Ŋga kra pan ma kre, to a sumifɛɛnlɛ pre na Pɔɔl na Silas wa kolo blee kre, a pra yire wa mna sɛ Beria na. Ŋga pra le wa kre, a pra sɛ Judae pre fninyuŋgo.

11Judae mblɛ praa wa kre chia ŋga na kre na pe leele chichiele mu wɛ Tesalonika wolo pre na. Ŋgi na, pre na pe lɛɛ wɔ kama, mna pe kee kro loo. Nyjila kro nu, pan praa kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre tɔɔnri na le na nyjɛ Pɔɔl na Silas naa yuu kre pe kpra ree mni hin?

12Kra tia a pe nɛɛrɛ na shɔnli, pre na Griiki chiɛlɛ loplombo tataara mblɛ praa wa wa kre na pe bilɛ tataara ni.

13Ŋga Judae mblɛ praa wa Tesalonika na kre na loo na Pɔɔl sɛ Nyiɛkpɔɔ kee kre yo Beria na kre, a pra u kɔŋgɔ ni wa na, mna pan mu kanyaa le bawa leele pre nu na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Titɛɛ kre nu, a shɔnlifɛɛnlɛ pre praa wa wa kre na Pɔɔl wa kolo na u sɛ epo nyu na, a wra sɛ mna Silas na Timotio ti wa.

15Leele mblɛ pra sɛ Pɔɔl wa kolo kre na sɛ le na u ni Atene na. A wra yire wa mna pe kla Silas na Timotio pan na pe u kɔŋgɔ ni nyaanyaa, a pra ndru mna sɛ.

16Ŋga Pɔɔl naa wa Atene na wa na pe sri kre, wra nya na chia kre sɛɛnlɛ bribri yi, a kra u tɔɔra kpɔɔ mu tro.

17Kra tia wra na Judae pre na leele pe n pe Judae mblɛ praa Nyiɛkpɔɔ fiɛ kre fni blenyini, a praa nyu kna na peyɛ ni pe fninyuŋgo wa. A ble nyini ŋga pan wre na mblɛ wraa fni jafa lawee kre naa nyu kna.

18Wre na Epikuro leele na Stoa leele kachimblɛ plɛ na sɛ fni. A pe plɛ naa wie mbo, "A yira ŋgi kee lewaa ŋmba ta na yuu ŋga hin?" A plɛ na kna mbo, "Ki pe na haka wolo sumiɛ ka nyini kee u yuu." Ŋgi na, Yesu kee na kunnyiɛ kee wraa yuu pe pan.

19A pra Pɔɔl yeeri mna sɛ na u ni pe fnihaa ŋga praa yeeri Areopago kre nu, mna sɛ u wie mbo, "O nyina mu kee fɔŋgɔ ŋga nɔɔ.

20Ŋgi na, kee nyjɛ mu yo a o loo nyjɛ krɛrɛ pe o pan kee fɔnyi. Ki tia o chaa mbe yi nɔɔ chin."

21Kena pre Atene leele pre na fumblɔ mblɛ praa wa chia kre na wa kre, pe nsraa kee ka ni na pini, na ŋga pie na kee fɔnyi nyjɛ yi lee chia kre na kre ndru mbra yuu bɔkɔ.

22Bawa Pɔɔl na yiri mu yire Areopago kre lalaa mna kna mbo, "Atene bilɛ, ni ja mu chin na kolo kro na kre, e sɛɛn sumi kaiin.

23Ŋga ni tro na e yirɛ nyjɛ e sumi yire dɔɔ taa kre, ni nyunɔmu yɛ nya e sragbuɛnlɛɛ yɛ na, mbo, 'Nyiɛkpɔɔ ŋmba o n chin kre wo yi ŋga.' Kena ŋmba e n chin na u sumi kre, wre kee ni e nyina kre.

24Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra waŋgra ŋga gbeele na ki yira kro ni kre, wre wi nyjeeri na tra Tafun. A u n wa mu tni nyuŋgo ŋga pe kɛnyi tɛɛ mu sin nu.

25A u n lewo kɛ yira ka shia. Ŋgi na, wre u leele kro kro kaan ŋmaa na yira kro kro.

26A wre wra yire lewo nunu (Adam) na mu tia leele jiri mu tra nyi. A wre wra pe nyjila nyjɛ pie li tataara na pe tnihɛɛ krɛrɛ kun mu tɛɛ,

27na pe wre Nyiɛkpɔɔ haa cha, pie u gbra kun, mbe u chin. La, u haa n le na lewo ni.

28Wre nu o ŋmaa ta mu tni na shie na paan, na yira kro pini. Imi na e mɛkɔmblɔ pre plɛ nyina kre mbo, 'Wre lɛ Nyiɛkpɔɔ biile.'

29Kena na yɛŋgɛ yi na Nyiɛkpɔɔ biile lɛ wre waa, kena yaa ti mbe o jawa na Nyiɛkpɔɔ pe na swa nyiɛ, ndee swafiŋge, ndee dnɛ, ndee Nyiɛkpɔɔ ŋmba ndro kɛyira ndee lewo jawala yira we jaa tni u titɛɛ wi.

30Kre ndra na, nyjila ŋga ki tro a e n na u chin kre, Nyiɛkpɔɔ wre yiɛ wɔ yi na, la, fuŋgaami ŋga u yo na lawee nu, lewo kro u u jawala chinɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Ŋgi na, u ble ka wɔ mu tɛɛ, mbe ti mbe blɔ nunu ŋmba u wɔ mu tɛɛ kre paan waŋgra leele kro ŋga pe pimi na pe tam kpra na. Wre blɔ wre wra nyi mu yili kumu nu kre, mbe ki yire kre na mbe lewo kee ŋga shɔɔli.”

32Ŋga leele pre na kunnyiɛ kee kre loo Pɔɔl nyu na kre, a pe plɛ naa u tɛɛ, a pe plɛ naa yuu mbo, "O mu kee kre chaa mbe loo na.”

33Bawa Pɔɔl na chin mna yili wa.

34A leele pre plɛ na shɔnli mna taa u kro. Mblɛ pra shɔnli kre wa mɛɛ naa Dionisio, Areopago leele pre wa, na chlɔ wa wre mɛɛ naa Damari, na plɛ na mu ya.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 18

1Kee nyjɛ kɔkro kre, Pɔɔl na yili Atene na mna sɛ Korinto na.

2Bawa wra Juda ndro wa nya, praa u yeeri Akwila, Ponto na pra u se. Na fuŋga wre na u chɔ Prisila yiri Italia na mu pan wa. Ŋgi na, na waŋgra lopom Klaudio mbra le na Juda leele kro pe yili Rom na. A Pɔɔl na sɛ pe shaari.

3Ŋga pe kro naa tnumu nunu tuni kre na, kra tia Pɔɔl na sɛ chaa mu tni na pe ni wa, a praa tnumu tuni. Na yonyi gbigbiri (tent) nyinyi yire yɛ pe siin.

4Ŋga wraa wa wa kre, pe wuuble kro nu kre wraa shie Judae fninyuŋgo na paara pe pan, imi kie pe mbe Griikie na Judae pre pe pe jawala chinɛ.

5Nyjila ŋga nu Silas na Timotio na yiri Makedonia na mna pan mu le wa kre, na Pɔɔl yiɛ nyina a wraa paara na dansiɛrɛ lii na Judae pre nyina na Yesu wi Kirsto wre.

6A ŋga Juda leele pre na u kee kre je, mna na jiɛnlɛ kee yuu kre, a wra u dodonyi nyaara mna yo pe pan mbo, "Na e waa ku kena yire pan ki yire, e sisam n wa ni na. Mu yire aŋga na shie kre, leele mblɛ pe n pe Judae pre pan mbe na kee kre yuu.”

7Ŋga wra yiri wa kre a wra sɛ blɔ wa katoo, praa u yeeri Tito Justo, a wra pe Nyiɛkpɔɔ sumifun a u katoo naa wa Judae fninyuŋgo kre mbɛɛ na.

8Pe fninyuŋgo kre lopom ŋmba praa yeeri Krispɔs wre na u katoo leele kro na o Tafun wre shɔnli. A Korinto leele mblɛ pra kee kre loo kre tataara na shɔnli a pra pe ndrɛ je.

9Ki ble ka blee, Pɔɔl na yirɛ nya nyiɛlɛ na, a o Tafun na yo u pan mbo, "Maa fiɛ, maa shia pieri! Ta kee kre yuu.

10Nii wa mu kro, ndro wa kɛ taa mu na mbe mu tɔɔra. Nii wa na leele ni tataara chia ŋga na.”

11Ŋga kra pan ma kre, Pɔɔl na tni Korinto na wa yɛlɛ nyu na nyiɛpɔ kɔɔnanu, na pe nyina Nyiɛkpɔɔ kee kre.

12Nyjila ŋga nu Galio na pan mu ŋunumu li Akaia tra nu kre, Juda leele pre kro na nyu ta nunu mna sɛ Pɔɔl yii mna sɛ na u ni lopom yiɛ na, kala lihaa wa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Mbo, "Blɔ ŋmba u leele jawala knai mbe pra Nyiɛkpɔɔ sumi kolo ŋga kre na mbra yire n nunu na.”

14Ŋga Pɔɔl na yiri mbe kee kre nyu wɔ to, a lopom Galio wre na yiri mbo, "Juda leele, na kra pe na kee sisaa ka yi, ndee jiɛnlɛ kee ka na yi kre, mbe na ndie taa ki loo.

15La, ŋga ki pe mɛɛ na kee nyjɛ yi pe yire titi mbra kee ŋga ndra na, yire titi e ki le e yo. Mi yire kee nyjɛ kpra kuɔn je.”

16A wra pe ni mna yili kala lihaa wa.

17A leele pre kro kro na fninyuŋgo kre lopom ŋmba praa yeeri Sostene wre yii mna u frɔ kalalihaa kre yiɛ na kama, hali Galio nsra nyu kun na pe ni.

18Nyjɛ kɔkro kre, Pɔɔl na kro wa ble tataara mna chin mna shɔnlifɛɛnlɛ pre ti wa, a wre na Prisila na Akwila naa shie Siria tra nu. Ŋga wra le Kenkria na kre, a wra u ndra klu. Ŋgi na, na u ki nyu yo mu tɛɛ.

19A pra yiri wa mna tro epo yiɛ na mna sɛ Efiso na, bawa wra Prisila na Akwila ti. Wre titi wraa shie Judae pre fninyuŋgo, a wre na pre naa nyu kna.

20A pra u tali na u tni pe jaara ble chiɛri yɛ, a wra je.

21Ŋga wra yo we sɛ kre a wra yo pe pan mbo, "Na Nyiɛkpɔɔ waa li ki na mbe ndru mbe pan na." A wra yili Efiso na mna sɛ krɔ bali,

22mna sɛ Kaisaria na, mna yiri wa mna sɛ shɔnlifɛɛnlɛ pre shaari Jerusalɛm na, mna tro mu sɛ Antokia na.

23Ŋga Pɔɔl na ble yɛ li wa kre, a wra sɛ kila Galatia na, na Frigia tra yire nu, na gbeŋmbaa leni twanfɛɛnlɛ pre praa wa wa kre nu.

24Kre nyjila kre nu kre, Juda ndro wa na pan Efiso na wa, u mɛɛ naa Apolo, a wra yiri Alɛksandria na, mna pe lewo ŋmba nyu kra kun mu Nyiɛkpɔɔ kee kre chin chichie.

25Wre Apolo ŋmba na pe klu mu u nyina chiɛri imi na o Tafun wre kolo nyi, a kra tia u yiɛ na shɔ. A wra ja na paara na Yesu kee yuu kama imi na ki fna. A nde nyjɛ krɛrɛ kre, na Jɔn ndra jee kee kre chiin pe u nyina.

26Efiso na wa kre, titɛɛ kre nu na u jaŋga tɛɛ na Nyiɛkpɔɔ kee kre yuu pe pan Judae fninyinyi nu na tro imi na kra fna. Kena ŋga Prisila na Akwila na u nya na Yesu kee kre chiɛri u chin kre, a pra u wru mna sɛ pe katoo mna sɛ u nyina chiriri kpɔɔ imi Nyiɛkpɔɔ kolo kre nyi.

27Ŋga wra kɔ na chaa mbe sɛ Akaia na kre, a shɔnlifɛɛnlɛ pre na u gbeŋmba mna hlɛ nyunɔ mna Akaia twanfɛɛnlɛ pre tro na pe u le chichie. Ŋga wra le wa kre, wra ya mblɛ pra yire Nyiɛkpɔɔ dumiɛ kre na mu shɔnli kre na tataara.

28Ŋga wre na Judae pre na nyu kna na peyɛ ni lete na kre, a wra pe nyina Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre nu na Yesu wi ŋmba Nyiɛkpɔɔ tun kre. A kra tia wra pe ja kama.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 19

1Nyjila ŋga nu Apolo naa wa Korinto na kre, na Pɔɔl kila chiin nyjeeri haa tra yire nu
mna sɛ yili Efiso na. Bawa wra sɛ twanfɛɛnlɛ plɛ da,

2mna pe wie, mbo, "Ŋga e shɔnli kre, e Kpra Ŋumu wre taa?" A pra kna mu yo u pan
mbo, "Ɔɔnhɔn, o n da mu loo tun kple na pe yira ka yeeri Kpra Ŋumu."

3A wra ndru mu pe wie mbo, "Shɔnlie ŋgi nu pra e ndrɛ je mu le hin?" A pra kna mbo,
"Jɔn ndrɛ jee kee kre nu pra o ndrɛ je mu le."

4A Pɔɔl na kna mbo, "Jɔn ndrɛ jee kre rɛ, wraa nyina na leele pe pe jawala chinɛ mbe
laa pe sisam kro, mbe ŋmba uu wa u kro na paan kre shɔɔli, Yesu wre."

5Ŋga twanfɛɛnlɛ pre na loo ma kre, a pra tia pra pe ndrɛ je mu le o Tafun Yesu wre
mɛɛ nu.

6Ŋga Pɔɔl na kɛnyi taa taa pe na kre, titɛɛ kre nu, a Kpra Ŋumu wre na pan mu le pe
nu nununu. A praa kayolo fɔnyi yuu, mna na Nyiɛkpɔɔ kee nyaa na yuu.

7Na leele pre kro we pe kɛmbɔshiin.

8Pɔɔl na li nyiɛpɔ taarɛ Efiso na wa, na shie Judae fninyuŋgo wa, mna gbun ta na pe
nyina Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre kee.

9La, pe plɛ ndie na kan, a pe nsra kee kre shɔnli, mna ndru na kefuɛn yuu na kre Yesu
sumiɛ kre taanla, lenɛɛrɛ pre yiɛ na. A Pɔɔl na yili pe nu mna twanfɛɛnlɛ pre yoori
mna sɛ na pe ni blɔ wa praa u yeeri Tirano nyuŋgo, mna na pe nyina kee kre wa
blenyini.

10Yɛlɛ shiin na Pɔɔl wa na nyina wa, mna sɛ su na leele mblɛ pee wa Asia tra nu wa
kro, Judae na Griikie kro na o Tafun wre kee kre loo.

11A Nyiɛkpɔɔ na yire Pɔɔl na mna tia keekpɔɛ na pe wa.

12Hali leele naa Pɔɔl wejiyirɛ laala u na mbe sɛ taa yambla na mbe pe saanla, a mblɛ
nu ŋumufuɛn na nyi na yili yili pe nu mu sɛ.

13Bawa Judae kɔmfuɔe plɛ naa kila na tro mu peyɛ faŋga wru mbo pie Yesu mɛɛ tɛɛ
mbe ŋumufuɛnfɛɛnlɛ plɛ tra. Imi praa yuu yi kre mbo, "O yo e pan, Yesu ŋmba kee
Pɔɔl yuu kre mɛɛ nu, na e yili."

14Pra pe Judae sɔfu lopom ŋmba praa yeeri Sekewa wre biile, praa kɔɔnashin, mnaa
kre deŋge kre lii.

15A ŋumufɔɔn kre na yo pe pan mbo, "Ni Yesu chin mu Pɔɔl chin, a yire, sena e yiri
hin?"

16A blɔ ŋmba nu ŋumufɔɔn wre na nyi kre na yiri mna le pe nu mna pe gbun kuraa
mna laala mna pe ni. A pra fɛ mu yili katoo wa na wejiwɛɛ ni mu sɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17A kre kee ŋga na kpali kro Efiso chia kre na, hali pe Judae na pe Griikie pre kro na ki loo. A kra tia fiɛrɛ na wo pe na, a praa o Tafun wre mɛɛ chichie yeeri.

18Ŋga kra pan ma kre, leele mblɛ pra shɔnli kre na pan na pe sisam na pe wɔmu kee yuu.

19Pe mblɛ praa dobodobo tnumu tuni kre tataara na sɛ pe hlɛ koli mu pan, a pra yi sro lenɛɛrɛ pre yiɛ na. Ŋga pra yire hlɛ nyjɛ fɔlɔ nyu gbun kre, na yi da swa finyi kagbeŋ fuloe shiin na kɛ, (Ki wɛ aŋga swa sidi kagbeŋ lafɛɛ taarɛ na.)

20Kra tia Nyiɛkpɔɔ kee kre na kpɔɔ bawa tra kre nu.

21Ŋga pra yire kee nyjɛ pe pe mu kɔ kre, Pɔɔl na jawa na ki fna u sɛ tro Makedonia tra na Akaia tra na, mbe sɛ tro mbe sɛ Jerusalɛm na mbo, "A na ni da wa kre, ki fna mbe ni sɛ Rom na."

22Bawa wra tia u kotɔmblɔ pre shiin, Timotio na Erasto, na sɛ Makedonia tra na wa. A wre na tni Asia tra na mna mu wa chiɛri.

23Kre nyjila kre nu kre, kanyaa ŋga nyini kra le sumiɛ kre nu kre nsra prɔ.

24Kra yire swa fiŋge tutuŋu wa na, praa u yeeri Demɛtriu, ŋmba wra ja na swa fiŋge teeri na pe sɛɛn Atemis nyuŋgo kre kumu gbeele, mna tia tutumblɔ naa ki tnu lii kro.

25Wre, ki ble ka wra mblɛ praa ki tnumu kre ka tuni kre kro fni mna yo pe pan mbo, "Wolo e chin na tnumu ŋga kre nu o lii, na o yirɛ taa.

26A yire titi e nya mu loo na Efiso na mna chiin ma, Asia waŋgra ŋga kro kro nu, imi na blɔ ŋmba pe yeeri Pɔɔl wre ja mu leele tataara nyina na sɛɛnlɛ nyjɛ pe faanri kɛ ni ŋga pe yirɛ wɛɛ, mu tia pe pe jawala chinɛ.

27Ki n pe na o tnumu ŋga chiin kie kla, la, kie ti mbe o sɛɛn kpɔɔ Atemis wre, mbe ndro wa u shɔɔli na kuraa, mbe ki ti mbe yɛnyiŋge na kpɔɔmu ŋga Asia na waŋgra ŋga kro u kaan kre, mbe wa ka ta na."

28Ŋga pra kee kre loo ma kre, a pe krɔ na kun kuraa, a pra na gblee na yuu, mbo, "Efiso Atemis wre wi jaŋgafun titi."

29Ŋga kra pan ma kre, na chia kre kro yiri mu paari. A pra tin na shie pe kapoŋgo fnihaa wa, mna Makedonia leele mblɛ pre na Pɔɔl naa nyaari kre yii mna le na pe ni fnihaa wa, pe mɛɛ naa Gaiu na Aristako.

30Ŋga kra pan ma kre, Pɔɔl naa chaa mbe jiji lenɛɛrɛ pre nu mbe sɛ wa ka na, a u twanfɛɛnlɛ pre nsra u ŋga kolo.

31A Pɔɔl nɔɔlɔ plɛ pra pe Asia loplombo, na ndro tun a wra sɛ yo u pan na, waa yili mbe pan lenɛɛrɛ pre lawee kuraa.

32A leele pre naa gblee chaachaa, na kanyaa kre wɛ kuraa, hali pe nɛɛrɛ kuraa nsra kala ŋga na pra pan wa kre nɔɔ loo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33A Judae pre na Alɛksandro tini mu sɛ yire yiɛ na u paara. Ŋga lenɛɛrɛ pre na u nya kre, a pra yo u pan, mbo, "Paara mbe o loo." Alɛksandro na kɛ yire leele pre pan na u chaa mbe paara.

34Ŋga leele pre na u nya mna u chin na Juda ndro wi kre, a pra ndru mu gblee mu lawee kre tɔ. Kie pe nyjila nununu shiin, na pee wa na gblee na yuu mbo, "Efiso Atemis wre wi jaŋgafun titi."

35A chia kre nyunɔfun wre na pan mna pe bre mna yo pe pan mbo, "Efiso bilɛ, kena ŋmbi uu wa tra ŋga nu a u n chin na wre Efiso leele o Atemis nyuŋgo kre le hin? A ŋmbi u n chin na ki dnɛ kpɔɔ kre, na nyjeeri kra yiri mu pan mu to tra hin?

36Kena ŋga ndro kro ki chin, a kakra n wa ki na ŋga, ki fna mbe e pieri komm mbe yaa krɔ kpɔɔ tɛɛ mbaa sisaa ka pe.

37Yaka ma, leele mblɛ e yii mu pan mna ŋga pe n nɛɛrɛ wo sumi ndoo kre na, a pe n jiɛnlɛ kee ka yo mu Atemis taan.

38Kena na Demɛtriu na u tutumblɔ wa na leele mblɛ kala ni rɛ, kala li ndoo kree wa, a ki kalalifɛɛnlɛ pree wa, kena ee jaa pan na e kala ni wa.

39A na kee fɔnyi yɛɛ wa na rɛ, oo jaa fni mbe yire gbeele.

40Kena na o n dɔɔ ta aŋga kee ŋga na kre, oo kala ta ki kro. Na kre ma, na ki pan na pe ni wie, mba kee ka chin mbe yo."

41Ŋga wra paara ma kre a wra leele pre nyina.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 20

1Ŋga kanyaa kre nyu na to kre, a Pɔɔl na twanfɛɛnlɛ pre yeeri mna fni, mna paara mna pe le gbun, mna pe kla mna sɛ Makedonia tra na.

2Ŋga wra le wa kre, wra sɛ twanfɛɛnlɛ pre praa wa chiɛ yire yiraa wa wa kre na kro shaari mna pe gbeŋmba mna sɛ le Griiki na.

3Wra li wa nyiɛpɔ taarɛ mna yo we krɔ bali mbe sɛ Siria na. A ŋga wra nya na Judae pre u kolo chaa mbe u gbo kre, wraa chaa mbe ndruu sɛ tro Makedonia tra kre nu.

4Ŋga wra ndru mna sɛ tro Makedonia tra nu kre, leele plɛ na taa u na, pre lɛ Beria ndro Sopata, Piro pɔ, na Timotio na Dɛbi ndro Gaiu, na Tesalonika leele na Aristako na Sekundo, na Asia leele Tihiko na Trofimo.

5Ŋga o na le wa kre, na pre leele mblɛ krɛrɛ yiɛklu mu sɛ tni Troas na na o sri.

6Ŋga o na klɛntro ble kpɔɛ yire li mu kɔ kre, a o na yili Filipi chia kre na mna krɔ bali mna tro lɔɔ yiɛ na, ble nununu kunɔ mna pan mu pe da Troas na, mna tni wa ble kɔɔnashin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ŋga Aliɛri ble na to, kranu kre ble yɛklo kre, o na sɛ fni mbe o Tafun sro kre li, a Pɔɔl na yiri mu paara mu leele pre nyina. Ŋga wraa chaa mbe yili wa ki nyisee na kre, ki tia wra paara chiin a ndram na sɛ yɔ.

8Kaniɛ tataara naa wa nyjeeri nyuŋgo ŋga nu o na fni kre nu.

9Na nyanyjɛble wa, u mɛɛ naa Eutiko na uu wa mu tni tokro yire ka na na ndru, jaa ŋunumu shio, a Pɔɔl na kro na paara suwi. A ŋunumu kre na kɔ mu wɛ u na, a wra kun mu yire nyjeeri wa, nyuŋgo taarɛ wo kre nu mna pan mu to tra. Ŋga pra pan mbe u yire kre, na u ku.

10A Pɔɔl na tii mna sɛ juule u na, mna u fa mu yii mna kna mu yo leele pre pan mbo, "Yaa ti ki e tɔɔra, ma, u n ta mu ku tun."

11A Pɔɔl na ndru mu nduu mu sɛ nyjeeri wa, mna sɛ o Tafun paanu kre pile a pra ka, a wra ndru mna paara mna u kee kre taa, a ndram na pan mu saan, a wra chin mu yili wa.

12A pra sɛ nyanyjɛble wre wru mna sɛ katoo, na yaka n u ta. A pe gbun na nyjii kama.

13A o na yiɛ klu mna krɔ wru mna tro lɔɔ yiɛ na mna sɛ to chia ka pe ki yeeri Aso, mbe Pɔɔl fni wa, mbe u wru krɔ ni. Na u yo we nyaari tra mbe sɛ wa.

14Ŋga wre na wre na fni Aso na kre, a o na u bali a o kro na sɛ Mitilene na.

15Ŋga o na kɔ bawa kre, ki nyisee na, a o na Kio tra tro. Ŋga nyiŋge na ndru mu se kre, a o na le Samo na a nyiŋge na se a o na le Mileto na.

16Kre nyjila kre na Pɔɔl chaa mbe o Efiso kuun wa. Na kre ma, we kɔɔ mu Asia tra kre nu wa. Na u fiɛlɛ mbe le Jerusalɛm na nyaanyaa mbe yila na Pentikɔs ble kre ni.

17A Pɔɔl na yire Mileto na mna ndro tun na u sɛ yo Efiso sumifɛɛnlɛ pre loplombo pre pan na pe u fni mbe pe paara.

18Ŋga pra pan mu u fni kre, a wra yo pe pan mbo, "Yire titi e chin na, mu yire ble ŋga ble ndaa le Asia na kre, imi na mi na yire na tni nyjila tataara nu.

19Imi na ndaa niyɛ nyjii mna yotunyi na penlee, na kee nyjɛ Judae na taa ni na krɛrɛ tɛɛ mna na ni Nyiɛkpɔɔ sumi.

20Yire titi e chin na ketaan kre ŋga ki nyu mu e ŋga kro kre, ni n tɔ ki na, ndaa ki yuu na e nyina lete na, na e kalonyi nu.

21Imi na ndaa Griikie na Judae kro jaari na pe laa pe sisam kro mbe taa Nyiɛkpɔɔ kro, mbe o Tafun Yesu Kristo wre shɔɔli.

22Hali fuŋgaami ŋga kuraa Jerusalɛm na ni shie kre, Kpra Ŋumu wre jaŋga ni, a ni n chin ŋga kie ni nya wa.

23Chia ŋga na mbe le kro, kee ŋga Kpra Ŋumu wre yuu ni pan yi na, nyuŋgo lee na kanyana wa ni yiɛ na ni sri.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24La, ni kee ka ma na ki ni. Ni n ni ŋmaa wru mu pe yira kpɔɔ ka mu niyɛ ŋga. La, ŋga ni chaa yi na mbe nyaari mbe tnumu ŋga o Tafun Yesu Kristo ni ŋga, na ni Nyiɛkpɔɔ koroo na u ketaan kre dansiɛrɛ li kre tun.

25E le, fuŋgaami ŋga ni chin na yire mblɛ na ni nyaari mu Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kee kre yo mu tro kre, wa wa ni yiɛ ŋga nya na.

26Ki tia a ŋga ni niyɛ dansiɛrɛ lii na, na e wa waa ku mu fun kre, u hankɛ n wa ni na.

27Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ kee ka n wa a ni ki ndra e na.

28Kena e eyɛ le chichie, e Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ Kpra Ɔumu wre le e kɛɛ kre, Nyiɛkpɔɔ asɔri ŋga u wre titi pɔ nyimi tɛɛ mu lɔ kre le chiriri.

29Yaka ma, mi titi chin na ŋga ni shie ŋga, komboolo sisaala we paan le mbaala pre nu, a pia ti mbe pe peyɛ ta.

30A yire nu chɔɔ plɛ we yiri mbe denyjuu tɛɛ mbe twanfɛɛnlɛ mblɛ tataara laa mbe taa peyɛ na.

31Kena e eyɛ shie, e sɔɔnri na yɛlɛ nununu taarɛ yi ŋga, ni n wuu, lafo na blee, nyɛnɛɛ ni ni paara na e kro nyina.

32Kena fuŋgaami ŋga Nyiɛkpɔɔ kee na u koroo kee kre nu ni e wru mu le, kee kre kie jaa e pɔɔri mbe e ŋga krɔ yira ŋga u tɛɛ u leele chechee pre pan kre.

33Ni yiɛ nsra nyina wa swa fiŋge ndee, wa swa nyiɛ, ndee wa yoŋgo na.

34Yire titi e chin na ni kɛnyu tnumu ni ni yirɛ nyjɛ yi mi na ni kotɔmblɔ shian kro cha.

35Yire kee nyjɛ krɛrɛ ni ni e nyina, e na tnumu tuni ma, e na yaa mblɛ pe n peyɛ ja kre na, mbe e o Tafun Yesu Kristo kee kre wra yo kre sɔɔnri, na dwamu wa wɔŋgaa nu mu wɛ ŋga mu kɛ tini mbe shɔ na.”

36Ɔga Pɔɔl na yire kee nyjɛ yo mu kɔ kre, a wra kosie kan a wre na pre na nyiɛtali.

37Bawa pe kro na nyɛni mna u pe atuu mna u nyu shiun shiun.

38Kee ŋga kra pe yii fooro ni kpɔɔ na yi na Pɔɔl na yo pe pan na pia u yiɛ nya na. A pra sɛ Pɔɔl tro mna sɛ su epo nyu na, mna u le krɔ nu.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 21

1Ɔga o na oyɛ kla kre, a o na krɔ bali mna sɛ le Kos na, a nyiŋge na se a o na sɛ Rodo na, mna yiri wa mna sɛ Patara na.

2Patara na wa, o na krɔ ka nya na ki shie Foinika tra na, a o na le ki nu, a o kro na sɛ.

3Pan o naa Kipro tra le imi, mna ki wa kamɛŋɛ, mna tro mu sɛ Siria tra na, mna sɛ tii Tiro na. Na bawa krɔ kre shie mbe sɛ ki tuuro wɔ mbe tɛɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ŋga o na le wa mna bawa sumifɛɛnlɛ pre nya kre, a o na tni wa ble kɔɔnashin. Bawa pra yire Kpra Ŋumu wre na mna yo Pɔɔl pan na waa shia sɛ Jerusalɛm na.

5Ŋga o ble yire nyu na to kre, a o na pe tali kolo, a pre na pe chiɛlɛ na pe biile kro na o tro mna pan mu da epo nyu na, bawa o kro na kosie kan mna nyiɛtali.

6A wre na pre na oyɛ kla, a wre na le krɔ nu, a pre na ndru mna sɛ katoo.

7Ŋga o na yiri Tiro na kre, epo yiɛ na o na tro mna pan mu yili Potolemia chia kre na. A o na tii mna o wolo mblɛ praa wa wa kre shaari mna tni pe jaara ble nunu.

8Ki nyisee na, a o na yili wa mna pan Kaisaria na. Bawa o na sɛ tni Nyiɛkpɔɔ keeyofun ŋmba praa yeeri Filipo wre katoo, Filipo na chaa leele kɔɔnashin pre pra wɔ Jerusalɛm na kre nu.

9Na uu wa na bichiɛlɛ jijirɛ mblɛ pe nsra bilɛ chin ni, a praa Nyiɛkpɔɔ kee nyaa na yuu.

10Ŋga o na ble chiɛri yɛ li wa kre, ba Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wa na yiri Judea na mna le, u mɛɛ naa Agabɔs.

11Ŋga wra pan o lawee kre, a wra sɛ Pɔɔl greree bali mna wre titi jeelee na u kɛnyi pɔ na ki ni, mna kna mbo, "Imi na Kpra Ŋumu wre yo yi kre, mbo, 'Blɔ ŋmba wo yi greree ŋga kre, Judae mblɛ pee wa Jerusalɛm na kre we u pɔ imi, mbe u yii mbe sɛ le leele mblɛ pe n pe Judae kɛɛ.' “

12Ŋga o na kee ŋga loo kre, a wre na leele mblɛ praa wa wa kre na Pɔɔl tali na waa sɛ Jerusalɛm na wa.

13A Pɔɔl na kna mbo, "Nyji e piin na nyɛni na ni gbun sroi ŋga hin? Ni n na fiɛ ni nyuŋgo lee na, hali na kumu yi Jerusalɛm na wa o Tafun Yesu wre mɛɛ na kuraa kre, ni n na fiɛ.”

14Ŋga u nsra o kee kre loo kre, a o na pieri mna yo na, "Ŋga o Tafun wre chaa, ki pe.”

15Yire ble yire kɔkro kre, o na oyɛ kna mna sɛ Jerusalɛm na.

16Ŋga o naa shie kre twanfɛɛnlɛ plɛ na yiri Kaisaria na wa mna ya o na, a o na sɛ. A pra sɛ na o ni twanfun lɔɔ wa, u mɛɛ naa Mnason, Kipro ndro wa katoo, a o na tni wa.

17Ŋga o na le Jerusalɛm na wa kre o wolo mblɛ praa wa wa kre na o yii kama.

18Ŋga nyiŋge na se kre, a wre na Pɔɔl na sɛ Jemisi katoo, na pre loplombo pre kroo wa wa.

19Ŋga o na oyɛ shaari mu kɔ kre, a Pɔɔl na pe nyina nununu, tnumu ŋga Nyiɛkpɔɔ na yire u na mu tun leele mblɛ pe n pe Judae pre nu.

20Ŋga pra o mandiɛ kre loo ma kre, pe kro na Nyiɛkpɔɔ ŋga mɛɛ, bawa pra yo Pɔɔl pan mbo, "Awe le! Ŋu titi nya imi Judae kagbeŋ kagbeŋ na shɔnli mu ndru mu taa fa mbra yire kro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21A pe mu kee yo pe pan na ŋu mu Judafɛɛnlɛ mblɛ pee wa leele mblɛ pe n pe Judae nu kre nyina na pia taa Mbose mbra yire na. Na pia na pe biile blɛm knumu, ndee mbe taa paala ka na.

22Kena fuŋgaami ŋga kolo ŋgi na oo tro hin? Yaka ma. Ɔga mu le ŋga pie mu kee loo.

23Kena li kolo ŋga oo mu nyina ŋga na. Bilɛ jijirɛ plɛɛ wa o pan mna mblɛ pra pe nyu yo yo.

24Kena pre leele mblɛ yii mu ya muyɛ na mbe e sɛ paala kre pe, mbe mu pe fɔlɔ tɔ kro, mbe pe pe ndrɛ klu. Kena chiafɛɛnlɛ chin na mu kee nyjɛ pe loo kre kafinɛ yi. Yaka ma. Pie chin na ŋu titi kuraa li mbra kre na.

25La, waŋgra leele mblɛ pe shɔnli kre, o na nyu nunu ta mna nyunɔ mu sɛ pe ŋga na, pe peyɛ laa sɛɛnlɛ yire kro, na nyimi, na yurɔ ŋmba nyimi ki n wo tra, na tɛtiɛrɛɛ nu.”

26Ɔga nyiŋge na se kre, a Pɔɔl na bilɛ pre na paala kre pe mna peyɛ weli mna sɛ Judae suminyuŋgo wa mbe sɛ pe nyina ŋga ble pe paala nyu we to, mbe pe paan pe sra yirɛ wɔ.

27Ɔga ble kɔɔnashin yire naa dani kre, Juda leele plɛ na yiri Asia waŋgra kre nu mna pan mu Pɔɔl nya pe suminyuŋgo kre nu, a pra kanyaa le mna Pɔɔl yii.

28Mna na kulo na leele yeeri mbo, "Israel bilɛ e ya o na." Mbo, "Blɔ ŋmba u paara na ndro kro nyina lawee kro nu, mu na o tra ŋga, na o mbra yire, na o suminyuŋgo ŋga taanla kre, u ndru mu pan na waŋgra leele ni o suminyuŋgo kre nu, mu nɛɛrɛ tɛɛ mu ki tɔ.”

29Ɔgi na, na pe klu mu Pɔɔl na Efiso ndro ŋmba praa yeeri Trofimo wre nya a praa kila, kra tia praa jawa na Pɔɔl le na u ni suminyuŋgo wa.

30Ɔga kra pan ma kre, a chia kre na yiri mu paari a leele na kan mu pan mu fni wa, mna Pɔɔl tini mu yili suminyuŋgo wa, mna krɔɛ yire tini mu tɔ tɔ.

31Ɔga praa kolo chaa mbe u gbo kre, sojae tafun wre na ki loo na Jerusalɛm kro yiri mu paari.

32Titɛɛ kre nu, a sojae tafun wre na sojae wru, na pe loplombo plɛ ni mna sɛ leele pre nu. Ɔga pra sojae pre na pe tafun wre nya kre a pra Pɔɔl gbɔɔn ti.

33A sojae tafun wre na sɛ Pɔɔl yii, mna tia pra jlɔnyi tɛɛ mna u pɔ. Mna pe wie ndro ŋmba nyini wi na ŋga u pe.

34Ɔga wra pe wie maPaul beaten kre, lenɛɛrɛ pre nu, na ŋmba ŋga yo mbe ŋmba ŋga yo. Imi nyini praa gblee kre, u nsra ja mbe kee kre kpra chin. A wra tia pra u wru mna sɛ sojae pre tnihaa wa, hali imi na leele pre naa piin mu taa u na kre,

35ŋga pra da jlonwee mbe le pe tnihaa wa kre, tio pra Pɔɔl tio ndra na.

36Na lenɛɛrɛ pre kro yuu mbo, "E ti u kɛ yili wa.”

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37Ŋga praa shie na Pɔɔl ni pe tnihaa wa kre, a wra kna mna yo sojae tafun wre pan mbo, "Jande, ni tafun, nii wa na kolo ni na mbe paara mu pan ra?”

38A sojae tafun wre na kna mu u wie mbo, "A! Mu Griiki yolo ndru ra? Ŋu wi Egypt ndro ŋmba wra kanyaa ka le aŋge kro mna tia a pra bilɛ linkufɛɛnlɛ kagbeŋ jijirɛ plɛ yii mna sɛ fimi lawee yire nu kree?”

39A Pɔɔl na kna mbo, "Juda ndro wi mi, a ni yiri Tarso na. Ki pe Kilikia waŋgra kre chia ŋga mɛɛ ki yili kpɔɔ. La, ni mu tali mbe mu ni ŋga kolo chiɛri mbe ni paara mbe leele mblɛ nyina.”

40A sojae tafun wre na u ŋga kolo, a Pɔɔl na yire pe nduu haa kre na, mna kɛ wa leele pre pan na pe loo. Ba wra paara Judae yolo yire nu.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 22

1Mbo, "Ni wolo, na ni lɛɛlɛ, e jande, e loo ni pan mbe ni ni nyu wɔ mbe e loo.”

2Ŋga leele pre na loo na u Judae yolo yuu kre, a pra taa mu pieri komm na ndru.

3A wra kna mbo, "Mi, Juda ndro wi mi, a pe ni se Tarso na, Kilikia tra nu. A Jerusalɛm na mna Gamaliel u ni pɔɔri, mu ja mu ni nyina, a ni o tolɛɛlɛ paala yire kro twan imi na ki fna. A ni yiɛ na nyina Nyiɛkpɔɔ tnumu na, imi e pini ŋga chɔ.

4Ndaa Yesu sumiɛ ŋga nu ni nyi ŋga fun kuraa. Na ki leele kuu, mna na bilɛ na chiɛlɛ kro yiri a praa shie na pe leni nyuŋgo,

5hali Judae sɔfu lopom na chia loplombo kro we ni dansiɛrɛ li. Pre loplombo pre pan ndaa sɛ hlɛ shɔ mbe sɛ o wolo ŋga. Mnaa shie Damasko na mbra sɛ sumifɛɛnlɛ mblɛ praa wa wa kre yii mbra pan na pe ni Jerusalɛm na mbe pra pe ndie tini.

6Ŋga ndaa shie mna chaa le Damasko na, titɛɛ kre nu na lawee nyi mu yiri nyjeeri mu ni kun mu le,

7a ndaa foli mu to tra, mna loo na mana ka ni yeeri mbo, 'Sɔɔl, Sɔɔl, mni a mu ni pra ma hin?’

8A ndaa kna mu wie na, 'Ŋu wi ŋmbi hin, ni Tafun?' A mana kre na kna mbo, 'Mi wi Yesu Nazrɛt wo ŋmba mu pra kre.’

9Leele mblɛ mi na pre naa nyaari kre na yira ŋga kra ni kun mu le kre nya, a nde pe nsra paaraa kre loo.

10A ndaa kna mu wie na, 'Yira ŋgi mu chaa mbe ni pe hin, ni Tafun?' A o Tafun wre na yo ni pan, mbo, 'Yiri mu le Damasko lam. Bawa pie kee ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa mbe mu pe krɛrɛ yo mu pan mbe mu loo.' Kanhun kre kra ni kun mu le kre ndra na, ni nsraa nyaa mbe sɛ,

11kra ni fun nyiɛlɛ na, leele mblɛ mi na pre naa nyaari kre na ni yii kɛ na, mna le na ni ni Damasko na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Bawa blɔ wa na nyi, a praa u yeeri Anania, a wra pe Nyiɛkpɔɔ ndro mbra kolo na, a Judae mblɛ praa wa wa kro naa u mɛɛ chichie yeeri.

13Wre wra pan mna yire ni yiɛ mna yo ni pan mbo, 'Ni chunu Sɔɔl mu nyiɛlɛ yire nyaa.' Titɛɛ kre nu ŋga ndaa ndra yire to, mna u nya na uu wa mu yire ni yiɛ.

14A wra kna mna yo ni pan, mbo, 'O tolɛɛlɛ Nyiɛkpɔɔ wre mu wɔ na mu ŋga u chaa chin mbe Yesu kprafun wre chin, mbe u nyu kee loo.

15Mbe mu pe u dansiɛlifun, mbe kee ŋga mu nya na ŋga mu loo kro dansiɛrɛ li, mbe leele nyina.

16Kena ŋgi mu sri na hin? Yiri mbe pe mu ndra je, mna o Tafun tali. We mu sisam tii mu kɛ.'

17Ŋga ndaa ndru mna pan Jerusalɛm na mna sɛ le Judae suminyuŋgo kre nu na nyiɛtali kre, ndaa yira nya nyiɛlɛ na.

18A ndaa o Tafun wre nya a wra yo mbo, 'Pe nyaanyaa mu yili Jerusalɛm ŋga na. Ni dansiɛrɛ kre mu li kre, pia ki loo mna.'

19A ndaa kna mna yo na, 'Ni Tafun, pre titi chin na mi ndaa mu sumifɛɛnlɛ pre yii fninyinyi yire nu na shie na leni nyuŋgo mnaa pe gbuun.

20A ŋga praa mu dansiɛlifun Stefano kuu kre, na nii wa mu yire wa, mna li ki na na pe u gbo, hali mblɛ praa u kuu kre, mi ndaa pe dodonyi shɔ mu tɛɛ.'

21A o Tafun wre na kna mbo, 'Yili Jerusalɛm na mna, mbe ni mu tun mbe mu sɛ leele mblɛ pe n pe Judae pre nu.' "

22Leele pre na ndie tɛɛ u pan chiin mna pan mu da kre kee ŋga na, mna ndru mu gble mu ki tɔ mbo, "E ndro ŋmba sembremu gbo mbe u yili tra ŋga na kuraa."

23Ŋga praa gblee kre leni ma kre, a praa pe dodonyi viŋge na kna, na bloŋgo yire nyjeeri,

24a sojae tafun wre na tia a pra pan na u ni sojae katoo wa, mna yo na pe u gbun mbe u u nyu kee yo, kena pe chin ŋga na pe u gble.

25Ŋga pra Pɔɔl pɔ na tɔɔma ka ni mna tɛɛ kre, a Pɔɔl na kna mna yo soja lopom wre pan, mbo, "Kena kii kolo ni na ee Romae lepɔɔ gbuun, nyjila ŋga ni pe n u kala li mu u gbun na pimi ni kre?"

26Ŋga soja lopom wre na u kee kre loo kre, a wra sɛ yo sojae tafun wre pan mbo, "Yira ŋgi kee mu chaa mbe o pe ŋga hin? Mu chin na blɔ wre, na Romae wo wii?"

27A sojae tafun wre titi na yiri mu pan mu Pɔɔl wie mbo, "Mu yo Romae ndro wi ŋuu? Kpra yo ni pan." A Pɔɔl na kna mbo, "Romae wo wi mi titi"

28A sojae tafun wre na kna mbo, "Mi Romae lepɔɔ lie ŋga, swa nɛɛrɛ ni mi na ki lɔ." A Pɔɔl na kna mbo, "Mi rɛ, pe ni se Romae ndro."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Ŋga pra loo na Romae ndro wi Pɔɔl kre, titɛɛ kre nu, a sojae mblɛ pra wɔ mbe pe u frɔ kre na nyina. A fiɛrɛ na sojae tafun wre yii, ŋga wra tia pra Romae ndro Pɔɔl pɔ mɛnyi ni kre ndra na.

30Ŋga nyiŋge na se kre, sojae tafun wre naa chaa mbe kee kre Juda leele pre na pe kre kpra chin, a pra Pɔɔl saan mna yo Judae sɔfue loplombo pre na kalalifɛɛnlɛ pre pan na pe paan fni, a pra sɛ pan na Pɔɔl ni mu yire pe lalaa mbe u u mandiɛ bɔ mbe pe kee kre kpra chin.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 23

1A Pɔɔl na yiɛ kan kalalifɛɛnlɛ pre na mna kna mbo, "Ni wolo, lam nunu ni, ni tni ni Nyiɛkpɔɔ katoo mu pan mu su aŋga na."

2Ŋga wra yo ma kre, a Anania, pe sɔfu lopom wre na kna mna yo leele mblɛ praa wa mu yire Pɔɔl mbɛɛ na kre pan na pe u nyu gbun, mbe u kee kre yoo ti.

3A Pɔɔl na kna mu yo Anania wre pan mbo, "Ŋu Nyiɛkpɔɔ we gbun, ŋu yiɛnyumufun. Ŋu mu tni mu yo mu ni kee li mbra kolo na. A mbra n kolo ŋga na mu ti pe ni gbun."

4A mblɛ praa wa wa kre na kna mu u wie mbo, "Pan ki fna mbe mu paara Nyiɛkpɔɔ sɔfu paan?"

5A Pɔɔl na kna mbo, "Wolo, ni n chin na sɔfu wi. Ŋgi na, pe ki nyunɔ mu yo na ki n fna mbe mu kefɔɔn yo mu lopom na."

6Ŋga Pɔɔl na chin na leele pre plɛ pe Sadukie leele, a pe plɛ na pe Farisiie leele kre, a wra kna mna yo kpɔɔ leele pre nu mbo, "Ni wolo, Farisiie ndro wi mi, pre pe ni se, a ni kunnyiɛ kee kre shɔnli, kre kala ni ta kre."

7Ŋga Pɔɔl na yo ma kre, kra pan na kala ni Farisiie leele pre na Saduki leele pre lalaa, a lenɛɛrɛ pre pra fni wa kre na peyɛ yɔ shiin.

8Ŋga kra tia rɛ, Sadukie leele pre naa yuu na kunnyiɛ ndee Nyiɛkpɔɔ bituŋu ndee Ŋumu ka n wa haka, a Farisiie leele pre, pre na yire krɛrɛ shɔnli.

9Paaraa kre na wɛ kuraa, a Farisiie leele pre nyinafɛɛnlɛ pre na yiri mna paara mbo, "O n sisaa ŋga blɔ ŋmba pe nya, ŋmbi u chin na Ŋumu ndee Nyiɛkpɔɔ bituŋu u paara ma u pan hin?"

10Ŋga paaraa kre na kɔ mu le kakrɔ nu kre, fiɛrɛ na sojae tafun wre yii na pie kɔɔ Pɔɔl tinii knumu, a wra tia sojae na tii mna sɛ u shɔ pe pan jaŋga na mna pan sojae pre lawee wa.

11Ŋga ble na wɔ kre, o Tafun wre na pan mu yire Pɔɔl jaara mna yo u pan mbo, "Pɔɔl, muyɛ gbun yii, imi na mu ni dansiɛrɛ lii Jerusalɛm na mna a ni nya ŋga, pan ni chaa mbe mu sɛ ki li Rom na."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ŋga nyiŋge na se na kre, Juda leele pre plɛ na sɛ peyɛ nya mna da mu peyɛ ŋga na pia yaka le nyuu mbe sɛ su na pie Pɔɔl gbo.

13Leele mblɛ pra kre nyu nunu kre pe kre na wɛ leele fuloe shiin na.

14A pra sɛ pe loplombo na sɔfue loplombo pre pan, mna sɛ yo pe pan mbo, "O da mu oyɛ tɔ na waa yaka le nyuu, fɔŋga o Pɔɔl gbo.

15Kena yire na kalalifɛɛnlɛ pre, e sɛ yo sojae tafun wre pan mbe pe u tree paan e ŋga, mbe e pe na paan e paan mbe u kee kre wie chiriri. Wre naa daa mna kre, na o u gbo fuŋga ma."

16Kee kre nyu pra le kre, Pɔɔl jaa pɔ wa na ki loo mna sɛ ki yo u pan sojae lawee wa.

17A Pɔɔl na sojae loplombo pre wa yeeri mna yo u pan mbo, "Sɛ na nyanyjɛble ŋmba ni e lopom wre pan, uu wa kala ka ni mbe yo u pan."

18A blɔ wre na u bali mna sɛ na u ni sojae tafun wre pan, mna yo u pan mbo, "Pɔɔl, ŋmba uu wa nyuŋgo kre, u ni yeeri, mu ni tali na ni pan na nyanyjɛble ŋmba ni mu pan mbo, 'Kee kaa wa u pan mbe u yo mu pan.' "

19A sojae tafun wre na sɛ na pɔ wre ni mbɛɛ ka na, mna u wie mbo, "Yira ŋgi kee mu chaa mbe yo ni pan hin?"

20A wra kna mbo, "Juda leele pre yo pie paan mu tali baŋga mbe mu ndru mbe sɛ na Pɔɔl ni kalalihaa wa, mbe pe peyɛ pe na u wie haa pe shie chiriri.

21Maa shia pe kee kre loo, pe plɛ peyɛ nya, na Pɔɔl sri, pe wɛ bilɛ fuloe shiin na. A pe sɛ da mu sɔfue loplombo pre ŋga na pia yaka le nyuu kuraa mbe sɛ su ŋga pie Pɔɔl gbo. Ki tia pee wa na mu sri, na mu pe ŋga ki kolo."

22A sojae tafun wre na nyanyjɛble wre wa kolo mbo, "Maa shia ti mbe ndro loo na mu kee ŋga yo ni pan."

23A wra sojae loplombo pre shiin yeeri mna yo pe pan mbo, "E sɛ sojae lafɛɛ shiin wɔ, na soolo nduufɛɛnlɛ fuloe taarɛ na kɛ, na snimi wafɛɛnlɛ lafɛɛ shiin ni mbe pe peyɛ kna mbe sɛ Kaisaria na ble ŋga, na ki gbun nyjila kɔɔnajirɛ.

24Mbe e soolo plɛ san, mbe Pɔɔl nduu mbe e sɛ na u ni chichie mbe sɛ waŋgra lopom Felike ŋga."

25A wra hlɛ nyunɔ mna pe ŋga na pe sɛ waŋgra lopom wre ŋga, mbo,

26"Mi Klaudio Lisia pan hlɛ ŋga yiri, na shie waŋgra lopom chichie Felike pan, shaaraa yi.

27Blɔ ŋmba Juda leele sɛ yii mnaa chaa mbe u gbo a ndaa loo na Romae ndro wi mna sojae wru mna sɛ u shɔ.

28A ndaa chaa mbra kee ŋga nunu ndra na pra yila na u chaa mbe gbo kre chin, kra tia ndaa sɛ na u ni pe kalalihaa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Bawa ndaa nya na pe mbra yire kee ka na pra u yii. Pe nsra kee ka ta mu taa u na a ki fna u ku ndee mbe sni nyuŋgo.

30Fuŋgaami ŋga ni loo na leele plɛ nyu le na u chaa mbe gbo, ki tia ni yo pe da na u ni mu pan wa, a ni yo mblɛ wre na pre kala ta kre pan na pe pan mu yiɛ na, mbe ŋga ki pe ta kre nyina.”

31A sojae pre na Pɔɔl bali mna sɛ, imi na pra yo pe pan na pe pe kre. A pra sɛ su na u ni Antipatri na ble kre.

32Ŋga nyiŋge na se kre, a mblɛ praa nyaari tra kre na ndru pe kro, mna soolo tnifɛɛnlɛ pre chiin ti na pe sɛ na u ni.

33Ŋga pra le na Pɔɔl ni Kaisaria na kre, a pra sɛ hlɛ kre wɔ mna le waŋgra lopom wre kɛɛ mna Pɔɔl wru mu u nyina.

34Ŋga waŋgra lopom wre na hlɛ kre tɔɔnri mu kɔ kre, a wra Pɔɔl wie kokoo ŋga na u yiri, a wra yo na Kilikia na u yiri.

35Ŋga wra loo ma kre, a wra kna mbo, "Na ŋu na mblɛ e kala ta kre waa pan, kre mbe mu kee kre wie." A wra tia pra sɛ Pɔɔl tɛɛ Ŋunu Hɛrodi katoo ŋga wra sin kre nu, na u sri.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 24

1Ki ble kunɔ na, a sɔfu lopom Anania na loplombo pre na chuami wa praa u yeeri Tutulo, na le, mna pan mu kala ŋga ki pre na Pɔɔl ta krɛrɛ wa waŋgra lopom wre yiɛ.

2Ŋga pra Pɔɔl yeeri mu pan kre a Tutulo na yiri mna paara mu Pɔɔl taan, mbo, "Ni Tafun, ŋu saara na o wejinyiŋge ta tataara, a kee kro na shie kama o waŋgra ŋga nu.

3Felike chichie, lawee kro nu kolo kro na kre, o ki shɔ na mboo ni tataara.

4La, ni n na chaa mbe ni kee tnu, ni kee fiɛn ŋga na ni chaa mbe mu ndie tɛɛ.

5O blɔ ŋmba nya na u pe ndro ŋmba u pe kala chafun, na paan na kala ni Judae mblɛ pee wa waŋgra ŋga nu kro lalaa, a wre wi Nazrɛt kuo kre lopom.

6Mnaa chaa mbe o suminyuŋgo kre tɔ na nɛɛrɛ ni, a o na sɛ u yii mnaa chaa mbra u kala li o mbra kolo na.

7A sojae tafun Lisia na pan mna u shɔ o kɛɛ jaŋga na.

8Mna yo o pan na o pan mu yiɛ na na, mbe paan kee kro yo. Na ŋu titi u wie kuraa mu chin ŋga ki o ta.”

9A Juda leele mblɛ pra fni wa kre krɛrɛ na yo na kee nyjɛ Tutulo yo kre yi pe kpra.

10Ŋga waŋgra lopom wre na kɛ wa Pɔɔl pan na u paara kre, a wra kna mbo, "Ŋga ni chin na ŋga mu yiri mu pe waŋgra ŋga lopom na ki kpra kunfun, a ki mu ŋga ndra na, ki tna ni pan na mbe paara.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Mu jaa chin na ŋga ni sɛ Jerusalɛm na sumihaa kie pe ble kɛmbɔshiin yi kre.

12A ni nsra pan na kanyaa kee ndee kakrɔ kee ka ni Judae suminyuŋgo wa ndee pe fninyuŋgo ndee chia lam.

13A pia jaa mu nyina kpiki kala ŋga ki o ta.

14La, kee nunu ŋga ni nya yi na, kolo ŋga pe ŋga mɛɛ mbo, kuo kre, kre na ni taa na o tolɛɛlɛ Nyiɛkpɔɔ wre sumi, mu na lii mbra kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ na nyunɔ mu tɛɛ kre na.

15A ni Nyiɛkpɔɔ shɔnli, imi na pe shɔnli na kunnyiɛ wa na mblɛ pe fraka na mblɛ pe n fraka kro sri kre.

16Kre na, ni niyɛ dɔɔtaa na mba kee ka na ki nyini pe Nyiɛkpɔɔ ndee lewo na, mbe ki waa pe sisaa ni pan.

17Kena yɛlɛ yɛ kɔkro ŋga ndaa yili Jerusalɛm na kre, ndaa ndru mna pan Jerusalɛm na wa na, mbe paan pe ŋga swa nyjɛ pe pe kɛ. Mbe ni sra wɔ mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga.

18Kena kre nu pra ni nya Judae suminyuŋgo wa na ni cheche paala kre pini. Ni n na le na lenɛɛrɛ plɛ ni wa, a ni nsra pan na kakrɔ ni wa, fɔna Judae plɛ pra yiri Asia tra na mnaa wa wa.

19Na mi na pree wa na kala ni kre, pe fna mbra pan mu yiɛ na mna, mbra paan ki yo.

20Kena ti mbe leele mblɛ pee wa mu yire fuŋgaami ŋga paara, na ŋga kalalifɛɛnlɛ pre na ni kee li kre, kefɔɔn ŋgi pra nya na ni pe hin?

21Fɔŋga nyjila ŋga ni ndaa wa mu yire pe lalaa mna fuu mu yo na 'kunnyiɛ shɔnlie ŋga ni ta kre kala ni ta e lalaa ŋga kre bɔkɔ.' “

22Imi na waŋgra lopom Felike na kolo fɔŋgɔ ŋga kee Pɔɔl naa yuu kre chin kama kre ndra na, a wra tia pra zaanri mbo, "Na sojae tafun Lisia wre waa pan kre mbe kee kre kpra kun.”

23A wra Pɔɔl wru mna u le sojae lopom wre kɛɛ na u sɛ u tɛɛ chichie, mbo, "Na u nɔɔlɔ chaa mbe paan u le kre, pia shia pe tɔ kolo.”

24Kie pe ble yɛ kɔkro kre, Felike na u chɔ Drusila ŋmba wra pe Juda ndro wre na pan mna tia pra sɛ Pɔɔl wɔ nyuŋgo mu pan, a wraa shɔnlie ŋga kii wa Yesu Kristo nu kre, kee yuu na pe nyina.

25Ŋga Pɔɔl naa cheche kee, na yɛyie na waŋgra nyukɔɔrɔ kala lie kee yire yuu kre, fiɛrɛ na Felike yii, a wra yo Pɔɔl pan mbo, "Sɛ tun, na ndaa kɔ mu kolo ta mbe mu yeeri.”

26Felike naa jawa na Pɔɔl we u dɔli na swa ka ni, kra tia wra ja na u yeeri mbe wre na wre paara.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Ki yɛlɛ shiin kɔkro na kre, a pra tia Pokio Festo na pan mbe tni waŋgra lopom Felike titɛɛ, a ŋga Felike naa chaa mbe Judae leele na u kee chaa kre ndra na, a wra tia Pɔɔl na kro nyuŋgo wa.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 25

1Ŋga waŋgra lopom Festo na le u tra nu kre u ble taarɛ ble na kre a wra yiri Kaisaria na mna sɛ Jerusalɛm na.

2A sɔfue loplombo pre na Judae loplombo pre na Pɔɔl kee krɛrɛ yo u pan.

3A pra u tali na u ya pe na, mbe ti pe pan na Pɔɔl ni Jerusalɛm na, kena praa chaa mbra ndra kolo mbe Pɔɔl gbo.

4A Festo na kna mbo, "Pɔɔl wa Kaisaria na, a kia mu mbe ni ndruu sɛ wa.

5Kena e ti mbe mi na e loplombo pre plɛ sɛ kena na yire na wree wa klaa ka ni rɛ, pie ki yo."

6Kie pe ble kɔɔnataarɛ ndee ble kɛ yɛ kɔkro kre, waŋgra lopom Festo na ndru mna sɛ Kaisaria na. Ŋga wra le a nyiŋge na se, a wra tni u kala li jɔɔn na mna tia pra sɛ pan na Pɔɔl ni.

7Ŋga Pɔɔl na pan kre, a Juda leele mblɛ pra yiri Jerusalɛm na mna pan wa kre na pan mu u fɛ mu kun, na kekpɔɛ nyjɛ nɔɔ pia jaa nyina kuraa yuu na u taanla.

8A Pɔɔl na u nyu wɔ mbo, "Ki n pe punu ni punu Judae mbra na, ndee Judae suminyuŋgo kre ndee Romae abani na ni kee fɔɔn ka taa."

9Ŋga Festo naa chaa mbe yɛnyiŋge ta Juda leele pre pan kre ndra na, a wra kna mna yo Pɔɔl pan mbo, "Mu chaa mbe ni sɛ mu kee kre taa mbe li Jerusalɛm naa?"

10A Pɔɔl na kna mbo, "Waŋgra kro tafun, kalalifɛɛnlɛ yiɛ ni yire kre, a mna ki fna mbe mu ni tam na ni pimi kun, nde Juda leele pre, ni n pe pe sisaa ka, imi na ŋu titi kuraa ki chin kre.

11Kena na lewo sisaa wi mi, a ni kee ka pe a ki fna kumu ni kre, pe ni gbo. A na kee nyjɛ pe taa ni na nyjɛ krɛrɛ n pe kpra kee kre, ndro wa jaa ni wruu le pe kɛɛ. Kena sɛ na ni kee kre ni waŋgra kro tafun wre pan."

12A waŋgra lopom Festo na u loplombo pre na ki jawa na, na u yo na waŋgra kro tafun pan u chaa mbe u kee kre li waa, kena ki fna u sɛ wa.

13Ble yɛ na tro, ki ble ka, a ŋunu wa praa u yeeri Agripa na le, na u jaa Benike ni, mna pan mbe Festo ŋga mmaŋge.

14Pra mu wa, a kra tia wra Pɔɔl kee kro yo pe pan mbo, "Blɔ waa wa ni pan mna, a Felike na u ti nyuŋgo mna sɛ, mu u kee ti ni pan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ki ble ŋga ndaa sɛ Jerusalɛm na kre, sɔfue loplombo pre na loplombo pre na u kee yo ni pan mna ni tali na ni u kee li mbe u taan.

16A ndaa yo pe pan na Romae paala n nyina ma na mu ndro gbun pimi ni nyjila ŋga nu wre na mblɛ pe kala ta kre n fni mu paara.

17Ki tia ŋga pra pan mna le mna kre, ni nsra tia kee kre na mu. Ki nyisee na ndaa sɛ kala lihaa wa mna tni kala li jɔɔn kre na mna tia pra sɛ pan na Pɔɔl wre ni.

18A ŋga wre na mblɛ pra kala ta kre na pan mu fni kre, pe nsra kee chiriri ka ta mna u taan imi na ndaa ki jawa kre,

19la, pre na Pɔɔl na pre titi sumiɛ kre kakra li, a shiin wo na mbo blɔ wa, u mɛɛ naa Yesu a wra ku, a Pɔɔl naa u kee yuu na u ndru mu nyi.

20Hali ni n chin imi na mbe kre kee ŋga yo, kra tia ndaa u wie na we ti pe sɛ u kee kre taa mbe li Jerusalɛm na wa ree mni hin?

21A wra je mbo pe u ti nyuŋgo wa mbe sɛ su nyjila ŋga nu we sɛ waŋgra kro tafun yiɛ na. Ki tia ni tia pe u ti wa mbe sɛ su ŋga mbe leele cha mbe pe sɛ na u ni Kaisari pan.”

22A Agripa na kna mu yo Festo pan mbo, "Mi titi chaa mbe u nyu kee loo." A wra kna mbo, "Na nyiŋge se mu u nyu kee loo.”

23Ŋga nyiŋge na se kre, Agripa na Benike na peyɛ kna, imi ki fna, mna pan kala li lawee wa, pre na sojae tafɛɛnlɛ pre na chia loplombo titie pre ni. A waŋgra lopom Festo na tia pra sɛ pan na Pɔɔl ni.

24Bawa waŋgra lopom Festo na kna mbo, "Ŋunu Agripa, na yire mblɛ e fni mna kro, blɔ ŋmba kee ni Juda leele kro na pan ni pan Jerusalɛm na, mu ndru mu pan Kaisaria na, ni ti mbe pe u gbo kre, wre wi kre.

25A mi titi ki nya na u n kee ka pe a ki fna mbe u kumu ta. A na wre titi kee kre wɔ na shie waŋgra kro tafun yiɛ na, ki tia ni yo na mbe ti pe sɛ na u ni wa.

26La, ni n u kee kpiki ka ta, ŋga mbe nyunɔ mbe sɛ ni tafun ŋga. Kre ndra na ni pan na u ni e yiɛ, na ŋu titi tolɛɛ Agripa yiɛ na, imi kie pe na o u wie wie na, aada mbe kee ka ta mbe nyunɔ.

27Mi pan kre, ki n kolo ni na mu yo pe sɛ na nyuŋgo lefun ni haka, a ma u kee chiriri ka ta mbe nyina."

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 26

1A Ŋunu Agripa na yo Pɔɔl pan mbo, "Mu jaa yiri paara." A Pɔɔl na u kɛ yire, mna u nyu wɔ.

2Mbo, "Ni chin na ni nyiɛnyɔɔrɔ yi na kee nyjɛ Judae taa ni na krɛɛrɛ, mbe yi nyu wɔ ŋu tolɛɛ Agripa yiɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Yaka ma. Ɔu titi kuraa mu Judae paala kolo kro, na nyjɛ yi mbra taanri kro chin. Kena ni mu tali mbe mu frɔ tɛɛ mbe ki loo.

4Imi na ni nyi mu yire ni bimi mu yire nyjila ŋga nu ndaa wa ni waŋgra nu, na imi ndaa nyi Jerusalɛm na kro, Judae kro ki chin.

5Ɔga pe ni chin ki mu paa, na pre titi we kpra yo rɛ, ni tnimu nu kre, ndaa chaa leele mblɛ praa lii o mbra kolo paa na kre nu, a ni kepele kro na nyina na Farisii ndro wi mi.

6Kena fuŋgaami ŋga kala ŋga ni ta yi na, nii wa na nyu kee ŋga Nyiɛkpɔɔ na yo mu tɛɛ o tolɛɛlɛ pan kre sri.

7Kre dankna ŋga na Israel sele kɛmbɔshiin pre sumi chiin lafo na blee na pie ki ta. Kena kre dankna ŋga ndra na Judae kala ŋga taa ni na kre.

8Kena ŋgi ki tia a e wa na wa n ki shɔnli na Nyiɛkpɔɔ gboolo nyini ŋga hin?

9Kraa wa na ki fna mbe ni kenɛɛrɛ pe mbe Yesu Nazrɛt ndro wre mɛɛ kla.

10A yɛŋgɛ na, ndaa ki pe ma Jerusalɛm na, ŋga ndaa jaŋga ta mna yili sɔfue loplombo pre pan kre, ndaa ja mu sumifɛɛnlɛ pre tataara yii mu le nyuŋgo. A na pe yo pie pe gbo, ni nyu naa wa ki nu.

11Ndaa shie na sumifɛɛnlɛ pre fiŋge Judae fninyinyi yire nu mna tia praa jiɛnlɛ kee kuraa yuu na Nyiɛkpɔɔ taanla. Imi na ni krɔ na kun na pe ni mu da kre, ndaa ja na pe fiŋge mbe sɛ su haka wolo tra nu.

12Kre kee ŋga nunu chɔɔ kraa shie na ni ni Damasko na. Na sɔfue loplombo pre ni ŋga jaŋga na kolo a ndaa shie wa.

13Na kie pe lafo chrichri ka na, tolɛɛ, a lawee na nyi mu yiri nyjeeri mu pan mu ni kun mu le, kraa nyaa mu wɛ yila na.

14A o kro na foli mu to to tra, bawa ndaa loo na mana ka paara ni pan Hebrie kayolo nu, mbo, 'Saul, Saul! Mni a mu ni pra ma hin?' Mbo, 'Mu n chin na, na mu ni pra kanyana mu chaa na muyɛ kaan ra?'

15A ndaa kna mu wie na, 'Ɔu wi ŋmbi hin, ni Tafun?' A mana kre na kna mbo, 'Mi wi Yesu ŋmba mu pra kre.

16Yiri mu yire sholo. Ni chaa mbe mu ni sumi mbe ni dansiɛrɛ li, imi na mu ni nya na imi na mbe niyɛ wɔɔ mu nyina ŋga. Kre na ni yila mu yili mu yiɛ na kre.

17A mbe mu shɔ mbe yili Judae, na leele mblɛ pe n pe Judae mblɛ nu mbe mu tun kre kɛɛ.

18Mbe mu sɛ pe nyiɛlɛ nyaa mbe pe yili wɔmu nu mbe pan ndram fiŋge nu, mbe pe yili Sutna wre jaŋga kre nu mbe tnihaa ta leele mblɛ Nyiɛkpɔɔ wɔ peyɛ na kre nu. Shɔnlie ŋga pie ni shɔɔli kre na.'

19Kena Ɔunu Agripa, ni nsra ndikana pe kee kre ndaa nya nyiɛlɛ na kre na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Ki tia ndaa klu mu u kee kre yo Damasko na, mna chin mu sɛ Jerusalɛm na, mna tro Judea na, mna chin mu sɛ ki yo leele mblɛ pe n Judae pre pan, na pe pe jawala chinɛ mbe taa Nyiɛkpɔɔ kro, mbe jawala chinɛɛ kee pe.

21Kre kee ŋga ndra na Judae pre na yila mna sɛ ni yii pe suminyuŋgo wa mnaa ni chaa mbe gbo kre.

22A ŋga Nyiɛkpɔɔ wa ni kro kre ndra na, kre ki tia ni ŋmaa ta mu yire mna kre, na u dansiɛrɛ lii biile na loplombo yiɛ, a ki n pe kewaara ka, fɔna kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ na Mbose na yo mu tɛɛ na yie paan tro kre bɔkɔ.

23Imi na Kristo ŋmba Nyiɛkpɔɔ wɔ, wre fna mbe kala nya tataara, na ŋga we kluu nyi mbe yili kuulo nu kre, mbe ŋmaashɔmu kee kre yo mbe Judae na mblɛ pe n pe Judae pre nyina.”

24Ŋga Pɔɔl na paara a u nyu na to ma kre, a waŋgra lopom Festo na yiri mna fuu Pɔɔl na mbo, "Pɔɔl tɔɔlɔ mu tɔɔlɔ ra? Mu hlɛ twan tataara, kre tia mu yiɛ n to.”

25A Pɔɔl na kna mbo, "Lopom Festo, ni n na tɔɔlɔ, la, ni kpra na ni yiɛtom kee titi ni yuu kre.

26Ŋunu Agripa ŋmba pan ni gbun ta na paara ŋga kuraa kee nyjɛ krɛrɛ chin. Ni shɔnli na kee nyjɛ krɛrɛ ka n fun u yiɛ na. Yaka na ma. Ki ka n wa mna pe wɔmu nu.

27Ŋunu Agripa, kena mu Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre kee yire shɔnli ŋgaa? Ni chin na mu pe shɔnli.”

28A Ŋunu Agripa na kna mu yo Pɔɔl pan mbo, "Mu chaa mbe ti ni kaari Kristo ndro fuŋgaami?”

29A Pɔɔl na kna mbo, "Na fuŋgaami yi o, na mbakɔ yi o, ni Nyiɛkpɔɔ tali, ni n yo ŋu chiin na, la, kaa mbe mblɛ pe fni na kee ŋga ndru aŋga ŋga kro we na pe na mi wi, fɔna jlɔnyi nyjɛ yii wa ni kɛnyi na ŋga chiin.”

30Bawa waŋgra lopom Festo wre na ŋunu Agripa wre, na Bernike na leele mblɛ praa wa mu ya pe na kre na yiri,

31mna yili fimi na mna sɛ bɔɔnri mbo, "Ndro ŋmba u n kee ka pe a ki pe kumu ndee nyuŋgo lee kee.”

32A Agripa na kna mu yo lopom Festo pan mbo, "Na kra pe na u nsra kee kre kna mu waŋgra kro tafun ŋga kre, oo na jaa u wa."

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 27

1Ŋga pra bɔɔnri mu ta na ki fna o sɛ Italia tra nu kre, a pra Pɔɔl na leele mblɛ pra le nyuŋgo kre plɛ wɔ mna le sojae lopom ŋmba praa yeeri Julio wre kɛɛ. Julio na chaa sojae mblɛ pra wɔ pra waŋgra kro tafun sri kre nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2A o na tni Adramatio chia krɔ ka nu na ki shie Asia lawee yire nu. Ŋga o naa shie kre na Makedonia ndro Aristako ŋmba wra yiri Tesalonika na kree wa mu chaa o nu.

3Ŋga nyiŋge na se kre, a o na sɛ yire Sidon na. A sojae lopom Julio na Pɔɔl fooro chin mna u ŋga kolo na u sɛ le u nɔɔlɔ pan, mbe praa u le.

4Ŋga o na kɔ bawa kre, a o na le krɔ nu, na fuflɛ gbuun na o fnii, a o sɛhaa yiɛ na sheli. Kra tia o na tro Kipro tra kre kro epo yiɛ na.

5A o na tro Kilikia na Pamfilia tra mbɛɛ na mna pan mu tii Likia tra chia ŋga pe yeeri Mira kre na.

6Bawa sojae lopom wre na Alɛksandria chia krɔ ka nya na ki shie Italia tra nu, a wra o le ki nu.

7O na ble yɛ li epo yiɛ na, na waa jaa sɛ kpɔɔ, hali kra sheli mu o ŋga, a o na chin na mbra Knido chia na, a imi na fuflɛ kre naa gbuun na o fni ma kre, o na kna mna tro Kreta tra lawee ŋga pe yeeri Salomone kre mbɛɛ na.

8Pan o naa bublɔ na tro epo nyu kre na chɛchiɛri na tri mna chin mu pan mu su lawee ka praa ki yeeri, "Krɔ yirehaa", a kra mbra chia ŋga praa yeeri Lisea kre na.

9Ŋga pe nyjila tataara na tro, a pe yɛlɛ nyu ble kpɔɔ kre na tro kre, kra sheli mu pe ŋga, a Pɔɔl na paara mna pe nyina,

10mbo, "Bilɛ, ni ja mu chin na kanyana na yirɛ klaa wa o kolo nyaaraa ŋga nu yiɛ. Ki n pe o tuuro na krɔ ŋga chiin. La, wre titi ŋmaa na."

11La, sojae lopom wre nsra ndie tɛɛ Pɔɔl pan, fɔna ŋga krɔ kre lefun na ki tafun na yo kre bɔkɔ.

12Ŋga pra nya na krɔɛ yire yirehaa kre n nyu chiriri mbe pe jaa tni wa weere nyjila kre ndra na, pe nɛɛrɛ naa chaa na pie gbeŋmba na aada pie jaa sɛ Finike chia, Kreta tra ŋga nu krɔɛ naa yire kre nu, kena mbe pra sɛ weere ble yire li wa. Krɔɛ yirehaa kre nyu naa shiin, a yi kro naa wa yila finhaa.

13Ŋga tapanhaa fuflɛ kre naa gbuun fiɛnfiɛn kre, pra jawa na pe ŋga pe chaa ta. A pra krɔ kre saan mna tro Kreta tra mbɛɛ na.

14Titɛɛ kre nu to a fuflɛ kre na ndru mu saŋa mu yiri nyjeeri Kretahaa na gbuun badaaŋga.

15Imi na kra krɔ kre yii kre, ki nsra ja mbe sɛ yiɛ na, a o na oyɛ wa, a fuflɛ kre naa shie na o ni.

16A kra sɛ tro na o ni lɔɔ lalaa tra fiɛn ka kro praa ki yeeri Kauda, bawa o na gbeŋmba mna chin mu ja mu krɔ fiɛn ŋga kraa wa o kro kre pɔ chiriri.

17Ŋga o na ki yire nyjeeri kre, a o na kolo cha mna krɔ kpɔɔ kre pɔ tapan, a na o naa fiɛ na oo sɛ to tanyiɛ kre na, kre ndra na, a o na ki yoŋgo kre saan a fuflɛ kre na ndru na shie na o ni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Imi na fuflɛ kre na nyumu kre naa o mɔŋɔi kpɔɔ ma kre, ŋga nyiŋge na se praa pe yirɛ woni na waa lɔɔ lam.

19Ki ble taarɛ ble kre, na yira ŋga na pe kɛ we to krɔ kre lam kpan na waa pe ki wa.

20Ŋga o na li ble tataara na waa yila na wɔɛlɛɛ nya kre, a fuflɛ ŋga kraa gbuun kre n na pe yira fiɛn kre, o jawala kro na kla, a o n na chin na ŋmaafɛɛnlɛ lɛ wre na.

21Ŋga kra da ble tataara na pe n yaka le nyuu kre, a Pɔɔl na yiri mna yire pe lalaa mna paara pe pan mbo, "Bilɛ, ki fna mbe e na klu mbra ni nyu kee kre ndaa yo kre loo, mbe waa na yili Kreta na mbra paan kala ŋga nyini nya mbra o yirɛ waafun imi.

22Fuŋgaami, ni e tali, e e gbun yii, wa ŋmaa wa fun, fɔna krɔ ŋga.

23Aŋge blee, Nyiɛkpɔɔ ŋmba wo wi mi a ndaa u sumi kre bituŋu na pan mna yire ni mbɛɛ na mna yo ni pan,

24mbo, 'Pɔɔl, maa shia fiɛ, fna ki fna mbe mu yire waŋgra kro tafun yiɛ. Le, Nyiɛkpɔɔ mu ŋga leele mblɛ ŋu na pree wa krɔ ŋga nu ŋga kro.'

25Kena bilɛ e eyɛ gbun yii, ni Nyiɛkpɔɔ shɔnli na ŋga ni loo kre we pe ma.

26La, ni chin na oo sɛ to lɔɔ lalaa tra ka na."

27Kra da kranu shiin, na oo wa Adria epo kre yiɛ na, na shie na paan. Kie pe ndroo ka, a krɔ kre brifɛɛnlɛ naa jawa na o dani tra lawee ka nu.

28A pra maŋa wa lɔɔ kre nu, mna ki jiom chin, na kie pe yaadi fuloee shiin, a pra sɛ yiɛ chiɛri na, mna ndru mu maŋa fɔŋgɔ wa na, na kii yaadi fulo na kɛ.

29Ŋga kra pan ma kre, pra jawa na aada pie sɛ krɔ kre sin dnɛ na kre ndra na, a pra srugue kpɔɛ jijirɛ wa lɔɔ mna tɛɛ mu krɔ kre yii ki nɔɔhaa wa, mna na nyiɛtali mbe nyiŋge se.

30Ŋga krɔ kre brifɛɛnlɛ pre naa chaa mbe fɛ kre ndra na, a pra krɔ fiɛn kre saan mna wa lɔɔ, mbo, pe shie mbe sɛ srugue wa ki yiɛ mbe ki yii.

31A Pɔɔl na yo sojae lopom wre na sojae mblɛ praa wa wa kre pan mbo, "Na leele mblɛ n tni krɔ ŋga nu kre yaa shia jawa na ee ŋmaa ta."

32To, a sojae pre na krɔ fiɛn kre mɛnyi yire knumu, a krɔ fiɛn kre naa shie ki yɛ.

33Ŋga nyisee nyu naa dani kre, a Pɔɔl na yo pe pan na pe yɛyɛ chaa le nyuu mbo, "Ble nununu kɛmbɔjijirɛ yi kre na e na yaka le nyuu, na pan e jiin.

34Kena ni e tali na e yɛyɛ cha e ka, kie ti mbe e faŋga ta. Ni yuu e pan na hali e wa nyjuro nunu chom kuraa wa kɔ mbe to."

35Ŋga Pɔɔl na yo ma kre, a wra paanu bali mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo leele pre yiɛ na mna ki peeri na kaa.

36A pe lam na chin mu nyjii pe na, a pra yɛyɛ cha mu ka.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37Na wre leele mblɛ oo wa krɔ kre nu kree leele lafɛɛ shiin na fuloe taarɛ na kɛmbɔkɔɔnanu.

38Ŋga pra li mna kɔ kre, a pra sro yire kuɛn yire wɔ mna wa lɔɔ kre nu, a krɔ kre na pe foofoo.

39Ŋga ndram na saan kre, na tra ŋga na pe da kre, na pe n ki chin. A pra tanyiɛ lawee ka nya epo kre nyu na, mna jawa na ki fna mbe pe lawee cha mbe sɛ yire tanyiɛ kre na.

40A pra srugue yire saanla mna wa epo kre nu, mna ki yira ŋga ni praa ki yiɛ kna kre mɛnyi yire saanla, mna krɔ kre yoŋgo kre yire mu fuflɛ kre ŋga a kraa pe ŋunɔ na shie tanyiɛ kre na.

41A krɔ kre na hɛ sin tanyiɛ yɛ na lɔɔ lam wa, a ki yiɛ na tii mna nyjira hali ki nsra ja mbe jɔŋgɔ. A imi na epo kre naa kani na woni ki nɔɔ kre na kre, kra tia kra knumu kro.

42Kra tia sojae pre na jawa na ki fna mbe pe leele pre pe yii na shie kre gbo gbo, na kre ma, plɛ waa to lɔɔ mbe blu mbe sɛ.

43A na sojae lopom wre naa chaa mbe Pɔɔl shɔ kre ndra na, wra tia pra pe ti. A wra yo pe pan na mblɛ pie jaa blu kre pe blu mbe yili fimi na.

44A hamblɛ plɛ na sni taaboe na, a plɛ na tni tni krɔ kre knumɛɛ yɛ na mna kun. Kena imi kra nyi a o na ŋmaa ta mna kun fimi na yi kre.

Nyiɛkpɔɔ Bitumblɔ Hlɛ 28

1Ŋga o na yili krɔ kre nu mna pan fimi na kre, bawa o na loo na kre epo lalaa tra kre mɛɛ Malta.

2Bawa leele pre na koroo ŋga ŋmbrɔ o n da mu nya tun tɛɛ mna o ŋga mmaŋge kama, mna kanhun gbɛɛri o pan, na nyiɛ paan a weere naa kuu ma.

3Bawa Pɔɔl na kejenyi yɛ koli na leni kanhun, jaa na wɔɔ wa yi nu, a ki gbɛŋgɛ na le u nu, a wra yili mu Pɔɔl kɛ nu na pɛli.

4Ŋga bawa leele pre na nya na wɔɔ wre pɛli Pɔɔl kɛ na ma kre, a pra kna na yuu peyɛ pan mbo, "Kafinɛ ma, linkufun wi blɔ ŋmba, hali ŋga u n ku epo kre lam ŋga na ki kɛ, yaka wa jaa ti u shɔ ŋga nu."

5A Pɔɔl na wɔɔ wre nyaara mna wa kanhun kre nu, hali yaka nsra u ta.

6A leele pre naa u le na we tintin, ndee we na foli mbra to titɛɛ kre nu wa mbra ku. A pra u le chiin na yaka n dona u taa, a kra tia pra ndru mna pe jawala chinɛ mna kna na yuu mbo, "Sɛɛn ka nyini wi kre."

7Mna o na nyi kre mbɛɛ na, tra yɛ naa wa wa mu pe ŋunu Publio wee, wra pe tra kre ŋunu. A wra o yii imi kra fna ble taarɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Kre nyjila kre, na kabro Publio lɛ gbun mu sniŋge nyuŋgo, a wraa shie kaan na. A Pɔɔl na le u kro, mna sɛ nyiɛtali mna u ŋga, mna kɛnyi taa u na, a yira kre na sɛ kuraa.

9Bawa tra kre leele mblɛ praa yaa kro na Pɔɔl kee loo, mna fɛ mna pan u lawee, a wra pe tra kro.

10Ŋga kra pan ma kre, pra o kɛ yirɛ tataara. Ŋga o na yo oo sɛ kre, a pra o ŋga yirɛ nyjɛ yira o shian kro.

11Nyiɛpɔ taarɛ kɔkrɔ kre, a o na Alɛksandria krɔ ka bali na pe Attae foto kan ki yiɛ, a kra pan mu weere nyjila kre li kre lɔɔ lalaa tra kre na.

12A o na sɛ yire Sirakusa na mna li wa ble taarɛ.

13Bawa o na yiri mna kna mna to Regio na. Ki nyisee na, a fuflɛ ŋga ki yirii tapanhaa kre na gbun. Ŋga nyiŋge na se kre, a o na sɛ le Putioli na mna tii krɔ kre nu.

14Bawa o na o wolo plɛ nya, a pra o tali na o tni pe jaara ble kɔɔnashin. Kena imi o naa lee Rom na yi kre.

15Kre nyjila kre, na o wolo mblɛ praa wa Roman kre o kee loo, mna pan mu kun mu o fni Apia jafa lawee. Kre nu a plɛ na o fni lawee ŋga praa yeeri "Wuuhaa Taarɛ" kre nu. Ŋga Pɔɔl na pe nya ma kre, a wra Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo, a lɛɛ na nyjii u na.

16Ŋga o na le Rom na kre, sojae pre na Pɔɔl ŋga kolo, a wre na soja ŋmba u u le kre na sɛ lawee cha mu tni peyɛ.

17Ble taarɛ kɔkro kre, Pɔɔl na Judae loplombo pre yeeri. Ŋga pra pan mu fni kre, a wra yo pe pan mbo, "Ni wolo, la, ni n yaka pe mu o leele pre wa ndee mu o tolɛɛlɛ paala yire ka taan, nde pra je mna ni yii Jerusalɛm na mna le Rom leele kɛɛ.

18Ŋga Rom kalalifɛɛnlɛ pre na kee kre lele kre, kaa praa chaa mbe ni wa. Ŋgi na, na yaka n nyina na ki fna ni kumu pimi ta.

19A imi Judae leele pre naa paara na ni taanla kre ndra na, a ndaa ni jawala pe na mbe da waŋgra kro tafun yiɛ na mbe ni nyu wɔ. La, mi jawala nu kre, mi n kee ka ni mbe ni leele taan.

20Kena kre kee ŋga na ni e yeeri, na ni chaa mbe e nya mbe paara na e ni. Ŋgi na, ŋmba na Israel leele kaan kre ndra na pe yila mu jlɔnyi nyjɛ le ni kɛnyi na kre."

21A pra kna mbo, "Judae mblɛ pee wa Judea na kre pe n o nyunɔ mu kee ka tun, a o wolo Judae mblɛ pe yiri wa na paan mna kre, wa n da mu mu kefɔɔn ka yo o pan tun.

22Kena o chaa mbe mu jawala chin. Ŋgi na, Kristofɛɛnlɛ kuo ŋga rɛ, o chin na pe paara na ki taanla lawee kro nu."

23Ŋga pra ble le u pan a kra da kre, Judae pre na pan tataara mna fni u katoo wa. A wra pe nyina kee kre nɔɔ, mna na pe nyina Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre kee, mnaa paara mu yili Mbose mbra yire na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ kee yire nu, na Yesu kee nyina mbe pe u shɔɔli. Wra yire bnimi mna sɛ su yilakɔŋgɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Kee kre wraa paara kre, plɛ na ki shɔnli, a plɛ na ki je.

25Ŋga pe kro nyu nsra fni kre ndra na, pra nyina. Kre nyjila kre, na Pɔɔl kee nunu ka yo pe pan mbo, "Kpra kee Kpra Ŋumu wre na yire Yisaia na mna yo e tolɛɛlɛ pan kre,

26mbo, 'Ni yo mu pan na sɛ yo leele pre pan na kee kre, ee ki loo, la yaa ki nɔɔ loo fio, ee kee kre nya, a yaa ki chin.

27Ŋgi na? Kre leele mblɛ ndie kan, a pe kala nɔɔ loohaa sheli. Pe peyɛ nyiɛlɛ tɔtɔ mu tni, mbe pia kee kre nya mbe ki loo na pe ndiile ni, mbe pe lolonyi tɛɛ mbe kee kre nɔɔ loo, mbaa chinɛ mbe ni waa pe tra.'

28Kena ni chaa mbe e chin na Nyiɛkpɔɔ ŋmaashɔmu kee kre, pe sɛ leele mblɛ pe n pe Judae pre ŋga ki yi, pre we ki loo."

29Ŋga Pɔɔl na kre kee ŋga yo kre, Juda leele pre na zaanri mna sɛ na peyɛ lii kakra tataara.

30A Pɔɔl na tni Rom na wa, wre titi lawee ŋga wra shɔ na ki fɔlɔ toni kre nu yɛlɛ shiin. A leele naa paan u lawee a wraa pe shio,

31mnaa Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre kee yuu, na o Tafun Yesu Kristo wre kee nyina, na jaŋga kro kro ni, a ndro nsra u tɔ kolo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Romae

Romae 1

1Mi Pɔɔl, Yesu Kristo sumifun wre pan hlɛ ŋga yiri. Nyiɛkpɔɔ u ni wɔ na ni pe bituŋu, mu ni tun na ni u ketaan kre kpali.

2Ketaan kre, Nyiɛkpɔɔ na yire u kee nyanyofɛɛnlɛ na mna ki kee yo fafa, a pra yi nyunɔ u hlɛ cheche kre nu mu tɛɛ.

3Nyiɛkpɔɔ Pɔ o Tafun Yesu Kristo wre, u kee yi ketaan kre, Ɔunu Devid sele nu pra u se, wejikaara ni na lewo wi.

4U Ɔumu Cheche wre saara na, pra u wɔ mu nyina jaŋga ni, mu nyina na Nyiɛkpɔɔ Pɔ wi yɛŋgɛ, ŋga wra ku mu nyi kre na.

5U saara na o dumiɛ ta, mu pe bitumblɔ, mbe ki ti o ti mbe waŋgra kro leele u shɔ mbe li, mbe li u kee na.

6A yire mblɛ e yiri Rom na, a Nyiɛkpɔɔ e yeeri na e pe Yesu Kristo wolo kre kro, e chaa.

7Kena yire mblɛ Nyiɛkpɔɔ kori Rom na, mu e yeeri na e pan mbe pe u wolo kre, e kro ni nyunɔi hlɛ ŋga. O Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre, na o Tafun Yesu Kristo wre, pe e dumi, mbe e ŋga wejinyiŋge.

8Ɔga ki yiɛklu, ni yire Yesu Kristo na, na ni Nyiɛkpɔɔ kaan mboo e ndra na. Ɔgi na, waŋgra kro e shɔnlie kre ndru.

9Nyiɛkpɔɔ ŋmba ni sumi na ni loloŋgo kro ni, na u pɔ wre ketaan kre kpali kre, we jaa ni dansiɛrɛ li na nyjila kro nu na ni nyiɛtali, ni e sɔɔnri.

10Na ni nyiɛtali nyjila kro nu kre, ni tali na, na ki tna Nyiɛkpɔɔ pan kre, u ti mbe ni kolo ta mbe paan e shaari.

11Ni e chaa mbe nya, mbe o ka ya oyɛ shɔnlie na, mbe e faŋga ta.

12Kee ŋga ni nyina yi na, o kro we ya oyɛ na, yire we ka ya mi shɔnlie na, mbe mi ka ya e shɔnlie na.

13Ni wolo, ni chaa mbe e chin na nyjila tataara nu, ni chaa mbe pan mbe e nyaa shaari, la, kaalɛɛ yɛ yi ni toni kolo. Ni chaa mbe tnumu ŋga ni tun e nu kre tnu nya, imi na kra pe e ŋmbilɛ mblɛ pe n pe Judae pre nu kre.

14Ni fɔlɔ li Nyiɛkpɔɔ yiɛ, ki fna mbe ni ketaan kre kpali leele kro nu, mblɛ yiɛ ki nyaa, na mblɛ yiɛ ki n nyaa, mblɛ pe chin, na mblɛ pe n chin kro nu.

15Ki tia ki pe ni keshian na mbe ketaan kre kpali yire mblɛ ee wa Rom na kre pan na.

16Ni n na nyifɛɛrɛ piin ketaan kre na. Ɔgi na, ketaan kre pe Nyiɛkpɔɔ jaŋga ŋga na u yire mbe u shɔnlifɛɛnlɛ kro ŋmaashɔ, Judae pie yiɛklu mbe hamblɛ chiin taa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ŋgi na, ketaan kre tia o chin na Nyiɛkpɔɔ tia o fraka yiɛ. Ki kro yi na oo nɔɔhle na shɔnlie ni mbe sɛ kɔ. Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, "Ŋmba u shɔ mu li, a Nyiɛkpɔɔ u fraka kre, we ŋmaa ta."

18Nyiɛkpɔɔ u krɔkuɔn ŋga ki yiri nyjeeri kre wɔ fimi na, kra paan sisampefɛɛnlɛ mblɛ sisam ki kpra kee kre toni, mbe pia chin pre na.

19Nyiɛkpɔɔ pe ndie tinii. Ŋgi na, kpra kee kre, pe ki chin chasi. Wre titi u pe nyina ki yi.

20Mu yire ŋga Nyiɛkpɔɔ waŋgra gbeele, u yirɛ nyjɛ praa nya nyiɛlɛ ni kre, yi kro nyaa, u blenyini jaŋga, na imi na u kepele nyi kro, lewo yi nyaa yirɛ nyjɛ wre Nyiɛkpɔɔ gbeele yire nu, ki tia lewo n wa nyu wɔɔ ka ni.

21Pe Nyiɛkpɔɔ chin, la, pia u ŋga mɛɛ ŋga ki fna na u ni, mbaa yo mboo pie u ŋga. Kewɛɛ pe jawa, a pe n na kala nɔɔ ndru.

22Pe yuu na pe kala chin, la, jijiele lɛ.

23Ŋga ki fna mbe praa Nyiɛkpɔɔ ŋmba wraa ku fio wre sumi kre, pe wre ti, mu yirɛ pe, a yɛ leele mblɛ pie jaa ku wru, a yɛ hanyiɛlɛ wru, a yɛ puɛ yurɛ wru, a yɛ pe na yurɛ mblɛ pe fulo lɛ, na yire sumi.

24Yire kee nyjɛ pe pini kre ndra na, Nyiɛkpɔɔ kɛ laa pe na, a pra nɛɛrɛ kee nyjɛ pe lolonyi chaa pini, na nyifɛɛrɛ kaalɛɛ pini pe wejikaara ni.

25Pe Nyiɛkpɔɔ kekpra wru mu pe kafinɛ, mu na yirɛ nyjɛ u gbeele yire sumi, mu wre ŋmba u yi gbeele wre ti. Wre ki fna mbe praa kaan mɛɛ nyjila kro nu. Amin!

26Yire kaalɛɛ nyjɛ leele pini kre ndra na, Nyiɛkpɔɔ kɛ laa pe na, mu pe wa nyifɛɛrɛ niŋge kolo na, hali a pe chiɛlɛ bilɛ sinlɛ kolo ŋga Nyiɛkpɔɔ wa kre ti, na nyjɛ yi n fna pini.

27Pan chɔɔ, pe bilɛ chiɛlɛ sinlɛ kolo ti, na sni na peyɛ ni. Pe yire nyifɛɛrɛ niŋge kee nyjɛ pini. Pe sisam kepele nyjɛ ndra na, Nyiɛkpɔɔ we pe ndie tini imi na ki fna.

28Ŋga leele n Nyiɛkpɔɔ kee wru mu le pe jawala nu kre ndra na, Nyiɛkpɔɔ pe ti a pra taari pre titi sisam jawala kee na. Ki tia kee nyjɛ yi n fna mbe praa pini kre, yire pe pini.

29Kee nyjɛ yi n fraka kre, yire yii wa pe nu, sisam, jajaara, na kɛyira. A nyibinyiɛ sisaa, na linkuuro, na kakrɔ, na fanaa, na jawala fɔɔn, na kroyoo30na kabaara, na Nyiɛkpɔɔ prara, nyibishelee na yɛkpɔɔmu, na nyukpɔɔmu kee bribri yi pe nyi. Nyjila kro nu sisam pe jawa mbe pe, pra pe sefɛɛnlɛ kee loo.

31Pe n kala chin, a pra kpra li, a pe n peyɛ kori, a pe n peyɛ fooro chin.

32Pe chin na Nyiɛkpɔɔ mbra yo na leele mblɛ pe yire kee nyjɛ pini kre, kumu ki fna na pe ni. A yire kee nyjɛ chiin pee na ma pe kro kple, pe plɛ gbeŋmba pra yi pini na yaa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Romae 2

1Lewo ŋmba mu mu ŋmbrɔ gbuun na pimi ni kre, nyu wɔɔ ka n wa mu pan, imi na mu nyi kpan. Ɔgi na, mu yila kee ka na mbe mu ŋmbrɔ gbun na pimi ni, a mu sɛ kre kee kre ka pe, kena mu muyɛ gbun na pimi ni.

2Nyiɛkpɔɔ fraka na wre kre leele mblɛ gbun na pimi ni.

3Kena ŋu ŋmba mu mu ŋmbrɔ gbun pini ni kee ka na, mbe kɔɔ sɛ kre kee kre ka pe kre, mu jawa na mu shɔ Nyiɛkpɔɔ pimi kuɔn kre nu ree?

4Ndee e Nyiɛkpɔɔ lɛɛnyiŋge kpɔɔ kre, na u fooro chiɛn, na u frɔ kre le yira fiɛn ree? Nyiɛkpɔɔ lam tna na e ni, wraa chaa mbe e e jawala chinɛ mbe laa e sisam kro.

5La, e ndikana kpɔɔ mu tro. Ki tia e na kanyana kpɔɔ chaa na teeri eyɛ pan Nyiɛkpɔɔ krɔ kuɔn, na u kpra kun ble kre nu.

6Nyiɛkpɔɔ we ndro kro kepele le mbe u fɔlɔ tɔ imi na ki fna.

7Mblɛ pe peyɛ yii mu na chichie pini, mu na yɛnyiŋge, na mɛɛ, na blenyini ŋmaa chaa kre, pre Nyiɛkpɔɔ we ŋga blenyini ŋmaa kre.

8La, leele plɛ kpoŋmbooro wru mu kekpra kre je, mu taa kefuɛn kro, pre na Nyiɛkpɔɔ krɔ kuɔn kpɔɔ kre we tuu.

9Kanyana, na wejiwrɛ kpɔɔ we pan leele mblɛ pe sisaa pini kro na. Judae na kie klu mbe yire, mbe chiin da mblɛ pe n pe Judae pre na.

10La, Nyiɛkpɔɔ we mblɛ pe chichie pini kre kro ŋga yɛnyiŋge, na kpɔɔmu, na wejinyiŋge, a Judae pie yiɛ klu, mbe mblɛ pe n pe Judae pre chiin taa.

11Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ na leele yiɛ le mbe pe kpra kun.

12Leele mblɛ pe sisaa pe, a pe n wa Mbose mbra jaara kre we ku, la, Mbose mbra nu ma Nyiɛkpɔɔ we pe kpra kun, a mblɛ pe yire Mbose mbra na mu sisaa pe kre, Mbose mbra yire na Nyiɛkpɔɔ we yire mbe pe kpra kun.

13Kena mblɛ pe Mbose mbra yire ndru kre ma pe fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ, la, mblɛ pe yi kepele piin kre, pre pe fraka.

14Mblɛ pe n pe Judae kre nsra Mbose mbra yire ta, la, nyjila ka nu praa yire pre titi jawala na, na taari nyjɛ mbra yire yo na, kena pre titi kaari mbra mu peyɛ ŋga, nde kii wa na Nyiɛkpɔɔ nsra pe ŋga Mbose mbra yire.

15Pe kepele nyina na kee nyjɛ Mbose mbra yire nyina yiree wa pe lolonyi nu. Pe lɛɛ kee dansiɛrɛ lii na yɛŋgɛ yi. Ɔgi na, Nyjila ka nu pe jawala kee dansiɛrɛ lii na pe taanla, na pe kaan tamu nyjila ka nu.

16Imi ketaan ŋga ni kpali kre nyina kre, brikana Nyiɛkpɔɔ we yire Yesu Kristo na mbe leele ndrandra kee kro kpra kun.

17La, na mu muyɛ yeeri Judae ndro, mu muyɛ pe Mbose mbra chinfun, mu Nyiɛkpɔɔ wru na muyɛ kpɔɔri,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18na mu chin kee ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa mbe mna pini, a mu twan mu yili mbra yire nu, mu chichie chin,

19a mu shɔ mu li na ŋu mu fuunlo nyina kolo, mu pe kania mu mblɛ pee wa wɔmu nu ŋga,

20mu na jijiele kna, na biile nyina, ŋgi na, mu shɔ mu li na mu kpra kee ŋga kii wa mbra yire nu kre krɛrɛ chin.

21Kena ŋu ŋmba mu pe leele nyinafun ŋga, mu muyɛ nyina ŋgaa? Ɔu ŋmba mu yo pia na juu kre, ŋu titi juu ree?

22Ɔu ŋmba mu yo na ndro waa tiɛri kre, ŋu titi tiɛri ree? A ŋu ŋmba mu sɛɛnlɛ fun kre, mu sɛɛn yirɛ juu yi nyinyi nu.

23Ɔu ŋmba mu muyɛ kpɔɔri na Nyiɛkpɔɔ mbra ni kre, mu Nyiɛkpɔɔ mbra taanla na u piin fiɛɛn ra?

24Ke ka ma, pra ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu na, "Yire Judae kepele na, mblɛ pe n pe Judae paara na Nyiɛkpɔɔ mɛɛ klai."

25Na mu li Mbose mbra na kre, fɛkɔɔnrɔ pe tnu ni, la, na mu n li mbra yire na kre, kena mu fɛkɔɔnrɔ pe waara.

26Na ndro n pe Judae ndro, a pe n u fɛŋgɛ kun, na u li mbra yire na, kena Nyiɛkpɔɔ wa u shɔ na fɛkɔɔn wi ra?

27Kena mblɛ pe n pe Judae, a pe n pe fɛnyi knumu, a pe li mbra yire na kre, pie Judae mblɛ pra mbra yire nyunɔ mu ŋga, mna pe fɛnyi kunumu kre gbun na pimi ni. Ɔgi na? Pe mbra yire taan.

28Kena ŋmba pe chin Judae wo, ndee ŋmba fɛŋgɛ pe kun wre ma pe yeeri Judae wo.

29Judae wo titi wi ŋmba u uyɛ pe Judae ndro u lam, a fɛkɔɔn titi wi ŋmba u yire Nyiɛkpɔɔ ŋumu na mu u fɛŋgɛ kun loloŋgo nu. Wrefun wre, wa mɛɛ ta lewo pan, Nyiɛkpɔɔ pan we mɛɛ ta.

Romae 3

1Kena yira ŋgi Judae wo ta mu wɛ ŋmba u n pe Judae wo na hin? Ndee tnu ŋgi kii wa fɛkɔɔnrɔ nu hin?

2Kolo tataara na kre, ŋga ki yiɛklu yi na, Judae kɛɛ Nyiɛkpɔɔ na u kee kre wru mu le.

3Pe nɛɛrɛ nsra shɔ mu li, a kre wa ti mbe Nyiɛkpɔɔ pe kafnu.

4Na lewo kro pe kafnu kuraa kre, Nyiɛkpɔɔ rɛ, wre pe kprafun nyjila kro nu, imi na pra ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, "Leele we chin na Nyiɛkpɔɔ kpra yuu nyjila kro nu, a na u pe kee lii kre, pie nya na u fraka."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Kena na o sisam ki tia Nyiɛkpɔɔ kpra kiyɛ wɔ chasi kre, oo jaa yo na, na Nyiɛkpɔɔ o ndie tini kena u sisaa pe ree? Imi plɛ yuu ni yuu kre.

6A pan ma ki nyi. Na Nyiɛkpɔɔ n fraka, mni we pe mbe jaa waŋgra leele kro kpra kun hin?

7A kena na ni kafinɛ na Nyiɛkpɔɔ kpra we taa mbe kiyɛ wɔ chasi, mbe ki ti u yɛnyiŋge ta waa, ŋgi kie ti mbe ni pimi li na sisampefun wi mi hin?

8A ŋgi ki tia waa yo na "E ti mbe o sisaa pe mbe ki pan hɛɛra ni hin?" Pan plɛ kala taari o na, na o tɛɛlɛ na yuu na kre kee ŋga o leele nyina. Nyiɛkpɔɔ we pre leele mblɛ gbun pimi ni imi ki fna.

9Kena wre Judae wɛ mblɛ pe n pe Judae na ree? Pan ma ki nyi. Ni klu mu ki yo na wre Judae, na mblɛ pe n pe Judae, o kroo wa sisam nu,

10imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu kre mbo, "Lewo n wa mu fraka, hali ndro nunu chom kuraa n wa.

11Ndro n wa na kee nɔɔ ndru, ndee na Nyiɛkpɔɔ haa chaa.

12Pe kro laa Nyiɛkpɔɔ kolo na, na sisam pini, a wa n wa na chichie piin, hali nunu chom kuraa n wa.”

13"Pe nyu kayooro ndio na pe gboo faŋga nyaa, a pe ndile ni pe leele fana," "a wɔɔ sisaa tɛɛnrɛ yii wa pe ndile tapan.”

14"Suŋgɔ na nyu sisrom kee yi pe nyu nyi.”

15"Pee nyaanyaa nyimi knanwoo na,

16a pe koloe pe dɔɔya na kanyana,

17a pe n wejinyiŋge kolo chin.”

18"A pe n na Nyiɛkpɔɔ fiɛ.”

19Fuŋga o chin na kee ŋga Nyiɛkpɔɔ mbra yuu kre kro, mblɛ pee wa mbra yire jaara kre pan yi paara, imi kie pe mbe leele wa nyu wɔɔ ka ta, mbe ki ti waŋgra leele kro pimi li Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

20Ɔgi na, nyjɛ mbra yo o pe kre, ndro wa jaa yire yi na mbe fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ. Nyjɛ mbra yire pini yi na, yie ti mbe lewo chin na u sisaa pe.

21La, Nyiɛkpɔɔ kolo ŋga na u lewo fraka kre, u ki wɔ wɔ mu o nyina, a ki n pe Mbose mbra kolo na. Mbra yire na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre kre kolo ŋga dansiɛrɛ li.

22Lewo shɔnlie ŋga u Yesu Kristo shɔnli kre na Nyiɛkpɔɔ u fraka. Nyiɛkpɔɔ ndro ŋmba u Yesu Kristo shɔnli kro fraka. Ɔgi na, u n na leele yoori.

23Leele kro sisaa pe, ki tia pre na Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge lalaa le.

24Yesu Kristo o shɔ, u saara na Nyiɛkpɔɔ o fraka finfin, o n fna mbra ki ta, u dumiɛ kre saara na yi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Nyiɛkpɔɔ wra u tɛɛ mu sra wɔ, mbe u kumu ti lewo sisam tinkɛɛ ta, mbe yire shɔnlie na. Kre kee ŋga nu Nyiɛkpɔɔ u kpra wɔ mu nyina. Fa kre, wra uyɛ yii, mna nyiɛlɛ ka mu wa leele sisam na.

26La, nyjila ŋga nu o nyi ŋga, Nyiɛkpɔɔ n nyiɛlɛ ka mu wa lewo sisam na na, u lewo nyina na u fraka. Kre kolo ŋga na Nyiɛkpɔɔ lewo nyina na wre titi fraka, a ndro ŋmba u Yesu Kristo shɔ mu li kro Nyiɛkpɔɔ u le na u fraka.

27Kena ŋgi ni oo tɛɛ mbe oyɛ kpɔɔ na hin? Yaka n wa. Ɔgi na, oo jaa na oyɛ kpɔɔri mbra yuu na o li mbra yire na ree? Ɔɔnhɔn! Mbra na ma Nyiɛkpɔɔ yila mu o fraka, la, ŋga o Yesu Kristo shɔ mu li kre na yi.

28Ɔga o chin yi na, shɔnlie na Nyiɛkpɔɔ lewo le na u fraka, ki n pe ŋga we taa Mbose mbra na yi.

29Ndee e jawa na Nyiɛkpɔɔ wre, Judae chiin wo wi ra? Mblɛ pe n pe Judae pre Nyiɛkpɔɔ ma na ree? Pe Nyiɛkpɔɔ wi. U pe mblɛ pe n pe Judae wo na.

30Nyiɛkpɔɔ, uu nunu chom, shɔnlie kolo na we Judae le na pe fraka, a shɔnlie kolo na we mblɛ pe n pe Judae pre le na pe fraka na.

31Kena o yire shɔnlie na mu Mbose mbra wa ree? Ɔɔnhɔn! La, mbra yiree wa yi yire haa.

Romae 4

1Kena kee ŋgi oo yo mbe wru o tolɛɛ Abraham haa hin?

2Na Abraham kee nyjɛ wra pe na Nyiɛkpɔɔ na u le na u fraka kre, we na kee ta mbra uyɛ kpɔɔ, la, wa jaa uyɛ kpɔɔ Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

3Nyiɛkpɔɔ kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo mbo, "Abraham na Nyiɛkpɔɔ shɔnli, a u shɔnlie kre ndra na, Nyiɛkpɔɔ na u shɔ na u fraka."

4A na lewo tnumu tun kre, pra u fɔtɔɔrɔ le na yira ŋga pe u kɛ yi, la, ki pe fɔtɔɔrɔ ŋga u ta.

5A ŋmba u n uyɛ taa kepele na, la, mu Nyiɛkpɔɔ ŋmba u sisampefɛɛnlɛ le na pe fraka kre shɔnli kre, wrefun wre shɔnlie Nyiɛkpɔɔ we le mbe yo u fraka.

6Ɔunu Devid na yo na lewo ŋmba Nyiɛkpɔɔ shɔ na u fraka, a ki n pe kee nyjɛ u pe na kre, ki pe dwamu mu ufun ŋga.

7mbo, "mblɛ punɔɔ Nyiɛkpɔɔ ti mu pe kɛ, mu pe sisam gbun mu tɔ kre wo yi dwamu."

8Lewo ŋmba sisam o Tafun Nyiɛkpɔɔ wre wa sɔɔnri kre wo wi dwamu.

9Kre dwamu ŋga kee ŋunu Devid yo ŋga, fɛkuɛn chiin woyi ree? Ɔɔnhɔn! Mblɛ fɛnyi pe n knumu kre wo yi na. Ɔgi na, o klu mu yo na, "Abraham na Nyiɛkpɔɔ shɔnli, kra tia wra u shɔ na u fraka."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Nyjila ŋgi nu kre kee ŋga na pe hin? Kra pe a wra chin mu u fɛŋgɛ kun ree, ndee u fɛkɔɔnrɔ kɔkro na yi hin? U fɛkɔɔnrɔ kɔkro na ma, Nyiɛkpɔɔ na yo na u fraka, ki kɔkro wra u fɛŋgɛ kun.

11Nyiɛkpɔɔ na yo Abraham fraka ki kɔkro wra u fɛŋgɛ kun. U fɛkɔɔnrɔ kre ki nyina na, u shɔnlie na Nyiɛkpɔɔ na u shɔ na u fraka. Ki tia Abraham pe Nyiɛkpɔɔ shɔnlifɛɛnlɛ kro lɛ, a Nyiɛkpɔɔ pe shɔ na pe fraka, hali na pe n pe fɛnyi knumu.

12A mblɛ fɛnyi pe knumu kre, pe lɛ wi Abraham na chɔɔ, ki n pe ŋga pe pe fɛnyi knumu kre na yi, la, ŋga pe taa Abraham shɔnlie ŋga wra ta mna chin mu u fɛŋgɛ kun na kre, kre ki tia.

13Nyiɛkpɔɔ na yo Abraham na u sele leele pan na pe wo yi tra ŋga. Ɔga Abraham na li mbra yire na kre ma kra tia wra yo u pan ma, la, ŋga wra shɔnli, a Nyiɛkpɔɔ na u shɔ na u fraka kre kra tia.

14Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga wra yo kre, na mblɛ pe li mbra yire na pre chiin wo yi kre, kena lewo shɔnlie pe finfin, a Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga u yo mu tɛɛ kre pe waara.

15Mbra yire, Nyiɛkpɔɔ ndie tiniɛ ni yi paan. Mna mbra n wa kre, pra mbra taan bawa.

16Ki tia shɔnlie na ki yire a nyu yoo kre pan, mbe ki ti o chin na Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga u yo kre ki, pe yira ŋga u kɛ finfin, a u Abraham sele leele kro kɛ ki yi. Mblɛ pe li mbra na kre chiin wo ma, la, mblɛ pe shɔnli na Abraham wi kro chaa. Ɔgi na, Abraham wi shɔnlifɛɛnlɛ kro lɛ.

17Imi na pe ki nyunɔ mu tɛɛ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mbo, "Ni mu pe waŋgra tataara lɛ." Nyiɛkpɔɔ nyu kee ŋga wra yo kre na nyu wre titi pan. Wre Nyiɛkpɔɔ wre Abraham na shɔnli, a wre u gboolo nyini, na paara, mbe yirɛ nyjɛ yi n wa fa pan.

18Abraham naa kaan, mna shɔnli, nyjila ŋga ni kaan yira nsraa wa, a kra tia wra pe "waŋgra tataara lɛ". Imi na pe ki nyunɔ mu tɛɛ kre mbo, "Pan mu sele leele we nɛɛ mbe da."

19Wra ta yɛlɛ lafaa, nde ka nsra kun u shɔnlie na, wra u wejikaara le, mna chin na u da kum kɛ na, na u chɔ n se.

20U nsra u shɔnlie wa, a Nyiɛkpɔɔ nyu kee ŋga wra yo kre, u nsra ki li kakra, la, wra faŋga ta shɔnlie nu, na Nyiɛkpɔɔ kaan yɛnyiŋge.

21Wra shɔnli poŋgo na Nyiɛkpɔɔ we jaa kee ŋga wre Nyiɛkpɔɔ yo mu tɛɛ kre pe.

22Kre kra tia Nyiɛkpɔɔ na yire Abraham shɔnlie na mna u shɔ na u fraka.

23Kee kre pe nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ na, "Nyiɛkpɔɔ u shɔ na u fraka kre" wre chiin na ma pra ki nyunɔ.

24Wre mblɛ oo wa mbe Nyiɛkpɔɔ o shɔ na o fraka kre kro pan pra ki nyunɔ, na o shɔnli na Nyiɛkpɔɔ wra o Tafun Yesu wre nyi mu yili kuulo nu.

25Wre Yesu ŋmba wre pra gbo o sisam ndra na, mna u nyi mu u ŋga ŋmaa, mbe u o fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Romae 5

1Kena na ki yire shɔnlie na a o fraka kre, wre na Nyiɛkpɔɔ wa tam nu, mu yire o Tafun Yesu Kristo wre na.

2Ŋga o shɔ mu li kre na o dumiɛ ŋga nu o nyi ŋga ta, a o yiɛshɔ o dankna ŋga oo ta Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge nu kre na.

3A o kanyana nu na chɔɔ o yiɛshio. Ŋgi na, o chin na kanyana ki paan na frɔ ni,

4a frɔ ki tii mbe lewo yire gbiŋmbi, a kre ki paan na dankna ni.

5Kre dankna ŋga wa ti mbe nyifɛɛrɛ o gbo. Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ yire Kpra Ŋumu ŋmba u o ŋga wre na, mu u koroo le o lolonyi nu.

6Nyjila ŋga ni o n na ja na yaka pini kre, Kristo na ku mu wre sisampefɛɛnlɛ ŋga nyjila ŋga ki fna nu.

7Ki sheli na ndro we ku mbe lewo ŋmba u fraka ŋga. La, kie jaa pan na ndro we yila chichie na mbe ku.

8La, Nyiɛkpɔɔ o nyina imi u o kori mu da. Ŋgi na, nyjila ŋga ni o na pe sisampefɛɛnlɛ kre, kre nyjila kre nu Kristo na ku mu o ŋga.

9Kena ŋga u kumu kre tia o fraka ŋga, ŋgi kie ti mbe wa o shɔ mbe yili Nyiɛkpɔɔ krɔ kuɔn kre nu hin?

10O na Nyiɛkpɔɔ yii loŋgo, a u yire u Pɔ wre kumu na mu o pe u nɔɔlɔ. Ŋgi kie ti ŋga o pe u nɔɔlɔ ŋga mbe wa yire u Pɔ wre ŋmaa kre na mbe o shɔ hin?

11Kre chiin ma, o yire o Tafun Yesu Kristo ŋmba u tia wre na Nyiɛkpɔɔ nɔɔlɔ wru wre na, a o yiɛ na shio Nyiɛkpɔɔ wre nu.

12Ndro nunu na sisam yire mu pan waŋgra nu, a u sisam kre ki pan kumu ni, a ki tia lewo na kuu. Ŋgi na, lewo kro sisam pe.

13Sisam naa wa waŋgra ŋga nu, a Nyiɛkpɔɔ na chin mu Mbose mbra le, la, lawee ŋga nu mbra n wa kre, pra sisam tɔɔnri wa.

14A mu yire Adam na mu pan mu su Mbose na kre, kumu jaŋga ta ndro kro na, hali mblɛ pe nsra sisaa pe a kra da Adam wo kre ni kuraa kre, kumu jaŋga lii pe na. Imi Adam na pan kre chɔɔ pan Yesu pan.

15La, pe kro shiin pre n pe nunu. Ŋgi na, yira ŋga Nyiɛkpɔɔ o kɛ kre n pe na Adam sisaa kre yi. Ndro nunu sisam kre na tia lenɛɛrɛ na ku. La, Nyiɛkpɔɔ dumiɛ kre kpɔɔ. Pan chɔɔ u dumiɛ ŋga u yire Yesu Kristo na mu lenɛɛrɛ ŋga finfin kre nyi.

16Nyiɛkpɔɔ yira ŋga u o ŋga finfin kre na lewo nunu wre sisam kre n pe nunu. Sisam nunu kre na ki yire a pimi kuɔn pan, la, Nyiɛkpɔɔ yira ŋga u o kɛ kre pan tam ni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Na ndro nunu wre sisam na ki yire, a kum na ŋunumu lii kre, kena o chin na mblɛ Nyiɛkpɔɔ dumi mu pe fraka finfin kre, pie yire Kristo wre na mbe ŋmaa ta, mbe ŋunumu li.

18Kena, imi na ndro nunu chom sisam pee pan pimi ni leele kro na kre, pan chɔɔ ndro nunu frakaa pan na tam ni, a leele kro ŋmaa ta.

19A imi ki yire ndro nunu ndikana na, a lenɛɛrɛ pe sisampefɛɛnlɛ kre, pan chɔɔ ki yire ndro nunu yɛnyjiimu na, mbe lenɛɛrɛ fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

20Mbose mbra yire na pan mu leele nyina sisam tataara nyjɛ praa piin, la, mna sisam nɛɛ kre, bawa Nyiɛkpɔɔ dumiɛ nyi kpɔɔ.

21A imi sisam jaŋga ta na leele kuu kre, pan chɔɔ Nyiɛkpɔɔ dumiɛ jaŋga ta na leele fraka, mu yire o Tafun Yesu Kristo na mu o ŋga blenyini ŋmaa.

Romae 6

1Kena mni oo yo hin? O kro mbra hankɛ lee mbe Nyiɛkpɔɔ dumiɛ nɛɛ ra?

2Ki n fna ma! Mni kie pe mbe wre mblɛ o ku mu yili sisam nu kre je mbe kro sisam nu tɛ hin?

3Ndee mu n chin na wre mblɛ ndra pe je, a wre na Yesu Kristo pe nunu kre, na pe o ndra je, a wre na wre ku ra?

4Kena o ndra jee kre tia wre na wre chaa mu ku, a pe o chaa mu le. Imi kie pe Kristo nyiɛ ŋga u lɛ na u yɛnyiŋge jaŋga tɛɛ mna u nyi mu yili kuulo nu kre ti mbe o ŋmaa fɔŋgɔ ta.

5Kena na wre na wre pe nunu mu ku, imi na wra ku kre, pan chɔɔ wre na wre we pe nunu mbe nyi mbe ŋmaa ta.

6O chin na o kepele lɛɛ kre na Kristo chaa mu ku kanyana kum kaan kre na, imi kie pe mbe o sisam kepele kre kla, mbe waa pe sisam tinlɛ na.

7Ŋgi na, na lewo ku, kena u shɔ sisam kɛɛ.

8La, na o chaa mu ku na Kristo ni kre, o shɔ mu li na wre na wre we chaa mbe tni.

9Ŋgi na, o chin na Kristo nyi mu yili kuulo nu, a wa ku na fio, kumu n jaŋga ni u na na.

10Kumu ŋga wra ku kre, wra ku mu sisam jaŋga gbo, a wa ku na fio. A ŋmaa ŋga u ta kre, u ki ta mu tni mu Nyiɛkpɔɔ ŋga.

11Pan chɔɔ ki fna mbe yire titi eyɛ jawa na e ku mu yili sisam nu, mu ŋmaa ta mu Nyiɛkpɔɔ ŋga, mu yire Yesu Kristo na.

12Kena yaa ti mbe sisam ŋunumu li e wejinyi nyjɛ yie jaa ku kre na, mbe ti e taa e niŋge yirɛ kro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Yaa e wejiŋge kokoo ka wru mbra sisaa pini, mbe ki kaari kefɔɔn peyira. La, e eyɛ wru e Nyiɛkpɔɔ ŋga, na leele mblɛ e ku, a u e nyi lɛ. E eyɛ wru e Nyiɛkpɔɔ ŋga poŋgo, mbe u e tɛɛ mbe kee nyjɛ yi fraka pe.

14Sisam n fna mbe ŋunumu li e na. Ɔgi na, e n wa mbra jaara, Nyiɛkpɔɔ dumiɛ nu e nyi.

15Kena ŋgi oo pe hin? Ɔga oo wa Nyiɛkpɔɔ dumiɛ nu, a o n wa mbra jaara kre ndra na, o kro mbra sisam piin ra? Pan ma ki nyi.

16E n chin na na e eyɛ wru mu ndro wa ŋga na tinlɛ lɛ yire, kena tinlɛ lɛ yire mu ufun ŋga ree? Kena na e eyɛ nyjii mu sisam ŋga ki shie lewo ni kumu nu ŋga kre, ki tinlɛ lɛ yire. A na e eyɛ nyjii mu kolo ŋga ki lewo fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ ŋga kre, ki tinlɛ lɛ yire. Kolo ŋga ee eyɛ nyjii mbe ŋga kro, ki tinlɛ lɛ yire.

17La, Nyiɛkpɔɔ mboo. Ɔgi na? Sisam tinlɛ na lɛ yire fa, a fuŋga e e lolonyi kro tɛɛ mu kpra kee ŋga Nyiɛkpɔɔ e ŋga kre loo,

18a ki tia e eyɛ ta, mu shɔ sisam kɛɛ, mu eyɛ wru mu pe tinlɛ mu kee ŋga ki fraka ŋga.

19E kala nɔɔ loohaa sheli, kre ki tia ndaa paara e pan imi, mbe e ki nɔɔ loo. Fa kre, e na eyɛ kaari tinlɛ poŋgo mna sisam kee nyjɛ kro ŋga. Pan chɔɔ ki fna mbe eyɛ pe tinlɛ mbe kee nyjɛ yi fraka ŋga poŋgo, mbe pe cheche.

20Nyjila ŋga e na pe sisam tinlɛ kre, na e kee ka ma na kee nyjɛ yi fraka ni.

21Kee nyjɛ yi e pini nyifɛɛrɛ aŋga ŋga, ŋga e naa yi pini fa kre tnu ŋgi e na ta yi nu hin? Yire kee yire taahaa yi kumu.

22La, fuŋga Nyiɛkpɔɔ e shɔ mu yili sisam kɛɛ, a e pe u tinlɛ. Tnu ŋga ee ta yi na ee fraka, a ki taahaa yi na ee blenyini ŋmaa ta.

23Sisam fɔtɔɔrɔ yi kumu, la, Nyiɛkpɔɔ yira ŋga u o kaan finfin yi blenyini ŋmaa, o Tafun Yesu Kristo wre saara na.

Romae 7

1Ni wolo Judae, ni chin na kee ŋga ni paan mbe yo ŋga ee ki nɔɔloo, ŋgi na, e kro mbra kee chin. Na lewoo ŋmaa ni kre, kena mbra u pɔ.

2Pan chɔɔ mbra chlɔ leŋgefun pɔ mu mbra u plɔ na, nyjila ŋga ni uu ŋmaa ni. La, na blɔ wre waa ku, kena chlɔ wre shɔ mbra ŋga ki u pɔ mu mbra u plɔ na kre kɛɛ.

3La, na blɔ wree ŋmaa ni, a chlɔ wre waa sɛ blɔ fuŋu wru kre, pie u yeeri leŋgeere klafun. A na u plɔ wre waa, ku kena u shɔ mbra kre kɛɛ. Kena na waa sɛ blɔ fuŋu leŋge pia u yeeri leŋgeere klafun na.

4Ni wolo, pan ki nyi chɔɔ mu e ŋga, e yire Kristo na mu ku mu yili mbra yire kɛɛ, a ki tia e pe lefuŋu wolo, wre ndro wre Nyiɛkpɔɔ na nyi mu yili kuulo nu, mbe ki ti o kee pe tnu ni mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Nyjila ŋga nu o naa wa sisam nu kre, sisam kooloe nyjɛ mbra yire fun kre kro, o naa yi piin mbe sɛ kumu nu.

6La, fuŋgaami ŋga, Nyiɛkpɔɔ o shɔ, a o ku mu yili mbra ŋga kra o pɔ fa kre nu. Ki tia o n na Nyiɛkpɔɔ sumi mbra lɛɛ yire pe nyunɔ mu tɛɛ yire kolo na na, la, Kpra Ɗumu wre kofɔŋgɔ kre na o sumi.

7Kena mni oo yo hin? O yo na mbra yire pe sisam kolo ree? Pan ma ki nyi. La, na mbra yire ma, kaa mba na yira ŋga pe yeeri sisam chin. Na mbra yire nsra yo na "Maa ti mu yiɛ nyina ndro yira na" mba na chin na ki pe sisaa.

8Sisam yire mbra na mu tia jajaara kee ŋga mu chin ŋga kro kolo ta mu tni ni nu. Na mbra ma, kaa sisam n jaŋga ni.

9Ɗga ni nsra mbra chin kre, na ni le, la, ŋga ni mbra yire chin kre, sisam kolo ta mu tni ni nu, a ki tia ni ku.

10Mbra nyjɛ Nyiɛkpɔɔ le mbe yi pan ŋmaa ni kre, kumu ni yi pan mi pan.

11Sisam yire mbra na mu kolo ta mu ni fana, mu ni gbo.

12Kena mbra yire, yaka n wa yi na, yi pe cheche, mu fraka, mu nyu.

13A kena yira ŋga ki nyu, kre ki ndru mu pan kumu ni mu ni ŋga ŋgaa? Kre ma, la, sisam ki yire chichie na mu pan na ki ni. Sisam ki pan kumu ni ni na, mu yire ki na mu kiyɛ wɔ mu nyina. Kena mbra yire na ki yire a ni chin na sisam pe yira sisaa titi.

14O chin na Nyiɛkpɔɔ mbra yire pe cheche, la, mi pe lewo na nyjuro, ki tia ni pe sisam tnu.

15Ni n na kee ŋga ni pini nɔɔ ndru. Ɗgi na, ŋga ni chaa ma ni piin, la, kee ŋga ni n na chaa ni pini.

16Kena na kee ŋga ni n na chaa mbe pe ni pini kre, kena ni shɔ mu li na mbra yire nyu.

17Kena mi titi jaŋga ni ma ni yire kee yire piin, la, sisam ŋga kii wa mu tni ni nu kre yi.

18Fuŋga ni chin na chichie ka n wa mu tni ni wejikaara nu, ŋgi na, ni chaa mbe chichie pe, la, mba jaa ki pe.

19Chichie ŋga ni chaa mbe pe kre, ni n na kre piin, la, sisam ŋga ni n na chaa kre, kre ni piin.

20Kena na ŋga ni n na chaa mbe pe kre ni piin waa, kena mi titi pan ma ki yiri na, la, sisam ŋga kii wa mu tni ni nu kre yi.

21Kena ni nya na na ni yo mbe chichie pe kpan, sisaa ki kaari nyjila kro nu.

22Ni Nyiɛkpɔɔ mbra kori ni jawala nu.

23La, ni mbra fɔŋgɔ ka nya ni nu, a kra wii na mbra ŋga kii wa ni jawala nu kre ni, mu ni pɔ mu sisam mbra ŋga kii wa mu tni ni nu kre ŋga.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Ni yiɛ je! Kena ŋmbi we ni shɔ mbe yili wejiŋge ŋga ki shie na ni ni kumu nu ŋga kɛɛ hin?

25Ni Nyiɛkpɔɔ kaan mboo, na u yire o Tafun Yesu Kristo na mu ni shɔ. Mi titi jawala nu kre, Nyiɛkpɔɔ mbra ni sumi, la, wejikaara nu kre, sisam mbra ni sumi.

Romae 8

1Kena fuŋga mblɛ pe pe Kristo wolo kre wa pimi li na.

2Ŋgi na, jaŋga ŋga ki yiri Kpra Ŋumu wre nu, na ŋmaa kaan Kristo Yesu nu kre, ki ni shɔ mu yili sisam jaŋga na kum kɛɛ.

3Nyiɛkpɔɔ na kee ŋga mbra yire nsra ja mu pe kre pe, ŋgi na, o naa pɔlɛ, o nsra ja mu li mbra yire na. Bawa wra wre titi pɔ tun, a wra pan na wejikaara ni na lewo wi, mna pan mu sisam jaŋga gbo o wejikaara nu.

4A imi kie pe mbe wre mblɛ o taa Kpra Ŋumu wre na, a o n taa wejikaara sisam na kre jaa li kee chichie nyjɛ mbra yire chaa kre na.

5Mblɛ pee wa mu tni wejikaara sisam nu kre, pe jawalaa wa mu taa wejikaara sisam yirɛ na, a mblɛ pee wa mu tni Ŋumu wre nu kre, pe jawalaa wa mu taa Ŋumu wre yirɛ na.

6Na mu mu jawala taa sisam kepele na, mu kɔlɔ yi kumu, la, na mu jawalaa wa Ŋumu wre kepele na, mu wo yi ŋmaa na wejinyiŋge.

7Ŋgi na, ŋmba u u jawala taa sisam kepele na kre, u loŋgo wi Nyiɛkpɔɔ. Ŋgi na, ufun n taa Nyiɛkpɔɔ mbra na, a wa jaa taa yi na fio.

8A mblɛ pe taa sisam kepele na kre, Nyiɛkpɔɔ yiɛ wa jaa shɔ pe na fio.

9La, yire n taa sisam kepele na. Na Nyiɛkpɔɔ Ŋumu wree wa e nu wala, ŋga Ŋumu wre we yo na ee taa. Kpra na, ŋmba nu Kristo Ŋumu wre n wa kre, u n pe Kristo wo.

10La, na Kristoo wa e nu sisam ndra na ee ku, nde Ŋumu wre saara na ee ŋmaa ta. Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ o fraka u yɛ pan.

11Na Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra Yesu nyi mna yili kuulo nu wre Ŋumuu wa e nu wala, kena wre Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra Yesu Kristo nyi mu yili kuulo nu kre, we e wejikaara nyjɛ yie ku kre ŋga ŋmaa, mbe yire u Ŋumu ŋmba uu wa e nu wre na.

12Kena ni wolo, fɔlɔ ŋga kii wa o na yi na, waa taa o sisam kepele na na.

13Ŋgi na, na mu taa sisam kepele na kre, mu ku. La, na mu yire Kpra Ŋumu wre na mu tia mu sisam kepele nyjɛ yii wa mu nu yire ku kre, mu ŋmaa ta.

14Mblɛ pe taa Nyiɛkpɔɔ Ŋumu wre na kre, Nyiɛkpɔɔ wre biile lɛ.

15Kpra Ŋumu ŋmba Nyiɛkpɔɔ e ŋga wre wa e pe tinlɛ, mbe ti e na fiɛ, la, we e pe Nyiɛkpɔɔ biile, mbe o yire Ŋumu wre na mbra Nyiɛkpɔɔ yeeri "Ndoo".

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Nyiɛkpɔɔ Ɔumu wre, na o ŋumu o dansiɛrɛ li na Nyiɛkpɔɔ biile lɛ wre.

17Ɔga o pe u biile ŋga, Nyiɛkpɔɔ dwamu ŋga u tɛɛ na u leele sri kre, oo ki ta, mbe o kro na Kristo u dwamu ŋga Nyiɛkpɔɔ tɛɛ u pan kre ta. Na o kala nya u ndra na wala, wre na wre we chaa mbe u yɛnyiŋge kre ta.

18Ni shɔ mu li na fuŋgaami kanyana nyjɛ o nyaa ŋga wa jaa da yɛnyiŋge ŋga Nyiɛkpɔɔ we wɔ mbe o nyina kre ni.

19Ɔgi na, yirɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ gbeele yire kroo wa na sri mu na ble ŋga nu Nyiɛkpɔɔ we u biile wɔ mbe nyina kre sri.

20Yirɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ gbeele kre, u yi sun mu tia yi pe yirɛ wɛɛ, a imi na yi chaa ma, la, pan Nyiɛkpɔɔ chaa mbe yi pe. La, dankna naa wa,

21na yirɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ gbeele kre, we yi shɔ mbe yia fɔɔn, mbe pan na yi ni wre Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge yɛtaara kpɔɔ ŋga we u biile ŋga kre nu.

22O chin na waŋgra yirɛ kroo wa na jiin, na nyɛni kro, na chlɔ se nyjila da, hali mu pan mu su aŋga na.

23Yirɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ gbeele yire kro, hali wre mblɛ o klu mu Ɔumu wre ta finfin kre, wre chɔɔ jiin lɛɛ, na u sri mbe u pan mbe o wɔ mbe nyina na u biile lɛ wre yɛŋgɛ, mbe o oyɛ ta.

24Ɔgi na, ŋga Nyiɛkpɔɔ o ŋmaa shɔ kre, kre dankna ŋga o ta. La, na mu yira ŋga na mu dankna nyaa nyini ni kre, kena dankna yira ma na. Ɔmbi u kaan yira ŋga u ta na tɛ hin?

25Yira ŋga na o kaan kre, na o n na ki nyaa kre, kena o frɔ wru mbra ki sri.

26Pan chɔɔ Kpra Ɔumu wre yaa o na, o pɔlɛm nu. Ɔgi na, o n chin imi ki fna o na nyiɛtali, la, Ɔumu wre titi u Nyiɛkpɔɔ tali na o kaan, imi waa jaa tali mbe da.

27A Nyiɛkpɔɔ ŋmba u leele lolonyi nyaa kre, u chin ŋga Ɔumu wre jawa. Ɔgi na? Ɔumu wre u Nyiɛkpɔɔ tali u leele pan imi wre Nyiɛkpɔɔ chaa.

28O chin na yirɛ nyjɛ yi pini ŋga kro, Nyiɛkpɔɔ yi pini mbe yi nyu mbe mblɛ pe u kori ŋga, mblɛ u yeeri u chaara na kre.

29Mblɛ Nyiɛkpɔɔ na klu mu chin fa na pie pe u wolo kre, wra pe wɔ mbe pe pe na u Pɔ wre wi, imi kie pe mbe u Pɔ wre pe yɛklo u wolo tataara pre nu.

30A mblɛ Nyiɛkpɔɔ wɔ mu tɛɛ kre, u pe yeeri, a mblɛ u yeeri kre, u pe fraka, a mblɛ u fraka kre, u pe ŋga u yɛnyiŋge.

31Kena kee ŋgi oo yo na hin? Na Nyiɛkpɔɔ wa o kro, ŋmbi we jaa o pe yaka hin?

32Wre ŋmba u nsra je u Pɔ wre ŋgaa na, la, mna u tɛɛ mu sra wɔ mu o kro ŋga kre, kena wa o ŋga yirɛ kro mbe ya ree?

33Kena ŋmbi we ja mbe kala taa Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ u wɔ kre na hin? Nyiɛkpɔɔ wre u pe ŋga tam.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Kena ŋmbi we jaa o gbun pimi ni na hin? Yesu Kristo ree? Ɔɔnhɔn! Wre wra ku mu o ŋga, a pra u nyi mu yili kuulo nu mu o ŋga, a uu wa mu tni Nyiɛkpɔɔ kalie kre. Bawa u nyi na tali na o kaan.

35Ŋgi kie ja mbe Kristo koroo ŋga u o kori kre kla hin? Kanyana ree, ndee wejiwrɛ hin? Ndee prara, ndee klo, ndee yirɛ laarɔ, ndee yɛnyiɛ, ndee kumu hin?

36Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "Mu saara na, kumu kanyana nu o nyi nyjila kro nu, pe o pe na mbaala mblɛ pe shie mbe sɛ gbo lɛ."

37A nde nyjɛ krɛrɛ nu kre, o yire ŋmba u o kori wre na mu wi mu yili.

38Ŋgi na, ni shɔ mu li na kumu, ndee ŋmaa, ndee nyjeeri bitumblɔ, ndee jaŋga, ndee yirɛ nyjɛ yii wa fuŋgaami, ndee mbakɔ yirɛ, ndee faŋga,

39ndee nyjeeri, ndee tra, ndee yirɛ nyjɛ u gbeele kro, ka n wa mbe ja mbe koroo ŋga Nyiɛkpɔɔ yire o Tafun Yesu Kristo na mu o kori kre kun.

Romae 9

1Kpra kee mbe yo e pan kre. Kristo wo wi mi, kala ma ni fnɛ. Kpra Ŋumu wre saara na, ni jawala titi chin na kala ma ni fnɛ.

2Fooro ni yii kpɔɔ, a ni gbun na ni fiiri, ni leele ndra na.

3Na kie na nyu, mbe ndaa yire ni leele pre titɛɛ, mbe Nyiɛkpɔɔ na ni sun, mbe ndaa kun Yesu na.

4Nyiɛkpɔɔ leele lɛ, a u pe wɔ na u biile lɛ, mu pe ŋga u yɛnyiŋge kre, wra nyu nunu pe na pe ni, mna pe ŋga mbra yire. A pre pra kpra sumiɛ kre ta, pre pra Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga wra yo na we pe kre ta.

5Pe tolɛɛlɛ pra pe leele mblɛ kee ki shian, a ŋga Yesu na pan na wejikaara ni kre na, pe sele kre nu wra yili. Nyiɛkpɔɔ ŋmba jaŋga ki wɛ yirɛ kro na kre, wre wo yi dwamu nyjila kro nu. Amin.

6La, ki n pe na Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga u yo mu tɛɛ kre n ja mu pe. Ŋgi na, ki n pe Israel leele kro Nyiɛkpɔɔ wɔ na u wolo lɛ.

7A ki n pe Abraham sele leele kro lɛ Nyiɛkpɔɔ biile. Nyiɛkpɔɔ na yo Abraham pan mbo, "Isaki sele leele lɛ mu nanae."

8Ki nyina na Abraham biile mblɛ wra se imi na lewo sii kre, Nyiɛkpɔɔ biile ma, la, Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga wra yo kre biile pre lɛ Abraham nanae.

9Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga wra yo kre nyina na, "Nyjila ŋga ki fna nu mbe ndruu pan, a Saara we biblɔ se."

10A kre chiin ma, la, ŋga Rebeka na o tolɛɛ Isaki na siire ta kre,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Nyiɛkpɔɔ na yo Rebeka pan mbo, "Lopom wre we ble wre sumi." Nyjila ŋga ni wra yo u pan ma kre, na u n ta mu se na biile. Nyjila ŋga ni wra yo u pan ma kre, na u n ta mu se tun, a na biile pre wa n ta mu chichie, ndee sisaa ka pe tun. La, Nyiɛkpɔɔ na yire wre titi chaara na mna biile pre wa wɔ,

12kee ŋga pra pe ma kra tia. La ki nyina na Nyiɛkpɔɔ titi, u chaara na u yire na mblɛ u cha woni.

13Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "Ni Jakɔb wɔ, mu Esau je."

14Kena mni oo yo na hin? Kena o yo na Nyiɛkpɔɔ n fraka ree? Pan ma ki nyi.

15Ɔgi na, wra yo Mbose pan mbo, "Ɔmba fooro ni chaa mbe chin kre, wre fooro mbe chin, a ŋmba ni chaa, wre kanyana kii wa ni na."

16Kena ki n pe ŋga lewo chaa, ndee ŋga u pini na yi, la, Nyiɛkpɔɔ fooro chiɛn na yi.

17Pra ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu na, Nyiɛkpɔɔ na yo Farao pan mbo, "Ni mu pe ŋunu, mbe mu tɛɛ mbe ni kee pe, mbe yire mu na mbe ni jaŋga nyina, mbe ki yire ki na mbe ni mɛɛ kpali waŋgra nu."

18Kena ŋmba fooro Nyiɛkpɔɔ chaa mbe chin kre, wre fooro u chini, a ŋmba u chaa kpan, wre we ti mbe u ndie kan.

19E wa we yo ni pan na, "A na pan ki nyi kre, mni ki pe a Nyiɛkpɔɔ na yuu na lewo ndie kan hin? Ɔmbi we jaa ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa kna hin?"

20A lewo wi ŋmbi, mbe u jaa Nyiɛkpɔɔ nyu kaanri hin? Yira ŋga pe faanri we jaa ki faanrifun wie mbo, "Mni a mu ni faanri imi ree?"

21Chuɛ faanrifun n wa jaŋga ni choo na, mbe jaa choo nunu kre tɛɛ mbe chuɛ shiin faanri, mbe ka tɛɛ mbra keshian yirɛ piin, mbe ka tɛɛ mbra yirɛ wɛɛ piin ree?

22Pan chɔɔ Nyiɛkpɔɔ chaa mbe u krɔ kuɔn nyina, mbe leele u jaŋga nya. Ki tia u frɔ tataara mblɛ pe tia u krɔ kun, a ki fna u pe kla kre na.

23A chaa u chaa mbe u yɛnyiŋge kpɔɔ kre nyina mblɛ fooro u chin kre pan, wre mblɛ u gbeele mbe o u yɛnyiŋge kre ta kre.

24Wre mblɛ u yeeri kre, ki n pe Judae chiin u yeeri, hali mblɛ pe n pe Judae pre kro chaa.

25Kee ŋga Nyiɛkpɔɔ yo Hosea hlɛ kre nu yi kre mbo, "Mblɛ pe nsra pe ni leele kre, mbe pe yeeri ni leele, a waŋgra ŋga ni nsra kori kre, mbe ki yeeri 'ni waŋgra ŋga ni kori.' "

26"A lawee ŋga nu chɔɔ pra yo pe pan mbo, 'Ni leele ma yire kre, bawa chɔɔ pie pe yeeri Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa ŋmaa ni wre biile.'

27Yisaia na yo Israel leele pan mbo, 'Hali na Israel leele nɛɛ na epo nyu tanyiɛ yi, chiɛri plɛ ŋmaa pie shɔ.'

28Ɔgi na, o Tafun wre we leele kee li tra na mna mbe kɔ nyaanyaa."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Imi na Yisaia na ki yo mu tɛɛ kre mbo, "Na o Tafun, jaŋgafun Nyiɛkpɔɔ wre nsra tolɛɛlɛ ti o pan, kaa pan oo na kla na Sodom na Gomora leele lɛ.”

30Kena mni oo yo na hin? Mblɛ pe n pe Judae, a pe n naa chaa mbe fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ kre, Nyiɛkpɔɔ yire shɔnlie na mu pe fraka.

31La, Israel leele mblɛ praa mbra chaa mbe yire yi na mbe fraka kre nsra yi ta.

32Ŋgi na, pe nsra yire shɔnlie na, la, mbra na pra yire. Pe gbro dnɛ kre na,

33imi na pra ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu kre mbo, "Le, ni dnɛ teeri Ziɔn na, ŋga kie ti leele na gbroi, kre dnɛ ŋga kie ti mbe pra tuuri, a ŋmba we u shɔ mbe li kre, wa ti mbe nyifɛɛrɛ u gbo."

Romae 10

1Ni wolo, ŋga ni loloŋgo chaa, na ŋga ni tali Nyiɛkpɔɔ pan na ni leele kaan yi na, pie ti Nyiɛkpɔɔ pe ŋmaa shɔ.

2Mbe jaa pe dansiɛrɛ li na pe gbeŋmba Nyiɛkpɔɔ sumiɛ nu, la, ki n pe kpra titi kre kolo na yi.

3Ŋgi na, kolo ŋga na Nyiɛkpɔɔ lewo fraka kre, pe ki je, mu pre titi kolo wru. Ki tia pe n taa kolo ŋga na Nyiɛkpɔɔ lewo fraka kre na.

4Kristo na pan, mbe ŋmba we u shɔ mbe li kpan fraka, la, mbra ma yie lewo fraka na.

5Mbose na ki nyunɔ na, "Lewo ŋmba u chaa mbe fraka, mu taa nyjɛ mbra yire yo na kre, we ŋmaa ta mbra yire nu.”

6La, kolo ŋga na lewo fraka mu yire shɔnlie na kre yi kre, mbo, "Maa shia yo mu lɛɛ na, 'ŋmbi we sɛ nyjeeri mbe sɛ Kristo wre wru mbe pan hin?’

7Ndee, 'ŋmbi we sɛ tra tapan mbe sɛ Kristo wɔ kuulo nu mbe pan hin?' “

8La, kee kre kro yi na, "Nyiɛkpɔɔ kee kre, ki mbra e na, kii wa e nyuu, na e lolonyi nu," Kre yi shɔnlie kee ŋga o kpali kre.

9Na mu ki yo nyu lam na Yesu wi o Tafun wre, a mu ki shɔnli mu loloŋgo nu na Nyiɛkpɔɔ na u nyi mna yili kuulo nu kre, mu ŋmaashɔmu ta.

10Ŋgi na, o shɔnlie ŋga o ta kre, kre ki tia o fraka, a ŋga o ki yuu nyu lam kre ki tia o ŋmaashɔmu ta.

11Nyiɛkpɔɔ kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo mbo, "Ŋmba we u shɔ mbe li kre, wa ti mbe nyifɛɛrɛ ufun gbo.”

12Ndro kro pan u ki yo, ŋgi na? Judae, na mblɛ pe n pe Judae o, o kroo nunu, wa n uyɛ. Nyiɛkpɔɔ nunu wre wi o kro Tafun, a mblɛ pe u mɛɛ yeeri kre, u pe kro dwan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Imi na Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo kre mbo, "Ŋmba we o Tafun wre mɛɛ yeeri na u u ŋmaa shɔ kre, we u ŋmaa shɔ.”

14A mni pie pe mbe u yeeri mbe u paan ya pe na hin? Na pe n u shɔ mu li. A mni pie pe mbe u shɔ mbe li hin? Na pe n kee kre loo tun. A mni pie pe mbe kee kre loo hin? Na pe n kee kre kpalifun ta.

15A mni leele we pe mbe kee kre kpali hin? Na ndro n pe tun. Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, "Ketaan kre kpalifɛɛnlɛ pre paan kre pe yiɛshɔɔrɔ ni mu tro.”

16La, leele kro ma pe taa ketaan kre na. Ŋgi na, Yisaia na ki yo mbo, "O Tafun, ŋmbi u kee ŋga u loo o pan kre shɔ mu li hin?”

17Kena kee kre loo ki paan na shɔnlie ni, a Kristo kee kre kpalaa ki paan na kee kre loo ni.

18A ndaa kna mu wie na, kena pe n kee kre loo ree? Pra ki loo mu tro, imi kee kre pe nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre yo kre mbo, "Pe mana sɛ waŋgra kro nu, a pe kee yire sɛ su tra nyukɔɔrɔ na.”

19A ndaa ndru mu wie na, kena Israel leele pre nsra kee kre nɔɔ loo ree? Mbose na klu mu yo na Nyiɛkpɔɔ yo mbo, "Mbe ti mbe e yiɛnyina leele mblɛ pra pe e pan lewaala kre na, pre leele mblɛ pe nsra kala chin pre ni mbe ti e krɔ wru.”

20A Yisaia na gbun ta mna yo mbo, Nyiɛkpɔɔ yo na, "Mblɛ pe nsraa ni haa chaa kre, pre pra ni nya, mblɛ pe nsraa ni haa wie kre, pre ndaa niyɛ wɔ mu nyina.”

21La, mu wru Israel leele haa rɛ, wra yo na, "Ble kro nu, ni kɛnyi nyaa mu tɛɛ na ndikanafɛɛnlɛ, na nyukaanrifɛɛnlɛ pre sri."

Romae 11

1Ndaa wie na, kena Nyiɛkpɔɔ u leele pre je ree? Pan ma ki nyi. Mi titi, Israel ndro wi mi, a Abraham nana wi mi, a ni yiri Benjamin sele nu.

2Nyiɛkpɔɔ n u leele mblɛ wra klu mu wɔ pre je. Elaija kee kre pra nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre, e n ki chin ra? Wra Israel leele kefuɛn yo Nyiɛkpɔɔ pan mbo,

3"Ni Tafun, pe mu kee nyanyofɛɛnlɛ pre gbo peii, mu mu sragbuɛnlɛɛ yire juari, mi chiin ni kro, a pra ni chaa mbe gbo na.”

4Kee ŋgi Nyiɛkpɔɔ na yo u pan hin? Mbo, "Ni leele kagbeŋ kɔɔnashin ti niyɛ pan tɛ, pre pe n kosie kan mu sɛɛn Baal sumi.”

5Pan ki nyi chɔɔ nyjila ŋga nu o nyi ŋga nu, leele mblɛ Nyiɛkpɔɔ wɔ kre, chiɛri plɛɛ wa, u dumiɛ kre saara na.

6U dumiɛ kre na ki yire, ŋga lewo pe na ma. Na ŋga lewo pe na Nyiɛkpɔɔ na yila mu u dumi kre, kena kaa u dumiɛ kre n pe dumiɛ titi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Kena mni oo yo hin? Yira ŋga Israel leele naa chaa kre, pe nsra ki nya. Chiɛri mblɛ wra wɔ kre, pre pra ki nya, la, hamblɛ pre na ndikana pe.

8Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, "Nyiɛkpɔɔ pe ŋga ndikana ŋumu, hali mu pan mu su aŋga, pe n na nyaa na pe nyiɛlɛ ni, a pe n na ndru na pe ndiile ni."

9A ŋunu Devid na yo fa mbo, "Ti mbe pe yɛliire kaari pɛlɛ pe pan, mbe pe gbro mbe to, mbe mu pe ndie tini.

10Ti mbe pe nyiɛlɛ tɔ, mbe pia na nyaa, mu pe kru mu le kanyana nu nyjila kro nu."

11A ndaa wie na, kena ŋga Judae pre na gbro kre, pra to mbe pia yiri na ra? Pan ma ki nyi. Ŋga pra hakɛ le kre ndra na, mblɛ pe n pe Judae kre na ŋmaashɔmu ta, mbe ki ti mbe Judae pre yiɛnyina.

12Judae hakɛ ki tia waŋgra ŋga dwamu kpɔɔ ta. Kena na pe kolo laarɔ ki mblɛ pe n pe Judae pre ŋga dwamu waa, kena na Judae pre kro waa pan, a pe kro chaa, pe dwamu we kpɔɔ titi.

13Fuŋga rɛ, yire mblɛ e n pe Judae kre, yire pan ni paara. Pe ni wɔ bituŋu yire mblɛ e n pe Judae kre pan, a mbe niyɛ kpɔɔ ni tnumu nu.

14Aada kre kie ti mbe ni wolo Judae pre yiɛnyina, mbe ki ti mbe pe plɛ ŋmaashɔmu ta.

15Ŋgi na, na pe jeere kre na Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pe n pe Judae wru nɔɔlɔ waa, kena na waa ndru mu pe shɔ, mni nyini kie taa hin? Pan kie pe na gboolo pe nyi mu ŋmaa ta.

16Na sra paanu mimi kre ka pe cheche Nyiɛkpɔɔ pan kre, mu chin na pan ki kro poŋgo pe cheche. A na tiŋge didinyi pe cheche Nyiɛkpɔɔ pan kre, mu chin na pan chɔɔ ki klɛ nyi na.

17Olive tiŋge ŋga pe luu kre, pe ki klɛ kuari mu wo, mu olive tiŋge ŋga kii wa nyaa kre klɛ yɛ le yi titɛɛ. Yire mblɛ e n pe Judae kre, pan e nyi na kre olive tiŋge nyaa wo kre yi. Fuŋgaami ŋga, dwamu kpɔɔ ŋga Judae ta kre, yire na pre wo yi.

18Kena yaa eyɛ kpɔɔ mblɛ pe kuari mu wo na tinyi klɛ yi kre yiɛ. Mni ee pe mbe eyɛ kpɔɔ pe yiɛ hin? Tiŋge kre klɛ lɛ yire, yire ma e tiŋge kre didinyi yii, didinyi yire yi yire yii.

19La, mu jaa yo na klɛ pe kuari mu wo, a ki tia mi lawee ta mu le.

20Ki pe kpra na pra pe kuari mu wo, ŋga pe nsra shɔ mu li kre ndra na, a ŋga ŋu shɔ mu li kre ki tia ŋu lawee ta. La, maa ki tɛɛ mbe muyɛ kpɔɔ, ta dɔɔtaa.

21Tiŋge kre titi klɛ yire kuraa, Nyiɛkpɔɔ nsra tia a yira yiyɛ wru mu li, kena mu jawa na, na ŋu kala sisaa pe we ŋu ti ra?

22Kee ŋga tia o chin imi Nyiɛkpɔɔ lɛɛ tna mu da, na imi u leele ndie tinii mu da. Mblɛ pe to kre, u pe ndie tinii, la, na e u shɔ mu li nyjila kro nu, we nyu e na. A na e n pe ma, we e kuari mbe wo na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23A na Judae pre waa ndru mu pan mu shɔ mu li kre, we ndruu pe wru mbe le pe tni haa wa. Ŋgi na, uu wa jaŋga ni na we ndruu pan na pe ni na.

24Yire mblɛ e n pe Judae kre, pan e nyi na olive tiŋge ŋga kii wa nyaa, a pe ki klɛ kuari mu wo kre yi. Pe pan mu e le katoo olive tiŋge ŋga pe luu kre klɛ titɛɛ, la, kaa pan ma ki nyi fa. Judae pre, pan pre nyi na olive tiŋge ŋga pe luu katoo kre yi, kia sheli Nyiɛkpɔɔ pan na we ndruu klɛ nyjɛ pe kuari mu wo yire wru mbe le yi titɛɛ.

25Wolo, kekpra ka ndra e na, ni chaa mbe e ki chin, kie ti mbe e e jawala laa e kachindɛ kee na. Kre yi na, Judae pre ndikana kre, kia kro nyjila kro nu, na mblɛ pe n pe Judae a Nyiɛkpɔɔ pe wɔ kre nyu waa fni kre, Judae pre ndikana kre nyu we to.

26Kolo ŋga na Nyiɛkpɔɔ we Judae shɔ yi kre. Pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "Ŋmaashɔfun wre we yiri Ziɔn na mbe pan, we pan mbe ndrashelee kee kro wɔ mbe yili Jekɔb nanae nu.

27Nyu nunu ŋga mi na pre we pe yi na, mbe pe sisaa laa pe na."

28Ŋga Judae Nyiɛkpɔɔ ketaan kre je kre ndra na, ki tia pe Nyiɛkpɔɔ yii loŋgo, a ki tia yire mblɛ e n pe Judae kre lawee ta. La, Nyiɛkpɔɔ wre titi chaara na, u yila pe tolɛɛlɛ pre na mu Judae pre wru mu pe u nɔɔlɔ.

29Ŋgi na, na Nyiɛkpɔɔ ndro wɔ mu u dwan mu kɔ, wre Nyiɛkpɔɔ na ndru mbe u jawala chinɛ.

30Yire mblɛ e n pe Judae kre, e na ndikana pe Nyiɛkpɔɔ na fa. La, fuŋgaami Nyiɛkpɔɔ e fooro chin, ŋgi na, Judae ndikana pe.

31Pan ki nyi chɔɔ, foorochiɛn ŋga e ta kre na Judae yila mu Nyiɛkpɔɔ kee kre je, kre kie ti mbe u pre fooro chin na chɔɔ.

32Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ ndro kro le na u ndie kan, ki tia ki pe na nyuŋgo pe ndro kro yii mu le, mbe u yire u foorochiɛn na mbe ndro kro fooro chin.

33Nyiɛkpɔɔ yɛtaara, na u kachindɛ, na u jawala kpɔɔ titi. Ndro wa ja mbe u ndra kee chin, ndee mbe u kolo chin fio.

34Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, "Ŋmbi u o Tafun jawala chin hin? A ŋmbi we jaa u ŋga jawala hin?

35Ŋmbi u da mu u ŋga yaka, a ki fna mbe u ki fɔlɔ tɔ mbe ufun ŋga hin? "

36Ŋgi na, wre u yirɛ kro wa, a wre na yirɛ kro yire mu pan, a u wee yi kro. Nyiɛkpɔɔ wo yi yɛnyiŋge nyjila kro nu. Amin.

Romae 12

1Kena ni wolo, ŋga Nyiɛkpɔɔ o fooro chin kpɔɔ kre na, ni e tali, ŋga ee wa na le ŋga, e eyɛ wru e sra ŋga ki pe cheche e Nyiɛkpɔɔ ŋga mbe ki u yiɛnyi. Kre ki pe kpra sumiɛ ŋga na ki fna e tro mbe u sumi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Yaa eyɛ wru mbe taa waŋgra ŋga na, la, e ti mbe Nyiɛkpɔɔ e kna, mbe e jawala fɔŋgɔ ta, kre ee ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa, na ŋga ki nyu, mu tna u pan titi chin.

3Ɔga Nyiɛkpɔɔ ni dumi kre ndra na, ni yuu e pan kro, wa waa shia uyɛ jawa mbe wɛ imi na u n da na, la, e ti mbe e yiɛ to, mbe e yire shɔnlie ŋga Nyiɛkpɔɔ e ŋga na, mbe jawala chichie jawa.

4Wejiŋge kokoe nɛɛ, a yi kroo wa na yi tnumu ni nununu.

5Pan ki nyi chɔɔ, o nɛɛ, ande ŋga wre na Kristo pe nunu ŋga, o pe wejikaara nunu, a o kro keshiaan wa oyɛ na.

6Kpra Ɔumu wre yire dumiɛ ŋga Nyiɛkpɔɔ o dumi kre na mu o ŋga yirɛ oyɛ yɛ, kena ki fna o yi tnumu tun. Na Nyiɛkpɔɔ kee ki fna o na kpali kre, ki fna o ki kpali na shɔnlie ŋga o ta ni.

7Na sumi oo sumi kre, ki fna o sumi. A na leele o nyina naa, ki fna o yiɛnyina.

8A na gbeŋmbaa o leni kre, ki fna o yiɛnyina. A ŋmba u yira taa, mbe u ŋmbrɔ ŋga ka kre, ufun u lɛɛ wɔ u ki ŋga. Ɔmba pe tɛɛ lopom wra leele le kre u gbeŋmba. A ŋmba u yaa leele na kre, wra ki pini yɛshɔɔrɔ ni.

9E ti mbe e koroo pe kpra ni. E sisam fun, e na chichie piin.

10E eyɛ kori na lobiile lɛ yire Kristo nu, e eyɛ ŋga buuro.

11Yaa na gbashia lii, e gbeŋmba e tnumu tun, e yiɛnyina e o Tafun wre sumi.

12E ti mbe e yiɛshɔ e dankna ŋga e ta kre na, e eyɛ yii kanyana kro nu, e na nyiɛtali nyjila kro nu.

13E na Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pe shian pre kaan, e na fumblɔ le chichie.

14Mblɛ pe e piin sisaa kre, e na dwan e na pe kaan, yaa na pe suni.

15Mblɛ yiɛ ki shɔ kre, e ti mbe yire na pre yiɛshɔ. Mblɛ pe nyɛni kre, e ti mbe yire na pre nyɛni.

16E ti mbe eyɛ kee eyɛ shian, yaa na eyɛ kpɔɔri, e eyɛ nyjii, a yaa na eyɛ pini kachimblɛ.

17Na ndro mu pe sisaa kre, maa u fɔlɔ tɔ sisaa ni. E na kee nyjɛ leele chin na yi nyu yire pini.

18E gbeŋmba na e kepele kro nu, yire na ndro kro we tni wejinyiŋge nu.

19Ni wolo mblɛ ni kori, yaa na sisaa fɔlɔ toni, e ki ti e Nyiɛkpɔɔ krɔkuɔn ŋga. Ɔgi na, pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mbo, "O Tafun Nyiɛkpɔɔ wre yo na, mbe sisam fɔlɔ tɔ."

20"Kena na klo mu loŋgo ta kre, u ŋga sro, a na gbɔɔ u ta kre, u ŋga nyumu mbe u gbɔ, na mu pe ma kre, kena mu tia nyifɛɛrɛ u gbo."

21Yaa ti sisam nduu e na, la, e ti mbe e chichie wɛ e sisam na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Romae 13

1Ndro kro u uyɛ nyjii u waŋgra jaŋgafɛɛnlɛ ŋga. Ɔgi na, jaŋga ka n wa a Nyiɛkpɔɔ n chin ki kee nu. A wre u jaŋgafɛɛnlɛ pre tɛɛ.

2Kena ŋmba we jaŋgafɛɛnlɛ kee je kre, u Nyiɛkpɔɔ kee je, a we uyɛ gbun pimi ni.

3Chichie pefun na waŋgra lopom fiɛ, fɔna sisaa pefun. Mu chaa mbe ma jaŋgafun fiɛ ra? Kena ta ŋga ki fna pini, kre mu mɛɛ chichie ta u pan.

4Ɔgi na, mu chichie na, Nyiɛkpɔɔ tnumu u tuni. La, na maa sisaa pe to, ta u fiɛ, ŋgi na, uu jaŋga ni mbe jaa mu ndie tini, a we ki pe. Nyiɛkpɔɔ tnumu u tuni, na paan Nyiɛkpɔɔ krɔkuɔn ni sisam pefɛɛnlɛ na.

5Kre ndra na, ki fna e eyɛ nyjii mbe jaŋgafɛɛnlɛ ŋga, ki n pe ŋga pie mu ndie tini kre chiin na, la, e chin na pan ki fna e pe.

6Kre ki tia ki fna e na e tɔɔ toni, ŋgi na, jaŋgafɛɛnlɛ pre, na pe pe tnumu tuni, kena Nyiɛkpɔɔ pe tnumu tuni na kaan.

7Kena ŋga ki fna e tɔ mbe pe ŋga kre, e ki tɔ. Tɔɔ ŋga nyini ki fna mu tɔ kpan, ki tɔ mu ki fun ŋga, ŋmba ki fna mu ŋga buuro kre, u ŋga ki yi, a ŋmba ki fna mu ŋga mɛɛ kre, u ŋga ki yi.

8Yaa shia ndro fɔlɔ li, la, fɔlɔ ŋga kii wa e na yi na, ki fna e eyɛ kori nyjila kro nu. Ɔmba u u ŋmbrɔ kori kre li mbra yire kro na.

9Mbra yire yi na, "Maa shia leŋgeere kla, maa shia linkuuro kee pe, maa shia ju, maa shia ti mu yiɛnyina yirɛ na". Yire na mbra nyjɛ yii wa yire kro ndra yi "Mu ŋmbrɔ kori imi na mu muyɛ kori kre."

10Na mu mu ŋmbrɔ kori, ma u pe sisaa. Kena ki tia na koroo wa mu nu, kena mu li mbra yire kro na.

11Ki fna e ma pe, ŋgi na, e chin nyjila ŋga nu e nyi, nyjila da na e ŋunu kuraa kre, mbe e nyi, ŋgi na, o Tafun pan nyjila kre mbra mna, mu wɛ nyjila ŋga ni o na shɔ mu li jle kre na.

12Blee wɔmu chaa tro, a nyisee na mbrai o na. Kena e ti mbe o wɔmu tnumu yire ti, mbe kee nyjɛ yi nyu Nyiɛkpɔɔ pan yire wru mbe pe lafo ŋunɔ wiyirɛ.

13E ti mbe o nyaari chiriri na lafo na o nyaari, mbe waa na pnaa fuɛn, na simi gbɔɔrɔ, na tiɛrɛɛ, na niŋge sisaa, na kakrɔ, na yenyjam kee pini.

14La, e o Tafun Yesu Kristo ŋunɔwiyirɛ yire le, mbe o krɔ kna mbe wa o sisam niŋge yirɛ yire na, mbe waa yi ŋga yiɛ na.

Romae 14

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Ɔmba shɔnlie kii fiɛn kre, e u shɔ e chaa eyɛ nu, a la, yaa na kakra lii u jawala kee na.

2Wa shɔnlie tii mbe wra yirɛ kro lii, la, ŋmba shɔnlie kii fiɛn kre, wre na kaara ka.

3Ɔmba u yirɛ kro lii kre n fna mbe ŋmba wra yi li wre le fiɛn, a ŋmba u kaara fun wre waashia ŋmba u yirɛ kro lii wre le fiɛn. Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ u shɔ.

4Ɔu wi ŋmbi mbe mu jaa wa sumifun gbun pimi ni hin? U Tafun chiin we jaa u ŋga pimi ndee tam. A we tam ta. Ɔgi na, o Tafun wre we jaa u ŋga tam.

5Wa jawa na ble ka kpɔɔ mu wɛ hɛnyi na, a wa na jawa na yi kro yila. Ndro kro u ti mbe u jawala yire gbiŋmbi.

6Ɔmba u ble ka wru mu wɛ ka na kre, u ki piin na o Tafun wre kaan mɛɛ. A ŋmba u yirɛ kro lii kre, u yi lii na o Tafun wre kaan mɛɛ. Ɔgi na, u Nyiɛkpɔɔ kaan mboo ki ndra na. A ŋmba u sro ka fun kre, u ki fun na o Tafun wre kaan mɛɛ, na Nyiɛkpɔɔ kaan mboo ki na.

7Wa n wa o nu mu tni mu uyɛ ŋga, a wa n wa o nu mbe ku mbe uyɛ ŋga.

8Na o tni o, oo wa mu tni mu o Tafun wre ŋga, a na o ku, oo wa o Tafun wre kɛɛ. Kena na o le o, na o ku o, o Tafun wre wolo lɛ wre.

9Ɔgi na, Kristo na ku mu nyi, imi kie pe mbe u pe kuulo na ŋmaafɛɛnlɛ kro Tafun.

10Kena yire, mni e na e ŋmbilɛ gbuun pimi ni hin? A yire mni e na e ŋmbilɛ le fiɛn hin? O kro we yire Nyiɛkpɔɔ yiɛ mbe u o kpra kun.

11Pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "O Tafun Nyiɛkpɔɔ wre yo na, ŋga nii wa ŋga, mi yiɛ ndro kro we kosie kan, mbe mi Nyiɛkpɔɔ ŋga mɛɛ."

12Ki tia, o kro we o kaalɛɛ nyu wɔ Nyiɛkpɔɔ wre yiɛ nununu.

13Kena yaa ti mbe o na oyɛ gbuun pimi ni, la, ki fna o le na waa pe gbronto dnɛ mbe o ŋmbilɛ ŋga, ndee mbe kee ka pe mbe ki ti pe sisaa pe.

14Ɔga mi na o Tafun Yesu pe nunu kre ndra na, ki tia ni chin na yaka n wa mu pe nɛɛrɛ yira, la, na wa shɔ mu li na yira ka pe u pan nɛɛrɛ yira kre, wre pan ki pe nɛɛrɛ.

15Na yira ŋga mu li ndra na, kee ka we mu ŋmbrɔ ta kre, kena mu n na nyaari koroo nu. Kena maa ti sro ŋga mu li ndra na, mbe mu ŋmbrɔ ŋmba na Kristo yila mu ku wre kla.

16Kena maa ti mbe kee ŋga mu kra na ki nyu kre mɛɛ sisaa ta.

17Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre n pe aliire na gbɔɔrɔ kee, la, ki pe frakaa, na wejinyiŋge, na yɛshɔɔrɔ kee ŋga Kpra Ɔumu wre kaan.

18Kena ŋmba u Kristo sumi yire kolo nyjɛ na kre, Nyiɛkpɔɔ yiɛshɔ u na, a leele na u le na nyjɛ u piin kre nyu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Kena kee nyjɛ yi paan na wejinyiŋge ni, na o ŋmbilɛ gbeŋmba yire na ki fna o yiɛ taa.

20Yaa shia yila sro na mbe Nyiɛkpɔɔ tnumu kla. Sro kro pe cheche, la, ki pe sisaa na mu sro ka li, mbe ki ti mu ŋmbrɔ wa to sisam nu.

21Kena kee ŋga ki fna e na piin yi na, yaa kaara ka, ndee mbe simi gbɔ, ndee mbe kee ka nyini pe, ŋga kie ti mbe e ŋmbilɛ to.

22Kena shɔnlie ŋga mu ta yire kee nyjɛ nu kre, ti ki kro ŋu na Nyiɛkpɔɔ lalaa. Kee ŋga lewo le na ki nyu, a wra ki pini kre, na u n uyɛ gbun pini ni ki na kre, u yiɛshio.

23La, na mu mu jawala pe shiin sro ŋga mu li na kre, na mu ki li, Nyiɛkpɔɔ we mu gbun pimi ni. Ɔgi na, mu n ki li shɔnlie ni. A kee ŋga pee nu shɔnlie n wa kre pe sisaa.

Romae 15

1Wre mblɛ shɔnlie ki kpɔɔ kre, o fna mbra mblɛ shɔnlie kii fiɛn kre leni gbeŋmbaa, mbe waa oyɛ yiɛnyi.

2Ki fna mbe mu kee mu ŋmbrɔ yiɛnyi, u chichie na, imi kie pe mbe ka ya u shɔnlie na.

3Ɔgi na, Kristo nsra uyɛ yiɛnyi, imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, "Wra tɛɛlɛɛ nyjɛ pra Nyiɛkpɔɔ tɛɛlɛ yire wru mu taa uyɛ na."

4Kee nyjɛ pe nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ fa kre, pe yi nyunɔ mu tɛɛ mbe yi o nyina, mbe o na kaan, mbe frɔ, na gbeŋmbaa ŋga kee kre o leni kre ta.

5Kena Nyiɛkpɔɔ ŋmba u frɔ kaan, na gbeŋmbaa leni kre, u ti mbe e jaa jawala nunu ta, nyjila ŋga e taa Kristo kee yire na ŋga,

6mbe ki ti e kro chaa mbe mana nunu tɛɛ mbe Nyiɛkpɔɔ, o Tafun Yesu Kristo lɛ wre ŋga yɛnyiŋge.

7Kena e eyɛ yii chiechie, imi na Kristo e yii, mu tia e na Nyiɛkpɔɔ kaan yɛnyiŋge kre.

8Ɔgi na, ni yuu e pan na, Kristo na pan mu pe sumifun mu Judae ŋga, mna pe nyina na Nyiɛkpɔɔ pe kprafun. Imi kie pe mbe Nyiɛkpɔɔ kee ŋga wra yo o tolɛɛlɛ pan kre pe yɛŋgɛ,

9mbe ki ti mblɛ pe n pe Judae kre yire Nyiɛkpɔɔ foorochiɛn na mbe u ŋga mɛɛ. Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, "Kena mbe mu ŋga mboo mblɛ pe n pe Judae pre nu, mbe mɛɛ kɔ mbe mu mɛɛ yile."

10A kee kre ndru mu yo mbo, "Yire mblɛ e n pe Judae kre, e ti mbe yire na Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ u wɔɔ preɛshɔ."

11Kee kre yo na mbo, "Yire mblɛ e n pe Judae kre, e Nyiɛkpɔɔ ŋga mɛɛ. E ti mbe ndro kro u ŋga mɛɛ."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12A Yisaia na ndru mu yo mbo, "Jɛsi nana we pan, wre we yiri mbe paan ŋunumu li mblɛ pe n pe Judae pre na, a wre na pie na kaan.”

13Kena Nyiɛkpɔɔ ŋmba na o kaan wre, u e shɔnlie ŋga e ta le, mbe e ŋga yɛshɔɔrɔ, na wejinyiŋge, mbe kpra Ɔumu wre jaŋga ti mbe e dankna kpɔɔ ta nyjila kro nu.

14Ni wolo, mi titi shɔ mu li na kee chiriri yii wa e nu, a e kee yire kro chin, ki tia e ja na eyɛ nyina.

15La, ni hlɛ ŋga nu rɛ, ni gbun ta, mu kaalɛɛ yɛ wɔ mu yi nyunɔ na e sɔɔnri. Ni gbun ta, ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ ni dumi,

16mu yo ni pan na ni pe Yesu Kristo sumifun, mblɛ pe n pe Judae pre pan. Ni sumi na Judae sɔfu wi, na ketaan ŋga ki yiri Nyiɛkpɔɔ pan kre yuu, mbe ki ti mblɛ pe n pe Judae pre, mbe pe pe na sra wɔ yira ŋga Kpra Ɔumu pe cheche, a Nyiɛkpɔɔ yiɛshɔ ki na yi.

17Kena ŋga mi na Yesu Kristo ta mu pe nunu ŋga, mbe jaa niyɛ kpɔɔ Nyiɛkpɔɔ sumiɛ nu.

18La, mba nyu nyaa mbe kee ka yo, fɔna ŋga Kristo yire ni na mbe pe, mbe ki ti mblɛ pe n pe Judae pre yire ni nyu kee, na ni kepele,

19na kawako kee nyjɛ yi Nyiɛkpɔɔ jaŋga nyina na, mbe paan ndie tɛɛ Nyiɛkpɔɔ kee kre na. A ŋga ndaa yire Jerusalɛm na na shie Ilirikum na kre, na pan ni Kristo ketaan kre kpali na shie.

20Ɔga ni chaa yi na, mbe ketaan kre kpali mbe tro mna pe n da mu Kristo kee loo tun, mbe kia kɔɔ pan na ni sɛ nyuŋgo sin mu taa wa nyuŋgo nɔɔ na.

21Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, "Mblɛ pan pe n da mu u kee yo tun kre, pie u kee loo. Mblɛ pe n da mu u kee loo kre, pie nɔɔ loo ta.”

22Kre kee ŋga ndra na, ni n kolo ta mbe paan e shaari.

23La, fuŋga, ŋga ni tnumu kɔ kre tra ŋga nu ŋga, a kie pe yɛlɛ tataara yi ŋga, ndaa chaa mbe paan e shaari kre ndra na,

24ni shɔ mu li na mbe pan fuŋga. Ni chaa na mbaa tro na shie Spein na kre, mbe ni e nyaa shaari. Na mbaa yɛshɔɔrɔ chiɛri li e pan wa kre, mbe e ya ni na, mbe ni jaa sɛ.

25La, fuŋgaami ŋga rɛ, ni shie Jerusalɛm na mbe sɛ Nyiɛkpɔɔ leele pre ŋga yirɛ.

26Ɔgi na, Makedonia na Achia wolo tɔɔ waari yɛshɔɔrɔ ni na shie mbe sɛ pɔlɛfɛɛnlɛ mblɛ pee wa mu chaa Jerusalɛm sumifɛɛnlɛ nu pre ŋga.

27Pre titi, ki tna pe pan na pe ma pe, a pan ki fna pe pe. Ɔgi na, pe Judae pre Ɔumu dwamu kre ka ta, kena pre fna mbe pe sumi na wejiyirɛ ni.

28Kena na mbaa kre tnumu ŋga kɔ, maa sɛ swa ŋga pe waari kre kro ni mu pe ŋga kre, mbe paan tro mbe sɛ Spein na.

29A ni chin na na ni pan e jaara kre, mbe pan na Kristo dwamu kpɔɔ ni mbe e ŋga.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Ni wolo, ni e tali o Tafun Yesu Kristo wre, na Kpra Ŋumu wre koroo nu na, e ti o Nyiɛkpɔɔ tali mbe u ya ni na.

31E Nyiɛkpɔɔ tali, mbe u ni shɔ mbe yili Judea leele mblɛ pe n shɔnli pre kɛɛ. A e Nyiɛkpɔɔ tali mbe kee ŋga mbe sɛ pe Jerusalɛm na kre Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pee wa wa kre yiɛ nyi.

32Kena na ki tna Nyiɛkpɔɔ pan, mbe ni ndruu pan e nu yɛshɔɔrɔ ni mbe wuu chiɛri.

33Kena yire na Nyiɛkpɔɔ ŋmba u o kaan wejinyiŋge kre e tni. Amin.

Romae 16

1Ni o jaa Foibe ŋmba u tnumu tuni Kenkria sumifɛɛnlɛ nu wre nyinai e pan. Kia mu we pan wa.

2E u yii chichie o Tafun wre mɛɛ nu, imi na ki fna Nyiɛkpɔɔ ndro ni. Yira ŋga kie u shian kro e ya u na. Ŋgi na, imi na u yaa lenɛɛrɛ na kre chɔɔ, pan u ya ni na.

3Ni Prisila na Akwila, mblɛ pe pe ni ŋmbilɛ tnumu tunfɛɛnlɛ Yesu Kristo nu kre shaari.

4Pra pe ŋmaa tɛɛ mu ni ŋmaa lɔ. Mi chiin ma ni pe kaan mboo, sumifɛɛnlɛ mblɛ pe n pe Judae pre kro pe kaan mboo na.

5Ni sumifɛɛnlɛ mblɛ pe fnii pe katoo wa kre kro shaari na. E ni nunu chichio Epaeneto, ŋmba wra klu mu Kristo shɔ mu li Asia tra nu wa kre shaari ni pan.

6A e Maria ŋmba u tnumu kpɔɔ tun e nu wa wre shaari ni pan na.

7Ni Androniko na Junia, ni wolo Judae mblɛ pra yii mu ya ni na mu le nyuŋgo kre shaari. Pe pe chin Nyiɛkpɔɔ bitumblɔ pre nu, a pe klu mu Kristo chin ni na.

8Ni Apliato, ni nunu ŋmba ni kori o Tafun ndra na wre shaari.

9Ni Urbanu, o ŋmbrɔ Kristo tnumu tunfun wre shaari, wre na ni ŋmbrɔ chichio Stachi.

10Ni Apele ŋmba u yire penlee tataara na mu taa Kristo kro wre shaari. Ni Aristoblo sele wolo pre shaari.

11Ni Herodion, ni ŋmbrɔ Judae wo wre, na ni wolo kristofɛɛnlɛ mblɛ pee wa Naakiso sele nu pre kro shaari.

12Ni Trafaina, na Trafosa mblɛ pe o Tafun wre tnumu tuni kre shaari, na ni ŋmbrɔ chichio Pɛɛsi ŋmba u ka pe o Tafun tnumu nu wre shaari.

13Ni Rufu, Kristo tnumu tunfun ŋmba u wɔ wre na u lo ŋmba wra ni wru mu pe u pɔ wre shaari.

14Ni Asinkreto, na Flegɔn, na Hɛɛmi, na Patroba, na Hɛɛma, pre na kristofɛɛnlɛ mblɛ pee wa wa kre kro shaari.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ni Fililogo na Julia, na Nero na u jaa, na Olimpa na Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pee wa pe pan wa pre kro shaari.

16E eyɛ shaari chichie ni pan. Kristo sumifɛɛnlɛ pre kro e shaari.

17Ni wolo, ni e tali, e mblɛ pe leele lalaa yɔɔlɛ, na leele shɔnlie kna na juule pre dɔɔta. Pre pe paara na Nyiɛkpɔɔ kee nyjɛ e twan yire taanla. E kun pe na.

18Ŋgi na, mblɛ pe yire kee yire pini kre, o Tafun Kristo wre ma pe sumi, la, pre titi niŋge yirɛ pe sumi. Pre pe paaraa, na nyutnam wru na leele mblɛ pe n sisam chin kre fana.

19A yire ndro kro e nyjiimu kre loo, ki tia ni yiɛshɔ e na. Ni chaa mbe e kala chin, mbra ŋga ki nyu pini, mbe yaa sisaa ka pimi li.

20A Nyiɛkpɔɔ ŋmba u o kaan wejinyiŋge kre, kia mu kuraa mbe u Sutna tre mbe le e jeelee jaara. Yire na o Tafun Yesu dumiɛ e tni.

21Ni ŋmbrɔ tnumu tunfun Timotio wre e shaari. Pan Lusio, na Jesɔn, na Sosipata, ni wolo Judae pre e shaari.

22Mi Tɛɛtiu ŋmba ni hlɛ ŋga nyunɔi ŋga e shaari o Tafun wre ndra na.

23Ni nyuŋgofun Gaiu ŋmba katoo sumifɛɛnlɛ pre fni kre, u e shaari. Erasto, chia ŋga swa tɛɛfun wre, na o ŋmbrɔ Kwaato e shaari.

24Yire na o Tafun Yesu Kristo dumiɛ e tni. Amin.

25E ti mbe o Nyiɛkpɔɔ ŋga yɛnyiŋge. Wre we jaa ti e yire gbiŋmbi e shɔnlie nu, mu yire Yesu Kristo ketaan kre ni kpali e pan kre na. Kekpra kre, pra ki ndra e na fa.

26Fuŋga rɛ, pe yire Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre kee yire pe nyunɔ yire na, mu kpra kre wɔ fimi na a e nya. A ki yire blenyini Nyiɛkpɔɔ wre nyu kee na, a waŋgra kro leele kee kre loo, mbe shɔɔli, mbe ndie tɛɛ Nyiɛkpɔɔ pan.

27Nyiɛkpɔɔ ŋmba u pe kachiŋu nunu chom wre, u yɛnyiŋge ki yire Yesu Kristo na mbe pe u wo nyjila kro nu. Amin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Korintoe Hlɛ Jle

Korintoe Hlɛ Jle 1

1Mi Pɔɔl ŋmba Nyiɛkpɔɔ na yire wre titi chaara na, mna ni yeeri na ni paan pe Yesu Kristo bituŋu kre, na o ŋmbrɔ Sostene pan hlɛ ŋga yiri,

2na shie Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ mblɛ pee wa Korinto na kre pan. Pre Nyiɛkpɔɔ yeeri mu yire Yesu Kristo na mu pe pe cheche, pre na leele mblɛ pee wa lawee kro nu, mu na o Tafun Yesu Kristo wre yeeri pe Tafun, na o kro Tafun kre.

3O Lɛ Nyiɛkpɔɔ na o Tafun Yesu Kristo wre pe e dumi, mbe e ŋga wejinyiŋge.

4E ndra na ni Nyiɛkpɔɔ kaan mboo nyjila kro nu, ŋga u yire Yesu Kristo na mu e dumi kre ndra na.

5Ɔga yire na Kristo pe nunu kre saara na, u e dwan kee kro na, e paara mu chin, a ee jawala ni na.

6Ɔgi na, Yesu Kristo kee ŋga e na loo kree wa e nu chichie.

7Ki tia yirɛ nyjɛ Ɔumu wre kaan yire ka keshian n kro e na, ŋga ee wa na sri mbe Nyiɛkpɔɔ o Tafun Yesu Kristo wɔ mbe e nyina kre na.

8Nyiɛkpɔɔ we ti e yire gbiŋmbi mbe sɛ kɔ, imi kie pe ŋga ble o Tafun Yesu Kristo we pan kre, mbe wa pimi kee ka nya e na.

9Kprafun wi Nyiɛkpɔɔ, wre u e yeeri na e pan mbe yire na u pɔ Yesu Kristo, o Tafun wre pe nunu.

10Ni wolo, ni e tali o Tafun Yesu Kristo wre mɛɛ ni, e na eyɛ nɔɔ ndru, imi kie pe mbe yaa na eyɛ yɔɔlɛ, la, mbe e jaa chaa mbe pe nunu, mbe e jawala pe nunu kee nunu na.

11Ni wolo, leele plɛ yiri Kloe sele nu mu pan mu ni wɔ ndie na, e tuni eyɛ na.

12Kee ŋga ni nyina yi na, e plɛ yuu na, "Pɔɔl wo wi mi, a plɛ na yuu na Apolo wo wi mi, a plɛ na yuu na Kefa wo wi mi, a plɛ na yuu na Kristo wo wi mi."

13Pe Kristo yɔɔlɛ ree? Ndee mi Pɔɔl pra kan kanyana kumu kaan na mu e ŋga rɔ? Ndee mi Pɔɔl mɛɛ nu pra e ndrɛ je mu le rɔ?

14Ni Nyiɛkpɔɔ kaan mboo na ni nsra e wa ndra je, fɔna Krispɔs, na Gaiu.

15Kena e wa waa shia yo na ni mɛɛ nu pra u ndra je mu le.

16Ni sɔɔnri na ndaa Stefana na u katoo wolo ndrɛ je na, mu ta mu kɔ pre na, ni n sɔɔnri na ndaa e wa ndra je na.

17Ɔgi na, Kristo nsra ni tun na ni pan mbra leele ndrɛ jee. Wra ni tun na ni paan ketaan kre kpali, a ki n pe lewo kachindɛ ni. Na lewo kachindɛ ni yi kre, jaŋga ŋga kii wa Kristo kum ŋga wra ku kanyana kum kaan na kre jaŋga wra ndra.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ŋgi na, kanyana kumu kaan kre, mblɛ pe shie mbe sɛ fun kre, pe ki kee le kewaa. La, wre mblɛ ŋmaa Nyiɛkpɔɔ shio kre, o chin na Nyiɛkpɔɔ jaŋga titi yi wre pan.

19Ŋgi na, pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "Mbe kachimblɛ kachindɛ kla, mbe ti kachimblɛ kee nyjɛ pe chin kro pe waara."

20Sena kachiŋu nyi hin? Ndee sena mbra nyinafun nyi hin? A sena waŋgra ŋga kakralifɛɛnlɛ pre nyi hin? Nyiɛkpɔɔ tia waŋgra ŋga kachindɛ pe jijiere kee.

21Nyiɛkpɔɔ pe kachiŋu, ki tia leele n ja mu yire pe kachindɛ na mu u chin. Kra tna Nyiɛkpɔɔ pan, na we yire kee ŋga plɛ yeeri jijiere kee ŋga o kpali kre na, mbe mblɛ pe shɔnli kre ŋmaa shɔ.

22Ŋgi na, Judae kawako kee chaa mbe nya, mbe chin mbe shɔ mbe li, a mblɛ pe n pe Judae pre na kachindɛ wie.

23La, Kristo ŋmba pra kan kanyana kumu kaan na, a u pe gbrontohaa mu Judae ŋga, a u kee pe jijiere kee mblɛ pe n pe Judae pan kre, wre kee o kpali kre.

24La, Judae, na mblɛ pe n pe Judae, a Nyiɛkpɔɔ pe yeeri kre, pre pan rɛ, kee kre Kristo wi, a wre wi Nyiɛkpɔɔ jaŋga, na Nyiɛkpɔɔ kachindɛ.

25Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ kee ŋga plɛ yeeri jijiere kee kre, ki kachindɛ wɛ lewo kachindɛ na, a na Nyiɛkpɔɔ pɔlɛ kruaa kre u faŋga wɛ lewo faŋga na.

26Ni wolo, e jawa imi e na nyi, a Nyiɛkpɔɔ na chin mu e yeeri. E chiɛri plɛ pra kala chin waŋgra haa, e kro ma e na pe jaŋgafɛɛnlɛ, a e kro ma pra se lebiile.

27La, yira ŋga leele jawa jijiere yira kre, Nyiɛkpɔɔ u ki wɔ, mu tia nyifɛɛrɛ kachimblɛ gbo. A yira ŋga leele jawa na ki pɔlɛ kuraa kre, Nyiɛkpɔɔ u ki wɔ, mu tia nyifɛɛrɛ faŋgafɛɛnlɛ gbo.

28A yira ŋga leele le yira waara, mu na jawa na yaka yira ma kuraa kre, kre Nyiɛkpɔɔ wɔ mu tɛɛ mu ŋga leele jawa na ki pe keshian yira kre kla.

29Ki tia ndro wa jaa uyɛ kpɔɔ Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

30La, Nyiɛkpɔɔ u tia yire na Yesu Kristo pan mu pe nunu. A wre u tia Kristo pan mu pe o kachindɛ. U saara na, o fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ, mu pan mu pe Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pe pe cheche, a u o shɔ.

31Kena e ti o pe imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu tɛɛ mbo, "Ŋmba u chaa mbe uyɛ kpɔɔ kre, u uyɛ kpɔɔ kee ŋga Nyiɛkpɔɔ pe nu."

Korintoe Hlɛ Jle 2

1Ni wolo, ŋga ndaa pan mu Nyiɛkpɔɔ kpra kee ŋga ki ndra kre kpali e pan kre, ni nsra kekpɔɛ, ndee kachindɛ paaraa paara.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Ŋgi na, ndaa ni jawala pe na mbe yira kro kee fɛɛ nyjila ŋga ni mi na yire naa wa fɔna Yesu Kristo chiin, na u kum ŋga wra ku kanyana kumu kaan kre na kre bɔkɔ.

3Kena ŋga ndaa wa e nu kre, ndaa pe pɔlɛfun, a fiɛrɛ na tia ndaa seeri.

4Ni paaraa, na ni kee kpalaa nsra pe fanaa, na waŋgra kachindɛ kee yi, la, Kpra Ŋumu wre jaŋga kee nyinaa,

5na imi kie pe mbe Nyiɛkpɔɔ jaŋga ti mbe e shɔ mbe li, mbe yaa yire leele kachindɛ na mbe shɔɔli.

6Mblɛ pe lɛ Ŋumu wre nu kre, ni kachindɛ kee paara pe pan. La, ki n pe waŋgra ŋga kachindɛ, ndee waŋgra ŋga jaŋgafɛɛnlɛ mblɛ pe shie mbe sɛ fun pre kachindɛ yi.

7La, kachindɛ ŋga kee o yuu kre, Nyiɛkpɔɔ kachindɛ ŋga ki ndra yi. Wra ki ndra leele na. Nyjila ŋga ni u nsra ta mu waŋgra ŋga gbeele kre, kre kachindɛ ŋga naa wa u ndra, na we o ŋga yɛnyiŋge.

8Waŋgra ŋga lopom wa nsraa wa mu kre kachindɛ ŋga kee chin. Na pra ki chin kre, pia na o Tafun yɛnyiŋgefun wre kan kanyana kum kaan kre na.

9La, pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "Yirɛ nyjɛ ndro nsra da mu nya, ndee mu loo, ndee nyjɛ ndro nsra da mu tni mu jawa na yie jaa pe kre, yire yirɛ yire Nyiɛkpɔɔ gbeele mu tɛɛ mblɛ pe u kori pre pan."

10La, Nyiɛkpɔɔ yire u Kpra Ŋumu wre na, mu yirɛ nyjɛ u ndra yire wɔ mu wre nyina. Kpra Ŋumu wre yira kro lam chin, hali Nyiɛkpɔɔ wre yirɛ nyjɛ yi ndra yire kro.

11Ndro Ŋmbi uu wa mbe jaa ŋga kii wa ndro lam chin hin? Fɔna ndro wre titi ŋumu ŋga kii wa u nu kre. Pan chɔɔ ki nyi, ndro n ŋga kii wa Nyiɛkpɔɔ nu chin, fɔna Nyiɛkpɔɔ wre titi Ŋumu ŋga kii wa u nu.

12Waŋgra ŋga ŋumu ma o ta, Ŋumu ŋmba Nyiɛkpɔɔ tun wre o ta, wre we ti o yirɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ o ŋga yire chin.

13Kena kee nyjɛ o yuu yire n pe kee nyjɛ yi yiri lewo kachindɛ nu, la, Ŋumu wre nu yi yiri, a o na Kpra Ŋumu wre kpra kee nɔɔ nyina Ŋumu nu.

14La, lewo ŋmba nu Nyiɛkpɔɔ ŋumu wre n wa kre, wa jaa yirɛ nyjɛ Kpra Ŋumu wre kaan yire ta, a wa jaa yi nɔɔ loo fio, ŋgi na, yi pe u pan jijiere kee, Wre titi ŋumu ŋga kii wa u nu kre, kre u wru na chaa mbe Kpra Ŋumu wre kee nɔɔ loo.

15Ndro ŋmba nu Kpra Ŋumu wre nyi kre ja na yira kro le mbe ki kpra kun, la, ndro ŋmba nu Kpra Ŋumu wre n wa kre wa jaa Ŋumu wre kee nɔɔ loo fio.

16Pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "Ŋmbi u o Tafun wre jawala kee chin hin? A ŋmbi we jaa u ŋga jawala hin?" La, wre rɛ, Kristo kachindɛ kii wa o nu.

Korintoe Hlɛ Jle 3

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Ni wolo, ni nsra ja mbe paara na e ni na leele mblɛ nu Kpra Ɔumu wre nyi lɛ, la, ndaa paara na e ni na leele mblɛ nu Ɔumu wre n wa lɛ, na biile lɛ yire Kristo nu.

2Nyinimi nyumu ndaa e ŋga, a e na ŋgɔɔri, sro titi na ma, ŋgi na, e nsra ja mbe sro shelee li, a hali fuŋgaami, yaa jaa ki li.

3Ɔgi na, ee wa mu pe na waŋgra wolo lɛ yire tɛ. Ɔga kɛyira sisaa na kakrɔɔ wa e nu ŋga, ki n na nyina na waŋgra ŋga wolo lɛ yire, a e na nyaari waŋgra ŋga kooloe na ree?

4Na plɛɛ wa na yuu tɛ na, "Pɔɔl wo wi mi," a plɛ na yuu na, "Apolo wo wi mi," kena pan ma e piin na waŋgra wolo pre lɛ ree?

5Kena ŋmbi wi Apolo, a ŋmbi wi mi Pɔɔl hin? o kro pe Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ, a ki yire o na a e shɔ mu li. O Tafun wre o ŋga o tnumu nununu, a o na tuni.

6Mi ndaa yira bie kre luu, a Apolo na nyumu wo ki na, la, Nyiɛkpɔɔ u tia ki lɛ.

7Kena ŋmba u ki luu, na ŋmba u nyumu wo ki na kre, wa ma u yaka pe, la, Nyiɛkpɔɔ ŋmba u tia ki lɛ kre, wre u ka pe.

8Ɔmba u ki luu kre, na ŋmba u nyumu wo ki na kre, pe kro yila, imi na pe tnumu tun mu da, pan pie pe fɔtɔɔrɔ ta mbe da.

9Nyiɛkpɔɔ tnumu tunfɛɛnlɛ lɛ wre, a yire lɛ Nyiɛkpɔɔ see. Nyiɛkpɔɔ nyuŋgo lɛ yire.

10Nyiɛkpɔɔ sumiɛ ŋga u ni ŋga kre na, ni pe na nyuŋgo sinchifun titi wi, a ni nyuŋgo nɔɔ le, a lefuŋu na paan mbe sin mbe taa ki na, la, ŋmba we sin mbe taa ki na kpan, u u siɛn kre dɔɔta.

11Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ Yesu Kristo wɔ na wre nunu chom wi nyuŋgo kre nɔɔ. Fɔŋgɔ ka n wa mbe ya u wo kre na na.

12Plɛ we swa nyiɛ, ndee swa fiŋge, ndee dnɛ chichiele tɛɛ mbe sin mbe taa nyuŋgo kre nɔɔ na, mbe plɛ kɛɛn, ndee nyaa, ndee bleju kɛɛn tɛɛ mbe siin taa ki na.

13Na Kristo ble kre waa da, kie ndro kro tnumu ŋga u tun wɔ mbe nyina. Ki ble kre, kanhun we ndro kro tnumu wɔ mbe nyina. Kanhun kre we ndro kro tnumu pe mbe le, mbe chin imi na ki nyi.

14Kena na ŋga mu sin mbe taa nyuŋgo kre nɔɔ na kre nsra shɔ kanhun kre nu, mu fɔtɔɔrɔ chiriri ta.

15La, na mu tnumu ŋga mu tun kre waa shɔ kre, ma fɔtɔɔrɔ ta, la, ŋu titi we ŋmaa ta, pan kie pe na lewo fɛ mu yili kanhun nu.

16E n chin na Nyiɛkpɔɔ suminyuŋgo lɛ yire, a Nyiɛkpɔɔ Ɔumuu wa mu tni e nu ree?

17Kena na wa Nyiɛkpɔɔ suminyuŋgo kla kre, Nyiɛkpɔɔ we ufun kla na. Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ suminyuŋgo kre pe cheche, a yire lɛ suminyuŋgo kre.

18Wa waa shia uyɛ fana. Na waa wa e nu na uyɛ jawa kachiŋu waŋgra ŋga nu kre, ufun u uyɛ pe jijuo, kre we pe kachiŋu titi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ɔgi na, waŋgra ŋga kachindɛ pe jijiere kee Nyiɛkpɔɔ yiɛ. Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, "Nyiɛkpɔɔ kachimblɛ yii pe kachindɛ na."

20A pe ki nyunɔ mu tɛɛ na mbo, "O Tafun wre chin na kachimblɛ kachindɛ jawala pe waara."

21Kena ndro waa na uyɛ kpɔɔri ŋga lewo pini pe na. Ɔgi na, yirɛ nyjɛ kro e wee yi.

22Pɔɔl o, Apolo o, Pita o, waŋgra ŋga o, ŋmaa o, kumu o, fuŋgaami o, mbakɔ o, yirɛ nyjɛ kro e wee yi.

23A Kristo wolo lɛ yire, a Nyiɛkpɔɔ wo wi Kristo.

Korintoe Hlɛ Jle 4

1E o jawa na Kristo sumifɛɛnlɛ lɛ wre, a Nyiɛkpɔɔ kpra kee ŋga ki ndra kre tnumu tunfɛɛnlɛ lɛ wre.

2Kee nunu ŋga ki kro yi na, pie nya na tnumu ka lefun we pe kprafun.

3La, ki n ni shian na ee ni gbun pini ni, a ni kee ka ma ŋga lewo we yo ni, mi titi n niyɛ gbun pimi ni.

4Ni n kee sisaa ka nya niyɛ na, a la, kre n nyina na ni tam li ya. O Tafun wre we ni kpra kun.

5Kena e wa waa shia ndro gbun pimi ni, mbe nyjila ŋga nu o Tafun we pan kre chiin da. Wre we pan mbe kee nyjɛ yi ndra wɔmu nu kre kro wɔ fimi na, mbe lewo loloŋgo kee kro wɔ fimi na. Kena bawa ndro kro we mɛɛ ŋga ki fna na u ni ta Nyiɛkpɔɔ pan.

6Ni wolo, yire na ni yila mu mi na Apolo wru mu tɛɛ mu kee nyjɛ yo, mbe e o le mbe twan. Mbe yaa pe mbe wɛ kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ kre na, mbe yaa e wa le lekpɔɔ, mbe wa le fiɛn.

7Ɔmbi u ŋu pe a ŋu wɛ plɛ na hin? Yira ŋgi mu ta, a Nyiɛkpɔɔ ma u mu ŋga ki yi hin? A Kena ŋgi ki tia mna muyɛ kpɔɔri na Nyiɛkpɔɔ ma u mu kɛ ŋga mu ta kre hin?

8E jawa na e yɔɔ, na jawa na e yirɛ nyjɛ yi e shian kro ta mu kɔ. E jawa na ŋulo lɛ yire, a wre n pe ŋulo. Ki tna ni pan na ee na pe ŋulo yɛŋgɛ, mbe wre na yire na chaa mbra ŋunumu li.

9Ni jawa na Nyiɛkpɔɔ wre bitumblɔ wru mu tɛɛ kro kpɔklɔ, na leele mblɛ pe shie mbe sɛ gbo lɛ. O pe kaleere yira mu waŋgra, na nyjeeri bitumblɔ ŋga.

10Kristo saara na, jijiele lɛ wre, la, kachimblɛ lɛ yire Kristo nu. Wre pɔlɛ, la, faŋgaa wa yire nu. Pe wre le fiɛn fiɛn, la, yire kpɔɔ kpɔɔ.

11Mu pan mu su nyjila ŋga nu o nyi ŋga nu kre, klo, na gbɔɔ o tro, yoknumɛɛ o toni, gbuun pe o gbuun, a titɛɛ n wa o pan.

12Wre titi kɛnyu tnumu o tuni na oyɛ le. Na pe o suni, mbe wre na dwamu kaan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Na pe o o mɛɛ klai, o bonyaa tɛɛ na paara pe pan. Wre lɛ waŋgra ŋga nɛɛrɛ, a wre lɛ yira kro kafuŋgo mu pan mu su aŋga.

14Ni n na yire kee nyjɛ nyunɔi mbe ti mbe nyifɛɛrɛ e gbo, la, ni ki tɛɛ mbe e jaari na ni biile lɛ yire

15Ŋgi na, hali na e lefɛɛnlɛ nɛɛ Kristo nu, a pia ja mbe tɔɔnri kruaa kre, e lɛɛlɛ n nɛɛ, ŋgi na, mi ni yire ketaan kre na mu pe e lɛ Yesu Kristo nu.

16Kena ni e tali, e ni le, e ni kepele twan.

17Kre kee ŋga ndra na, ni Timotio tuni e pan. Ni koroo pɔ kprafun wi o Tafun wre nu, mbe u pan mbe e sɔɔnri ni kooloe nyjɛ na ni tro Kristo wre nu, yire kee nyjɛ ni nyina suminyinyi nu lawee kro nu.

18E plɛ e yɛ kpɔɔri, na jawa na mba pan mbe e shaari na.

19La, na o Tafun wre li ki na kia mu, mbe paan e shaari. Mi titi we paan mblɛ pe pe yɛ kpɔɔri pre kee nyjɛ pie jaa pe nya, ki n pe nyjɛ pie jaa yo.

20Ki n pe Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre, nyu kee yoo yi, la, Nyiɛkpɔɔ jaŋga yi.

21Ŋgi e chaa hin? Ni pan na fwa ni ree, ndee ni niyɛ nyjii mbe pan koroo loloŋgo ni hin?

Korintoe Hlɛ Jle 5

1Pe pan mu yo ni pan na tiɛrɛɛ wa e nu, hali leele mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin kuraa wa pe ma. Pe yo ni pan na wa u lɛ chɔ leŋge,

2a e je na eyɛ kpɔɔri, nyjila ŋga ni ki fna mbe e yiɛ na je, mbe e na ŋmba u kre kee ŋga pe kre wɔ e yɛ nu.

3Kii wa na ni wejikaara n wa e jaara, nde nii wa e jaara ŋumu nu. A o Tafun Yesu Kristo wree mɛɛ ni, ni ŋmba u kre kee ŋga pe wre gbun pimi ni fuŋga ma, na nii wa e lalaa.

4Na e fni eyɛ na, a ni ŋumuu wa e lalaa, a o Tafun Yesu wre jaŋgaa wa o kro lalaa kre,

5e ndro ŋmba u kre kee ŋga pe wre wɔ e Sutna ŋga, mbe u u wejiŋge kla, mbe ki ti mbe pe kɔɔ u ŋumu ŋmaa shɔ o Tafun ble kre nu.

6Imi e eyɛ kpɔɔri kre, ki n nyu. E n chin na yiisi chiɛri ka ki tii mbe paanu mimi kre poŋgo tin ree?

7E yiisi lɛɛ ŋga ki pe sisam yire wɔ e nu, e pe cheche. Kre ee pe fɔgŋɔ na paanu mimi ŋga nu yiisi n wa yi, imi na ni shɔnli na e nyi fa kre. Ŋgi na, pe o Klɛntro ble mbɔɔ ŋmba wi Kristo wre gbo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Kena e ti mbe o ble kre li, la, ki n pe paanu ŋga nu yiisi lɛɛ yire nyi ni oo ki li, sisam, na ndra shelee yiisi yire ni ma. La, paanu ŋga nu yiisi n wa, mu pe cheche, mu pe kpra ni kre, kre ni oo ble kre li.

9Hlɛ ŋga ndaa e nyunɔ kre, ndaa yo e pan na yaa na eyɛ chaa tiɛrifɛɛnlɛ nu.

10Ni n yo na waŋgra ŋga tiɛrifɛɛnlɛ, ndee jajaarafɛɛnlɛ, ndee juolo, ndee sɛɛn sumifɛɛnlɛ. Na e yo ee eyɛ kun pre na kre, kena yili ki fna e yili waŋgra ŋga nu.

11La, ndaa nyunɔ mu pan mu e ŋga na yaa na mbra ŋmba u uyɛ yeeri Kristo wo, mu na tiɛri, mu pe jajaarafun, ndee na sɛɛn sumi, ndee kabaarafun, ndee gbɔgbɔɔ, ndee jio na. Yaa shia chaa mbe li na ki fun ni.

12Ɔgi na, mi tnumu ma na mbe fimifɛɛnlɛ kpra kun. Nyiɛkpɔɔ we pe kpra kun. Kena e wolo sumifɛɛnlɛ pre kpra ma ki fna e kun ree?

13Pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ mu tɛɛ mbo, "E sisampefun wɔ eyɛ nu."

Korintoe Hlɛ Jle 6

1Na e wa na u ŋmbrɔ ta, ŋgi ki tii mbe u sɛ na u ni waŋgra kpra kunfɛɛnlɛ pan, mbe Nyiɛkpɔɔ leele pre ti hin?

2E n chin na Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ pie waŋgra leele kpra kun ree? A kena na yire ee kɔɔ waŋgra kpra kun, kena e n da mbe jaa kee bɛɛlɛ nyjɛ kpra kun ree?

3E n chin na wre oo kɔɔ nyjeeri bitumblɔ kpra kun ra? A mni kie pe mbe o pra waŋgra ŋga yirɛ kee yoo na hin?

4Kena na yire kee nyjɛ pan, ŋgi ki tii mbe e sɛ na yi ni leele mblɛ pe n yire haa ni e sumiɛ nu ŋga pan hin?

5Nyifɛɛrɛ ki e gbo kre. Kena kachiŋu nunu chom n wa e nu, na kala pan wa na u ŋmbrɔ lalaa, mbe u jaa ki gbeele ree?

6A e na shie na eyɛ ni leele mblɛ pe n shɔnli yiɛ.

7Ɔga e ta na tuni, na shie na eyɛ ni kala lihaa ŋga kuraa nyina na e to. Ɔgi ki tia yaa ti mbe e ŋmbilɛ e dnumu hin?

8A yire titi kna na sisaa, na dnumu kee pini e wolo Kristofɛɛnlɛ na.

9E n chin na mblɛ pe n fraka kre wa Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre ta mbe li ra? Kena yaa eyɛ fna. Tiɛrifɛɛnlɛ na sɛɛn sumifɛɛnlɛ, na leŋgeere klafɛɛnlɛ, bilɛ mblɛ pe tiɛri pe ŋmbilɛ bilɛ na,

10juolo, na jajaarafɛɛnlɛ, na gbɔgbɔɔlɔ, na kabaarafɛɛnlɛ, na dnumufɛɛnlɛ kro, wa wa Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre ka ta mbe li.

11Pan e plɛ na nyi fa, la, pe e weli, mu e pe cheche, mu e ŋga tam, o Tafun Yesu Kristo mɛɛ, na Nyiɛkpɔɔ Ɔumu nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Wa we yo mbo, "Koloo wa mbe ni jaa kee ŋga ni chaa kro pe." Pan ki nyi. La, kee kro ma ki nyu mu mu ŋga. Mbe jaa yo na nii kolo ni na mbe kee ŋga ni chaa kro pe, la, mba ti mbe kee ka ni ta tnu.

13A lefuŋu we yo mbo, "lɛɛ wo yi sro, a sro wo yi lɛɛ." A nde Nyiɛkpɔɔ we ti mbe yi kro nyu to. Pe nsra lewo wejiŋge gbeele na u tiɛri na ki ni. La, lewo fna mbe u wejiŋge tɛɛ mbe o Tafun wre sumi, mbe o Tafun wre paan tni wejiŋge kre nu.

14Nyiɛkpɔɔ na o Tafun nyi mu yili kuulo nu, a we yire u jaŋga kre na mbe o nyi na.

15E n chin na Kristo wejiŋge ka yi e wejiŋge ree? Kena ki fna mbe ni Kristo wejiŋge ka wru mbe sɛ tiɛri ree? Pan ma ki nyi.

16E n chin na blɔ ŋmba we uyɛ wru mbe taa tɛtiɛrɔɔ na kre, kena wre na wre wejiŋge pe nunu ra? Pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ chasi mbo, "Pre shiin pre we pe wejiŋge nunu."

17La, ŋmba na o Tafun pie mbra kre, wre na wre we pe nunu ŋumu nu.

18E tiɛrɛɛ ti, sisaa ŋga lewo pini kpan kra u wejiŋge kla, la, ŋmba u tiɛri kre, u sisaa pini na u wejiŋge klai.

19E n chin na e wejiŋge pe Kpra Ɔumu wre nyuŋgo, a Nyiɛkpɔɔ wre wra e ŋga u wi, a uu wa e nu ra? Yire titi ma e eyɛ ta, Nyiɛkpɔɔ wolo lɛ yire.

20Wra e lɔ ndrɔ shelee. Kena e e wejinyi tɛɛ e Nyiɛkpɔɔ ŋga yɛnyiŋge.

Korintoe Hlɛ Jle 7

1Fuŋga rɛ, mu wru kaalɛɛ nyjɛ e na ni nyunɔ kre na kre, ki nyu mu blɔ ŋga na wa da chlɔ na.

2La, ŋga ee na tiɛri kre ndra na, ki fna mbe blɔ u chɔ ta, mbe chlɔ u plɔ ta na.

3Blɔ n fna mbe je sinlɛ na u chɔ pan, a chlɔ n fna mbe je sinlɛ na u plɔ pan na.

4Chlɔ wre n jaŋga ni wre titi wejiŋge na, na blɔ wre bɔkɔ. Pan chɔɔ blɔ wre n jaŋga ni wre titi wejiŋge na, na chlɔ wre bɔkɔ.

5Chlɔ na u plɔ n fna mbe je sinlɛ na peyɛ pan, fɔna pe paara mu fni na pia da peyɛ na, mbe hɛ su nyjila ka nu, mbe ki ti pe nyjila ta mbe nyiɛtali. Na kre nyjila kre tro, mbe pe ndru mbe da peyɛ na, na kre ma sutna we kolo cha mbe paan pe pe mbe le, na yaa jaa frɔ eyɛ niŋge na.

6Ni n na yuu na e leŋge, la, na mu chaa leŋge.

7Kaa ni chaa mbe ndro kro na tni na mi wi, la, ndro kro na ŋga Nyiɛkpɔɔ u ŋga yi. U tii mbe wa leŋge, mbe ti wa tni ma na yɛshɔɔrɔ ni

8Ni yuu mblɛ pe n leŋge kre, na lekuchiɛlɛ pan, ki nyu mu pe ŋga na pie tni ma, na mi wi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9La, na pia jaa peyɛ yii, kena pe leŋge, na mu leŋge ki prɔ, ŋga mu tni, mbe leŋgeere niŋge na mu kuu na.

10Leŋgefɛɛnlɛ pre, ni yuu e pan, a mi titi pan ma ki yiri, o Tafun pan ki yiri. Chlɔ waa shia u plɔ je.

11La, na waa u je kre, u tni ma, na pan ma naa, u ndru u sɛ u plɔ lɔɔ wre leŋge na. A pan chɔɔ blɔ n fna mbe u chɔ je.

12Hamblɛ pre, mi ni yuu e pan, O Tafun wre ma. Na blɔ shɔnlifun waa wa chlɔ ni, a chlɔ wre n pe shɔnlifun, a chlɔ wre li ki na mbe wre na wre tni kre, waa shia u je.

13A na chlɔ shɔnlifun waa wa blɔ ŋmba u n shɔnli ni, a blɔ wre li ki na mbe wre na wre tni kre, waa shia u je.

14Ɔgi na, blɔ ŋmba u n shɔnli wre, u chɔ ŋmba u shɔnli wre saara na, Nyiɛkpɔɔ blɔ wre le na u fna chlɔ wre plɔ . A chlɔ ŋmba u n shɔnli wre, u plɔ ŋmba u shɔnli wre saara na, Nyiɛkpɔɔ chlɔ wre le na u fna blɔ wre chɔ. Na ki n pe ma, a pe je kre, pe biile wa Nyiɛkpɔɔ chin, la, na pe tni kre, Nyiɛkpɔɔ we biile pre le na u sumifɛɛnlɛ biile lɛ.

15La, na ŋmba u n shɔnli kre chaa mbe ŋmba u shɔnli wre je kre, ti mbe u sɛ. Na ki pan ma kre, blɔ wre, ndee chlɔ wre, yaka n u pɔ. Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ o yeeri na o paan tni wejinyiŋge nu.

16Ɔu chlɔ wre, mni mu pe mu chin na, na e kro mu tni, ŋu na ma kie yire mbe mu plɔ ŋmaa ta hin? A ŋu blɔ wre, mni mu pe mu chin na, na e kro mu tni, na ŋu na ma kie yire mbe mu chɔ ŋmaa ta hin?

17Ɔga o Tafun wre e ŋga kpan, e tni ki nu ma, imi na e na nyi a Nyiɛkpɔɔ na e yeeri kre. Kre kolo ŋga ni sumifɛɛnlɛ kro nyina.

18Nyiɛkpɔɔ na wa yeeri, na pe yire Judae paala na mu u fɛŋgɛ kun ree? Ufun waa kawa na ki ni. A na pe n u fɛŋgɛ kun naa, waa kawa na ki ni na we ki kun.

19Na pe mu fɛŋgɛ kun o, na pe n ki kun o, yi kro ka n shian. Ɔga ki pe keshian yi na mu li Nyiɛkpɔɔ mbra na.

20Ndro kro u kro imi na u nyi a Nyiɛkpɔɔ na u yeeri.

21Ɔga Nyiɛkpɔɔ na mu yeeri, na tnu wi ŋu ree? Maa kawa na ki ni. La, na mu kolo ka ta mbe yili mu tnibim nu kre, ki bali.

22Ɔgi na, tnu ŋmba o Tafun yeeri kre, u yili u tnibim nu mu pe Kristo lepɔɔ. Pan chɔɔ lepɔɔ ŋmba Kristo yeeri kre pe Kristo tnu.

23Nyiɛkpɔɔ na e lɔ ndrɔ shelee. Kena yaa pe leele tinlɛ.

24Kena ni wolo, imi na e na nyi a Nyiɛkpɔɔ na e yeeri kre, yire na wre e tni ma.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Fuŋga rɛ, mu wru bichabɛɛlɛ mblɛ pe n leŋge tun kre haa kre, ni n mbra ka ta mu yiri o Tafun wre pan, la, ni jawala ni nyina, a o Tafun wre dumiɛ saara na, ni pe lewo ŋmba ki fna e shɔ mbe li.

26Ni shɔnli na kre nyjila shelee ŋga nu o nyi ŋga, ki nyu na lewo we tni mbe wa leŋge.

27Muu chlɔ ni ree? Maa u je. Mu n leŋge ree? Maa chlɔ cha.

28La, na mu leŋge, mu n sisaa pe, a na chlɔ ŋmba u n blɔ chin tun leŋge kre, u n sisaa pe. La, leŋgefɛɛnlɛ na waŋgra ŋga blenyini kebɛɛlɛ nyi. La, ni chaa mbe e wɔ mbe yili yi nu.

29Ni wolo, ŋga ni chaa mbe yo e pan yi na, nyjila ŋga kii wa o yiɛ kre kro fiɛn. Kena mu yire fuŋga na shie kre, leŋgefun u uyɛ pe na u n leŋge.

30Mbe mblɛ pe nyɛni kre peyɛ pe na pe n na nyɛni. Mbe mblɛ pe yɛshɔɔrɔ lii kre pe na pe yiɛ n na shio. Mbe mblɛ pe loni kre pe na pe n yirɛ ta.

31A mblɛ pe waŋgra yirɛ ta kre, pia ti pe yiɛ nyina yi na. Ɔgi na, imi waŋgra kre nyi kre, ki paan mbe kla.

32Ni chaa mbe jawala bɛɛlɛ laa e na. Lewo blɔ ŋmba u n leŋge kre, o Tafun wre tnumu na u jawala nyi, imi we pe mbe o Tafun wre yiɛ nyi.

33La, lewo blɔ ŋmba u leŋge kre, waŋgra kee na u jawala nyi, ŋgi na, u chaa mbe u chɔ yiɛ nyi,

34a ki tia u jawalaa shiin. A chlɔ ŋmba u n leŋge, ndee bichable ŋmba u n blɔ chin kre, o Tafun wre kee na u jawala nyi, imi we pe mbe pe cheche wejiŋge na ŋumu nu. La, chlɔ ŋmba u leŋge kre, waŋgra yirɛ na u yiɛ nyina. Imi we pe mbe u plɔ yiɛshɔ u na.

35E chichie na ni kre kee ŋga yuu. Chaa ma ni chaa mbe e leŋgeere ti. La, ŋga ki nyu, mu fna kre ni chaa mbe e pe, mbe jaa eyɛ wru poŋgo mbe le o Tafun wre tnumu kre nu.

36Na blɔ wa le na u pɔ bichable da leŋgee, a pɔ wre n na chaa mbe kepele chichie pe kre, a blɔ wre na chaa mbe u pɔ wre leŋge kre, u ti u leŋge, sisaa ma.

37La, na blɔ wre ja mu yire gbiŋmbi u loloŋgo nu, mu u jawala pe na wa ti u pɔ wre leŋge, a yaka ma ki u pɔ kre, uu kolo ni mbe jaa ki pe. Na ki pan ma kre, kena blɔ wre ka pe na u n tia u leŋge.

38A ŋmba we ti u pɔ leŋge kre ka pe, la, ŋmba we ti u pɔ tni mbe wa leŋge wre ka pe mu wɛ.

39Mbra chlɔ pɔ nyjila ŋga ni u plɔɔ wa ŋmaa ni. Na u plɔ wre ku rɛ, kena kre u uyɛ ta mbe jaa blɔ ŋmba u chaa leŋge na, la, ŋmba u pe Kristo ndro ki fna u leŋge.

40La, mi jawala nu, na u tni ma kre, u yiɛ we shɔ mbe wɛ ŋga we leŋge na. Ni shɔnli na mi chɔɔ, Nyiɛkpɔɔ Ɔumu wree wa ni nu, a ndaa paara e pan kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Korintoe Hlɛ Jle 8

1Kee ŋga ki taa na yi, prɛ wɔ kaara yire. O kro chin na o kala chin, a imi na o kro chin kre, kachindɛ ki paan na yɛkpɔɔmu ni, la, koroo tii mbe o lɛ sumiɛ nu.

2Na wa uyɛ pe na u kala chin kre, u n ta mu chin imi na ki fna u chin mbe da.

3La, ŋmba u Nyiɛkpɔɔ kori kre, wre Nyiɛkpɔɔ chin.

4Kena prɛ wɔ kaara yire kee e yuu kre, o kro chin na sɛɛn pe yira waara waŋgra ŋga nu, a Nyiɛkpɔɔ wa n wa haka na, na nunu chom wre bɔkɔ.

5Hali na sɛɛnlɛ yɛɛ wa nyiɛ yiɛ na, ndee tra mna mu nɛɛ kre,

6wre pan rɛ, Nyiɛkpɔɔ wree nunu chom, wre wi o Lɛ wre, a wre u yirɛ kro gbeele, a u sumiɛ na u o gbeele. A Tafun Yesu Kristo ŋmba na u yire mu yirɛ kro gbeele, a o yire u na mu ŋmaa ta wree nunu.

7La, ndro kro ma u kre kee ŋga chin. Plɛ taa sɛɛnlɛ kro mu mu, ki tia na pe yire kaara nyjɛ kaa kre, mbe pra jawa na sɛɛnlɛ wee yi yɛŋgɛ. Pe jawala pe piin na na pe yi ka, kena pe peyɛ tɔ nɛɛrɛ ni.

8Sro lie wa jaa ti Nyiɛkpɔɔ yiɛshɔ o na. Na o n yi li o, kre wa jaa ti mbe u yiɛshɔ o na, a na o yi li o, kre wa jaa ti mbe u yiɛshɔ o na.

9La, e dɔɔta, mbe yaa kolo ŋga yire ta kre wru, mbe ti mblɛ shɔnlie ki n yire kre to.

10Kena ŋu ŋmba mu chin kre, na ŋmba shɔnlie ki n yire kre mu nya, na mu kaa sɛɛn jaara, kia u ŋga faŋga mbe u sɛ sɛɛn kaara ka na ree?

11Kena mu ŋmbrɔ ŋmba shɔnlie ki n yire, a Yesu yila u na mu ku kre we kla, ŋga ŋu chin kre ndra na.

12Na ki pan ma, ki pe sisaa mu Kristo taan, na mu mu ŋmbrɔ pe sisaa kre kolo ŋga na, mu tia u faŋga ta, mu yira ŋga u jawa na ki pe sisaa pe.

13Kena na sɛɛn kaara kaa we ti mbe ni ŋmbrɔ sisaa pe kre, kena mba ka ka na, mbe ki ti ni ŋmbrɔ sisaa pe.

Korintoe Hlɛ Jle 9

1Ni n niyɛ ta ree? Bituŋu ma mi ree? Ni nsra o Tafun wre nya na nyini ni ree? Tnumu ŋga ni pan mu tun mu o Tafun ŋga kre, yire shɔnlifɛɛnlɛ pre ma ki tnu ree?

2Hali na leele n ni chin na bituŋu wi mi kuraa kre, yire ni chin. Ɔgi na, tnimu ŋga nu e nyi o Tafun wre nu kre, ki nyina na bituŋu wi mi.

3Imi na ni niyɛ nyu woni mblɛ pe ni wie yire kalɛɛ nyjɛ pan yi kre.

4Kena o n kolo ni na pie o ŋga sro, na nyumu o tnumu ŋga o tuni na ra?

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5A o n wa kolo ni na oo chlɔ shɔnlifun leŋge mbe taa oyɛ na, imi na bitumblɔ pre plɛ, na o Tafun wre chinlɛ, na Pita piin kre ra?

6Ndee mi na Banabas chiin ki fna o oyɛ faŋga tɛɛ mbe tnumu tun, mbe chiin yaka ta mbe ka ra?

7Soja ŋmbi u uyɛ fɔlɔ toni hin? Ɔmbi u see teeri mbe wa ki sro ka le nyuu hin? Flachɛ ŋmbi u n kolo ni na we nui mblɛ u le pre nɔnɔ gbɔ hin?

8Lewo jaŋga ni ni kee ŋga yuu ree? Pan Mbose mbra yire yo na.

9Pe ki nyunɔ Mbose mbra yire nu mbo, "Maashia nuu ŋmba u nyaari bleju na na yi tru wre nyu pɔ." Kena nui chiin kee kra Nyiɛkpɔɔ shian a wra yo ma ŋgaa?

10Ndee e n shɔnli na wre na wra nyi ree? Wre na pra yila mu ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ. Ɔgi na, Falifun wre, na yirɛ kunfun wre, pe fna mbe pe tnumu tun, mbra kaan na pie pe wee ta yirɛ nyjɛ pie luu nu.

11Kena ŋga o pan mu e ŋga kpra Ɔumu wre kee yire ŋga, ki kpɔɔ e pan mu tro na oo wejiyirɛ ta tnu yirɛ e pan ra?

12Na plɛɛ jaŋga ni na pie yire yirɛ nyjɛ ta e pan, wre jaŋga n wɛ prefɛɛnlɛ na ree? Wre n na kre jaŋga kre lii, la, o frɔ mu na lii kee kro na, mbe waa kee ka wru mbe paan Kristo ketaan kre tɔ kolo.

13E n chin na mblɛ pe tnumu tuni suminyuŋgo wa kre, suminyuŋgo wa pe pe nyu sro taa ra? A mblɛ pe sra woni sragbunu na kre, pe sra yirɛ yire yɛ taa.

14Pan chɔɔ o Tafun wre ki yo na, mblɛ pe ketaan kre kpali kre fna mbe pe aliire ta, ketaan kre kpalaa nu.

15La, mi n kre jaŋga ŋga ka li e na, a ni n na e nyunɔi mbe kre ti e pe ma mbe ni ŋga. Na ni ku prɔ ni pan, na ndro we kee ŋga ni ni niyɛ kpɔɔri ŋga le kewaa.

16Na ni ketaan kre yuu, kre n nyina na ki fna ni niyɛ kpɔɔ. Ɔgi na hin? Fna ki fna mbe ni ketaan kre kpali. Na ni n shia ketaan kre kpali, kena ni atɛ.

17Na mi titi chaara na ni tnumu kre tuni kre, ka mbe na fɔtɔɔrɔ ta, la, mi titi ma ni ki tuni niyɛ chaara na, Nyiɛkpɔɔ u ni wɔ, mu tnumu ŋga le ni kɛɛ.

18Kena ni fɔtɔɔrɔ yi ŋgi hin? Ni fɔtɔɔrɔ yi na mbe ketaan kre kpali finfin, mbe mba yaka wie ki nu, la, kaa nii wa jaŋga ni na mbe yaka wie.

19Ni niyɛ ta, ndro wa tnu ma mi, la, mi titi ni niyɛ pe tnu mu ndro kro ŋga, imi kie pe mbe ni lenɛɛrɛ ta, mbe pe paan o Tafun wre sumi.

20Ɔga ndaa wa Judae nu kre, ndaa niyɛ pe na Judae wo wi, imi kie pe mbe ni pe ta. Ɔga ndaa wa mblɛ pee wa Mbose mbra jaara nu kre, ndaa niyɛ pe na Mbose mbra jaara ni nyi, imi kie pe mbe ni pe ta. La, Mbose mbra nsra ni pɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Pan chɔɔ, na ni sɛ mblɛ pe n wa Mbose mbra jaara nu kre, mbe ni niyɛ pe na ni n wa mbra jaara, imi kie pe mbe ni pe ta. La, kre n na nyina na ni n wa Nyiɛkpɔɔ mbra jaara. Nii wa Kristo mbra jaara.

22Na nii wa mblɛ shɔnlie kii fiɛn nu kre, ni niyɛ piin na pe wa wi mi, imi kie pe mbe ni pe ta. Leele mblɛ nu mbe sɛ kpan, ndaa niyɛ piin na pre lɛ, imi kie pe mbe ni plɛ ta.

23Nyjɛ krɛrɛ, ketaan kre na ni yila na yi pini, mbe ki ti o kro ki dwamu ta.

24E chin na tafɛŋgɛ lawee kre, leele pre kro feni chɔ, nde ndro nunu we yira ŋga pie kɛ kre ta, kena e fɛ chichie, e kɛyira ta.

25Ndro ŋmba u shie fɛhaa kre uyɛ knai chichie, na we ja mbe uyɛ yii kee kro na, mbe fɛ mbe sɛ kɛ yira ŋga pie u ŋga kre ta, nde kre yira kre nyini we kɔɔ kla, la, wre yira ŋga oo ta kre rɛ, ki n wa klahaa ni fio.

26Kre ki tia ni yiɛnyina na feni. Pan ni nyi na churɛgbunfun wi, ndaa gbun mbe la.

27Ni ni wejiŋge fiŋge. Ɔga ki tna wejiŋge kre pan ma ki pini, imi mbe pe, ŋga ni ketaan ŋga kpali ŋga, mbe pia kɔɔ ni je na ni n fna mbe kɛyira kre ta.

Korintoe Hlɛ Jle 10

1Ni wolo, ni chaa mbe e kee nyjɛ o tolɛɛlɛ mblɛ pra taa Mbose na pre na nya yire sɔɔnri. Tlo kre na pe kro tɔ, a pe kro na nyaari mu tro epo nyiɛ kre lam.

2Ɔga pra tro epo kre nu, a tlo kre na pe tɔ kre, pan kra nyi to na pe ndrɛ pe je mu le Mbose kɛɛ.

3A pe kro na chaa mna sro ŋga Kpra Ɔumu wre na pe ŋga kre li.

4A pe kro na chaa mna nyumu ŋga Kpra Ɔumu wre na pe ŋga kre gbɔ. Dnɛ ŋga nu Ɔumu wre na tia nyumu na yili a pra gbɔ kre, kra pe sɛmbɛɛrɛ na Kristo wra pe ŋga ki yi.

5Hali nyjɛ krɛrɛ kɔkro kre, Nyiɛkpɔɔ yiɛ nsra shɔ pe nɛɛrɛ kepele na, a kra tia pe nɛɛrɛ na ku fimi tra kre nu.

6Yire kee nyjɛ pe o pan jaaraa fuŋgaami, mbe waa na sisam kee jawa mbe pe na pre lɛ,

7ndee mbra sɛɛnlɛ sumi imi na pe plɛ na pe kre. Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, "Leele pre na tni mu li, mu gbɔ, mna yiri mu yɔ."

8Yaa ti mbe o tiɛri imi na pe plɛ na tiɛri, a leele kagbeŋ fulo na taarɛ na to mu ku ble nunu kre.

9Yaa ti mbe o o Tafun wre pe mbe le, imi pe plɛ na u pe mu le, a wɔɔlɔ na pe niɔ mu gbo kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10A yaa ti mbe o na taanri imi na pe plɛ naa taanri, a nyjeeri bituŋu ŋmba u leele kuu wre na pan mu pe gbo kre.

11Yire kee nyjɛ krɛrɛ na yili pe na, mna pe jaaraa mna plɛ ŋga, a pra yi nyunɔ mu tɛɛ mbe yi pe jaaraa wre mblɛ nyjila waŋgra paan mbe kla kre pan.

12Kena e ti mbe ŋmba u jawa na u yire gbiŋmbi kre uyɛ dɔɔta, mbe wa to.

13Nyu chaara kee ŋga ki da mu pan mu wɛ e na kpan, pan yi nyini leele dani. La, Nyiɛkpɔɔ pe kprafun, a wa ti na pe e nyu chaa, mbe ki wɛ e faŋga na. Nyjila ŋga nu pie na e nyu chaa kre, wre we ti e jaa eyɛ yii, mbe u e nyina kolo ŋga na ee tro mbe yili yi nu.

14Kena ni wolo mblɛ ni kori, e eyɛ wɔ e yili sɛɛnlɛ sumiɛ nu.

15Ni paara na e ni na kachimblɛ lɛ yire. Yire titi, e kee ŋga mbe yo e pan ŋga kpra kun.

16Gbɔyira ŋga Nyiɛkpɔɔ dwan, a o mboo ŋga ki na kre, na o gboo ki nu, kena Kristo nyimi kre ma o gboo ree? A paanu ŋga o pile kre, na o ki kaa, kena Kristo wejiŋge ma o kaa ra?

17Ŋgi na, paanu kree nunu, a wre nɛɛ, la, wejiŋge nunu lɛ wre, ŋgi na? O kro paanu nunu kre ka.

18E yiɛ wa e Israel leele pre le, mblɛ pe yirɛ nyjɛ ni pe sra woni sragbuɛnlɛɛ yire na, na Nyiɛkpɔɔ kaan yire kaa kre, pe n pe nunu na Nyiɛkpɔɔ ni ra?

19Kena mni ni chaa mbe nyina hin? Ni chaa mbe nyina na sro nyjɛ ni pe sɛɛnlɛ peerii yire nyu ree? Ndee ni chaa mbe nyina na sɛɛn pe yira titi ra?

20Pan ma ni yo. Ni yo na yirɛ yire ni pe sɛɛnlɛ peerii kre, ŋumufuɛn pe yi woni na kaan, Nyiɛkpɔɔ ma. Kena ni n na chaa mbe yire na ŋumufuɛn pe nunu.

21Yaa jaa gbɔ o Tafun gbɔyira nu, mbe ndruu sɛ gbɔ ŋumufuɛn gbɔyira nu. Yaa jaa sɛ li o Tafun lihaa, mbe ndruu sɛ li ŋumufuɛn lihaa.

22O chaa mbe ti o Tafun wre krɔ kun na o ni ra? O faŋga wɛ u wo na ra?

23Koloo wa mbe o jaa kee kro pe, la, kee kro ma ki nyu mu o ŋga. Koloo wa mbe o jaa kee kro pe, la, yi kro wa sɛ na o ni yiɛ.

24Yaa na yire chiin chichie jawa, e ta e ŋmbilɛ jawa chichie ni na.

25Kaara ŋga nyini pe prɛ jafa na kpan, ee jaa ki ka, yaa shia kaara ŋga nyini yi wie, a yaa na lɛɛlɛ ki kaa na.

26Tra yirɛ nyjɛ yii wa ki na kro, Nyiɛkpɔɔ u yi ta.

27Na leele mblɛ pe n shɔnli kre, na pe wa e wa yeeri mbe ŋu na wre sɛ li, a maa ki nɔɔloo, na mu sɛ kre, sro ŋga nyini we tɛɛ mu yiɛ kpan, ta lii, maa shia sro ŋga nyini yi wie, ŋga mu kɔɔ na kawa na ki ni kre ndra na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28La, na wa waa yo mu pan na, "ŋga rɛ, prɛ o wɔ na ki ni" kre, ŋmba u ki yo mu pan wre jawala, na imi we na kawa na ki ni kre na, maashia ki li.

29Ɔga ŋu titi we na kawa na ki ni kre ndra na ma, la, ŋmba u ki yo mu pan wre na. Wa we yo na, "ŋgi ki tia ni niyɛ ta, mbe jaa ŋga ni chaa pe, a kee ŋga ni ŋmbrɔ jawa na, mba jaa ŋga ni chaa pe ŋga hin?

30Na ni ta mu Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo ni sro ŋga mbe li na mu kɔ, mni mbe ndro ni kee yo ki na na hin?”

31Kena kee ŋga mu pe kpan, na lii mu lii o, na gboo mu gboo o, ki pe kolo ŋga na Nyiɛkpɔɔ we yiɛnyiŋge ta.

32Wa waa shia pe gbrontohaa mbe Judae ndro, ndee ŋmba u n pe Judae wo, ndee Nyiɛkpɔɔ sumifun wa pan.

33E pe imi na ni pini kre. Nyjila kro nu ni chaa ŋga mbe pe kpan, mbe ni ndro kro yiɛ nyi, ŋga ki nyu mu ni ŋga na ma ni yiɛ nyina, la, imi kie pe mbe pe ŋmaa ta na yi.

Korintoe Hlɛ Jle 11

1E ni le, e ni kepele twan, imi na ni Kristo kepele twan kre.

2Ni e kaan mɛɛ, ŋgi na, e ni sɔɔnri nyjila kro nu, mu li kee nyjɛ ndaa e nyina yire kro na.

3La, ni chaa mbe e chin na, blɔ kro ndra wi Kristo, a chlɔ ndra wi u plɔ, a Nyiɛkpɔɔ wi Kristo ndra.

4Blɔ ŋmba we na nyiɛtali, ndee mbra ketaan kre kpali mbe juulee juule kre, kena u tia nyifɛɛrɛ Kristo gbo.

5La, chlɔ ŋmba we na nyiɛtali, ndee mbra ketaan kre kpali, a u n sɛsɛ pɔ kre, kena u tia nyifɛɛrɛ u plɔ gbo. Chlɔ ŋmba u piin ma kre, pan u nyi to, na chlɔ ŋmba ndra pe klu wi.

6Na chlɔ je na wa sɛsɛ pɔ kre, kena u u ndra knumu mbe wo, a ŋga ki pe nyifɛɛrɛ ni mu chlɔ ŋga na we u ndra knumu, ndee mbe ki klu kre ndra na, ŋga ki fna mbe chlɔ pe yi na we sɛsɛ pɔ.

7A blɔ n fna mbe u ndra tɔ, ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ u pe wre titi wrumu na, a wraa Nyiɛkpɔɔ wre yɛnyiŋge nyina. La, chlɔ rɛ, blɔ yɛnyiŋge u nyina.

8Ɔgi na, blɔ ma pra gbeele mu yili chlɔ nu, la, chlɔ pra gbeele mu yili blɔ nu.

9A chlɔ na ma pra yila mna blɔ gbeele, la, blɔ na pra yila mna chlɔ gbeele

10Nyjeeri bitumblɔ ndra na, ki fna mbe chlɔ u ndra pɔ na sɛsɛ ni, mbe ki nyina na uu wa blɔ jaara.

11O tnimu nu o Tafun nu kre, chlɔ blɔ shian, a blɔ chlɔ shian.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ŋgi na hin, imi na Nyiɛkpɔɔ na chlɔ gbeele mu yili blɔ nu kre, pan chɔɔ ki pe, a chlɔ yiri mu kna na blɔ sii, la, Nyiɛkpɔɔ pan yira kro yiri.

13Yire titi e kpra yo, ki nyu na chlɔ we yire mbra nyiɛtali, mbe u ndra ti waaraa?

14Lewo titi chin na, na blɔ u nyjuroe ti a yi nɛɛ, a u n yi knumu kre, ki pe nyifɛɛrɛ mu u ŋga.

15La, na chlɔ ndra nyjuroe tɔ mu nɛɛ kre, ki u kaan yɛnyiŋge, ŋgi na, chlɔ ndra nyjuroe pe yirɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ u ŋga, wra u ndra toni.

16La, na wa kre kee ŋga lii kakra kre, kee ŋga ni yuu e pan yi na, wre na Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ pre kro pan o pini.

17La, kee nyjɛ mbe yo ŋga na rɛ, mba e ŋga mɛɛ yi na, ŋgi na, e fninlihaa kre, e na kee chichie pe wa, kee fuɛn nyjɛ e pini yire wɛ chichie nyjɛ e pini na.

18Kee ŋga ki yiɛklu, pe pan mu yo ni pan na, e fnihaa kre, e eyɛ yɔɔlɛ, a ni shɔnli na nyjɛ pe pan mu yo ni pan yire ka we pe kpra.

19Kakra n wa ki na, yɛŋgɛ yi, na ki pan ma a e eyɛ yɔɔlɛ kre, kie ti mbe e kpra sumifɛɛnlɛ pre nya eyɛ nu chasi.

20Na e pan mu fni titɛɛ mbe li kre, o Tafun wre sro kre lie ma e ki lii kre.

21Ŋgi na? Na e pan mu fni lihaa wa kre, e e sro lii eyɛyɛ, e na e ŋmbilɛ shie, mbe ki ti mbe klo plɛ ta, mbe plɛ gbɔ mbe to.

22E n katoe ni mbe jaa na lii wa, mbra gboo wa ree? Ndee Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ pre pe fni kre, e pe le fiɛn, mu tia nyifɛɛrɛ na pɔlɛfɛɛnlɛ mblɛ pee wa e nu kre kuu ra? Kena kee ŋgi e chaa mbe ni yo e pan hin? Ni e ŋga mɛɛ ra? Kre na rɛ, mba e ŋga mɛɛ.

23Ŋgi na, kee nyjɛ ndaa ta mu yili o Tafun wre pan kre, yire ndaa e nyina kre. O Tafun Yesu wre, blee ŋga pra u wɔ mu ŋga kre, wra paanu wru,

24mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo, mna ki pile, mna kna mbo, "Ŋga yi ni wejiŋge ŋga ni kaan, mbe ki ti e ŋmaa ta. E na ki piin e na ni sɔɔnri."

25A pan chɔɔ, ŋga pra li mu kɔ kre, wra gbɔyira wru mna kna mbo, "Ŋga yi nyu nunu fɔŋgɔ ŋga kii wa ni nyimi nu. Nyjila ŋga nu ee gbɔ ki nu kpan, e ki pe e ni sɔɔnri."

26Kena nyjila ŋga nu ee kre paanu ŋga ka, mbe gbɔ gbɔyira ŋga nu kre, kena o Tafun kumu kre kee e kpali mbe hɛ su na we ndru mbe pan.

27Kena ŋmba we paanu kre ka, mbe gbɔ gbɔyira kre nu imi na ki n fna kre, we pimi li, kena u sisaa pe mu o Tafun wejiŋge, na u nyimi kre taan.

28Kena ŋmba we yo we paanu kre ka, mbe gbɔ gbɔyira kre ni kre, ufun u uyɛ le chichie.

29Kena ŋmba we paanu kre ka, mbe gbɔ gbɔyira kre ni, a u n yiɛ wa mu o Tafun wre wejiŋge kre le, mu ki nɔɔ chin kre, kena u ka, mu gbɔ mu uyɛ gbun na pimi ni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Kre ki tia e nɛɛrɛ na yaa, plɛ na pɔlɛ e nu, a plɛ ku e nu kre.

31La, na o oyɛ le chichie kre, Nyiɛkpɔɔ wa o gbun pimi ni.

32La, o Tafun wre o kpra kuun, na o ndie tinii, imi kie pe mbe wa wre na waŋgrafɛɛnlɛ pre chaa mbe kla.

33Kena ni wolo, na e fni mbe o Tafun sro kre li kre, e eyɛ shie.

34Na klo e wa ta mu tro kre, u li katoo mbe chiin pan, mbe wa kɔɔ uyɛ gbun pimi ni e fninlihaa. Kaalɛɛ hɛnyi yire, na ni waa pan, mbe e nyina imi ee pe.

Korintoe Hlɛ Jle 12

1Ni wolo, a mu wru Kpra Ɔumu wre yirɛ kɛɛ na kre, ni n na chaa mbe ki ka ndra e na.

2E chin na nyjila ŋga nu e n na pe Kristo wolo kre, sɛɛnlɛ na e naa nyaari na tro, a yia jaa paara, a yira e wa mu fun.

3Kena ni chaa mbe e chin na, na Nyiɛkpɔɔ Ɔumuu wa ndro nu kre, wa jaa Yesu tɛɛ. A ndro wa ja mbe Yesu yeeri Tafun, fɔna Kpra Ɔumu wre ya u na.

4Kpra Ɔumu wre yirɛ nyjɛ u kee yire nyini nɛɛ, la, Kpra Ɔumu nunu wre u yi kro kaan.

5Sumiɛ kolo nɛɛ, la, Tafun nunu o kro sumi.

6Kooloe nyjɛ na Nyiɛkpɔɔ yire na tnumu tuni o nu kre nɛɛ, la, Nyiɛkpɔɔ nunu wre u yi kro tuni lewo nu.

7Kpra Ɔumu wre yire wa na, na uyɛ woni na nyina, mbe ki pan tnu ni mbe plɛ ŋga.

8Kpra Ɔumu wre wa kaan paaranyinaa kachindɛ, na tii mbe wa Nyiɛkpɔɔ kee nɔɔ loo mbe yo leele pan.

9Ɔumu wre chɔɔ wa kaan shɔnlie kpɔɔ, na wa kaan jaŋga wra leele trai.

10Kpra Ɔumu wre nunu wre chɔɔ wa kaan jaŋga wra kawako kee pini, mu na wa kaan jaŋga wra Nyiɛkpɔɔ kee nyaa na yuu, na wa kaan jaŋga mbe u ja mbe Ɔumu ŋga ki pe Nyiɛkpɔɔ wo, na ŋga ki n pe u wo chin, na wa kaan jaŋga mbe u jaa yolo fɔnyi yo, na wa kaan jaŋga mbe u ja mbe yolo fɔnyi yire nɔɔ nyina.

11Kpra Ɔumu nunu wre u yire yirɛ nyjɛ kro pini, mu na ndro kro kaan ŋga wre Kpra Ɔumu wre titi chaa.

12Imi na lewo wejiŋgee nunu, a ki kokoe nɛɛ kre, pan Kristo nyi, kii wa na u sumifɛɛnlɛ nɛɛ, nde leele nunu lɛ.

13Pan Judae, na mblɛ pe n pe Judae, na tinlɛ, na lebiile kro, u pe o ndrɛ je Ɔumu nunu wre ni, mu o pe leele nunu, mu tia o kro Ɔumu nunu wre ta.

14Lewo wejiŋge n pe kokoo nunu, ki kokoe nɛɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Na ki pe na jele we yo na, kɛ ma mi, ki tia wejiŋge wo ma mi, kie jaa ti mbe kia pe wejiŋge kre kokoo ka ra?

16A na ndie yo na, nyini ma mi, ki tia wejiŋge wo ma mi, kie jaa ti mbe kia pe wejiŋge kre kokoo ka ree?

17Na wejiŋge kre poŋgo na pe nyini, mni kie na pe mbraa ndru hin? A na wejiŋge kre kro poŋgo na pe ndie, mni kie na pe mbraa ndiom ndru hin?

18La, imi na ki nyi kre, Nyiɛkpɔɔ lewo kokoe yire pe mu le wejiŋge nunu nu imi na u chaa.

19Na lewo wejiŋge na pe kokoo nunu chom, kaa sena wejiŋge kre nyi hin?

20La, lewo kokoe yire nɛɛ, a nde wejiŋge nunu yi.

21Ki tia nyini wa jaa yo kɛ pan na, "ni n mu shian." A ndra wa ja mbe yo jele pan na, "ni n mu shian."

22La, lewo wejiŋge kokoo ŋga o jawa na ki kee n shian kre, kre kee ki shian kpɔɔ.

23A lewo wejiŋge kokoo ŋga o shɔnli na ki n pe yaka yira kuraa kre, kre o toni yira ni, mu ki wru mu pe yira kpɔɔ, a kokoe nyjɛ yi pe nyifɛɛrɛ ni kre, yire o toni yirɛ ni chiriri,

24a o wejinyi kokoe nyjɛ yi nyaa fimi na yire, yi n yire yirɛ nyjɛ shian. La, Nyiɛkpɔɔ u wejiŋge kre pe, mu tia kokoo ŋga pe n wru mu pe yaka kuraa kre, a ki mɛɛ ta kpɔɔ.

25Ki tia ma jaa wejiŋge kokoo ka wɔ kiyɛ, la, ki kokoe yiree yi yɛyɛ, nde yi kro keshiaan wa yiyɛ na.

26Kena na kokoo nunu ka kala nyaa kre, yi kroo wa kanyana nu. A na pe kokoo nunu ka ŋga mɛɛ kre, yi kro yiɛshio.

27Kena e kro, Kristo wejiŋge lɛ yire, a u wejiŋge kokoe lɛ yire nununu.

28Nyiɛkpɔɔ plɛ wɔ sumifɛɛnlɛ nu mu tɛɛ. Mblɛ pe yiɛklu lɛ bitumblɔ, mblɛ pe taa shiin lɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ, mblɛ pe taa taarɛ lɛ nyinafɛɛnlɛ, na kawako kee pe fɛɛnlɛ, na yambla trafɛɛnlɛ, na mblɛ pe yaa leele na, na loplombo, na mblɛ pe yolo fɔnyi yuu.

29Pe kro n pe bitumblɔ, a pe kro n pe nyinafɛɛnlɛ, a pe kro ma pe kawako kee pini,

30a pe kro ma pe yambla trai, a pe kro ma pe yolo fɔnyi yuu, a pe kro n na yolo fɔnyi nɔɔ nyina.

31La, e yiɛnyina e yire Ɔumu kɛyirɛ nyjɛ chichiele titi ta. A mbe e nyina kolo ŋga ki nyu mu wɛ nyjɛ krɛrɛ na.

Korintoe Hlɛ Jle 13

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Na ni ja na yolo kro yuu, hali mu na nyjeeri bitumblɔ yolo yuu na, a ni n koroo ni kre, pan ni gble na taha ŋga pe gbuun, ndee yambrawa ŋga pe nyaara yi.

2A na ni ja na Nyiɛkpɔɔ kee nyaa na yuu, mu ja na ndrandra kee, na jawala kee kro chini, mu shɔnlie ta mbe jaa ti nyuɛ klɔ yi titɛɛ, a ni n koroo ni kre, kena yaka ndro ma mi.

3Na ni yirɛ nyjɛ yii wa ni pan kro kɛ, mu niyɛ wru mu sra wɔ mbe pe ni gbo, na ni n koroo ni kre, tnu ka n wa ki nu.

4Koroo frɔ kpɔɔ, a ki lɛɛ tna, yenyjam n wa koroo nu, a kra kiyɛ kpɔɔ.

5Koroo n na mɛɛ chaa, a kra ŋga ki n fna pe, a ki n na kre chiin wo jawa, a ki krɔ na kun, a kra sisam le lɛɛ,

6koroo yiɛ n shɔ sisaa pee na, la, kpra na ki yiɛshio.

7Koroo na pra, a ki kee kro shɔnli, kii dankna ni kee kro nu, na frɔ kee kro nu.

8Koroo n nyukɔɔrɔ ni, la, Nyiɛkpɔɔ kee nyanyoo, na yolo fɔnyi yoo, na kachindɛ, yi kro nyu we to, yi krɛrɛ nyjila we tro peii.

9Ŋgi na? O kachindɛ n da haka, a o kee nyanyoo n da yaka.

10Kena na ŋga ki nyu titi kre waa pan kre, bawa nyjɛ yi n da haka kre nyjila we tro.

11Ŋga ndaa pe pɔ kre, ndaa paara na pɔ wi, a ndaa bimi jawala jawa, na bimi kee piin, a ŋga ni da lopom ŋga, ni bimi kee yire ti.

12Fuŋgaami ŋga, ki pe na dwanle nu o yirɛ nyaa duu, la, kre nyjila kre nu rɛ, oo yirɛ kro nya chasi. Fuŋgaami ŋga, ni n chin mu da haka, la, kre nyjila nu rɛ, mbe kee kro nɔɔ loo chasi, imi na Nyiɛkpɔɔ ni lam chin kre.

13Fuŋgaami, kee nyjɛ yi kro yi shɔnlie, na dankna, na koroo, a yi kro nu ŋga ki wɛ yi koroo.

Korintoe Hlɛ Jle 14

1Kena e klu e koroo haa cha, e ti e yiɛ nyina Kpra Ŋumu wre yirɛ nyjɛ u kee yire na, la, ŋga ki nyu yi nu yi Nyiɛkpɔɔ kee nyanyoo.

2Ŋmba u yolo fɔnyi yuu kre, leele ni ma u paara, la, Nyiɛkpɔɔ ni u paara. Ŋgi na, ndro n na u yolo yire nɔɔ ndru. Ŋumu wre jaŋga ni u kpra kee nyjɛ yi ndra yire yuu.

3La, ŋmba u Nyiɛkpɔɔ kee nyaa na yuu kre, leele pan u yi yuu, na yaa pe na mbe pe lɛ Nyiɛkpɔɔ kee kre nu, na pe leni gbeŋmbaa na faŋga.

4Kpra Ŋmba u yolo fɔnyi yuu kre, uyɛ u leni faŋga, la, ŋmba u Nyiɛkpɔɔ kee nyaa na yuu kre faŋga u leni sumifɛɛnlɛ pre nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ni chaa mbe e kro naa yolo fɔnyi yuu, la, ŋga ni chaa titi yi na, e kro we pe Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ. Ɔmba u kee kre nyaa na yuu wre u kpɔɔ mu wɛ yolo fɔnyi yofun wre na, fɔna ndroo wa mbe jaa yolo fɔnyi yire nɔɔ nyina, mbe ki sumifɛɛnlɛ pre le gbeŋmbaa.

6Ni wolo, kena na ni pan na yolo fɔnyi yuu e nu, a e n na yi nɔɔ ndru, tnu ŋgi ee ta ni pan hin? Fɔna ni Nyiɛkpɔɔ kee ŋga u ni ŋga kre yo e pan, ndee fɔna ni kachindɛ kee yo e pan, ndee fɔna ni Nyiɛkpɔɔ kee nya mu yo e pan, ndee fɔna ni e nyina Nyiɛkpɔɔ kee kre.

7Hali yirɛ nyjɛ nu ŋmaa n wa, a yi ja na gble kre, imi na bnɔ, na juru nyi ŋga, na yi n na tini chiriri, mni ndro we pe mbe mɛɛ ŋga luuro pe koni na ki ni chin hin?

8A na ndro ŋmba u ŋunɔwibnɔ foo kre n ki fɔ chiriri, ndro ŋmbi we uyɛ kna mbe sɛ ŋunɔ hin?

9Pan chɔɔ ki nyina, na mu yolo fɔnyi yo, a ndro n yi nɔɔ loo, mni we pe mbe kee ŋga mu yo kre nɔɔ loo hin? Kena kie pe na fuflɛ na mu paara mu wo finfin.

10Yolo nyininyinii wa waŋgra nu tataara, nde yi kroo nɔɔ ni.

11La, na ni n na yolo ka ndru kre, mbe ŋmba u ki yuu wre le yolo ka nyini yo fun, mbe wrefun mi le yolo ka nyini yofun na.

12Kena yire chɔɔ, ŋga e yiɛ nyina, a e na Kpra Ɔumu wre yirɛ yire chaa ŋga, e gbeŋmba e ŋga kie jaa ya sumifɛɛnlɛ pre na cha kpɔɔ.

13Kena ŋmba u yolo fɔnyi yuu kre, u nyiɛtali mbe jaa na yi nɔɔ nyina.

14Ɔgi na, na ni nyiɛtali yolo ŋga ni n na ndru nu kre, kii wa na ni ŋumu nyiɛtali, nde ni jawala n chin ŋga ni yuu.

15Kena mni ki fna mbe ni pe hin? Mbe nyiɛtali yolo fɔnyi nu, mbe ndru mbe nyiɛtali yolo nyjɛ nɔɔ ni ndru nu. Mbe mɛɛ kɔ yolo fɔnyi nu, mbe ndru mbe mɛɛ kɔ yolo nyjɛ nɔɔ ni ndru nu.

16Na ŋu na ndro tni, a mna Nyiɛkpɔɔ kaan mboo yolo fɔnyi nu, mni we pe mbe yo "Amin" hin? Na u n chin ŋga mu yo.

17Hali na mu mboo ŋga mu kaan kre nyu, ŋmba ŋu na wre tni kre wa tnu ka ta ki nu.

18Ni Nyiɛkpɔɔ kaan mboo na ni yolo fɔnyi yuu nɛɛrɛ mu wɛ e kro na.

19La, na nii wa sumifɛɛnlɛ pre nu kre, na ni ni jawala tɛɛ mu kalɛɛ knɔ yo, a pe yi nɔɔ loo, a ni plɛ nyina kre, kre nyu mu wɛ ŋga mbe kee kagbeŋge yo yolo fɔnyi nu na.

20Ni wolo, yaa pe biile tɛ, mbra bimi kee jawa, la, sisam haa kre, e eyɛ pe na bifimble lɛ, la, e loplombo jawala le.

21Pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "O Tafun yo na, leele mblɛ pe kayooro fɔnyi yuu, na le fumblɔ na mbe yire mbe paara leele mblɛ pan, a nde kre naa kɛ ni, pia ki loo."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Kena yolo fɔnyi yoo n pe jaaraa sɛmbɛɛrɛ mu shɔnlifɛɛnlɛ ŋga, la, yi pe jaaraa sɛmbɛɛrɛ ni mu mblɛ pe n shɔnli kre ŋga. La, Nyiɛkpɔɔ kee nyanyoo yaa shɔnlifɛɛnlɛ na mbe pe lɛ Nyiɛkpɔɔ kee kre nu, la ki n na yaa mblɛ pe n shɔnli pre na.

23Kena na yire sumifɛɛnlɛ sɛ fni, a e kro na yolo fɔnyi yuu poŋgo, a fimi leele, ndee mblɛ pe n shɔnli pre pan e nu kre, pia yo na tɔɔlɔ e tɔɔlɔ ree?

24La, na e kro Nyiɛkpɔɔ kee nyaa na yuu kre, na ŋmba u n shɔnli, ndee fimi ndro pan e nu kre, nyjɛ we loo kre we u pimi kun, mbe ti u chin uyɛ lam na u sisaa pe.

25A kee ŋga kii wa u lam kpan, pie ki yo fimi na, mbe u kosie kan, mbe yo nyu lam na, "kpra na, Nyiɛkpɔɔ wa e lalaa."

26Kena mni mbe yo na hin? Ni wolo, Na e fni titɛɛ kre, waa wa na mɛɛ ni mbe kɔ, a waa wa kee ni mbe nyina, a waa wa wɔnnyina kee ni, a waa wa mbe yolo fɔnyi yo, a waa wa chɔɔ mbe yi nɔɔ nyina. E ti mbe yi kro na pini kolo ŋga na sumiɛ kre we sɛ yiɛ.

27Na plɛ we yolo fɔnyi yo kre, ki fna leele shiin, na pe nɛɛ kuraa kre, pe fna taarɛ, na ŋmba yo, mbe ŋmba yo, mbe wa yi nɔɔ nyina.

28La, na ndro n wa mbe yi nɔɔ nyina kre, kena pe pieri, mbe pre na Nyiɛkpɔɔ na yi paara.

29A Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre, shiin ndee taarɛ pe paara, mbe leele hamblɛ pre pe kee yire kpra kun.

30La, na wa waa na Nyiɛkpɔɔ kee nyaa na yuu, a shiin wo waa yiri kre, ki fna mbe jle wo wre pieri.

31Ɔgi na, e kro fna mbe yo nununu, mbe e kro jaa yaka twan mbe yili nyjɛ pe yuu yire nu, mbe yi e le gbeŋmbaa.

32Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛɛ jaŋga ni na, na kee yire pan, mbe pe jaa frɔ, mbe peyɛ shie.

33Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ n pe Nyiɛkpɔɔ ŋmba u kee piin sakasaka, la, u pe wejinyiŋge Nyiɛkpɔɔ. Imi na ki nyi Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ kro nu kre,

34na e fni, ki fna mbe chiɛlɛ na pieri. Ɔgi na? Pe n kolo ni na pie paara, imi na Mbose mbra nyina kre, pe fna mbe peyɛ nyjii.

35Na kee ka pe chaa mbe chin kre, ki fna mbe pe sɛ pe pilɛ wie katoo. Ɔgi na, ki pe nyifɛɛrɛ kee na chlɔ we yiri mbe paara sumifɛɛnlɛ lalaa.

36Ndee e jawa na yire na Nyiɛkpɔɔ kee kre klu mu yire mu pan ra? Ndee yire chiin na kee kre da ree?

37Na wa jawa na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wi, ndee Kpra Ɔumu wree wa u nu kre, ufun fna mbe chin na kee ŋga ni e nyunɔi ŋga, na o Tafun wre mbra yi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Kena na wa n kre kee ŋga ni yuu ŋga wru mu pe keshian kre, yaa shia u wru mbe pe yaka.

39Kena ni wolo, e ti mbe e yiɛnyina Nyiɛkpɔɔ kee nyanyoo na, la, yaa yolo fɔnyi yoo tɔ kolo,

40la, yira kro fna mbe pe ki kolo na.

Korintoe Hlɛ Jle 15

1Ni wolo, fuŋga ni chaa mbe e sɔɔnri ketaan kre ndaa kpali e pan, a e na ki shɔnli, mu wa mu yire ki nu tɛ kre.

2Kre na ee yire mbe ŋmaashɔmu ta, na e kee ŋga ni kpali e pan kre yii gbiŋmbi wala. Na ki n pan ma, kena e shɔnlie pe waara.

3Kee ŋga ndaa ta kre, kre ndaa e nyina, a kre ki pe keshian kpɔɔ, na Kristo na ku o sisam ndra na, imi na pra ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu kre,

4a pra u le, a wra nyi ki ble taarɛ ble na, imi Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre yo kre.

5Wra uyɛ wɔ mu Pita nyina, mna chin mu uyɛ wɔ mu bitumblɔ kɛmbɔshiin pre nyina.

6Kre kɔkro ni, wra uyɛ wɔ mna o ŋmbilɛ plɛ nyina lawee ka nu, pra wɛ leele lafɛɛ knɔ na, pre leele mblɛ, pe nɛɛrɛɛ wa tɛ, a pe plɛ ku.

7Wra uyɛ wɔ mna Jemisi nyina, mna chin mu uyɛ wɔ mu bitumblɔ pre kro nyina.

8Ɔga ki kro tɔ kuraa kre, mi ŋmba ni n na pe sumifun nyjila ŋga kra fna nu kre, wra uyɛ wɔ mu ni nyina na.

9Mi ni pe fiɛn kuraa bitumblɔ pre nu, a ni n fna mbe pe ni yeeri bituŋu, ŋgi na, ndaa Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ pre pra.

10La, Nyiɛkpɔɔ dumiɛ saara na ni pe imi na ni nyi aŋga ŋga, a u dumiɛ ŋga u ni dumi kre n pe finfin, ŋgi na, ni tnumu tun mu wɛ bitumblɔ hamblɛ pre na, la, mi titi ma ni ja mu ki pe niyɛ, Nyiɛkpɔɔ u ni dumi, mu ni tɛɛ mu tnumu tun.

11Na mi ni tun kpɔɔ o, na pre lɛ o, ŋga ki shian yi na, o na ketaan kre kpali, a e na ki shɔnli.

12Kena, na o ki kpali e pan na Kristo nyi mu yili kuulo nu, ŋgi ki tia e plɛ na yuu na kunnyiɛ n wa ŋga hin?

13La, na kunnyiɛ n wa, kena Kristo nsra nyi hin?

14A na Kristo nsra nyi, kena o kee ŋga o yuu kre pe waara, a e shɔnlie pe finfin.

15A leele we o le na kala o fnɛ na taari Nyiɛkpɔɔ na, ŋgi na, o yuu na Nyiɛkpɔɔ Kristo nyi mu yili kuulo nu, na kpra yi na kunnyiɛ n wa kre kena u nsra nyi.

16Kena na kunnyiɛ n wa kre, kena Kristo nsra nyi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17A na Kristo nsra nyi, kena e shɔnlie pe finfin, a ee wa e sisam nu tɛ.

18Kena mblɛ pe ku Kristo mɛɛ nu kre fun.

19Na ŋmaa ŋga nu o nyi ŋga chiin na o dankna ta Kristo nu kre, kena wre lɛ leele mblɛ kee kii fooro ni kpɔɔ mu wɛ ndro kro na.

20La, kpra kee ŋga kii wa ki nu yi na, Kristo nyi mu yili kuulo nu, mu nyina na kuulo we kɔɔ nyi.

21Ŋgi na, imi na ki yire ndro nunu na, a kumu pan kre, pan chɔɔ ki yire ndro nunu na, a kunnyiɛ pan na.

22A imi na leele na Adam pe nunu mu na kuu kre, pan chɔɔ leele nyi mbe ŋmaa ta, ŋga pre na Kristo pe nunu kre na.

23Ndro kro na u taamu yi, Kristo u yiɛklu, a na waa ndru mu pan shiin wo kre, mblɛ pe pe u wolo pre we nyi.

24Kre nu yirɛ kro nyu we to. Na waa jaŋgafɛɛnlɛ, na faŋgafɛɛnlɛ kro kla kre, we u ŋunumulie kre kna mbe u Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre ŋga.

25Ŋgi na, Kristo fna mbe ŋunumu li mbe hɛ sun na we u jeelee taa u loŋgoolo kro na.

26Loŋgo ŋmba we kla haŋa wi kumu.

27Pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "Nyiɛkpɔɔ tia u jeelee taa yirɛ kro na." Na pe yo "Nyiɛkpɔɔ tia u Kristo jeelee taa yira kro na kre," ki nɔɔ nyina chasi na Nyiɛkpɔɔ wre titi u tia u jeelee taa yirɛ kro na kre, u n chaa.

28Na Nyiɛkpɔɔ waa yirɛ kro le u jaara mu kɔ kre, kre u Pɔ wre titi we uyɛ le Nyiɛkpɔɔ ŋmba u yirɛ kro le u jaara wre jaara na, mbe Nyiɛkpɔɔ wre titi ŋunumuli yira kro na.

29A na kunnyiɛ n wa, kena mblɛ pe tia pe pe ndrɛ je kuulo titɛɛ ŋga hin? Yira ŋgi pe chaa mbe nya hin? Na yɛŋgɛ kee pe yuu na kunnyiɛ n wa wala, kena ŋgi ki tia pra pe ndrɛ jee kuulo titɛɛ hin?

30A kena mni a o tia kumu na wre tɔndɔ, a o na kala nyaa nyjila kro nu ŋga hin?

31Ni wolo, ki pe kpra na ni kumu nyaa blenyini, a pan ki pe kpra chɔɔ, na ni e teeri na niyɛ kpɔɔri, o Tafun Yesu Kristo wre nu.

32A na tnu ŋga mbe ta tra mna na yi kre, kaa mi na Efiso bilɛ mblɛ pe nyaai na nyaalam yurɛ lɛ kre wa na wi. Na kunnyiɛ n wa yɛŋgɛ waa, kena "e ti o na lii mbra gboo, ŋgi na, baŋga imi, na o ku."

33Yaa ti mbe pe e fana. "Nɔɔlɔ sisaa wruu kepele chiriri klai."

34E yiɛ tɛɛ, mbe yaa na sisaa pini. Ŋgi na, plɛɛ wa e nu a pe n Nyiɛkpɔɔ chin. E ti mbe nyifɛɛrɛ e gbo na ni kre kee ŋga yuu e pan.

35Aada wa we wie na, "Mni sembremu kuulo nyini hin? A wejiŋge ŋgi sembremu ni pie nyi hin?"

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Jijuo, ŋga mu luu kre wa jaa yiri, fɔna ki fɔɔn tun.

37A na mu chaa mbe yua, ndee yira ka sembremu luu kre, ki bie mu le tra, ki tiŋge ŋga kie yiri kre ma mu le tra.

38La, Nyiɛkpɔɔ u ki kaan wejiŋge ŋga u chaa. Yira bie ŋga mu luu kpan, kre na ki tiŋge nyini yi.

39Wejiŋge kro n nunu, leele wejinyi nyinii nunu, a yurɛ wee nyinii nunu, a hanyiɛlɛ wee nyinii nunu, a mbroe wee nyinii nunu.

40A nyjeeri wejiŋgee wa, a tra wejiŋgee wa, la, nyjeeri wejiŋge nyumu nyinii nunu, a tra wejiŋge nyumu nyinii nunu.

41Yila nyumu nyinii kiyɛ, a nyiɛpɔ nyumu nyinii kiyɛ, a wɔɛlɛɛ nyumu nyinii yi yɛyɛ. Wɔɛlɛɛ yire yɛ nyinii wa, yire na yire nyumu nyini yi.

42Kena imi na kuulo nyiɛ nyi yi kre. Wejiŋge ŋga kie le tra kre we fɔɔn, ŋga kie nyi kre wa fɔɔn fio.

43Ɔga kie le tra yɛkuuro nu kre, kie nyi mbe yɛnyiŋge ta. Kie le tra, na faŋga n wa ki nu, la, kie nyi faŋga ni.

44Kie pe tra wejiŋge mbe pe ki le tra, la, ŋga kie nyi kre we pe ŋumu wejiŋge. Na tra wejiŋgee wa kre kena ŋumu wejiŋgee wa,

45Pre ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "Adam jle ŋmba Nyiɛkpɔɔ na klu mu wa kre, ŋmaa wra u ŋga," la, ŋmba u kro tɔ wre rɛ, Kpra Ɔumu ŋmba u ŋmaa kaan wi.

46La, ŋumu wejiŋge ma kra klu mu pan, la, tra wejiŋge kre kra klu mu pan, a ŋumu wejiŋge kre na chin mu taa.

47Lewo ŋmba Nyiɛkpɔɔ klu mu wa kre, tra ŋga pooro ni pra u faanri, a lewo shiin wo wre, nyjeeri wre yiri.

48Imi na ŋmba pra faanri pooro ni wre na nyi kre, pan chɔɔ mblɛ pee wa tra mna kre nyi. A imi ŋmba u yiri nyjeeri wre nyi kre, pan nyjeeri wolo nyi na.

49Imi na o nyi na tra mna ndro wre wi kre, pan chɔɔ oo kɔɔ pe na nyjeeri wo wre wi.

50Ni wolo, ŋga ni yuu e pan yi na, wejikaara na nyimi wa jaa sɛ Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu, ŋga kie fɔɔn kre, kia jaa ŋga kia fɔɔn kre krɔ li.

51E loo, ndrandra kee mbe yo e pan kre. O kro wa ku, la, o kro we chinɛ,

52na bnɔ haŋa kre waa tin, o kro we chinɛ nyjila nunu chom na, nyini wa gbun gbee shiin kple. Na bnɔ kre waa tin kre, Kristo leele mblɛ pe ku pre we nyi, mbe ŋmaa ta, a pia ku na, a wre mblɛ o le kre kro we chinɛ.

53A ŋga kie jaa ku mbe fɔɔn kre we chinɛ mbe kaari ŋga kia jaa ku mbe fɔɔn kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

54Kena na ŋga kie ku mbe fɔɔn kre, na kia chinɛ mu kaari ŋga kia ku mbe fɔɔn kre, kena kee kre pe nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ na, "U kumu jaŋga gbo, mu jaŋga ta ki na" kre we pe yɛŋgɛ.

55"Kumu, sena mu jaŋga ŋga ni mu kuu kre nyi hin? A sena mu faŋga ŋga ki yaa titi kre nyi hin?”

56Sisam ki kumu kaan faŋga, a Mbose mbra yire nu sisam faŋga ta.

57La, Nyiɛkpɔɔ wo yi mboo, wre u yire o Tafun Yesu Kristo na mu o ŋga jaŋga.

58Kena ni wolo mblɛ ni kori kre, e yire gbiŋmbi, yaa shia ti yaka e kɔ e titɛɛ. E eyɛ wru e o Tafun tnumu kre ŋga poŋgo nyjila kro nu. Ɔgi na, yire titi chin na o Tafun tnumu ŋga ee tun kre, yaa ki tun waara.

Korintoe Hlɛ Jle 16

1Mu wru swa nyjɛ pe waari na Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ kaan kre haa kre, e pe imi na ndaa yo Galatia sumifɛɛnlɛ pan na pe pe kre.

2Aliɛri ŋga kie to kpan, swa ŋga ŋufun ta kranu kre nu kre, ki fna mu ki le, mbe imi ki fna wɔ mbe tɛɛ, na ni waa pan kre, kena tɔɔ shɔɔ ka n wa na.

3Na mbaa pan, leele mblɛ yire titi we wɔ kre, mbe hlɛ ŋga ni pie pe chin nyunɔ mbe ya e swa kre na, mbe pe tun mbe pe sɛ na ki ni Jerusalɛm na.

4A na kia fna na mbe ka sɛ naa, kena mi na pre we sɛ.

5Na ndaa yiri Makedonia na, mbe pan e pan wa. Makedonia na ni chaa mbe tro tun.

6Aada mbe ble yɛ li e pan wa, na kia nyu, mbe zaara nyjila kre li wa, mbe ki ti mna mbe na chaa mbe sɛ kpan, mbe e ya ni na.

7Ni n na chaa mbe ni shaaraa kre sɛ pe na shaari ni e shaari mbe troo sɛ lawee ka nu. Ni chaa na o Tafun wre li ki na kre, mbe ni tni e jaara mbe mu chiɛri.

8La, mbe tni Efiso na mna mbe sɛ su Pentikɔs ble kre nu.

9Ɔgi na, kolo badaaŋga nyaa mu ni ŋga, a ndaa ketaan kre kpali, a kee nɛɛrɛ na pini, la, loŋgoolo pe nɛɛ.

10Na Timotio waa pan, e u le chichie, mbe wa fiɛrɛ wru mbe tni e nu. Ɔgi na? O Tafun wre tnumu u tuni na mi wi na.

11Kena yaa shia u le fiɛn. E u wa kolo na wejinyiŋge ni, mbe u ndru mbe pan ni jaara. Nii wa na wre na o wolo hamblɛ pre sri.

12O ŋmbrɔ Apolo rɛ, ni u tali, mbe wre na o wolo pre pan mbe e shaari. U n na chaa mbe pan fuŋgaami. La, na waa kolo ta we pan.

13E na dɔɔtaa, e yire gbiŋmbi e shɔnlie nu, e yire blɛm kɛ na, e sheli.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14E ta e yirɛ kro pini na koroo ni.

15Ni wolo, e chin na Stefana na, u sele wolo na lɛ shɔnlifɛɛnlɛ mblɛ pra klu mu shɔnli Achia na, a pe peyɛ wru mu Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ tnumu kre ŋga.

16Ni wolo, e jande, e eyɛ nyjii e pre leele mblɛ ŋga, pre na mblɛ pe Nyiɛkpɔɔ tnumu tuni kre kro.

17Ni yiɛshɔ Stefana, na Fɔɔtunato, na Akaiku paan kre na. Ɔgi na, pe pan mu ŋga ee na pe ni pan kre pe.

18Pe tia ni yiɛshɔ, imi na pe tia e yɛshɔɔrɔ ta wa kre. Pre leele mblɛ nyini ki fna mbe e eyɛ nyjii mbe ŋga chiriri.

19Sumifɛɛnlɛ mblɛ pee wa Asia na kre, pe e shaari. Akwila na Prisila, na sumifɛɛnlɛ mblɛ pe fni pe katoo wa kre kro e shaari chichie o Tafun mɛɛ nu.

20O wolo pre kro e shaari. E eyɛ shaari chichie ni pan.

21Mi Pɔɔl, mi titi kɛ nyunɔmu shaaraa yi ŋga.

22Ɔmba u n o Tafun kori kre, Nyiɛkpɔɔ we u sun. O Tafun pan ɛ!

23Yire na o Tafun Yesu dumiɛ e tni.

24Ni koroo ki tni e jaara Yesu Kristo mɛɛ nu. Amin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Korintoe Hlɛ Shiinwo

Korintoe Hlɛ Shiinwo 1

1Mi Pɔɔl ŋmba Nyiɛkpɔɔ na yire wre titi chaara na, mna ni yeeri, na ni paan pe Yesu Kristo bituŋu wre, na o ŋmbrɔ Timotio pan hlɛ ŋga yiri, na shie Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ mblɛ pee wa Korinto na kre, na Kristo leele mblɛ pe nyina Achia tra nu kre kro pan.

2O Lɛ Nyiɛkpɔɔ, na o Tafun Yesu Kristo pe e dumi, mbe e ŋga wejinyiŋge.

3E ti mbe o Nyiɛkpɔɔ, o Tafun Yesu Kristo Lɛ wre ŋga mboo, foorochinfun wi, a Nyiɛkpɔɔ ŋmba u gbunnyiŋge kaan wi.

4Wre u o kaan gbunnyiŋge o kanyana nyjila, imi kie pe mbe o ja mbe yire gbunnyiŋge ŋga u o kaan kre na, mbe jaa mblɛ pe kanyana nyininyini nyaa kre gbunnyiŋge na.

5Imi na o Kristo kanyana kre ka nyaa kre, pan chɔɔ kie yire Kristo wre na mbe o gbunnyiŋge ta.

6E gbunnyiŋge, na e ŋmaashɔmu na o yila na kala nyaa, a na o gbunnyiŋge ta, kie ti mbe e gbunnyiŋge ta, mbe e jaa eyɛ yii, mbe frɔ ta, na e waa na o kanyana nyjɛ yɛ nyaa.

7O dankna kpɔɔ e na ŋgi na, O chin na ŋga e o kanyana yire yɛ nyaa ŋga, pan chɔɔ ee o gbunnyiŋge kre ka ta na.

8Ni wolo, o chaa mbe e sɔɔnri kanyana nyjɛ o na nya Asia tra nu kre. Kanyana yire na kpɔɔ mu wɛ o na, kra tia o dankna na kɔ, o nsra chin na oo ŋmaa ta.

9Kpra na, o naa jawa na o ku kuraa mu kɔ. La, Kre kee ŋga na pe, mbe ki ti mbe waa oyɛ taa oyɛ na, la, mbe o ndra taa Nyiɛkpɔɔ ŋmba u kuulo nyini wre chiin na.

10Yire wejiwrɛ nyjɛ krɛrɛ nu kre, wra o shɔ, a we ndru mbe o shɔ na. Wre na o kaan, mbe wra o shio.

11Ŋga e yaa o na na nyiɛtalaa ni ŋga, kie ti mbe e mblɛ e chin na Nyiɛkpɔɔ e nyiɛtalaa loo, mu o shɔ kre, mbe e Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo tataara.

12Kee ŋga ni o oyɛ kpɔɔri yi kre, o jawala kee tia o chin na, o tnimu nu waŋgra ŋga nu, na imi na wre na yire tni kre, ki pe cheche, mu pe kpra ni, a Nyiɛkpɔɔ pan ki yiri. Nyiɛkpɔɔ dumiɛ jaŋga na yi, ki n pe waŋgra kachindɛ na yi.

13Kee nyjɛ ee jaa tɔɔnri, mbe yi nɔɔloo kre, yire o nyunɔ mu pan mu e ŋga. A ni kaan na ee o nɔɔloo chɔ.

14Ŋga e ta mu o nɔɔloo chiɛri ŋga, ee kɔɔ o nɔɔloo kpɔɔ na o Tafun Yesu Kristo ble kre waa da, mbe e jaa o tɛɛ mbe eyɛ kpɔɔ, imi na oo e tɛɛ mbe oyɛ kpɔɔ kre.

15Ŋga ni shɔ mu li na yire kee nyjɛ we pe kre ndra na, kre na ni yila mu ni jawala pe na mbe klu mbe tro e pan wa tun, imi kie pe mbe e ni dwamu ta gbee shiin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Ŋgi na, ni chaa na ni shie Makedonia na, mbe ni tro e pan wa, a na ndaa ndru na paan, mbe ni tro e pan wa na, mbe e ya ni na mbe ni sɛ Judea na.

17Ŋga ndaa kre jawala ŋga ta kre, ki nyina na ni jawala piin shiin shiin kee na ree? Ndee ki nyina na ni ni jawala piin na waŋgra ndro wi, na ni yo ɛnhɛɛn kee ka na, mbe ni ndru mbe yo ɔɔnhɔn titɛɛ kre nu ree?

18Ŋga Nyiɛkpɔɔ pe kprafun kre na, nyu ŋga ni yo e pan kre n pe kee ŋga ki chinɛ.

19Yesu Kristo, Nyiɛkpɔɔ pɔ wre, ŋmba kee mi na Silas na Timotio kpali e pan kre, u n pe ndro ŋmba u chinɛ, la, u kee kro pe kpra.

20Nyiɛkpɔɔ kee nyjɛ u yo mu tɛɛ yire kro, yi yire Kristo na mu pe kpra. Kre ki tia o na yire u na, na "Amin" yuu, mbe ki ti Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge ta.

21Nyiɛkpɔɔ u tia o kro yire Kristo na mu yire gbiŋmbi. A wre u o wɔ,

22mu o tnɔ na u wolo lɛ wre, a wre u tia Kpra Ŋumu wre tni o lolonyi nu, mbe ki ti o chin na nyjɛ u yo we o ŋga yire kro, oo yi ta.

23Nyiɛkpɔɔ wi ni dansiɛfun na kpra ni yuu, ni nsraa chaa mbe e yiɛ je, kre ki tia ni nsra pan e pan Korinto na wa.

24O n na chaa mbe jaŋga wru e na e shɔnlie haa, ŋgi na? E shɔ mu li, mu yire gbiŋmbi, la, e yɛshɔɔrɔ ŋga ee ta na o yila, a wre na yire na tnumu tuni.

Korintoe Hlɛ Shiinwo 2

1Ki tia ndaa ni jawala pe na, ni n na chaa mbe pan shiin wo, mbe ki e yiɛ je.

2Yire mblɛ e fna mbe ni yiɛshɔ kre, na ni tia e yiɛ je, ŋmbi we kro wa mbe ni yiɛshɔ hin?

3Kre ki tia ndaa e nyunɔ hlɛ jle kre, ni n na chaa na ndaa pan, mbe yire mblɛ ee ti ni yiɛshɔ kre, mbe e ti ni yiɛ je. Ni shɔ mu li na kee ŋga kie ti ni yiɛshɔ kre, kie ti mbe e yiɛshɔ na.

4Ŋga ndaa e nyunɔi fa ŋga, na fooro ni yii, a ni gbun na ni fiiri na yotunyi ni nyiɛlɛ, ni n na chaa mbe hlɛ kre ti mbe e yiɛ je, la, ndaa chaa mbe e chin imi ni e kori mu da.

5Na e wa tia u ŋmbrɔ yiɛ je kre, u fun tia ni yiɛ je na, la, mi chiin yiɛ ma kie je, e kro yiɛ we je chiɛri na, nde ni n na chaa mbe paara ufun taan.

6Ŋga e tataara nyu fni a e u ndie tini ŋga, kre ndie tinɛɛ ŋga ki yila ma.

7Kena e u sisam ti e u kɛ, e u le gbeŋmbaa, mbe u yiɛ wa je kpɔɔ mbe waa ndru kro.

8Ni e tali, e ti mbe u chin na e u kori.

9Ndaa e nyunɔ kre hlɛ ŋga, ŋgi na, ndaa chaa mbe e jawala le, na ee jaa li kee nyjɛ ni yuu e pan yire kro na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Na wa kee ka pe, a e u sisam ti mu u kɛ kre, kena mi ki ti mu u kɛ na. Na ni kee ka ti mu kɛ kre, e chin na e ndra na ni yire Kristo jele na mu ki ti mu kɛ.

11imi kie pe mbe o Sutna tɔ kolo, mbe wa jaŋga ka ta o na. Ŋgi na, o Sutna kooloe nyjɛ na u tro chin.

12Ŋga ndaa sɛ Troas na mbe sɛ Kristo ketaan kre kpali wa kre, ndaa nya na o Tafun kolo nyaa ni pan wa.

13La, ni lɛɛ nsra to ni nu, ŋgi na? Ni nsra o ŋmbrɔ Tito nya wa, ki tia ndaa kolo tali pe pan mna sɛ Makedonia na.

14Ni Nyiɛkpɔɔ kaan mboo, na u tia o yire Kristo na mu wi mu yili. Nyiɛkpɔɔ o tɛɛ mu Kristo kachindɛ kee kre nyina, a ki lawee kro shɔ mu ta, na yira ndiom taan lawee shɔ mu ta.

15Ŋgi na? O pe na tuwe ndiom taan ŋga Kristo Nyiɛkpɔɔ ŋga yi, a ki ndiom nyina mu le mblɛ ŋmaa Nyiɛkpɔɔ shio pre, na mblɛ pe shie mbe sɛ fun pre nu.

16Mblɛ pe shie mbe sɛ fun pre pan kre, ki pe na kumu ndiom pe ndru, a mblɛ ŋmaa pe shio pre pan rɛ, ŋmaa titi ndiom pe ndru. A ŋmbi we jaa kre tnumu ŋga tun hin?

17O n pe na leele mblɛ pe Nyiɛkpɔɔ kee kre kpali na swa chaa pre lɛ, la, o lɛɛ wɔ na kee kre kpali na Kristo sumifɛɛnlɛ lɛ wre Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

Korintoe Hlɛ Shiinwo 3

1Kena kre kee ŋga nyina na oyɛ o nyina e pan ree? Ndee ki fna mbe leele plɛ hlɛ nyunɔ, imi na plɛ pini kre, mbe paan o nyina e pan, mbe yire hlɛ nyunɔ mbe sɛ o nyina plɛ pan ree?

2Yire lɛ o hlɛ ŋga ki o nyina, a ee wa o lolonyi nu, a ndro kro we jaa o nya mbe ki chin.

3E tia leele chin na Kristo hlɛ ŋga u nyunɔ lɛ yire, kre hlɛ ŋga, inki ni ma pe ki nyunɔ, la, Nyiɛkpɔɔ ŋmba u le wre, u Ŋumu ni u ki nyunɔ. A dnɛ kpɛfrɛ kpɛfrɛ shiin na ma wra kee yire nyunɔ. La, leele lolonyi nu u yi nyunɔ.

4O shɔnlie ta Nyiɛkpɔɔ nu mu yire Kristo na, na yire kee nyjɛ yuu.

5Yaka n nyina na o fna mbe jaa kre tnumu ŋga tun. Jaŋga ŋga o ta mu ja na kre tnumu ŋga tuni ŋga yiri Nyiɛkpɔɔ pan.

6Wre u tia o ja mu yire nyu nunu fɔŋgɔ kre na, na sumi, ki n pe mbra nyjɛ pe nyunɔ mu tɛɛ yire kolo na yi, la, Kpra Ŋumu wre kolo na. Mbra yire pe nyunɔ mu tɛɛ yire paan kumu ni, la, Kpra Ŋumu wre, ŋmaa wre kaan.

7Ŋga Nyiɛkpɔɔ na mbra nyjɛ pra nyunɔ dnɛ na yire ŋga kre, u yɛnyiŋge na yili. Mbose yiɛ ŋga kraa chiɛnri mbe Israel leele pre wa jaa ki le kre, kraa laari nyjila ka nu. Na yire mbra nyjɛ yi paan kumu ni kre ja mu pan kre yɛnyiŋge ŋga sembremu ni kre,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8mni kie pe mbe Kpra Ɔumu wre kee ŋga ki paan ŋmaa ni kre wa yɛnyiŋge ta kpɔɔ hin?

9Na kee ŋga ki leele gbuun pimi ni kre yɛnyiŋge ta, mni kie pe mbe kee ŋga ki tii mbe lewo fraka kre wa yɛnyiŋge ta kpɔɔ mbe wɛ hin?

10Yɛnyiŋge jle kre n ja mu sna ŋgi na, yɛnyiŋge shiin wo kre pan mu wɛ ki na.

11Na ŋga kra pan mu nyjila chiɛri li kre na yɛnyiŋge ta kre, ŋgi kie ti mbe ŋga kie tni nyjila kro nu kre wa yɛnyiŋge ta kpɔɔ hin?

12Ɔga o kre dankna ŋga ta kre ndra na, ki tia o gbun ta.

13O n pe na Mbose wi, wre wra yoŋgo tɛɛ mna u yiɛ tɔ, mbe Israel leele pre wa jaa yiɛ kan u na mbe u yiɛ ŋga kraa chiɛnri, mbe ndruu laa kre le.

14Hali mu pan mu su aŋga na, Israel leele pre na nyu nunu lɛɛ kre kee tɔɔnri kre, pan ki nyi na yoŋgo kre nyinii ki pe jawala tɔ tɛ, a ki tia pe n na ki nɔɔ ndru. Na lewo n yire Kristo na, kre yoŋgo kre nyini wa jaa laa u jawala na, mbe u nɔɔloo ta.

15Hali aŋga, na pe Mbose hlɛ yire tɔɔnri kre, kre yoŋgo kre nyinii wa mu pe jawala tɔ tɛ.

16La, na lewo laa u sisam kro, mu pan o Tafun wre pan kre, kre yoŋgo kre we laa, mbe u nɔɔloo ta.

17O Tafun wre wi Kpra Ɔumu wre, a mna o Tafun wre Ɔumu nyi kre, yɛtaaraa wa wa.

18A wre mblɛ yiɛ na yoŋgo n wa kre, o Tafun wre yɛnyiŋge ndilee wa o yiɛ na. A ŋga u Ɔumu wree wa o nu kre na, u o chinɛi mbe o na yɛnyiŋge taa na wre wi nyjila kro nu.

Korintoe Hlɛ Shiinwo 4

1Nyiɛkpɔɔ yire u foorochiɛn na mu o ŋga kre tnumu ŋga, ki tia o sɔɔnrɔ wa jaa ku.

2La, o ndrandra kee, na nyifɛɛrɛ kepelee yire je, o n na leele fana, a o n na ka yaa Nyiɛkpɔɔ kee kre na. La, o kpra kee kre kpali chasi, mu yire Nyiɛkpɔɔ yiɛ mu oyɛ wɔ mu nyina ndro kro pan.

3Na ketaan ŋga o kpali kre ndra leele na kre, kena mblɛ pe shie mbe sɛ fun pre chiin na ki ndra.

4Sutna, waŋgra ŋga tafun wre, u mblɛ pe n shɔ mu li pre jawala tɔ, ki tia pia ketaan kre kania ŋga ki o nyina Kristo yɛnyiŋge kre nya, Nyiɛkpɔɔ wrumu wi Kristo.

5A oyɛ kee ma o kpali, Yesu Kristo kee o kpali, a wre wi o Tafun, a wre ndra na o pe e sumifɛɛnlɛ.

6Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra yo mbo, "ndram ki saan mbe yili ndram wɔmu nu" kre, wre u kania le o lolonyi nu, mu tia o u yɛnyiŋge kre ki chiɛnri Kristo yiɛ na kre nɔɔloo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7La, wre mblɛ o kre Kpra Ɔumu krɔ yira ŋga ta kre, pan o nyi na chɔɛ nyjɛ pe faanri na choo ni yi, mbe ki ti mbe leele chin na Nyiɛkpɔɔ pan jaŋga kpɔɔ yiri, o pan ma ki yiri.

8Nyjila kro nu o kala nyaa, nde ka n kun o na. Nyjila ka nu o n chin imi oo oyɛ pe, la, o kaan.

9O prafɛɛnlɛ nɛɛ, la, Nyiɛkpɔɔ wre n laa o kro, nyjila ka nu pe o gbuun na chaan, mbe o ndru mbe yiri.

10Nyjila kro nu o kumu nyaa, imi na Kristo na pe kre, imi kie pe mbe pe Yesu ŋmaa kre nya o wejinyi nu.

11Wre mblɛ oo wa na le kre, Yesu ndra na kumu kanyana o nyaa nyjila kro nu imi kie pe mbe pe Yesu ŋmaa kre nya o wejinyi nyjɛ yie ku yire nu.

12Kena wre rɛ, kumu kanyana nu o nyi, mbe ki ti mbe yire blenyini ŋmaa ta.

13Pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "Ndaa shɔ mu li, ki tia ndaa paara." Wre Kpra Ɔumu wre nunu chɔɔ o ta mu shɔnli, mu na paara na.

14O chin na Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra o Tafun Yesu nyi mu u ŋga ŋmaa kre, we yire Yesu na mbe wre na yire nyi mbe sɛ u yiɛ na.

15Yire kee nyjɛ o nyaa ŋga krɛrɛ, e ndra na yi, imi kie pe mbe dumiɛ ŋga lenɛɛrɛ taa kre ti Nyiɛkpɔɔ mboo ŋgaa nɛɛ, mbe u yɛnyiŋge ta.

16Kre kee ŋga ndra na o sɔɔnrɔ na ku. La, o wejikaara nyjɛ, yi lee, la, o ŋumu faŋga taa blenyini.

17A yire kanyana fiɛn fiɛn nyjɛ o nyaa nyjila chiɛri nu ŋga, yie ti o blenyini yɛnyiŋge ŋga ki kpɔɔ mu wɛ yirɛ kro na kre ta.

18Ki tia yirɛ nyjɛ leele nyaa nyiɛlɛ ni yire na ma o yiɛ nyi, la, nyjɛ yi n na nyaa nyiɛlɛ ni yire na o yiɛ nyi. Yirɛ nyjɛ yi nyaa nyiɛlɛ ni yire, yira mu, la, nyjɛ yira nya nyiɛlɛ ni yiree wa blenyini.

Korintoe Hlɛ Shiinwo 5

1Fuŋga o chin na o tra mna katoo ŋga nu o nyi, a ki pe o wejiŋge ŋga we kla, a Nyiɛkpɔɔ we o ŋga wejiŋge nyjeeri a kia jaa kla fio.

2O jiin lɛɛ, a o yiɛ nyina o na o nyjeeri wejinyi yire chaa mbe yi o tɔ,

3na o waa o wejinyi yire ta a yi o tɔ na yoŋgo fɔŋgɔ yi kre, pia o Ɔumu nya wejiwaara na.

4O tra mna wejinyi nyjɛ yi tia o na jiin lɛɛ, la, o n na chaa mbe wejinyi la, o chaa mbe nyjeeri wejinyi ta mbe yi o tɔ, imi kie pe mbe o wejinyi nyjɛ yie ku yire kna mbe pe blenyini ŋmaa wee.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Kre chinɛɛ ŋga oo chinɛ ŋga, Nyiɛkpɔɔ u o pe ma, mu o ŋga u Kpra Ɔumu wre mbe o chin na yɛŋgɛ oo chinɛ.

6Ki tia o kaan nyjila kro nu. O chin na nyjila ŋga nu oo wa tra mna wejinyi ni ŋga, wre na o Tafun wre katoo haa le.

7Shɔnlie ni o tni, ki n pe nyjɛ o nyaa na yi.

8O dankna kpɔɔ, na chaa na oo ku mbe wre na o Tafun wre sɛ tni.

9Ki tia na oo ŋmaa ni o, na o ku o, o jawala yi na o kee we u yiɛnyi.

10Ɔgi na, o kro we yire Kristo yiɛ mbe u o kpra kun. O kro we sɛ chichie, ndee sisaa nyjɛ o pe tra mna fɔtɔɔrɔ ta nununu.

11O chin na ki fna mbe o o Tafun wre fiɛ, ki tia o yiɛnyina o na leele kna. Nyiɛkpɔɔ o chin imi na o nyi, a ni kaan na yire chɔɔ e ni chin.

12Oyɛ ma o chaa mbe nyina e pan na, la, chaa o chaa mbe e nyina kolo chiriri ŋga na ee tro mbe o tɛɛ mbe eyɛ kpɔɔ, imi kie pe mbe e ja mbe mblɛ pe lewo nyaa to, pia u kepele ka nya, mbe u tɛɛ mbra peyɛ kpɔɔri kre, mbe e jaa pe nyu wɔ.

13Na o tɔɔlɔ yɛŋgɛ kre, kena Nyiɛkpɔɔ ndra na yi, a na o n na tɔɔlɔ naa, kena e nyumu na yi.

14Kristo koroo ŋga u o kori kre ki o le, ŋgi na, o chin na ndro nunu wra ku mu o kro ŋga, ki nyina na wre na wre kro o ku.

15Wra ku mu ndro kro ŋga mbe ki ti mblɛ pee ŋmaa ni kre, mbe pia tni mbe peyɛ ŋga, la, mbe pe tni mbe ŋmba u yila pe ndra na mu ku mu nyi wre ŋga.

16Kena waa ndro le yiɛ na mbe u kpra kun. Hali na jle kre o na Kristo le yiɛ na mna u kpra kun kuraa kre, waa pe ma na.

17Na lewo na Kristo pe nunu kre, u pe lewo fɔŋgɔ, u kelɛɛ yire wa mu kefɔnyi wru.

18Yire kee nyjɛ krɛrɛ Nyiɛkpɔɔ u yi pini, wre u yire Kristo na mu o wru nɔɔlɔ, ki tia o loŋgo ma na, wre u o ŋga tnumu o na plɛ pimi u nɔɔlɔ na.

19O kee ŋga o yuu kre yi na, Nyiɛkpɔɔ lewo kro chaa nunu, mbe yire Kristo na. Na ki pan ma, u n na lewo sisam sɔɔnri na. A u o ŋga kre kee ŋga na o leele nyina imi Kristo wre na Nyiɛkpɔɔ lalaa gbeele.

20Kena Kristo jeelee na o yire na paara, na Nyiɛkpɔɔ wre titi u yire o na, na paara na e nyina, na e tali. Kristo jeelee na o yire na e tali, e ti mbe Nyiɛkpɔɔ e wru nɔɔlɔ.

21Kristo nsra sisaa ka pe, la, Nyiɛkpɔɔ u yila o ndra na mu tia pe u le sisaa pefun, mbe ki yire u na mbe o fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

Korintoe Hlɛ Shiinwo 6

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Kena ŋga wre na Nyiɛkpɔɔ pe nunu, na tnumu nunu tuni ŋga, u e dumi, kena o u tali, yaa ti mbe u dumiɛ kre pe waara.

2E loo kee ŋga Nyiɛkpɔɔ yo, mbo, "Nyjila ŋga kra fna nu ndaa loo e pan, mna ya e na, a ŋga ŋmaa shɔ ble kre na da, a ndaa ya e na." E loo nyjila ŋga nu Nyiɛkpɔɔ ya e na yi kre, a aŋga yi e ŋmaa shɔ ble.

3O n na chaa mbe ndro o tnumu kre kefɔɔn ka ta mbe yo, ki tia o n kee ka sembremu pe, ŋga kie jaa wa tɔ kolo.

4La, kee kro nu kre, o nyina na Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ lɛ wre, o frɔ kanyana na nyjila shelee, na kefuɛn kro nu.

5Pe o frɔ, mu o yii mu le nyuŋgo, mu krɔ wru na o ni. Pe tia o tnumu tun imi na ki n fna, mu tia o tni mu nyiŋge se, o n sni, mu tia o tni klo.

6A mu yire ŋga nɛɛrɛ ka n wa o na, a oo jawala ni, na frɔ, mu leele fooro chin kre ndra na, o oyɛ nyina na Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ lɛ wre, mu yire Kpra Ɔumu wre, na o kpra koroo na,

7na kpra kee ŋga o yuu kre na, na Nyiɛkpɔɔ jaŋga kre, yi tia o kpra ta na ŋunɔwiyirɛ yi, kamɛŋɛ na kalie.

8Plɛ o kaan yɛnyiŋge, plɛ na cheu woni o na, plɛ na o tɛɛlɛ, a plɛ na o kaan mɛɛ. Pe o pini na kala o fnɛ, nde kpra o yuu.

9Pe o pini na o n mɛɛ ni, nde oo mɛɛ ni. Pe o pini na o ku, nde o le. Pe o ndie tinii titi, nde o n ku.

10Pe o pini mbe ti o yiɛ je, nde o yiɛshio nyjila kro nu. O pe na shianfɛɛnlɛ lɛ, nde o tia tataara ta. O pe na yaka n wa o pan, nde o Ɔumu wre krɔ yirɛ ta.

11O wolo mblɛ ee wa Korinto na, o lɛɛ wɔ mu paara e pan chasi.

12Wre ma o n e kori, la, yire e n wre kori.

13Fuŋga rɛ, ni paara e pan na ni biile lɛ yire. E lɛɛ wɔ e o kori, imi na o lɛɛ wɔ mu e kori kre.

14Ki n fna mbe yire na mblɛ pe n Kristo shɔnli pre na chaa mbra kee nunu pini. Mni kpra na sisaa we pe mbe jaa chaa hin? Ndee mni kania na wɔmu nɔɔlɔ yiri hin?

15Nyu nunu ŋgi kii wa Kristo na Sutna lalaa hin? Ndee mni shɔnlifun na ŋmba u n shɔ mu li nɔɔlɔ yiri hin?

16Nyu nunu ŋgi kii wa Nyiɛkpɔɔ suminyuŋgo na sɛɛn lalaa hin? Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ ŋmba u le wre, u suminyuŋgo lɛ wre. Imi na Nyiɛkpɔɔ wre titi yo kre mbo, "Mbe tni ni ni leele nu, mbra nyaari pe lalaa, a mbe pe pe Nyiɛkpɔɔ, mbe pre pe ni leele."

17Kre ki tia o Tafun wre yo mbo, "E eyɛ wɔ e yili pe nu, a yaa shia kɛ taa yira ŋga ki n pe cheche na, kre mbe e shɔ."

18"A mbe pe e Lɛ, mbe yire pe ni bibilɛ, na ni bichiɛlɛ pan o Tafun jaŋgafun wre yo."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Korintoe Hlɛ Shiinwo 7

1Ni wolo, ŋga pe yire kee nyjɛ yo mu tɛɛ o pan mbe o yi ta ŋga, e ti mbe o oyɛ wɔ
mbe yili kee nyjɛ yi lewo toni nɛɛrɛ ni nu, mbe pe cheche, mbe tni Nyiɛkpɔɔ fiɛrɛ nu.

2E lɛɛ wɔ e o kee kre loo. O n da mu e wa pe sisaa tun, a o n e wa wa mu fun, a o n e
wa dnumu.

3Ni n na kre kee ŋga yuu mbe e gbun na pimi ni. Ɔgi na, ni klu mu yo e pan na o e
kori, na o ku o, na o le o, wre na yire lɛ.

4Ni dankna e na mu tro, ni e teeri na niyɛ kpɔɔri, a kanyana nyjɛ nu kuraa kre ni kaan
e na, a ni yiɛshɔ mu tro.

5Hali ŋga o na le Makedonia na kre, o n sra wuu. Mna oo tro kpan kanyana, na kakrɔ
ni o fni, kra tia fiɛrɛ na o yii.

6La, Nyiɛkpɔɔ ŋmba u foorofun lɛɛ nyiŋgei wre na tia Tito na pan, a o gbun na nyjii o
na.

7U paan kre chiin ma, la, mandiɛ ŋga wra o bɔ, na e na u gbeŋmba kre ya na. Wra yo o
pan na e ni chaa mbe nya, a ŋga e na o mandiɛ loo kre, fooro na e yii kpɔɔ, a ni kee e
shian, ki tia ni yiɛshɔ mu tro.

8Hali na ni hlɛ jle kre na tia e yiɛ na je kuraa kre, ki n na ni yaa na. Ɔga ndaa nya na
hlɛ kre we ti mbe e yiɛ je kre, kra ni yaa chiɛri, la, ni nya na ki nsra tia e yiɛ na je mu
sɛ yiɛ.

9Fuŋgaami ni yiɛshɔ na ndaa kre hlɛ kre nyunɔ, ki n pe ŋga kra tia e yiɛ na je kre na
yi, la, ŋga e yɛjeere kre tia e chinɛ kre na yi. Kre yɛjeere kre Nyiɛkpɔɔ chaa. Kena o n
e pe sisaa.

10Yɛjeere ŋga ni Nyiɛkpɔɔ paan kre, jawala chinɛɛ ni ki paan, mbe o yire ki na mbe
ŋmaashɔmu ta. Kena na ki pan ma, fooro lie n wa ki nu, la, waŋgra yɛjeere rɛ, kumu
ni ki paan.

11E yira ŋga Nyiɛkpɔɔ yɛjeere kre e ŋga kre le, imi ki tia e na dɔɔtaa, mu tia e jawala
saan e na, a ki tia e na eyɛ woni sisam nu, mu tia e na Nyiɛkpɔɔ fiɛ, mu tia ni la e ta, a
e na ni chaa mbe nya, na imi na e kpra lii, na sisam pefɛɛnlɛ ndie tinii! Kaalɛɛ yire kro
nu, nɛɛrɛ ka n wa e na.

12La, ndaa e nyunɔ, a ki n pe ŋmba wra sisaa pe, ndee ŋmba na pra sisaa taa na ndaa
yila mna e nyunɔ, la, imi kie pe Nyiɛkpɔɔ yiɛ na, mbe yire titi chichie ŋga e o pe nya.

13Mu yire yire kee nyjɛ krɛrɛ na kre, o gbun nyjii. A o gbunnyiŋge kre chiin ma, la,
ŋga o na Tito nya a u yiɛ na shɔ e yaa ŋga e na ya u na kre na o yiɛ na shɔ mu tro.

14Ndaa e tɛɛ mu niyɛ kpɔɔ u pan, a e n tia nyifɛɛrɛ ni gbo. O kpra kre yo e pan nyjila
kro nu. Pan chɔɔ kpɔɔmu ŋga o oyɛ kpɔɔ na e ni Tito pan kre, pe ma yɛŋgɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ki tia na u sɔɔnri imi e kro na ndie tɛɛ, mna u yii fiɛrɛ, na seeree ni kre, ki tii mbe imi u e kori kre kpɔɔ mbe ya.

16Ni yiɛshɔ kpɔɔ a ndaa kaan e na.

Korintoe Hlɛ Shiinwo 8

1O wolo, o chaa mbe e chin dumiɛ ŋga Nyiɛkpɔɔ Makedonia sumifɛɛnlɛ pre dumi.

2Kanyana badɛnyi na pe da, la, pe yɛshɔɔrɔ na kpɔɔ, hali pe shian nu kuraa kre, pra lɛɛ nunu tɛɛ mna yirɛ kɛ.

3Ni chaa mbe yo e pan na, pre titi chaara na kre, pra wɔ mu wɛ imi na pie ja na.

4Pra nyibinyiɛ tɛɛ mu o tali, na pe chaa mbe ya Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ mblɛ pee wa Judea na kre na.

5Imi na o naa jawa kuraa kre, pra pe mu wɛ ma na, ŋga ki yiɛ klu, pra klu mu peyɛ wru mu o Tafun wre ŋga, mna ndru mu peyɛ wru mu o ŋga, imi na Nyiɛkpɔɔ chaa.

6Ki tia o Tito ŋmba wra kre tnumu ŋga nɔɔhle e pan wa kre tali, mbe u paan ya e na, mbe e ja mbe kre koroo tnumu ŋga tun mbe kɔ.

7Nyjɛ e ta yire kro, e ta mu tro, e shɔ mu li, mu paara mu chin, mu kala chin, mu na gbeŋmba, a e o kori kpɔɔ. Ki tia o chaa mbe e lɛɛ wɔ mbe kɛ imi na ki fna.

8Mbra ma ni leni e pan jaŋga na. La, ni chaa mbe e nyina imi na plɛ yiɛ nyina na chaa mbe ya plɛ na. Kre kie ti mbe ni chin imi na e koroo nyi.

9E o Tafun Yesu Kristo lɛɛtnam kre chin, imi na wra yirɛ kro ta mu da, a wra yila e na mna uyɛ pe shianfun, mbe yire ki na mbe ti e yirɛ ta.

10Ni jawala ŋga ni ta mbe e ŋga kre kee ŋga ni yuu ŋga haa yi na, ki nyu mu e ŋga na ee tnumu ŋga nɔɔ e na hle ale kre tun mbe sɛ kɔ. Yire e na yiɛklu mna pan na ki jawala ni, hali mna kɛ imi na ki fna.

11Kena e taa e ki tnumu kre tun, e ti mbe e yiɛ nyina mbe e ki tun imi na e na ki jawa kre, e yirɛ nyjɛ yii wa e pan kɛ.

12Na mu chaa mbe yirɛ kɛ kre, ŋga kii wa mu pan mbe mu kɛ kre, kre Nyiɛkpɔɔ chaa. la, ŋga ki n wa mu pan ma u chaa mu kɛ.

13O n na chaa mbe plɛ wuu, mbe yire na kala nyaa,

14la, ŋga yire ta nɛɛrɛ fuŋgaami ŋga, ki nyu na ki fna e ya mblɛ pe shian kre na. Kena na yire waa shian, a pre waa ta kre, mbe pre kna mbe ya yire na. Na ki pan ma, kena e kro yila.

15Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre mbo, "Ɔmba wra koli nɛɛrɛ kre, u nsra ta nɛɛrɛ, a ŋmba wra koli fiɛn kre, u nsra ta fiɛn."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Ni Nyiɛkpɔɔ kaan mboo na e kee Tito shian, imi na e kee ni shian kre.

17Ki n pe na ŋga o u tali kre chiin yi, la, u yiɛshɔ na u paan mbe ya e na, ni shɔnli na wre titi chaa mbra pan wa fa.

18O wre Tito, na o ŋmbrɔ ŋmba sumifɛɛnlɛ pre kro yila u ketaan kpalaa na, na u kaan mɛɛ kre tuni e pan.

19A u kee ŋga ki ya yi na, sumifɛɛnlɛ pre pra u wɔ mu ya o na, mbe wre na wre sɛ na yirɛ nyjɛ pra wɔ yire ni Jerusalɛm na, kre tnumu ŋga kie o Tafun wre ŋga yɛnyiŋge, mbe nyina imi o chaa mbe ya oyɛ na.

20O chaa mbe ndro kro jawala saan u na yire yirɛ yire sɛɛ na.

21O tnumu yi na oo kee ŋga ki fraka pe, ki n pe o Tafun wre yiɛ na chiin ki fna o pe ma, la, ki fna o pe ma leele yiɛ na na.

22Ki tia o pre na o ŋmbrɔ wa tuni e pan, o u le, mu nya na nyjila kro nu, u chaa mbe ya leele na, kre kolo ŋga tia u yiɛshɔ, ŋgi na, u dankna e na kpɔɔ, na chaa mbe ya e na.

23Tito rɛ, mi na wre o tnumu tuni na yaa e na, la, o wolo hamblɛ pre rɛ, sumifɛɛnlɛ pre pe pe wɔ, mbe pe yire pe jeelee na mbe Kristo wre ŋga yɛnyiŋge.

24Kena e pe kori, mbe ki ti sumifɛɛnlɛ pre e koroo kre nya, mbe chin na, na o e teeri na oyɛ kpɔɔri rɛ, na kpra yi.

Korintoe Hlɛ Shiinwo 9

1Fuŋgaami ŋga ki n shian na mbe e nyunɔ yirɛ nyjɛ leele Nyiɛkpɔɔ leele pre kaan yire kee na.

2Ni chin na yire titi chaa mbe kɛ fa, a ki tia ni e tɛɛ mu niyɛ kpɔɔ Makedonia leele pan, ndaa yo pe pan na yire Achia leele na eyɛ kna ale, na chaa mbe Nyiɛkpɔɔ leele kɛ. Ŋga e chaa mbe pe kre tia pe nɛɛrɛ yiɛnyina.

3Ni o wolo mblɛ tuni e pan, imi kie pe mbe pe chin na, ŋga o e teeri na oyɛ kpɔɔri kre, na nyu kee ma o yuu. La, imi na ndaa yo pe pan kre, ni shɔnli na e eyɛ kna na chaa mbe kɛ.

4Na ki n pe ma, na mi na Makedonia leele pre plɛ waa pan, mu nya na e n eyɛ kna kre, nyifɛɛrɛ we mi na yire kro gbo, na o kaan e na.

5Ki tia ni ki pe keshian, mu o wolo mblɛ tali, mbe pe yiɛklu mbe pan mbe yirɛ nyjɛ e chaa mbe kɛ yire nyu ble. Kena mi naa paan wa kre, na kee kro pe nunu, kie nyina na yire titi e chaa mu yirɛ yire ŋga, ki n pe na fna ki fna mbe e yi ŋga.

6E kee ŋga mbe yo ŋga le chichie, ndro ŋmba u yirɛ ndru nɛɛrɛ kre kuun nɛɛrɛ, a ŋmba u ndru fiɛn kre na kuun fiɛn.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ndro kro u kɛ imi na u jawa u loloŋgo nu, wa waa shia yirɛ kɛ yɛjeere ni, ndee jaŋga ni, ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ ndro ŋmba u yirɛ kee yɛshɔɔrɔ ni kre kori.

8A Nyiɛkpɔɔ we jaa mu ŋga mbe yi nɛɛ mbe wɛ imi mu chaa na, imi kie pe mbe mu nyjɛ mu chaa ta mbe yɛ kro. Mbe mu plɛ ŋga na yɛshɔɔrɔ ni.

9Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu kre mbo, "U lɛɛ woni na shianfɛɛnlɛ kee, u chichie pee wa nyjila kro nu."

10A Nyiɛkpɔɔ ŋmba u falifun kaan yirɛ bie mbe u luu, mbe u ŋga sro mbe u li kre wre we e ŋga yirɛ bie nyjɛ yi e shian, mbe ti yi lɛ, mbe jaa sɛ nɛɛrɛ, ŋga e kee lɛɛ nunu ni kre na.

11Wre we ti e ta nɛɛrɛ, mbe jaa lɛɛ wɔ mbe kɛ nyjila kro nu, mbe ki ti lenɛɛrɛ yire yirɛ nyjɛ ee yire o na, mbe pe kɛ yire na, mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo.

12Na e kre tnumu ŋga tuni kre, ki n pe nyjɛ yi Nyiɛkpɔɔ leele shian chiin e pe kaan, la, e tia lenɛɛrɛ na Nyiɛkpɔɔ kaan mboo badaŋga.

13A leele we yire nyjɛ e piin yire na, mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga yɛnyiŋge, ŋga e lii Kristo ketaan ŋga kro e yo e taa kre na, na imi e lɛɛ woni na pre na lenɛɛrɛ kaan yirɛ kre.

14A e la we pe ta, a ŋga Nyiɛkpɔɔ e dumi kpɔɔ kre na, pie nyiɛtali mbe e ŋga.

15E ti mbe o Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo, na u o ŋga u Pɔ wre, hali o n chin imi nyini oo yo.

Korintoe Hlɛ Shiinwo 10

1Mi Pɔɔl ni yire Kristo nyjiimu, na u latam kre na, na paara na e nyina. E yuu na, na nii wa e nu ni fiɛ, la, na nii wa lee, mbe ndaa gbuntitrem kee pini.

2Ni e tali, na ni pan e nu, yaa shia ni pe mbe ti ni gbuntitrem kee ka pe. Mblɛ pe yuu na nyu o yuu kre, pre na ki fna mbe ni gbuntitrem kee pe.

3Ki pe kpra na oo wa waŋgra ŋga nu, la, kolo ŋga na waŋgrafɛɛnlɛ tro na ŋunɔ wii kre na ma wre tro na wii.

4Ŋunɔ wiyirɛ nyjɛ ni o wii yire n pe waŋgra ŋga ŋunɔ wiyirɛ, la, yi pe Nyiɛkpɔɔ jaŋga wiyirɛ nyjɛ ni o Sutna jaŋga klai.

5O kakra kee, na kee ŋga ki kiyɛ kpɔɔri na Nyiɛkpɔɔ kee kre toni, mbe pia u nya kre klai, na jawala kro yiri, mbe ki ndie tɛɛ Kristo pan.

6O oyɛ kna, na e waa ndie tɛɛ mu kɔ kre, mbe o pan mbe mblɛ ndie ki kan pre ndie tini.

7Imi na e yira nyaa to, pan e ki le fimi na. E eyɛ le, waa wa e nu mu chin na Kristo wo wi ra? Ufun u uyɛ jawa chichie, ŋgi na, Kristo wolo lɛ wre na, imi na ufun nyi kre chɔɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Na ni o Tafun jaŋga ŋga u o ŋga kre teeri na niyɛ kpɔɔri mu tro kuraa kre, ni n na nyifɛɛrɛ pini, ŋgi na, kre jaŋga kre ki faŋga leni e nu, ki n na e klai.

9Ni n na chaa mbe ki sɛ pe na piɛri ni e piɛri na ni hlɛ yire ni.

10Wa we yo na, "Na Pɔɔl hlɛ nyunɔ, kekpɔɛ piin ki nu titi, a na wre titii wa e jaara mbe wra fiɛ, wa jaa paara chiriri."

11Ŋmba u yuu ma kre u jawa u chin na, na oo wa lee, hlɛ nyjɛ o nyunɔi yire, na kee nyjɛ oo pe e jaara yiree nunu.

12O n oyɛ wru na gbuun na mblɛ pe peyɛ kaan mɛɛ kre ni. Pre leele pre jijiele lɛ, peyɛ ni pe kaan, na peyɛ wru na gbuun peyɛ ni.

13A wre rɛ, waa oyɛ kpɔɔ mbe wɛ imi ki fna na. Tnumu ŋga Nyiɛkpɔɔ le o kɛɛ, a o ki tun e nu na kre, kre nu oo oyɛ kpɔɔ.

14Ŋga wre o na klu mu da na Kristo ketaan kre ni e na a ki pe tnumu ŋga Nyiɛkpɔɔ na o ŋga na o pe kre ka, a o nsra tun mu wɛ imi ki fna o pe na.

15Kena tnumu nyjɛ plɛ pan mu tun e nu kre, o n na oyɛ kpɔɔri na yi ni. La, o kaan na e shɔnlie we na kpɔɔri, mbe ki ti o jaa tnumu kpɔɔ tun e nu mbe sɛ su mna Nyiɛkpɔɔ o ŋga na o sɛ su.

16Kena na ki pan ma, oo jaa ketaan kre kpali lawee fɔnyi nu na, mbe waa sɛ wa tnumu ŋga u tun tra ka nu tɛɛ mbe oyɛ kpɔɔ.

17La, imi na pe ki nyunɔ mu tɛɛ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu kre mbo, "Ŋmba u chaa mbe uyɛ kpɔɔ kre, u uyɛ kpɔɔ kee ŋga o Tafun pe nu."

18Ŋgi na, lewo ŋmba u uyɛ kaan mɛɛ kre ma Nyiɛkpɔɔ pni, la, ŋmba o Tafun wre kaan mɛɛ wre Nyiɛkpɔɔ pni.

Korintoe Hlɛ Shiinwo 11

1Ni jawa na, na ni jijiere kee yo kuraa kre, ee eyɛ yii. E jande, e eyɛ yii.

2Ni yenyjam wii e na, imi na Nyiɛkpɔɔ yenyjam wii e na kre. Pan e nyi na bichable ŋmba u n blɔ chin wi, a ndaa u chaa mbe Kristo ŋga mbe u leŋge.

3La, ni fiɛ na imi na wɔɔ wre na u kachindɛ tɛɛ mu Hawa jawala kna kre, na aada plɛ we e jawala kna mbe laa Kristo sumiɛ cheche kre na.

4Na wa pan mu Yesu fɔŋgɔ wa kee yo e pan, a ki n pe ŋmba kee o yo e pan ŋga kre, ndee na e ŋumu wa sembremu ta, a u n pe ŋmba e na klu mu ta wre, ndee na e ketaan ka nyini loo, na ki n pe ketaan ŋga e na loo o pan kre, e yire shio na lii.

5Ni shɔnli na mblɛ pe peyɛ yeeri Nyiɛkpɔɔ bitumblɔ e pan pre n wɛ ni na kee ka na.

6Hali na ni n paara mu chin kuraa kre, ni chin yira ŋga kee ni yuu. O yire kolo kro na mu e nyina yira kro chasi leele yiɛ na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ŋga ndaa Nyiɛkpɔɔ ketaan kre kpali e pan kre, ni nsra kɔbɔ yira shɔ e pan. Ndaa niyɛ nyjii imi kie pe mbe yire kpɔɔ, kena sisaa ndaa pe ree?

8Nyjila ŋga ni ndaa tnumu tuni e nu kre, na sumifɛɛnlɛ plɛ pe ni le. Pre pan ndaa shio na yaa e na.

9A nyjila ŋga ni ndaa wa e jaara kre, na shian ni yii kuraa, ni nsraa e wie swa. O wolo sumifɛɛnlɛ mblɛ pee wa Makedonia na kre naa paan na ni kaan yirɛ nyjɛ yi ni shian kro. Ni n yaka shɔ e pan tun, a mbaa yaka shɔ e pan na.

10Ŋga Kristo kpra kree wa ni nu ŋga, ndro n wa Achia tra nu, mbe yo ni pan na mbaa niyɛ kpɔɔ.

11Ŋgi ki tia ndaa yuu ma hin? Ni n e kori ree? Nyiɛkpɔɔ chin na ni e kori.

12Kepele ŋga ni piin kre, pan mbe na pini suwi, mbe ki ti ni jaa mblɛ pe kaan na o ni, na peyɛ kpɔɔri kre nyu gbo.

13Pre leele pre, kpra bitumblɔ ma, kafinɛ bitumblɔ lɛ, pra kpra yo, pe peyɛ pe na Kristo bitumblɔ lɛ.

14Ki n pe kawako, ŋgi na? Sutna kuraa ja na uyɛ kna na nyjeeri bituŋu wi.

15Kena ki n pe kekpɔɔ u sumifɛɛnlɛ pan na pie peyɛ kna na kpra sumifɛɛnlɛ pre lɛ, imi na pe kepele nyi, pan pe kɔlɔ we pe.

16Ni ki yuu e pan shiin wo na, wa waa shia jawa na jijuo wi mi, hali na e ni jawa ma, e ni yii na jijuo wi, mbe ni ja mbe niyɛ kpɔɔ fiɛn na.

17Kpɔɔmu kee ŋga ni yuu fuŋgaami ŋga, ni n na paara na o Tafun wre wi, ni paara na jijuo wi.

18La, ŋga plɛ waŋgra yirɛ teeri na peyɛ kpɔɔri ŋga, mbe jaa niyɛ kpɔɔ na.

19E jawa na e kala chin, nde e jijiele pre kee ndru mbe e yiɛshɔ.

20Mblɛ pe e pini tinlɛ, na lii e ndra na, na e frɛ na e yirɛ shio, na peyɛ kpɔɔri e na, na e yiɛ juari kre, pre kee e chaa.

21Nyifɛɛrɛ mi kuu na wre pɔlɛfɛɛnlɛ mblɛ we e pe yire kee nyjɛ. La, kee ŋga ni lewo we jaa uyɛ kpɔɔ kpan, ni paara na jijuo wi na, ni yuu e pan na mbe jaa ki tɛɛ mbe niyɛ kpɔɔ na.

22Hebrie lɛ ree? Pan ni pe Hebrie ndro. Israel leele lɛ ree? Pan ni pe Israel ndro na. Abraham nanae lɛ ra? Pan ni pe Abraham nana na.

23Kristo sumifɛɛnlɛ lɛ ree? La, mi Kristo sumi mu wɛ pe na, na ni yo ma, ni paara na tɔɔlɔfun wi ra? Ni tnumu tun kpɔɔ mu wɛ pe na, a pe ni yii mu le nyuŋgo gbee tataara, mu ni frɔ gbee tataara, a yi n nyu ni, a nyjila kro nu ni kumu nyaa.

24Judae ni yii mu ni gbun fotro ni gbee nununu fulo na kɛmbɔkɔɔnajirɛ ma gbee kunɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Romae ni yii mu ni gbun gbee kunɔ, a pe ni waari na dnɛ ni gbee nunu. Epo krɔ badɛnyi yire yɛ juari na ni ni lɔɔ gbee taarɛ. Ni kro lɔɔ yiɛ na gbee nunu, lafo na ble.

26Ni kolo kuun tataara nu, lɔɔ na chaa ni li yɛ nu, kokɔɔnlɔ na chaa ni gbo yɛ nu, ndaa kumu nya mi titi leele Judae na leele mblɛ pe n pe Judae kɛɛ, ni kumu nya kakpɔɛ na, mu kumu nya fimi lawee yire nu, epo kan na ni ni, a ni kumu nya kafinɛ Kristo sumifɛɛnlɛ kɛɛ.

27Ni tnumu tun a fnaa ni da, mu tni ma a nyiŋge ni se, klo ni gbo, a gbɔɔ ni gbo, a ni blefun nyjila tataara nu. Ni da mu tni a weere ni gbo.

28Nyjɛ yi ya yire kro yi tni mbɛɛ na, blenyini ŋga, sumifɛɛnlɛ pre kee ni shian.

29Na wa punu, mbe ki ti ni yiɛ je, na wa tia u ŋmbrɔ to sisam ka nu kre, mbe ni gbun na ni fiiri.

30Na mbe niyɛ kpɔɔ kre, kee nyjɛ yi tia leele na ni le fiɛn yire ni mbe niyɛ kpɔɔ.

31Nyiɛkpɔɔ na o Tafun Yesu Lɛ ŋmba u fna o na kaan mboo nyjila kro nu kre, u chin na kala ma ni fnɛ.

32Ɔga ndaa wa Damasko na kre, abani lopom ŋmba wraa wa ŋunu Areta jaara kre na tia pra sojae tɛɛ chia kre jlonwee na, mbe ni yii.

33La, Pra ni le kakɛɛ nu, mna ni wɔ tokro nu, a ndaa fɛ mu shɔ.

Korintoe Hlɛ Shiinwo 12

1Ki fna mbe ni niyɛ kpɔɔ, nde ni chin na mba tnu ka ta ki nu. La, fuŋga mbe yirɛ nyjɛ o Tafun wre tia ni nya nyiɛlɛ na, na nyjɛ u wɔ mu ni nyina chasi yire kee yo.

2Ni blɔ wa chin, a u pe Kristo ndro, kie pe yɛlɛ kɛmbɔjijirɛ yi ŋga, pra u tio mu sɛ nyjeeri, ni n chin ya, na yɛŋgɛ kra pe o, na yirɛ ndaa nya nyiɛlɛ na o, Nyiɛkpɔɔ chiin u ki chin.

3A ni chin na Paradisi pra sɛ na u ni, la, na yɛŋgɛ kra pe o, na yirɛ ndaa nya nyiɛlɛ na o, ni n chin ya, Nyiɛkpɔɔ chiin u ki chin.

4Bawa blɔ wre na loo na yirɛ tini, lewo wa jaa yi kee paara, ndee mbe yi nyini nyina.

5Kena mbe wre blɔ wre tɛɛ mbe niyɛ kpɔɔ, la, ŋga mi titi pe ni ma mbe niyɛ kpɔɔ. La, yirɛ nyjɛ yi nyina na ni pɔlɛ kre, yire ni mbe niyɛ kpɔɔ.

6Na ni yo mbe niyɛ kpɔɔ kre, leele chin na jijuo ma mi, ŋgi na, kpra kee mbe yo, a mba niyɛ kpɔɔ, ŋgi na, ni n na chaa mbe wa ni jawa lewo kpɔɔ mbe wɛ imi nyini u ni nya a ni pe mu da, na imi na u loo na ni yo mu da.

7La, imi kie pe mbe mba kekpɔɛ nyjɛ ni nya yire tɛɛ mbe niyɛ kpɔɔ mbe tro kre na, Nyiɛkpɔɔ na yira ka le ni wejikaara nu na wuuro yi, Sutna wre bituŋu, na ki pe mbe ki ni su, mbe ki ti mbe mba jaa niyɛ kpɔɔ mbe tro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ndaa o Tafun wre tali gbee tataara na u kre yira ŋga wɔ ni nu.

9Kee ŋga wra kna mu yo ni pan yi na, "Ni dumiɛ chiin mu shian, ŋgi na, na mu pɔlɛ kre, kena ni jaŋga ki faŋga nyina." Kena ni yiɛshɔ na mbe ni pɔlɛm tɛɛ mbe niyɛ kpɔɔ, mbe ki ti Kristo jaŋga paan tni ni nu.

10Ni yiɛshɔ ni pɔlɛm, na ni tɛɛlɛɛ, na ni fiŋgee, na ni prara, na kanyana nyjɛ ni nyaa Kristo ndra yire na. Ɔgi na, ni pɔlɛm nyjila Nyiɛkpɔɔ ni kaa faŋga.

11Ni pini na jijuo wi, la, yire e tia ndaa pini ma. Yire e fna mbra ni mɛɛ yile. Ɔgi na, hali na ni n da ndro wa kuraa kre, mblɛ pe peyɛ yeeri bitumblɔ e pan kre n wɛ ni na kee ka na.

12Kee nyjɛ yi nyina na bituŋu wi mi yire krɛrɛ, ni niyɛ yii mu yi pe e nu, ni kawako kee nyjɛ yi Nyiɛkpɔɔ jaŋga nyina pe, a e nya.

13Yira kaa wa, a sumifɛɛnlɛ pre plɛ ta ni pan, e yire n ka ta ree? Kee ŋga ndaa pe chiɛri yi na, ni nsra e gbun fɔlɔ ka ni. E ni sisaa ti e ni kɛ.

14Ni gbee taarɛ wo ni niyɛ kna mbe paan e shaari kre, a mba yaka shɔ e pan, yire titi ni chaa, ki n pe e swa. Ɔgi na, biile ma pe fna mbra sefɛɛnlɛ le, la, sefɛɛnlɛ pe fna mbe cha mbe pe biile ŋga.

15Ni yiɛshɔ na mbe ŋga kii wa ni pan kro tɛɛ mbe e le, mbe niyɛ gbo mbe e ŋga, imi kie pe mbe ni jaa ya e na. Kena na ni e kori kpɔɔ, ee ni kori fiɛn ree?

16Yire titi we ni dansiɛrɛ li na, ni nsra e gbun fɔlɔ ka ni. La, e yuu na, mi Pɔɔl kala chin titi, mu ni kachindɛ tɛɛ mu e fana.

17Kolo ŋgi na ni e dnumu hin? Ndee ni leele mblɛ ni tun e pan kre wa e dnumu rɔ?

18Ndaa Tito, na o ŋmbrɔ wa tali mu tun e pan, ŋga pra pan kre, pra e dnumu ree? Kpra Ɔumu nunu wre kolo na ma o kro na tro mna ŋga oo pe pe ra?

19Aada e jawa na nyjɛ o yuu ŋga, oyɛ o gbeele e pan. Pan ma ki nyi, Nyiɛkpɔɔ yiɛ o yire na paara kre, ŋga wre na Kristo pe nunu ŋga. Ni wolo, kee nyjɛ o pini ŋga krɛrɛ, e nyumu na o yi pini.

20Ni lɛɛlɛ na aada na ndaa pan, mba pan mbe e da imi na ni chaa, a aada yaa ni nya imi na e chaa. Ni lɛɛlɛ na aada mbe paan kakrɔ, na kɛyira sisaa, na krɔ sisaa, na jajaara, na kabaara, na kayooro, na kpɔɔmu kee, na kesakraɛ da e nu.

21Ni shɔ mu li na, na ni waa pan e nu na kre, ni Nyiɛkpɔɔ we ti ni nyjii e yiɛ, mbe ni jaa nyɛni mblɛ pe sisaa pe fa kre kee na, mblɛ pe n pe jawala chinɛ mu laa pe nɛɛrɛ kepelee, na tiɛrɛɛ, na niŋge sisaa kro kre.

Korintoe Hlɛ Shiinwo 13

1Ni gbee taarɛ wo ni paan mbe e shaari wa kre. Kee ŋga na dansiɛfɛɛnlɛ shiin, ndee taarɛ nyi kpan we yirehaa ta. Imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Yire mblɛ e na sisaa pe fa, na e hamblɛ pre kro, ni chaa mbe e jaari, kee ŋga mbe yo ŋga, ndaa ki yo e pan, ni paan shiin wo kre nu, a ŋga ni n wa e jaara ŋga, mbe ndruu ki yo na. Na ndaa ndru mu pan na kre, wa n wa mbe shɔ ndie tinɛɛ kɛɛ.

3Yaka e chaa mbe nya, mbe chin na Kristo u yire ni na na paara. Yire titi chin na Kristo n pe pɔlɛfun e nu, u u jaŋga nyina e lalaa.

4U pɔlɛm nu pra u kan kanyana kumu kaan kre na, a u yire Nyiɛkpɔɔ jaŋga na mu ŋmaa ta. Kena ŋga wre na wre pe nuu ŋga, o pɔlɛ na, nde Nyiɛkpɔɔ saara na wre na yire we tni mbe o ya e na.

5E eyɛ le, na ee wa mu taa shɔnlie kre na rɛ. Ni shɔ mu li na e chin na Yesu Kristo wree wa e nu. Fɔna aada e to ya.

6Ni shɔ mu li na ee chin na o n to.

7O Nyiɛkpɔɔ tali na e kaan na yaa sisaa ka pe. Ki n pe ŋga leele we nya na e yire gbiŋmbi, la, na ee kee ŋga ki fraka pe, hali na pe o le na o to.

8Ɔgi na, waa jaa kee ka pe mbe kekpra kre taan, la, chichie o piin na ki kaan,

9a o yiɛshio na o pɔlɛ, a yire na faŋga taa, ŋga o tali Nyiɛkpɔɔ pan yi na, ee sɛ yiɛ.

10Kre ki tia ŋga ni n wa e jaara kre, a ndaa e nyunɔi hlɛ ŋga. Kena na mbaa pan e nu kre, mbe mba pan na krɔ ni, ŋgi na, o Tafun wre jaŋga ŋga u ni ŋga kre ni ni paan mbe e le faŋga, e kla haa ma ni paan.

11Ni wolo, ŋga ki kro tɔ yi na, e ti mbe e yiɛshɔ, e ti mbe e yiɛ nyina kee ŋga ki nyu na. E ndie tɛɛ ni kee yire na, e ti mbe e nyu pe nunu, e tni wejinyiŋge nu. A yire na Nyiɛkpɔɔ koroo, na u wejinyiŋge e tni.

12E eyɛ shaari ni pan chichie.

13Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pee wa mna kre kro e shaari.

14Yire na o Tafun Yesu Kristo wre dumiɛ, na Nyiɛkpɔɔ koroo, na Kpra Ɔumu wre e tni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Galatie Hlɛ

Galatie Hlɛ 1

1Mi Pɔɔl pan hlɛ ŋga yiri na shie Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ mblɛ pee wa Galatia na kre pan. Mi Pɔɔl, lewo na nyjuro ma u ni yeeri, ndee mu ni tun na ni paan pe bituŋu, la, ni yeeree kre yiri Yesu Kristo na o Lɛ Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra u nyi mu yili kuulo nu kre pan.

2Mi na o wolo mblɛ pee wa mna kre kro, o yire Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ mblɛ ee wa Galatia na wa kre kro shaari.

3O Lɛ Nyiɛkpɔɔ na o Tafun Yesu Kristo pe e dumi mbe e ŋga wejinyiŋge.

4Imi kie pe mbe Kristo o shɔ mbe yili waŋgra sisam nu kre ndra na, wra li o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre nyu kee na, mna yila o sisam na mna pan mu ku mu o ŋga.

5Nyiɛkpɔɔ wo yi yɛnyiŋge nyjila kre nu. Amin.

6Ki ni pe kawako na ki n mu kruaa, a e na feni na laari ŋmba u yire Yesu Kristo dumiɛ na mu e yeeri wre kro, mu sɛ na taari ketaan fɔŋgɔ kro.

7E ti ni yo mbe e loo, ketaan ka n wa haka na, la, leele plɛ pe e jawala klai, na chaa mbe Kristo ketaan kre kna.

8La, na mi na ni wolo pre, ndee nyjeeri bituŋu wa waa pan mu ketaan ka kpali e pan, a ki yili kiyɛ na ŋga o na klu mu kpali e pan kre ni kre, kena u fun atɛ.

9O klu mu kre kee ŋga yo e pan, a fuŋgaami ni ndru na ki yuu na. Na ndro waa pan mu ketaan ka kpali e pan, a ki yili ki yɛ na ŋga e na klu mu loo kre ni kre, kena u fun atɛ.

10Kena kee nyjɛ ni yuu ŋga nyina na ni chaa mbe leele yiɛshɔ ni na ree? Pan ma ki nyi. Chaa ni chaa mbe Nyiɛkpɔɔ yiɛshɔ ni na. Na chaa ni chaa mbe leele yiɛshɔ ni na kre, kena Kristo sumifun ma mi.

11Ni wolo, e ti ni yo e pan mbe loo, ketaan ŋga ni kpali kre, lewo pan ma ki yiri.

12Ni nsra ki loo mu yiri lewo pan, a lewo ma wra ni nyina ki yi. La, Yesu Kristo wre titi wra ki wɔ mu ni nyina.

13Yire titi e ni tnimu ŋga nu ndaa nyi fa kre loo, imi ndaa Judae sumiɛ kolo kre yii kɛshiin, mna Kristo sumifɛɛnlɛ pre fiŋge imi na kra fna, mna gbeŋmba na mbe pe kla.

14Ŋga ndaa Judae sumiɛ kolo kre yii kɛshiin kre na, ndaa yiɛ klu ni ndra nyini Judae pre pan, mna li o tolɛɛlɛ paala yire na imi na ki fna.

15La, nyjila ŋga pe nsra ta mu ni se tun kre, na Nyiɛkpɔɔ klu mu yire u dumiɛ na mu ni wɔ na ni paan u sumi. A ŋga Nyiɛkpɔɔ na

16u pɔ wre wɔ mu ni nyina, mbe ni yire u na mbe u ketaan kre kpali mbe mblɛ pe n pe Judae pre nyina kre, ni nsra sɛ ndro wie kee ka,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17a ni nsra sɛ Jerusalɛm na mna sɛ bitumblɔ mblɛ pe yiɛ klu kre wie yaka. Ndaa yire wa to, mna sɛ Arebia na, mna ndru mu pan Damasko na.

18Ni yɛlɛ taarɛ a ndaa chin mu sɛ Jerusalɛm na, mna sɛ Pita nya a mi na wre na paara, a ndaa tni u jaara kranu shiin.

19Ni nsra bitumblɔ pre wa nya na, fɔna Jemisi, o Tafun chunu wre bɔkɔ.

20Kee nyjɛ ni e nyunɔi ŋga pe kpra, Nyiɛkpɔɔ chin na kafinɛ ma.

21Kre kɔkro ni ndaa sɛ Siria, na Kilikia lawee yɛ nu.

22Kre nyjila kre na Kristo sumifɛɛnlɛ mblɛ praa wa Judea na kre n ni chin.

23Ni kee nyjɛ plɛ na yo pe pan yire chiin pra chin, mbo, "Blɔ ŋmba wraa o fiŋge fa kre, fuŋga u kee ŋga shɔnlie na wraa leele yiri na pe klai kre kpali."

24Ki tia ŋga ndaa pini kre ndra na, praa Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ.

Galatie Hlɛ 2

1Kie pe yɛlɛ kɛmbɔjijirɛ kɔkro kre, mi na Banabas na ndru mu sɛ Jerusalɛm na, ŋga o naa shie kre, o na sɛ na Tito ni.

2Nyiɛkpɔɔ wra ki wɔ mu ni nyina na ki fna ni kre kolo kre sɛ. Ɔga o na sɛ le kre, wre na sumifɛɛnlɛ pre loplombo pre chiin na fni, a ndaa pe nyina ketaan ŋga kee ni kpali leele mblɛ pe n pe Judae pre pan kre. Ni nsra chaa mbe ni tnumu ŋga ni tun, na ŋga ndaa paan mbe tun kre pe waara.

3Ni ŋmbrɔ Tito wre, nde na Griikie wo wi, a nde ni nsra tia wra u fɛŋgɛ kun.

4Nde leele plɛ naa wa mu chaa o nu, mna peyɛ pe na o plɛ lɛ, pre naa chaa mbe Tito u fɛŋgɛ kun. Pre leele mblɛ na ju mu pan mu chaa o nu, na o le, ŋga wre na Yesu Kristo pe nunu, a o oyɛ ta kre na. Praa chaa mbe o li pre Judae mbra yire na, mbe pe na tinlɛ lɛ.

5Imi kie pe mbe ketaan ŋga kii wa ketaan kre nu kre wa jaa chinɛ e pan kre ndra na, o nsra pe ŋga kolo fiɛn kuraa.

6La, mblɛ pra pe na pre lɛ sumifɛɛnlɛ pre loplombo pre nsra kee ka ta mu yo ni pan. Ɔga ki tia ndaa yuu ma rɛ, mɛɛ ŋga ni pre loplombo pre na nyi kpan, mi kee ka na ma kre ni, Nyiɛkpɔɔ na lewo yiɛ le mbe chiin u kpra kun.

7La, pre titi na chin na Nyiɛkpɔɔ na ni ŋga tnumu na ni ketaan kre kpali mblɛ pe n pe Judae pre pan, imi na wra Pita ŋga ketaan kre mbe u ki kpali Judae nu kre chɔɔ.

8Nyiɛkpɔɔ jaŋga saara na, wra ni pe bituŋu leele mblɛ pe n pe Judae pre nu, imi na wra Pita pe bituŋu Judae nu kre chɔɔ.

9Jemisi, na Pita, na Jɔn, pre pra pe na pre lɛ sumifɛɛnlɛ pre loplombo, pra nya na Nyiɛkpɔɔ wra ni ŋga kre tnumu ŋga, ki tia pra kɛ shɔ mi na Banabas pan. Ɔga kra pan

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

na o kro pe tnumu nunu tunfɛɛnlɛ kre, o na paara mu fni, a wre na yo na oo na tnumu tuni leele mblɛ pe n pe Judae pre nu, mbe pre na tnumu tuni Judae nu.

10Kee ŋga pra ta mu yo o pan yi na, o na shiafɛɛnlɛ mblɛ pee wa sumifɛɛnlɛ pre nu kre sɔɔnri, a na kre kee ŋga na ni yiɛ nyina kpɔɔ.

11Ɔga Pita na pan Antokia na kre, ndaa u yiɛ kee yo u pan leele yiɛ na, ŋgi na, na u punu.

12Jemisi na leele plɛ tun Antokia na wa, nyjila ŋga ni pre leele mblɛ nsra ta mu pan wa kre, na Pita na shɔnlifɛɛnlɛ mblɛ pe n pe Judae pre chaa na lii. La, ŋga leele pre na le mu kɔ kre, a wra uyɛ kun pe na, wre na pre nsraa chaa na lii na, ŋgi na, wraa fiɛ mblɛ praa chaa mbe mblɛ pe n pe Judae pre fɛnyi knumu pre na.

13Ɔga kra pan ma kre, Judae mblɛ praa wa wa kre naa pini imi Pita na pe kre, hali Banabas na pe pe ma na.

14Ɔga ndaa nya na kolo chiriri na ma pe tro, a kee ŋga praa pini kre nsra kpra kolo ŋga kii wa ketaan kre nu kre wru kre, ndaa paara Pita pan pe kro yiɛ na, "Ɔu Pita, Judae wo wi ŋu. Ɔu na leele mblɛ pe n pe Judae pre chaa, a ki sɛ pe na Judae wo ma ŋu. Kena yira ŋgi ki tia mna chaa, leele mblɛ pe n pe Judae kre, mbe pe kaari Judae jaŋga na hin?”

15"Kpra na, Judae pe o se, leele mblɛ pe n pe Judae, mu pe sisam pefɛɛnlɛ pre plɛ ma wre.

16Nde o chin na Yesu Kristo shɔnlie ki tii mbe lewo fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ, ki n pe ŋga lewo we li nyjɛ Mbose mbra yire yo na yi. Wre chɔɔ, o Yesu Kristo shɔ mu li, a ki yire o shɔnlie ŋga o ta u nu kre ndra na, mbe o fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ. Ki n pe ŋga oo li nyjɛ Mbose mbra yire yo na yi. Ɔgi na, ndro n wa mbe jaa li nyjɛ mbra yire yo na, mbe fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

17Kena ŋga wre na Kristo pe nunu, mbe ki ti mbe o fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ ŋga, ki nyina na, o pe sisam pefɛɛnlɛ na leele mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin lɛ ree? Kena ki nyina na Kristo u o gbeŋmba a o na sisam pini ree? Pan ma ki nyi.

18Kena yira ŋga ni yo ki n nyu mu ki kla kre, na ndaa ndru na ki gbeele, kena ki nyina na ni mbra taan.

19Mi Pɔɔl, pan ki nyi na Mbose mbra yire yi ni gbo, a ni ku mu yili mbra yire kɛɛ, mbe ki ti mbe ni tni mbe pe Nyiɛkpɔɔ wo. Mi na Yesu ku u kanyana kumu kaan kre na.

20Kena ki tia mi titi ma nii wa kre tnimu ŋga nu na, la, Kristo uu wa mu tni ni nu. Kre ŋmaa ŋga nu ni nyi fuŋgaami ŋga, Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre shɔnlie ni ni tni ki nu. Wre u ni kori, mu yila ni na mu u ŋmaa wa mu fun.

21Nyiɛkpɔɔ dumiɛ ŋga u ni ŋga kre, ni n ki je. Kena na kie jaa yire Mbose mbra na, mbe lewo jaa fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ na kre, kena Yesu kumu kre pe waara."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Galatie Hlɛ 3

1Yire Galatie jijiele, ndro ŋmbi u e wa mu fun ma hin? E yiɛ na mna ni e nyina kumu ŋga Yesu na ku kanyana kumu kaan na kre kee kro.

2E ni kee nunu ŋga nyu wɔ. Kee nyjɛ Mbose mbra yire yo yire na e na li mna Nyiɛkpɔɔ ŋumu wre ta ree? Ndee ketaan ŋga e loo mu shɔ mu li kre na yi hin?

3Kena yira ŋgi ki tia a e daŋga ma hin? Nyiɛkpɔɔ ŋumu ni e nɔɔ hle, na chaa mbe sɛ e ŋmaa kre nyu le na yire titi jaŋga ni.

4Kena kaalɛɛ nyjɛ e nya yire kro sɛ pe finfin ree? Ni n shɔ mu li na yie pe finfin ma.

5Kena ŋga e na li Mbose mbra yire na kre, kre na Nyiɛkpɔɔ na yila mna e ŋga u ŋumu wre, mna kawako kee pe e nu ree? ndee ŋga e na ketaan kre loo mu shɔ mu li kre na yi hin?

6Pan pe Abraham kee nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ, mbo, "Abraham na Nyiɛkpɔɔ shɔ mu li, a u shɔnlie na Nyiɛkpɔɔ na u shɔ na u fraka."

7Kena ki fna mbe e chin na mblɛ pe Nyiɛkpɔɔ shɔ mu li kre, pre lɛ Abraham nanae.

8Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre, kra klu mu ki nyina na Nyiɛkpɔɔ we yire shɔnlie na, mbe leele mblɛ pe n pe Judae pre fraka. Ki tia Nyiɛkpɔɔ kee kre na klu mu u ketaan kre yo Abraham pan. Mbo, "kie yire mu na, mbe Nyiɛkpɔɔ waŋgra ŋga leele kro dwan."

9Abraham na shɔ mu li, a Nyiɛkpɔɔ na u dwan, kena ki tia mblɛ pe shɔ mu li kro, pie dwamu ta na wre wi.

10Mblɛ pe peyɛ wru mu taa Mbose mbra yire na, na lii yi kee na, mbe Nyiɛkpɔɔ pe shɔ kre, pe atɛ. Ɔgi na? Pe ki nyunɔ mu tɛɛ Nyiɛkpɔɔ kee kre nu mbo, "Ɔmba u n li kee nyjɛ pe nyunɔ Mbose mbra yire kro na nyjila kro nu kre, pe u sun."

11Kena fuŋga o kro ki chin chasi na ndro wa jaa yire Mbose mbra yire na mbe fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ, ŋgi na? Pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "Ɔmba we yire shɔnlie na mbe fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ kre we ŋmaa."

12La, na lewo li Mbose mbra yire na, ki koloo ki kiyɛ na Nyiɛkpɔɔ shɔnlie ni. A imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ, mbo, "Lewo ŋmba we li nyjɛ Mbose mbra yire yo na kro kre, we yire yi na mbe ŋmaa ta."

13La, pe Kristo sun mu o ŋga, a ki tia u o shɔ mu yili suŋgɔ kɛɛ, ŋga o Mbose mbra yire taanla kre na. Ɔgi na, pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ mbo, "Lewo ŋmba pie kan kaan na kpan, Nyiɛkpɔɔ u sun."

14Pra Kristo pe ma, mbe ki ti mbe Nyiɛkpɔɔ dwamu ŋga wra yo we Abraham ŋga kre, mbe leele mblɛ pe n pe Judae pre yire Yesu Kristo na mbe ka ta, mbe o shɔnlie na mbe Kpra Ɔumu ŋmba kee Nyiɛkpɔɔ na yo wre ta.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ni wolo, ni chaa mbe kee ŋga leele pini tɛɛ mbe kee ŋga nyina. Na leele fni, mu nyu nunu pe kee ka na kre, ndro wa jaa pan mbe kre nyu nunu kre kla, ndee mbe ka ya kre nyu nunu kre na.

16Nyiɛkpɔɔ na nyu yo Abraham na u nana pan gbee tataara. Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre, ki n na nyina na Abraham na u nanae pan u ki yo. Kra nyina na, Abraham na u nana pan Nyiɛkpɔɔ na u nyu yo, a wre wi Kristo wre.

17Kee ŋga ni yuu yi na, Nyiɛkpɔɔ na nyu nunu pe na Abraham ni, mna u nyu yo na we li ki na. Kena Mbose mbra nyjɛ yira kɔ mu pan yɛlɛ lafɛɛ jijirɛ na fulo na kɛ kɔkro kre, yia jaa Nyiɛkpɔɔ nyu nunu kre wra pe kre kla, mbe u nyu ŋga wra yo kre kun.

18Kena yirɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kaan yire, na Mbose mbra na yi yire na paan waa, kena nyu ŋga u yo kre na ma hin? La, nyu ŋga Nyiɛkpɔɔ na yo Abraham pan kre na wra le mna u ŋga yira ŋga wra yo we u ŋga kre.

19Kena Mbose mbra yire tnumu na yi ŋgi hin? Nyiɛkpɔɔ na yire ŋga mu ya, mbe yi lewo nyina u sisam ŋga u pini. Mbra yire na pan mbe lewo nyina u sisam, mbe hɛ su na Abraham nana ŋmba pan Nyiɛkpɔɔ na nyu yo wre we pan. Nyjeeri bitumblɔ na Nyiɛkpɔɔ na yire mna Mbose mbra yire ŋga, a Mbose na leele pre ŋga mbra yire.

20La, ŋga Nyiɛkpɔɔ na u nyu yo Abraham pan kre, wre nunu chom wra ki pe, u nsra yire nyjeeri bituŋu na, ndee mna yire ndro wa na.

21Kena ki nyina na Mbose mbra yire pan mu Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga u yo kre taan ree? Pan ma ki nyi. Na mbra ka naa wa mbra jaa lewo ŋga ŋmaa kre, lewo wra yire mbra na mbra fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

22La, Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre nyina na, waŋgra leele kro sisaa pe, ki tia Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga u yo kre, u yire Yesu Kristo shɔnlie na mu ki ŋga.

23Nyjila ŋga ni Yesu Kristo nsra ta mu pan kre, na Mbose mbra yire o pe na nyuŋgo yi o yii mu le, mbe hɛ su na Nyiɛkpɔɔ we Yesu Kristo shɔnlie kre wɔ mbe o nyina.

24Ki tia Mbose mbra yire na pe na lewo wi na o le, a Kristo na chin mu pan, mbe ki ti o yire Kristo shɔnlie na mbe fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

25La, ŋga Yesu Kristo shɔnlie nyjila kre pan ŋga, Mbose mbra yire jaŋga n wa o na na.

26Yesu Kristo shɔnlie ki tia e kro pan mu pe Nyiɛkpɔɔ biile, a yire na wre Kristo wre pe nunu.

27Pra e ndrɛ je mbe yire na Kristo wre pe nunu, ki tia e Kristo kepele kro wru.

28Ki tia Judae, na leele mblɛ pe n pe Judae kre pe nunu, a tinlɛ na mblɛ pe n pe tinlɛ kro pe nunu, a bilɛ na chiɛlɛ kro pe nunu, a e kro na Yesu Kristo kro pan mu pe nunu.

29Ŋga yire na Kristo pe nunu ŋga, Abraham nanae lɛ yire, a ee yira ŋga nyu Nyiɛkpɔɔ na yo Abraham pan kre ta.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Galatie Hlɛ 4

1Kee ŋga ni yuu yi na, pɔ ŋmba we u lɛ krɔ li kre, na uu fiɛɛn kre, we pe na tnu wi katoo, nde wre wi krɔlifun chɔ.

2Nyjila ŋga ni uu fiɛɛn kre, leele pie na u le mbra krɔ nyjɛ we kɔɔ ta yire le mbe sɛ su nyjila ŋga u lɛ wre we tɛɛ nu.

3Pan ki nyi chɔ, wre chɔɔ, waŋgra ŋga, na yirɛ nyjɛ yii wa ki nu tinlɛ na lɛ wre, a o chin mu lɛ, mu kpra kre chin.

4La, ŋga nyjila ŋga ki fna na da kre, Nyiɛkpɔɔ na wre titi Pɔ tun. Wra pan a lewo chlɔ na u se, a u li Mbose mbra yire na,

5imi kie pe mbe u jaa mblɛ pee wa Mbose mbra yire jaara pre shɔ, mbe o jaa pe Nyiɛkpɔɔ wre biile.

6Ɔga o pe Nyiɛkpɔɔ biile kre ndra na, u u Pɔ wre Ɔumu wre tun, a u pan mu tni o lolonyi nu, wre Ɔumu wre u Nyiɛkpɔɔ yeeri "Ndoo" o nu.

7Kena fuŋgaami ŋga, tinlɛ ma yire na, la, Nyiɛkpɔɔ biile lɛ yire, a ŋga e ta mu pe Nyiɛkpɔɔ wre biile ŋga, we e ŋga yirɛ nyjɛ u tɛɛ u biile pan yire yɛ.

8Jle kre na e n Nyiɛkpɔɔ chin, ki tia ŋumu nyjɛ yi nsra pe ŋumu chiriri pre tinlɛ na lɛ yire.

9La, fuŋga e Nyiɛkpɔɔ chin, a Nyiɛkpɔɔ wre e chin. Mni a e na chaa mbe ndruu sɛ waŋgra ŋumufuɛn nyjɛ nu tnu ka n wa yire sumi hin? Mni a e na chaa mbe yi e pe tinlɛ na hin?

10E ble yɛ, na nyiɛpɔ yɛ, na nyjila yɛ, na yɛlɛ yɛ le, na yire wɛ yɛ na.

11E kee ni pe fooro ni, ni fiɛ na ni tnumu ŋga ni pan mu tun e nu kre pe waara.

12Ni wolo, ni e tali, e pe na mi wi, ŋgi na, pan ni nyi na yire lɛ. E n ni pe sisaa ka.

13Yire titi e chin yira ŋga na kra yire, a ndaa ketaan kre kpali e pan jle, e chin na ni wejiyira na kra yire.

14La, e nsra ni le fiɛɛn, a e nsra ni je, nde ni wejiyira kre na tia a e na fna kolo kro na, nde e na je mna ni yii imi na ee Nyiɛkpɔɔ nyjeeri bituŋu yii. Imi ee na Yesu Kristo yii to, pan e na ni yii kre.

15A e yɛshɔɔrɔ ŋga e na ta kre, sena ki nyi hin? Mi titi we jaa e yɛshɔɔrɔ kre dansiɛrɛ li. Kre nyjila kre na ee na ja kre, ee na e nyiɛlɛ wɔ mbra ni ŋga.

16Kena ŋga ni kpra yo e pan kre ki tia ni kaari e loŋgo ree?

17Pre leele mblɛ pe kpra kre knai kre, pe gbeŋmba e na, la, kolo ŋga na pe tro na e ni kre, ki n pe kolo chichie. Ɔga pe chaa mbe pe kro yi na pie e laa ni na. Mbe ki ti e ndie tɛɛ pe pan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ki nyu na mu lewo ta mbe u nyu mu na nyjila kro nu na jawala chichie ni, la, ki n pe nyjila ŋga nu nii wa e jaara chiin nu, la nyjila kro nu.

19Ni biile mblɛ ni kori, imi chlɔ siin mbe kra u yaa kre, pan e kee ni yaa mbe hɛ su na mbe e nya na e kepele pe na Kristo wi.

20Ni chaa mbe kra pe imi na nii wa e jaara, mbe naa paara mbe e na chin imi ni e jawa mu da. Ni kawa na e kee ni kpa.

21Yire mblɛ e chaa mbra lii Mbose mbra yire na kre, e ti ni e wie kee ŋga. E n loo kee ŋga Mbose mbra yire yo ree?

22Yi nyina na Abraham biile naa shiin, tnu pɔ na wi nunu, shiin wo wre lo n sra pe tnu.

23Tnichlɔ wre pɔ wre, imi na chlɔ siire taa, mbe se ŋga pan pra wre se, la, chlɔ ŋmba u pe tnu wre pɔ wre rɛ, Nyiɛkpɔɔ na u kee yo Abraham pan na we wre pɔ wre se, a pra chin mu u se.

24Pre chiɛlɛ shiin mblɛ kee ni yo ŋga, yire mu kpra kaalɛɛ shiin ŋga. Chiɛlɛ shiin pre yire mu nyu nunu pee nyini shiin ŋga. Nunu yire mu Nyua Sinai kre nyu nunu pee ŋga, wre wi Hega, tinlɛ lɛ u biile.

25Hega yire mu Sinai Nyua ŋga kii wa Arebia na kre ŋga. A u yire mu aŋga Jerusalɛm chia kre ŋga, Jerusalɛm na ki leele kro pe tinlɛ.

26La nyjeeri Jerusalɛm kre n pe tnu, kre Jerusalɛm ŋga sɛ pe na lewo chlɔ wi, a wre wi o lo.

27Imi na Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo kre mbo, "Ɔu chlɔ gbende, ti mbe mu yiɛshɔ, gblee le kpɔɔ na yɛshɔɔrɔ ni, siire n da mu mu yaa tun. Ɔu chlɔ ŋmba plɔ u mu ti kre, mu se tataara, mbe wɛ chlɔ ŋmba plɔ uu wa u jaara kre na."

28Ni biile, fuŋgaami Nyiɛkpɔɔ biile lɛ yire, mu yire u nyu ŋga wra yo kre na. Imi na Isaki na nyi kre, pan e nyi.

29Imi na pɔ ŋmba kee Nyiɛkpɔɔ nsra yo, a pra chin mu u se wre, na ŋmba pra yire Kpra Ɔumu wre jaŋga na mu se wre pra kre, pan ki nyi aŋga nyjila ŋga nu.

30La mni Nyiɛkpɔɔ kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ kre nyina hin? Mbo, "Ti mbe tnichlɔ wre na u pɔ wre sɛ, ŋgi na, tnichlɔ wre pɔ wre, na chlɔ ŋmba u n pe tnu wre pɔ wa pe lɛ krɔ yirɛ yɔ."

31Kena ni wolo, o n pe tnichlɔ biile, la, chlɔ ŋmba u n pe tnu wre biile lɛ wre.

Galatie Hlɛ 5

1O oyɛ ta, a Kristo u tia o oyɛ ta. Kena e yire gbiŋmbi, e ti mbe ndro kro chin na e eyɛ ta, a yaa shia eyɛ pe tinlɛ na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2E loo, mi Pɔɔl ni paara e pan kre. Na e waa tia pra e fɛnyi knumu mbe e yire ki na mbe ŋmaashɔmu ta kre, kena ki nyina na Kristo kee ka n tnu ni e pan.

3Ni e jaari shiin wo na, ndro ŋmba we ti mbe pe u fɛŋgɛ kun kpan, kena ki fna u li Mbose mbra yire kro na.

4Yire mblɛ e chaa mbe li Mbose mbra yire na, mbe yire yi na mbe fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ kre, e eyɛ kun Kristo wre na, mu fɛ mu yili Nyiɛkpɔɔ wre jaara.

5Wre rɛ, o dankna na Nyiɛkpɔɔ we o fraka u yiɛ, ŋgi na, Kpra Ɔumu wa o nu a o shɔnli.

6Na wre na Kristo ta mu pe nunu mu kɔ, na o fɛnyi knumu o, na o n fɛnyi knumu o, ka n pe ke shian yira. Ɔga ki shian yi na, oo Kristo shɔ mbe li, mbe leele kori.

7E naa gbeŋmba, kena ŋmbi wra tia e na laa kpra kre kro hin? A kolo ŋgi na wra tro mu e laa hin?

8Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra e yeeri kre, wre ma wra ki pe.

9Pe yuu na, "Yiisi fiɛn ja mbe mimi bɔtɔ poŋgo tin."

10La, nii wa na kaan e na, ŋga wre na O Tafun wre pe nunu ŋga, ni dankna na yaa kee fɔŋgɔ ka yii. A ŋmba u e jawala klai kre ndro ŋmba nyini wi kpan, Nyiɛkpɔɔ we u ndie tini.

11Ni wolo, kena na nii wa na kpali na fɛkɔɔnrɔ nyu, kena kaa yira ŋgi ki tia a pe ni pra ŋga hin? Na kra pe yɛŋgɛ na pan ni yuu kre, kaa Kristo kanyana kumu kaan kre kee ni kpali kre, kia na pe kee ka Judae pan.

12Na ki kro mi na, e ti mbe mbe mblɛ pe e jawala klai kre na peyɛ sani.

13Ni wolo, yire rɛ, Nyiɛkpɔɔ e yeeri mu tia a e eyɛ ta, la, yaa eyɛ taara kre wru, mbe taa wejiniŋge yirɛ kro. La, e ti mbe e koroo ti mbe e na yaa e yɛ na.

14Ɔgi na, Mbose mbra yire kro, yii wa mbra nunu nu mbo, "Mu Ɔmbrɔ kori na mu wejikaara yi."

15La, na e pini na yurɛ mblɛ pe nyaai lɛ yire, na eyɛ niɔ na knumu kre, e dɔɔta na kre ma, ee eyɛ kla peii.

16Kee ŋga ni yuu yi na, e ti mbe Kpra Ɔumu wre yiɛ klu e pan. Mbe yaa taa lewo niŋge yirɛ na.

17Ɔgi na? Yira ŋga niŋge kii wa lewo na kre, Nyiɛkpɔɔ Ɔumu n na ki chaa, a yira ŋga Nyiɛkpɔɔ Ɔumu chaa kre niŋge ma kii wa lewo na. Yi kro shiin yire na fni, ki tia chichie ŋga mu na chaa mbe pe kre, ma jaa ki pe.

18Na Kpra Ɔumu wre yiɛ klu mu pan kre, kena mu n wa Mbose mbra jaara.

19Kee nyjɛ lewo niŋge pini yire pe kee nyjɛ yi nyaa chasi. Yire yi, tiɛrɛɛ, na nɛɛrɛ kee, na kepele fɔɔn,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20na sɛɛn sumiiɛ, na tuwe waa, na prara, na loŋgooro, na kɛyira, na krɔ sisaa, na yirɛ chaara, na yɔɔlɛɛ.

21Yɛnyiɛ sisaa, simi gbɔntoo, na pnaa fuɛn, na nyjɛ yi ya na kre. Ki tia ni e jaari na jle kre yi, mblɛ pe nyjɛ pini kre wa Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre ta mbe li.

22La, Kpra Ɔumu wre yirɛ nyjɛ wre kaan yi, koroo, yɛshɔɔrɔ, wejinyiŋge, frɔ, latam pee, chichie pee, shɔnlie,

23nyjiimu, yɛyie. Mbra ka n wa, mbe jaa yire kee nyjɛ tɔ kolo.

24Leele mblɛ pe pe Yesu Kristo wolo kre, pe wejiniŋge yirɛ na yi kepele kro gbo.

25Kpra Ɔumu wre o ŋga ŋmaa, kena Kpra Ɔumu wre ki fna u yiɛ klu o pan.

26O n fna mbe oyɛ kpɔɔ, ndee mbra oyɛ pini krɔ kee, ndee mbe oyɛ pra.

Galatie Hlɛ 6

1Ni wolo, na e e wa nya a wra sisam ka pini kre, yire mblɛ nu Kpra Ɔumu wre nyi kre fna mbe ufun wre fraka, la. ki fna mbe e ki pe na koroo ni. Mbe yire titi na eyɛ dɔɔtaa, mbe wa waa shia sɛ kre penlee kre nu.

2Kena na kala ka waa e wa da kre, e ya eyɛ na, na e pe ma kre, kena e li Kristo mbra na.

3Na wa uyɛ le, maa uyɛ jawa ndro wa nyini, a u nda ndro wa kre, mu chin na uyɛ u fana.

4Ndro kro u le imi na u kepele nyi, u uyɛ kpra kun. Na ŋufun kepele nyu kre, kre mu jaa kee chiriri ŋga mu pe tɛɛ mbe muyɛ kpɔɔ, mbe ma kee ŋga wa pini le mbe mu wo pe.

5Ɔgi na, ndro kro we u sisam ŋga u pe tio.

6Lewo ŋmba pe nyina Kristo ketaan kre, u ti mbe u nyinafun chin yira ŋga u ta.

7Yaa eyɛ fana, ndro n wa mbe jaa Nyiɛkpɔɔ pe fana yira ŋga lewo we luu, kre we kun.

8Pan ki nyi na falifun yirɛ ndru, na lewo waa tia u wejiniŋge yirɛ yiɛklu u pan kre, kena pan ki nyi na yirɛ u luu, na yi kun nyjila waa da, kumu we kun. Pan ki nyi chɔɔ, na lewo wa tia Kpra Ɔumu wre yiɛklu u pan u kepele nu kre, pan ki nyi na yirɛ mu luu, na waa yo we yi kun kre, blenyini ŋmaa we kun.

9Kena yaa ti mbe chichie pee pe o pan fnaa ni. Ɔgi na, na o n pra chichie pee na wala. Nyjila ka we da mbe o ki tnu ta.

10Kena nyjila ŋga oo ta kpan, ki fna o chichie pe o ŋmbilɛ na, mblɛ na ki fna o chichie pe kpɔɔ lɛ o ŋmbilɛ Kristo shɔnlifɛɛnlɛ.

11E le, mi titi kɛ nyunɔmu yi nyjɛ, e n nya imi na yi kpɔɔ kpɔɔɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Leele mblɛ pe chaa mbe peyɛ kpɔɔ na lewo wejiniŋge yirɛ ni kre, pre pe chaa mbe e e fɛnyi knumu jaŋga na. Pe yire kee nyjɛ pini, ŋgi na, pe n na chaa mbe leele yire Kristo kumu kre kee na mbe pe pra.

13Pre mblɛ pe tia pe pe fɛnyi knumu kre kuraa pe n na lii Mbose mbra yire na. Chaa pe chaa mbe e fɛnyi knumu, mbe e ta mbra peyɛ kpɔɔri, na pe e ta mu e fɛnyi knumu.

14La, mi rɛ, mba yaka tɛɛ mbe niyɛ kpɔɔ fio, fɔna o Tafun Yesu Kristo kanyana kumu kaan kre ni bɔkɔ. Ɔga Kristo na ku kanyana kumu kaan na kre ndra na, na ni yiɛ wa mu waŋgra ŋga le kre, ki pe na waŋgra pe kan kanyana kumu kaan na, a ki pe na pe mi titi kan kanyana kumu kaan na na.

15Na pe mu fɛŋgɛ kun o, na pe n ki kun o, ki n shian. Ɔga ki shian yi na, Nyiɛkpɔɔ we mu chinɛ, mbe mu pe lewo fɔŋgɔ.

16Leele mblɛ pie taa kre kolo ŋga ni nyina ŋga na kre, Nyiɛkpɔɔ we pre na u leele kro ŋga wejinyiŋge, mbe pe fooro chin.

17Ni kee haŋa yi kre, wa waa shia ni le kanyana kee ka nu na, ŋgi na, klɛ tloe nyjɛ yii wa ni na kre nyina na Kristo tnu wi mi.

18Ni wolo, yire na o Tafun Yesu Kristo wre dumiɛ e tni. Amin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Efisoe Hlɛ

Efisoe Hlɛ 1

[1]Mi Pɔɔl ŋmba Nyiɛkpɔɔ na yire wre titi chaara na mna yeeri, na ni paan pe Yesu Kristo bituŋu kre, mi pan hlɛ ŋga yiri na shie Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ mblɛ pe Yesu Kristo shɔ mu li Efiso na kre pan.

[2]O Lɛ Nyiɛkpɔɔ, na O Tafun Yesu Kristo wre pe e dumi, mbe e ŋga wejinyiŋge.

[3]E ti mbe O Nyiɛkpɔɔ, O Tafun Yesu Kristo Lɛ wre ŋga mboo, Ɔgi na, ŋga wre na Kristo pe nunu kre na, u o dwan na Kpra Ɔumu wre yirɛ nyjɛ yii wa nyjeeri wa yire kro ni.

[4]Nyjila ŋga ni Nyiɛkpɔɔ nsra ta mu waŋgra wa kre, na u o wɔ, mbe o yire Yesu Kristo na mbe pe u wolo, mbe ki ti mbe o pe cheche u yiɛ, mbe nɛɛrɛ ka wa pe o na.

[5]Nyiɛkpɔɔ na o kori, ki tia wra klu mu u jawala pe na we yire Yesu Kristo na mbe pan na o ni u jaara, mbe o paan pe u biile. U chaara na u chichie na yi.

[6]E ti mbe o Nyiɛkpɔɔ ŋga mɛɛ u yɛnyiŋge dumiɛ ŋga u o ŋga mu yire u koroo Pɔ wre na kre na.

[7]Ɔgi na, o yire Yesu Kristo kumu kre na mu oyɛ ta, ki nyina na o sisam tinkɛɛ ta. Nyiɛkpɔɔ dumiɛ kpɔɔ mu tro.

[8]U o dumi mu o ŋga kachindɛ, na jawala.

[9]Nyiɛkpɔɔ kee ŋga u jawa mu tɛɛ fa, mu ki ndra kre, u yire Yesu Kristo na mu ki wɔ mu o nyina.

[10]Nyiɛkpɔɔ jawala ŋga u pe yi na, nyjila ka paan, na kia da kre, yira ŋga wre Nyiɛkpɔɔ gbeele nyjeeri, na tra na kro, we yi le Kristo jaara.

[11]Nyiɛkpɔɔ u yirɛ kro gbeele imi na u chaa, mu yire u chaara kre na mu o wɔ, mbe o pe u wolo, mbe wre na Kristo pe nunu, u chaara kre na wra nyjɛ kro jawa mna chin mu yirɛ kro nɔɔhle.

[12]E ti mbe wre mblɛ o klu mu Kristo shɔ mu li kre Nyiɛkpɔɔ ŋga mɛɛ, na yɛnyiŋge.

[13]Pan yire chɔɔ na pe na, ŋga e na kpra kee kre, ndee ketaan ŋga ki e ŋga ŋmaashɔmu kre loo kre, e na Kristo wre shɔ mu li na. A Nyiɛkpɔɔ e tnɔ na Kpra Ɔumu wre ni imi na wra ki yo mu tɛɛ kre, na u wolo lɛ yire.

[14]Kpra Ɔumu wre u tia o chin na, yirɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ wɔ mu tɛɛ na we u leele ŋga kre, na oo yi ta yɛŋgɛ. Mu tia a o chin yɛŋgɛ na we ti mbe u leele peyɛ ta. Kena e ti mbe o u ŋga mɛɛ na yɛnyiŋge.

[15]Kre kee ŋga ndra na, mu yire ŋga ble ni e shɔnlie ŋga e ta O Tafun Yesu Kristo wre nu loo, mu imi na e Nyiɛkpɔɔ leele kori mu da kre kee loo na kre,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16ki tia ndaa Nyiɛkpɔɔ kaan mboo e ndra na. Na ni nyiɛtali kpan, ni e sɔɔnri ni nyiɛtalaa nu.

17Ni tali na O Tafun Yesu Kristo Nyiɛkpɔɔ wre, o lɛ yɛnyiŋgefun wre u e ŋga Kpra Ɔumu wre. Wre we ti e kala chin, mbe Nyiɛkpɔɔ wre wɔ mbe e nyina, mbe e u chin.

18Ni tali na Kpra Ɔumu wre u e jawala nyaa, mbe e u kania kre nya. Mbe ki ti e yire ŋga na u e yeeri, a e na kaan ki na kre nya, mbe nya imi na u dwamu ŋga kee u yo mu tɛɛ, na we u leele ŋga kre nya imi na ki kpɔɔ, mu pe kawako ni mu da,

19na imi na u jaŋga ŋga ni u tnumu tuni shɔnlifɛɛnlɛ nu kre kpɔɔ mu da. Kre jaŋga kre ki tnumu tuni o nu kre chɔɔ.

20Kre jaŋga kre ni Nyiɛkpɔɔ na tɛɛ mu Kristo nyi mu yili kuulo nu, a uu wa mu tni nyjeeri Nyiɛkpɔɔ kalie wa.

21Kristoo wa nyjeeri wa na ŋunumu lii ŋulo, na jaŋgafɛɛnlɛ, na faŋgafɛɛnlɛ, na tafɛɛnlɛ kro na, mɛɛ ŋga ki kpɔɔ waŋgra ŋga nu, na mbakɔ waŋgra kre nu kro, Yesu mɛɛ kre kpɔɔ mu wɛ yi na kro.

22Nyiɛkpɔɔ yirɛ kro le Kristo jeelee jaara, mu u pe sumifɛɛnlɛ pre, na yirɛ kro ndra.

23Sumifɛɛnlɛ pre, Kristo wejiŋge lɛ, wre uu wa pe nu, a pe pe wejiŋge nunu. Kolo kro na kre, Kristo u yirɛ kro pe poŋgo.

Efisoe Hlɛ 2

1Jle kre e ndikana, na e sisam ndra na, e na ku ku.

2Kre nyjila kre na waŋgra sisam kro e taa, mna ndie tɛɛ sutna ŋmba u ŋunumu lii fuflɛ na kre pan, u ŋumu ki tnumu tuni leele mblɛ pe ndikana pini Nyiɛkpɔɔ kee na kre nu.

3Pan o kro na nyi chɔ, mna taa o sisam niŋge kro. Mna taa kee nyjɛ o wejinyi, na o jawala naa chaa na. Pan Nyiɛkpɔɔ krɔ na kun na o ni na chɔɔ, ŋgi na, pan o kepele na nyi na leele hamblɛ pre lɛ.

4La, Nyiɛkpɔɔ foorochiɛn, na u koroo kpɔɔ mu tro.

5Ki tia nyjila ŋga ni o ndikana na tia a o na ku, a wra yire Kristo na mu pan na o ni ŋmaa nu. Nyiɛkpɔɔ dumiɛ na ki yire a e ŋmaa ta.

6Ɔga wre na Yesu Kristo pe nunu kre na, Nyiɛkpɔɔ wre na Kristo chaa mu nyi, mbe wre na wre sɛ ŋunumu li nyjeeri wa.

7Nyiɛkpɔɔ na kre kee ŋga pe, mbe ki tɛɛ mbe mbakɔ nyjila ŋga kie pan mbe u imi na u dumiɛ, na u koroo yire Yesu Kristo na mbe kpɔɔ kre nyina.

8Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ dumiɛ saara na, e yire shɔnlie na mu ŋmaa ta. Ki n pe kee nyjɛ e pe na yi, la, Nyiɛkpɔɔ wre u e kɛ ŋmaa kre.

9Kena kee ka n wa mbe e ta mbe eyɛ kpɔɔ, ŋgi na? Kee ŋga e pe ma ki tia.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Nyiɛkpɔɔ u o gbeele mbe wre na Kristo pe nunu, mbe kee nyjɛ yi fna pe, yire kee yire Nyiɛkpɔɔ klu mu yi pe mu tɛɛ mbe o tro yi na.

11Yire mblɛ pe nsra e se Judae kre, Judae mblɛ praa peyɛ yeeri fɛnyi knumufɛɛnlɛ kre, pre praa e pini na e n fɛnyi knumu.

12E sɔɔnri imi e na nyi fa, kre nyjila kre, na yire na Kristo haale, kre nyjila kre, na fumblɔ lɛ yire, na e n chaa Israel leele mblɛ Nyiɛkpɔɔ na wɔ pre nu. Na e kɛ n chaa Nyiɛkpɔɔ nyu nunu pee ŋga nyu wra yo u leele pan kre nu. Kre nyjila kre na ee wa waŋgra ŋga nu finfin, na kaan haa ka n wa e pan, a e nsra Nyiɛkpɔɔ chin.

13La, ŋga yire na Yesu Kristo pan mu pe nunu ŋga, yire mblɛ haa kra le kre, Kristo kumu tia a yire na Nyiɛkpɔɔ mbra aŋga.

14Kristo wre titi u o ŋga wejinyiŋge, mu tia Judae, na mblɛ pe n pe Judae kro pan mu pe leele nunu. U yire wre titi wejiŋge na, mu yira ŋga kraa pre leele mblɛ lalaa yɔɔlɛ, mu pe pe loŋgoolo kre kla.

15Wra Judae mbra yire, na yi kooloe tataara yire wɔ wa, imi kie pe mbe u ja mbe pre leele shiin mblɛ pe leele fumblɔ mbe pe pe mbe Kristo na pre pe nunu, mbe ki pan na wejinyiŋge ni.

16Kristo yire u kanyana kum kaan kre kumu na mu loŋgooro ŋga kii wa wa kre wɔ wa, mu yire u kumu kre na chɔɔ, mu pre leele shiin pre pe leele nunu. Mu ndru mu pan na pe ni Nyiɛkpɔɔ jaara.

17Kena Kristo na pan, mu ketaan ŋga ki paan na wejinyiŋge ni kre kpali ndro kro pan. Yire mblɛ e n pe Judae, a e haa na le na Nyiɛkpɔɔ ni kre, na Judae leele mblɛ pra mbra Nyiɛkpɔɔ na kro pan.

18Kristo na ki yire a Judae, na mblɛ pe n pe Judae kro, a o kro Kpra Ɔumu nunu wre ta, mu pan o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre yiɛ.

19Kena yire mblɛ e n pe Judae kre, waŋgra ka leele, ndee fumblɔ ma yire na, e pan mu pe Nyiɛkpɔɔ wre leele, na u sele leele.

20Nyuŋgo ŋga nɔɔ bitumblɔ pre, na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na le kre, kre na yire chɔɔ yire na, a Yesu wre titi wi nyuŋgo kre ndra.

21Wre u nyuŋgo kre yii mu mbra, mu tia kra lee, mbe sɛ pe suminyuŋgo cheche mbe o Tafun wre ŋga.

22Kena ŋga yire na Kristo wre pe nunu ŋga, pe yire na hamblɛ pre chaa na siin na nyuŋgo yi, mbe Nyiɛkpɔɔ yire u Kpra Ɔumu wre na mbe paan tni ki nu.

Efisoe Hlɛ 3

1Mi Pɔɔl, Yesu Kristo saara na pe ni yii mu le nyuŋgo mna, mbo ni yo na yire mblɛ e n pe Judae kre, na e pe Nyiɛkpɔɔ leele.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Ni shɔ mu li na e loo na Nyiɛkpɔɔ u yire u dumiɛ saara na, mu ni ŋga kre tnumu ŋga na ni ki tun e pan.

3Nyiɛkpɔɔ na u kee ŋga u ndra kre wɔ mu ni nyina, ni klu mu ki kee ka nyunɔ fa chiɛri.

4Kee ŋga ni nyunɔ kre, na e ki tɔɔnri, ee nɔɔloo ŋga ni ta Kristo wre kee ŋga ki ndra kre nu kre ka twan.

5Fa kre, Nyiɛkpɔɔ nsra leele nyina kre ndra ndra kee ŋga. La, fuŋga Nyiɛkpɔɔ yire u Kpra Ɔumu wre na mu kee kre wɔ mu u bitumblɔ cheche, na u kee nyanyofɛɛnlɛ pre nyina.

6Ke kpra kre yi na, ki yire ketaan kre na, a leele mblɛ pe n pe Judae pre pan mu dwamu ŋga Nyiɛkpɔɔ we Judae ŋga kre ka ta, pe pan mu pe nunu wejikaara nunu nu, mu pan mu Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga wra yo na we ti ki yire Yesu Kristo na mbe pan kre ka ta.

7Nyiɛkpɔɔ u yire u dumiɛ na mu ni pe ketaan kre sumifun, u faŋga ŋga ni u tnumu tuni kre na u yire mu ni pe ma.

8Nyiɛkpɔɔ leele pre kro nu, mi wi pe kotɔŋu, a nde mi Nyiɛkpɔɔ ŋga kre kolo ŋga na ni ketaan kre yo leele mblɛ pe n pe Judae pre pan, mbe pe nyina dwamu kpɔɔ ŋga kii wa Kristo jaara.

9Mbe leele kro nyina imi na Nyiɛkpɔɔ kee ŋga u ndra kre tnumu tuni mu da. Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra yirɛ kro gbeele kre, wra u kee kre ndra fa,

10imi kie pe mbe fuŋgaami nyjila ŋga nu o nyi ŋga, mbe ki yire sumifɛɛnlɛ pre na, mbe jaŋgafɛɛnlɛ, na faŋgafɛɛnlɛ mblɛ pee wa nyjeeri wa kro Nyiɛkpɔɔ kachindɛ nya kooloe tataara na.

11O Tafun Yesu Kristo na Nyiɛkpɔɔ yire mu kre jawala ŋga pe mu tɛɛ.

12Na Yesu na o kro pan mu pe nunu, a o u shɔ mu li kre, oo oyɛ ta, mbe gbun ta mbe sɛ Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

13Kena ni e tali, yaa ti mbe e sɔɔnrɔ ku na ni kala nyaa e ndra na, nyjɛ ni nyaa ŋga krɛrɛ, tnu ŋga ee ta ndra na yi.

14Kre kee ŋga ndra na, ndaa kosie kan tra o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre yiɛ.

15Wre Ndoo wre pan sele ŋga kii wa nyjeeri, na ŋga kii wa tra kro ki mɛɛ ta.

16Ndaa Nyiɛkpɔɔ tali mbe u yire u yɛnyiŋge dwamu kre na, mbe yire u Kpra Ɔumu wre na mbe e ŋga faŋga,

17mbe ki ti mbe Kristo wre yire e shɔnlie na mbe paan tni e nu. Ni Nyiɛkpɔɔ tali na u ti mbe e yire koroo na mbe didinyi kan.

18Mbe ki ti mbe yire, na Nyiɛkpɔɔ leele kro, mbe e jaŋga ta, mbe nɔɔloo ta, mbe chin imi na Kristo koroo kpɔɔ titi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Nyiɛkpɔɔ u ti mbe e Kristo wre koroo ŋga ki kpɔɔ mu wɛ lewo jawala na kre chin, mbe wre titi Nyiɛkpɔɔ wre paan tni o nu.

20Nyiɛkpɔɔ ŋmba u yire jaŋga ŋga ki tnumu tuni o nu kre na, na pini na weni nyjɛ o u tali, na nyjɛ o jawa na kre.

21U wo yi yɛnyiŋge sumifɛɛnlɛ pre nu, na Kristo nu nyjila kro nu. Amin.

Efisoe Hlɛ 4

1Mi Pɔɔl, O Tafun wre sumiɛ na pe yila mu ni yii mu le nyuŋgo, kena ni e tali, e ti mbe e tnimu nyu, mbe fna na yeeree ŋga pe e yeeri kre ni.

2E eyɛ nyjii e eyɛ pe fiɛn fiɛn, e na frɔ nyjila kro nu. E yire koroo na e na eyɛ yiri mbe e krɔ wa na kuun nyaanyaa.

3Kpra Ɔumu wre wejinyiŋge ŋga u e ŋga mu tia e pe nunu kre, e gbeŋmba na ee ti mbe ki kro ma.

4Wejiŋge ŋga nu o nyi kree nunu, a Kpra Ɔumu wre o ta wree nunu, a dankna ŋga o ta o yeeree kre nu kree nunu.

5O Tafun wree nunu, a o shɔnliee nunu, a ndrajee nunu o ta,

6a Nyiɛkpɔɔ wree nunu, a u pe o kro Lɛ, mu pe o kro Tafun, a uu wa o kro nu, na tnumu tuni o nu.

7La, Kristo ndro kro ŋga u Ɔumu yirɛ nyjɛ u kaan kre imi na u chaa.

8Imi na Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo kre mbo, "Ɔga Kristo na jaŋga ta u loŋgoolo na kre, wra sɛ nyjeeri wa, mna yire wa mu leele ŋga Ɔumu yirɛ nyjɛ u kaan yire,”

9Na pe yo "wra sɛ nyjeeri wa" ki nɔɔ yi ŋgi hin? Ki nyina na Kristo na yire nyjeeri wa mu tii mu pan tra mna.

10Kena wre ndro ŋmba wra yiri nyjeeri wa mu tii mu pan tra mna kre, wre ndro wre chɔɔ wra ndru mu sɛ nyjeeri wa kre, imi kie pe mbe pe u nya yira kro nu waŋgra ŋga nu.

11Wre chɔɔ u leele ŋga Ɔumu yirɛ nyjɛ u kaan yire, u plɛ wɔ a pe pe u bitumblɔ, mu plɛ wɔ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ, a plɛ pe ketaan kre kpalifɛɛnlɛ, a plɛ pe Sɔfue na nyinafɛɛnlɛ.

12Wra yire kee nyjɛ krɛrɛ pe mu tɛɛ, imi kie pe mbe u Nyiɛkpɔɔ leele pre kro gbeele mbe pe ja mbe u tnumu ŋga ki fna tun, mbe ki ti sumifɛɛnlɛ mblɛ pe pe Kristo wejiŋge kre lɛ.

13Na ki pan ma kre, o kro we yire shɔnlie, na Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre chiɛn na mbe pe nunu, mbe lɛ, mbe wre na Kristo wre paan pe nunu kolo kro na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Kena waa pe biile na, mbe kafinɛfɛɛnlɛ kee nyjɛ pe nyina yire fuflɛ na o wru mbra shie mbra paan, pre leele mblɛ, pre pe yire pre titi kooloe nyjɛ pe cha na, mu tia leele na punu.

15Na o taa kpra na koroo na kre, kolo kro na oo lɛ, mbe pe na Kristo wi. Wre wi o ndra.

16Wre na wejiŋge kokoe hɛnyi nyjɛ kro yire mu sooloe ta mu kan yi yɛ na, kena na wejiŋge kokoe yire kro tnumu tuni imi na ki fna kre, kena wejiŋge kre kro we yire koroo na, mbe kiyɛ yii mbe mbra, mbe lɛ.

17O Tafun wre mɛɛ nu ni kre kee ŋga mbe yo ŋga yuu na e jaari. Yaa ti mbe e tnimu pe na leele mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin pre lɛ na, kewɛɛ yii wa pe jawala nu,

18a pe jawala nyaa Nyiɛkpɔɔ kee kre na. Ɔmaa ŋga Nyiɛkpɔɔ kaan kre, pe haa le na ki ni, ŋgi na hin? Pe ndie kan, ki tia pe n yaka chin.

19Nyifɛɛrɛ ka n wa pe yiɛ na, ki tia chachaara kolo ŋga mu chin ŋga kro, pe tro ki na, na nɛɛrɛ kee nyjɛ mu chin ŋga kro pini.

20Yire kee nyjɛ ma e twan Kristo pan.

21U kee e na loo, mna taa u kro, a pra e nyina kpra ŋga kii wa u nu.

22Kena e laa e kelɛɛlɛ yire kro, yire kee yire yira tia e naa nyjɛ yi n fna pini, yira e kla, mna e fana, mu tia e na taa e niŋge sisaa na.

23E fna mbe e lolonyi na e jawala chinɛ, mbe yi pe fɔnyi.

24Ki fna e yili eyɛ, mbe pe na Nyiɛkpɔɔ wi, mbe fraka mbe pe cheche.

25Yaa na kala fnɛ na, ndro kro fna mbra kpra yuu u ŋmbrɔ pan, ŋgi na, o kro pe Kristo wejiŋge kre kokoe yɛ.

26Na mu krɔ kun kre, maa shia sisaa pe, a maa ti mbe krɔ mu kun mbe yila paan to ki na,

27a maa shia Sutna ŋga kolo.

28Lewo ŋmba u juu kre, u juuro ti, u tnumu chiriri tun na u kɛnyi ni, mbe ki ti u jaa ya shianfɛɛnlɛ na.

29Yaa ti mbe yolo fuɛn na yilii e nyuu. E ta kee nyjɛ yi nyu, mbe jaa lewo le gbeŋmbaa yuu, mbe e nyu kee jaa ya lewo na.

30A wa waa shia Nyiɛkpɔɔ Kpra Ɔumu wre pe mbe u yiɛ je, ŋgi na, Kpra Ɔumu wre ni Nyiɛkpɔɔ tɛɛ mu mu tnɔ, na u wo wi ŋu, a ble kaa wa na paan mbe u ti o oyɛ ta.

31Yaa ti mbe e lɛɛ sro, e eyɛ wɔ e yili gbun sisaa, na krɔ kuɔn nu. Yaa na fuuru ndee mbra leele tɛɛlɛ. A yaa ti mbe prara, ndee loŋgooro kee ka tni e nu.

32La, e na nyɔɔ e eyɛ na, e eyɛ fooro chin, e na eyɛ sisam tii e na kee, imi na Nyiɛkpɔɔ yire Kristo na mu e sisam ti mu e kɛ kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Efisoe Hlɛ 5

1Ŋga Nyiɛkpɔɔ biile mblɛ u kori lɛ yire ŋga, e gbeŋmba e na u twan.

2E ti mbe koroo tni e nu, imi na Kristo o kori, mu yila o na mu ku kre. U kumu kre pe na yira ndiom taan ŋga pe tɛɛ mu sra wɔ mu Nyiɛkpɔɔ ŋga, a u yiɛ shɔ ki na yi.

3Ŋga e ta mu pe Nyiɛkpɔɔ leele ŋga, yaa ti mbe pe tiɛrɛɛ, ndee nɛɛrɛ kee, ndee jajaara kee pini, a yaa na yi kee yuu, ŋgi na, yire kee nyjɛ n fna na Nyiɛkpɔɔ leele ni.

4A yaa ti mbe kee sisaa, ndee jijiere paaraa, ndee mbe kefuɛn na yilii e nyuu. La, e na Nyiɛkpɔɔ kaan mboo.

5Yire titi e ja mu chin na, tɛtiɛrɔɔ, ndee nɛɛrɛ kee pefun, ndee jajaarafun wa le Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre nu, ŋgi na, pan yirɛ kro jajaara pee nyi na sɛɛn sumiɛ yi.

6Yaa shia ti mbe ndro kewɛɛ yɛ tɛɛ mbe e fana. Ŋgi na, yire sisam nyjɛ ndra na Nyiɛkpɔɔ krɔ kuɔn sisaa kre paan mblɛ ndie ki kan na kre.

7Kena pre leele pre nyini, yaa da pe na kuraa.

8Yire titi chɔɔ wɔmu nu e na nyi fa, la, ŋga e pan mu pe o Tafun wre wolo ŋga, kania na e nyi. Kena ki fna mbe e pe na kania wolo lɛ yire.

9Ŋgi na, kania ŋga kii wa e nu kre saara na, kee ŋga ki nyu, mu fraka, mu pe kpra, chiin ee na pini.

10E gbeŋmba na ee nyjɛ yi o Tafun wre yiɛ nyi chin.

11E eyɛ wɔ e yili wɔmu kewɛɛ nyjɛ leele pini yire nu. La, e yi wɔ fimi na.

12Kee nyjɛ pe ndra na pini kre, yi kee yoo pe nyifɛɛrɛ ni kuraa mu tro.

13Na e kee yire kro wɔ mu pan kania kre na kre, kie yi kee kro wɔ fimi na mbe ndro kro nya.

14Yira ŋga kie yili wɔmu nu, mbe pan kania kre na kpan, kie nya chasi mbe pe kania kre wo, kre ki tia pe ki yo mu tɛɛ mbo, "Ŋu ŋmba mu sni kre nyi, nyi mu yili kuulo nu, Kristo we pe kania mbe mu ŋga."

15Kena e e tnimu dɔɔta, yaa pe na jijiele lɛ, la, e pe na kachimblɛ lɛ.

16Kolo chiɛri ŋga ee ta kpan, e kee ŋga ki fna pe, ŋgi na, ble nyjɛ nu o nyi ŋga sheli.

17Kena yaa pe na e n jawala ni, la, e gbeŋmba na ee kee ŋga o Tafun wre chaa mbe e pe chin.

18Yaa simi gbɔ mbe to, kla lawee simi shie na lewo ni, la, e ti mbe Kpra Ŋumu wre tni e nu.

19E na mɛɛ nyjɛ e koni na Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ yire kee tɛɛ e na paara eyɛ pan. E e na mɛɛ koni, e na o Tafun wre kaan mɛɛ e lolonyi nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Nyjila kro nu, e yire o Tafun Yesu Kristo wre mɛɛ na e na O lɛ Nyiɛkpɔɔ wre kaan mboo kee kro na.

21Leŋgefɛɛnlɛ, Kristo fiɛrɛ na, e eyɛ nyjii e eyɛ ŋga.

22Chiɛlɛ, e eyɛ nyjii e e pilɛ ŋga, imi na e eyɛ nyjii mu Kristo ŋga kre.

23Ɔgi na, blɔ wree wa na jaŋga ni u chɔ na, imi na Kristo wree jaŋga ni u sumifɛɛnlɛ na kre, a Kristo wre titi wi sumifɛɛnlɛ mblɛ lɛ u wejiŋge kre ŋmaashɔfun.

24Kre ndra na, ki fna mbe chiɛlɛ peyɛ nyjii poŋgo mbe pe pilɛ ŋga, imi na sumifɛɛnlɛ peyɛ nyjii mu Kristo ŋga kre.

25Bilɛ leŋgefɛɛnlɛ, e e chiɛlɛ kori imi na Kristo u sumifɛɛnlɛ pre kori, mu ku pe tlo kre.

26Mu yire u kumu kre na mu sumifɛɛnlɛ pre pe cheche, mu yire u nyu kee na mu pe ndrɛ je.

27Imi kie pe mbe sumifɛɛnlɛ pre pe u wolo, mbe pe yiɛnyiŋge ta, mbe pe cheche, mbe nɛɛrɛ kee ka wa pe wa na.

28Bilɛ leŋgefɛɛnlɛ fna mbe pe chiɛlɛ kori na pre titi wejinyi yi. Lewo blɔ ŋmba u u chɔ kori kpan, mu chin na u uyɛ kori.

29Ndro n wa mu u wejiŋge pra, ndro kro u wejiŋge le chichie, mbe ki ŋga sro, imi na Kristo u sumifɛɛnlɛ pre pini kre.

30Ɔgi na, o pe u wejiŋge kre kokoe yɛ.

31Imi na Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo kre mbo, "Kre ndra na blɔ we u lɛ, na u lo ti, mbe wre na u chɔ sɛ mbra, mbe pe kro shiin sɛ pe nunu."

32Kre kee ŋga pe kpra kee ŋga ki ndra, a Nyiɛkpɔɔ ki wɔ mu nyina, a ni shɔ mu li na Kristo na sumifɛɛnlɛ pre kee ki yuu.

33Kena ndro kro u u chɔ kori na u wejiŋge yi, mbe chlɔ kro na u plɔ nyifɛɛrɛ piin.

Efisoe Hlɛ 6

1Biile, ŋga e pe Kristofɛɛnlɛ ŋga, kee ŋga ki fna e pe yi na, ee li e sefɛɛnlɛ kee na.

2Mu lɛ, na mu lo ŋga buuro, Nyiɛkpɔɔ mbra yire nu, ŋga chiin u le, mu u nyu yo mu taa ki na.

3Mbo, "na mu pe ma mu kee kro we nyu mbe mu ŋga, a mu ŋmaa we tnu tra ŋga na."

4Sefɛɛnlɛ, yaa na e biile pini mbe pe krɔ na kuun, la, e yire o Tafun wre na e na pe poorii, e na paara e na pe nyina.

5Tinlɛ, e na lii e tafɛɛnlɛ kee na tra mna, fiɛrɛ na seeree, na loloŋgo nunu ni, e na pini to na Kristo e sumi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ki n pe nyjila ŋga ni pee wa e jaara mbra e pni chiin nu ki fna e na ŋga ki fna pini, la, na pe n wa e jaara kuraa kre, e lam nunu tɛɛ e tnumu ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa tun, na Kristo tinlɛ lɛ yire.

7E lɛɛ wɔ e sumi, yaa na jawa na lewo e sumi, la, e ti mbe e jawala pe na o Tafun e sumi.

8E jawa na O Tafun wre we ndro kro ŋga u fɔtɔɔrɔ, na tnu wi ŋu o, na tnu ma ŋu o, we mu ŋga mu tnumu chichie ŋga mu tun fɔtɔɔrɔ.

9Tafɛɛnlɛ, e na e tinlɛ pini chiriri, yaa na pe pini lamsusrom kee. E sɔɔnri na yire na e tinlɛ pre kro, ee Tafun ni nyjeeri, ŋmba wra ndro yiɛ le mbe u kpra kun.

10Ŋga ki kro tɔ yi na, ŋga yire na o Tafun wre pe nunu kre ndra na, e yire u jaŋga kpɔɔ ŋga kii wa u nu kre na a e sheli.

11E ŋunɔ wiyirɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ e ŋga yire kro le, kre ee jaa yire mbe wi na Sutna fana kee yire ni.

12Ŋgi na, wre na leele ma o ta na wii, la, wre na lamsusrom ŋumu fuɛn nyjɛ yii wa nyiɛ yiɛ na pre o ta, pre pe ŋunumu, na jaŋga, na faŋga lii wɔmu waŋgra ŋga nu o nyi ŋga nu.

13Kena e Nyiɛkpɔɔ ŋunɔ wiyirɛ le fuŋgaami, na ble sisaa kre waa to, mbe e ja mbe yire mbe wi na Sutna wre ni. Na e waa ja mu wi na u ni mu sɛ kɔ kre, mbe e jaa yire e yire haa.

14Kena e eyɛ kna, e kpra wru e greree, e grere na ki ni. E fraka, mbe e e frakaa kre pe e ŋunɔ wi dodoŋgi.

15E eyɛ kna, e sɛ ketaan ŋga ki paan na wejinyiŋge ni kre kpali, mbe ki pe na e kpawrɛ yi.

16Nyjila kro nu e e shɔnlie pe na e ŋunɔ wiyira ŋga lewo yiri mbe ki u tɔ yi. Na e kre ta, Sutna wre snimi nyjɛ yi nyini kanhun yire kro, ka wa e ta.

17Mbe e e ŋmaashɔmu pe e ŋunɔ wi juule, mbe Nyiɛkpɔɔ kee ŋga Kpra Ŋumu wre e ŋga kre pe e brɔfiɛn ŋunɔ wi wo.

18Yire kee nyjɛ krɛrɛ e na yi pini na nyiɛtalaa ni, mbe Nyiɛkpɔɔ ya e na. Kee ŋga kie pe kpan, e ki nyiɛtali imi na Kpra Ŋumu wre we e nyina. Yire kee nyjɛ ndra na, e eyɛ shie nyjila kro nu, yaa shia pra. Nyjila kro nu e ta nyiɛtali e na Nyiɛkpɔɔ kro leele kro kaan.

19E na nyiɛtali e na ni kaan, na ni yo mbe paara, mbe Nyiɛkpɔɔ ni ŋga kee ŋga mbe yo, mbe ni gbun ta mbe ketaan kre kee ŋga ki ndra kre kee yo mbe leele loo.

20Ketaan kre saara na pe tɔɔnrɔ mɛnyi le ni na. Kena e nyiɛtali, mbe ni gbun ta mbe ketaan kre kee yo imi na ki fna.

21Tichiko, o ŋmbrɔ ŋmba o kori, a u pe o Tafun wre kpra sumifun wre, we paan ni kee kro yo e pan, mbe e chin ŋga nu ni nyi mna.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Kre na ni yila mu na u tuni e pan, mbe u paan ŋga nu o nyi mna kro yo e pan, mbe ki ti e gbun nyjii e na.

23O lɛ Nyiɛkpɔɔ na O Tafun Yesu Kristo wre pe e kro ŋga wejinyiŋge, na shɔnlie, mbe e ŋga koroo nyjila kro nu.

24Mblɛ pe O Tafun Yesu Kristo wre kori na kpra ni kre, pre na Nyiɛkpɔɔ dumiɛ ki tni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Filipie Hlɛ

Filipie Hlɛ 1

1Pɔɔl na Timotio, Yesu Kristo sumifɛɛnlɛ pre, o pan hlɛ ŋga yiri na shie Nyiɛkpɔɔ leele, na pe loplombo na pe yafɛɛnlɛ pre pan. Leele mblɛ u wɔ mu le Yesu Kristo mɛɛ nu Filipi na kre.

2O Lɛ Nyiɛkpɔɔ na o Tafun Yesu Kristo wre u e ŋga dumiɛ na wejinyiŋge.

3Na nyiɛtali kpan ni ni Nyiɛkpɔɔ kaan mboo nyjila ŋga mu mbe e kee jawa kpan,

4na yɛshɔɔrɔ ni.

5Ŋgi na, mi na yire nyu nunu ta na yaa oyɛ na, mu yire nyjila ŋga ni e ketaan kre loo mu pan mu su aŋga na.

6A ni shɔnli na Nyiɛkpɔɔ ŋmba u kepele chichie kre nɔɔ hle e nu kre, we ki tun mbe sɛ su Yesu Kristo paan shiin wo kre nu.

7Ki fna na mbe kee nyjɛ krɛrɛ jawa na e ni. Ŋgi na, nyjila kro nu, e kee wa ni loloŋgo nu, a mi na yire kro wo yi Nyiɛkpɔɔ dumiɛ ŋga u o ŋga kre ŋgi na, Nyjila ŋga ni pra ni yii mna sɛ le nyuŋgo, na ŋga ndaa ni nyu woni na yuu na ketaan kre pe kpra kee kre, na mi na yire lɛ.

8Nyiɛkpɔɔ wre titi chin imi na ni e kori Yesu Kristo ndra na.

9A ŋga nyiɛ ni tali na e kaan yi na e koroo we sɛ yiɛ tataara kachindɛ na nɔɔloo nu,

10imi na kie pe mbe e ja mbe ŋga ki nyu chiriri chin mbe wɔ, mbe pe cheche mbe pia wa kee sisaa taa yo, mbe sɛ su nyjila ŋga nu Kristo pan ble kre we da,

11kena pe e nya na mu yire Yesu Kristo na kre, e fraka, mbe ki Nyiɛkpɔɔ ŋga yɛnyiŋge, mbe leele Nyiɛkpɔɔ ŋga mɛɛ e kepele ndra na.

12Ni wolo, ni chaa mbe e chin na kee nyjɛ yi ni da, na ŋga pra ni le nyuŋgo kre, ki tia Nyiɛkpɔɔ ketaan kre na kpali na shie yiɛ,

13a sojae ŋunu katoo shiefɛɛnlɛ pre, na mblɛ pe mbra wa kre kro chin na Kristo ndra na pe ni le nyuŋgo.

14A ki tia ni wolo pre tataara shɔnlie ta kpɔɔ o Tafun wre nu, mu jaŋga badaŋga ta na Nyiɛkpɔɔ kee kre yuu, a pe n na fiɛ.

15Plɛ yenyjam na kakra tɛɛ na Kristo wre kee yuu, a plɛɛ wa mu yiɛ sin na ki yuu.

16Mblɛ pe yiɛ sin kre pe koroo tɛɛ na ki yuu, mu chin na ketaan kre dansiɛrɛ lie na pe ni yii mu le nyuŋgo ŋga nu.

17A leele mblɛ pe yenyjam na kakra tɛɛ na kee kre yuu kre n na Kristo kee kre yuu kolo chichie na, la, chaa pe chaa mbe peyɛ kpɔɔ, na jawa na, na pe pe ma kre, kie ti mbe ni fooro kpɔɔ li nyuŋgo mna.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Kolo kro na kre, na kpra pe lii oo, na kpra ma pe lii oo, ni yiɛ shɔ na pe Kristo ketaan kre yuu.

19A mbe ti ni yiɛ na shio. Ŋgi na, ni chin na e nyiɛtalaa, na Yesu Kristo Ŋumu wre saara na pie ni wa.

20A ni shɔnli, mu na chaa na mba kee ka na ki nyini pe, mbe nyifɛɛrɛ ni gbo. Kena na pe ni gbo ndee na pe ni wa kre, mbe gbuntitirem ta, mbe leele yire ni na mbe Kristo wre ŋga mɛɛ.

21A mi pan kre, na ni tni waŋgra nu mna, kena Kristo ni tni mu ŋga. A na ni ku kre, kii tnu ni ni pan.

22La, na mbe tnu ta ni tnimu nu tra mna mbe Kristo ŋga kre, kena ni n chin ŋga mbe wɔ kee shiin nyjɛ nu.

23Ki tia ni nyjira yire kee shiin nyjɛ lalaa, ni jawala yi na mbe yiri tra ŋga na mbe mi na Kristo wre sɛ tni. Ŋgi na, kre kee ŋga nyu ni pan mu tro.

24La, e ndra na, kaa ki nyu na mbe tni tra mna.

25Kre jawala ŋga tia ni shɔnli na mi na yire we tni, imi kie pe mbe e shɔnlie sɛ yiɛ na yɛshɔɔrɔ ni.

26Kena, na ndaa ndru mu pan e tni haa wa kre, ee Kristo Yesu wre ŋga mɛɛ chichie mbe jɛŋgi ni ndra na.

27Ŋga ki shian titi yi na ee ti mbe e kepele kro pe na Kristo ketaan kre chinfɛɛnlɛ lɛ. Kena na ni pan mu e nya o, na ni n e nya o, mbe ndaa e kee ndru na e yire gbiŋmbi, lɛɛ nunu ni, na jawala nunu ni, na wii na yaa eyɛ na, mbe ki ti leele ketaan kre shɔɔli.

28A yaa ti mbe fiɛrɛ e yii e loŋgoolo haa. E gbun ta, kre kie nyina pe pan na Nyiɛkpɔɔ we pe kla, mbe e ŋga ŋmaa.

29Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ e ŋga kolo na e Yesu shɔ mbe li. Ki n pe shɔnlie chiin yi e tnumu, la, u ndra na ee kala nya.

30A fuŋgaami ŋga, wiire nunu kre mi na yire wii. Wiire ŋga e na nya fa na ni wii kre, kre chɔɔ e loo na ni wii tɛ kre.

Filipie Hlɛ 2

1Kena ŋga e tni Kristo mɛɛ nu ŋga ki e kaan gbeŋmbaa ŋgaa? Kena eyɛ koroo kre e gbeŋmba ŋgaa? Kena o kroo nunu Nyiɛkpɔɔ Ŋumu wre nu ŋgaa? Kena eyɛ kee eyɛ shian ŋgaa?

2Kena e tni lɛɛ nunu ni, e eyɛ kori, mbe e nyu na e jawala pe nunu mbe ki ti ni yiɛshɔ kpɔɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3A wa waa na wii wre nunu wo na, ndee mbra chaa mbe pe chin na u wɛ u ŋmbilɛ na, la, e eyɛ nyjii e na leele kro kaan yiɛ.

4Wa waa na wre chiin kala jawa, la, e na e ŋmbilɛ kee jawa na.

5E ti Yesu Kristo kepele na u jawala ŋga kraa wa u pan kre tni e nu.

6U kepele kro nu kre, pan wra nyi na Nyiɛkpɔɔ wi. U nsra uyɛ kpɔɔ na wre na Nyiɛkpɔɔ we yila.

7La, wra kre kpɔɔmu kre tɛɛ mbɛɛ na mna uyɛ pe sumifun. A pan pra u se na lewo wi,

8a wra uyɛ nyjii mna ndie tɛɛ u Lɛ wre pan, mna sɛ ku kanyana kumu kaan kre na.

9Kre kee ŋga ndra na Nyiɛkpɔɔ na u nyi mna u ŋga kpɔɔmu na mɛɛ ŋga ki wɛ mɛɛ kro na.

10Kre ndra na, mblɛ pee wa nyjeeri, na tra yiɛ na, na mblɛ pee wa tra tapan kro fna na pe Yesu mɛɛ loo kre, mbe pe kosie kan,

11mbe yo na Kristo wi o Tafun, mbe ki ti mbe u Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre mɛɛ ta.

12Kena ni wolo, imi e na ja mu kro mu ndie tɛɛ ni pan Nyiɛkpɔɔ kee kre na nyjila ŋga ni ndaa wa e jaara kre, yaa ti mbe ki pe nyjila ŋga ni nii wa e nu chiin, la, ni sɛɛ kɔkro kre, e ndie tɛɛ e fiɛrɛ na buuro wru e e ŋmaashɔmu tnumu tun e kɔ.

13Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ wa na tnumu tuni e nu imi kie pe mbe e na chaa mbe jaa ŋga wre titi chaa pe.

14Kee ŋga ee na pini kro, yaa na taanri, ndee mbra kebɛɛlɛ wie.

15Imi kie pe mbe pia e kee sisaa ka taa yo, mbe e pe cheche na Nyiɛkpɔɔ biile lɛ yire, a ee wa mu tni waŋgra leele sisampefɛɛnlɛ mblɛ pe n fraka nu. E fniŋge pe nu imi na wɔɛlɛɛ fniŋge nyjeeri kre,

16ŋga e ŋmaa kee kre yii na pe kaan kre ndra na pan ki fna e pe, kena na e pe ma kre, mbe kee ta mbe e yiɛshɔ kpɔɔ, na Yesu waa ndru mu pan shiin wo, ŋgi na, kie nyina na ni tnumu ŋga ni yɛnyiɛ tɛɛ mu tun kre n pe waara.

17Kena na pe ni gbo mu ni nyimi ya e shɔnlie na, na sra yirɛ yi kre, ki tna ni pan, na mi na yire kro we ni yɛshɔɔrɔ kre li.

18A pan chɔɔ ni chaa mbe e yiɛshɔ, mbe mi na yire e yɛshɔɔrɔ kre li.

19Ni kaan na Yesu Kristo we ti ni jaa Timotio tun e pan nyaanyaa, mbe ki ti na waa ndru mu pan mu e mandiɛ taan bɔ ni pan kre, mbe ki ni le faŋga.

20Ni n ndro wa ni mu ya ni na, a mi na wre jawalaa nunu, a e kee u shian na Timotio wi.

21Ndro kro wii pre titi keshian na, a ki n pe Yesu Kristo kee na pe wii.

22A yire titi, e Timotio chin imi na u kepele nyu mu da, na imi mi na wre nyaari, a u ya ni na, na ndro na u pɔ wi mu ketaan kre yo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Na bawa kee nyjɛ yie ni da mna nya kre, mbe u tun e pan wa nyaanyaa.

24A ni shɔnli na Yesu Kristo we ni ŋga kolo nyaanyaa mbe ni pan wa na.

25A ni ki jawa na ki pe keshian na mbe ti mbe o ŋmbrɔ Epafrodito ndru mbe pan e jaara. Yire e na tia wra pan mu ya ni na, a mi na wre na tnumu nunu tun, a wra wi mu ya ni na.

26A fuŋgaami e kro la u ta, a wra e chaa mbe ya. U jawala u hau. Ɔgi na? E na loo na u yaa.

27A wra yaa yɛŋgɛ, kra kro fiɛn mbe wra ku. La, Nyiɛkpɔɔ na nyu u na, a mi na wre kro na Nyiɛkpɔɔ na nyu. Ɔgi na? Nyiɛkpɔɔ nsraa chaa mbe ni fooro kee nɛɛ ni na mbe tro.

28Ki tia ni chaa mbe ti u ndru mbe pan mbe e u nya. Ni chin na na e u nya kre e yiɛ we shɔ, a kia ni shian na.

29E ŋmbrɔ wi o Tafun mɛɛ nu, kena e u yii na yɛshɔɔrɔ ni. A na e ndro nya ma na wre wi kre, e u ŋga buuro.

30Ɔgi na, wra wejiwrɛ nya, a kra kro fiɛn mbe wra u ŋmaa waafun Kristo tnumu ŋga na e na u tun ni pan kre na.

Filipie Hlɛ 3

1Ni wolo, ni kee ŋga ki kro tɔ yi kre. E ti mbe e yiɛshɔ o Tafun wre mɛɛ nu. Ki n na ni yaa na mbe ndru na kee nunu ŋga ndaa e nyunɔ fa kre nyunɔi na. Ki nyu mu e ŋga na ee na ki ndru, mbe ki e shɔ.

2E eyɛ dɔɔ ta sisampefɛɛnlɛ pre haa, nyukwanla pre, mblɛ pe yuu na, na pe n lewo fɛŋgɛ kun pia u shɔ kre.

3Wre mblɛ o yire Kpra Ɔumu wre na, na Nyiɛkpɔɔ sumi, mu na Kristo wre kaan mɛɛ mu chin na fɛŋgɛ kuun wa jaa o ŋga ŋmaa kre, wre lɛ Nyiɛkpɔɔ leele titie pre. E n oyɛ mu lɛ wejikaara kepele nu.

4Na ki pe na tnu naa wa yire paala kolo nyjɛ nu kre, kaa mi nii tnu ni kpɔɔ mu wɛ ndro kro na. Na wejikaara kepele kaa wa mbe lewo uyɛ taa ki na kre, ka mi nii ka ni.

5Ɔga pra ni se, ni ble kɔɔnataarɛ ble na pra ni fɛŋgɛ kun. Israel ndro wi mi, a Benjamin sele ndro wi mi. Hebri ndro titi wi mi. A na o le mbra kolo na kre, Farisii wi mi.

6Ndaa gbeŋmba mu Kristofɛɛnlɛ pre fiŋge, a pe nsra ni kefɔɔn ka ta mu yo Farisiie mbra kolo na.

7La, yirɛ nyjɛ yie na pe ni tnu yirɛ yire koolee nyjɛ na kre, ni yi jawa yirɛ waara Kristo wre ndra na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Kpra titi yi na ni yirɛ nyjɛ ni ta kro le yirɛ waara, chiɛn ŋga ni Kristo wre chin na ni Tafun wi kre ndra na. Ni le na ki nyu mu wɛ yirɛ kro na. U ndra na kre, ni yirɛ kro wa, na yi le na kafuŋgo yirɛ yi, mbe ki ti ni Kristo ta mbe yii kɛshiin,

9mbe mi na wre pe nunu. Ki n pe kee chichie ŋga ni pe mbra kolo na kre ki ni pe cheche, la, ŋga ni Kristo shɔnli kre yi. Shɔnlie na Nyiɛkpɔɔ lewo fraka.

10Ŋga ni chaa kro yi, na mbe Kristo wre chin mbe jaŋga ŋga kii wa u kunnyiɛ kre nu kre chin, mbe u kanyana kre ka nya, mbe ku imi na wra ku kre.

11Na kie tna Nyiɛkpɔɔ pan kre mbe ni kunnyiɛ ta.

12Ni n na yuu na ni ta, ndee ni nyu mu kɔ. La, nii wa na wii na ni kɛ we to ŋga na Kristo Yesu ni wru mu pe u wo kre na.

13Ni wolo, yi n to ni kɛɛ tun, la, kee nunu ŋga ni pini yi na, ni nyjɛ yi tro yire kro kee fɛɛ, na wii na shie ŋga kii wa yiɛ kre pan.

14Ni wii mbe sɛ kɔ, na ni kɛ we to nyjeeri yeeree ŋga na Nyiɛkpɔɔ yire Yesu Kristo na mu ni yeeri kre na.

15Ki fna mbe wre mblɛ o lɛ Yesu kee nu kre, mbe o na pini ma. A na e plɛ kefɔnyi jawa kuraa kre, Nyiɛkpɔɔ we yi wɔ chasi mbe e nyina.

16La, mna o da kre, e ti o ki yii kɛshiin.

17Ni wolo, e ni kepele kro twan. O kee chiriri pe mu tɛɛ e pan mbe e le mbe o twan. Kena e ndie tɛɛ mblɛ pe taa ki na kre pan.

18Ni klu mu yire kee nyjɛ yo e pan gbee tataara, a fuŋgaami ŋga ni yi yuu na yotunyi ni nyiɛlɛ. Lenɛɛrɛ wa, a pe kepele tia pe pe Kristo kumu kre loŋgoolo.

19Pre leele mblɛ pe kɔlɔ yi na pie pe sro. Ŋgi na, pe pe wejiŋge yirɛ pe sumi. A pe nyifɛɛrɛ lawee pe yiɛ shio. A yirɛ nyjɛ yii wa tra mna kee pe jawa.

20La, wre rɛ, o pe nyjeeri biile. A o tni chiriri na o Ŋmaashɔfun Yesu Kristo wre sri mbe u yiri nyjeeri wa pan.

21Na waa pan, we o wejikaara ŋga kie ku kre chinɛ, mbe ki ti o yɛnyiŋge ta na wre titi wo yi, jaŋga ŋga u tɛɛ na yirɛ kro yiri na leni uyɛ jaara kre ni.

Filipie Hlɛ 4

1Kena ni wolo Kristofɛɛnlɛ, ni e kori, na e chaa mbe nya, yire lɛ ni yɛshɔɔrɔ na tnu ŋga ni ta. E yire gbiŋmbi o Tafun mɛɛ nu.

2La, Euodia na Sintike rɛ, ni e tali, ŋga ee wa o Tafun wre mɛɛ nu ŋga, e tni na nyu nunu ni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3A ŋu ni ŋmbrɔ chichie, ni chaa mbe mna yaa pre chiɛlɛ mblɛ na. Ŋgi na, mi na pre tnumu tun mu ketaan kre kpali mu tro, na Kliment, na u ŋmbilɛ hamblɛ pre kro. Pe kro mɛɛ wa Nyiɛkpɔɔ ŋmaa hlɛ kre nu.

4E ti mbe e yiɛshɔ o Tafun wre mɛɛ nu. E ti mbe e yiɛshɔ, ni ki yuu shiin wo na, e ti mbe e yiɛshɔ.

5E ti mbe leele kro e nyjiimu chin. O Tafun wre mbra mna.

6Yaa ti mbe yaka e shian la, e nyiɛtalaa kro nu, e na e keshian kro yuu Nyiɛkpɔɔ pan, e na u kaan mboo.

7Na e pini ma kre, Nyiɛkpɔɔ wejinyiŋge ŋga nɔɔ lewo wa jaa chin kre we ti e lolonyi na e jawala kro Yesu Kristo na.

8Ni wolo, ni kee ŋga ki kro tɔ yi na, e na kpra kee, na kee nyjɛ nu mɛɛ chichie nyi, na kee nyjɛ yi fraka, na nyjɛ yi pe cheche, na nyjɛ nu koroo nyi, na kee chichie kro.

9A kee nyjɛ ni e nyina, na nyjɛ e loo ni pan, na kepele nyjɛ e nya ni pan kre, e taa yi na. Mbe wejinyiŋge Nyiɛkpɔɔ wre tni e nu.

10Ni yiɛshɔ o Tafun wre nu tataara na e ndru na ni kee sɔɔnri na. E naa ni sɔɔnri fa kama, la, kra kɔ mu da nyjila ka nu a e n na ki kolo ta na.

11Shian ma ki ni shian a ki tia ndaa yuu ma. Ni kee tataara twan, a ki tia tnimu ŋga nu ni nyi kro ni yiɛ nyi.

12Na ki ni shian, ni chin imi mbe niyɛ pe mbe da, a na ni ta nɛɛrɛ, ni chin imi na mbe niyɛ pe. Ni yire kee nyjɛ krɛrɛ twan, ki tia kolo kro na nyjila kro nu kre, na klo ni ta o, na ni yɔɔ o, na ni ta o, na ni shian o, ki tna ni pan.

13Kristo jaŋga kre u ni ŋga kre tia ŋga kie ni da kro, mbe jaa ki pe u mɛɛ nu.

14La, kra nyu na e na ya ni na ni kanyana nyjila.

15Yire Filipie titi chin na ŋga ndaa klu mu ketaan kre yo mna yili Makedonia na kre, yire chiin na lɛ sumifɛɛnlɛ mblɛ pra yaa ni na, na ni kaan na shio ni pan.

16A ŋga ndaa wa Tesalonika na kre, e naa shie na ni kaan yirɛ nyjɛ yira ni shian wa nyjila kro nu.

17Ki n pe yirɛ ni yiɛ nyina, la, tnu ŋga ee ta Nyiɛkpɔɔ pan kre ni chaa mbe e ta.

18Ŋga ni pe mu e ŋga kre, e ki fɔlɔ tɔ, hali mu tɔ mu wɛ ŋga ni pe na. Yirɛ nyjɛ e Epafrodito ŋga a u pan mu ni ŋga kre, yi nɛɛ ni pan, a yaka n ni shian na, a yi nyu mu tna Nyiɛkpɔɔ pan.

19A Nyiɛkpɔɔ we e ŋga ŋga ki e shian kro. Uu yirɛ chichiele ni tataara mu yire Yesu Kristo na, na o kaan yi yi.

20Kena e ti mbe o o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre ŋga yɛnyiŋge nyjila kro nu. Amin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21E Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pe pe Yesu Kristo wolo pre shaari ni pan. O wolo mblɛ pee wa mna kre kro e shaari.

22Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ mblɛ pee wa mna kre e shaari, mblɛ pe e shaari titi lɛ mblɛ pee wa waŋgra kro tafun Kaisari katoo kre.

23Yire na Kristo dumiɛ e tni kro. Amin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kokosae Hlɛ

Kokosae Hlɛ 1

1Mi Pɔɔl ŋmba ki yire Nyiɛkpɔɔ chaara na, a ni pan mu pe Yesu Kristo bituŋu kre, na
o ŋmbrɔ Timotio, wre pan hlɛ ŋga yiri,

2na shie Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pee wa Kolosa na kre pan, o wolo Kristofɛɛnlɛ
kprafɛɛnlɛ mblɛ pre na Kristo pe nunu kre. O lɛ Nyiɛkpɔɔ wre u e dumi mbe e ŋga
wejinyiŋge.

3Nyjila kro nu na o nyiɛtali na e kaan kre, o o Tafun Yesu Kristo lɛ Nyiɛkpɔɔ wre
kaan mboo.

4Ɔgi na, o e shɔnlie ŋga e Yesu Kristo shɔ mu li kre loo, mu imi e Nyiɛkpɔɔ leele kro
kori kre loo.

5Ɔga kpra ketaan kre na klu mu da e na kre, e na dankna ŋga ketaan kre kaan kre kee
loo. Kena e shɔnlie na e koroo ŋga e ta kre, dankna ŋga e ta kre na ki yire, a fɔtɔɔrɔ
ŋga na e kaan kre, Nyiɛkpɔɔ ki tɛɛ nyjeeri wa na e sri.

6Ketaan kre paan na dwamu ni, mu na kpali na shie waŋgra kro nu. Imi na ki pini e nu
mu yire ŋga ble e na Nyiɛkpɔɔ dumiɛ kee kre loo, mna pan mu imi sembremu ki nyi
nya kre.

7O ŋmbrɔ sumifun Epafra, ŋmba o kori, a u yire o jeelee na, na tnumu tuni Kristo pan
kpra ni kre, wre wra e nyina Nyiɛkpɔɔ dumiɛ kee kre.

8U pan mu e koroo ŋga Kpra ŋumu wre e ŋga kre, kee yo o pan.

9Kre kee ŋga ndra na, mu yire ŋga ble o na e kee loo kre, o nyiɛtali na e kaan nyjila
kro nu. O Nyiɛkpɔɔ tali na u ti mbe e jawala ta imi na u chaa, mbe ti mbe e kachindɛ,
na nɔɔloo ŋga u Kpra ŋumu kaan kre tni e nu.

10Kre e jaa tni imi na o Tafun wre chaa, mbe jaa ŋga ki tna u pan pe nyjila kro nu. E
tnimu kre we kepele chiriri sɛŋgɛ sɛ kolo kro na, a kie ti e Nyiɛkpɔɔ chin kpɔɔ mbe
ya.

11Ni tali na Nyiɛkpɔɔ u yire u yɛnyiŋge jaŋga kre na u e ŋga faŋga, mbe ki ti mbe e jaa
frɔ, mbe eyɛ yii kee kro nu.

12E na Nyiɛkpɔɔ kaan mboo na yɛshɔɔrɔ ni, wre u tia e pe leele mblɛ ee jaa paan yira
ŋga u tɛɛ u biile pan u kania ŋunumu nu kre ka ta.

13Wre u o shɔ mu yili wɔmu jaŋga kɛɛ, mu pan o ni U Pɔ ŋmba u kori kre ŋunumu nu.

14U Pɔ wre na o yire mu o yɛ ta, ŋgi na, u o sisam kro ti mu o kɛ.

15Pan Kristo nyi na Nyiɛkpɔɔ wi, lewo wa jaa Nyiɛkpɔɔ nya, la, lewo Kristo nya. Wre
wi yirɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ gbeele kro ndra.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Wre na wra yire mna yirɛ nyjɛ yii wa nyjeeri na tra kro gbeele, yirɛ nyjɛ o nyaa, na nyjɛ n na nyaa kro. Wre na Nyiɛkpɔɔ na yire mna ŋumu mblɛ nu jaŋga nyi, pra ŋunumu lii, mu peyɛ pe tafɛɛnlɛ, na faŋgafɛɛnlɛ pre kro gbeele. Wre na Nyiɛkpɔɔ na yire mna yirɛ kro gbeele a wre wra yi gbeele mu ŋga.

17Wraa wa a Nyiɛkpɔɔ na chin mu yirɛ kro gbeele wre u yirɛ kro yii mu mbra a yi yirehaa ta.

18Wre wi u wejiŋge kre ndra, u wejiŋge kre yi sumifɛɛnlɛ pre. Wre na sumifɛɛnlɛ pre yire mu pan, a wre wra klu mu nyi mu yili kuulo nu, a ki tia u yiɛ klu yira kro pan.

19Nyiɛkpɔɔ wre chaara na ki yire a u Pɔ wre pe na wre Nyiɛkpɔɔ titi wi.

20A mu yire u Pɔ wre na kre, Nyiɛkpɔɔ wre titi u jawala pe na we ndru mbe yirɛ kro wru mbe pan u jaara. Nyiɛkpɔɔ yire u Pɔ wre kumu ŋga u ku kanyana kumu kaan na kre na mu pan na wejinyiŋge ni, mu yire ki na mu ndru mu yirɛ nyjɛ yii wa nyjeeri na tra kro wru mu pan u jaara.

21Nyjila ka nu yire na Nyiɛkpɔɔ haa na le, a e na u yii loŋgo, ŋgi na, sisam kee e jawa na yi pini.

22La, fuŋga rɛ, Nyiɛkpɔɔ yire u Pɔ wre kumu kre na mu e wru mu pe u nɔɔlɔ, mbe yire ki na mbe e pe cheche, nɛɛrɛ ka wa pe e na, a ndro wa e kee ka ta mbe yo, mbe ki ti e jaa yire u yiɛ.

23Kena ki fna e pe kprafɛɛnlɛ nyjila kro nu, mbe yire gbiŋmbi na nyuŋgo nɔɔ yi, mbe yaa shia ti mbe pe e mɔŋɔ mbe laa e dankna ŋga e na ta nyjila ŋga nu e na ketaan kre loo kre kro. Kre ketaan ŋga ki kpali waŋgra kro nu, a kre na mi Pɔɔl yire mu pe sumifun.

24Fuŋga ni yiɛshɔ ni kanyana ŋga ni nya e ndra na kre na. Kristo saara na, ni yila mu sumifɛɛnlɛ mblɛ lɛ Kristo wejiŋge kre na, na kala nyaa, mbe sɛ su na mbe kanyana ŋga ki kro mbe ni nya kre nyu le.

25A Nyiɛkpɔɔ ni pe u sumifɛɛnlɛ pre sumifun, wre u ni ŋga kre tnumu kre na ni ki tun e nyumu saara na. Tnumu kre yi na mbe u kee kre kpali.

26Ki pe kee ŋga u ndra lewo na fuŋga ma, la, fuŋga u ki wɔ mu u leele nyina.

27Nyiɛkpɔɔ kee ŋga u chaa yi na, u kee ŋga u ndra kre na we ki wɔ mbe u biile nyina, u kee ŋga ki ndra kre pe kawako kee, a ki yɛnyiŋge kpɔɔ, a u ki tɛɛ lewo kro pan. Kee ŋga ki ndra kre yi na. Kristoo wa mu tni e lolonyi nu, ki nyina na ee Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge kre ka ta.

28Kena Kristo kee o kpali na ndro kro nyina. O leele kro jaari na pe nyina, o yire Nyiɛkpɔɔ kachindɛ na, na paan na ndro kro ni Nyiɛkpɔɔ yiɛ, mbe ki ti mbe leele kro lɛ Kristo nu.

29Kolo ŋga na ndaa tro mna chin mu ja mu kre tnumu ŋga tun kre yi na, ndaa wi mu faŋga kpɔɔ ŋga Kristo kaan, a kra tnumu tuni ni nu kre tɛɛ mu tnumu kpɔɔ tun.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kokosae Hlɛ 2

1Tnumu shelee ŋga ni tun, yire na Laodikia leele, na leele mblɛ pe n da mu ni nya na nyini ni tun pan kre, e ti mbe ni e nyina ki yi.

2Imi kie pe mbe pe gbunnyiŋge ta kre na ndaa yila mu kre tnumu kre tun, mbe ki ti mbe pe peyɛ yii na koroo ni, mbe ki ti mbe pe Kristo chin pe jawala nu kpiki, na kpra nɔɔloo ni. A kie ti mbe pe Nyiɛkpɔɔ kee ŋga ki ndra kre chin, kee kre yi Kristo wre titi.

3Nyiɛkpɔɔ jawala na u kachindɛ krɔyirɛ nyjɛ yi ndra kre, wre wi safwa ŋga ki yi nyaari.

4Kena ni yuu e pan, yaa shia ti mbe ndro e fana na kewɛɛ ni, imi nyini yie tna mbe da kpan.

5Kii wa na ni wejiŋge n wa e jaara, nde nii wa e jaara ŋumu nu. Ni yiɛshɔ na ni nya na e yire chiriri, mu yire e shɔnlie ŋga e ta Kristo nu kre na, mu chaa mu yire gbiŋmbi.

6Ŋga e ta mu Yesu Kristo wru mu pe e Tafun ŋga, yire na wre e pe nunu.

7E didinyi kan u nu, e lɛ u kee nu, e sheli u shɔnlie nu, a imi na pra e nyina kre, e na mboo kaan nyaanyaa.

8A e dɔɔta, mbe ndro waa shia yire lewo kachindɛ kewɛɛ tɛɛ mbe e fana mbe e pe tinlɛ. Leele jawala kee nyjɛ pe leele nyina, a yi yiri waŋgra ŋga ŋumufuɛn pan kre, yire kee yire Kristo pan ma yi yiri.

9Nyjila ŋga ni Kristo naa wa tra kre, Nyiɛkpɔɔ kepele kro naa wa u nu.

10A ŋga yire na wre pe nunu kre ndra na, Nyiɛkpɔɔ e ŋga ŋmaa kpra ni. Kristo ŋunumu lie, na u jaŋga wɛ ŋumufuɛn mblɛ pe jaŋga, na ŋunumu lii kro na.

11Ŋga yire na wre pan mu pe nunu kre na, pan ki pe na e fɛnyi pe knumu, a e fɛkɔɔnrɔ kre n pe kolo ŋga na leele yire na pe fɛnyi knumu kre kolo na. La, fɛkɔɔnrɔ ŋga rɛ, pan ki nyi na Kristo u e kun mu laa wejikaara sisam na.

12ŋgi na, ŋga pra e ndrɛ je kre, ki nyina na pe yire na Kristo chaa mu le, mu yire na wre chaa mu nyi. Yi krɛrɛ yire e shɔnlie ŋga e ta Nyiɛkpɔɔ faŋga tnumu ŋga u tun nu kre na, Wre wra Kristo wre nyi mu yili kuulo nu.

13Nyjila ka nu e sisam na tia e na pe na e ku Nyiɛkpɔɔ haa, ŋgi na, Judae ma yire, ki tia e nsra Mbose mbra yire chin. La, Nyiɛkpɔɔ yire Kristo na mu pan na e ni ŋmaa nu. Nyiɛkpɔɔ o sisam kro ti mu o kɛ.

14O fɔlɔ nyjɛ o li a yi o taan yire krɛrɛ, u yi kun mu yili wa, yire na yi mbra nyjɛ yira o pɔ yire kro, u yi jaŋga kan mu mbra kanyana kumu kaan kre na.

15Kanyana kumu kaan kre na Kristo yire mu ŋumufuɛn mblɛ pe jaŋga, na ŋunumu lii kre gbo, mu tia nyifɛɛrɛ pe gbo leele yiɛ na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Kena ŋga ee li, ndee ŋga ee gbɔ kre, yaa ti mbe ndro mbra le ki na e pan, ndee mbe yo e pan na ki fna e ble yɛ wɔ mbe yire pe ble cheche, ndee mbe yo e pan na nyiɛpɔ ŋga kie yili kpan, ki fna e ki ble li, ndee mbe taa Judae blenyini kee yire na.

17Yire kee nyjɛ krɛrɛ mbakɔ yirɛ chichiele yire foto yi, a yire yi Kristo wre.

18Kena yaa ti mbe ndro e gbun na pimi ni, mblɛ pe yila kee nyjɛ pe nyaa nyiɛlɛ na, na yuu na pre nyu mu wɛ leele kro na kre, pe peyɛ nyjii kafinɛ kolo na, na nyjeeri bitumblɔ sumi. Pre leele mblɛ nyini lewo jawala pe wru mu tɛɛ na peyɛ kpɔɔri, a pe n kolo chiriri ka ni mbe jaa yire ki na mbe peyɛ kpɔɔ.

19Pre leele pre, pe Kristo ŋmba wi sumifɛɛnlɛ ndra kre, pe u je. Wre u u wejiŋge kre le, na ki kaan sro, u wejiŋge kre yi sumifɛɛnlɛ pre. Wre u wejiŋge kre yii ki sooloe na, mu yi mbra a ki pe nunu, a kra lee imi na Nyiɛkpɔɔ wre chaa mbe ki pe.

20Yire na Kristo chaa mu ku, ki tia e n wa ŋumufuɛn mblɛ pe ŋunumu lii tra ŋga na kre jaara na. Kena ŋgi ki tia a e na chaa mbe e tnimu pe na waŋgra ŋga wolo lɛ yire ŋga hin? Ɔgi ki tia a e na lii mbra nyjɛ leele le na ŋga hin?

21Mbra nyjɛ pe le na, "Maa shia kɛ taa ŋga na!", "Maa shia ŋga le nyuu!", a "Maa shia kɛ taa ŋga wa na!”

22Yire sro nyjɛ krɛrɛ, na lewo ta mu ka le nyuu mu kɔ, kena ki tnu kɔ. Yire mbra nyjɛ krɛrɛ leele pe yi le, na yi nyina.

23Kpra na leele plɛ jawa na mblɛ pe yire mbra nyjɛ le, na yuu na ki fna mbe lewo nyjeeri bitumblɔ sumi kre, na pe pe kachimblɛ. Pre pe peyɛ nyjii, na pe wejiŋge fiŋge; kolo ŋga ki n pe Nyiɛkpɔɔ kolo na. Nde yire mbra nyjɛ krɛrɛ tnu chiriri ka n wa yi nu, a yira ya leele na mbe pe laa pe wejiŋge sisaa na.

Kokosae Hlɛ 3

1Nyiɛkpɔɔ yire na Kristo chaa mu nyi, mu e ŋga ŋmaa. Kena e e jawala taa yirɛ nyjɛ yii wa nyjeeri wa yire na, bawa Kristo nyi mu tni u ŋujɔɔn na Nyiɛkpɔɔ kalie.

2E ti mbe e jawala pe yirɛ nyjɛ yii wa wa yire na, yaa ti mbe e jawala pe tra mna yirɛ na.

3Ɔgi na, e ku, a e ŋmaa ŋga ee ta kree wa Kristo kɛɛ, a u ki ndra Nyiɛkpɔɔ nu.

4Kristo wi ŋmaa titi ŋga ee ta kre, kena ŋga ble we uyɛ wɔ kre, bawa yire na wre we chaa mbe yili, mbe e u yɛnyiŋge kre ka ta.

5Kena waŋgra ŋga niŋge kee nyjɛ yi tnumu tuni e nu kre, e yi gbo. Yirɛ nyi na, tiɛrɛɛ, nɛɛrɛ kepele, na chachaara, na niŋge sisaa, na jajaara. Ɔgi na, pan jajaara nyi na sɛɛn sumiɛ yi.

6Yire kee nyjɛ ndra na, Nyiɛkpɔɔ krɔ kuɔn kre we pan mblɛ pe n na lii u kee na kre na.

7A yire chɔɔ, yire kooloe nyjɛ na e naa tro fa. Kolo kro na, pan e tnimu na nyi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8La, ŋga nu e nyi ŋga, ki fna mbe e yire kee nyjɛ krɛrɛ ti, krɔ kuɔn, gbun sisaa, na prara, na kroyoo, yaa ti mbe tɛɛlɛɛ na kefuɛn na yili e wa nyuu.

9Yaa na kalafnɛ eyɛ pan, ŋgi na, e kepele fuɛn nyjɛ e naa pini fa kre, e yire wa,

10mu kepele chiriri wru. Ki tia e kaari leele fumblɔ, a Nyiɛkpɔɔ ŋmba u e gbeele fɔŋgɔ kree wa na e kna nyjila kro nu, mbe e pe na wre wi, mbe chin imi na u nyi.

11Kre kee ŋga na kre, Judae, na mblɛ pe n pe Judae pre pe leele nunu, a mblɛ fɛnyi pe knumu, na mblɛ fɛnyi pe n knumu pre pe leele nunu, fuŋu n wa, ŋmba yiɛ ki nyaa n wa, tnu ndee lepɔɔ n wa, la, Kristo wi yira kro, a uu wa e nu kro.

12Nyiɛkpɔɔ leele lɛ yire, u e kori, mu e wɔ na u wolo lɛ yire. Kena e pe fooro chinfɛɛnlɛ, e na chichie pini, yaa na eyɛ kpɔɔri e eyɛ nyjii, e na frɔ.

13Kakrɔ ŋga kii wa, wa na u ŋmbrɔ lalaa kpan, e frɔ, e eyɛ sisam ti e eyɛ ŋga. Ki fna e eyɛ sisam ti mbe kɛ, imi na O Tafun wre e sisam ti mu e kɛ kre.

14Nyjɛ kɔkro ni kre, e eyɛ kori, koroo ki yirɛ kro yiri na mbra mbe yi pe nunu.

15Wejinyiŋge ŋga Kristo kaan kre, e ti mbe ki tni e lolonyi nu, ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ e yeeri mbe e paan yire kre wejinyiŋge ŋga na mbe pe wejiŋge nunu, mbra Nyiɛkpɔɔ kaan mboo.

16E ti Kristo kee kre kro tni e lolonyi nu kpɔɔ. E na eyɛ nyina, e na paara e na eyɛ nyina kachindɛ ni. E na mɛɛ nyjɛ yi tna koni e na Nyiɛkpɔɔ kaan, mbra u kaan mboo e lolonyi nu.

17Kena ŋga ee pe, ndee ŋga ee yo kpan, e na ki pini o Tafun Yesu wre mɛɛ nu, e na yire u na e na o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre kaan mboo.

18Chiɛlɛ leŋgefɛɛnlɛ, e eyɛ nyjii e e pilɛ ŋga, ŋgi na, ŋga e pe Kristofɛɛnlɛ ŋga, pan ki fna mbe e pe.

19Bilɛ leŋgefɛɛnlɛ, e e chiɛlɛ kori, yaa na pe fiŋge.

20Biile, ŋga e pe Kristofɛɛnlɛ ŋga, e tnumu yi na ee ndie tɛɛ e loolo, na e lɛɛlɛ pan nyjila kro nu, ŋgi na, kre kepele kre na Nyiɛkpɔɔ yiɛshɔ.

21Loolo, na lɛɛlɛ, yaa ti mbe e biile krɔ na kuun, mbe ki ti mbe pe yiɛ na jee.

22Tinlɛ, e na e tafɛɛnlɛ mblɛ pee wa tra mna kre kee ndru kolo kro na, na pee wa e jaara na e le chiin ma ki fna e tnumu tun mbe pe e pni. La, e le imi na O Tafun wre nyi kre, e lɛɛ wɔ e tnumu tun.

23Yira ŋga ee pe kpan, e lɛɛ wɔ e ki pe, e pe na O Tafun wre e tnumu tuni na kaan, yaa na ki jawa na lewo e pini na kaan.

24E sɔɔnri na o Tafun wre we e ŋga fɔtɔɔrɔ ŋga ki fna. Yira ŋga u tɛɛ u leele pan kre, ee ki ta, ŋgi na, Kristo wi O Tafun titi, a wre e sumi.

25A sisam pefun, imi na u nyi kpan, Nyiɛkpɔɔ we u ŋga u sisam kre fɔtɔɔrɔ. Ɔgi na, na Nyiɛkpɔɔ kpra kuun, wra yoori.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kokosae Hlɛ 4

[1]Tafɛɛnlɛ, e na tinlɛ pini ŋga ki fraka, mu nyu. E sɔɔnri na yire chɔɔ ee wa na Tafun ni nyjeeri Nyiɛkpɔɔ lawee.

[2]E nyiɛtalaa yii kɛshiin, e na sri, e na Nyiɛkpɔɔ kaan mboo.

[3]Na e nyiɛtali, e na tali e na wre kaan na, mbe Nyiɛkpɔɔ o ŋga kolo mbe o jaa u kee kre kpali, mbe jaa Kristo kee ŋga ki ndra kre kee yo. ŋgi na, kre ndra na pe ni yii mu le nyuŋgo kre.

[4]Kena e nyiɛtali mbe ni jaa paara chasi imi na ki fna.

[5]Leele mblɛ pe n Kristo shɔ mu li kre, yire na pre e tni kachindɛ kolo na, kolo chiɛri ŋga ee ta kre, e e shɔnlie kre kee yo pe pan.

[6]Nyjila kro nu ki fna mbe e paara pe pan yɛshɔɔrɔ ni, mbe ki tna ndie, ki fna mbe e chin imi ki fna e kee nyu wɔ ndro pan chiriri.

[7]O ŋmbrɔ Tihiko ŋmba o kori, a wra tnumu tuni kpra ni, a wre na wre kro pe o Tafun wre sumifun, na u tnumu tuni kre, we paan ni kee kro yo e pan mbe e loo.

[8]Kre na ni yila na u tuni e pan, mbe u paan imi na o nyi mna kro kee yo e pan, mbe ki ti e yiɛshɔ.

[9]Wre na Onismɔsi, o ŋmbrɔ sumifun ŋmba e kori, a u pe kprafun, a u chaa e nu kre pie pan. Kee nyjɛ yi pini mna kro pie paan yi yo e pan.

[10]Aristako, ŋmba pe mi na wre yii mu le nyuŋgo kre, u e shaari kro, pan chɔɔ Marko, Banabas sele ndro wre e shaari na. E klu mu loo na na waa pan e pan wa na ki fna e u yii chichie.

[11]Joshua ŋmba pe yeeri Justo wre e shaari na. Pre leele taarɛ mblɛ lɛ Judae mblɛ pe Kristo shɔ mu li mna, a mi na pre na Nyiɛkpɔɔ ŋunumu kre tnumu tuni, pe ya ni na kolo tataara na.

[12]Epafra e shaari, wre chɔɔ u yiri e nu wa, a u pe Yesu Kristo sumifun. Nyjila kro nu u nyiɛtali lɛɛ nunu ni na e kaan, na tali na Nyiɛkpɔɔ u ti mbe e jaa yire gbiŋmbi, mbe lɛ Nyiɛkpɔɔ nu, mbe Kristo shɔ mbe li na loloŋgo kro ni, mbe jaa ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa kro chin.

[13]Mi titi we jaa u tnumu kpɔɔ ŋga u tun mu yire na tun mu yire na Laodikia, na Hierapoli leele ŋga kre dansiɛrɛ li.

[14]Luka, o Dɔkita ŋmba o kori wre, na Dɛma e shaari.

[15]E o wolo mblɛ pee wa Laodikia na kre shaari o pan, pre na Nimfa, na sumifɛɛnlɛ mblɛ pe fni u katoo kre kro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Na e hlɛ ŋga tɔɔnri mu kɔ kre, e gbeŋmba na ee ki tɔɔnri mbe Laodikia sumifɛɛnlɛ pre loo na. Na pe e hlɛ kre kee loo mu kɔ kre, hlɛ ŋga pre we e ŋga kre, mbe e ki tɔɔnri mbe ki kee loo na.

17E yo Achipo pan na mbe u le na O Tafun tnumu ŋga pe le u kɛɛ kre, na we ki tun mbe kɔ.

18Mi titi kɛ nyunɔmu yi ŋga. Mi Pɔɔl, ni e shaari. Yaa shia ni tɔɔnrɔ mɛnyi nyjɛ pra le ni na yire kee fɛɛ. Yire na O Tafun wre dumiɛ e tni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tesalonika Hlɛ Jle

Tesalonika Hlɛ Jle 1

1Mi Pɔɔl, na Silas na Timotio pan hlɛ ŋga yiri, na shie sumifɛɛnlɛ mblɛ pee wa Tesalonika na, mu pe o lɛ Nyiɛkpɔɔ, na O Tafun Yesu Kristo wolo kre pan. Yire na dumiɛ na wejinyiŋge e tni.

2Nyjila kro nu o Nyiɛkpɔɔ kaan mboo e kro ndra na, na e sɔɔnri nyiɛtalaa nu.

3Ɔgi na, na o o lɛ Nyiɛkpɔɔ wre tali kre, tnumu ŋga e shɔnlie na tia e na tun, na tnumu kpɔɔ ŋga e koroo ŋga e na ta kre na tia e na tun kre, o yi sɔɔnri, mu na e dankna kpɔɔ ŋga e ta o Tafun Yesu Kristo wre nu kre sɔɔnri na.

4O wolo, o chin na Nyiɛkpɔɔ e kori, mu e wɔ na e pe u wolo.

5Ɔgi na, o na pan mu ketaan kre kpali e pan, paaraa chiin ma o na pan mu paara, o na e nyina Kpra Ɔumu wre jaŋga, mna e nyina na ketaan kre pe kpra kee. Ɔga o naa wa e jaara kre, e na chin tnimu ŋga nu o na nyi, yi krɛrɛ e e chichie ndra na yi.

6E na tia e tnimu na pe na wre na o Tafun wi, ŋgi na, e na kala nya, nde e na ketaan kre yii na yɛshɔɔrɔ ŋga ki yiri Kpra Ɔumu wre pan ni.

7Ki tia e na pe leele mblɛ Makedonia, na Achia sumifɛɛnlɛ pre we le mbe twan.

8Makedonia na Achia leele pre chiin ma pra yire e tnimu kre na mna o Tafun wre kee kre loo, la, imi e na Nyiɛkpɔɔ shɔ mu li kre, leele ki loo lawee kro nu. E kee ka n wa mbe o ta mbe yo leele pan na.

9Ɔga o na pan mu e shaari, a e na o yii chichie kre, leele pre kroo wa na ki kee yuu. A ŋga e na laa sɛɛnlɛ kro, mu pan na Nyiɛkpɔɔ kprafun ŋmba u le wre sumi,

10na u Pɔ wre sri mbe u yiri nyjeeri mbe pan, u Pɔ Yesu Kristo ŋmba wra nyi mu yili kuulo nu kre, wre u wɔ mu yili Nyiɛkpɔɔ krɔ kuɔn ŋga ki paan kre nu.

Tesalonika Hlɛ Jle 2

1Ni wolo, yire titi chin na shaaraa ŋga o pan mu e shaari kre nsra pe waara.

2E chin imi na pra o fiŋge, mna o tɛɛlɛ Filipi na, a o na chin mu pan e pan Tesalonika na. Nde o Nyiɛkpɔɔ wre na o ŋga gbun, a o na ketaan ŋga ki yiri u pan kre kee yo e pan, la, na lenɛɛrɛ wa na o nyu kaanri.

3Ɔga o naa chaa mbe taa ketaan kre kro kre, o nsra e fana, ndee mna nɛɛrɛ kee ka pe, a o nsra tro na e ni dnumu kolo ka na.

4La, imi na Nyiɛkpɔɔ naa chaa mbe o paara e pan kre, pan o na pe, ŋgi na, wra o le na o nyu, mna ketaan kre le o kɛɛ. Chaa ma o naa chaa mbe o kee lewo yiɛ nyi, la, o naa chaa mbe Nyiɛkpɔɔ yiɛ nyi, wre u o lam kee chin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Yire titi chin na nyu tnam kee ma o na pan mu yo e pan, a o nsra pan mu paara e pan mbe yire ki na mbe yaka shɔ e pan jajaara kolo na, Nyiɛkpɔɔ wi o dansiɛfun.

6O nsraa mɛɛ chaa mbe yiri lewo, ndee e wa pan.

7Ŋga o pe Yesu Kristo bitumblɔ ŋga, kaa oo wa kolo ni na oo oyɛ kpɔɔ e na. La, ŋga o naa wa e jaara kre, o na oyɛ nyjii, pan o na pe na bifiun na u lo wi.

8Imi na o e kori kre ndra na, ketaan ŋga ki yiri Nyiɛkpɔɔ pan kre chiin ma o chaa mbe e loo, la, o chaa mbe ku e tlo. Ŋgi na, o na e kori kpɔɔ mu tro.

9O wolo, e sɔɔnri na wre titi naa o kɛ nyu tnumu tuni e nu, o naa tnumu tunu lafo na blee, imi kie pe mbe waa yire ketaan ŋga ki yiri Nyiɛkpɔɔ pan kre kpalaa na mbe e gbun na fɔlɔ ni.

10Yire titi we jaa o dansiɛrɛ li, a pan Nyiɛkpɔɔ o dansiɛrɛ li na. O kepele ŋga nu wre na yire shɔnlifɛɛnlɛ pre na tni kre na nyu, mna pe cheche, nɛɛrɛ ka nsraa wa o na.

11E chin na pan o na oyɛ yii na ndro na u biile lɛ.

12O na e le gbeŋmbaa, mna e gbunnyiŋge, mnaa yuu e pan na e ti mbe e tnimu nyu, mbe tna Nyiɛkpɔɔ pan, wre u e yeeri mu pan u Ŋunumu na yɛnyiŋge nu.

13Kre kee ŋga ni paan mbe yo ŋga ndra na, ni Nyiɛkpɔɔ kaan mboo nyjila kro nu. Ŋga o na pan mu Nyiɛkpɔɔ kee kre yo e pan kre, e na ki loo, mna ki yii kɛshiin, e nsra ki pe na lewo kee yi, la, e na ki yii na Nyiɛkpɔɔ kee yi, a Nyiɛkpɔɔ kee yi yɛŋgɛ. Yire mblɛ e shɔnli kre, Nyiɛkpɔɔ wa na tnumu tuni e nu.

14O wolo, kee nyjɛ Judea sumifɛɛnlɛ mblɛ pe pe Yesu Kristo wolo pre nya yire yɛ yi e nyaa kre. Imi na Judae pre na pe fiŋge kre, pan yire titi leele e fiŋge kre.

15Pre Judae pre pra O Tafun Yesu wre, na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre gbo, mna wre fiŋge. Nyiɛkpɔɔ yiɛ n shɔ pre leele pre na, a pre na ndro wa na wa n tna.

16Hali praa chaa mbe o tɔ kolo, mbe waa kolo ta mbe kee ŋga kie leele mblɛ pe n pe Judae pre ŋga ŋmaashɔmu kre kpali pe pan, kre sisam ŋga tia nyjila kro nu sisam pe piin. La, fuŋgaami ŋga Nyiɛkpɔɔ krɔ kuɔn kre pan pe na.

17Ni wolo, wre rɛ, ŋga o na laa e na chiɛri kre, e la na o ta, a o naa e chaa mbe nya na, kraa wa na wre titi nsraa wa e jaara, nde e kee naa wa o jawala nu.

18O naa chaa mbe ndruu pan e pan wa. Mi Pɔɔl na gbeŋmba na mbe pan wa, kra wɛ gbee mni na, na Sutna na o ŋga kolo.

19Ni chaa mbe paan e nya, ŋgi na, yire lɛ o dankna, na o yɛshɔɔrɔ. Na O Tafun Yesu Kristo wre waa pan, a o yire u yiɛ kre, yire ni oo oyɛ kpɔɔ kee nyjɛ o pe na.

20Ki pe kpra na yire ni oo oyɛ kpɔɔ, a yire lɛ o yɛshɔɔrɔ.

Tesalonika Hlɛ Jle 3

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Ŋga kra pan na, na o n e nya waa jaa tni kre, kra tia o na jawa na oo tni Atene na,

2Mbe o ŋmbrɔ Timotio ŋmba wre na wre Nyiɛkpɔɔ tnumu tuni a wra Kristo ketaan kpali kre tun e pan. O na u tun mbe u paan faŋga le e nu, mbe ka ya e shɔnlie na.

3Imi kie pe mbe e wa waa yila fiŋgee ŋga pe e fiŋge ŋga na mbe ndru kro. Yire titi chin na chaa Nyiɛkpɔɔ chaa mbe pe o fiŋge ma.

4Nyjila ŋga ni o naa wa e jaara kre, o na klu mu yo e pan na, pie o fiŋge. A imi na e kro ki chin kre, pan kra pe yɛŋgɛ.

5Kre na ni yila mu Timotio tun e pan kre. Ni nsra ja mbe tni e kee na, ki tia ndaa u tun mbe u paan e le, imi na e shɔnlie nyi. Ndaa fiɛ na aada Sutna wre we paan e nyu cha, mbe ki ti o tnumu ŋga o na pan mu tun kre pe waara.

6La, Timotio yiri e pan wa mu pan mu e shɔnlie, na e koroo ŋga e ta kre ketaan yo o pan. U pan mu yo o pan na ee wa na o jawa nyjila kro nu, a o la e ta, imi na yire la o ta kre chɔɔ.

7O wolo, o katala, na o kanyana nyjɛ o nyaa nu kre, e shɔnlie kre tia gbun nyjii o na.

8Ŋgi na, ŋga o loo na yire na O Tafun wree wa mu pe nunu tɛ ŋga, fuŋga o ŋmaa ta.

9Fuŋga rɛ, oo jaa yila e ndra na mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo. O Nyiɛkpɔɔ kaan mboo na u tia o yire e na mu yɛshɔɔrɔ ta u yiɛ.

10O lɛɛ wɔ na u tali lafo na blee, na u ti mbe o e nya nyini ni, mbe o jaa ya e na, mbe e shɔnlie yire.

11O tali na o lɛ Nyiɛkpɔɔ wre titi, na o Tafun Yesu wre pe kolo gbeele o pan, mbe o jaa pan.

12O Tafun wre u ti mbe e jaa eyɛ kori, mbe ndro kro kori kpɔɔ imi o e kori kre.

13Kre kolo ŋga na we e ŋga faŋga, na o Tafun wre na u leele waa pan, a o yire o lɛ Nyiɛkpɔɔ wre yiɛ kre, mbe nɛɛrɛ ka wa pe e na, mbe e pe cheche, mbe ndro wa e sisaa ka ta mbe yo.

Tesalonika Hlɛ Jle 4

1Ni wolo, ni kee haŋa yi kre, e na o le mu twan, mu chin imi sembremu ee tni mbe ki Nyiɛkpɔɔ yiɛnyi, a kre tnimu kre nu e nyi kre. La, o e tali o Tafun Yesu mɛɛ ni, e pe mbe ki wɛ nyjɛ e pini yire na.

2Ŋgi na, kooloe nyjɛ o na yire o Tafun Yesu jaŋga na mna e nyina kre e yi chin.

3Ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa yi na ee pe cheche, mbe eyɛ wɔ tiɛrɛɛ nu.

4Bilɛ pre kro fna mbe chin imi na blɔ na u chɔ jiin, mbe pe cheche, mbe peyɛ ŋga buuro,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5ki n pe mbe tni niŋge sisaa kolo na, imi na leele mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin pini kre.

6Kre kolo ŋga na kre, lewo n fna mbe u ŋmbrɔ sumifun pe sisaa kolo ka na. O klu mu kre kee ŋga yo e pan, mu chin na e jaari na o Tafun we leele mblɛ pe yire sisam nyjɛ nyini pini kre ndie tini.

7Nyiɛkpɔɔ nsra yo na o paan tni mbra tiɛri, la, wra yo o paan tni mbe pe cheche.

8Kena ŋmba we je a u n li yire kee nyjɛ na kre, lewo kee ma u je, la, Nyiɛkpɔɔ ŋmba u e kaan Kpra Ɔumu wre kee u je.

9Ki n shian na mbe e nyunɔ mbe yo e pan na e e ŋmbilɛ shɔnlifɛɛnlɛ kori, Nyiɛkpɔɔ wre titi e nyina imi na ki fna e eyɛ kori mbe da.

10A e ja mu li ki na mu e wolo shɔnlifɛɛnlɛ mblɛ pee wa Makedonia na pre kori. Kena o e tali na e pe mbe ki wɛ imi na e pini kre na.

11E tnimu nu kre, e eyɛ nyjii, e ti mbe e yiɛ nyina e tnumu na, mbe e jaa eyɛ le, imi na o klu mu yo e pan kre.

12Na e pe ma kre, mblɛ pe n pe shɔnlifɛɛnlɛ pre we na e kaan buuro, a yaa eyɛ wru mbe taa ndro na na u e le.

13O wolo, leele mblɛ pe ku kre, o chaa mbe e pe kee chin, mbe e yiɛ wa je na mblɛ pe n wa na kaanhaa ni pre lɛ.

14O shɔ mu li na Yesu na ku mu ndru mu nyi. Ki tia o shɔ mu li na mblɛ pe Yesu shɔ mu li mu ku kre, Nyiɛkpɔɔ we ti mbe pre na Yesu pan.

15O Tafun wre u o nyina kee ŋga, na o e nyina ki yi. Ɔga ble o Tafun wre we pan kre, wre mblɛ o le, a o n ta mu ku kre, waa yiɛklu mblɛ pe ku kre na.

16Oo mana kpɔɔ tiŋge loo, mbe nyjeeri bituŋu lopom gblee kpɔɔ le, mbe Nyiɛkpɔɔ bnɔ tin, mbe o Tafun wre titi yiri nyjeeri mbe tii tra. Mblɛ pe Yesu wre shɔ mu li mu ku kre we klu mbe nyi.

17Kena wre mblɛ oo wa na le, a o n ta mu ku kre, wre na mblɛ pie nyi kre kro we sɛ o Tafun fni nyiɛ yiɛ na. Kena mna o Tafun nyi kre, bawa oo pe nyjila kro nu.

18Kena e yire kee nyjɛ tɛɛ e na eyɛ leni gbeŋmbaa.

Tesalonika Hlɛ Jle 5

1O wolo, ki n shian na oo e nyunɔ mbe e nyina nyjila ŋga nu yire kee nyjɛ krɛrɛ we pe.

2Ɔgi na, yire titi chin na o Tafun wre pan ble kre, we pan imi na juo paan juhaa blee kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Nyjila ŋga ni leele we na yuu na waŋgra nyjii, ki tia fiɛrɛ n wa fuŋga kre, kre nyjila kre nu Nyiɛkpɔɔ we yirɛ kro kla mbe ki o fo. Pan kie pe na imi na selɛɛ foni na chlɔ yaa ŋga yi. Kolo ka n wa mbe lewo jaa tro ki na mbe shɔ kre kanyana kre nu.

4La, o wolo, yire n wa wɔmu nu, kena ble kre n fna mbe yire fo na juo wi.

5yire krɛrɛ kania kre biile lɛ yire, a e pe nyisee kre biile. Blee, ndee wɔmu biile ma wre.

6Kena yaa ti mbe o pe na leele mblɛ pe snii kre lɛ. E ti mbe o tni mbe shie, mbe o yiɛto.

7Blee ki woo mbe mblɛ pie ŋunu kre ŋunu, mbe mblɛ pie gbɔ mbe to kre gbɔ.

8La, nyisee kre biile lɛ wre, kena ki fna mbe o yiɛto. Ki fna mbe o shɔnlie na koroo yii na o ŋunɔ wiyira ŋga ki o tɔ yi, mbe o o dankna ŋga o ta o ŋmaashɔmu nu kre pe o ŋunɔ wi juulee.

9Nyiɛkpɔɔ nsra o wɔ na o paan to u krɔ kuɔn kre nu, la, wra o wɔ na o paan yire o Tafun Yesu Kristo wre na mbe ŋmaashɔmu ta.

10Wre wra ku mu o ŋga, mbe o yire ki na, na waa pan na o le o, na o ku o, mbe wre na wre ŋmaa li.

11Kre kee ŋga ndra na, e eyɛ le gbeŋmbaa, e na yaa eyɛ na, imi na e pini kre.

12O wolo, o e tali, mbe e mblɛ pra tnumu tun e nu kre ŋga buuro ŋga ki fna. Leele mblɛ pe e le, na e nyina Kristo tnimu.

13E pe kori, e pe ŋga buuro kpɔɔ tnumu ŋga pe tuni kre ndra na, e ti mbe wejinyiŋge pe e lalaa.

14O wolo, o e tali, e paara e mblɛ pe kila na tro finfin kre nyina. E mblɛ pe fiɛ kre le gbun. E ya mblɛ pe pɔlɛ kre na, e na frɔ.

15E le na wa wa sisaa tɛɛ mbe sisaa fɔlɔ tɔ, la, nyjila kro nu e na chichie pini e na eyɛ kaan, e na pini ma e na ndro kro kaan.

16E ti mbe e yiɛ na shio nyjila kro nu.

17E na nyiɛtali nyjila kro nu.

18E na Nyiɛkpɔɔ kaan mboo kee kro na. Ŋga yire na Yesu pe nunu ŋga, pan Nyiɛkpɔɔ chaa mbe e na pini.

19Yaa shia Kpra Ŋumu wre tɔ kolo.

20A yaa shia Nyiɛkpɔɔ kee nyanyoo le kewaa.

21E na kee kro le chiriri ŋga ki nyu kre, e kre yii kɛshiin,

22E eyɛ wɔ we yili sisam kro nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Nyiɛkpɔɔ ŋmba u o kaan wejinyiŋge kre u e pe cheche kolo kro na, mbe e ŋumu, na e wejinyi na e nyiɛ wɔ mbe yili nɛɛrɛ kro nu, mbe sɛ su o Tafun Yesu Kristo wre pan ble.

24Nyiɛkpɔɔ ŋmba u e yeeri kre we ki pe, ŋgi na, u pe kprafun.

25O wolo, e nyiɛtali e o ŋga.

26E o wolo pre kro shaari o pan.

27Ni o Tafun wre jaŋga tɛɛ na e tali na, e hlɛ ŋga tɔɔnri e e wolo sumifɛɛnlɛ pre kro nyina.

28Yire na o Tafun Yesu Kristo dumiɛ e tni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tesalonika Hlɛ Shiinwo

Tesalonika Hlɛ Shiinwo 1

1Mi Pɔɔl, na Silas, na Timotio pan hlɛ ŋga yiri na shie sumifɛɛnlɛ mblɛ pee wa Tesalonika na, mu pe o lɛ Nyiɛkpɔɔ wre, na o Tafun Yesu Kristo wre wolo kre pan.

2O lɛ Nyiɛkpɔɔ wre, na o Tafun Yesu Kristo wre pe e ŋga dumiɛ na wejinyiŋge.

3O wolo, o Nyiɛkpɔɔ kaan mboo e ndra na nyjila kro nu. Ki fna mbe o pe ma, ŋgi na? E shɔnlie shie yiɛ, a koroo ŋga ni e eyɛ kori kre kpɔɔri na yaa.

4Kre ki tia a o na e teeri na oyɛ kpɔɔri Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ pre nu kre. Na o le imi na pe e fiŋge, a e na kala nyaa, mu ja mu frɔ mu shɔ mu li kre, ki fna o e tɛɛ mbe oyɛ kpɔɔ.

5Yire kee nyjɛ krɛrɛ o nyina na Nyiɛkpɔɔ kpra kuɔn fraka, a ki tia o chin na e fna u ŋunumu ŋga na e fnai kre nu.

6Nyiɛkpɔɔ we kpra li, mblɛ pe tia e na kala nyaa kre, we ti mbe pe kala nya.

7A yire mblɛ e kala nyaa kre, we ti mbe e wuu, a pan chɔɔ we ti mbe o wuu na. Na o Tafun Yesu wre na u nyjeeri bitumblɔ faŋgafɛɛnlɛ pre waa yiri nyjeeri na paan,

8pie pan kanhun ŋga ki nyini ni, mbe paan mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin, a pe n li o Tafun Yesu Kristo ketaan kre na kre ndie tini.

9Pie kanyana ŋga ki n nyukɔɔnrɔ ni nya. Nyiɛkpɔɔ we pe flo o Tafun wre na u faŋga yɛnyiŋge kre yiɛ.

10Ŋga ble o Tafun wre we pan, mbe u leele pre kro u ŋga yɛnyiŋge na buuro kre, ee chaa pe nu, ŋgi na, kee ŋga o yo e pan kre, e ki shɔ mu li.

11Kre ki tia o na nyiɛtali na e kaan nyjila kro nu kre. O o Nyiɛkpɔɔ wre tali mbe u ti e jaa tni tnimu ŋga nu u e yeeri kre nu. Nyiɛkpɔɔ u yire u jaŋga kre na mbe ti e jaa kee chiriri ŋga e chaa mbe pe kre pe, mbe ti e jaa shɔnlie tnumu ŋga e tuni kre tun mbe sɛ kɔ.

12Na e pe ma kre, kie ti mbe e o Tafun Yesu wre yɛnyiŋge ta e pan, mbe yire ka ta u pan. O Nyiɛkpɔɔ wre na o Tafun Yesu Kristo wre dumiɛ ki ti mbe ki pe ma yɛŋgɛ.

Tesalonika Hlɛ Shiinwo 2

1Ni wolo, mu wru o Tafun Yesu Kristo wre panhaa, na imi we o wru mbe pan u jaara kre, ni e tali,

2yaa ti mbe pe e jawala kla ki na, ndee mbe ti mblɛ pe yuu na o Tafun wre ble kre pan mu tro kre e jawala kna, ndee mbe ti mblɛ pe yuu na Nyiɛkpɔɔ kee pe nyaa na yuu kre, ndee na u kee kpali kre, ndee na yuu na wre o yire kee nyjɛ hlɛ nyunɔ mu pan mu pe ŋga kre, mbe pia e le fiɛrɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Yaa shia ti mbe pe wa e fana kolo ka na. Ŋgi na, Kristo pan ble kre wa da, fɔna nyjila ŋga nu leele we yiri mbe Nyiɛkpɔɔ taan kre da, ki nyjila kre Nyiɛkpɔɔ loŋgo wre we yiri, wre Nyiɛkpɔɔ we kla kre.

4We paara mbe Nyiɛkpɔɔ sumiɛ, na sumiɛ ŋga mu chin ŋga kro taan. We uyɛ kpɔɔ mbe wɛ ndro kro na, a Nyiɛkpɔɔ suminyuŋgo we sɛ tni mbra yuu na wre wi Nyiɛkpɔɔ.

5E sɔɔnri na nyjila ŋga ni ndaa wa e jaara kre, ndaa yire kee nyjɛ krɛrɛ yo e pan.

6Yire titi e chin ŋga ki u tɔ kolo a u n pan tun. Nyjila ŋga ni ki fna kre, kre nu Nyiɛkpɔɔ loŋgo wre we pan.

7Ndra shelee kee nyjɛ yi ndra kree wa na tnumu tuni, la, kee ŋga kie pe kre n ta mu pe tun, fɔna ŋmba u ki tɔ kolo kre Nyiɛkpɔɔ u wɔ wa.

8Kre nyjila kre nu oo Nyiɛkpɔɔ loŋgo wre nya, na o Tafun Yesu Kristo wre waa pan, we u gbo na u nyu fuflɛ ni, mbe u kla na u yɛnyiŋge ni.

9Nyiɛkpɔɔ loŋgo wre, Sutna jaŋga ni we pan, mbe paan kawako kee nyininyini pe, mbe kafinɛ kee tataara pe.

10We yire kafinɛ, na ndra shelee kooloe tataara na mbe mblɛ pe shie mbe sɛ kla kre fana. Pie kla, ŋgi na, pe n kpra kre le mu nya, a pe n ki kori, mbe yire ki na mbe ŋmaa ta.

11Kre kee ŋga ndra na Nyiɛkpɔɔ pan na jaŋga ka ni pe nu mbe praa punu, mbe ki ti mbe pe kafinɛ kee shɔ mbe li.

12Ŋga kie pe yi na, leele mblɛ pe n kpra kre shɔ mu li, la, mu tia pe yiɛshɔ sisam na kre, Nyiɛkpɔɔ we pe gbun pimi ni.

13O wolo, ki fna o na Nyiɛkpɔɔ kaan mboo nyjila kro nu e ndra na, o Tafun e kori, ŋgi na, u e wɔ mbe klu mbe e ŋmaashɔ, ŋgi na, Kpra Ŋumu wre jaŋga tia e pe cheche, mu pe Nyiɛkpɔɔ wolo, mu yire e shɔnlie ŋga e ta kpra kre nu kre ndra na.

14Ketaan ŋga o kpali e pan kre, kre na Nyiɛkpɔɔ yire mu e yeeri, wra e yeeri mbe e paan o Tafun Yesu Kristo yɛnyiŋge kre ka ta.

15Kena ni wolo, e yire gbiŋmbi, e kpra kee ŋga o na e nyina kre yii. Kpra kee kre o na ka kpali e nu, mna e nyunɔ ki ka.

16O Tafun Yesu Kristo wre titi, na o lɛ Nyiɛkpɔɔ ŋmba u o kori, mu yire u dumiɛ kre na mu o le blenyini gbun, na dankna chichie kre,

17pe e ŋga gbun, mbe e ŋga faŋga mbe e jaa kee ŋga ki nyu yo, mbe jaa chichie pe.

Tesalonika Hlɛ Shiinwo 3

1Ni wolo, ŋga ki kro tɔ yi na, e nyiɛtali e o ŋga, mbe o Tafun wre kee kre kpali mbe sɛ yiɛ nyaanyaa, mbe yɛnyiŋge ta, imi na kra pe e nu kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2E nyiɛtali mbe Nyiɛkpɔɔ wre o wɔ mbe yili ndra shelifɛɛnlɛ, na sisam pefɛɛnlɛ pre kɛɛ. Ŋgi na, ndro kro ma u ketaan kre shɔ mu li.

3La, o Tafun wre pe kprafun, we e ŋga faŋga, mbe kɛ tɔ e na, mbe e shɔ mbe yili Sutna wre kɛɛ.

4O Tafun wre u ti mbe o dankna e na. O shɔ mu li na ee pe imi na o e nyina kre, mbe kro mbra pini ma nyjila kro nu.

5O Tafun wre u e jawala nyaa mbe e Nyiɛkpɔɔ koroo kre nya, mbe e jaa frɔ mbe Kristo shie.

6O wolo, o o Tafun Yesu Kristo wre mɛɛ tɛɛ na yuu e pan na, e eyɛ kun e wolo sumifɛɛnlɛ mblɛ pe gbashia lii kre na. Kooloe nyjɛ o pe nyina kre, pe yi je.

7Yire titi chin na imi o na pe kre, pan ki fna e pe. Nyjila ŋga ni o naa wa e jaara kre, o nsraa gbashia lii.

8Ndro nsraa wa a o na u sro li finfin. Ŋga ndro we ya o na mbe waa u fun fɔlɔ tɔ kre ndra na, o na tnumu tun kpɔɔ, lafo na blee, imi kie pe mbe waa e wa gbun na fɔlɔ ni.

9Ki n pe na kolo ki nsraa wa o pan, mbe o yaka shɔ e pan, kre ki tia o na ma pe. O naa chaa mbe e o le mbe twan, kre ki tia o na pe ma.

10Ŋga o naa wa e jaara kre, o na yo e pan na, "Ŋmba u n na chaa mbe tnumu tun kre, yaa ti mbe u li."

11Ŋga ki tia o na yuu ma kre, o loo na leele plɛ wa e nu mu na gbashia lii, pre leele pre n na yaka pini, la, leele kee nyjɛ nu pe n fna, u yuu na tro.

12O o Tafun Yesu Kristo mɛɛ tɛɛ na pre leele mblɛ jaari na, pe tni imi na ki fna, mbe tnumu tun mbe peyɛ le.

13O wolo, yire waa shia fna chichie pee na.

14Aada ndro waa wa e nu mbe wa li kee nyjɛ o e nyunɔi ŋga na, na ki pan ma kre, e u fun dɔɔta, e eyɛ kun u na, mbe ki ti mbe nyifɛɛrɛ u gbo.

15La, yaa u pe na e loŋgo wi, la, e u jaari na e ŋmbrɔ sumifun wi.

16O Tafun ŋmba u o kaan wejinyiŋge kre, u e ŋga wejinyiŋge nyjila kro nu, na kolo kro na. Yire na, o Tafun e tni.

17Mi titi kɛ nyu nyunɔmu yi nyjɛ; Mi Pɔɔl, e shaari. Na mi titi hlɛ nyunɔ, pan ni ki nyunɔi imi, mbe ni mɛɛ le ki jaara.

18Yire na o Tafun Yesu Kristo dumiɛ e tni kro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Timotio Hlɛ Jle

Timotio Hlɛ Jle 1

1Mi, Pɔɔl, Yesu Kristo bituŋu wre, o ŋmaashɔfun Nyiɛkpɔɔ wre, na o danknafun Yesu Kristo wre pe ni wɔ,

2mi pan hlɛ ŋga yiri na shie ni kpra pɔ Timotio ŋmba mi na wree wa shɔnlie nunu nu wre pan. O Lɛ Nyiɛkpɔɔ, na O Tafun Yesu Kristo wre pe mu dumi, mbe mu fooro chin, mbe mu ŋga wejinyiŋge.

3Ni chaa mbe mu tni Efiso na, imi na ndaa yo mu pan ŋga ndaa shie Makedonia na kre, leele plɛɛ wa wa na kee fɔnyi yɛ nyina, mbe mu pe jaari mbe pe yi ti.

4Yo pe pan mbe pe mbuura na pe tolɛɛlɛ mɛɛ tataara yire kee yoo ti. Yire kee yire krɛrɛ kakra ni yi paan, yi n na Nyiɛkpɔɔ shɔnlie kolo kre nyina.

5Ɔga ki tia ndaa kee nyjɛ yuu kro yi na, pie koroo ŋga ki yili loloŋgo cheche nu nya, mbe pe jawala saan pe na, mbe pe shɔnlie yire.

6Leele plɛ fun yire kooloe nyjɛ na, mu kna mu sɛ taa jijiere kee na.

7Pe chaa mbe pe Mbose mbra nyinafɛɛnlɛ, la, pre titi kee nyjɛ yi yilii pe nyuu, ndee kee nyjɛ pe yii kɛshiin kre, pe n yi nɔɔ loo.

8O chin na Mbose mbra yire nyu, na mu li ki kolo na wala.

9Ki fna mbe o sɔɔnri na Mbose mbra yire, leele chichiele na ma pra yila mu yi le, la, mbra taanfɛɛnlɛ, na ndikambla, na mblɛ pe n na Nyiɛkpɔɔ sumi, na sisampefɛɛnlɛ, na mblɛ pe n pe cheche, na mblɛ pe Nyiɛkpɔɔ pini na tɛɛ, na mblɛ pe pe lɛɛlɛ, na pe loolo gbo, na mblɛ pe tuwi mu leele gbo,

10na tiɛrifɛɛnlɛ, na bilɛ mblɛ pe sni na bilɛ ni, na mblɛ pe leele yiri na prɛ, na kafinɛfɛɛnlɛ, na mblɛ pe danyi wɛɛ dani, ndee mu na kee nyjɛ yi n fna nyina kre, pre na pra yila mu Mbose mbra yire le.

11Mbra yire pe nyina kre, yi kpra kee kroo wa Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge ketaan ŋga nu dwamu nyi kre nu, a u ki le ni kɛɛ na ni ki kpali.

12Ni O Tafun Yesu Kristo wre kaan mboo na u ni ŋga faŋga a ni tnumu ŋga u ni ŋga kre tun. Ni u kaan mboo na u le na ni fna mbe u ni wɔ mbe ni u sumi,

13nde jle kre ndaa kefuɛn yo u na, mna u pra, mna u tɛɛlɛ. La, Nyiɛkpɔɔ na nyu ni na, Ɔgi na, ni nsra shɔ mu li, a ni nsra chin kee ŋga ndaa pini.

14A O Tafun Nyiɛkpɔɔ wre na ni dumi, mna ni ŋga shɔnlie, na koroo ŋga o taa Yesu Kristo nu kre.

15Kre kee ŋga pe kpra kee ŋga lewo fna mbe yii, mbe ki shɔɔli, Yesu Kristo na pan waŋgra ŋga nu mna sisampefɛɛnlɛ shɔ. A mi Pɔɔl nsra prɔ sisampefɛɛnlɛ pre nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Kre ndra na Nyiɛkpɔɔ na yila mna ni fooro le, imi kie pe mbe Yesu Kristo u frɔ ŋga u ta ni na nyina, ndaa wɛ sisampefɛɛnlɛ mblɛ pee wa kro mbe paan u shɔɔli, mbe blenyini ŋmaa ta pre kro na.

17Blenyini Ɔunu wre, wre ŋmba uu wa nyjila kro nu, a pra u nya nyini ni kre, wre wi Nyiɛkpɔɔ nunu chom ŋmba ki fna o ŋga kpɔɔmu, na yɛnyiŋge nyjila kro nu. Amin.

18Ni pɔ Timotio, kre paara nyinaa ŋga ni chaa mbe mu yii kɛshiin, yire kee nyjɛ, ŋu titi kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre yo mu tɛɛ yi. Ti mbe yire kee yire pe mu ŋunɔ wiyirɛ, mbe mu tɛɛ mbe wii sɛ yiɛ,

19mu ti mbe mu jawala saan mu shɔnlie na. Leele plɛɛ wa, kee nyjɛ pe jawala yo pe pe kre, pe n li yi na. A ki tia pe shɔnlie shɔ mu to.

20Pre leele pre plɛ lɛ Himenio, na Alɛksandria, pre leele mblɛ, ni pe wru mu le Sutna kɛɛ, mbe Sutna pe ndie tini mbe sɛ su nyjila ŋga ni pie chin na ki n fna mbe pe kefɔɔn yo mbe Nyiɛkpɔɔ taan.

Timotio Hlɛ Jle 2

1Ɔga ki yiɛ klu yi na, e na nyiɛtali kpɔɔ e na leele kro kaan, e Nyiɛkpɔɔ tali mbe u pe fooro chin, e na Nyiɛkpɔɔ kaan mboo kee nyjɛ we pee pe ŋga yire ndra na.

2E na nyiɛtali e na ŋulo, na jaŋgafɛɛnlɛ kro kaan, mbe ki ti o jaa tni komm, na wejinyiŋge ni, mbe jaa Nyiɛkpɔɔ sumi kolo chiriri na.

3Kre kee ŋga nyu, mu tna o ŋmaashɔfun Nyiɛkpɔɔ wre pan.

4Wre u chaa mbe ndro kro ŋmaa ta, mbe paan kpra kre chin.

5Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ wree nunu, a Yesu Kristo wree wa, wre u lewo na Nyiɛkpɔɔ lalaa gbeele,

6wre wra u ŋmaa tɛɛ mu sra wɔ mu lewo ŋga, kre kee ŋga na pe dansiɛ kee nyjila ŋga ki fna nu, mu nyina na Nyiɛkpɔɔ chaa mbe lewo kro ŋmaa ta.

7Kre kra tia pra ni wɔ bituŋu, a ndaa sɛ leele mblɛ pe n pe Judae pre nyina shɔnlie na kpra kee kre. Kala ma ni fnɛ, kpra titi ni yuu kre.

8Ni chaa lawee kro nu mbe bilɛ kɛnyi yire nyjeeri mbe nyiɛtali, pe fna mbe pe leele mblɛ pe pe cheche, mblɛ nu krɔ, ndee kakrɔ kee ka n wa.

9Pan chɔɔ ni chaa mbe chiɛlɛ na dodonyi nyjɛ yi fna leni, mbe pe yiɛto, mbe peyɛ nyjii, pia na pe ndrɛ nyjuro pini ka sembremu mbra chaa mbe yi nyu mbe tro. A pia na swa nyiɛ yirɛ, ndee dnɛ chichiele saanrɛɛ teeri mbra peyɛ sani, a pia na dodonyi nyjɛ ndrɔ yi sheli mu tro leni.

10La, pe ti mbe pe kepele nyu na chiɛlɛ mblɛ pe Nyiɛkpɔɔ sumi lɛ.

11Chiɛlɛ fna mbe chin na ki fna mbe pra pieri, mbe peyɛ nyjii, mbe twan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ndaa ti mbe chiɛlɛ bilɛ nyina, ndee mbe jaŋga ta pe na, pe fna mbra pieri.

13Ŋgi na, Adam pra klu mu gbeele, mna chin mu Hawa gbeele.

14Adam ma wɔɔ wre na fana, la, Hawa wɔɔ wre na fana mna tia wra Nyiɛkpɔɔ mbra taan.

15Ki tia Nyiɛkpɔɔ tia chiɛlɛ na kala nyaa sehaa, la, na pe u shɔnli, mu peyɛ nyjii, mu pe cheche, mu koroo ta kre, we pe shɔ.

Timotio Hlɛ Jle 3

1Ki pe kpra kee a pra ki yuu na, na lewo chaa mbe pe sumifɛɛnlɛ yɛklo kre, kena u tnumu chichie wru.

2La, sumifɛɛnlɛ yɛklo fna mbe pe lewo ŋmba na kee ka n wa mbe lewo ta mbe yo, ki fna mbe u chɔ pe nunu, mbe u yiɛ to, mbe pe jawalafun, mbe pe lewo ŋmba u uyɛ nyjiri kee kro nu, mbe pe lewo ŋmba u fumblɔ yii mu chin, mbe pe lewo ŋmba we jaa leele nyina:

3U n fna mbe pe gbɔgbɔɔ, ndee mbe pe lewo ŋmba uu nyanya, la, ki fna mbe u nyjii, mbe wa pe kakɔtuŋu, mbe wa pe lewo ŋmba yiɛ ki nyinai swa na.

4U fna mbe pe lewo ŋmba u ja na wre titi sele le chichie, mbe jaa ti u biile u ŋga buuro, mbe ndie tɛɛ u pan.

5Na lewo wa jaa wre titi sele le chichie, mni we pe mbe jaa Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ pre le hin?

6U n fna mbe pe lewo ŋmba u chinɛ fɔŋgɔ, na kre ma, we uyɛ kpɔɔ mbe yire wa mbe to, imi na Sutna na to kre.

7U fna mbe pe lewo ŋmba fimifɛɛnlɛ kaan buuro, imi kie pe mbe nyifɛɛrɛ ka nyini wa u gbo, mbe waa sɛ to Sutna pɛlɛ nu.

8Sumifɛɛnlɛ pre loplombo pre fna mbe pe kepele nyu, mbe pe kpra ni, pe n fna mbe pe gbɔgbɔɔlɔ, pe n fna mbe pe yiɛ na nyinai swa na.

9pe ti mbe pe jawala saan pe na, mbe pe kpra kee ŋga kra ndra, a Nyiɛkpɔɔ ki wɔ mu pe nyina, a pe ki shɔ mu li kre yii kɛshiin.

10Pe kepele fna mbe le chichie, na pe kepele nyu kre, mbe pe chiin sumi.

11Pan chɔɔ pe chiɛlɛ fna mbe pe kepele nyu, pia na leele kro yuu, pe yiɛ fna mbe to, mbra kpra lii kee kro nu.

12Sumifɛɛnlɛ lopom fna mbe u chɔ pe nunu, a ki fna mbe u jaa na u chɔ na u biile le chiriri.

13Loplombo mblɛ pe sumi chiriri kre, pe mɛɛ chichie taa, mbe jaa gbun ta mbe pe shɔnlie ŋga pe ta Yesu Kristo nu kre kee yo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ni shɔnli na kia mu, mbe pan e pan wa, la, ni chaa mbe e nyunɔ yire kee nyjɛ.

15La, na kia pan na ni mu naa, hlɛ ŋga ni nyunɔi ŋga we ti mbe e chin kepele ŋga ki fna mbe lewo pe Nyiɛkpɔɔ sele nu, pre lɛ Nyiɛkpɔɔ ŋmba u le wre sumifɛɛnlɛ, a pre na kpra kre yire.

16O sumiɛ ŋga kee Nyiɛkpɔɔ wɔ mu o nyina kre, ndro wa jaa yo na ki kee nsra shian. Nyiɛkpɔɔ na kaari lewo, a Kpra Ɔumu na tia o na u nya na u fraka, a nyjeeri bitumblɔ na u nya, a pra u kee kpali lawee lawee nu, a pra u shɔ mu li waŋgra ŋga nu, a wra sɛ nyjeeri.

Timotio Hlɛ Jle 4

1Kpra Ɔumu wre ki yo chasi na, ble hɛnyi yire nu leele plɛ we pe shɔnlie wa, mbe sɛ ndie tɛɛ kafinɛ ŋumu yire pan, mbe taa ŋumufuɛn kee nyjɛ pe nyina na.

2Kafinɛfɛɛnlɛ na fanafɛɛnlɛ pe yire kee nyjɛ nyina, a na pe kalafnɛ pe n na lɛɛlɛ kee ka na.

3Pre pe yuu na ki n fna mbe lewo leŋge, a sro yɛɛ wa yi n fna mbe lewo yi li. La, Nyiɛkpɔɔ wra yire sro yire gbeele, shɔnlifɛɛnlɛ mblɛ pe kpra kre nya kre, mbe pe nyiɛtali mbe wo yi na, mbe mboo ŋga yi na, mbe yi li.

4Yira ŋga Nyiɛkpɔɔ gbeele kro nyu, yaka n wa mbe o ki je, la, yira kro fna mbe mu nyiɛtali mbe wo ki na, mbe mboo ŋga ki na.

5Nyiɛtalaa kre we ti mbe ki pe cheche, ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ yo na ki nyu.

6Na mu mu wolo sumifɛɛnlɛ pre nyina yire kee nyjɛ kre, mu pe Yesu Kristo sumifun chiriri ŋmba u uyɛ pɔɔri shɔnlie kee kre nu, mu taa kpra nyinaa na.

7La, muyɛ wɔ chalɛɛlɛ mbuura kewɛɛ yire nu, mu gbeŋmba mu Nyiɛkpɔɔ sumiɛ kolo chiriri twan.

8Na mu mu wejiŋge fiŋge, ki nyu kolo ka na, la, na mu Nyiɛkpɔɔ sumiɛ kolo chiriri wru kre, tnuu wa ki nu kolo kro na, ŋgi na, kie mu ŋga fuŋgaami na mbakɔ ŋmaa.

9Kre kee ŋga ni yo ŋga kpra kee yi, a ki fna mbe ndro kro ki shɔ mbe li.

10Kre ki tia o na wii, na tnumu tuni kpɔɔ, ŋgi na, o dankna Nyiɛkpɔɔ ŋmba u le wre na, wre wi ndro kro ŋmaashɔfun, la, mblɛ ŋmaa u shio titi lɛ shɔnlifɛɛnlɛ.

11Yire kee nyjɛ, pe nyina yi yi, mu pe jaari yi na chichie.

12Maa ti ŋga mu pe pɔ kre na, mbe ndro mu le na muu fiɛn, la, ti mbe shɔnlifɛɛnlɛ pre mu le, mbe mu twan, ti mbe mu paara, na mu kepele, na mu koroo, na mu shɔnlie, na imi mu pe cheche kre le mbe twan.

13Mu nyjila kro wru mna mu Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre tɔɔnri mna pe nyina pe fnihaa, mna paara pe pan, mna pe nyina mbe hɛ su na mbe pan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ɔumu kɛyirɛ nyjɛ wra mu kɛ nyjila ŋga ni Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na paara, a loplombo pre na kɛ taa mu na kre, maa shia yi ka ti.

15Yire kee nyjɛ krɛrɛ, muyɛ wru mu yi ŋga, mna yi pini, mbe ndro kro mu nya na mu ka pini.

16Muyɛ le chichie, mna kee nyjɛ mu nyina yire le chichie. Yiɛnyina mna yire kee nyjɛ krɛrɛ pini, Ɔgi na, na mu yi pini kre, ŋu titi we ŋmaa ta, a mblɛ pie mu kee yire loo kre we ŋmaa ta na.

Timotio Hlɛ Jle 5

1Maa shia fuu lopom na, la, buuro tɛɛ mu paara u pan na mu lɛ wi. Paara nyanyjɛbɛɛlɛ pre pan na mu ŋmbilɛ lɛ,

2mu paara chiɛlɛ pre pan na mu loolo lɛ, mu paara bichabɛɛlɛ pre pan na mu jaala lɛ, imi na ki fna.

3Ta lekuchiɛlɛ mblɛ lɛ lekuchiɛlɛ titie pre kaan buuro.

4Na lekuchlɔ waa wa na biile ni kre, ndee na nanae ni kre, pre fna mbe klu yire pe katoo mbe Nyiɛkpɔɔ sumiɛ kolo chiriri twan, mbra pini mbra pre titi sele leele kaan, na e pe ma kre, kena e e sefɛɛnlɛ na e lelɛɛlɛ fɔlɔ tɔ, a kre na Nyiɛkpɔɔ yiɛ shɔ.

5Chlɔ ŋmba u pe lekuchlɔ kprafun, a u n wa ndro ni wra u le kre, wre u kaan Nyiɛkpɔɔ na, mbra Nyiɛkpɔɔ tali mbe u ya u na lafo na ble.

6La, lekuchlɔ ŋmba u uyɛ wru mu taa wejiniŋge yirɛ kro kre, u le chɔ, nde u ku.

7Sumifɛɛnlɛ pre nyina yire kee nyjɛ, mbe ndro wa pe kee ka ta mbe yo.

8La, na wa n u katoo ndro, ndee wre titi sele ndro le kre kolo ŋga na kre, kena u shɔnlie kolo wa, u fun sisam wɛ ndro ŋmba u n shɔnli na.

9Maa shia lekuchɔ ŋmba u n li yɛlɛ fuloetaarɛ kre tɔɔnri mbe chaa lekuchiɛlɛ nu. A ki fna mbe u pe blɔ nunu leŋgefun,

10a u pe ndro ŋmba ndro kro u chin na u kepele nyu, mu pe chlɔ ŋmba u u biile pɔɔri chichie, mu fumblɔ yii mu chin, mu na Nyiɛkpɔɔ leele jeelee jee, mu na yaa kanyanafɛɛnlɛ na, mu ja na chichie ŋga mu chin ŋga kro pini.

11La, maa shia lekuchiɛlɛ bichabɛɛlɛ tɔɔnri mbe ya lekuchiɛlɛ na, ŋgi na, na leŋgeere niŋge pe yii pe ja na laari Kristo kro,

12na ndro pe ma, kena u u danyi jle nyjɛ u da pimi li.

13Kre kro ni pe gbashia twan, mbe yiri mbra kila kalonyi nu. Ɔga ki n prɔ kuraa yi na pe leele kro yuu, na nyu leni leele kee nyjɛ nu pe n fna nu, kaalɛɛ nyjɛ yi n fna yo wee kro pe yi yuu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Kena pre bichabɛɛlɛ pre, ni jawa na, na pe ndru mu leŋge, mu se, mu pre titi katooe le kre, ki nyu, mbe ki ti mbe o loŋgo wa o sisaa ka ta mbe yo.

15Lekuchiɛlɛ plɛ laa mu sɛ taa Sutna kro.

16Kena na chlɔ waa wa mu pe shɔnlifun, a lekuchiɛlɛɛ wa u sele nu kre, u gbeŋmba wra pe le, waa pe wru mbe wa sumifɛɛnlɛ pre na, na, pra pe le mbe ki ti sumifɛɛnlɛ pre kolo ta mbra lekuchiɛlɛ mblɛ pe n lefɛɛnlɛ ni pre le.

17Sumifɛɛnlɛ pre loplombo mblɛ pe tnumu tuni imi na ki fna kre, e pe ŋga buuro kpɔɔ, mblɛ pe tnumu tuni kpɔɔ na kee kre kpali leele nyina ki yi kre.

18Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre nyina mbo, "Na nuu nyaari bleju na, na yi tru, maa shia u nyu pɔ", a "tnumu tunfun fna na u fɔtɔɔrɔ ni."

19Na ndro pan mu lopom wa kee sisaa ka yo, yaa shia ki shɔ mbe li, fɔna dansiɛfɛɛnlɛ shiin ndee taarɛɛ wa ki na.

20Na wa sisaa pe kre, e u yiɛ kee yo u pan leele pre kro yiɛ na, mbe ki ti mbe hamblɛ pre fiɛ.

21Ni yire Nyiɛkpɔɔ na Yesu Kristo, na nyjeeri bitumblɔ yiɛ, na yuu mu pan na mu li kee nyjɛ ni yo ŋga kro na. A maa shia fiɛlɛ mbe wa gbun na pimi ni, ndee mbe ndro yiɛ le mbe chiin kee ka pe.

22A maa shia fiɛlɛ mbe kɛ taa ndro na, mbe u wɔ na u Nyiɛkpɔɔ tnumu ka tun. Maa shia muyɛ le wa sisam nu, muyɛ pe cheche.

23Mu lɛɛyira, na ŋga mu yaa nyaanyaa kre ndra na, maa na nyumu chiin gboo, ta simi gboo fiɛn fiɛn.

24Leele plɛɛ wa, pe sisamuu wa fimi na, mu yiɛklu pe pan na shie na pe ni Nyiɛkpɔɔ Kpra kuɔn nu, a plɛ sisam wa jaa nya fuŋgaami.

25Pan chɔɔ kepele chichie nyaa chasi, a nyjɛ yii wa a yi n na nyaa chiriri kre, yaa jaa ndra.

Timotio Hlɛ Jle 6

1Tinlɛ pe pe tafɛɛnlɛ ŋga buuro ŋga ki fna, mbe ndro wa Nyiɛkpɔɔ, ndee kee ŋga o e nyina kre kee sisaa ka ta mbe yo.

2Tinlɛ mblɛ tafɛɛnlɛ pe pe Kristo sumifɛɛnlɛ kre waa shia pe tafɛɛnlɛ yiɛ le, ŋgi na, pe ŋmbilɛ Kristo sumifɛɛnlɛ lɛ. Ki fna mbe pe pe sumi kpɔɔ, ŋgi na, mblɛ pe e tnu taa kre pe shɔnlifɛɛnlɛ na mblɛ e kori. Kena yire kee nyjɛ ki fna mna nyina mbra yi kpali.

3Ŋmba we kee fɔŋgɔ ka nyina, a u n li O Tafun Yesu Kristo kpra kee yire na, ndee mu li o sumiɛ ŋga kee o nyina ŋga na kre,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4kena uyɛ u kpɔɔri finfin, u fun n yaka chin. U fun wre jawala n wa, kakra lie, na krɔ ni u paan, a yire kee nyjɛ krɛrɛ kɛyira, na kakrɔ, na tɛɛlɛɛ, na jawala sisaa,

5pre leele mblɛ kakra sisaa ni pe paan, nyjila kro nu pe jawala n na tnumu tuni, a pe n kpra kre kee chin, pe jawa na, Nyiɛkpɔɔ kolo pe swa chaara kolo.

6Nyiɛkpɔɔ sumiɛ ŋga ki fraka tii mbe lewo yira kro ta, na ŋga mu ta chiɛri kre mu yiɛ nyi wala.

7O nsra pan na yaka ni waŋgra ŋga nu, a waa jaa yaka wru tra ŋga nu mbe sɛ.

8Kena na o o nyu sro na o yonyi ta kre, mbe o ti yire o yiɛ nyi.

9La, mblɛ pe chaa mbe pe swafɛɛnlɛ kre, pe tuuri penlee nu, na tuuri jijiere na niŋge sisaa pɛɛlɛɛ nyjɛ yi n nyu mu lewo ŋga nu. Yire yi lewo tinii na shie klamu nu.

10Ɔgi na, swa chaara yi sisam kro kolo. Plɛ yila ki chaara sisaa na mu laa Nyiɛkpɔɔ kro, mu tia fooro pe yii kpɔɔ.

11La, ŋu rɛ, Nyiɛkpɔɔ ndro wi ŋu, kena laa yire kee nyjɛ krɛrɛ kro, mu fraka, mu Nyiɛkpɔɔ sumiɛ, na shɔnlie, na koroo, na frɔ, na nyjiimu yii kɛshiin.

12Shɔnlie wiire wi, mu blenyini ŋmaa kre yii kɛshiin, kre na Nyiɛkpɔɔ na yila mu mu yeeri, nyjila ŋga ni mna yire dansiɛfɛɛnlɛ tataara yiɛ na, mna nyu nyaa mu yo na mu Kristo shɔ mu li

13Ni yire Nyiɛkpɔɔ ŋmba u yirɛ kro kaan ŋmaa, na Yesu Kristo ŋmba wra yire Pontio Pilato yiɛ na mna kpra yo wre yiɛ, na yuu mu pan na,

14li ni kee nyjɛ ni yo mu pan nyjɛ kro na, maa shia ti mbe ndro mu kee sisaa ka ta mbe yo, mbe sɛ su na O Tafun Yesu Kristo wre we ndruu pan.

15U paan kre we pe Nyiɛkpɔɔ wre titi nyjila ŋga u chaa nu. Nyiɛkpɔɔ wre, wre u dwamu kaan, wre wi jaŋga kro Nyiɛkpɔɔ, wre wi Ɔulo kro Ɔunu, tafɛɛnlɛ kro Tafun wi.

16Wre chiin uu ŋmaa ni, a wa ku, wre uu wa kania nu, a ndro wa jaa da u na. Ndro n da mu u nya tun, a wa wa daa u nya na nyini ni. Wre wo yi yɛnyiŋge na blenyini jaŋga! Amin.

17Leele mblɛ pee swa ni waŋgra ŋga nu kre, yo pe pan na pia na peyɛ kpɔɔri, ndee mbe peyɛ wru mbe taa yiɛ waara nyjɛ na, la, pe peyɛ wru pe taa Nyiɛkpɔɔ na, wre u o kaan yirɛ nyjɛ yi o shian, o na oyɛ lii.

18Yo pe pan mbe pra chichie pini, pe ti mbe pe kepele nyu, mbe pra yirɛ kaan na lɛɛ nunu ni.

19Na pe pe ma kre, kena pe lawee chichie chaa na teeri peyɛ pan nyjeeri. A pe tnimu we nyu mbe pe ŋga tra mna.

20Timotio, kee ŋga pe le mu kɛɛ kre le chichie, muyɛ wɔ paaraa nyjɛ yi n fna, na jijiere kakra nyjɛ plɛ yeeri "Kachindɛ" kre nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Ŋgi na, leele plɛ yuu na pee kre "Kachindɛ" kre ni, a ki tia pe fun Nyiɛkpɔɔ kolo na. Yire na Nyiɛkpɔɔ dumiɛ e tni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Timotio Hlɛ Shiinwo

Timotio Hlɛ Shiinwo 1

1Hlɛ ŋga yiri mi Pɔɔl, Yesu Kristo bituŋu ŋmba u wɔ Nyiɛkpɔɔ chaara na, mu ni wɔ na ni sɛ ŋmaa ŋga kee Nyiɛkpɔɔ yo mu tɛɛ, mbe o yire wre Yesu Kristo na mbe ki ta kre kee kpali.

2Kre hlɛ ŋga shie ni bikoroo Timotio pan. O lɛ Nyiɛkpɔɔ, na o Tafun Yesu Kristo pe mu ŋga dumiɛ, mbe mu fooro le, mbe mu ŋga wejinyiŋge.

3Ni jawala saan ni na, a ndaa Nyiɛkpɔɔ ŋmba ni sumi wre kaan mboo imi na ni tolɛɛlɛ na pe kre. Na ni nyiɛtali ni mu sɔɔnri na Nyiɛkpɔɔ kaan mboo mu ndra na lafo na blee.

4Ni mu nyɛnɛɛ kre sɔɔnri, ki tia ni chaa mbe paan mu shaari nyaanyaa, mbe ki ti mbe ni yiɛshɔ.

5Ni mu kpra shɔnlie kre sɔɔnri, kre shɔnlie kre na mu lelɛɛ Liosu, na mu lo Eunisi na ta kre, a ni shɔ mu li na kre shɔnlie kree wa mu nu tɛ.

6Kre ndra na, ni chaa mbe mu sɔɔnri na, ti mbe Nyiɛkpɔɔ wre kɛyira kre mna ta, nyjila ŋga ni ndaa kɛ taa mu na kre, mbe yi tnumu tun.

7Ŋgi na, kpra Ɔumu ŋmba Nyiɛkpɔɔ o ŋga wre wa o pe fiɛrɛfɛɛnlɛ, la, Kpra Ɔumu wre o kaan jaŋga, na koroo, mu tia o ja na oyɛ yiri kee na.

8Kena maa ti mbe nyifɛɛrɛ na mu kuu na mu o Tafun wre dansiɛrɛ li, a mba ti mbe nyifɛɛrɛ na mu kuu na pe ni yii mu le nyuŋgo o Tafun wre ndra na. La, yila ketaan kre na mu kala nya, Nyiɛkpɔɔ we mu ŋga ki faŋga mbe mu ki pe.

9Nyiɛkpɔɔ wre o shɔ, mu o yeeri na o paan pe u leele. Ki n pe kee ŋga o pe mu u ŋga ndra na yi, la, u chaara na u dumiɛ na yi. Yesu Kristo na u yire mu o ŋga kre dumiɛ ŋga, u o ŋga ki yi mu chin mu yirɛ kro nɔɔhle.

10La, fuŋga u yire o ŋmaashɔfun Yesu Kristo wre paan kre na mu ki wɔ mu o nyina. U kumu jaŋga gbo, mu yire ketaan kre na mu blenyini ŋmaa kre wɔ mu o nyina.

11Nyiɛkpɔɔ ni wɔ bituŋu na nyinafun, na ni ketaan kre kpali.

12Kre ndra na ni yire kee nyjɛ nyaa kre. La, nyifɛɛrɛ n na ni kuu, ŋgi na, ndro ŋmba ni shɔ mu li kre, ni u chin, a ni shɔ mu li na we jaa mblɛ ni le u kɛɛ kre le mbe sɛ su u pan ble kre nu.

13Kpra kee ŋga ndaa mu nyina kre yii kɛshiin, mu taa ki na, mu tni shɔnlie, na koroo ŋga o taa Yesu Kristo nu kre nu.

14Kpra kee ŋga pe le mu kɛɛ kre le chichie, Kpra Ɔumu ŋmba uu wa mu nu kre jaŋga na Nyiɛkpɔɔ yire mu ki le mu kɛɛ.

15Ɔu titi chin na leele mblɛ praa wa Asia tra nu kro na laa ni kro, hali Fɛjilo, na Hɛmoginis kro na chaa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Ni tali na o Tafun wre u Onisfaros, na u sele leele fooro chin, ŋgi na, wra ya ni na nyjila tataara nu. U nsraa nyifɛɛrɛ pini na pe ni yii mu le nyuŋgo.

17La, ŋga wra le Rom na to, ni lawee wraa chaa, wra ni cha chiin mna sɛ su nyjila ŋga ni wra ni nya.

18O Tafun Nyiɛkpɔɔ wre u ti ŋga ble o Tafun Yesu Kristo wre we pan kre, mbe u mu fooro chin. Ɔu Timotio, mu chin imi na Onisfaros na ni sumi Efiso na mu da.

Timotio Hlɛ Shiinwo 2

1Ni pɔ, ŋu rɛ, faŋga ŋga o taa Yesu Kristo dumiɛ nu kre ka ta.

2Kee nyjɛ mna loo na ni yire dansiɛfɛɛnlɛ tataara yiɛ na, na kpali yire yii, mu leele mblɛ mu shɔ mu li, mu chin na pie jaa leele nyina yi yi pre nyina kee yire.

3Mu yɛ yii mu kala nya ka na, na Yesu Kristo Soja kprafun wi.

4Soja titi wa n wa mbe uyɛ pe na lewaa ŋmba u n pe Soja wi, mbra kee nyjɛ yi n fna pini, ŋgi na, u chaa mbe u lopom yiɛshɔ u na.

5Tafɛŋgɛfun wa jaa fɛ mbe yira ta, fɔna u li tafɛŋgɛ mbra na.

6Falifun ŋmba u yiɛnyina mu tnumu tun kre, wre we klu mbe yira ŋga kie yili see kre nu kre ta.

7Kee nyjɛ ni yuu ŋga, yi jawa chiriri, ŋgi na, o Tafun wre we ti mbe mu yi kro nɔɔloo.

8Yesu Kristo ŋmba wra nyi mu yili kuulo nu kre sɔɔnri, ketaan kre ndaa kpali kre nyina na, Ɔunu Devid sele nu wra yiri.

9Ɔga ni ketaan kre kpali kre ndra na, ni kala nyaa, kre ndra na pe jlɔnyi le ni na, na linkufun wi. La, Nyiɛkpɔɔ kee kre na ma pe jlɔnyi yire le.

10Ki tia ni yila Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ u wɔ pre na, mu niyɛ yii kanyana kro nu, mbe ki ti mbe pre ŋmaashɔmu ŋga kii Yesu Kristo nu kre ta, mbe blenyini yɛnyiŋge kre ta.

11Pe kee ka yuu, ki pe kpra, mbo, "Na wre na wre chaa mu ku kre, wre na wre we chaa mbe nyi,

12Na o ja mu frɔ ta, wre na wre we chaa mbe ŋunumu li. Na o u sin, we o sin na.

13Na o n pe kprafɛɛnlɛ kre, wre pe kprafun nyjila kro nu. Ɔgi na, pa u kepele nyi nyjila kro nu."

14Mu leele pre sɔɔnri, mu yire Nyiɛkpɔɔ yiɛ mu pe jaari na pia na kakra wɛɛ lii, tnu ka n wa ki nu, la, mblɛ pe yi ndru kre, kla yi pe klai.

15Gbeŋmba na mu tnumu tun mbe Nyiɛkpɔɔ mu pni, pe na tnumu tunfun chiriri ŋmba u n na nyifɛɛrɛ pini u tnumu na wi, mu pe na lewo ŋmba u Nyiɛkpɔɔ kekpra nyina chiriri wi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Mu yɛ wɔ mu yili kewɛɛ, na jijiere kakra nu, yire kee nyjɛ krɛrɛ leele yi nini na laari Nyiɛkpɔɔ na.

17Yire kee nyjɛ nyini pan yi nyi na kla ŋga ki wejikaara lii yi. Leele mblɛ pe yire kee yire pini pre plɛ lɛ Himenio, na Fileto.

18Pre pe fɛ mu laa kpra kre kro, na shɔnlifɛɛnlɛ pre plɛ shɔnlie klai, na yuu na, leele kunnyiɛ ŋga kee o yuu kre pan mu tro.

19La, Nyiɛkpɔɔ nyuŋgo ŋga nɔɔ u le kre wa jaa jɔŋgɔ, a kee nyjɛ pe nyunɔ ki na yi kre, mbo, "O Tafun Nyiɛkpɔɔ wre chin mblɛ lɛ u leele." A "ŋmba u yuu na O Tafun Nyiɛkpɔɔ wre wo wi kre fna mbe laa sisam pee kro."

20Katoo ŋga ki kpɔɔ kpan, yirɛ nyininyini nɛɛ ki nu, swa fiŋge, na swa nyiɛ yirɛɛ wa ki nu, yɛɛ wa tinyi ni pe yi tɛ, a yɛɛ wa pooro ni pe yi faanri, yɛɛ wa kee chiriri pe pini na yi ni, a yɛɛ wa nyjila kro nu pe yi tɛɛ na tnumu tuni.

21Na wa uyɛ pe cheche mu yili yire sisam kee nyjɛ krɛrɛ nu kre, o Tafun we u tɛɛ mbe tnumu ŋga ki shian titi tun, ŋgi na, u nyu, mu fna na u Tafun we u tɛɛ mbe tnumu chichie tun.

22Laa mu yirifum nyjila niŋge yire kro, mu ti mbe mu yiɛ nyina kee nyjɛ yi fraka, na shɔnlie, na koroo, na wejinyiŋge na. Ti mbe ŋu na mblɛ pe lɛɛ nunu teeri na o Tafun wre yeeri mbe u ya pe na kre pe nunu.

23La, flo mu yili jijiere na kakra wɛɛ lie yire nu, chin na kakrɔ ni yire kee nyjɛ paan.

24O Tafun sumifun n fna mbe pe kakɔtuŋu. U fna mbe u lɛɛ tna na ndro kro ni, mbe nyjii, mbe pe nyinafun chichie ŋmba u frɔ.

25Na uyɛ nyjiri na paara na mblɛ pe u nyu kaanri kre nyina. Na ki pan ma kre, aada Nyiɛkpɔɔ we ti mbe pe jawala chinɛ mbe paan kpra kre chin,

26a pe jawala we nyaa, mbe pe fɛ mbe yili Sutna wre pɛɛlɛɛ nu, ŋgi na, Sutna wre u pe yii mu tia pe taa ŋga wre chaa na.

Timotio Hlɛ Shiinwo 3

1Ja mu chin na, nyjila shelee kaa wa na paan ble hɛnyi yire nu.

2Kre nyjila kre leele we pe jajaarafɛɛnlɛ, mbe pe swa nyibinyiɛfɛɛnlɛ, mbra peyɛ kpɔɔri, mbra lopom chaa, mbra nyu kpɔɔmu kee yuu, pia na pe sefɛɛnlɛ kee ndru, pia ayɛ chin, pia pe cheche Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

3Pia peyɛ kori, pia peyɛ fooro chin, pie pe kabaarafɛɛnlɛ, pia jaa frɔ pe niŋge sisaa na, pe ndra we sheli, pia na ŋga ki nyu chaa,

4pie na peyɛ woni mbra kaan, mbra fiɛlɛ kala na, pie na pini na pe kee kro chin, pie yiɛshɔɔrɔ yirɛ kori mbe wɛ Nyiɛkpɔɔ na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Pie peyɛ pe na Nyiɛkpɔɔ pe sumi kpra kolo na, nde jaŋga ŋga kii wa kpra sumiɛ nu kre, pe ki je. Muyɛ wɔ mu yili pre leele mblɛ nu.

6Pre leele pre plɛ pe tro na lee kalonyi nu, na chiɛlɛ mblɛ sisam yi wɛ pe na, a pra tro pe niŋge nyininyini kooloe na kre yiri, na pe jawala klai.

7Pre chiɛlɛ mblɛ nyini, nyjila kro nu pe chaa mbe twan, la, pe n ja mbe kpra kre chin.

8Imi na Jani na Jambrɛ na Mbose nyu kaanri kre, pan pre leele mblɛ kpra kre nyu kaanri, pe jawala n wa, ki tia pe shɔnlie kolo wa.

9La, pia da haka, ndro kro we pe jijiere nya, imi na leele na Jani na Jambrɛ nya kre.

10La, ŋu Timotio, mu ja mu taa ni kee nyjɛ ni mu nyina na, na ni kepele, na ni jawala, na ni shɔnlie, na ni frɔ, na ni koroo, na imi na ni niyɛ nyjii,

11na ni fiŋgee, na ni kanyana, yi krɛrɛ mu li yi na kro. Kee nyjɛ yira ni da Antokia, na Ikoniɔm, na Listra na yire kro mu yi chin, imi na pra ni fiŋge, a ndaa frɔ, la, o Tafun wre na ni shɔ mu yili yi krɛrɛ nu.

12Leele mblɛ pe chaa mbe tro Nyiɛkpɔɔ kolo na, mbe pre na Yesu Kristo pe nunu kre, pie pe fiŋge.

13La, sisampefɛɛnlɛ na fanafɛɛnlɛ we kro mbra sisam pini, suwi mbra leele fana, ŋgi na, Sutna pre titi fana.

14La, ŋu rɛ, tni shɔnlie ŋga ndaa mu nyina a mna ki shɔ mu li kre nu. Leele mblɛ na lɛ mu nyinafɛɛnlɛ pre mu pe chin,

15a mu chin na mu bimi mu yire, mu Nyiɛkpɔɔ kee nyjɛ pe nyunɔ mu tɛɛ yire chin, yire yie jaa mu ŋga jawala mbe yire Yesu Kristo shɔnlie na, mbe sɛ na mu ni ŋmaashɔmu nu.

16Nyiɛkpɔɔ kee nyjɛ pe nyunɔ mu tɛɛ yire kro, wre Nyiɛkpɔɔ pan yi yiri, a yi nyu mbe pe yire yi na mbe o nyina kpra kre, mbe yi tɛɛ mbe o yiɛ kee yo o pan, mbe o yi tɛɛ mbe oyɛ fraka, mbe yi tɛɛ mbe o nyina kolo chiriri ŋga na ki fna o tro,

17Imi kie pe mbe Nyiɛkpɔɔ sumifun kro nyu, mbe jaa kee chichie pe.

Timotio Hlɛ Shiinwo 4

1Ni yire Nyiɛkpɔɔ, na o Tafun Yesu Kristo ŋmba we leele mblɛ pe le, na mblɛ pe ku kro kpra kun wre yiɛ, ŋga u paan mbe ŋunumu li kre na, ni mu jaari,

2yiɛnyina mna kee kre kpali nyjila kro nu, ta leele kna mna pe yiɛ kee yuu pe pan, mna pe leni gbeŋmbaa, mu frɔ tɛɛ mu pe nyina nyjila kro nu.

3Nyjila ka paan mbe lewo wa ndie tɛɛ kpra kee kre nyinaa na, la, nyjɛ pre titi chaa na pie taa, pie nyinafɛɛnlɛ tataara haa cha, mbe pe kee nyjɛ pe chaa mbe loo yo pe pan.

4Pia na chaa mbe kpra kre kee loo ndie ni, chalɛɛlɛ mbuura na pie ndie tɛɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5La, ŋu rɛ, gbeŋmba mu muyɛ yii kolo kro na, frɔ kanyana nu, pe ketaan kre kpalifun, mu tnumu tun na Nyiɛkpɔɔ sumifun wi.

6Mi rɛ, nyjila da mbe pe ni tɛɛ mbe sra wɔ, ni nyjila da mbe ni yili tra mna.

7Ni wiire ŋga ni wi kre, mna ki fna ni wi mbe sɛ su krɛrɛ, ni da wa, ni ni shɔnlie yii kɛshiin.

8Fuŋgaami ŋga ni wi mu yili, yira ŋga ki fna mbe lewo ŋmba u fraka ta kree wa na ni sri. O Tafun kpra kunfun ŋmba u fraka wre, we ni ŋga kre yira kre u pan ble kre nu, mi chiin ma we ŋga ki yi, la, mblɛ pe u kori na u sri mbe u pan pre kro.

9Jande, gbeŋmba mu pan mu ni nya nyaanyaa.

10Dɛma kna mu waŋgra ŋga yirɛ kori, mu fɛ mu laa ni kro. U fɛ mu sɛ Tesalonika na, a Kreke wre sɛ Galatia na, a Tito wre sɛ Dalmatia na.

11Luka chiin uu wa ni jaara. Ɔu na Marko e pan, ŋgi na, we jaa ya ni na tnumu nu.

12Ni Tihiko tun Efiso na.

13Na maa na paan, mna paan na ni dodoŋgi titnɔŋɔ ŋga ndaa ti Karpo pan Troas na kre ni, ta paan na hlɛ yire ni na, nyjɛ yi ni shian titi yi yurɛ hlɛ wee yire.

14Alɛksandria, tutuŋu wre ni pe sisam kpɔɔ ka, o Tafun wre we ŋga u pe kre fɔlɔ tɔ u na.

15Ɔu titi ta u dɔɔtaa, ŋgi na, u o toni kolo kee ŋga o kpali kre na.

16Ɔga ndaa ni nyu woni jle kre, ndro nsra yire ni kro, pe kro na laa ni kro. Nyiɛkpɔɔ waa shia ki jawa sisaa mbe pe ŋga.

17La, o Tafun na ya ni na, mna ni le faŋga, a ndaa ja mna kee kre kpali a leele mblɛ pe n pe Judae pre kro na loo, a Nyiɛkpɔɔ na ni wɔ Jirae nyuu.

18O Tafun wre, we ni wɔ mbe yili kefuɛn nyjɛ leele chaa ni pe kro nu. Mbe ni wru mbe sɛ u nyjeeri Ɔunumu kre nu. Wre wo yi yɛnyiŋge nyjila kro nu! Amin.

19Ni Prisila na Akwila shaari, pre na Onisfaros sele ni kro.

20Erasto na kro Korinto na, a Trofimo naa yaa ki tia ndaa u ti Mileto na.

21Gbeŋmba mu pan mbe weere nyjila kre chiin da. Eubulo, na Pude, na Lino, na Klaudia e shaari, na o wolo shɔnlifɛɛnlɛ pre ni kro.

22O Tafun wre na e ŋumu pe tni. A yire na Nyiɛkpɔɔ dumiɛ e tni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tito Hlɛ

Tito Hlɛ 1

1Mi Pɔɔl, Nyiɛkpɔɔ sumifun, na Yesu Kristo bituŋu wre pan hlɛ ŋga yiri. Nyiɛkpɔɔ na ni wɔ, mna ni tun na ni sɛ ka ya u leele mblɛ u wɔ kre shɔnlie na, mbe pe nyina kpra kee ŋga kii wa o sumiɛ kre nu.

2Kre kpra kre, blenyini ŋmaa dankna ni ki paan. Nyiɛkpɔɔ ŋmba u n pe kafnu kre, wre wra kre ŋmaa ŋga kee nyu yo, mna chin mu yirɛ kro nɔɔhle.

3Nyjila ŋga wra tɛɛ kre ŋga kra da kre, wra ki wɔ mu nyina u ketaan kre nu. U ketaan kre, wra ki le ni kɛɛ, a ndaa yire o ŋmaashɔfun Nyiɛkpɔɔ wre nyu kee na mna ki kpali.

4Ni kpra pɔ Tito, ŋmba mi na wree wa shɔnlie nunu nu kre, wre ni kre hlɛ ŋga nyunɔi mbe sɛ ŋga. O lɛ Nyiɛkpɔɔ, na o ŋmaashɔfun Yesu wre pe mu ŋga dumiɛ, na wejinyiŋge.

5Ndaa mu ti Kreta na mbe mu kee nyjɛ yi fna mbe pe wa yire le mbe yi mbra nunu, mbe sumifɛɛnlɛ pre loplombo wɔ chia kro na.

6Kee nyjɛ ni mu nyina yire sɔɔnri, sumifɛɛnlɛ pre lopom n fna mbe pe u kee sisaa ka ta mbe yo. U chɔ fna mbe pe nunu, a u biile fna mbe pe shɔnlifɛɛnlɛ, ki n fna mbe pe nyibie sheli, ndee mbe pe pe ndikambla.

7Ŋga u Nyiɛkpɔɔ tnumu le kre ndra na, ki n fna mbe pe u kee sisaa ka ta mbe yo. U n fna mbra uyɛ kpɔɔri, ndee mbe u krɔ na kuun nyaanyaa, ndee mbe pe gbɔgbɔɔ, ndee mbe pe kakɔtuŋu, ndee mbe u yiɛ na nyinai swa na.

8U fna mbe pe lewo ŋmba u ja na fumblɔ le, mu chichie kori. U fna mbe pe lewo jawalafun mbe fraka, mbe pe cheche, mbe pe lewo ŋmba we jaa uyɛ yii mbe kee ŋga ki n fna gbeele.

9Ki fna mbe kpra kee ŋga pe u nyina kre, mbe u ki yii kɛshiin, mbe jaa leele gbeŋmba, mbe pe nyina kee kre, mbe leele mblɛ pe paara na kee kre taanla pre nyina kee nyjɛ na pe punu.

10Ŋgi na, leele tataaraa wa na taanri, na plɛ fana na kewɛɛ ni, Judae mblɛ pe chaa shɔnlifɛɛnlɛ pre nu kre, pre pe yire kee yire pini.

11Ki fna mbe mu ti mbe pe nyu tɔ, mbe kee yire pe yuu yire ti, ŋgi na, kee nyjɛ yi n fna mbe pe nyina kre, pe yire yi na mu na sele poponyi jawala klai, yire nyifɛɛrɛ kooloe yire na pe troi na swa chaa.

12Pre Kretae pre wa, wra pe pe kee nyanyofɛɛnlɛ pre wa, wre wra da mu yo mbo, "Kretae kafinɛfɛɛnlɛ bribri lɛ, pan pe nyi na yurɛ sisaala lɛ, pe gbashia kpɔɔ, a pan pe liliire sisaa lii."

13Kala ŋga wra yo kre na pe kpra. Kre kee ŋga ndra na, e pe yiɛ kee yo pe pan chichie mbe ki ti pe sheli shɔnlie nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Mbe pia kro mbe Judae mbuura kee yire yii kɛshiin, mbe ndie tɛɛ leele mblɛ pe kpra kee kre je kre pan.

15Leele mblɛ pe pe cheche kre, yira kro pe pe pan cheche, la, leele mblɛ nu sisam nyi, a pe n shɔnli kre, yaka n wa mu pe cheche pe pan, ŋgi na, pe jawala na pe lɛɛ kee pe sisam bribri.

16Pe yuu na pe Nyiɛkpɔɔ chin, la, pe kepele n na nyina ma. Pe Nyiɛkpɔɔ pra, mu pe ndikambla, pe n fna mbe jaa kee chiriri ka pe.

Tito Hlɛ 2

1La, ki fna mbe mu Kristo kolo chiriri kre nyina.

2Yo bilɛ loplombo pre pan na pe ti mbe pe yiɛto, mbe jawala ta, mbe jaa na peyɛ yiri kee nu, pe sheli shɔnlie, na koroo, na frɔ nu.

3Chiɛlɛ loplombo pre chɔɔ, yo pe pan na pe peyɛ pe na chiɛlɛ mblɛ pe pe cheche lɛ. Pia na leele kro yuu, ndee mbe kaari gbɔgbɔɔlɔ. Pra kee nyjɛ yi nyu nyina,

4mbe ki ti pe jaa bichabɛɛlɛ pre nyina mbe pe pe pilɛ kori, mbe pe biile kori,

5mbe jawala ta, mbe pe cheche, mbe jaa pe katoo lefɛɛnlɛ mblɛ pe pe pilɛ kee ndru, mbe ki ti mbe ndro wa Nyiɛkpɔɔ kee kre kee sisaa ka ta mbe yo.

6Yirifumblɔ pre chɔɔ yo pe pan na pe jawala ta.

7Ŋu titi kolo kro na, ti mbe pe mu kepele chichie le mbe mu twan. Ta koroo nyina, mu ti mbe mu yiɛ nyina kee nyjɛ mu nyina yire na.

8Ta kee nyjɛ yi fna yuu, mbe ndro wa jaa mu nyu kaanri, mbe ki ti mbe nyifɛɛrɛ mu loŋgoolo pre gbo, ŋgi na, pe n o kee sisaa ka ta mbe yo.

9Tinlɛ fna mbe li pe tafɛɛnlɛ kee na, pe ti mbe pe tafɛɛnlɛ yiɛshɔ pe na kolo kro na, pia na nyu kna na pe ni,

10ndee mbra pe juu. Ki fna mbe pe pe tafɛɛnlɛ pre nyina na pe kepele nyu, mu pe kprafɛɛnlɛ, mbe ki ti mbe o ŋmaashɔfun Nyiɛkpɔɔ wre kee kre pe niŋge ni.

11Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ u dumiɛ kre wɔ fimi na, mbe ndro kro yire ki na mbe ŋmaashɔmu ta.

12Kre dumiɛ ŋga ki o nyina mbe o o kepele nyjɛ yi n fna yire, na waŋgra niŋge yirɛ yire ti, mbe jawala ta, mbe fraka, mbe jaa Nyiɛkpɔɔ kolo wru waŋgra ŋga nu.

13Ŋga o tni mu na o dwan ble ŋga na o kaan kre sri ŋga, kre ble kre oo Nyiɛkpɔɔ, na o ŋmaashɔfun Yesu Kristo wre yɛnyiŋge nya.

14Wre wra uyɛ tɛɛ mu sra wɔ mu o ŋga, imi kie pe mbe u o shɔ mbe yili o sisam kro nu, mbe o pe leele cheche, mblɛ o pe u wolo, mu na chaa mbe ŋga ki fna pe.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ta Leele nyina yire kee nyjɛ, mu pe le gbeŋmbaa, mu mu jaŋga ŋga mu ta kro tɛɛ mu pe yiɛ kee yo pe pan. Maa ti mbe ndro mu le fiɛn.

Tito Hlɛ 3

1Mu leele pre sɔɔnri mbe pe peyɛ nyjii mbe waŋgra loplombo na jaŋgafɛɛnlɛ ŋga, mbra pe kee ndru, mbe peyɛ kna na pie kee ŋga ki nyu kro pe.

2Yo pe pan na pia na kefuɛn yuu leele na, pia na tuni, pe peyɛ nyjii, mbe peyɛ pe komm mbe ndro kro ŋga.

3Ɔgi na, nyjila ka nu na jijiele lɛ wre na chɔɔ, a o na pe ndikambla, na tro mna ki n fna. O sisam niŋge, na o yɛshɔɔrɔ yirɛ na o pe tinlɛ. O naa linku kee pini, a kɛyira naa wa o nu, leele na o pra, a o na pe pra.

4La, ŋga o na o ŋmaashɔfun Nyiɛkpɔɔ wre fooro chiɛn, na u koroo kre nya kre,

5wra o shɔ. Ki n pe kee chiriri ka o na pe, la, wre titi wraa chaa mna o fooro chin, mna o sisam je mu laa o na, mna yire Kpra Ɔumu wre wra o ŋga wre na mna o ŋga ŋmaa fɔŋgɔ.

6Nyiɛkpɔɔ na yire Yesu Kristo na mna o ŋga Kpra Ɔumu wre imi na ki fna,

7mbe ki yire u dumiɛ kre na mbe o fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ, mbe paan blenyini ŋmaa ŋga na o kaan kre ta.

8Kee nyjɛ ni yo ŋga krɛrɛ, yi pe kpra. Ni chaa mbe mu yire kee nyjɛ yo chiriri mbe pe loo, mbe ki ti mbe mblɛ pe Nyiɛkpɔɔ shɔ mu li kre, mbe pe yi pe keshian, mbe yire yi na mbe ŋga ki fna pe. Yire kee nyjɛ nyu, mu pe tnu ni mu lewo ŋga.

9La, ŋu rɛ, maa na jijiere kakra lii a mblɛ pe pe tolɛɛlɛ mɛɛ yeerii, na paaraa, na kakrɔ tuni Mbose mbra yire na kre, mu yɛ kun pe na. Yire kee yire krɛrɛ tnu ka n wa yi nu.

10Ndro ŋmba u leele lalaa klai kre, u jaari mbe ki da gbee shiin, na u je na pini ma tɛ kre, maa shia nyu kun na u ni na.

11Na ndro pini ma kre, mu chin na sisam pefun wi, a wre ndro wre fun kolo kre na, mu uyɛ gbun pimi ni.

12Na ndaa Atema, ndee Tichiko tun mu pan kre, gbeŋmba na mu pan ni pan Nikopoli na, ŋgi na, ni ni jawala pe na zaara nyjila kre we ni da wa.

13Gbeŋmba mu ya mbra twanfun ŋmba pe yeeri Zena wre, na Apolo na, mbe pe jaa pe kolo kre kun, le na pie yirɛ nyjɛ yi pe shian kro ta.

14A o leele pre le mbe praa chichie pini mbe jaa ya mblɛ pe shian na, pia na peyɛ leni kee nyjɛ nu tnu n wa nu.

15Mblɛ mi na pree wa mna kre kro mu shaari. O wolo mblɛ wre na pre shɔnliee nunu kre shaari o pan. Yire na Nyiɛkpɔɔ dumiɛ e tni nyjila kro nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Filemɔn Hlɛ

Filemɔn Hlɛ 1

1Mi Pɔɔl ŋmba pe yii mu le nyuŋgo Yesu Kristo saara na kre, na o ŋmbrɔ sumifun
Timotio pan hlɛ ŋga yiri na shie o nunu, na o ŋmbrɔ tnumu tunfun Filimɔn,

2na sumifɛɛnlɛ mblɛ pe fni mu katoo kre, na o jaa Apia, na o ŋmbrɔ soja Achipo pan.

3O lɛ Nyiɛkpɔɔ, na O Tafun Yesu Kristo wre pe e ŋga dumiɛ na wejinyiŋge.

4Filimɔn, na ni nyiɛtali kpan, ni mu sɔɔnri, na ni Nyiɛkpɔɔ kaan mboo mu ndra na.

5Ŋgi na, ni mu koroo ŋga mu Nyiɛkpɔɔ leele pre kro kori kre, na mu shɔnlie ŋga mu ta
O Tafun Yesu Kristo nu kre loo.

6Ni nyiɛtalaa yi na, ŋga o kro pe shɔnlifɛɛnlɛ, mu pe nunu ŋga, mbe kra yire ki na mbe
mna dwamu ŋga o na ta o tnimu nu Kristo nu kre, nɔɔloo kpɔɔ.

7Ni ŋmbrɔ ŋmba ni kori, mu koroo kre tia ni yɛshɔɔrɔ kpɔɔ ta, mu ni le gbeŋmbaa. Mu
tia Nyiɛkpɔɔ leele pre kro yiɛshɔ.

8Kre kee ŋga ndra na, mbe na gbun ta, ŋga ni pe mu ŋmbrɔ Kristo sumifun kre ndra
na, mbra yo mu pan na mu kee ŋga ki fna pe.

9La, koroo ŋga ni mu kori kre ndra na, ki fna mbe ni mu tali, mbe jaa tro kolo ka na
mbe ki paara mu pan, ŋgi na, mi Pɔɔl blɛlɔɔ ŋmba nyini, pe yila Yesu Kristo na mu ni
yii mu le nyuŋgo.

10Ni tali na Onismɔsi kaan, ni pɔ wi Kristo nu, ŋgi na, ŋga ndaa wa nyuŋgo kre, ndaa
pe u lɛ.

11Nyjila ka nu, na u kee n tnu ni mu mu ŋga, la, fuŋgaami ŋga u kee tnu ni mu mi na
ŋu ŋga.

12Ni u tuni mbe u ndruu pan mu pan wa, u pe ndro ŋmba ni kori.

13Ŋga pe ni yii mu le nyuŋgo ketaan kre saara na kre, ni chaa mbe wra tni ni jaara,
mbra yire mu jeele na, mbraa yaa ni na.

14La, ni n na chaa mbe mu ya ni na jaŋga na, ni chaa mbe ŋu titi mu chaara tɛɛ mbe ki
pe. Ki tia ni n na chaa mbe kee ka pe, fɔna mu li ki na tun.

15Aada kre kee ŋga kra tia Onismɔsi na laa mu na chiɛri, mbe ndruu paan tni mu jaara.

16Fuŋgaami u n pe na tnu wi na, u wɛ tnu na. Fuŋga u pe o ŋmbrɔ Kristo sumifun
ŋmba ni kori. U nyu mu ni ŋga, pan ni chin na we nyu mbe mu ŋga kpɔɔ. Tnu wi chɔ,
nde mu ŋmbrɔ Kristo sumifun wi.

17Kena na mu ni jawa na tnumu nunu mi na ŋu tuni kre, imi na mna ni le kre, u le ma.

18Na wra mu pe sisaa, ndee na u mu fɔlɔ ka li kre, ki nyu gbun mu pan mu ni ŋga.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Mi Pɔɔl titi kɛ nyunɔmu yi kre, fɔlɔ ŋga u li kpan, mbe ki tɔ mbe mu ŋga. Mba jawa na mu ŋmaa ŋga mu yire ni na mu ta kre, na ki fɔlɔɔ wa mu na.

20Kena jande, o Tafun wre saara na, kre kee ŋga pe ni pan, ti mbe ni yiɛshɔ na ni ŋmbrɔ Kristo sumifun wi ŋu.

21Ŋga ni kre kee ŋga nyunɔi ŋga, ni shɔ mu li na mu kee ŋga ni mu tali kre pe mbe ni ŋga. A ni chin na mu pe mbe ki wɛ ma na.

22Ŋga ki taa yi na, ni chaa mbe mu nyuŋgo gbeele mbe tɛɛ ni pan, ŋgi na, ni dankna na Nyiɛkpɔɔ we e nyiɛtalaa yire kro loo, mbe ni wɔ mbe e ŋga.

23Epafra ŋmba pe yii mu le nyuŋgo Yesu Kristo saara na, na mi wi kre mu shaari.

24Pan chɔɔ ni ŋmbilɛ tnumu tunfɛɛnlɛ Marko, na Aristako, na Dɛma, na Luka kro mu shaari.

25Yire na O Tafun Yesu Kristo dumiɛ e tni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Hebrie

Hebrie 1

1Nyiɛkpɔɔ na yire u kee nyanyofɛɛnlɛ na mna paara gbee tataara na kooloe nyini nyini na mna o tolɛɛlɛ nyina fa.

2A fuŋgaami, ble hɛnyi nyjɛ nu o nyi ŋga rɛ, u Pɔ wre na u yire na paara o pan. Wre u wɔ mu yirɛ kro wru mu le u kɛɛ. Wre na wra yire mna yirɛ nyjɛ yii wa waŋgra nu kro gbeele.

3Imi na Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge nyi kre, pan u Pɔ wre yɛnyiŋge nyi na. Imi na Nyiɛkpɔɔ sembremu nyi kre, pan u Pɔ wre nyi na. U Pɔ wre u u jaŋga nyu kee ŋga u yuu kre tɛɛ mu waŋgra ŋga yii. ŋga wra o sisam pɔ mu laa o na kre, a wra chin mu sɛ tni Nyiɛkpɔɔ kalie nyjeeri.

4Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre na sɛ wɛ bitumblɔ pre na imi na u mɛɛ na wɛ pe na kre.

5A nyjeeri bitumblɔ pre ŋmbi haa pan Nyiɛkpɔɔ na da mu yo na, "Ni Pɔ wi ŋu. Ni mu se aŋga." Ndee, ŋmbi haa pan wra yo na, "Mbe pe mu Lɛ, mbe mu pe ni Pɔ" hin?

6A ŋga Nyiɛkpɔɔ na u bijlo wre tun mbe u pan waŋgra nu kre, wra yo na u bitumblɔ pre kro pe u sumi.

7La, kee ŋga wra yo bitumblɔ pre haa na yi na, we pe kaari u fuflɛ bitumblɔ, na u kanhun ndile.

8A u Pɔ wre pan rɛ, wra yo u pan na mbo, "Ɔu Nyiɛkpɔɔ, mu ŋunumu kree wa nyjila kro nu. A mu ŋunumulie kolo pe kpra kolo mu fraka.

9A mu kpra kori, mu sisam fun. Kre ki tia Nyiɛkpɔɔ, a mu Nyiɛkpɔɔ mu wɔ, mu mu fa simi, mu mu ŋga yɛshɔɔrɔ mu wɛ mu ŋmbilɛ na”

10A wra ndru mu yo u pan, mbo, "Ɔu waŋgra Tafun, jle kre ŋu mna nyjeeri na tra gbeele, a mu kɛ nyu tnumu yi kro.

11A yi krɛrɛ we kɔ, la, ŋuu wa nyila kro nu. Yie lɛ na yoknumɛɛ yi,

12mbe mu yi ka na yonyi yi, mbe yi chinɛ fɔŋgɔ. A ŋu rɛ, imi na mu nyi pan mu kro, mu yɛlɛ wa kɔ fio.”

13A nyjeeri bitumblɔ pre, ŋmbi haa pan Nyiɛkpɔɔ na da mu yo na, "Tni ni kalie mu hɛ su nyjila ŋga nu mbe mu loŋgoolo yii mbe le mu jeelee jaara" hin?

14Bitumblɔ pre, pe krɛrɛ pe ŋumu mblɛ pe Nyiɛkpɔɔ sumi, a u pe tun mbe pe paan ya mblɛ ŋmaa pie shɔ pre na.

Hebrie 2

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Nyjɛ krɛrɛ na ki fna mbe o ndie tɛɛ mbe o Tafun kee kre loo chichie, mbe waa laa ki kro,

2Nyiɛkpɔɔ kee yire nyjeeri bitumblɔ pre na pan mu yo kre krɛrɛ na pe, a mblɛ praa punu yi na, ndee na ndikana piin yi na kre, Nyiɛkpɔɔ na pe ndie tini imi na ki fna.

3Kena na o ŋmaashɔmu kpɔɔ ŋga sembremu je mni oo pe mbe shɔ hin? O Tafun wre titi na klu mna ŋmaashɔmu ŋga kee yo, a mblɛ pra ki loo kre, ki nyina o pan na kpra yi.

4A Nyiɛkpɔɔ na ki dansiɛrɛ li, mna kawako kee, na kekpɔɛ nyini nyini pe, mna pe ŋga Kpra Ɔumu wre, imi na wre titi chaa.

5A waŋgra ŋga kie pan na kre, ŋga kee o yuu ŋga, ki n pe nyjeeri bitumblɔ kɛɛ Nyiɛkpɔɔ we ki le.

6La, imi na pe ki nyunɔ mu tɛɛ kre mbo, "Lewo wi ŋmbi kuraa mbe mna u kee jawa hin? Ndee, lewo pɔ wi ŋmbi mbe mu kna mbe u le hin?

7Ɔu Nyiɛkpɔɔ, mu u wɔ nyjila chiɛri ka nu mbe nyjeeri bitumblɔ pre wɛ u na, a mu chin na mu u ŋga yɛnyiŋge, na kpɔɔmu,

8mu tia u ŋunumu li yirɛ kro na." Ki nyina chasi na Nyiɛkpɔɔ yira kro le lewo kɛɛ, kena yaka n wa a u n lewo ŋga jaŋga ki na, a nde o n nya a lewo jaŋga ta yira kro na tun.

9La, o Yesu nya, na kie pe nyjila chiɛri ka nu kre, bitumblɔ pre na wɛ u na, a kanyana kumu ŋga u ku mu lewo ŋga kre ndra na, a Nyiɛkpɔɔ u ŋga kpɔɔmu na yɛnyiŋge, a u yire Nyiɛkpɔɔ dumiɛ ŋga u lewo dumi kre na mu ku mu lewo kro ŋga.

10Kra nyu mu fna na Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra yirɛ kro pe uyɛ pan kre, na tia Yesu na yire kanyana na mu nyu kolo kro na, mbe yire ki na mbe pan Nyiɛkpɔɔ biile nɛɛrɛ ni u yɛnyiŋge nu. Ki tia Yesu wi ndro ŋmba na leele we tro mbe ŋmaashɔmu ta.

11Yesu u sisam laari leele na, mbe pe pe cheche, a wre na mblɛ u pini cheche kre Lɛɛ nunu. Ki tia Yesu n na nyifɛɛrɛ piin na we pe yeeri u chinlɛ.

12Imi na wra yo kre mbo, "Nyiɛkpɔɔ, mbe mu kee yo ni chinlɛ pan, mna pie fni kpan, mbe mu ŋga mɛɛ pe yiɛ na."

13Yesu na paara na mbo, "Mbe ni shɔnlie kro wru mbe taa Nyiɛkpɔɔ na", mna ndru mu yo na mbo, "Mi wi kre, na biile mblɛ Nyiɛkpɔɔ ni ŋga pre ni."

14A ŋga biile pre pe leele, mu wejikaara na nyimi ta kre, ki tia Yesu na pan na pre lɛ, mna wejikaara na nyimi ta, mbe yire u kumu na mbe Sutna ŋmba kɛɛ kumu jaŋga nyi kre kɔ mbe wa.

15Mbe mblɛ pra yila kumu fiɛrɛ na mu kaari tinlɛ pe tnimu nu kre shɔ mbe wa.

16A ki pe kpra na nyjeeri bitumblɔ pre na ma Yesu na yila mu pan, la, Abraham sele leele na wra yila.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ki tia kolo kro na kre, Yesu na pan na u wolo pre lɛ, imi kie pe mbe u pe pe Sɔfu lopom titi, mbe pe pe foorochinfun, na kprafun, Nyiɛkpɔɔ tnumu kre nu, mbe ki yire ki na mbe u wolo pre sisam tinkɛɛ ta.

18A ŋga wre titi na pan mu kala nya, a Sutna na u nyu cha kre ndra na, ki tia u ja na yaa mblɛ nyu Sutna chaa kre na.

Hebrie 3

1Kena ni wolo shɔnlifɛɛnlɛ mblɛ Nyiɛkpɔɔ yeeri kre, e Yesu jawa, e u shɔ e li, wre Nyiɛkpɔɔ tun na u paan pe o Sɔfu lopom titi.

2A wra kpra kolo wru, mna li ŋmba wra u tun wre kee na, imi na Mbose na li kee kre na Nyiɛkpɔɔ katoo kre.

3Lewo ŋmba u katoo siin kre mɛɛ taa mu wɛ katoo kre titi na, kre ki tia a Yesu yɛnyiŋge wɛ Mbose na kre.

4La, katoo kro lewo u ki siin, a nde Nyiɛkpɔɔ u yirɛ kro gbeele.

5Mbose rɛ, wra kpra kolo wru, mna sumi Nyiɛkpɔɔ katoo wa na tnu wi, mna kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ naa paan mbe yo mbakɔ kre krɛrɛ kee yo.

6La, Kristo na kpra li Nyiɛkpɔɔ katoo na Nyiɛkpɔɔ Pɔ ŋmba u u katoo le wi, Nyiɛkpɔɔ wre katoo lɛ wre, na o ŋga na o kaan kre yii kɛshiin, na yɛshɔɔrɔ, na shɔnlie ni, wala.

7Kena imi na Kpra Ɔumu wre yo kre mbo, "Na e Nyiɛkpɔɔ mana loo aŋga kre,

8yaa shia ndikana pe, imi na ni leele na ni hla, mna ni penle nyjila ŋga ni praa wa fimi lawee yire nu kre.

9Imi na e tolɛɛlɛ na ni penle mna ni tnumu nya yɛlɛ fuloeshiin kre.

10Kre ndra na krɔ na ni kun na pre leele pre ni, a ndaa yo pe pan na pe fun ni na pe lolonyi nu kolo kro na, a pe n ni chin.

11Kra tia ni krɔ na kun, a ndaa da mna pe ŋga na pe wa wa sɛ ni wuuhaa kre nu."

12Ni wolo, kena e eyɛ le chichie, mbe wa waa shia jawala sisaa le, mbe u shɔnlie wa, mbe laa Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa blenyini wre kro.

13Kena e na paara e na eyɛ gbeŋmba, mbe sisaa pee wa wa fana mbe u ndikana pe.

14A na o o shɔnlie jle kre yii kɛshiin mu sɛ su waŋgra kla ble kre, wre na Yesu we sɛ tni lawee nunu nu.

15La, imi na Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo kre mbo, "Na o waa u mana loo aŋga, waa shia ndikana pe, imi na pra pe mna u hla fa kre."

16A mblɛ haa pra u mana loo mna je mu u hla kre hin? Leele mblɛ ni Mbose na yiri Egypt na kre na lɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Leele mblɛ ni Nyiɛkpɔɔ na krɔ wru yɛlɛ fuloeshiin kre hin? Leele mblɛ pra sisam pe u na mna ku ku fimi lawee nu kre na maa?

18A mblɛ haa wra da mu ŋga na wa ti pe sɛ u wuu ndoo kre nu kre hin? Mblɛ pra ndikana pe u kee kre na kre na lɛ.

19Kena fuŋgaami ŋga o chin na pre leele mblɛ nsra le u wuuhaa wa, ŋga pe nsra u shɔ mu li kre ndra na.

Hebrie 4

1Kena ŋga Nyiɛkpɔɔ wuuhaa ŋga kee u yo mu tɛɛ kre wa tɛ kre, e ti mbe o u fiɛ, mbe wa kɔɔ wa gbun na pimi ni, mbe wa sɛ u wuuhaa wa.

2Ɔgi na? O ketaan kre loo imi na pra ki loo kre, la, kee kre pra loo kre nsra pe tnu ni pe pan. Ɔga kra tia rɛ, pe nsra ki loo na shɔnlie ni.

3La, wre mblɛ o shɔ mu li kre we le u wuuhaa wa, imi na u ki yo kre, mbo, "Ni krɔ na kun a ndaa da na, 'Pia le ni wuuhaa wa.' " La, Nyiɛkpɔɔ na u kee kro pe mu kɔ, nyjila ŋga ni wra waŋgra gbeele mu kɔ kre.

4La, pe ki nyunɔ mu tɛɛ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu haka na, ŋga Nyiɛkpɔɔ na yirɛ kro gbeele ble kɔɔnanu mu kɔ kre, ki kɔɔnashin wo kre na wra wuu.

5A kee nunu kre u yuu mna mbo, "Pia le ni wuuhaa kre nu."

6A mblɛ pra klu mu ketaan kre loo kre nsra sɛ Nyiɛkpɔɔ wuuhaa kre nu, ŋga pra ndikana pe kre ndra na. A na plɛɛ wa mbe sɛ u wuu haa kre nu kre,

7ki tia Nyiɛkpɔɔ nyjila ka wɔ mu tɛɛ, a kre yi aŋga. Yɛlɛ tataara na tro, a Nyiɛkpɔɔ na chin mu yire Devid na mu ki yo mbo, "Aŋga, na e Nyiɛkpɔɔ mana loo kre, yaa shia ndikana pe!"

8Na Joshua na ja mna sɛ na leele pre ni Nyiɛkpɔɔ wuuhaa kre, kaa Nyiɛkpɔɔ wa na ble fɔŋgɔ ka le na.

9Kre ndra na, wuublee wa Nyiɛkpɔɔ leele pan tɛ.

10Kena ŋmba we le Nyiɛkpɔɔ wuuhaa kre, kena u tnumu ŋga u tun wuo shɔhaa u sɛ, imi na Nyiɛkpɔɔ na tnumu tun mu kɔ mna wuu kre.

11Kena kolo kro na kre, e ti mbe o gbeŋmba na oo le Nyiɛkpɔɔ wuuhaa kre nu. Mbe o wa waa shia ndikana nunu kre ka pe mbaa ki kolo la.

12Nyiɛkpɔɔ nyu kayooro kre, ŋmaa wa ki nu, a faŋgaa wa ki nu, mu tna mu wɛ brɔfiɛn yiɛ shiin na, kre ki kuun na lee lewo nu, mbe sɛ su na kie lewo lam yira kro chin, mu ja na lewo loloŋgo kee kro kpra kuun.

13Yira ŋga wre Nyiɛkpɔɔ gbeele kre, ka n wa mbe jaa ndra u yiɛ, yi krɛrɛɛ wa u yiɛ wra yi le na nyiɛlɛ ni. Ki tia Nyiɛkpɔɔ yiɛ oo sɛ kee kro nyu wɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Kena ŋga o Nyiɛkpɔɔ Pɔ Yesu wre ta o Sɔfu Lopom titi, a u sɛ tni mna Nyiɛkpɔɔ nyi ŋga, e ti mbe o shɔnlie ŋga o ta kre yii kɛshiin.

15O Sɔfu lopom titi wre rɛ, u pe lewo ŋmba u o pɔlɛm chin. Nyu chaara ŋga nu o nyi kre, pra u nyu cha ma, la u nsra sisaa pe.

16Kena e ti mbe o gbun ta mbe sɛ Nyiɛkpɔɔ dumiɛ ŋujɔɔn kre jaara, mbe u o fooro le, mbe o dumiɛ ta, na kee ka o shian mbe u ki pe mbe o ŋga.

Hebrie 5

1A Judae Sɔfu Lopom titi kpan, u leele nu pe u woni mbe u yire pe jeelee na mbra Nyiɛkpɔɔ kaan yirɛ, mbra pe sisam sra woni.

2Ŋga u kooloe nyjɛ na u tro pe na u leele pre lɛ kre ndra na, we jaa uyɛ nyjii mbe mblɛ pe n chin, mu fun kolo kre na kre ŋga.

3Ŋga u sisam piin na leele pre lɛ kre ndra na, wre na u leele pre kro sisam sra u woni.

4Ndro n wa mbe ja mbe uyɛ ŋga kpɔɔmu mbe pe sɔfu lopom titi, fɔŋga Nyiɛkpɔɔ u ŋga ki yi, imi na Nyiɛkpɔɔ na Aarɔn ŋga ki yi kre.

5Ki tia Kristo wre nsra uyɛ kpɔɔ na we pe sɔfu lopom titi, la, Nyiɛkpɔɔ wra u ŋga kre kpɔɔmu kre, mna yo u pan, mbo, "Ni Pɔ wi ŋu, a mu Lɛ wi mi aŋga."

6Imi na wra yo lawee fɔŋgɔ nu na mbo, "Sɔfu wi ŋu nyjila kro nu, imi na Mɛlchisɛdɛk nyi kre."

7Nyjila ŋga ni Yesu naa wa waŋgra nu kre, wra nyiɛtalaa na nyɛnɛɛ kpɔɔ, na yetunyi tɛɛ mna Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra ja mu u shɔ kumu kɛɛ kre tali. A imi na wra uyɛ nyjii mu Nyiɛkpɔɔ ŋga kre ndra na, kra tia wra loo u pan.

8Nyiɛkpɔɔ Pɔ na wi, wra yire u kanyana ŋga wra nya kre na mna buuro twan.

9Ŋga wra yirɛ kro pe mu kɔ kre, wra pe ŋmba na mblɛ pie li u kee kre na kro we taa mbe blenyini ŋmaa ta.

10A Nyiɛkpɔɔ u pe sɔfu lopom titi, imi na Mɛlchisɛdɛk na nyi kre.

11Kaa oo wa na kaalɛɛ ni mbe yo tataara kee nyjɛ o yo nyjɛ haa, a na e kala nɔɔloo haa sheli kre ndra na, ki tia kee kre nɔɔ nyinaa sheli.

12E da mbra pe nyinafɛɛnlɛ, a nde ki fna mbe ndro e nyina kejle yire tun. Mna e da da kre, ki fna mbe e naa sro shelee lii, a nde nyinimi nyumu e ŋgoorii tɛ.

13A lewo ŋmba u ŋgoorii kpan pe pɔ Nyiɛkpɔɔ kee kre nu, u n chichie na sisaa lalaa chin.

14Loplombo mblɛ pe twan mu chichie na sisam chin kre, pre pe sro shelee lii.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Hebrie 6

1Fuŋga ma oo nɔɔ hle mbe yo oo fa kewɛɛ, na jawala chinɛɛ, na Nyiɛkpɔɔ shɔnlie kee yo, la, ki fna mbe o sɛ yiɛ, mbe lopokee twan mbe ya yire kejle yire na.

2Ndrɛ jee, na imi pe kɛnyi taari shɔnlifɛɛnlɛ na mbe pe Kpra Ɔumu ta, na kunnyiɛ, na Nyiɛkpɔɔ kpra kuɔn kre, waa kro yire na na.

3E ti o sɛ yiɛ. Na Nyiɛkpɔɔ li ki na, ŋga oo pe yi, oo sɛ yiɛ.

4A kia jaa pan na mblɛ pe da mu Nyiɛkpɔɔ kee kre loo mu ndru mu laa ki kro kre, na pie ja mbe pe jawala chinɛ na. Ɔgi na? Pe da mu Nyiɛkpɔɔ kaniɛ kre nya. A kɛyirɛ nyjɛ yi yiri nyjeeri kre, pe da mu ka ta, mu da mu Kpra Ɔumu wre ta.

5A pe chin na Nyiɛkpɔɔ nyu kee kre tna, a pe da mu blenyini ŋmaa ŋga kie pan na kre jaŋga kee loo.

6Kena na pe je mu laa kee kre kro kre, kia jaa pan na pie pe jawala chinɛ na. Pan ki nyi Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre pe kani kaan kre na na, mu tia nyifɛɛrɛ u gbo lete na.

7Nyiɛkpɔɔ u tra ŋga na nyiɛ paan mbe ki ki gbɔ kre dwan, mbe yirɛ nyjɛ pe luu ki na yire jaa nyu mbe yi luufun ŋga.

8La, na tra kre waa wuuro, na nyaa bribri fin kre, kena kia mbakɔ ka nyu, kena ki da mbe pe ki sun. Ki kɔlɔ yi na pie kanhun le ki na mbe ki sro.

9Wolo, na o paara e pan imi kre, o n na e jawa na sisaa ni, e ŋmaashɔmu kre ndra na o chin na e dwamu ta.

10A Nyiɛkpɔɔ rɛ, u fraka, ki tia tnumu ŋga e tun kre, wa ki fɛɛ, ndee imi na e e kooroo nyina Nyiɛkpɔɔ pan mu na e wolo Kristofɛɛnlɛ pre le kre, wa ki fɛɛ.

11Kee ŋga na o yiɛ nyina o na chaa yi na mbe e kro yiɛnyina e gbeŋmbaa kre ni ma mbe sɛ su waŋgra kɔ ble, mbe yirɛ nyjɛ na e kaan yire kro pe ma.

12O n na chaa mbe gbashia le wa nu, la, o chaa mbe e pe na mblɛ pra yire shɔnlie na frɔ na, mna Nyiɛkpɔɔ yira ŋga wra yo we pe ŋga kre ta kre lɛ.

13Ɔga Nyiɛkpɔɔ na u nyu yo Abraham pan fa kre, ŋga ndro nsraa wa mu da na u ni mbe u u da kre ndra na, wre Nyiɛkpɔɔ wre titi mɛɛ ni wra da mu u ŋga.

14Mna yo Abraham pan mbo, "Kpra na, mbe mu dwan, mbe ti mbe mu sele leele nɛɛ."

15Abraham na frɔ, ki tia wra Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga wra yo u pan kre yira ta.

16Na lewo yo we da kre, lekpɔɔ ŋmba u wɛ u na u dani, daŋga rɛ, kre ki kakra tataara nyu kuun.

17Kena ŋga Nyiɛkpɔɔ naa chaa mbe mblɛ pie u nyu kee ŋga u yo kre ta kre chin na wa u kee kre chinɛ kre ndra na, wra uyɛ da mu ya kee kre na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Yire kee shiin nyjɛ, u nyu yoo, na u daŋga kre, yia jaa chinɛ, a Nyiɛkpɔɔ wa kɔ yi na mbe pe kafnu. Ki tia wre mblɛ o fɛ mu pan u shɔmu nu kre, o yire haa ta, mbe o kaanhaa ŋga kii wa o yiɛ kre yii chiriri.

19Oo wa na yirehaa gbiŋmbi ni, o shɔmu ŋga na o kaan kre na. O dankna kre le nyjeeri Cheche lawee titi kre nu.

20Bawa Yesu yila o na mu yiɛklu mu sɛ, mu sɛ pe sɔfu lopom titi Mɛlchisɛdɛk sɔfumlie kolo na.

Hebrie 7

1Salɛm ŋunu na wi Mɛlchisɛdɛk, a wra pe Nyiɛkpɔɔ ŋmba u wɛ yirɛ kro na kre sɔfu. Ŋga Abraham na sɛ ŋunɔ wi mna ŋulo gbo gbo na paan kre, Mɛlchisɛdɛk na sɛ u fni mna u dwan.

2A Abraham na yirɛ nyjɛ wra ta yire krɛrɛ yɔɔlɛ kɛ, mna u ŋga nunu. Mɛlchisɛdɛk, kre nyina ŋunu ŋmba u fraka, a wra pe Salɛm ŋunu, a Salɛm kre nyina "wejinyiŋge".

3Mɛlchisɛdɛk nsraa lɛ na lo ni, a kee ka n wa mu o nyina u tolɛɛlɛ, ndee u se ble, na u kumu ble kee ka. Pan u nyi na Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre wi, a u pe sɔfu nyjila kro nu.

4A e le imi na wra pe lekpɔɔ mu da, a o tolɛɛ lopom Abraham na u yirɛ nyjɛ wra sɛ ta ŋunɔ nu kre yɔɔlɛ kɛ, mna u ŋga nunu.

5Levi sele leele mblɛ praa sɔfum lii kre, mbra naa wa na Israel ndro kro we na u yirɛ nyjɛ u taa nyjila kro kre yɔɔlɛ kɛ mbra pe kaan nununu. A Abraham sele leele na lɛ pe kro.

6La, Mɛlchisɛdɛk rɛ, wre nsra yili Levi sele nu, a nde Abraham na yirɛ nyjɛ wra ta ŋunɔ nu kre yɔɔlɛ kɛ mna u ŋga nunu, a wra Abraham ŋmba ni Nyiɛkpɔɔ na u nyu yo kre dwan.

7A kakra n wa ki na, lewo ŋmba uu wa na jaŋga ni mbe dwamu ŋga kre, u wɛ ŋmba we dwan kre na.

8Sɔfue mblɛ praa yirɛ kɛ kɛ wee yire shio kre, praa kuu. A Mɛlchisɛdɛk rɛ, wree wa nyjila kro nu, a nde pra u ŋga yirɛ kɛ kɛ wee yire yɛ, imi na Nyiɛkpɔɔ kee kre nyina kre.

9Wa we yo na, kena Levi ŋmba praa yirɛ kɛ kɛ wee yire woni na kaan kre kuraa,

10nyjila ŋga ni pe nsra ta mu u se kre, wra yire Abraham na mna yɛ wɔ mu Mɛlchisɛdɛk ŋga, a Abraham nana wi Levi, a wre nu Judae sɔfue pre yili.

11Levi sɔfue pre na Nyiɛkpɔɔ na yire mna Israel leele pre ŋga mbra yire. Kena na tnumu ŋga Levi sɔfue pre na tun kre na nyu mna ja mbe ndro sisam laa u na peii kre, kaa sɔfu fɔŋgɔ wra pan na Aarɔn wi, kaa sɔfu fɔŋgɔ wa na pan na Mɛlchisɛdɛk wi na.

12Kena na pe sɔfumlie kolo kre chinɛ kre, pan ki fna mbe mbra yire kolo chinɛ na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13A o Tafun ŋmba na ki yire a o na kee nyjɛ krɛrɛ yuu ŋga, u nsra yiri Levi sele nu, la, wra yiri sele ŋga nu ndro n da mu yiri mu pan mu sɔfum tnumu tun sragbuɛnlɛɛ yire na tun.

14Ɔgi na, o ki chin na ki pe kpra na Juda sele nu pra Yesu wre se. A nyjila ŋga ni Mbose naa sele ŋga nu Israel sɔfue we na yilii kre nyina kre, u nsra Juda sele kre nyini.

15A o kee kre nya chasi. Ɔgi na, Sɔfu fɔŋgɔ pan na Mɛlchisɛdɛk wi.

16A ki n pe Levi sele nu wra yiri mna chin mu pe sɔfu, la, ŋmaa ŋga nu jaŋga nyi, a ki n wa na kɔ haa ni kre kolo na u yire mu pe sɔfu.

17Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo mbo, "Mu pe sɔfu nyjila kro nu, imi na Mɛlchisɛdɛk nyi kre."

18Kolo lɛɛ ŋga na praa yire na sɔfum lii kre n wa na. Yaka ma ki tia, ki nsra jaŋga ta mu tnumu tun.

19Mbose mbra yire nsra ja mu yaka pe cheche, ki tia a o kaanhaa fɔŋgɔ ta, ŋga na oo yire mbe sɛ Nyiɛkpɔɔ lawee.

20Nyiɛkpɔɔ na da, mna chin mu Yesu pe sɔfu. La, Levi sɔfue mblɛ praa yire Mbose mbra yire na na Sɔfum lii kre, Nyiɛkpɔɔ nsra da mna chin mu wa pe sɔfu.

21La, Yesu rɛ, Nyiɛkpɔɔ na da mna chin mu u pe sɔfu. Mbo, "Mi, Nyiɛkpɔɔ, ni da, a mba ndruu ni jawala chinɛ na, mbe mu pe sɔfu nyjila kro nu."

22Kre ki tia nyu nunu fɔŋgɔ kre nyu mu wɛ jle wo kre na, ŋga ki yire Yesu na kre ndra na.

23Fa Judae sɔfue pre na nɛɛ. Ɔgi na, praa kuu, mbe plɛ yirii tni pe titɛɛ.

24A Yesu rɛ, wree wa nyjila kro nu, a u sɔfumlie kre na kna mbe sɛ ndro fɔŋgɔ pan.

25Ki tia u ja na mblɛ pe yire u na na paan Nyiɛkpɔɔ jaara kre shio nyjila kro nu, ŋga uu wa nyjila kro nu na tali na pe kaan kre ndra na.

26Wre sɔfu lopom titi ŋmba nyini ki fna mbe o ta. Ɔgi na, u pe cheche, a yaka n wa u na, a sisam n wa u nu. A pe u wɔ mu yili sisampefɛɛnlɛ nu, mu u ŋga kpɔɔmu lawee nyjeeri.

27Wre n pe na Judae sɔfue loplombo titie pre lɛ, pre pe peyɛ sisam, na pe leele pre sisam sra woni blenyini. La, Yesu na uyɛ tɛɛ mna sra kre wɔ gbee nunu chom.

28Mbose mbra yire kolo na kre, praa leele mblɛ pe n fraka woni Judae sɔfu lopom titi. La, Nyiɛkpɔɔ na nyu yo, mna da, a kra kɔ mu pan ma yɛŋgɛ, Mbose mbra yire na pan a kra chin mu pe, a wra u Pɔ wre wɔ sɔfu lopom titi, a u pe cheche nyjila kro nu.

Hebrie 8

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Kee ŋga o yuu kre kro yi na, Kristo ŋmba sɔfumlie kee o yuu ŋga, wre wi o sɔfu lopom titi fuŋgaami. A uu wa mu tni Nyiɛkpɔɔ ŋujɔɔn kre kalie nyjeeri.

2Bawa u sɛ pe sɔfu lopom. Cheche ndoo kre nu. Sumi nyuŋgo ŋga Nyiɛkpɔɔ wre titi pe, a ki n pe lewo kɛ nyu tnumu kre.

3A Judae sɔfu lopom kro, woni pe u woni mbe wra yirɛ, na yurɛ sra woni mbra Nyiɛkpɔɔ kaan, kena ki fna mbe Kristo yaka ta mbe sra wɔ na.

4Na wre Yesu wre naa wa tra ŋga na kre, wa na pe Judae sɔfu. Ɔgi na, Judae sɔfue mblɛ pee wa tra ŋga na kre, Judae mbra yire na praa yire na tnumu tuni.

5Sɔfum tnumu ŋga praa tuni kre, nyjeeri wo kre kra wru. Pan ki nyi to, na imi na Nyiɛkpɔɔ na yo Mbose pan, nyjila ŋga ni wra yo we nyuŋgo sin Nyiɛkpɔɔ pan, a wra yo u pan mbo, "Le chichie mu ki yira kro pe na ŋga ndaa mu nyina Sinai nyua kre na kre yi."

6La, imi na ki nyi kre, Kristo sɔfum tnumu ŋga u tuni kre nyu badaaŋga mu wɛ fa Judae sɔfue pre wo na. Yaka ma ki tia, Nyiɛkpɔɔ nyu nunu ŋga u le kre, ki mbakɔ yirɛ nyjɛ oo ta yire nyu mu wɛ Mbose mbra yire na, na Yesu u yire wre na Nyiɛkpɔɔ lalaa kre nyu nunu ŋga nu.

7A na kala ka nsraa wa nyu nunu jle wo kre nu kre, kaa wa na shiin wo yo na.

8La, Nyiɛkpɔɔ na u leele pre nya kolo sisaa na, mna yo pe pan mbo, "Ble yɛ paan mbe ni nyu nunu fɔŋgɔ pe Israel, na Juda leele ni.

9Kre nyu nunu ŋga oo pe ŋga, kia pe na ŋga ndaa pe na pe tolɛɛlɛ ni, ŋga ble ndaa pe yii, mna pe wɔ mu yili Egypt na kre yi. Pe nsra li nyu nunu ŋga o na pe kre na kre nyjila kre nu, ki tia ni nsra ndie tɛɛ pe pan.

10Kena nyu nunu ŋga mbe pe Israel leele ni ble nyjɛ yi paan yire nu kre yi na, Mbe ni mbra le pe jawala nu, mbe yi nyunɔ pe lolonyi nu. Mbe mi pe pe Nyiɛkpɔɔ, mbe pre pe ni leele.

11Ndro wa u chia ndro, ndee u waŋgra ndro nyina na u Nyiɛkpɔɔ chin. Ɔgi na? Pe kro we ni chin, mbe yire pe fiɛn fiɛn na mbe sɛ su pe lekpɔɛ na kro.

12Mbe pe fooro le, mbe mba pe sisam sɔɔnri na."

13Kena na Nyiɛkpɔɔ nyu nunu fɔŋgɔ kee yuu waa, mu chin na jle wo kre lɛ, a kia jaa yaka pe na, kena pie ki tɛɛ mbɛɛ na.

Hebrie 9

1Nyu nunu ŋga Nyiɛkpɔɔ na klu mu pe na lewo ni kre, kraa wa na mbra, na ndoo ŋga nu praa sumi ni tra mna.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Pra pe suminyuŋgo kre sin, mna ki yɔ shiin na yoŋgo ni, ŋga kraa wa nyuhaa kre praa yeeri Cheche Lawee. Bawa kania, na tebru, na paanu ŋga praa teeri Nyiɛkpɔɔ pan kre na nyi.

3A na mu jle wo kre tro, lam wo kre praa yeeri Cheche Lawee Titi.

4Kre lam swa nyiɛ taa ŋga nu praa tuwe ndiom taan sroi kre na nyi, bawa nyu nunu pee daka ŋga mbɛɛlɛ pra tɔ na swa nyiɛ ni kre na nyi na. A Aarɔn kanyie ŋga kra wrɛ fun kre naa wa daka kre nu. Bawa chɔɔ dnɛ shiin nyjɛ na pra Nyiɛkpɔɔ mbra yire nyunɔ kre na nyi.

5Kre daka kre ndra na pra yurɛ shiin plɛ faanri na swa nyiɛ ni, a praa pe yeeri Cherubim, a pra yire na Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge nyina, mu kuɛn nyaala mu fooro chin jɔɔn kre tɔ. La, nyjila ŋga nu ma oo yire kee nyjɛ nyina mbe sɛ yiɛ.

6Kena na pe yire yirɛ nyjɛ pe krɛrɛ mu kɔ kre, mbe Judae sɔfue pre sɛ le nyuŋgo jle wo kre nu. Blenyini ŋga praa lee wa na Nyiɛkpɔɔ tnumu tuni.

7La, Judae sɔfue lopom titi wre chiin wraa lee nyuŋgo lamwo kre nu. A yɛlɛ ŋga kie pan kpan, gbee nunu we le ki nu, a na u n yurɛ nyimi ta wa le wa, nyimi yire ni wraa wre titi, na u leele pre sisam nyjɛ praa pini, a pe nsra chin na sisam yi sra woni mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga.

8A yire kooloe nyjɛ na Kpra Ɔumu wre yire mu o nyina kee kre chasi, na ŋga nyuŋgo fimi wo kree wa mu yire tɛ kre, ki nyina na pe n ta mu Cheche Lawee Titi kre kolo nyaa tun.

9Yire kee nyjɛ tia o chin fuŋgaami na yirɛ, na yurɛ sra wɔɔ mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga kre, kia jaa sumifun loloŋgo pe cheche.

10La, pe kooloe yire nɛɛrɛ na pe aliire, na gbɔɔ, na peyɛ kunnjee. Yi krɛrɛ na pe wejiŋge haa paala kolo nyjɛ pra yii. mna sɛ su nyjila ŋga ni Yesu na pan, mna yirɛ kro pe fɔŋgɔ.

11La, Yesu pan mu pe sɔfu lopom titi yirɛ chichiele nyjɛ oo ta yire na. A u tro suminyuŋgo cheche titi kre nu, lewo ma u ki sin, a tra mna ma ki nyi.

12A ŋga Yesu na le suminyuŋgo kre nu, mna tro mu le Cheche Lawee Titi kre nu gbee nunu chom kre, u nsra le wa na sikaala nyimi, ndee nui biile nyimi ni mna sra wɔ, la, wre titi nyimi ni wra tɛɛ mna sra kre wɔ, mna blenyini ŋmaashɔmu kre ta mu o ŋga.

13A kena na sikaala, na nablɛm pre nyimi, na nui biile mblɛ praa sroi kre tɔɔnrɔ praa nyaara mblɛ pe nsraa cheche kre na, mbe pe chiin pe cheche waa,

14kena Yesu ŋmba wra yire u blenyini Kpra Ɔumu wre na mna uyɛ tɛɛ mu sra wɔ mna Nyiɛkpɔɔ ŋga, a nɛɛrɛ ka nsraa wa u na kre, mni wre nyimi kre we o pe chiriri mbe da hin? Kie o jawala laa kee wɛɛ na, mbe o jaa na Nyiɛkpɔɔ ŋmba u le wre sumi.

15Kre kee ŋga ndra na, Yesu u yire lewo na Nyiɛkpɔɔ lalaa, mbe ki yire ki na mbe mblɛ Nyiɛkpɔɔ yeeri kre, mbe pe blenyini yirɛ chichiele nyjɛ nyu u yo kre ta. Kie jaa

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

pan ma. Ɔgi na, leele yire Yesu kumu kre na mu laa sisam ŋga praa piin, nyjila ŋga ni praa wa nyu nunu jle wo kre nu kre kro.

16Mna krɔ yira nyi kre, na kifun n ku,

17kolo n wa ki na mbe krɔlifun ki bali, fɔŋga yirafun wre ku tun.

18Kre kra tia a nyu nunu jle wo kre, a pra nyimi tɛɛ mna ki nɔɔ hle.

19Ɔga Mbose na leele pre nyina Nyiɛkpɔɔ mbra yire mu kɔ kre, wra nui biile nyimi, na sikaala nyimi, na nyumu chaa, mna mbɔɔ yooro nyiɛ yɛ pɔ kaan na, mna ki ni nyimi, na nyumu chaara kre nu mna nyaara mbra hlɛ kre, na leele pre kro na.

20Mna kna mu yo pe pan mbo, "Nyimi ŋga yi Nyiɛkpɔɔ nyu nunu ŋga wra pe mbe e taa ki na kre jaŋga."

21Kolo nunu kre na chɔɔ Mbose na yire mna nyimi nyaara sumi nyuŋgo kre, na yirɛ nyjɛ ni praa sumi kre na.

22Kpra na, na o le Mbose mbra yire nyjila kre, nyimi ni praa yirɛ tataara pini cheche. Na lewo we sisam tinkɛɛ ta kre, fɔŋga pie nyimi wo.

23Kena ŋga yire yirɛ nyjɛ pe na nyjeeri wee titi yire wrumu yi kre, ki fna mbe pe yira kro pe cheche kre kolo kre na. La, ki fna mbe sra chichie wɔ mbe nyjeeri yirɛ yire ŋga, mbe ki wɛ Mbose wee yire na.

24Ɔgi na, Suminyuŋgo ŋga lewo sin na kɛ ni, a ki nyjeeri wo titi kre wru kre, kre nu ma Yesu na sɛ le. La, nyjeeri wa titi u sɛ tni. Bawa u sɛ yire o jeelee na Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

25Judae sɔfue lopom titi wre naa lee Cheche Lawee Titi kre nu yɛlɛ kro nu, na nyimi ni, wre titi nyimi ni ma ya. A Yesu rɛ, gbee nunu chom wra sɛ uyɛ tɛɛ mna sra kre wɔ.

26Na we naa sra kre woni yɛlɛ nyini kre, kaa mu yire waŋgra gbeele nyjila kre, pan we naa kala nyaa tataara. A imi na ki nyi kre, ŋga waŋgra nyjila paan mbe kɔ kre, wra uyɛ wɔ gbee nunu chom mu tɛɛ mu sra wɔ mu o sisam pɔ mu laa o na.

27Nyiɛkpɔɔ ki yo mu tɛɛ na lewo kro we ku gbee nunu chom, kre kɔkro kre, mbe pe u pimi na u tam kun.

28Pan chɔɔ Yesu na uyɛ tɛɛ mna sra wɔ gbee nunu chom mu lenɛɛrɛ sisam pɔ mu laa pe na. We ndru mbe pan shiin wo na, a kre rɛ, sisam ma we paan laa, la, mblɛ pe u sri kre we paan shɔ.

Hebrie 10

1A Judae mbra yire na ma yirɛ chichiele nyjɛ yie pan kre, la, yirɛ chichiele nyjɛ Yesu naa paan mbe o ŋga kre yira wru. Ɔgi na, sra nyjɛ praa woni nyjila kro nu yɛlɛ nyini kre, yi nsra ja mbe mblɛ praa wa mbra yire jaara kre pe cheche.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Kena na mblɛ praa Nyiɛkpɔɔ sumi mbra yire kolo na kre na pe cheche, a pe sisam na laa pe na kre, kaa pe chin na pe n sisam pimi ka li na, kena kaa sisam sra ka n wa mbe praa woni na.

3A nde pra je na sra yire woni yɛlɛ nyini na pe sisam sɔɔnri.

4A nui na sikaala nyimi wa jaa sisam jee laa lewo na fio.

5Kre ndra na, ŋga Yesu naa chaa mbe pan waŋgra nu kre, wra yo Nyiɛkpɔɔ pan mbo, "Mu n na sra wɔɔ, na yirɛ ŋgaa chaa, la, mu ni ŋga wejiŋge. Ɔgi na?

6Yurɛ mblɛ pe sroi sragbuɛnlɛɛ na, na sisam sra nyjɛ pe woni kre, mu yiɛ n shɔ yi na.

7Ki tia ni yo na, Mi wi kre Nyiɛkpɔɔ, mbe ŋga mu chaa ni pe kre pe, imi na mu ki nyunɔ mu tɛɛ kre.”

8Ɔga wra klu mu yo mbo, "Mu n na chaa, a mu yiɛ n shɔ sra wɔɔ, na yirɛ ŋgaa, ndee yurɛ mblɛ pe sroi sragbuɛnlɛɛ na, na sisam sra woni na mu kaan kre na. La, yire sra nyjɛ krɛrɛ Mbose mbra yire kolo na chɔɔ pe yire na yi pini,”

9A wra ndru mu yo mbo, "Ni we Nyiɛkpɔɔ, ni pan mbe ŋga mu yo ni pe kre pe." Ki tia sra lɛɛlɛ yire kro Nyiɛkpɔɔ yi wa, mu Yesu sra wɔɔ kre le yi titɛɛ.

10Ɔga Yesu na ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa u pe kre pe kre ndra na, ki tia o kro pe cheche u wejiŋge ŋga wra wru mu ŋga gbee nunu chom kre na.

11Judae sɔfue naa pe tnumu tuni blenyini, na sra nunu kre woni nyjila kro nu, la, kre sra kre wa jaa sisam laa lewo na.

12Yesu wra sisam sra wɔ gbee nunu chom, a kii wa nyjila kro nu, ŋga wra kɔ kre, a wra sɛ tni Nyiɛkpɔɔ kalie.

13Bawa u nyi mu tni fuŋgaami, na sri mbe sɛ su nyjila ŋga Nyiɛkpɔɔ we u loŋgoolo yii mbe le u jeelee jaara.

14A u sra ŋga u wɔ gbee nunu kre tia mblɛ u pe cheche mu yili sisam nu kre a pe nyu nyjila kro nu.

15Kpra Ɔumu wre na u dansiɛrɛ li imi, na o Tafun Nyiɛkpɔɔ na klu mu yo kre,

16mbo, "Nyu nunu ŋga mbe pe na pe ni ble nyjɛ yi paan yire nu yi kre, mbe ni mbra le pe lolonyi, na pe jawala nu.”

17A wra ndru mu yo na mbo, "A mba pe sisam sɔɔnri na.”

18Kena na kre sisam tinkɛɛ ŋga sembremu waa pan kre, mu chin na sisam sra wɔɔ n wa na.

19Kena ni wolo, o gbun ta mbe yire Yesu Kristo nyimi kre na mbe le Cheche Lawee Titi kre nu.

20Yesu u wejiŋge tɛɛ mu kolo fɔŋgɔ, ŋga ki pe ŋmaa kolo nyaa mu o ŋga, mbe o le Cheche Lawee Titi kre nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Kena oo wa na sɔfu kpɔɔ titi ni a wra Nyiɛkpɔɔ katoo kre le,

22e ti o sɛ Nyiɛkpɔɔ jaara na kpra, na shɔnlie gbiŋmbi ni. Ŋgi na, Yesu nyimi kre sisam jawala wɔ o nu, mu o weli nyumu chichie ni.

23Kena e ti mbe o o kaanhaa ŋga o shɔnli kre yii kɛshiin, mbe o waa ndru kro. Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ ŋmba u nyu yo o pan kre pe kprafun.

24Kena e ti mbe oyɛ kee oyɛ shian, mbra yaa oyɛ na, mbe oyɛ kori, mbra chichie piin.

25Mbe e ti mbe o na fni na oyɛ ni, mbe waa na pini imi na plɛ pini kre, la, mbe o na oyɛ leni gbeŋmba nyjila kro nu. Ŋgi na, o chin na o Tafun ble kre mbra mna.

26A na o ta mu kpra kolo kre chin mu tuwi na sisam pini kre, kre sra n wa ŋga kie ja mbe o sisam laa o na.

27La, ŋga ki kro yi na oo Nyiɛkpɔɔ kpra kuɔn kre, na kanhun ŋga kie paan Nyiɛkpɔɔ loŋgoolo kla kre fiɛ.

28A nyjila ŋga ni Nyiɛkpɔɔ na Mbose ŋga mbra yire kre, na ndro fun mbra yire na kre, praa yire leele shiin ndee taarɛ dansiɛrɛ na, mbe ufun wre gbo, fooro chiɛn nsraa wa ki nu.

29Kena ŋmba u Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre yiɛ taan, mu na paara na dumiɛ Ŋumu wre tɛɛlɛ, mu na nyimi nyu nunu pee ŋga ki ufun wre sisam laa u na kre jawa na yira waara yi kre, fɔtɔɔrɔ ŋgi sembremu ki fna na ufun ni hin?

30O kro Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra kee ŋga yo kre chin mbo, "Mi ni sisam teeri na sisam fɔlɔ toni, a nii wa mbe sisam fɔtɔɔrɔ ŋga tɛ." A wra ndru mu yo na "Mi Nyiɛkpɔɔ, mbe ni leele kpra kun."

31Ki pe fiɛrɛ kee kpɔɔ mu tro na mu to Nyiɛkpɔɔ ŋmba u le wre kɛɛ.

32A e jawa, e ble nyjɛ nu e na Nyiɛkpɔɔ kolo kre nya jle kre sɔɔnri, na yire ble yire nu, e na kanyana tataara nya mna ja mu eyɛ yii mu tni yi nu.

33Praa e tɛɛlɛ, na e frɔ lete na, a nde nyjila yɛ nu e naa shie na yire mblɛ praa kanyana yire yɛ nyaa kre kro.

34A mblɛ praa yiri na leni nyuŋgo kre fooro naa wa e na, na pe e yirɛ nyjɛ yii wa e pan shɔ kre, e yiɛ naa shio. Ŋgi na, e kaan yɛ na, nyjɛ yie tni nyjila kro nu, mu wɛ nyjɛ pie shɔ yire na.

35Kena yaa shia gbun ŋga e ta kre wa. Ŋgi na, kre na ee yire mbe fɔtɔɔrɔ badaaŋga ta.

36Kena ki fna mbe e eyɛ gbun yii, mbe ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa kre pe, mbe yaa shia u nyu kee ŋga wra yo mu tɛɛ kre la.

37Imi na Nyiɛkpɔɔ kee kre nyina kre, mbo, "Kia mu, mbe ndro ŋmba u paan kre pan."

38"A ni wolo mblɛ pe fraka kre we shɔɔli mbe ŋmaa ta, a na wa waa ndru kro kre, ni yiɛ wa shɔ ufun na."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39A wre rɛ, o n pe na mblɛ pie ndru kro mbe fun kre lɛ, la, oo wa shɔnlie ni, ki tia o
ŋmaa ta.

Hebrie 11

1Shɔnlie yi na mu na kaan, mbe chin na yira ŋga mu chaa kre mu ki ta, mbe chin na
yirɛ nyjɛ mu n nya tun kre na yii wa.

2Shɔnlie kra tia fawolo pre na dumiɛ chichie ta Nyiɛkpɔɔ pan.

3Shɔnlie ki tia o ki nɔɔ loo na, Nyiɛkpɔɔ u nyu kayolo na wra yire mna waŋgra ŋga
gbeele, a ki tia o chin na yaka nsraa wa jle kre, a wra chin mu yirɛ nyjɛ o nyaa ŋga kro
gbeele.

4A Habɛl shɔnlie kra tia u sra ŋga wra wɔ mu Nyiɛkpɔɔ ŋga kre na nyu mu wɛ u nyjɔ
Kain wo na. Habɛl shɔnlie kre na Nyiɛkpɔɔ na yire mna u le na u fraka. Ɔgi na,
Nyiɛkpɔɔ na u sra kre shɔ mna u pni. Habɛl ku, a u shɔnlie kre ndra na uu wa na paara
tɛ.

5A Enɔku shɔnlie kra tia Nyiɛkpɔɔ na u wru mu sɛ nyjeeri, a u nsra ku, a ndro nsra u
nya. Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ wra u bali, u yiɛ na shɔ u na, a wra chin mu u bali.

6A na shɔnlie n wa kre, Nyiɛkpɔɔ yiɛ wa jaa shɔ lewo na. Ki tia ŋmba we pan
Nyiɛkpɔɔ jaara kpan, u fna mbe shɔɔli na Nyiɛkpɔɔ wa, a mblɛ pe u haa chaa titi kre,
u pe kaan fɔtɔɔrɔ chichie.

7A Noa shɔnlie kra tia ŋga Nyiɛkpɔɔ na u jaari kee nyjɛ u n da mu nya tun na kre, a
wra ki loo, mna ki shɔ mu li, mna krɔ badaaŋga ka pe, mna u sele leele kro ŋmaa shɔ.
Kra tia wra waŋgra leele kro gbun na pimi ni, a Nyiɛkpɔɔ na u wɔ a wra fraka, u
shɔnlie kre ndra na.

8Abraham shɔnlie kra tia ŋga Nyiɛkpɔɔ na u yeeri, mna yo u sɛ tra ŋga wra yo we u
ŋga na krɔ yira yi kre na kre, a wra ki loo mna yili u chia na shie, a nde u nsra chin
mna u shie.

9Shɔnlie kre ndra na wra sɛ tni tra kre na na fuŋu wi. Bawa wre na u leele Isaki, na
Jekɔb, mblɛ pra Nyiɛkpɔɔ nyu yoo kre ta na kre, na tni yonyi nyinyi nu.

10Abraham na nyjɛ krɛrɛ pe na Nyiɛkpɔɔ wre titi chia ŋga u sin kre sri, kre chia kre wa
jaa ja fio.

11A Saara shɔnlie kra tia wra ja mna siire ta, nyjila ŋga ni wra lɛ mu tro biseere na.
Ɔgi na, wra ŋmba wra nyu yo u pan kre shɔ mu li na kprafun wi.

12A Abraham na lɛ mu da kumu na, a nde wre blɔ ŋmba nu sele tataara yili, mu nɛɛ
tataara na wɔɛlɛɛ, na epo nyu tanyiɛ yi, a pia jaa tɔɔnri kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Shɔnlie kre nu pre leele mblɛ krɛrɛ na ku ku, a pe nsra yirɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ na yo we pe ŋga yire ta, la, pra shɔnlie tɛɛ mna nya lee a kra tna pe pan, a praa yuu na pe pe fumblɔ waŋgra ŋga nu.

14Mblɛ pe yire kee nyjɛ yuu kre nyina na pe yiɛɛ wa pre titi waŋgra na.

15Pe nsra tra ŋga na pra yiri mu pan kre kee sɔɔnri, na pra ki sɔɔnri kre, pie naa chaa mbe ndru pe kro.

16Waŋgra chichie ŋga kii wa nyjeeri kre na pe yiɛ na nyi. Ki tia ki nsra Nyiɛkpɔɔ pe nyifɛɛrɛ na pie u yeeri pe Nyiɛkpɔɔ, ki tia wra chia gbeele pe pan.

17Abraham shɔnlie kra tia ŋga Nyiɛkpɔɔ na u penle kre, a wra u pɔ Isaki bali na shie mbe sɛ sra wɔ. Abraham pan Nyiɛkpɔɔ na u nyu kre yo, a wra ki loo chɔɔ mnaa shie mbe sɛ u pɔ nunu chom wre tɛɛ mbe sra wɔ.

18Na Nyiɛkpɔɔ klu mu yo u pan mbo, "Isaki nu mu sele leele we yili mbe pan."

19Abraham naa jawa na Nyiɛkpɔɔ we Isaki nyi mbe yili kumu nu. A na u jawa ma kre, yɛŋgɛ yi, wra Isaki ta.

20Isaki shɔnlie kra tia wra u biile Jekɔb na Esau ŋga mbakɔ dwamu.

21A Jekɔb shɔnlie kra tia ŋga wraa paan mbe ku kre, a wra Josɛf biile shiin pre dwan, mna ndra soo u kanyie na mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mɛɛ.

22Josɛf shɔnlie kra tia ŋga wraa paan mbe ku kre, a wra Israel leele yilii ŋga pie yili Egypt na kre kee yo, mna imi pie u gboo pe krɛrɛ nyina pe pan.

23Shɔnlie kra tia ŋga pra Mbose se kre, a u lo, na u lɛ na sɛ u ndra nyiɛpɔ taarɛ. Pra nya na wra nyu, a pe nsraa fiɛ na pie ŋunu wre mbra yire wra le yire taan.

24A Mbose shɔnlie kra tia ŋga u yiɛ na kun kre, a u nsraa chaa mbe pe u yeeri ŋunu nana.

25La, wraa chaa mbe kala nya Nyiɛkpɔɔ leele pre ni, mu wɛ ŋga we yɛshɔɔrɔ tɛɛ mbe tni sisam nu nyjila chiɛri nu na.

26Wra Kristo kanyana kre wru mu pe yira kpɔɔ mu wɛ Egypt yirɛ chichiele nyjɛ wra ta kre na. Ɔgi na, u yiɛ naa wa mbakɔ fɔtɔɔrɔ ŋga we ta na.

27A Mbose shɔnlie kra tia wra yili Egypt na, a u nsra ŋunu wre krɔ kuɔn fiɛ, a u nsra ndru u kro, mna uyɛ pe na u Nyiɛkpɔɔ ŋmba pra ja mu nya wre nya.

28A Mbose shɔnlie kra tia wra ja mna Klɛntro ble yire li, mna nyimi nyaara Israel leele krɔɛ na, mbe nyjeeri bituŋu ŋmba wraa paan mbe paan yurɛ, na leele bijlo kro gbo kre, mbe wa Israel wolo gbo.

29A shɔnlie kra tia epo nyiɛ kre na peeri, a Israel leele pre na nyaari tra waa na mu tro ki lam. A ŋga Egypt leele pre naa chaa mbe tro na kre, epo kre na pe li kro.

30A shɔnlie kra tia ŋga Israel leele na fɛ mna Jɛriko chia kre kun ble kɔɔnashin kre, a bubuŋgo ŋga pra sin mu chia kre fɛ mu kun kre na juari.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Rahab na pe tɛtiɛrɔɔ, la, wra leele mblɛ Israel leele na tun a pra ndra mu pan chia lehaa kre shɔ mu tɛɛ, a u shɔnlie kre na tia ŋga praa leele mblɛ pe nsra Nyiɛkpɔɔ shɔ mu li pre kuu kre, a pe nsra wre gbo ka.

32Ni plɛ nyini mbe ya ree? A na nyjila n wa mbe ni taa tɛɛ mbe Gideon, na Barak, na Samson, na Jafta, na Devid, na Samuel na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre kee yo.

33Pre pra yire shɔnlie na mna ŋunɔ wi na waŋgra tataara ni mna pe ja. A pra kee nyjɛ yira fraka pe, mna Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga wra yo kre ta, mna tia blɛkpɔɛ na nyu nyaala mu pra,

34a kanhun nsra ja mu pe plɛ shɔ, a plɛ na ja mu yili brɔfiɛn kumu kɛɛ. Pe nsra sheli, a nde praa faŋga taa ŋunɔ nu na pe loŋgoolo tataara jani.

35A chiɛlɛ plɛ shɔnlie saara na, pe sele wolo plɛ na ku, a pe shɔnlie na tia pra nyi. A plɛ na yila ŋga pie ku, mbe kɔɔ nyi mbakɔ mbe ŋmaa chiriri ta ndra na, pra tia pra pe fiŋge mu gbo, pre titi nsraa chaa mbe pe pe wa.

36A pra plɛ tɛɛlɛ, mna plɛ gbun, mna plɛ pɔ, mna sɛ pe le nyuŋgo.

37A pra pe plɛ waari na dnɛ ni, mna plɛ le kanyana nu mu pe penle, mna plɛ yɔɔlɛ shiin shiin na sraraa ni, mna plɛ gbo gbo brɔfiɛnlɛ ni. Shɔnlifɛɛnlɛ pre plɛ naa sikaala na mbaala hlɛ toni na kila na tro, mna shian imi na ki fna, mnaa wejiwrɛm, na kanyana tataara nyaa.

38Pre leele mblɛ waŋgra n nsra tna pe na. Pe nsraa titɛɛ ni na jiin, fimi lawee yire, nu na nyuɛ na praa tro, na jiin dnɛ weele, na tra lam weele nu.

39Pre leele mblɛ krɛrɛ yire shɔnlie na mu kee pe mu tɛɛ, nde pe nsra Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga wra yo mu tɛɛ kre ta.

40Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ, na o jawa na jawala chiriri ni, na we wre na pre leele mblɛ kee o yuu ŋga kro chaa, mbe o pe chichie.

Hebrie 12

1Kena ŋga oo wa na dansiɛfɛɛnlɛ tataara mblɛ nyini ni a pe fɛ mu o kun ŋga, e ti mbe o yirɛ, na sisam nyjɛ yie o yii, mbe o tɔ kolo kre kuun wa, mbe oyɛ yii mbe tafɛŋgɛ ŋga kii wa o yiɛ kre fɛ.

2Mbe e ti mbe o oyɛ wru mbe taa Yesu na, wre na ki yire a o shɔnlie ta mbe sɛ su ki nyukɔɔnrɔ na. Wre Yesu wre wra yɛshɔɔrɔ ŋga kraa wa u yiɛ kre le, mna frɔ kanyana kumu kaan kre na, a u nsra nyifɛɛrɛ wru mu pe yaka, mna sɛ tni Nyiɛkpɔɔ ŋujɔɔn kre kalie.

3E Yesu ŋmba wra kanyana tataara yire nya, mna frɔ ta kre sɔɔnri, imi nyini sisampefɛɛnlɛ na u pra mu da. Kena yaa shia ti mbe e sɔɔnrɔ ku, mbe e ndru kro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4ŋgi na, mu yire ŋga e wii na sisam taanla, e ta mu wi mu da mna pe yire e gboo na tun.

5Kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ na yo mna e le gbeŋmbaa na u biile lɛ yire kre, e yi fɛɛ ree? Mbo, "Ni Pɔ, na ni mu ndie tinii kre, maa shia ki le kee fiɛn, a na ni mu nyina sisam ŋga mu pe kre, maa shia ti mu yiɛ je."

6Ɔgi na, lewo ŋmba ni kori kre ndie ni tinii, na ŋmba ni yeerii ni pɔ wre gbuun na fwa ni.

7Na e lɛ wre e ndie tinii, e na kala nyaa kre, e frɔ, Ɔgi na e kanyana nu Nyiɛkpɔɔ e nyina mbe e chin na u biile lɛ yire. Pɔ ŋmbi uu wa a u lɛ n da mu u ndie tini tun hin?

8Na u n e ndie tini imi na u u biile pre kro ndie tinii kre, kena u lɛɛ lam biile ma yire.

9O lɛɛlɛ mblɛ pee wa tra mna kre, pe o ndie tinii, a na pe o ndie tinii kre, o pe kaan buuro. Kena yira ŋgi kie ti mbe waa o lɛ Nyiɛkpɔɔ wre fiɛ kpɔɔ mbe ŋmaa ta hin?

10Nyjila chiɛri ni o lɛɛlɛ mblɛ pee wa tra mna pre teeri na o ndie tinii imi na pe chaa. La, Nyiɛkpɔɔ rɛ, wre ki pini o chichie ŋga oo ta na, imi kie pe mbe o pe cheche na wre wi.

11Nyjila ŋga pe o ndie tinii kre, o yiɛ na shɔ, la, na ndie tinii kre nyila tro kre, mbe yɛshɔɔrɔ pan.

12Kena e ti mbe e kɛnyi, na e kosie nyjɛ yi pe e na yɛyiɛ kre sheli,

13mbe e na nyaari kooloe nyjɛ yi fraka na, imi kie pe mbe mblɛ pe fuuru kre saanla mbe faŋga ta.

14E gbeŋmba na yire na ndro kro we tni wejinyiŋge nu, mbe pe cheche e tnimu nu. Ɔgi na, ndro n wa mbe o Tafun wre nya, fɔna u pe cheche.

15E dɔɔta mbe wa waa shia laa Nyiɛkpɔɔ dumiɛ kre kro. E eyɛ le chichie, mbe sisam waa shia wa pe na imi tiŋge sisaa fini tinyi nu, mbra yi ŋmbilɛ klai na ki sisam ni kre yi.

16E dɔɔta mbe wa waa shia na tiɛri, ndee mbra waŋgra kee pini mbe Nyiɛkpɔɔ fɛɛ imi na Esau na pe kre. Wre wra yila sro na mna u sem lopom prɛ.

17Yire titi e chin na kre kee ŋga kɔkro kre, ŋga wraa u lɛ dwamu chaa kre, u n nsra ki ta, wra kna mu kro tɔ, a na wa jaa u jawala chinɛ, kra u shian a wra nyɛni tataara.

18E n pan, imi na Israel leele na pan nyua ŋga na ee jaa kɛ taa kre jaara, Sinai nyua kre, kre kraa nyini kanhun, mu wɔ kprikpri, a fuflɛ na gbuun ki na,

19a brɔɛn badɛnyi naa tini ki na, a paaraa naa wa ki na. Ɔga Israel leele pre na yi tiŋge loo kre, pe nsraa chaa mbe mana kre loo na, a praa tali.

20Ɔgi na, na pia jaa kee ŋga mana kre yuu kre loo, mbo, "Na yurɔ gbun nyua kre na kre pe u waari na dnɛ ni mbe gbo."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Lawee kre na pe fiɛrɛ ni mu tro, a Mbose titi na kna mbo, "Mi titi, ni fiɛ, ki tia ndaa seeri.”

22La, yire rɛ, nyua Ziɔn jaara e pan, Nyiɛkpɔɔ ŋmba u le wre chia e pan, nyjeeri Jerusalɛm kre, mna nyjeeri bitumblɔ kagbeŋ kagbeŋ nyi kre.

23E pan mu chaa Nyiɛkpɔɔ biile mblɛ u klu mu se pre yɛshɔɔrɔ fnimi nu, pre mɛɛ u nyunɔ nyjeeri wa. E pan Nyiɛkpɔɔ ŋmba u leele kro kpra kuun kre lawee. E pan leele mblɛ pe fraka, a Nyiɛkpɔɔ pe pe cheche kre ŋumu lawee.

24E pan Yesu, ŋmba u yire nyu nunu yoo fɔŋgɔ kre na, mu yire lewo na Nyiɛkpɔɔ lalaa wre jaara, e pan nyimi ŋga pe nyaara, a kra kee chichie pini mu wɛ Abɛl nyimi kre na kre na kre lawee.

25Kena e eyɛ le chichie, mbe yaa ŋmba u paara kre kee kre je. Leele mblɛ pra jaari tra mna kre na kee kre loo, mna ki je, a kra tia pe nsra shɔ u krɔ kuɔn kre nu, kena wre mblɛ pe yire nyjeeri na jaari kre, na o kee kre je kre, waa shɔ u kɛɛ.

26Ɔga wra yire Sinai nyua kre na mna paara kre, tra na seeri, a fuŋgaami u ki yo mu tɛɛ mbo, "Mbe tra nyaara haŋa. A tra chiin ma, la, nyjeeri we chaa.”

27Mbe ki nyaara haŋa, kre kee ŋga nyina chasi na, yirɛ nyjɛ u wa yire kro, we yi nyaara, mbe yi kla, kena nyjɛ wa nyaara kre, yie kro.

28Kena e ti o Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo. Ɔgi na, o o ŋga waŋgra ŋga kia jaa nyaara mbe kla, kre ndra na, e ti mbe o Nyiɛkpɔɔ sumi, mbe u yiɛshɔ o na, mbe o u fiɛ, mbra u dɔɔtaa.

29Ɔgi na, o Nyiɛkpɔɔ wre pe kanhun ŋga kie yirɛ kro kla.

Hebrie 13

1E eyɛ kori na nyjɔɔlɔ na chinlɛ lɛ yire nyjila kro nu.

2E na fumblɔ yiri e na pe le chichie. Ɔgi na, kre kepele ŋga na plɛ na yire mna nyjeeri bitumblɔ le, a pe nsra chin na bitumblɔ lɛ.

3E na mblɛ pe le nyuŋgo kre sɔɔnri, e pe na yire na pre ee wa nyuŋgo wa. A mblɛ pe kala nyaa kre, e pe sɔɔnri, mbe pe kanyana pe e kanyana.

4Yaa leŋgeere le yira fiɛn, e ki ŋga buuro, mbe wa waa shia leŋgeere tɔ na nɛɛrɛ ni. Ɔgi na, tiɛrifɛɛnlɛ na mblɛ pe leŋgeere klai kre krɛrɛ Nyiɛkpɔɔ we pe ndie tini.

5Yaa ti swa nyibinyiɛ pan e tnimu nu, ŋga e ta kpan, e ti mbe kre e yiɛ nyi. Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ yo mbo, "Mba mu ti ma, a mba laa mu kro fio.”

6Kena e ti mbe o gbun ta mbe yo na, "Ni Tafun wre wi ni yafun, ni n na fiɛ ŋgi lewo na nyjuro we jaa ni pe hin?”

7E e loplombo mblɛ pra Nyiɛkpɔɔ ketaan kre yo e pan kre jawa, e pe tnimu ŋga nu pra nyi mna chin mu ku ku kre sɔɔnri, e pe shɔnlie twan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Yesu Kristo wre, imi na wra nyi aŋge kre, pan u nyi aŋga, a pan u nyi nyjila kro nu.

9Yaa shia ti mbe kee fɔnyi yɛ e jawala laa kpra kolo kre na. La, ki fna mbe Nyiɛkpɔɔ dumiɛ kre o lolonyi ŋga faŋga, ki n pe aliire mbra kooloe tataara na. Leele mblɛ pra taa yire mbra yire na kre nsra tnu ka ta.

10Sɔfue, mblɛ praa tnumu tuni Judae suminyuŋgo nu kre pe n kolo ni na pie sra ŋga Yesu wɔ kre yaka le nyuu.

11Judae sɔfu lopom titi wre naa lee na yurɛ nyimi ni Cheche Lawee Titi kre nu, na sisam sra woni, la, yurɛ pre kaara yire rɛ, chia kre mbookrɔ praa yire sroi.

12Kre kolo na chɔɔ Yesu na yire mna sɛ ku chia kre mbookrɔ, mna u nyimi tɛɛ mna leele sisam laa pe na.

13Kena e ti mbe o sɛ u pan chia kre mbookrɔ, mbe nyifɛɛrɛ o kro gbo.

14Ɔgi na chia kpiki n wa o pan tra ŋga na, la, chia ŋga kie pan kre na o yiɛ nyi.

15Kena e ti o yire Yesu na mbra Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ nyjila kro nu. Kre yi mblɛ pra taa Yesu na kre sra ŋga praa Nyiɛkpɔɔ kaan.

16E na chichie pini, e na eyɛ kee yirɛ, ŋgi na yire sra nyjɛ na Nyiɛkpɔɔ yiɛ shɔ.

17E ndie tɛɛ e loplombo pan, e na lii pe kee na. Ɔgi na, pre kɛɛ e ŋmaa nyi pra e le, a pie sɛ pe tnumu kro nyu wɔ Nyiɛkpɔɔ yiɛ. Kena e ndie tɛɛ pe pan, mbe pe pe tnumu tun yɛshɔɔrɔ ni. Na e pe kee ndru kre, pie pe tnumu tun yɛshɔɔrɔ ni, na kre ma pe yiɛ we je.

18E na nyiɛtali e na o kaan. O jawala saan o na, ŋgi na, nyjila kro nu o chaa mbe kee chichie pe.

19A ni e tali tataara mbe e na nyiɛtali mbra ni kaan, na Nyiɛkpɔɔ we ndruu ni tun e pan wa yaari.

20Ni wejinyiŋge Nyiɛkpɔɔ wre tali na e kaan, ŋmba wra yire nyu nunu pee nyimi ŋga kii wa nyjila kro nu kre na, mna o Tafun Yesu Kristo wre nyi mu yili kuulo nu, na u paan pe o lefun kpɔɔ kre.

21Wre wra yire Yesu Kristo na mna e pe chasi, mbe e na ŋga u chaa, na ŋga na u yiɛshɔ pini. Wre Yesu Kristo wre wo yi yiɛnyiŋge nyjila kro nu. Amin!

22Ni wolo, ni e tali mbe e ndie tɛɛ mbe ni kaalɛɛ nyjɛ ni yuu na e gbeŋmba ŋga loo. Ɔgi na, ni hlɛ ŋga ni e nyunɔi kre n tnu.

23Ni chaa mbe e chin na pe o ŋmbrɔ Timotio wre wɔ nyuŋgo. A na waa pan yaari mu ni da kre, mi na wre we chaa mbe pan.

24E e loplombo pre kro, na Nyiɛkpɔɔ leele pre kro shaari o pan, o wolo mblɛ pe yiri Italia na kre e shaari kro.

25Yire na Nyiɛkpɔɔ dumiɛ e tni kro. Amin!

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jemisi Hlɛ

Jemisi Hlɛ 1

1Mi Jemisi, Nyiɛkpɔɔ na o Tafun Yesu Kristo tnu wre, mi pan hlɛ ŋga yiri na shie Israel leele sele kɛmbɔshiin mblɛ e nyina waŋgra kro nu kre pan, ni e shaari kro.

2Ni wolo, na e kanyana nyininyini nyaa e tnimu nu kre, e ti ki pe e pan yɛshɔɔrɔ kee.

3Ɔgi na, e chin na, na e shɔnli, a pra e piin na le, e tni penlee yire nu kre, kena ee frɔ ni.

4A e le na e frɔ kre we sɛ na e ni yiɛ, mbe yaa pra kre ee nyu mbe yaka wa e shian.

5La, na waa wa e nu a u n chin kolo ŋga na we tro kre, ufun u Nyiɛkpɔɔ tali. Ɔgi na, mblɛ pe Nyiɛkpɔɔ tali kre u pe kaan tataara, a u krɔ wa kun na pe ni fio. A ŋmba u tali kre, we yira ŋga u tali kre ta.

6La, u tali na shɔnlie ni, mbe wa u jawala pe shiin. Ɔgi na, ŋmba u u jawala piin shiin nyjila kro nu kre, pan ufun nyi na, imi fuflɛ epo nyumu wru na shie na paan kre yi.

7Lewo ŋmba u u jawala pini shiin nyjila kro nu na kna na le kokoo shiin kre, waa jawa na we yaka ta Nyiɛkpɔɔ pan fio.

9Ki fna mbe ŋmba u shian e nu kuraa kre, mbe u ti u yiɛshɔ. Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ u kpɔɔ.

10A ŋmba uu swa ni e nu kre, u ti mbe u yiɛshɔ na Nyiɛkpɔɔ u pe fiɛn, a wa mu, we ku na toto yi.

11Ɔgi na, na yila wɛɛri mu ki gbun to, na ki kun mu to mbe yuwa, mbe ki nyumu fun. Pan swafun we ku u tnimu nu.

12Ndro ŋmba u frɔ taa kanyana nu kre wo yi dwamu. Ɔgi na, na u ja mu tni penlee yire nu kre, Nyiɛkpɔɔ wɛ u ŋga ŋmaa ŋga kee wra yo mu tɛɛ, na leele mblɛ pe u kori ŋga ki yi kre.

13Ndro waa shia yo na, na nyu chaara kee ka u da, na Nyiɛkpɔɔ u u nyu chaa. Ɔgi na, yaka n wa mbe jaa Nyiɛkpɔɔ nyu cha.

14La, lewo niŋge sisaa ŋga kii wa u nu, kre ki u nyu chaa.

15Kena na niŋge sisaa siire ta, sisam ki sii, a na sisam lɛ, kumu ni ki paan.

16Ni wolo, yaa shia ti mbe ndro e fana.

17Yira chichie kro, Nyiɛkpɔɔ pan ki yiri nyjeeri, a wre u tia lawee na nyaa, a wra u kee pe wɔmu nu, a wra kna.

18Nyiɛkpɔɔ wre titi chaara na u o wa, mbe o yire u kpra nyu kee kre na mbe pe u yirɛ nyjɛ u gbeele kre yɛklo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ni wolo, ki fna e kee ŋga le chichie. Lewo kro fna mbe ndiile tɛɛ chichie mbra ndru, mbe u nyu dɔɔ ta, mbe u krɔ wa na kuun nyaanyaa.

20Ɔgi na, lewo ŋmba krɔ ki kuun nyaanyaa kre, wa jaa kee ŋga ki fraka Nyiɛkpɔɔ pan pe.

21Kena e sisam kee, na ndra shelee kepele wɔ e tnimu nu. E eyɛ nyjii Nyiɛkpɔɔ yiɛ, e u kee ŋga u le e lolonyi nu kre yii. Ɔgi na, u kee kre, kre kie jaa e ŋmaa shɔ.

22La, e na kala ŋga kee kre yo e pe kre pini, yaa pe ki loofɛɛnlɛ chiin mbra eyɛ fana.

23Ɔgi na, na wa pe kee kre loofun, a u n na ŋga kee kre yo u pe kre piin kre,

24pan ufun nyi na lewo ŋmba we u yiɛ le dwanle nu, na u ki tɛɛ, mu krɔ kna tɔ, mbe u imi nyini u nyi fɛɛ.

25La, ndro ŋmba u Nyiɛkpɔɔ ŋga ki tii mbe lewo uyɛ lam le mbe taa ki na, a ufun n pe lewo ŋmba u kee kre ndru mbe ki fɛɛ, la, a ufun pe kee kre loofun, na ki kepele piin kre, Nyiɛkpɔɔ we u dwan kee kro nu.

26Na lewo uyɛ jawa na Nyiɛkpɔɔ sumifun chiriri wi, a ufun n na u ndile dɔɔ taa, la, na uyɛ fana kre, ufun sumiɛ pe finfin.

27Sumiɛ ŋga ki nyu a nɛɛrɛ n wa ki nu o Lɛ Nyiɛkpɔɔ yiɛ yi na, mu na bijile na lekuchiɛlɛ le pe kanyana nyjila nu, mbra muyɛ le chichie, mbe waŋgra sisam wa mu kla.

Jemisi Hlɛ 2

1Ni wolo, ŋga e o Tafun Yesu Kristo, ŋmba uu wa yɛnyiŋge kpɔɔ ni kre shɔnli ŋga, ki n fna mbe e na leele plɛ kaan kpɔɔmu mbe plɛ ti.

2Na swafun na shianfun pan e fnindoo, a swafun wre u swa nyiɛ kɛgbrɛe, na yirɛ chichiele le le, a shianfun wre u yirɛ wɔɛlɛɛ lele,

3a e waa swafun wre yiɛ le, maa u ŋga kpɔɔmu lawee, maa kna mu yo shianfun wre pan na tni mna wa.

4Kena e sisaa pe, na e sisam jawala teeri na eyɛ yɔɔlɛ.

5Ni wolo, e loo, shianfɛɛnlɛ mblɛ pee wa waŋgra ŋga nu kre, pre Nyiɛkpɔɔ woni, mbe pe shɔnlie ta kpɔɔ, mbe yire ki na mbe le u ŋunumu ŋga nyu u yo mu tɛɛ mblɛ pe u kori kre pan kre nu.

6La, shianfun wre, e wre le lewaa. A swafɛɛnlɛ pre ma pe e yiri pɔɔrɔ, na jaŋga na, na shie kala lifɛɛnlɛ yiɛ na kree?

7Pre swafɛɛnlɛ mblɛ pre pe paara na Kristo mɛɛ chichie ŋga pe taa e na kre taanla kre.

8Na e li Nyiɛkpɔɔ mbra na, imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu kre mbo, "Mu ŋmbrɔ kori na mu wejikaara yi kre." Kena e kee ŋga ki fraka pe.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9La, na e leele yoori kena e sisaa pe, a e Mbose mbra taan.

10A ŋmba we taa Mbose mbra yire na kre, na waa nunu chom taan, kena ufun to yi kro nu.

11Nyiɛkpɔɔ ŋmba u yo na "Yaa shia leŋgeere kla" kre, wre chɔɔ u yo na "Yaa shia liiku." Ki tia na mu n leŋgeere kla, a maa sɛ linku kre, mu to mbra nu.

12Kena e ti mbe e paaraa, na e kepele pe na leele mblɛ kpra Nyiɛkpɔɔ we kun mbe yire u kee ŋga ki ki tii mbe lewo uyɛ ta kre na lɛ.

13Ŋgi ndra na? Na Nyiɛkpɔɔ ndro ŋmba u n foorochiɛn ni kpra kuun kre, wra ufun fooro chin, la, ŋmba u lewo fooro chin kre, we chin na, na Nyiɛkpɔɔ kpra kuun kre, u fooro chiɛn kpɔɔ.

14Ni wolo, na lewo yo na uu shɔnlie ni, a u kepele n na ki nyina, u shɔnlie kre we jaa u ŋga ŋmaa ra?

15Pan ki nyi na, na waa wa e nu, a u n yoŋgo ni na toni, ndee u n sro ni na lii,

16a e wa waa yo ufun pan na Nyiɛkpɔɔ we ya mu na, mbe mu ŋga yoŋgo na sro, a mu jaa u ŋga ka, a mu n u ŋga, kena kee ŋgi mu ta mu pe hin?

17Pan Nyiɛkpɔɔ shɔnlie nyi na chɔɔ, na lewo yo na u Nyiɛkpɔɔ shɔnli, a u shɔnlie kre n na tnumu tuni kre, kena u shɔnlie kre ku.

18A wa we jaa yo ki fun pan na, "Ŋuu shɔnlie ni, a mii wa na kepele chichie ni." Mbe jaa mu nyina ni shɔnlie mbe yire ni kepele chiriri na, kena ŋu mu ni nyina mu shɔnlie ŋga nu kepele n chaa kre mbe ni le.

19E shɔnli na Nyiɛkpɔɔ wree nunu chom, e ka pe, la, ŋumufuɛn kuraa chin na Nyiɛkpɔɔ nunu, mu na seeri u yiɛ.

20Jijiele, e n chin na shɔnlie ŋga nu kepele chichie n wa kre shɔnlie waara yi ra?

21Yira ŋgi kra tia Nyiɛkpɔɔ na yo o tolɛɛ Abraham pan na u pe lewo chiriri hin? Abraham na yire shɔnlie na mna Nyiɛkpɔɔ nyu kee loo, mna sɛ u pɔ Isaki tɛɛ mbe sra wɔ mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga.

22Kre imi ki nyina na Abraham na shɔnlie na ki kepele pe. Ŋga wraa shie sɛ pe kre na u shɔnlie chiriri nyina.

23Ŋga ki tia kee kre pe nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre pe kpra, mbo "Abraham na Nyiɛkpɔɔ shɔnli, a u shɔnlie kre ndra na Nyiɛkpɔɔ na u shɔ na wra pe lewo chiriri, a praa u yeeri Nyiɛkpɔɔ nunu."

24Kena e nya na lewo kepele chiriri na u fraka Nyiɛkpɔɔ yiɛ na, la, u shɔnlie chiin na ma.

25Pan chɔɔ Rahab tɛtiɛrɔɔ wre na nyi na. U kepele chichie na Nyiɛkpɔɔ na u shɔ na lewo chiriri wi. Wra Israel leele mblɛ pra tun yii mna pe le chiriri, mna ya pe na mna pe nyina kolo fɔŋgɔ, a pra tro ki na mna shɔ pe loŋgoolo kɛɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26Pan ki nyi, imi na, na ŋumu n wa wejiŋge nu mbe ki ku kre, pan chɔɔ na kepele chichie n wa shɔnlie nu kena shɔnlie kre ku.

Jemisi Hlɛ 3

1Ni wolo, yaa ti mbe e nɛɛrɛ pe nyinafɛɛnlɛ. Ɔgi na, wre mblɛ o leele nyina kooloe nyjɛ na ki fna pe tro kre, oo kee nɛɛrɛ nyu wɔ Nyiɛkpɔɔ yiɛ imi na ki fna.

2Ɔgi na, o kro punu kooloe tataara na, a ŋmba u pe lewo chiriri wi lewo ŋmba wraa punu u paaraa nu, kpra na, wre u jani na uyɛ dɔɔ taa kooloe kro na.

3Pan ki nyi, na lewo chaa mbe soo pe imi u chaa kre, krafi we le u nyu na, mbe krafi kre ti u sɛ chichie.

4E yiɛ wa e krɔɛ kpɔɛ nyjɛ yi tro epo yiɛ na ŋga le, imi na yi kpɔɔ kpɔɔ mu da, a fuflɛ kpɔɔ ja na yi ŋunɔ, la, yiɛ kna yirɛ fiɛn fiɛn wa yi pan, a yi ŋmaafɛɛnlɛ pre na teeri na yi ŋmaai na shie mna pre titi chaa.

5Pan chɔɔ lewo ndile ŋga kii wa u nyuu ŋga nyi na, pan ki nyi fiɛn imi, a nde ki kekpɔɛ yuu. A e le, imi na nyaa kpɔɔ mu da kpan, kanhuun fiɛn we jaa ti ki shɔ.

6Pan lewo ndile nyi na kanhuun yi u nyuu, kre nu waŋgra sisam kee kro ŋga yilii na paan, a kii wa tnihaa ni o nu, mu na paan sisam ni o tnimu nu, mu na nɛɛrɛ teeri na o toni. A ndile sisam kee kro Sutna lawee ki yiri na paan.

7Lewo jani na yurɛ nyina kee, puɛ yurɛ, hanyiɛlɛ, gbun fulo yurɛ, na lɔɔ yurɛ kro,

8la, lewo wa jaa u ndile ŋga kii wa u nyuu nyina ŋga ki fna ki pe. Ki pe yira ŋga ki sisam piin nyjila kro nu, kraa wuu ndee mbe jaa tni komm, ki pe yira sisaa ŋga ki paan na kumu ni.

9Lewo ndile ŋga, kre ni u o Tafun na o Lɛ Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ, kre ni chɔɔ u leele mblɛ Nyiɛkpɔɔ gbeele wre titi wrumu na kre tɛɛlɛ.

10Nyu ŋga lam ndile nyi kre, bawa fɔɔn na chichie yilii na paan. Ni wolo, ki n fna mbe pan ma.

11Ɔgi na, nyumu taan na nyumu susrom wa jaa chaa yili blo nunu nu.

12Ni wolo, fig tiŋge wa ja Olive sɛ, a Olive tiŋge wa jaa fig sɛ. Pan chɔɔ ma jaa nyumu chichie ko mbe yili nyumu fɔɔn lawee.

13Na waa wa e nu mu kala chin kre, e ti mbe u kepele chichie na u nyjiimu ki nyina na kachiŋu wi.

14La, na ufun lam suro, a uu wa na nyibinyiɛ sisaa ni, na uyɛ kpɔɔ kre, kena waa na u gbun sini mbra kala fnɛ kpra kre yiɛ.

15Ɔgi na, kre kachindɛ ŋga sembremu, Nyiɛkpɔɔ pan ma ki yiri, waŋgra kachindɛ yi, Sutna pan ki yiri.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Mna nyibinyiɛ sisaa nyi, a ndro kro na wii wre nunu yira na kre, mu chin na nyu nunu n wa bawa, sisam nyininyini kro mu yi nya wa.

17La, kachindɛ ŋga ki yiri Nyiɛkpɔɔ pan kre pe cheche, na wejinyiŋge chaa, na ki yɛ nyjiri, na lewo chaa, mu lewo fooro chin tataara, na kee chiriri pini nyjila kro nu, a kra ki jawala pe shiin, mbra lewo fana.

18A mblɛ pe paan na wejinyiŋge ni kre, pie wejinyiŋge sɛŋgɛ luu, a sɛŋgɛ ŋga ki pe cheche pie kun.

Jemisi Hlɛ 4

1Ɔgi ki paan ŋunɛ na kakrɔɛ nyjɛ ni e nu ŋga hin? E sisam niŋge nyjɛ yii wa e lam, na wii e nu kre yi paan na yi ni.

2E yirɛ chaa, la, e na yi ta, ki tia e na eyɛ kuu. E yiɛ nyinai yirɛ na, a yaa jaa yi ta, ki tia e na kakrɔ na nunɔ wii. E na yirɛ nyjɛ e chaa ta, ŋgi na, na e n na Nyiɛkpɔɔ tali.

3Na e u tali kuraa kre, yaa yi ta, na e na u tali kolo ŋga wre titi chaa na, la, yire titi yɛshɔɔrɔ kolo yirɛ nyjɛ e chaa e u tali.

4Ayɛtefɛɛnlɛ, e n chin na, na wa taa waŋgra yirɛ kro, we kaari Nyiɛkpɔɔ loŋgo ree? Kena ŋmba u chaa mbe taa waŋgra yirɛ kro kre, u uyɛ piin Nyiɛkpɔɔ loŋgo.

5Yaa shia punu mbe jawa na Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre, na kee waara yi. Mbo, "Ɔumu ŋmba Nyiɛkpɔɔ tun na u paan tni o nu kre, Nyiɛkpɔɔ chiin pan u chaa mbe o tni."

6La, Nyiɛkpɔɔ o dumi kpɔɔ, imi na pe ki nyunɔ Nyiɛkpɔɔ hlɛ kre nu mu tɛɛ kre, mbo, "Mblɛ pe peyɛ kpɔɔri kre,

2 Nyiɛkpɔɔ pe toni kolo. Mu mblɛ pe peyɛ nyjiri kre dumi kpɔɔ."

7Kena e eyɛ nyjii e Nyiɛkpɔɔ ŋga, e Sutna tɔ kolo, mbe u fɛ mbe laa e na.

8Yire yiɛnyumufɛɛnlɛ e fɛ e pan Nyiɛkpɔɔ jaara, we mbra e na. E e kɛnyi je e yili nɛɛrɛ nu, e sisam kee wɔ e jawala nu,

9E ti mbe e yiɛ je, mbe e na fooro lii, mbra nyɛni, e ti mbe e titɛɛrɛ kaari nyɛnɛɛ, mbe e yɛshɔɔrɔ kaari fooro e sisam kepele ndra na.

10E eyɛ nyjii e Nyiɛkpɔɔ ŋga, we e kpɔɔ.

11Ni wolo, wa waa shia paara mbe u ŋmbrɔ taan, ŋmba we paara mbe u ŋmbrɔ taan, ndee mbe u ŋmbrɔ gbun na pimi ni kre, kena ufun paara na Nyiɛkpɔɔ mbra yire taanla, na chaa mbe nyina u kee kre wɛ mbra yire na. La na e paara na mbra yire taanla kre, kena e n na lii mbra yire na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Nyiɛkpɔɔ chiin u u mbra kaan, a wre chiin we jaa pimi kun. Wre chiin we jaa o ŋmaa shɔ, ndee na u chaa mbe u o kla. Kena kolo ŋgi ni ŋu nyi mbe jaa mu ŋmbrɔ gbun na pimi ni hin?

13E le, yire mblɛ e yuu na aŋga, ndee baŋga oo sɛ chia ŋga imi sembremu na, oo li yɛlɛ, mbe tni wa mbe jafa li mbe swa ta kre,

14e chin imi na nyiŋge we see? E n chin na pan e ŋmaa nyi na bnimi nyu sugbeŋge yi ree? Na ki wo maa, to na ki ndru mu fun yiɛ na.

15Kee ŋga ki fna mbe e na yuu yi na, "Na o Tafun li ki na, oo ŋmaa ta, mbe yira ŋga imi sembremu pe."

16La, fuŋgaami ŋga, e ndra tna e na, a e na eyɛ kpɔɔri, a kre kpɔɔmu ŋga, ki pe Nyiɛkpɔɔ pan sisam.

17Kena lewo ŋmba u chichie chin a u n ki pe kre, ki pe sisam mu u ŋga.

Jemisi Hlɛ 5

1E le, yire swafɛɛnlɛ, e na gble leni, e na nyɛni, kanyana badɛnyi paan e na.

2E yirɛ nyjɛ e ta yire kro kla, a dumblɔ e yonyi ka.

3E swa nyiɛ yirɛ na e swa finyi yirɛ nyjɛ e ta yirɛ kro, sepe u chɔ gbo mu wo yi na, a yi kla, e yirɛ nyjɛ e tɛɛ a yi kla kre, yie e dansiɛrɛ li na e sisam pe, a yie pan na kanyana tataara ni e na. Ŋgi na, ŋga nu waŋgra paan mbe kla kre, kre nyjila kre nu e yirɛ lele mu tɛɛ e nyinyi nu.

4E le, leele mblɛ pe e tnumu tuni e seele nu kre, e n pe fɔɔlɛɛ tɔ chiriri, ki tia a pra nyɛni, a pe nyɛnɛɛ le o Tafun jaŋgafun wre ndie.

5E swa ndra na e eyɛ lii e tnimu nu tra ŋga na. Imi na nuu kaa mbe kpɔɔ mbe pe u gbo kre, pan chɔɔ e eyɛ li mu kpɔɔ kpɔɔ na shie Nyiɛkpɔɔ kpra kuun ble kre nu.

6Yire e leele mblɛ pe fraka kre yii, mu yo na ki fna pe ku ku, a pe n paara a e sɛ pe gbo gbo.

7Kena ni wolo, e frɔ e tni e na o Tafun paan kre sri. Na falifun chaa mbe u yirɛ nyu chiriri kre, e le imi na u frɔ na da ni, we frɔ mbe yirɛ luu nyiɛ jle ni, mbe frɔ, na nyiɛ hɛnyi pan mu kun kre, mbe u chiin yi kun.

8Pan ki fna mbe e frɔ, e eyɛ yii e tni komm. Ŋgi na, o Tafun pan ble kre dani.

9Ni wolo, yaa na taanri eyɛ na, mbe Nyiɛkpɔɔ waa shia e gbun pimi ni. E le, kpra kunfun wree wa mu yire e jlonwee nyu na.

10Ni wolo, e Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ mblɛ pra pan mu paara o Tafun wre mɛɛ nu kre sɔɔnri, e pe kepele twan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Pe frɔ ŋga pra ta kre ndra na o pe yeeri yɛshɔɔrɔ tafɛɛnlɛ. E Hiob frɔ ŋga wra ta u kanyana nyjila nu kre loo. A e loo imi na o Tafun wre na kɔ mna u le mu da. O Tafun wre, u lewo kee chaa, a u fooro chiɛn kpɔɔ.

12Nyjɛ kɔkro kre, ni wolo, wa waa shia Nyiɛkpɔɔ, ndee tra da, ndee mbe yira ka na ki nyini da. La, e ti mbe e "Ɛnhɛɛn" pe "Ɛnhɛɛn", mbe e "Ɔɔnhɔn" pe "Ɔɔnhɔn", mbe wa waa kɔɔ to Nyiɛkpɔɔ kpra kuun kre nu.

13E waa wa kanyana nu ree? Kena e ti mbe u Nyiɛkpɔɔ tali. Na waa wa e nu a u yiɛ shɔ kre, ufun u mɛɛ kɔ mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga.

14A na waa wa e nu na yaa kre, ufun u sumifɛɛnlɛ pre loplombo yeeri, mbe pe paan nyiɛtali mbe u ŋga, mbe u fa na simi ni o Tafun mɛɛ ni.

15Shɔnlie nyiɛtalaa we ti mbe yaŋu wre saanla. O Tafun wre we u ŋga faŋga, na u sisam ka pe kuraa kre, we ki ti mbe u kɛ.

16Kena e na eyɛ sisam yuu eyɛ pan. E na nyiɛtali e na eyɛ kaan, kre ee saanla. Jaŋgaa wa lewo ŋmba u fraka nyiɛtalaa nu, na tnumu tuni.

17Lewo na wi Elaija chɔɔ na wre lɛ. A wra nyiɛtali kpɔɔ na nyiɛ waa pan tra na, a nyiɛ yire nsra pan yɛlɛ taarɛ na nyiɛpɔ kɔɔnanu.

18A wra ndru mu nyiɛtali na, a nyiɛ yire na ndru mu pan. A yirɛ kro na ndru mu nyu tra na.

19Ni wolo, na wa waa fɛ mu laa kpra kee kre kro, a wa waa ndru mu pan na u ni kre,

20e ja e chin na ndro ŋmba u sisampefun kna na laari u sisam kro kre, ufun wre we sisampefun wre shɔ mbe yili kumu nu, a we ti sisam nɛɛrɛ flo Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pita Hlɛ Jle

Pita Hlɛ Jle 1

1Mi Pita, Yesu Kristo bituŋu wre, mi pan hlɛ ŋga yiri na shie Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pe fɛ mu nyina Ponto, na Galatia, na Kapadokia, na Asia, na Bɛtani tra nu kre pan.

2O lɛ Nyiɛkpɔɔ wre na e chin fa, mna chin mu e wɔ, mna yire u Kpra Ɔumu wre na mu e pe u biile mblɛ pe pe cheche, mbe e ndie tɛɛ Yesu Kristo wre pan mbe u u nyimi kre tɛɛ mbe e weli. Nyiɛkpɔɔ u e dumi mbe e ŋga wejinyiŋge imi na ki fna.

3E ti mbe o Nyiɛkpɔɔ, o Tafun Yesu Kristo lɛ wre ŋga mboo. Ɔgi na, u foorochiɛn kpɔɔ, a u yire Yesu Kristo nyiɛ ŋga u nyi mu yili kuulo nu kre na, mu o ŋga ŋmaa fɔŋgɔ. Mu tia o dankna ŋga nu ŋmaa nyi ta.

4Ki tia o yiɛ wa na yirɛ nyjɛ Nyiɛkpɔɔ tɛɛ u biile pan kre sri. U yire yirɛ yire tɛɛ e pan nyjeeri, na yii wa bawa yia kla, ndee mbe fɔɔn, ndee mbe lɛ.

5E wee yi, yire mblɛ e shɔ mu li, a Nyiɛkpɔɔ yire u jaŋga na mu na e le, mbe sɛ na e ni ŋmaashɔmu nu. Kre ŋmaashɔmu ŋga, we ki wɔ mbe e nyina ble haŋa kre nu.

6E ti mbe e yiɛshɔ kee nyjɛ ni yo ŋga na, la, aada penlee kanyana nyjɛ yi e dani fuŋgaami kre we ti mbe e yiɛ je chiɛri.

7Yire penlee kanyana yire yi e nyina na e shɔnlie yire. Imi na pe swanyiɛ leni kanhun mbe ki chin mbe nyu kre, pan chɔɔ pie yire penlee kanyana na mbe e shɔnlie ŋga ki kpɔɔ Nyiɛkpɔɔ pan mu wɛ swanyiɛ na kre pe mbe le. Na e waa ja mu frɔ mu yire kre, ŋga ble Nyiɛkpɔɔ we Yesu Kristo wɔ mbe nyina kre, ee mɛɛ, na yɛnyiŋge, na kpɔɔmu ta.

8E u kori, nde e n da mu u nya tun. E n ta mu u nya, nde e u shɔ mu li, mu yɛnyiŋge yɛshɔɔrɔ ta, hali ndro wa jaa e yɛshɔɔrɔ kre nyini nyina ndro pan.

9Ɔgi na, yira ŋga na e yila mu shɔnlie ta, a ki pe e ŋmaashɔmu kre, e ki ta.

10Kre ŋmaashɔmu ŋga, Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ na ki lawee wie, mna ki haa cha, mna dumiɛ ŋga ee ta kre kee nya mu yo.

11Kristo wre Ɔumu wre wraa wa pe nu kre na klu mu wre Kristo wre kanyana yire, na u yɛnyiŋge ŋga kie pan u kanyana yire kro kre yo pe pan, a praa chaa mbe nyjila na kolo ŋga na yire kee yire we yire mbe pe chin.

12Nyiɛkpɔɔ na u kee nyanyofɛɛnlɛ pre nyina na, tnumu ŋga pe tuni kre, pre titi nyumu na ma pe ki tuni, la, yire nyumu na yi. Yire kee nyjɛ e ta mu loo fuŋgaami mu yiri ketaan kre kpralifɛɛnlɛ pan kre, pre pe yire Kpra Ɔumu ŋmba Nyiɛkpɔɔ pe ŋga mu yiri nyjeeri wre jaŋga na mu yi kpali e pan. A yire kee nyjɛ nyjeeri bitumblɔ chaa mbe yi nɔɔ loo. Nyiɛkpɔɔ e yeeri na e paan pe cheche

13Kena e eyɛ kna, e ti mbe e yiɛto, mbe e ti mbe e dankna kro pe dumiɛ ŋga ee ta kre na, na Nyiɛkpɔɔ waa Yesu Kristo wɔ mu nyina kre, ee dwamu ta.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14E li Nyiɛkpɔɔ kee na, yaa ti mbe e niŋge ti mbe e tnimu pe na nyjila ŋga e nsra chin kre yi.

15La, e pe cheche kee ŋga e pini kro nu, imi na Nyiɛkpɔɔ ŋmba u e yeeri wre pe cheche kre.

16Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo mbo, "Ki fna e pe cheche. Ɔgi na, ni pe cheche."

17Na e Nyiɛkpɔɔ tali kre, e u yeeri Ndoo, wre u ndro kro kpra kuun imi na u kepele nyi, wra ndro yiɛ le. Kena nyjila ŋga ni ee wa tra ŋga nu ŋga, e Nyiɛkpɔɔ fiɛ e tnimu nu.

18Ɔgi na, yire titi, e yira ŋga Nyiɛkpɔɔ kla e na, a e chin mu e yɛ ta mu yili e tolɛɛlɛ kewɛɛ yire krɔ e li yire kɛɛ. Swanyiɛ, ndee swa fiŋge nyjɛ yie jaa kla yire ka ni ma Nyiɛkpɔɔ na tɛɛ mu e lɔ.

19Yesu Kristo sra kpɔɔ ŋga wra wɔ kre, na e na yire mu eyɛ ta. Wre wra pe na mbɔɔ pɔ ŋmba na tlo ndee nɛɛrɛ ka nsraa wa.

20Nyiɛkpɔɔ na u wɔ mna chin mu waŋgra gbeele mu yila e na mu u wɔ mu nyina ble hɛnyi nyjɛ nu.

21Wre na ee yire mbe Nyiɛkpɔɔ shɔ mbe li. Nyiɛkpɔɔ wra u nyi mu yili kuulo nu, mu u ŋga yɛnyiŋge, mbe ki ti e yire u na, mbe e shɔnlie na e dankna kro pe Nyiɛkpɔɔ nu.

22Ɔga e ndie tɛɛ kpra kre pan ŋga, e eyɛ pe cheche, mu yire ki na mu pan mu e ŋmbilɛ sumifɛɛnlɛ kori na kpra ni, E e ŋmbilɛ sumifɛɛnlɛ kori kpɔɔ na e lolonyi kro ni.

23E yire Nyiɛkpɔɔ nyu kee ŋga kii wa mu tni blenyini kre na, a Nyiɛkpɔɔ e se fɔŋgɔ, na biile mblɛ lɛ wa ku wi.

24Imi na Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo kre mbo, "Pan lewo kro nyi na nyaa yi, pan pe yɛnyiŋge kro nyi na toto yi. Nyaa yuai, a toto kre kun mbe to,

25la, Nyiɛkpɔɔ kee kree wa nyjila kro nu." A kre kee kre yi ketaan ŋga pe kpali e pan kre.

Pita Hlɛ Jle 2

1Kena e eyɛ wɔ e yili sisam kee kro nu, yaa na kala fnɛ, ndee mbra yɛnyumu kee pini, ndee mbe pe kɛyirafɛɛnlɛ, ndee mbra leele kro yuu.

2E pe na bifimble lɛ, e ti mbe Ɔumu kee ŋga ki pe na nyinimi nyumu yi kre klo e ta, mbe ki ti na e ki ta mu ŋgɔɔri kre, mbe e lɛ mbe ŋmaa ta.

3Imi na Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo kre mbo, "E pan mu nya na o Tafun wre lɛɛ tna."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4E pan o Tafun wre jaara, wre wi dnɛ ŋga nu ŋmaa nyi, a leele ki je, na ki le yira waa, la, Nyiɛkpɔɔ ki wɔ na ki kee tnu ni.

5Kena e pe na dnɛ nyjɛ nu ŋmaa nyi yi, e ti mbe pe e tɛɛ mbe Ɔumu wre nyuŋgo sin, mbe e yire Yesu Kristo wre na mbe pe Sɔfue mblɛ pe pe cheche, mbe tnumu tun suminyuŋgo kre nu, mbe sra ŋga ki pe Ɔumu wre wo, mu tna Nyiɛkpɔɔ pan wɔ.

6Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo mbo, "Mi Nyiɛkpɔɔ ni dnɛ teeri Ziɔn na, mi ni ki wɔ a ki pe dnɛ ŋga kee ki pe tnu ni, a ŋmba we u shɔ mbe li kre, wa ti mbe nyifɛɛrɛ u gbo."

7Kre dnɛ ŋga ki tnu kpɔɔ mu yire mblɛ e shɔ mu li kre ŋga, la, mblɛ pe n shɔ mu li kre; "Kre dnɛ ŋga nyuŋgo sinfɛɛnlɛ pre na je kre, kre ki kɔ mu pe nyuŋgo kre ndra dnɛ."

8A Nyiɛkpɔɔ kee ŋga pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo lawee fɔŋgɔ ka nu na mbo, "Kre dnɛ ŋga kie ti mbe leele gbro, kre dnɛ ŋga kie ti mbe pe to." Pra gbro, ŋgi na? Pe nsra kee kre shɔ mu li, a pan Nyiɛkpɔɔ naa chaa mbe pe pe.

9La, yire lɛ leele mblɛ Nyiɛkpɔɔ wɔ, a e pe Ɔulo, mu pe Sɔfue, mu pe leele mblɛ e pe cheche, mu pan mu pe u leele, a wre u e wɔ mbe e paan u kawako kee nyjɛ u pe yire kee kpali. Wre u e yeeri mu yili wɔmu nu, mu pan na e ni u kawako kania kre nu.

10Nyjila ka nu na Nyiɛkpɔɔ leele ma yire, la, fuŋgaami ŋga Nyiɛkpɔɔ leele lɛ yire. Nyjila ka nu na e n Nyiɛkpɔɔ foorochiɛn kre chin, la, fuŋga rɛ u e fooro chin.

11Ni wolo, ni e tali, ŋga e sɛ pe fumblɔ mblɛ ee wa mu tni waŋgra ŋga nu nyjila chiɛri ŋga, yaa eyɛ wru mbe wejiŋge niŋge yirɛ ŋga, yire yi e toni kolo e ŋmaa lawee nyjila kro nu.

12E ti mbe e kepele nyu leele mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin pre nu, kena na pe yuu na sisampefɛɛnlɛ lɛ yire kuraa kre, pie kɔɔ e kee chiriri nyjɛ e pini yire nya, mbe yire yi na, na Nyiɛkpɔɔ wre waa pan, mbe pe u ŋga mɛɛ.

13O Tafun wre saara na, e eyɛ nyjii e jaŋgafun kro ŋga, e eyɛ nyjii e waŋgra kro ŋunu wre ŋga,

14wre na u loplombo mblɛ u tuni pra sisampefɛɛnlɛ ndie tini, na chichie pefɛɛnlɛ kaan mɛɛ kre kro.

15Ɔga Nyiɛkpɔɔ chaa e pe yi na, ee kee chichie nyjɛ e pini tɛɛ mbe mblɛ pe n yaka chin, mu na jijiere paaraa paara kre kee tɔ kolo.

16E ti mbe ndro kro e tnimi nya na e eyɛ ta, yaa e yɛtaara kre wru mbra e sisam toni, la, e tni na Nyiɛkpɔɔ tinlɛ lɛ.

17E na ndro kro kaan buuro, e e wolo shɔnlifɛɛnlɛ pre kori, e na Nyiɛkpɔɔ fiɛ, e na waŋgra kro ŋunu wre kaan buuro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Sumifɛɛnlɛ, e eyɛ nyjii e e tafɛɛnlɛ ŋga, mbra pe kaan buuro ŋga ki fna, ki n pe leele mblɛ pe nyjii, a pe lɛɛ tna na e ni kre chiin ki fna e na kaan buuro, la, mblɛ pe e pini nyanya kre kro, e pe ŋga buuro.

19Na ndro yila Nyiɛkpɔɔ na mu frɔ mu kanyana ŋga ki n fna na u ni nya kre, Nyiɛkpɔɔ we u dwan.

20Na mu sisaa pe, a mu frɔ mu tia pe mu gbun gbɔɔn ŋga ki n fna na mu ni, mɛɛ ŋgi kii wa ki nu hin? La, na mu kee ŋga ki fraka pe, a mu frɔ mu kala nya ki tlo, Nyiɛkpɔɔ we mu dwan ki na.

21Kre na Nyiɛkpɔɔ na e yeeri, ŋgi na, Kristo wre titi na kala nya e tlo, mbe e u le mbe twan, mbe taa u dumble na.

22"U nsra sisaa ka pe, ndro nsra kafinɛ kee ka loo mu yili u nyuu."

23Pra kefuɛn yo u na, nde u nsra nyu nyaa mu ndro tɛɛ. Wra kala nya, nde u nsra ndro piɛri na kee ka ni, la, Nyiɛkpɔɔ ŋmba u leele kpra kuun kpra kolo na wre, wre nu u dankna kro na nyi.

24Kristo wre titi wra o sisam tio na u wejiŋge ni mna sɛ kanyana kumu kaan kre na, mbe ki ti mbe o o sisam ti, mbe ŋga ki fraka pe. E yire u klɛɛ tlo yire na mu saanla yira kɛɛ.

25Pan e na nyi na mbaala mblɛ pe fun pe kolo na lɛ, la, fuŋga pe e kna mu pan mu taa mbaala lefun ŋmba u e le wre kro.

Pita Hlɛ Jle 3

1Pan chɔɔ ki fna mbe chiɛlɛ leŋgefɛɛnlɛ peyɛ nyjii mbe pe pilɛ ŋga, mbe ki ti na bilɛ pre plɛɛ wa a pe n Nyiɛkpɔɔ kee shɔ mu li kre, mbe pe jaa yire pe chiɛlɛ kepele na mbe kee kre shɔ mbe li, ki n pe mbe yire kee ŋga mu yo na.

2Ŋgi na, pie nya na e kepele pe cheche, a ee buuro ni.

3Yaa ti mbe imi e e ndrɛ nyjuroe gbeele, na yirɛ nyjɛ e teeri na eyɛ sani, na dodonyi nyjɛ e leni yire e gbeele fimi na.

4La, e ti mbe pe e nyumu nya e lolonyi nu, e nyumu ŋga pie nya kre e nyjiimu, na imi e pe brɛm kre nyumu kre ki nyu kre ki nyu Nyiɛkpɔɔ yiɛ na, a kia jaa kla fio.

5Pan fa chiɛlɛ mblɛ pra pe cheche, mnaa kaan Nyiɛkpɔɔ na kre kepele na nyu, ŋga praa peyɛ nyjiri na pe pilɛ kaan kre na.

6Pan Saara na nyi, wra li Abraham kee na, mnaa u yeeri, "Ni tafun." Fuŋgaami na e chichie pini, a e n na fiɛ wala, kena Saara bichiɛlɛ lɛ yire.

7A yire bilɛ leŋgefɛɛnlɛ chɔɔ, ŋga yire na e chiɛlɛ wa mu tni ŋga, ki fna e pe le mbe chin na pe n faŋga ni. Kena ki fna e pe ŋga buuro, ŋgi na, yire na pre kro ee chaa mbe

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nyiɛkpɔɔ ŋmaa ŋga we o ŋga kre ta. E na pe pini ma mbe kee ka wa e nyiɛtalaa tɔ kolo.

8Ni kee yire haŋa yi na, e kro fna mbe jawala nunu ta, mbe eyɛ kanyana chin, mbe eyɛ kori na ndro na u chunu wi. Mbe e eyɛ nyjii, mbe e lɛɛ tna na eyɛ ni.

9Yaa sisaa tɛɛ mbe sisaa fɔlɔ tɔ, ndee mbra eyɛ suni, la, e na dwan e na eyɛ kaan. Ɲgi na, ŋga Nyiɛkpɔɔ na e yeeri kre, dwamu wra yo we e ŋga.

10Imi na Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo kre mbo, "Ɲmba u chaa mbe ŋmaa li, mbe ble tɛɛn nya kre, u fun u u nyu wɔ mbe yili sisam kee yoo nu, mbe kafinɛ kee yoo ti.

11U uyɛ wɔ u yili sisam nu, mbra chichie piin, u wejinyiŋge haa cha, mbe ti u yiɛ nyina ki na.

12Ɲgi na, o Tafun yiɛɛ wa mblɛ pe fraka kre na, a nyjila kro nu u pe nyiɛtalaa ndru, la, mblɛ pe sisaa pini kre, u yiɛ woni pe na."

13Na mu yiɛ nyina chichie pee na, ŋmbi we mu pe sisaa hin?

14La, na mu kala nyaa chichie pee saara na kre, Nyiɛkpɔɔ we mu dwan. Yaa lewo fiɛ, a yaa ti mbe e gbun yɔ e na.

15La, e Kristo chin e lolonyi nu na e Tafun wi. Nyjila kro nu e eyɛ kna na ee ŋmba we e wie dankna ŋga nu e nyi kre kee kpan, mbe e jaa ki nyu wɔ.

16La, e na paara, nyjiimu na buuro ni. E na kee ŋga ki fraka pini, kena mblɛ pe e tɛɛlɛ, na kee nyjɛ yi n fna yuu na taari e na kre, mbe nyifɛɛrɛ pe gbo e kepele chiriri nyjɛ e pini Kristo nu kre na.

17Ɲgi na, na chaa Nyiɛkpɔɔ chaa mbe e kala nya chichie pee nu kre, ki nyu mu wɛ ŋga mu kala nya sisaa pee nu.

18Ɲgi na, Kristo wre titi na ku e sisam ndra na gbee nunu, lewo ŋmba u fraka u ku mu leele mblɛ pe n fraka ŋga, mbe yire ki na mbe sɛ na e ni Nyiɛkpɔɔ jaara. Pra u gbo, la, Nyiɛkpɔɔ na u nyi na u Ɲumu wre ni.

19Ɲga u Ɲumu wre nsra ta mu pan mu le u wejiŋge kre nu kre, kre wra sɛ paara mna Ɲumu mblɛ pra yii mu le nyuŋgo kre nyina.

20Leele mblɛ pe nsra li Nyiɛkpɔɔ kee na Noa nyjila pre Ɲumu yiraa wa wa. Nyiɛkpɔɔ na frɔ pe na nyjila ŋga ni Noa naa krɔ kre gbeele kre, la, leele chiɛri plɛ praa leele kɔɔnataarɛ, pre pra le krɔ kre nu, a Nyiɛkpɔɔ na pe shɔ mu yili nyumu kre nu.

21Kre kolo ŋga, pan ki nyi na imi pe o ndrɛ jee ŋga yi, pe o ndrɛ jee mbe ki nyina na Nyiɛkpɔɔ o shɔ mu yili kumu nu. O wejinyi nɛɛrɛ ma pe jee na laari o na, la, jawala chichie o teeri na Nyiɛkpɔɔ tali, mu yire Yesu Kristo kunnyiɛ kre na.

22Wre u sɛ tni nyjeeri Nyiɛkpɔɔ kalie, na ŋunumu lii nyjeeri bitumblɔ kro na, pre na jaŋgafɛɛnlɛ, na faŋgafɛɛnlɛ mblɛ pee wa nyjeeri wa kro ni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pita Hlɛ Jle 4

[1]Ɔga Kristo na kala nya u wejiŋge nu kre ndra na, e eyɛ kna, e jawa na pan ee kala nya. Ɔgi na, lewo ŋmba we kala nya kre kolo ŋga na kre, wa uyɛ le sisam nu na.

[2]Kena mu yire fuŋgaami na shie kre, e tnimu nu tra mna kre, e tni Nyiɛkpɔɔ chaara nu, mbe yaa taa lewo niŋge yirɛ na na.

[3]E na nyjila kla tataara, mu kee nyjɛ leele mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin chaa yire pe. E tnimu nu kee nyjɛ e naa pini na yi, chachaara, na niŋge sisaa, na simi gbɔɔrɔ, na pnaa fuɛn, na ble yɛ woni na fni na simi gboo, na sɛɛn sumiɛ ni.

[4]A fuŋgaami, ki leele mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin kre pe kawako na yire na pre n chaa na yire kefuɛn nyjɛ pe pini na, ki tia pra e tɛɛlɛ.

[5]La, pie sɛ pe kee nyu wɔ Nyiɛkpɔɔ ŋmba u uyɛ kna mbe gboolo, na mblɛ pe le kro kala li wre yiɛ.

[6]Kre ki tia Yesu na sɛ ketaan kre kpali gboolo pan kre, la, ŋga praa wa na le kre, pimi ŋga lewo kro na li kre, pra ka li na, a kra tia pra ku, la, mbe pe yire ketaan kre loo na, mbe tni Ɔumu nu na Nyiɛkpɔɔ wi.

[7]Yirɛ kro nyukɔɔnrɔ dani. Kena e jawala ta, e eyɛ kna, e na nyiɛtali.

[8]E eyɛ kori kpɔɔ, koroo ki wɛ kee kro na, ŋgi na, koroo sisam tataara toni.

[9]Na wa le u ŋmbrɔ pan fuŋu, u u le chichie, yaa na taanri.

[10]Kpra Ɔumu wre kɛyira ŋga wa ta kpan, u ki tɛɛ mbe u ŋmbilɛ sumi, mbe pe nyina Nyiɛkpɔɔ dumiɛ kpɔɔ kre.

[11]Na wa we kee kpali kre, u Nyiɛkpɔɔ kee kpali, na wa we sumi kre, u u faŋga ŋga Nyiɛkpɔɔ u ŋga kre tɛɛ mbe u sumi, mbe ki yire ki na mbe leele yire Yesu Kristo na mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo kee kro na. Wre wo yi yɛnyiŋge, na faŋga nyjila kro nu. Amin.

[12]Ni wolo mblɛ ni kori, yaa ti mbe ki e pe kawako na e kanyana penlee nyaa, yaa jawa na kee fɔŋgɔ ka ki e dani.

[13]La, e ti mbe e yiɛshɔ na e Yesu kanyana yire yɛ nyaa, kena na Nyiɛkpɔɔ waa u yɛnyiŋge kre wɔ mu nyina kre, mbe e yɛshɔɔrɔ kpɔɔ ta.

[14]Na pe yila Kristo na mu na e tɛɛlɛ kre, e wo yi dwamu, na ki pan ma kena e chin na Nyiɛkpɔɔ Ɔumu wre, yɛnyiŋge Ɔumu wree wa e nu.

[15]Na e wa kala nyaa kre, waa shia ti mbe ki yire linkuuro, ndee juuro, ndee kefɔɔn, ndee leele kee yoo na.

[16]La, na mu pe Kristo ndro a mu yire kre na na kala nyaa kre, maa shia ti ki mu pe nyifɛɛrɛ ni, la, Nyiɛkpɔɔ ŋga mboo na Kristo mɛɛ taa mu na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Nyiɛkpɔɔ kpra kun nyjila kre da, a Nyiɛkpɔɔ wre titi leele nu we klu mbe yire. Na Nyiɛkpɔɔ kpra kuɔn kre we klu yire wre na, kena mblɛ pe n ketaan ŋga ki yiri wre Nyiɛkpɔɔ pan kre shɔ mu li kre, mni pre we taa hin?

18Imi na Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo kre mbo, "Na ki sheli na leele mblɛ pe fraka shɔ ndie tinii kɛɛ kre, kena sisampefɛɛnlɛ mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin kre, mni pre we taa hin?”

19Kena leele mblɛ pe kala nyaa, a ki pe Nyiɛkpɔɔ chaara kre, pra ŋga ki nyu pini, mbe pe yɛ wru mbe le pe gbeelefun kprafun wre kɛɛ.

Pita Hlɛ Jle 5

1Yire sumifɛɛnlɛ pre loplombo pre, ni yuu e pan na mi chɔɔ, sumifɛɛnlɛ lopom wi mi na, Kristo kanyana kre dansiɛlifun wi mi, a yɛnyiŋge ŋga Nyiɛkpɔɔ we wɔ mbe nyina kre mbe ki ka ta. Ni e tali na,

2e Nyiɛkpɔɔ mbaala pre u le e kɛɛ pre le chichie. E lɛɛ wɔ e pe le imi na Nyiɛkpɔɔ chaa, ki n pe mbe pe yire e na pɔɔrɔ na tun. Yaa na tnumu ŋga Nyiɛkpɔɔ le e kɛɛ kre tuni mbra swa le, la, e ki tun na lɛɛ nunu ni.

3Yaa na ŋunumu lii leele mblɛ pe le e kɛɛ kre na, la, e pe leele mblɛ pie jaa le mbe twan.

4Na mbaala lefun lopom wre waa pan kre, we e ŋga yɛnyiŋge ŋga kia jaa kla.

5Pan chɔɔ yire yirifumblɔ fna mbe eyɛ nyjii mbe loplombo ŋga. E ti mbe e yiɛ nyjii, mbe e na eyɛ sumi. Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ kee kre pe nyunɔ mu tɛɛ kre yo mbo, "Nyiɛkpɔɔ n na ndro ŋmba u uyɛ kpɔɔri kee chaa, la, u mblɛ pe peyɛ nyjiri kre kaan dumiɛ.”

6Kena e eyɛ nyjii Nyiɛkpɔɔ jaŋga kre jaara, mbe wre titi e yire nyjeeri nyjila ŋga ki fna nu.

7E e keshian kro wa u na, ŋgi na, wre u e jawa.

8E ti mbe eyiɛ to, mbe e na sri. E loŋgo Sutna wre, u kila na tro na blɛkpɔɔ wi, na wa chaa mbe ka.

9E yire e shɔnlie nu gbiŋmbi, e u tɔ kolo. Ɔgi na, e chin na e wolo sumifɛɛnlɛ mblɛ pee wa waŋgra ŋga nu kro, pan pe kala nyaa.

10La, na e kala nya nyjila chiɛri nu kre, Nyiɛkpɔɔ ŋmba u dumiɛ kro kaan kre, wre u e yeeri na e paan yire Yesu Kristo na, mbe u blenyini yɛnyiŋge kre ka ta, wre we e gbeele chiriri, mbe ti e yire gbiŋmbi, mbe e ŋga faŋga, mbe e yire haa ta.

11Wre wo yi faŋga nyjila kro nu. Amin.

12O ŋmbrɔ Silas kprafun wre u ya ni na a ni hlɛ chiɛri ŋga nyunɔ na paan mbe e ŋga. Ni chaa mbe e le gbeŋmbaa, mbe e nyina na kre kolo ŋga Nyiɛkpɔɔ kpra dumiɛ kolo yi. Kena e yire ki nu gbiŋmbi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Sumifɛɛnlɛ mblɛ pee wa Babilɔn na, a Nyiɛkpɔɔ pe wɔ kre, pe e shaari, pan chɔɔ ni pɔ Marko e shaari na.

14E eyɛ shaari na Kristo koroo ni. Yire mblɛ e pe Kristo wolo kre, e tni wejinyiŋge nu kro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pita Hlɛ Shiinwo

Pita Hlɛ Shiinwo 1

1Mi Siimɔn Pita, Yesu Kristo sumifun, na u bituŋu wi mi. Mi pan hlɛ ŋga yiri na shie leele mblɛ pe yire o Nyiɛkpɔɔ, na o ŋmaashɔfun Yesu Kristo wre fraakaa na, a pe shɔnlie kpɔɔ na o shɔnlie yi kre pan.

2Ɔga e Nyiɛkpɔɔ, na o Tafun Yesu Kristo wre chini na yaa ŋga, Nyiɛkpɔɔ u e ŋga dumiɛ na wejinyiŋge tataara.

3Nyiɛkpɔɔ faŋga ŋga ki kpɔɔ kre, ki o ŋga yirɛ nyjɛ o shian kro, mbe ki ti o jaa yire u chiɛn ŋga o u chin kre na mbe tni mbe sumi imi na ki fna. Wre u o yeeri mbe o paan wre titi yɛnyiŋge, na u chichie kre ka ta.

4U yire kre kee ŋga na mu o ŋga dwamu kpɔɔ ŋga nyu wra le kre nyu wra yo kre, mbe o yire ki na mbe shɔ niŋge sisaa, ŋga ki lewo klai waŋgra ŋga nu kre kɛɛ, mbe paan wre Nyiɛkpɔɔ kepele wru.

5Kre kee ŋga ndra na, e gbeŋmba kolo kro na, e ti mbe kepele chichie ya e shɔnlie na, e ti mbe Nyiɛkpɔɔ chiɛn ya e chichie kre na,

6e Nyiɛkpɔɔ chiɛn nu kre, e eyɛ nyjiri e niŋge na, a eyɛ yie nu kre, e frɔ ta, e frɔ nu kre, e na ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa pini,

7na e ŋga Nyiɛkpɔɔ chaa pini kre, mbe e e wolo sumifɛɛnlɛ pre kori mbe ya, na e pre kori kre, mbe e ndro kro kori mbe ya.

8Yire kepele nyjɛ, e yi shian, na e yire kepele nyjɛ ta nɛɛrɛ kre, yie ti mbe e jaa ŋga ki fna pe, mbe sɛŋgɛ sɛ O Tafun Yesu Kristo chiɛn kre saara na.

9La, ŋmba u n yire kepele nyjɛ ta kre, u n na nyaa lee, u fun nyiɛlɛ na, mu fɛɛ na u sisam nyjɛ wra pe fa kre, na pe yi je mu laa u na.

10Kena ni wolo, e gbeŋmba e ti mbe pe e nya yeeree ŋga Nyiɛkpɔɔ e yeeri mu e wɔ kre nu, na e pe ma e shɔnlie wa to.

11Kre kolo kre na ee yire mbe kolo ta mbe le o Tafun, na o ŋmaashɔfun Yesu Kristo blenyini ŋunumu kre nu.

12Kre ndra na, nyjila kro nu pan mbe na e sɔɔnri yire kee nyjɛ, yire kee yire e yi chin fa, a ee wa mu yire Kpra ŋga e ta kre nu.

13Ni jawa na ŋga nii wa ŋmaa ni tɛ ŋga, ki fna ndaa kanhun leni e nu, mbra e sɔɔnri yire kee nyjɛ.

14Ɔgi na, o Tafun Yesu Kristo ni nyina na ni ble kro chiɛri, mba mu mbe ku.

15Kena mbe gbeŋmba, baŋga na ni ku kuraa mbe e jaa yire kee nyjɛ sɔɔnri.

16Mbuura kee yire na ma o yire mu e nyina Yesu Kristo faŋga, na u paan kee kre. O na u jaŋga ŋga kii wa u nu nya na nyini ni.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Nyjila ŋga ni O Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre naa u kaan kpɔɔmu, na yɛnyiŋge kre, na oo wa wa, ŋga mana kre na yili yɛnyiŋge kpɔɔfun wre pan mbo, "Ɔmba wi ni Pɔ ŋmba ni kori, a ni yiɛshɔ u na kre," na oo wa mu yire wa.

18Wre na wre kro o naa wa mu yire nyua cheche kre na, a o na mana kre loo, mna chin na nyjeeri ki yiri.

19A ki tia o Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre kee yire pra yo kre le na yi pe kpra. Na e ndie tɛɛ kee yire na, ee kee chiriri pe, ŋgi na, pan kee yire nyi na kania ki nyini wɔmu lawee, mbe sɛ su na ndram we ndru mbe saan, mbe bnimi nyu wɔlɔ ŋga ki nyaa kre nya e lolonyi nu.

20Ɔga ki yiɛklu yi na, e sɔɔnri na ndro wa jaa u jawala tɛɛ mbe Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre kee yire pe nyunɔ mu tɛɛ yire ka nɔɔ nyina.

21Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre kee yire ka n wa mu yiri lewo jawala nu, la, Kpra Ɔumu wre u yire leele na mu tia pe kee nyjɛ yi yiri Nyiɛkpɔɔ pan nya mu yo.

Pita Hlɛ Shiinwo 2

1Kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ naa wa fawolo pre nu, pan chɔɔ kafinɛ kee nyinafɛɛnlɛ yiri e nu. Pie kala fnɛ mbe leele nyina kee nyjɛ yi n fna, mbe yiri mbe pe Tafun ŋmba u pe lɔ wre je, mbe yire ki na mbe sɛ fun.

2Lenɛɛrɛ we taa pe sisam kee yire na, a pe kee nyjɛ pie na pini yire we ti mbe lenɛɛrɛ paara mbe kpra kolo kre taan.

3Pie yire pe jajaara na, mbe kee tataara fnɛ, mbe yire yi na mbe tnu ta tataara. Pe kpra kunfun uyɛ kna mu tni fuŋga ma, a ŋmba we pe ndie tini kre, wree wa mu tni na pe sri, wraa sni.

4Nyjeeri bitumblɔ mblɛ pra sisaa pe kre, Nyiɛkpɔɔ nsra pe ti, wra pe wa lawee ŋga nu pe kuulo ndie tinii, bawa pe nyi wɔmu nu, a u jlɔnyi le pe na, pra Nyiɛkpɔɔ kpra kun ble kre sri.

5Leele mblɛ praa wa waŋgra nu fa kre, Nyiɛkpɔɔ nsra pe ti, pe mblɛ praa wa a pe nsra Nyiɛkpɔɔ shɔnli kre, wra tia nyumu na pan mu pe li peii. Leele mblɛ wra shɔ na lɛ, Noa na u leele kɔɔnashin pre, a Noa wra ketaan kre kpali.

6Nyiɛkpɔɔ na Sodom na Gomora leele gbun na pimi ni, mna kanhun tɛɛ mu pe kla, mbe leele pe nya, mbe chin na leele mblɛ pe n na lii Nyiɛkpɔɔ kee na kre, na pan we pe pe.

7Wra Lɔt shɔ, Lɔt na pe lewo ŋmba u fraka, a sisampefɛɛnlɛ pre na pe sisam kee tɛɛ mna u hau.

8Wre blɔ ŋmba wra pe lewo chichio, a wre na leele pre na tni mu chaa, nyjila kro nu wraa pe sisam kee yire nyaa, na yi ndru, a pe sisam kepele yire na u shian mu tro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9A na Nyiɛkpɔɔ chin kolo ŋga we tro mbe u leele shɔ mbe yili penlee nu, mna chin kolo ŋga na we tro mbe sisampefun ndie tini mbe sɛ su u kpra kun ble kre nu,

10leele mblɛ pe taa pre titi nɛɛrɛ kee, na wejiniŋge sisaa kee na, mu Nyiɛkpɔɔ jaŋga le kewaa kre. Kafinɛ kee nyinafɛɛnlɛ pre, pee gbun ni, a pe kee ka ma ŋga kie pan ni, pe n na fiɛ na pie yɛnyiŋgefɛɛnlɛ mblɛ pee wa nyjeeri wa kre tɛɛlɛ.

11Nyjeeri bitumblɔ mblɛ faŋga ki kpɔɔ mu wɛ pre kafinɛ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na kre, pre kuraa na pe tɛɛlɛ O Tafun wre yiɛ na.

12La, pre leele mblɛ jijiele lɛ, pan pe nyi na nyaalam yurɛ mblɛ pe se, mbe pe pe yii gbo lɛ. Yirɛ nyjɛ nɔɔ pe n na ndru yire pe tɛɛlɛ. Pie pe kla na nyaalam yurɛ lɛ.

13Kanyana nyjɛ pe tia leele na nyaa kre, yire kanyana yire ni pie tɛɛ mbe pe fɔlɔ tɔ. Ŋga ki pe yiɛshio yi wejiniŋge sisam kee nyjɛ pe pini lafo na. Na yire na pre chaa na lii kre, pe niŋge sisam kee yire na pe jawala nyi, a pan pe nyi e nu na nɛɛrɛ wa mbɔfiŋge na.

14Na mu pe nyiɛlɛ nya to, mu chin na tiɛrifɛɛnlɛ lɛ, nyjila kro nu sisam pe pini, na mblɛ pe n ta mu yire kre fana, pe jajaara kpɔɔ mu tro. Nyiɛkpɔɔ pe sun.

15Pe fun kpra kolo kre na, kolo ŋga Boso pɔ Balaam na wru kre, kre pe wru, wre wra yila swa ŋga we ta na mna sisaa pe,

16a wra u sisam kre yɛgbɔɔnrɔ ta. U Bubnɔ na paara u pan na ndro wi, mna u tɔ kee nyjɛ wraa shie sɛ pe yire kolo.

17Pre leele mblɛ pan pe nyi na bloe nyjɛ nu nyumu n wa yi, pan pe nyi na tloe nyjɛ fuflɛ gbuun na shie yi. Nyiɛkpɔɔ lawee cha mu tɛɛ pe pan wɔmu lawee jiom kre nu.

18Nyu kpɔɔmu, na jijiere kee pe yuu, pe yire pe niŋge sisaa kee yire na na leele mblɛ pe chaa mbe peyɛ kun sisampefɛɛnlɛ na kre fana.

19Pe nyu yuu pe pan na pie ti pe peyɛ ta, a pre titi pre tinlɛ lɛ, pe sisam nyjɛ na pie pe kla yire tinlɛ lɛ. Yira ŋga kɛɛ lewo we uyɛ wru mbe le kro ki tnu wi.

20Na lewo ja mu yire O Tafun, na o ŋmaashɔfun Yesu Kristo wre chiɛn na mu uyɛ shɔ mu yili waŋgra kefuɛn nu, na waa ndru mu sɛ uyɛ le yi nu na kre, kre ndro wre sisam weni u jle na.

21Na kre leele pre nsra kofrakaa kre chin kuraa kre, kaa kre prɔ ŋga pe pan mu ki chin, mu ndru mu krɔ kna mu wa mbra cheche nyjɛ pe pe ŋga yire na.

22Pe kepele yire tia yomini ŋga pe gbuun kre pe kpra mbo, "Nyukwan ndru mu sɛ na u tuuroo lala", a "Prako ŋmba pe weli ndru mu sɛ gbila u frɛrɛ nu".

Pita Hlɛ Shiinwo 3

1Ni wolo mblɛ ni kori, ni hlɛ shiin wo ŋga ni e nyunɔi yi kre. Hlɛ yire kro shiin nu, ni paara mu e jawala sɔɔnri yire kee nyjɛ ni paan mbe yo ŋga.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na yo fa kre, ni chaa mbe e yi sɔɔnri, mbe O Tafun, na o ŋmaashɔfun wre mbra nyjɛ bitumblɔ pre na e nyina yire sɔɔnri na.

3Ɔga ki yiɛklu yi na, ki fna e klu mbe chin na ble hɛnyi yire nu leele plɛ we yiri, pe tnimu nu kro pre titi niŋge kolo na pie taa. Pie na e pini mbra tɛɛ,

4mbra yuu na, "Wra u nyu yo na we ndruu pan, pan ma wra yo kree, a sena u nyi hin? O tolɛɛlɛ ku ku fuŋga ma, a imi na yirɛ nyi, pan yi nyi mu yire nyjila ŋga nu Nyiɛkpɔɔ tra gbeele."

5La pe fɛɛ na Nyiɛkpɔɔ wra paara, mna yire u nyu kee na mna nyjeeri na tra gbeele. Nyumu nu tra na yili, mu yire nyumu na mu pan.

6A nyumu ni Nyiɛkpɔɔ na tɛɛ mna fa waŋgra kre kla.

7Nyiɛkpɔɔ wre nyu kee kre nunu ni chɔɔ u tɛɛ mu nyjeeri na tra ŋga yii mu tɛɛ, mbe sɛ su na we yi kla na kanhun ni. U yi yii mu tɛɛ mbe sɛ su na we leele mblɛ pe n li u kee na kre kpra kun, mbe pe kla.

8Ni wolo mblɛ ni kori, kee nunu kaa wa, yaa shia kre fɛɛ, O Tafun wre, ble nunu pe u pan na yɛlɛ kagbeŋge yi, a yɛlɛ kagbeŋge pe u pan na ble nunu yi.

9O Tafun wre nyu ŋga u yo kre, u n nyjii ki pee na imi na plɛ jawa kre. La, frɔ u frɔ e na, ŋgi na? U n na chaa mbe leele kla, la, u chaa mbe ndro kro laa u sisam kro.

10La, O Tafun wre pan ble kre, pan we pan na juo wi. Kre ble kre nyjeeri we gblee kpɔɔ le mbe fun, yirɛ nyjɛ yii wa nyjeeri wa kro we shɔ mbe kla peii, mbe tra na yirɛ nyjɛ yii wa ki na kro nya mbe kla.

11Kena ŋga yire yirɛ nyjɛ kro we kla kre kolo ŋga na ŋga, leele mblɛ sembremu ki fna mbe e eyɛ pe hin? Ki fna e tnimu nu mbe e pe cheche, mbe eyɛ wru mbe Nyiɛkpɔɔ ŋga,

12mbe tni mbra Nyiɛkpɔɔ ble kre sri, mbra chaa mbe u pan yaari, kre ble kre nyjeeri we shɔ mbe kla, mbe yirɛ nyjɛ yii wa wa kro nya mbe kla.

13La, oo wa na Nyiɛkpɔɔ nyu ŋga u yo kre sri, nyjeeri fɔŋgɔ, na tra fɔŋgɔ ŋga na leele mblɛ pe fraka chiin we tni kre.

14Kena ni wolo mblɛ ni kori, ŋga ee wa na kre ble ŋga sri ŋga, e gbeŋmba na ee pe cheche, mbe nɛɛrɛ ka wa pe e na Nyiɛkpɔɔ yiɛ, mbe yire na wre tni wejinyiŋge nu.

15E o Tafun wre frɔ ŋga u ta e na le, e chin na chaa u chaa mbe e ŋmaashɔ, imi na o nyjɔ Pɔɔl ŋmba o kori wre na yire kachindɛ ŋga Nyiɛkpɔɔ na u ŋga na mna hlɛ nyunɔ mu pan mu e ŋga kre.

16Na Pɔɔl chaa mbe yire kee nyjɛ hlɛ nyunɔ kre, yire kee nyjɛ chɔɔ wraa yuu. U hlɛ yire kee yɛ naa wa a yi nɔɔloo na sheli, kra tia leele mblɛ pe nsra yaka chin kre, na mblɛ pe nsra yire gbiŋmbi kre naa yi kna, na yi nɔɔ nyina imi na yi n fna. Pan chɔɔ praa Nyiɛkpɔɔ kee yire pra nyunɔ mu tɛɛ yire kna kolo fɔŋgɔ na, na ndie tinii chaa na peyɛ kaan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17La, yire ni wolo mblɛ ni kori, e yire kee nyjɛ chin, e eyɛ dɔɔta, mbe sisampefɛɛnlɛ pre waa shia yire pe kafinɛ kee yire na mbaa e waa fun, mbe e waa yire e yirehaa kre nu mbaa to.

18La, e na lee e dumiɛ, na O Tafun, na o ŋmaashɔfun Yesu Kristo wre chiɛn nu. Wre wo yi yɛnyiŋge fuŋgaami mu sɛ su nyjila kro nu. Amin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jɔn Hlɛ Jle

Jɔn Hlɛ Jle 1

1Kee ŋga nu ŋmaa nyi kre kee o nyunɔi na e kaan, kre kee ŋga naa wa, a pra chin mna yirɛ kro gbeele. O na kee kre loo, mu ki nya na nyini ni, mu ki yii na kɛ ni.

2Ɔga pra kre ŋmaa ŋga wɔ mu o nyina kre, o na ki nya, kre ki tia o na ki kee yuu na e nyina, kre blenyini ŋmaa ŋga na o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre praa wa, a u ki wɔ mu o nyina.

3Ɔga o nya, na ŋga mu loo kre, kre kee o yuu e pan kre, mbe ki ti mbe wre na yire pe nunu, mbe o kro nyu nunu ŋga kii wa wre na o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre na u Pɔ Yesu Kristo pan kre ta.

4O yire kee nyjɛ nyunɔi, imi kie pe mbe o kro yɛshɔɔrɔ ta kpɔɔ.

5Ketaan ŋga o loo mu yiri u pan, na ki yuu e pan yi na, Nyiɛkpɔɔ pe kania, a wɔmu ka n wa u nu.

6Kena na o yo na o pe nunu na u ni kre, mu je na nyaari wɔmu nu kre, kena kala o fnɛ, a o n taa kpra kre na.

7La, na o nyaari kania kre na, a uu wa kania kre nu kre, kena wre na wre pe nunu, a u Pɔ Yesu nyimi o weli, a o yili sisam kro nu.

8Na o yo na o n sisaa pe kre, kena o oyɛ fana, a kpra kre n wa o nu.

9La, na o nyu nyaa mu o sisam yo Nyiɛkpɔɔ pan kre, we li u kee ŋga u yo mu tɛɛ kre na, mbe ŋga ki fraka pe, mbe o sisam ti mbe o kɛ, mbe o weli mbe yili o sisam pe kro nu.

10Na o yo na o n sisaa pe kre, kena o Nyiɛkpɔɔ pe kafnu, a u ketaan kre n wa o nu.

Jɔn Hlɛ Jle 2

1Ni biile, ni e nyunɔi yire kee nyjɛ imi kie pe mbe yaa sisaa pe, la, na wa sisaa pe kre, oo wa na Yesu Kristo ni, wre u fraka, a wre u o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre tali o pan.

2A wre Kristo wre na ki yire a o na sisam tinkɛɛ taa, a ki n pe wre chiin, la, wre na waŋgra leele kro.

3Na o li Nyiɛkpɔɔ mbra na kre, kena o chin na o u chin yɛngɛ.

4Na ndro yo na, "Ni u chin," la, na ufun n li u mbra na kre, ufun wre pe kafnu, a kpra n wa u nu.

5La, ŋmba we li u kee kre na kre, wrefun wre nu Nyiɛkpɔɔ koroo nyi chiriri. Ɔga na oo yire mbe chin na wre na Nyiɛkpɔɔ pe nunu yi kre,

6ŋmba we yo wre na Nyiɛkpɔɔ ndro wi kre, u tni imi Yesu na nyi kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ni wolo, mbra fɔŋgɔ ma ni nyunɔi, la, mbra lɛɛ ŋga e na ta jle kre yi. Mbra lɛɛ kre yi kee ŋga e da mu loo fa kre.

8La, kolo ka na kre, mbra ŋga e nyunɔi kre pe mbra fɔŋgɔ, a ki kpra kro, yire na Kristo nu ki nyaa. Ɔgi na, wɔmu kre troi mbe sɛ, a kpra kania kre na nyaa.

9Ɔmba we yo na u nyaari kania kre na, la, mu u ŋmbrɔ pra kre, u fuun wa wɔmu nu tɛ.

10Ɔmba u u ŋmbrɔ kori kree wa kania kre na, a kee ka n wa u nu, ŋga kie ti mbe ndro sisaa pe.

11La, ŋmba u u ŋmbrɔ pra kree wa wɔmu nu, na nyaari ki nu, a u n chin mna u shie. Ɔgi na, wɔmu kre tia u fun nyiɛlɛ na.

12Ni biile ni e nyunɔi hlɛ, ŋgi na, Kristo mɛɛ kre saara na, e sisam tinkɛɛ ta.

13Ndooe, ni e nyunɔi hlɛ, ŋgi na, ŋmba wraa wa a pra chin mna yirɛ kro gbeele wre, e u chin. Nyanyjɛbɛɛlɛ, ni e nyunɔi hlɛ, ŋgi na, e Sutna wre ja.

14Biile, ni e nyunɔi hlɛ, ŋgi na? E o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre chin. Ndoe, ni e nyunɔi hlɛ, ŋgi na? E ŋmba wraa wa, a yirɛ kro na chin mu gbeele wre chin. Nyanyjɛbɛɛlɛ, ni e nyunɔi hlɛ, ŋgi na? Faŋgaa wa e nu, Nyiɛkpɔɔ kee kree wa e nu, a e Sutna wre ja.

15Yaa waŋgra ŋga kori, na yirɛ nyjɛ yii wa ki nu ni. Na wa waŋgra ŋga kori kre, kena o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre koroo n wa u nu.

16Yirɛ nyjɛ yii wa waŋgra ŋga nu a yi pe lewo niŋge sisaa yirɛ na nyjɛ lewo nyaa mbra yi chaa, na nyjɛ ni lewo uyɛ kpɔɔri nyjɛ kro, yi ka n yiri Ndoo wre pan, yi krɛrɛ waŋgra ŋga nu yi yiri.

17Waŋgra, na ki niŋge sisam yirɛ nyjɛ kro nyjila troi mbe sɛ, la, ŋmba u ŋga Nyiɛkpɔɔ wre chaa pini kre we tni blenyini.

18Ni biile, nyjila haŋa kre nu o nyi kre, a imi na e na klu mu loo na, Kristo Loŋgo wre paan kre, fuŋgaami ŋga u loŋgoolo pre yiri, ki tia o chin na nyjila kre dani.

19Pre leele mblɛ nyini n chaa o nu, kre ki tia pe ku o na kre, na pra chaa o nu kre, wre na pre oo na tni. La, pe n pan mu chaa o nu, ki nyina chasi na pe n wa o nu.

20La, Kristo e ŋga Kpra Ɔumu wre, a ki tia e kro kpra kre chin.

21Ni e nyunɔi hlɛ, ki n pe na ŋga e n kpra kre chin na ni e nyunɔi, la, ŋga e kpra kre chin kre na yi, a e chin na kafinɛ kee ka n wa kpra kre nu.

22Kena ŋmbi wi kafnu hin? Kafnu wi ŋmba u yuu na Yesu ma Kristo wre. Wrefun wi Kristo loŋgo wre, wrefun u o lɛ Nyiɛkpɔɔ na u Pɔ wre je.

23Ɔgi na, ŋmba we Pɔ wre je kre, u u Lɛ wre je na, ŋmba we Pɔ wre shɔ kre, u u Lɛ wre shɔ na.

24E ti mbe ketaan ŋga e na klu mu loo jle kre tni e nu. Na e tia kee ŋga e na klu mu loo jle kre tni e nu kre, kena yire na Pɔ wre na u Lɛ wre we pe nunu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Yira ŋga Kristo wre titi yo mu tɛɛ na we o ŋga yi blenyini ŋmaa.

26Leele mblɛ pe e fana pre kee ni e nyunɔi kre.

27La, yire rɛ, Kristo e ŋga Kpra Ɔumu wre. Ɔga u Ɔumu wree wa e nu ŋga, e n ndro shian mbe u e nyina na. Ɔgi na, Kpra Ɔumu wre e nyina kee kro, a nyjɛ u e nyina yire pe kpra, kafinɛ n wa yi nu. E li kee nyjɛ Ɔumu wre e nyina yire na, mbe yire na Kristo tni.

28Ni biile, yire na Kristo wre e tni, kena na u pan ble kre waa to, mbe o gbun ta mbe nyifɛɛrɛ waa o gbo mbe o sɛ ndra.

29E chin na Kristo fraka, kena ki fna e chin na ŋmba u kee ŋga ki fraka pini kpan, Nyiɛkpɔɔ pɔ wi.

Jɔn Hlɛ Jle 3

1E le imi o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre o kori mu da, imi u o kori kre tia pra o yeeri Nyiɛkpɔɔ biile, a u biile lɛ wre yɛŋgɛ. Ɔga ki tia waŋgra leele n o chin yi na pe n Nyiɛkpɔɔ wre chin.

2Ni wolo, fuŋgaami ŋga Nyiɛkpɔɔ biile lɛ wre, la, o n ta mu nya chasi imi sembremu oo pe tun, la, o chin na, na o waa Kristo nya kre, oo pe na wre wi, ŋgi na, imi na u nyi kre pan oo u nya.

3Ɔmba u kaan Kristo na kre kee ŋga na kre, u uyɛ pini cheche, imi na Kristo pe cheche kre.

4Ɔmba we sisaa pe kre, u pimi li na u Nyiɛkpɔɔ mbra taan. Ɔgi na, sisam kro Nyiɛkpɔɔ mbra taan.

5E chin na Kristo na pan mu lewo sisam kro laa u na, a sisam ka n wa u nu.

6Ki tia ŋmba na Kristo pie tni kre wa kro mbra sisaa pini. Kena ŋmba we kro mbra sisaa pini wre n Kristo wre nya, ndee mu u chin tun.

7Ni biile, yaa ti mbe ndro e fana, ŋmba u ŋga ki fraka pini kre fraka, imi na Kristo fraka kre.

8Ɔmba we kro mbra sisaa piin kre pe Sutna wo, ŋgi na, sutna wre u sisaa pe mu yire jle kre. Kre ndra na Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre yila mu pan, mbe paan Sutna wre tnumu kla.

9Ɔmba u pe Nyiɛkpɔɔ pɔ wre wa kro mbra sisaa pini. Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ kepelee wa u nu, a ŋga Nyiɛkpɔɔ pe u Lɛ kre ndra na, wa jaa kro mbra sisaa pini.

10Kee ŋga ki Nyiɛkpɔɔ biile na Sutna biile nyina yi kre. Lewo ŋmba u n na ŋga ki fraka pini, ndee mu u ŋmbrɔ kori kre, ufun n pe Nyiɛkpɔɔ pɔ.

11Ketaan ŋga e na loo mu yire jle kre yi na, ki fna mbe o oyɛ kori.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ki n fna o pe na Kain wi, Kain na pe Sutna wo, mna u chunu gbo. Ŋgi kra tia wra u gbo hin? Kee nyjɛ Kain naa pini yire na pe sisam kee bribri, a kee nyjɛ u chunu wre naa pini yire na fraka.

13Kena ni wolo, na waŋgra leele e pra, yaa ti mbe ki e pe kawako.

14O chin na o yili kumu nu mu pan ŋmaa nu, o ki chin, ŋgi na, o o ŋmbilɛ kori. Ndro ŋmba u n koroo ni wree wa kumu jaŋga jaara.

15Lewo ŋmba u u ŋmbrɔ pra wre pe linkufun, a e kro chin na linkufun n wa blenyini ŋmaa ni.

16Kolo ŋga na o yire na koroo chini yi kre, Kristo na yila o ndra na mna sɛ ku. Kena o fna mbe ku o ŋmbilɛ tlo.

17Na lewo ta, a u u ŋmbrɔ nya na yaka u shian, a u n ya u na, mni we pe mbe yo na Nyiɛkpɔɔ koroo wa mu nu hin?

18Ni biile, o koroo n fna mbe pe nyu kee yoo, na paaraa chiin. Ki fna mbe pe kpra koroo, ŋga ndro kro we nya o kepele nu.

19Kena yire kee nyjɛ yie ti o chin na o pe kpra kre wolo, mbe gbun ta Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

20La, na o jawala o gbun pimi ni kre, wre Nyiɛkpɔɔ ki chin. Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ wre kpɔɔ mu wɛ o jawala na, mu kee kro chin.

21Kena ni wolo mblɛ ni kori, na o jawala n o gbun pimi ni kee ka na kre, oo gbun ta mbe yire Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

22Ŋga o tali u pan kre o taa, ŋgi na? O lii u kee na, na kee ŋga ki tna u pan pini.

23Kee ŋga u yo o pe yi kre, na oo u Pɔ Yesu Kristo mɛɛ kre shɔ mbe li, mbe oyɛ kori, imi na Kristo wre yo na o pe kre.

24Ŋmba we li kee ŋga Nyiɛkpɔɔ yo o pe na kre, uu wa Nyiɛkpɔɔ nu a Nyiɛkpɔɔ wree wa o nu. A Kpra Ŋumu ŋmba Nyiɛkpɔɔ o ŋga kre ndra na, o chin na Nyiɛkpɔɔ wree wa o nu.

Jɔn Hlɛ Jle 4

1Ni wolo mblɛ ni kori, yaa na mblɛ pe yuu na Kpra Ŋumu wree wa pe nu pre kro shio mbra lii, la, e pe le chichie, na Ŋumu ŋmba uu wa pe nu wre, na Nyiɛkpɔɔ Ŋumu wi. Ŋgi na, kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ tataara pan mu nyina waŋgra nu kro.

2Kolo ŋga na ee yire mbe Nyiɛkpɔɔ Ŋumu wre chin yi kre. Ndro ŋmba we nyu nyaa mbe yo na Yesu Kristo na pan na lewo wi kre, mu chin na Nyiɛkpɔɔ Ŋumuu wa u nu.

3A ŋmba we yo na Yesu Kristo nsra pan ma kre, mu chin na Nyiɛkpɔɔ Ŋumu ma uu wa u nu. Kre ŋumu kre yiri Kristo loŋgo wre pan. E na loo na wre loŋgo ŋmba paan, u le waŋgra nu fuŋga ma.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ni biile, yire rɛ, Nyiɛkpɔɔ wolo lɛ yire, a kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre wa jaa e fana, ŋgi na, Ɔumu ŋmba uu wa e nu wre, uu jaŋga ni mu wɛ ŋumu ŋmba uu wa waŋgrafɛɛnlɛ nu kre na.

5Pre kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyfɛɛnlɛ pre, waŋgra kee pe yuu, a waŋgra leele na ndru pe pan, ŋgi na, waŋgra wolo lɛ.

6La, Nyiɛkpɔɔ wolo lɛ wre. Ɔmba u Nyiɛkpɔɔ chin kre, u ndie teeri o pan, a ŋmba u n pe Nyiɛkpɔɔ wo kre, wa ndie tɛɛ mbe loo o pan. Kena ŋga na oo yire mbe Kpra Ɔumu na kafinɛ ŋumu wre chin.

7Ni wolo mblɛ ni kori, e ti mbe o oyɛ kori. Ɔgi na, Nyiɛkpɔɔ pan koroo yiri. Ndro ŋmba nu koroo nyi kre, Nyiɛkpɔɔ ndro wi, a u Nyiɛkpɔɔ chin.

8Ɔmba nu koroo n wa kre, u n Nyiɛkpɔɔ chin, ŋgi na, koroo wa Nyiɛkpɔɔ nu.

9Kolo ŋga na Nyiɛkpɔɔ u koroo nyina yi kre, wra u Pɔ nunu chom wre tun a wra pan waŋgra nu, mbe o yire u na mbe ŋmaa ta.

10Kre kee ŋga yi koroo, ki n pe na wre o Nyiɛkpɔɔ kori, la, wre u o kori, mu yila ki na mu u Pɔ tun, mbe ki yire u na mbe o sisam tinkɛɛ ta.

11Ni wolo mblɛ ni kori, na kre kolo ŋga na Nyiɛkpɔɔ o kori waa, kena ki fna mbe o oyɛ kori.

12Ndro n da mu Nyiɛkpɔɔ nya tun, na o oyɛ kori kre, kena Nyiɛkpɔɔ wa o nu, a o u koroo kre na chirɛ o nu.

13Ɔga na oo yire mbe chin na oo wa Nyiɛkpɔɔ nu, a uu wa o nu, kre yi na, u o ŋga u Kpra Ɔumu wre,

14a o nya na yuu plɛ pan na, o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre wra u Pɔ wre tun na u paan pe waŋgra ŋmaashɔfun.

15Ɔmba we yo na Yesu wi Nyiɛkpɔɔ kre, kena Nyiɛkpɔɔ wa u nu, a uu wa Nyiɛkpɔɔ nu.

16A o Nyiɛkpɔɔ koroo ŋga u o kori chin mu ki shɔ mu li. Koroo wa Nyiɛkpɔɔ nu, ki tia ndro ŋmba nu koroo nyi kre uu wa Nyiɛkpɔɔ nu, a Nyiɛkpɔɔ wa u nu.

17Na o koroo ta chiriri kre, kie ti mbe o gbun ta mbe yire Nyiɛkpɔɔ kpra kun ble kre nu, ŋgi na, imi na Kristo nyi kre, pan o nyi waŋgra ŋga nu.

18Mna koroo nyi kre, fiɛrɛ n wa wa, koroo chiriri fiɛrɛ kro nini. Kena ŋmba nu fiɛrɛ nyi kre, u n koroo chiriri ni, ŋgi na, fiɛrɛ na ndietiniɛ ki nyaari.

19O Nyiɛkpɔɔ kori, ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ u klu mu o kori.

20Na ndro yo na, "Ni Nyiɛkpɔɔ kori", la, mu u ŋmbrɔ pra kre, kena kala u fnɛ. Ɔgi na, wa jaa Nyiɛkpɔɔ ŋmba u n nya wre kori mbe u ŋmbrɔ ŋmba u nya wre pra.

21Mbra ŋga Kristo na o ŋga yi kre, mbo, "Ɔmba u Nyiɛkpɔɔ kori kre, ki fna mbe u u ŋmbrɔ kori na."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jɔn Hlɛ Jle 5

1Ŋmba we shɔ mbe li na Yesu wi ŋmaashɔfun ŋmba Nyiɛkpɔɔ wɔ kre, kena Nyiɛkpɔɔ pɔ wi. A ŋmba we o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre kori kre, mu chin na pan u u Pɔ wre kori na.

2Ŋga ni oo chin na o Nyiɛkpɔɔ biile kori yi na, oo Nyiɛkpɔɔ wre kori, mbe li u mbra na.

3Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ koroo yi na oo li u mbra na. A u mbra n sheli mu tro.

4Ŋgi na, ŋmba u pe Nyiɛkpɔɔ pɔ kpan, uu jaŋga ni waŋgra na. Ŋga ni o waŋgra ja yi o shɔnlie.

5Ŋmbi we jaa jaŋga li waŋgra na hin? Fɔna ŋmba u shɔ mu li na Nyiɛkpɔɔ Pɔ wi Yesu wre bɔkɔ.

6Yesu Kristo wi ndro ŋmba wra pan, a pra u ndra je na nyumu ni, a wra ku a u nyimi na wo, nyumu ni ma wra pan, la, nyumu na nyimi ni wra pan. A Kpra Ŋumu wre titi ki dansiɛrɛ li na kpra yi, ŋgi na, Kpra Ŋumu wre pe kprafun.

7Yirɛ taarɛ yi u dansiɛrɛ li,

8Kpra Ŋumu, na nyumu, na nyimi, yire yi u dansiɛrɛ li, a yi kro taarɛ dansiɛrɛ nunu li.

9Na lewo dansiɛrɛ li, o ki shio na lii, a dansiɛrɛ kee ŋga Nyiɛkpɔɔ o ŋga mu wru u Pɔ wre haa yi kre jaŋgaa wa ki nu.

10Kena ŋmba u Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre shɔ mu li kre, mu chin na u dansiɛrɛ kee kree wa u loloŋgo nu, la, ŋmba u n Nyiɛkpɔɔ shɔ mu li kre, u Nyiɛkpɔɔ pe kafnu, ŋgi na, u fun n Nyiɛkpɔɔ dansiɛrɛ ŋga u li mu wru u Pɔ wre haa kre shɔ mu li.

11U dansiɛrɛ kee kre yi na, Nyiɛkpɔɔ o ŋga blenyini ŋmaa, a u Pɔ wre nu blenyini ŋmaa kre nyi.

12Kena ŋmba u Pɔ wre ta kre, u ŋmaa kre ta, ŋmba u Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre ta kre, u n ŋmaa ni

13Ni e nyunɔi yire kee nyjɛ mbe e chin na ee blenyini ŋmaa ni, yire mblɛ e Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre shɔ mu li kre.

14O gbun ta mbe yire Nyiɛkpɔɔ yiɛ, ŋgi na, o shɔ mu li na, yira ŋga o u tali kpan, u chaara na kre, u ndru o pan.

15Na o u tali kpan, u ndru o pan, a o chin na kre kee ŋga pe kpra, ki tia a o chin na ŋga oo u tali kpan, we ki pe mbe o ŋga.

16Na wa u ŋmbrɔ nya a u sisaa ŋga kia sɛ na u ni kumu nu pe kre, ufun u Nyiɛkpɔɔ tali u sisaa pefun wre ŋga, mbe Nyiɛkpɔɔ u ŋga ŋmaa. Mblɛ sisam kia sɛ na pe ni kumu nu pre na ni nyi. Sisaa ka shie na lewo ni kumu nu, la, ni n yo e Nyiɛkpɔɔ tali mbe kre sisam kre na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Kee ŋga ki n fraka kro sisaa yi, la, sisam kro ma ki shie na ndro ni kumu nu.

18O chin na Nyiɛkpɔɔ pɔ wa n wa mbe kro mbra sisaa pini, ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ Pɔ Yesu wre u shɔ mu yili sisam nu, a Sutna wre wa jaa u pe sisaa.

19O chin na Nyiɛkpɔɔ wolo lɛ wre, a nde Sutna wi waŋgra ŋga ŋunu.

20O chin na Nyiɛkpɔɔ Pɔ wre pan mu tia o nɔɔloo ta, ki tia o Kpra Nyiɛkpɔɔ wre chin. O ŋmaa wa kpra Nyiɛkpɔɔ wre kɛɛ, ŋgi na, o pe nunu na u Pɔ Yesu Kristo wre ni. Wre wi kpra Nyiɛkpɔɔ wre, a wre wi blenyini ŋmaa.

21Ni biile, e eyɛ wɔ e yili sɛɛnlɛ kafinɛ kee nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jɔn Hlɛ Shiinwo

Jɔn Hlɛ Shiinwo 1

1Hlɛ ŋga yiri mi Jɔn, e lopom wre pan, na shie chlɔ ŋmba Nyiɛkpɔɔ kori, mu u wɔ kre na u biile mblɛ ni kori pre pan. Mi nunu ma ni e kori, mblɛ pe kpra kre chin pre kro e kori.

2Ɔgi na, kpra kree wa o nu nyjila kro nu, a kia jaa yili o nu fio.

3O Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre, na u Pɔ Yesu Kristo wre pe o dumi, mbe o fooro chin, mbe o ŋga wejinyiŋge, kpra na koroo nu. Kpra na koroo

4Ni yiɛ na shɔ kpɔɔ na ndaa nya na mu biile pre plɛ taa kpra kre kro, imi na o Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre yo o pe kre.

5Kena Maa, ni mu tali, e ti mbe o kro oyɛ kori. Mbra fɔŋgɔ ma ni e nyunɔi, la, mbra lɛɛ ŋga o na ta fa kre yi.

6A kre koroo ŋga kee ni yuu ŋga, ki kro yi na oo li Nyiɛkpɔɔ mbra na. Mbra kre, imi na e kro ki loo mu yire jle kre, na ki fna mbe e kro tni koroo nu.

7Fanafɛɛnlɛ pan waŋgra ŋga nu tataara. Leele mblɛ pe yuu na Yesu Kristo nsra pan na lewo wi kre, pre na ni nyi kre. Na ndro yo ma kre, mu chin na leele u fana, a ufun wre Kristo loŋgo wi.

8Kena e eyɛ dɔɔta, mbe yira ŋga na o fnai kre, mbe yaa fna ki na waara, la, mbe e kɔɔ fɔtɔɔrɔ ŋga ki fna ta.

9Ndro ŋmba u n taa kee nyjɛ Kristo wre nyina yire na, mu kee yire wa kro kre, ufun n Nyiɛkpɔɔ chin. Ɔmba we taa Kristo kee yire na kre, u o Lɛ wre na u Pɔ wre ta.

10Na ndro pan mbe paan e nyina kee ka, a u n ki pe Kristo kee kre, yaa shia ti u tuu e katoo, a yaa shia u shaari kple.

11Ɔgi na, ŋmba we u shaari kre, kena wre na wre we pe nunu u sisam kee yire nu.

12Nii wa na kee ni tataara mbe yo e pan, la, ni n na chaa mbe yi nyunɔ ni kaan na mbe paan e shaari, mbe o kro fni mbe paara, mbe ki ti o kro yiɛshɔ.

13E jaa ŋmba Nyiɛkpɔɔ wɔ wre biile pre e shaari kro.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jɔn Hlɛ Taarɛwo

Jɔn Hlɛ Taarɛwo 1

1Mi Jɔn ŋmba ni pe lopom wre pan hlɛ ŋga yiri na shie ni nunu Gaiu ŋmba ni kori kpra ni wre pan.

2Ni ŋmbrɔ ŋmba ni kori, ni nyiɛtali na kee kro ki nyu mbe mu ŋga, mbe mu pe gbaŋmba, imi na ni shɔ mu li na muu gbaŋmba kre.

3O wolo plɛ na le, mna mu kee yo ni pan na, mu kpra kre yii kɛshiin imi na mu nyi kpra kre nu kre, ki tia ni yiɛshɔ kpɔɔ.

4Ɔga ki ni yiɛshɔ mu tro kuraa yi na, ni loo na ni biile kpra kre yii kɛshiin.

5Ni ŋmbrɔ ŋmba ni kori, tnumu ŋga mu tuni na mu ŋmbilɛ sumifɛɛnlɛ kaan, hali na pini na pe mblɛ pe pe fumblɔ pre kaan kre, mu kpra lii.

6Pe pan mu mu koroo ŋga mu sumifɛɛnlɛ pre kori kre kee yo mna. Jande ta yaa pe na, mbe pe jaa pe kolo nyjɛ pe kuun yire kun, mbe ki Nyiɛkpɔɔ yi nyi.

7Ɔgi na, na pe yili na shie Kristo tnumu kre tun haa, pra yaka shɔ leele mblɛ pe n shɔ mu li pre pan.

8Kena wre Kristofɛɛnlɛ o fna mbra yaa pe na. Na ki pan ma, kena o kro pe kpra kre tnumu tunfɛɛnlɛ. Diotrɛfi na Demɛtriu

9Ndaa hlɛ fiɛn ka nyunɔ mu sɛ sumifɛɛnlɛ pre ŋga, la, Diotrɛfi ŋmba u chaa mbe uyɛ pe pe lopom wre n na chaa mbe ni kee ŋga ni yuu kre loo.

10Kena na ndaa pan, mbe u kee nyjɛ u pini yire kro wɔ fimi na, kefuɛn nyjɛ u yuu na taari o na, na kee nyjɛ u fnɛ yire kro. Yire chiin ma u pini kple, o wolo mblɛ pe kila na tro kre, wraa ti mbe pe le u pan, a na sumifɛɛnlɛ pre plɛ yo pie pe shɔ mbe u je, mbra chaa mbe pe ni mbe yili sumifɛɛnlɛ pre nu.

11Ni wolo mblɛ ni kori, yaa na kefuɛn sɛɛlɛ, la, e na kee chichie sɛɛlɛ. Ɔmba u chichie pini kre Nyiɛkpɔɔ ndro wi. A ŋmba u sisaa pini kpan, u n Nyiɛkpɔɔ chin.

12Ndro kro Demɛtriu kee chichie yuu, kpra kre titi u chichie yuu. A o ki dansiɛrɛ li, a yire titi chin na kpra o yuu.

13Kee wa tataara mbe ni yo e pan, la, ni n na chaa mbe yi nyunɔ na inki ni.

14Ni kaan na kia mu, mbe e nya, mbe o kro tni mbe paara. Yire na wejinyiŋge e tni. E nɔɔlɔ pre kro e shaari. E o nɔɔlɔ pre kro shaari o pan.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Juda Hlɛ

Juda Hlɛ 1

1Mi Juda, Yesu Kristo sumifun wi mi, a Jemisi chunu wi mi, mi pan hlɛ ŋga yiri na shie leele mblɛ Nyiɛkpɔɔ yeeri, a wre titi O Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre pe kori, a Yesu Kristo na pe le kre pan.

2Foorochiɛn, na wejinyiŋge, na koroo yi tni e nu tataara.

3Ni wolo mblɛ ni kori, ndaa gbeŋmba na mbe ŋmaashɔmu ŋga o kro ta kre kee nyunɔ mbe paan e ŋga, a ni jawala ta na, ki fna ni nyunɔ mbe paan e le gbeŋmbaa, mbe e wi shɔnlie ŋga Nyiɛkpɔɔ u leele ŋga, a ka n wa mbe paan ya ki na kre na.

4Ɔgi na, leele plɛ ju fɛɛ mu pan mu chaa o nu, pre leele mblɛ pra pe kee nyunɔ fa mu tɛɛ na pie pimi li. Pe n Nyiɛkpɔɔ chin, pre pe o Nyiɛkpɔɔ wre dumiɛ kee kre kna, mu yire ki na na sisam nyjɛ yi n fna pini, mu o Tafun Yesu Kristo jaŋgafun wre je.

5Kee nyjɛ mbe yo ŋga, e yi chin chɔ, chaa ni chaa mbe e sɔɔnri imi na o Tafun wre na Israel leele shɔ mna yili Egypt tra nu, la, ŋga wra pe shɔ mu kɔ kre kɔkro, wra mblɛ pe nsra u shɔ mu li kre kla.

6E nyjeeri bitumblɔ mblɛ pe nsra pe jaŋga ŋga pe ta le chiriri kre sɔɔnri, pre pra fɛ mu pe tnihaa ti. Ki tia Nyiɛkpɔɔ na blenyini jlɔnyi tɛɛ mu pe pɔ, mna sɛ pe tɛɛ wɔmu kprikpri ndoo kre nu. Bawa Nyiɛkpɔɔ pe tɛɛ mu na u ble kpɔɔ kre sri, mbe pe gbun pimi ni.

7E Sodom na Gomora na yi mbɛɛlɛ chiɛ yire sɔɔnri, pan yire chiɛ nyjɛ leele na pe na pre nyjeeri bitumblɔ mblɛ lɛ, mna tiɛrɛɛ ŋga ki n fna tiɛri, mna taa pe niŋge sisaa kro, a Nyiɛkpɔɔ na blenyini kanhun kre tɛɛ mu pe sro, a ki pe o kro pan jaaraa.

8Pan chɔɔ pre leele mblɛ yire pe ŋunɛ nyjɛ pe ŋunu na, mu na sisam pini na pe wejinyi taanla. Pe Nyiɛkpɔɔ jaŋga kre le kewaa, mu na yɛnyiŋgefɛɛnlɛ mblɛ pee wa nyjeeri wa kre tɛɛlɛ.

9Nyjeeri Bitumblɔ Ɔunu Maikɛl wre kuraa nsra Sutna tɛɛ, nyjila ŋga ni wre na Sutna naa nyu knai Mbose gboo na kre, pra kakra li tataara, nde Maikɛl nsra nyu nyaa mu Sutna tɛɛ, ndee mna u gbun na pimi ni, la, wra yo u pan mbo, "O Tafun wre u mu yiɛ kee yo mu pan."

10La, pre leele mblɛ, kee nyjɛ nɔɔ pe n na ndru yire na pe kefuɛn yuu, a pan pe nyi na yurɛ lɛ, nyjɛ pre titi niŋge chaa kre, yire pe pini, a yira pe klai.

11Pe atɛ, kolo ŋga na Kain na tro kre pe bali. Ɔgi na, pe yila swa na, mu peyɛ le sisaa ŋga Balaam na pe kre ka nu. Pe yiri mu Nyiɛkpɔɔ taan imi na Kora na pe kre, a pan Nyiɛkpɔɔ we pe kla imi na wra Kora kla kre.

12Na pe chaa e nu e na lii kre, pan pe nyi na gbronto dnɛ yi e nu, pe n na nyifɛɛrɛ pini, peyɛ kee ki pe shian. Pan pe nyi na tloe yi, mu yi nya, mbe fuflɛ yi wru mbe sɛ, yia jaa

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

pan nyiɛ. Pan pe nyi na tinyi nyjɛ yiraa ja mu sɛ, yi sɛ nyjila yi, a pe yi didinyi klɔ a yi ku.

13Pan pe nyi na imi na fuflɛ epo nyumu wru na shie na paan tafɔkɔ ni kre yi, a pan pe nyifɛɛrɛ kee yire nyi na Epo nyu tafɔkɔ yi. Pan pe nyi na wɔɛlɛɛ nyjɛ yi klɔ yi, Nyiɛkpɔɔ lawee gbeele mu tɛɛ pe pan wɔmu lawee ŋga ki jio kre nu.

14Mu yire Adam na, Enɔku u taa o tolɛɛlɛ pre sem na kɔɔnashin wo. Wre Enɔku ŋmba, wre wra pre leele mblɛ kee nya mu yo mbo, "E le, o Tafun wre na u nyjeeri bitumblɔ kagbeŋ kagbeŋ mblɛ pe pe cheche we pan,

15mbe paan ndro kro kpra kun, we paan yire sisampefɛɛnlɛ mblɛ pe n li Nyiɛkpɔɔ kee na kre sisam kee nyjɛ pe pe na, mbe pe kro gbun pimi ni, kefuɛn nyjɛ pe yo mu Nyiɛkpɔɔ taan kre na pie pimi li kre."

16Pre leele mblɛ pe taanri nyjila kro nu, na baa leele na fin fin, pre titi niŋge sisaa kolo na pe taa, na peyɛ kpɔɔri, nyu tnam kee pe yuu leele pan, mbe yire ki na mbe yaka ta pe pan.

17La, ni wolo, e o Tafun Yesu Kristo bitumblɔ pre kee yire pra yo e pan fa yire sɔɔnri.

18Pra yo e pan na, "Na ble hɛnyi yire waa na dani kre, leele plɛ we yiri mbra e pini mbra tɛɛ, pre leele pre we taa pre titi niŋge sisaa kolo ŋga ki n pe Nyiɛkpɔɔ kolo na."

19Pre leele mblɛ pie paan e lalaa kla, waŋgra ŋga sisam kee na pe taa, a Kpra Ɔumu wre n wa pe nu.

20La, ni wolo, yire rɛ, e ka ya e shɔnlie cheche kre na. E Kpra Ɔumu wre jaŋga tɛɛ e na nyiɛtali.

21Ɔga ee wa na sri mbe o Tafun Yesu Kristo wre yire u foorochiɛn na, mbe paan e ŋga blenyini ŋmaa ŋga, e tni Nyiɛkpɔɔ koroo kre nu.

22E mblɛ jawala yi pe pini shiin shiin pre fooro chin.

23E plɛ tini e yili kanhun kre nu e pe shɔ. E Nyiɛkpɔɔ fiɛrɛ tɛɛ e plɛ fooro chin, la, nyjɛ krɛrɛ nu kre, e eyɛ dɔɔta pe nɛɛrɛ kee yire pe pini yire na, yaa shia eyɛ le yi nu.

24Nyiɛkpɔɔ ŋmba we jaa e yii mbe yaa to, mbe ti e jaa paan yire yɛshɔɔrɔ ni u yɛnyiŋge kre yiɛ, mbe nɛɛrɛ ka wa pe e na kre,

25wre wi Nyiɛkpɔɔ nunu chom, ŋmba wi o ŋmaashɔfun mu yire o Tafun Yesu Kristo na. Wre Nyiɛkpɔɔ wre wo yi yɛnyiŋge, na kpɔɔmu, na faŋga, na jaŋga, nyjila kro nu. Amin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Wɔnnyinakee

Wɔnnyinakee 1

1Yesu Kristo kee nyjɛ Nyiɛkpɔɔ na u ŋga, mna tia wra yi wɔ mu u sumifɛɛnlɛ nyina na yire kee yire wa mu kuraa mbe pan. A Yesu na u nyjeeri bituŋu tun, a wra pan mna kee yire krɛrɛ wɔ mna u sumifun Jɔn nyina,

2a mi Jɔn na Nyiɛkpɔɔ na Yesu kee nyjɛ ndaa nya mna loo yire kro dansiɛrɛ li.

3Kena ŋmba we kee nyjɛ tɔɔnri kpɔɔ mbe leele loo kre we dwamu ta o Tafun wre pan, a mblɛ pie kee yire loo mbe li yi na kre we dwamu ta. Ɔgi na, nyjila kre mbra mna.

4Mi Jɔn, ni kee nyjɛ nyunɔi na paan mbe sumifɛɛnlɛ kɔɔnashin nyjɛ yii wa Asia tra nu kre ŋga. Ni wolo, yire na dumiɛ na wejinyiŋge ŋga ki yiri ŋmba wraa wa fa, mu wa aŋga, mu wa mbe pan na kre, na ŋumu kɔɔnashin pre pee wa u ŋujɔɔn kre yiɛ kre,

5na Yesu Kristo ŋmba u pe kpra dansiɛrɛlifun wre, bijlo ŋmba u klu mu nyi mu yili kuulo nu kre, waŋgra ŋulo kro ŋunu wre e tni. U o kori, mu yire u kumu na u nyimi ŋga wra kna mu wo kre na, mna o sisam laa o na,

6mu o pe u ŋunumu kre lebiile, a o pe sɔfue mu na u Lɛ Nyiɛkpɔɔ wre sumi. Kena Yesu na yɛnyiŋge na jaŋga kre ki tni nyjila kro nu. Amin.

7E le, u paan tloe nu, ndro kro we u nya, hali mblɛ pra u gbo kre kro. Waŋgra leele kro we nyɛni na fooro ni u yiɛ. Ki pe kpra. Amin.

8O Tafun Nyiɛkpɔɔ yo mbo, "Mi wi yɛklo na kotɔŋu, Jaŋgafun wre. Mi ndaa wa fa, mu wa aŋga, mu wa na paan na kre."

9Mi wi Jɔn, e ŋmbrɔ wre, ŋga yire na Yesu pe nunu ŋga, kanyana nunu o kro nyaa, a o kro wo yi u ŋunumu kre, a frɔ nunu o kro frɔ. Ɔga ndaa Nyiɛkpɔɔ na Yesu kekpra kre kpali kre ndra na, pra ni yii mna sɛ ni wa kooyɔɔsu ŋga pe yeeri Patmos kre na.

10O Tafun sumi ble ka na to, a ndaa wa na sumi, a Kpra Ɔumu wre na pan ni nu, a ndaa mana kpɔɔ ka loo ni kro a kraa tini na bnɔɛ yi

11mbo, "Kee nyjɛ mu nya ŋga nyunɔ mu le hlɛ nu mu sɛ sumifɛɛnlɛ fnimu kɔɔnashin nyjɛ yii wa Efiso, na Smɛna, na Pɛgamo, na Tiatira, na Saadi, na Filadelfia, na Laodikia na kre ŋga."

12Ɔga ndaa mana kre loo mna kna mu le kre, swa nyiɛ kaniɛ taa yirɛ kɔɔnashin ndaa nya na yii wa mu yire,

13a ndaa ndro wa nya yi lalaa na Lewo Pɔ wre wi, a wra dodoŋgi titnɔŋɔ le, a kra da u jewrɛ na, mu swa nyiɛ greree pɔ gbun na.

14U ndra, na u nyjure na fniŋge prupru na mbafiun yooro yi, mu pe na nyiɛsubie yi, a u nyiɛlɛ naa kani na kanhun yi.

15A u jeelee naa chiɛnri na pe swa nyiɛ fre le kanhun mu ki je, a u mana naa tini na chɔlɔjuu yi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Wra wɔɛlɛɛ kɔɔnashin yii u kalie kɛ nu, a brɔfiɛn yiɛ shiin ŋga nyu ki tna naa yilii u nyuu, a u yiɛ naa chiɛnri na lafo yila yi.

17Ɔga ndaa u nya ma kre, a ndaa to u yiɛ mu sni na gboo wi, a wra u kalie kɛ taa ni ndra na mbo, "Maa fiɛ! Mi wi yɛklo na kotɔŋu wre.

18A mi wi ŋmba uu wa mu tni nyjila kro nu kre, ndaa ku fa, la, ni ndru mu nyi, a mba ku na fio. Mi kɛɛ kumu na kuulo lawee jaŋga kre nyi.

19Kena nyjɛ mu nya ŋga kee nyunɔ fuŋgaami, mu nyjɛ yii wa fuŋgaami, na nyjɛ yii wa kro na paan yire krɛrɛ nyunɔ mu ya.

20Wɔɛlɛɛ kɔɔnashin nyjɛ mu nya ni kalie kɛ nu, na swa nyiɛ kaniɛ taa yirɛ kɔɔnashin nyjɛ mu nya yire, yi ndrandra kee yi kre. Wɔɛlɛɛ kɔɔnashin yire mu nya kre, sumifɛɛnlɛ fnimu kɔɔnashin yire bitumblɔ lɛ, a kaniɛ taa yirɛ kɔɔnashin yire mu nya kre, sumifɛɛnlɛ fnimu kɔɔnashin yire yi."

Wɔnnyinakee 2

1"Nyunɔ mu sɛ Efiso sumifɛɛnlɛ pre bituŋu wre ŋga na, 'Kee ŋga ŋmba u wɔɛlɛɛ kɔɔnashin yii u kalie kɛ nu, mu na nyaari swa nyiɛ kaniɛ taa yirɛ kɔɔnashin yire lalaa kre yuu yi kre.

2Ni e chin, mu e kepelee chin, mu chin imi na e tnumu tun mu da, a ni chin imi na e frɔ mu da. Ni chin na yire na sisam pefɛɛnlɛɛ wa jaa tni, ki tia mblɛ pe peyɛ yeeri Nyiɛkpɔɔ bitumblɔ, a pe n pe plɛ kre, a e pe penle, mu pe nya na kafinɛfɛɛnlɛ lɛ.

3Ni chin na e frɔ tɛɛ mu kala nya tataara ni mɛɛ kre ndra na, nde e n pra.

4La, ni e kee ta mbe yo, na e n ni kori na jle kre yi.

5Kena e e kee jle yire sɔɔnri, e e jawala chinɛ, e jle kepele yire pe. Na e n pe ma, mbe ndru mbe paan e kania taa yira kre bali ki titɛɛ.

6La, kee ŋga na ni e kaan mɛɛ yi na, e Nikolaie kepele yire je imi na ni yi je kre.

7Kena ŋmba uu ndie ni kre, u kee ŋga Kpra Ɔumu wre yuu sumifɛɛnlɛ pre pan kre loo. Mblɛ pie wi mbe yili kre, pre mbe ti mbe pe ŋmaa tiŋge ŋga kii wa Nyiɛkpɔɔ Paradisi lawee kre nu kre sɛŋgɛ li.' “

8"Nyunɔ mu sɛ Smɛna sumifɛɛnlɛ pre bituŋu wre ŋga na. 'Kee ŋga ŋmba u yiɛklu, mu kro tɔ wre, ŋmba wra ku mu ndru mu nyi wre yuu yi kre.

9Ni e kanyana na e shian kro chin, a nde Nyiɛkpɔɔ haa, e ta. Ni mblɛ pe peyɛ yeeri Judae, a pe n pe Judae kre chin. Mu sisam kee nyjɛ pe yuu na taari e na yire kro chin. Pe kro, Sutna wre kotɔmblɔ lɛ.

10Kena kanyana ŋga e paan mbe nya kpan, yaa ki fiɛ. E le, Sutna wre we ti pe e plɛ yii mbe le nyuŋgo, mbe e pe mbe le, mbe e kala nya ble kɛ. E na kpra lii hali na kumu nu yi kuraa kre, mbe e ŋga blenyini ŋmaa mbe ki pe e fɔtɔɔrɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ɔmba uu ndie ni kre, e ti mbe u ndie tɛɛ mbe kala ŋga Kpra Ɔumu wre yuu sumifɛɛnlɛ pre pan kre loo. Mblɛ pie wi mbe yili kre fiɛ wa kumu shiin wo kre ku.' “

12"Nyunɔ mu sɛ Pɛgamo sumifɛɛnlɛ pre bituŋu wre ŋga na, 'Kee ŋga ŋmba u brɔfiɛn yiɛ shiin nyu taan kre yii wre yuu yi kre.

13Ni e tnihɛɛ chin. Mna Sutna ŋujɔɔn nyi kre, bawa e ni mɛɛ yii kɛ shiin, a e n laa ni shɔnlie kro, hali nyjila ŋga ni pra ni kpra dansiɛlifun Antipa wɔ e nu mu gbo Sutna tnihaa wa kre, na ee wa mu ni shɔnli.

14La, kee chiɛri wa e na mbe ni taa yo. Plɛɛ wa e nu mu taa Balaam nyinaa yire na, imi na wra Balak nyina kooloe nyjɛ na we yire mbe ti Israel leele pre sisaa pe, mna tia praa sɛɛn kaara kaa, na tiɛri.

15Pan chɔɔ plɛɛ wa e nu mu taa Nikolaie pre nyinaa yire kro.

16Kena e e jawala chinɛ, e laa e sisam yire kro, na kre ma, mbe pan fuŋgaami na brɔfiɛn yiɛshiin ŋga ki yilii ni nyuu kre ni mbe paan ŋunɔ wi na e ni.

17Ɔmba uu ndie ni kre, u kee ŋga Ɔumu wre yuu sumifɛɛnlɛ pre pan kre loo. Ɔmba we wi mbe yili kre, mbe u ŋga Nyiɛkpɔɔ ndrandra sro ŋga pe yeeri maana kre ka mbe u li. Mbe ndruu u yeeri mɛɛ fɔŋgɔ na, mbe ki nyunɔ dnɛ fiŋge prupru na mbe u ŋga, a ndro n wa mbe mɛɛ kre chin, fɔna ŋmba kɛɛ dnɛ kre we to kre.' “

18"Nyunɔ mu sɛ Tiatira sumifɛɛnlɛ pre bituŋu wre ŋga, na 'kee ŋga Nyiɛkpɔɔ Pɔ ŋmba nyiɛlɛ yi kani na kanhun yi, a u jeelee na chiɛnri na swa nyiɛ fre yi kre yuu yi kre.

19Ni e tnumu kro chin, mu e koroo, na e shɔnlie, na e sumiɛ, na e frɔ yire kro chin. Ni chin na e ka pini mu wɛ jle na.

20La, ni e kee ka ta mbe yo. E chlɔ ŋmba pe yeeri Jezebɛl wre ti e nu, a u uyɛ pe na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wi na ni sumifɛɛnlɛ pre nyina, na pe fana, a pra tiɛri na sɛɛn kaara kaa.

21Ni u ŋga nyjila mbe u tɛɛ mbe u jawala chinɛ, la, u n na chaa mbe laa u tiɛrɛɛ kre kro.

22E le, mbe ti u yaa mbe sni dɛŋglɛ na, a mblɛ pe taa u kee na kre, mbe ti pe kala nya tataara, fɔna pe pe jawala chinɛ mu laa nyjɛ pe pini yire na.

23A mbe u biile gbo peii, mbe sumifɛɛnlɛ hamblɛ pre chin na mi ni lewo jawala kee kro chini. A mbe ndro kro ŋga fɔtɔɔrɔ ŋga kie fna na u ni.

24Kena yire Tiatira leele hamblɛ mblɛ e n taa yire sisam kooloe nyjɛ plɛ yeeri "Sutna ndrandra kee" yire kro kre, ni yuu e pan na mba e le keshian ka nu na.

25La, ki fna mbe e shɔnlie ŋga e ta kre yii kɛshiin mbe sɛ su na mbe pan.

26Kena ŋmba we wi mbe yili kre, ŋmba we na ŋga ni chaa pini mbe sɛ su waŋgra kɔ ble kre, mbe u ŋga jaŋga ŋga ndaa ta mna yili ni Lɛ pan kre ka. A mbe ti u jaŋga li waŋgra kro na, mbe tɔɔnrɔ van le u kɛɛ mbe u pe frɔ mbe juari, na pe chɔ juari, a mbe ufun ŋga nyisee nyu wɔlɔ kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Kena ŋmba uu ndie ni kre, u kee ŋga Kpra Ɔumu wre yuu na sumifɛɛnlɛ pre nyina kre loo.' "

Wɔnnyinakee 3

1"Nyunɔ mu sɛ Saadie pre bituŋu wre ŋga na, 'Kee ŋga ŋmba uu Nyiɛkpɔɔ ŋumu kɔɔnashin yire, na wɔɛlɛɛ kɔɔnashin yire ni kre yuu yi kre. Ni e kepelee chin, mu chin na ee wa mɛɛ ni kra ki nyina na e shɔnli, la, e shɔnlie kre ku.

2Kena e nyi, e e shɔnlie ŋga ki paan mbe ku kre le gbeŋmbaa. Ɔgi na, e kepele kro ma yi pe chichie Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

3Kena kee nyjɛ pra e ŋga na nyjɛ e na loo yire, e yi sɔɔnri e li yi na, e e jawala chinɛ e laa e sisam kro. Na e je, a e n nyi, mbe pan mbe e fo na juo wi, yaa chin nyjila ŋga ni mbe pan.

4La, e chiɛri plɛɛ wa Saadie na wa, a pe n peyɛ tɔ na nɛɛrɛ ni. Ki tia mi na pre we nyaari dodonyi finyi nu, ŋgi na, pe fna ma.

5A mblɛ pie wi mbe yili kre, pan pie nyaari dodonyi finyi nu, a mba pe mɛɛ wɔ ŋmaa hlɛ kre nu. Pre mbe wɔ mbe ni Lɛ wre na u bitumblɔ pre nyina, na ni wolo lɛ.

6Na muu ndie ni kre, ŋga Kpra Ɔumu wre yuu sumifɛɛnlɛ pre pan kre loo.' "

7"Nyunɔ mu sɛ Filadelfia sumifɛɛnlɛ pre bituŋu wre ŋga na, 'Kee ŋga ŋmba u pe chehe mu pe kprafun, ŋmba kɛɛ Devid safwa kre nyi, na u krɔ nyaa mbe ndro wa jaa ki tɔ, a na u krɔ tɔ, mbe ndro wa jaa ki nyaa kre yuu yi kre.

8Ni e kepele chin, mu chin na e jaŋgaa fiɛn, ande ee wa mu taa ni kee kre kro, a e n ni je. E le, ni krɔ nyaa mu tɛɛ e pan, ŋga ndro wa wa jaa tɔ fio.

9E le, Sutna wolo kafinɛfɛɛnlɛ pre, mblɛ pe peyɛ yeeri Judae, a pe n pe Judae kre, mbe ti mbe pe paan kosie kan e yiɛ, kre pie chin na ni e kori.

10Ɔgi na, e frɔ mu li ni kee kre na, ki tia kanyana ŋga ki paan waŋgra kro na, mbe paan leele kro pe mbe le kre, mbe e shɔ mbe yili ki nu.

11Ni paan fuŋgaami, kena e yire chichie, e e shɔnlie yii kɛshiin, mbe ndro waa shia e fɔtɔɔrɔ ŋga ee ta kre shɔ e kɛɛ.

12Ɔmba we wi mbe yili kre, mbe u pe Nyiɛkpɔɔ suminyuŋgo kre lam kaan, mbe wa yili ki nu na fio. Mbe ni lɛ Nyiɛkpɔɔ wre mɛɛ nyunɔ ufun na, mbe Jerusalɛm fɔŋgɔ kre, ni lɛ Nyiɛkpɔɔ wre chia ŋga kie yiri nyjeeri mbe pan kre mɛɛ nyunɔ u na. A mbe u yeeri mɛɛ fɔŋgɔ na, mbe ki nyunɔ u na.

13Ɔmba uu ndie ni kre, u kee ŋga Ɔumu wre yuu sumifɛɛnlɛ pre pan kre loo.' "

14"Nyunɔ mu sɛ Laodikia sumifɛɛnlɛ pre bituŋu wre ŋga na, 'Kee ŋga Amin, kpra dansiɛlifun, ŋmba Nyiɛkpɔɔ na tia wra klu mu yirɛ kro gbeele kre, yuu yi kre.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ni e kepelee chin, e n wɛɛri, a e n nyjii. La, ni chaa na ee wɛɛri mbe e wɛɛri, a na ee nyjii mbe, e nyjii.

16La, ŋga ee pe bɛlibɛli, a yaa wɛɛri, a yaa nyjii kre ndra na, mbe e hluu yili ni nyuu.

17E kro ja na yuu na e ta, ki tia e nyu, a yaka n e shian na. La, e n chin na yire lɛ kanyanafɛɛnlɛ, na foorofɛɛnlɛ, na shianfɛɛnlɛ, na fuunlo, na tro wejiwaara.

18Kena ni e jaari na yuu e pan na, e pan ni pan, e swa nyiɛ titi lɔ, kre ee pe swafɛɛnlɛ titi. E dodonyi finyi lɔ ni pan e le, e e nyifɛɛrɛ wejiwaara yire e wa kre tɔ, e tuwe lɔ ni pan e le nyiɛlɛ, kre ee nya chiriri.

19A mblɛ ni kori kre, pre yiɛ kee ni yuu pe pan, na pe ndie tinii, kena e gbeŋmba e e jawala chinɛ e laa e sisam kro.

20E le, nii wa mu yire krɔ nyu na na ki koorii, ŋmba we ni mana loo mbe paan krɔ nyaa ni pan kre, mbe pan ufun katoo, mbe mi na wre chaa mbe li.

21Kena ŋmba we wi mbe yili kre, wre mbe ŋga kolo mbe mi na wre tni ni ŋujɔɔn kre na, imi ni wi mu yili, a mi na ni Lɛ wre tni u ŋujɔɔn kre na kre.

22Kena ŋmba uu ndie ni kre, u kee ŋga Kpra Ɔumu wre yuu sumifɛɛnlɛ pre pan kre loo.' "

Wɔnnyinakee 4

1Nyjɛ kɔkrɔ kre, ndaa nya na pe krɔ ka nyaa nyjeeri. Bawa ndaa mana kpɔɔ ka loo a kraa paara ni pan, na tini na bnɔ ŋga mana ndaa klu mu loo jle kre yi mbo, "Nduu mu pan mna mbe ni mu nyina kee nyjɛ yie pan kee nyjɛ kɔkro.”

2Titɛɛ kre nu, a Kpra Ɔumu wre na ni bali mna sɛ nyjeeri. Bawa ndaa ŋujɔɔn ka nya na ndro tni ki na.

3Na ŋmba uu wa mu tni ki na kre yiɛ chiɛnri na dnɛfiŋge prupru yi, mu ndru chaa pe na grazaan yi, a jlaŋgoli pe na wrɛ nyiŋge yi mu fɛ mu ŋujɔɔn kre kun.

4Ndaa ŋujɔɔn nununu fulo na jijirɛ nya, na loplombo fulo na jijirɛɛ wa mu tni yi na, mu dodonyi finyi prupru, na swa nyiɛ juulee juule juule mu tni mu ŋujɔɔn kre wa lalaa.

5A ndaa nya na nyiɛ nyini na tini, mu na twanri, a mana ka naa yilii ŋujɔɔn kre lawee. Na kaniɛ kɔɔnashin wa mu yire ŋujɔɔn kre yiɛ na nyini. Yira yire Nyiɛkpɔɔ ŋumu kɔɔnashin pre titɛɛ.

6A ndaa yira ka nya ŋujɔɔn kre yiɛ na epo yi, a kra fniŋge prupru na chɛnri na dwanle yi. Ndaa nya na yurɛ jijirɛɛ wa mu ŋujɔɔn kre le lalaa, a nyiɛlɛ kan kan pe yiɛ na pe kro tataara.

7Yurɔ jle wo wre na pe na blɛkpɔɔ wi. A ŋmba wra taa shiin kre na pe na nuu pɔ wi. A taarɛ wo wre yiɛ na pe na Lewo yiɛ yi. A jijirɛ wo wre na pe na nyuu wi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8A yurɛ jijirɛ pre kro naa kuɛn kɔɔnanu ni, a nyiɛlɛ kan kan pe wejinyi na, lam na fimi na kro. Praa nyu tɔ. Mɛɛ pe koni lafo na ble mbo, "Cheche! Cheche! O Tafun Nyiɛkpɔɔ jaŋgafun wre, u pe cheche. Wre wraa wa fa, mu wa tɛ, mu wa na paan mbakɔ.”

9Kena na yurɛ jijirɛ pre mɛɛ kɔ mu ŋmba uu wa mu tni ŋujɔɔn kre na kre ŋga yɛnyiŋge, na kpɔɔmu na mboo kre,

10mbe loplombo fulo na jijirɛ pre na kosie kani ŋmba uu wa mu tni ŋujɔɔn kre na, a uu wa nyjila kro nu kre yiɛ, mbra u sumi, mbra pe juulee yire laari mbra waa tra u yiɛ, mbra mɛɛ koni mbo,

11"O Tafun na o Nyiɛkpɔɔ, ŋu mu fna o ŋga yɛnyiŋge na kpɔɔmu na jaŋga. Ɔgi na? Ɔu mu yirɛ kro kro gbeele, a mu chaara na yi kroo wa."

Wɔnnyinakee 5

1A ndaa hlɛ ka nya ŋmba wraa wa mu tni ŋujɔɔn kre na kre kalie, a pra nyunɔ ki lam na ki krɔ na, mu ki nyu yii na yirɛ ni gbee nununu kɔɔnashin.

2A ndaa nyjeeri bituŋu faŋgafun wa nya, a wraa gble leni na yuu mbo, "Ɔmbi u fna mbe jaa hlɛ kre nyu yirɛ yire knumu, mbe ki nyaa hin?”

3A pe nsra ndro ta nyjeeri wa, ndee tra mna, ndee tra tapan, ŋmba we jaa hlɛ kre nyu yirɛ yire kunumu mbe ki lam nyaa mbe le.

4A ndaa nyɛni chichie. Ɔgi na, pe nsra ndro ta ŋmba u fna mbe hlɛ kre nyaa mbe ki lam le.

5Bawa loplombo pre wa na kna mna yo ni pan mbo, "Maa nyɛni! Le, ŋmba pe yeeri 'Blɛkpɔɔ', a u yiri Juda sele nu kre, ŋmba u yiri ŋunu Devid sele nu kre, u wi mu yili, mbe jaa pan mbe hlɛ kre nyu yii yirɛ nununu kɔɔnashin yire knumu mbe ki nyaa.”

6Bawa ndaa yiɛ wa mu nya na Mbɔɔpɔ waa wa mu yire yurɛ jijirɛ pre, na loplombo pre, na ŋujɔɔn kre lalaa. Mbɔɔpɔ wre na pe na pra da mu u gbo. Na u nyamblɛɛ kɔɔnashin, a u nyiɛlɛɛ kɔɔnashin, nyjɛ yi yire Nyiɛkpɔɔ Ɔumu kɔɔnashin nyjɛ wra tun waŋgra kro nu kre titɛɛ.

7A Mbɔɔpɔ wre na sɛ hlɛ kre shɔ ŋmba wraa wa mu tni ŋujɔɔn kre na kre kalie.

8Ɔga wra hlɛ kre shɔ kre, a yurɛ jijirɛ pre na loplombo fulo na jijirɛ pre na lɛɛlɛ mu kosie kan Mbɔɔpɔ wre yiɛ. Na juruu wa pe kro kɛɛ, mu swa nyiɛ kotie yɛ sembremu yii yii kɛɛ, a pe tuwe ndiom tɛɛn yɛ le le yi nu, a yi pe Nyiɛkpɔɔ leele nyiɛtalaa.

9A pra mɛɛ fɔŋgɔ kɔ mbo, "Ɔu mu fna mbe jaa hlɛ kre yii mbe ki nyu yii yirɛ yire knumu. Ɔgi na? Pra mu gbo, a mu yire mu kumu na, mu mu nyimi tɛɛ mu leele ndra lɔ mu Nyiɛkpɔɔ ŋga. Leele mblɛ ndra mna lɔ kre, plɛ yili sele nyjɛ yii wa tra na kre kro nu, na yolo kro nu, na waŋgra kro nu.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Ŋu mu pe kro pe ŋulo na sɔfue, a pra o Nyiɛkpɔɔ wre sumi, mbe ŋunumu li tra.”

11A ndaa ndru mna yiɛ wa mu le, mna Nyjeeri bitumblɔ kagbeŋ kagbeŋ tataara nya. Pra nɛɛ chiin ndro wa jaa pe tɔɔnri, na pee wa mu yire mu Nyiɛkpɔɔ ŋujɔɔn na yurɛ jijirɛ pre, na loplombo fulo na jijirɛ pre pre le lalaa.

12A pra mana kpɔɔ tɛɛ na mɛɛ koni na yuu mbo, "Mbɔɔpɔ ŋmba pra gbo kre, u fna mbe jaŋga ta, mbe uyɛ ta, mbe kachindɛ na faŋga ta, kena e u ŋga yɛnyiŋge na mɛɛ na dwamu.”

13A ndaa loo na yira ŋga kii wa nyjeeri wa kro, na nyjɛ yiraa wa tra kro, na nyjɛ yiraa wa tra tapan kro, na nyjɛ yiraa wa epo tapan kro, na yirɛ nyjɛ mu chin ŋga kro, a yiraa yuu mbo, "E ti mbe o ŋmba uu wa mu tni ŋujɔɔn kre na kre, na Mbɔɔpɔ wre ŋga mɛɛ, mbe pe ŋga kpɔɔmu na jaŋga na yɛnyiŋge nyjila kro nu.”

14A yurɛ jijirɛ pre na kna mbo, "Amin!" A loplombo pre na kosie kan mna pe sumi.

Wɔnnyinakee 6

1Bawa ndaa nya na Mbɔɔpɔ wre hlɛ kre nyu yii yirɛ kɔɔnashin yire, ŋga ki yiɛ klu kre kun, a ndaa loo na yurɛ jijirɛ pre wa paara, a kra tin na nyiɛ twanraa yi mbo, "Pan!”

2Ŋga ni yo mbe le kre, na soo fiun prupru waa ŋmba. A u nduufun wre bɛŋɛ na sinimi yii kɛɛ, a pra u le swa nyjɛ juulee, a wra yili na ŋunɔshɔfun wi, mu sɛ ŋunɔ shɔ.

3A Mbɔɔpɔ wre na ndru mu hlɛ kre nyu yii yirɛ yire shiin wo kun, a ndaa lo na yurɛ jijirɛ pre shiin wo paara mbo, "Pan!”

4A soo shiin wo na ye mu yili, na wre nyina piipii. A pra u nduufun wre ŋga jaŋga na u pan na ŋunɔ ni tra mbe leele na peyɛ kuu. A pra u ŋga brɔfiɛn yiɛshiin badaaŋga ka.

5A Mbɔɔpɔ wre na ndru mu hlɛ kre nyu yii yirɛ yire taarɛ wo yii mu kun, a ndaa loo na yurɛ jijirɛ pre taarɛ wo paara mbo, "Pan!" A ndaa nya na sowɔɔ kprikpri waa wa mu yili, a pɛlɛ ŋga ni pe yirɛ kraa wa u nduufun wre kɛɛ.

6A ndaa yira ka tiŋge loo na leele maalɛɛ yi, a kraa tini yurɛ jijirɛ pre lalaa na yuu mbo, "Lewo we u ble nunu fɔtɔɔrɔ wru, mbe sɛ bleju lakaja nunu chom lɔ, ndee mbe sɛ yuwa lakaja taarɛ gbi lɔ, la simi na simi gbɔ wo rɛ, pia shia yi pe yaka.”

7Mbɔɔpɔ wre na ndru mu hlɛ kre nyu yii yirɛ jijirɛ wo kre yii mu kun, a ndaa loo na yurɛ pre jijirɛ wo wre yuu mbo, "Pan!”

8Ŋga mbe nya na soo waa ŋmba, wra pe haan, a u nduufun wre mɛɛ naa kumu, a ndro wa naa wa mu taa u kro, u mɛɛ naa kuulo ndoo. Na pe leele mblɛ pee wa tra yɔɔlɛ jijirɛ, mu soo nduufun wre na ŋmba u taa u kro kre ŋga jaŋga, na pe ŋunɔ, na klo, na yira, na tra yurɛ mblɛ pe nyaai tɛɛ mbe tra leele yɔm nunu gbo.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Ŋga Mbɔɔpɔ wre na ndru mna hlɛ kre nyu yii yirɛ yire kunɔ wo kre kun kre, ndaa leele mblɛ praa Nyiɛkpɔɔ kee yuu na u dansiɛrɛ lii, a pra yila ki na mna pe gbo kre ŋumu nya sragbunu kre jaara.

10A pra mana kpɔɔ tɛɛ na yuu mbo, "O Tafun jaŋgafun, ŋu mu pe cheche, mu pe kprafun, kena leele mblɛ pee wa tra, mna o yii mu gbo kre, nyjila ŋgi nu mu pe kpra kun mbe pe ndie tini hin?”

11Leele pre ndaa nya kre, na pe pe ŋga dodonyi finyi titnɔnyi a pe le, a wra kna mna yo pe pan mbo, "E tni, e na wuui chiɛri e sɛ su na pie e ŋmbilɛ sumifɛɛnlɛ mblɛ pee wa tra na kre gbo imi na pra e gbo kre, mbe e nyu paan fni tun.”

12A ndaa Mbɔɔpɔ wre nya na u hlɛ kre nyu yii yirɛ yire kɔɔnanu wo kre kun. Titɛɛ kre nu, na tra seeri poŋgo, a yila wɔ na yoŋgo wɔɔ yi, a nyiɛpɔ nyina poŋgo na nyimi yi.

13A wɔɛlɛɛ na yire nyjeeri na klɔ na tuuri tra imi na fuflɛ badaaŋga we na gbuun, mbe tinyi sɛnyi na knumu bibre mbra woni tra kre.

14A nyjeeri na fun ni yiɛ na, a pra ki kru na dɛŋglɛ yi, a nyuaɛ, na kooyɔɔsu kro naa klɔ yi titɛɛ.

15A waŋgra ŋulo, na lebiile, na sojae loplombo, na swafɛɛnlɛ, na faŋgafɛɛnlɛ, leele mblɛ mu chin ŋga kro, tinlɛ na mblɛ pe n pe tinlɛ kro, praa feni na ndra dnɛ weele, na nyuaɛ ndoolo.

16Na gble leni na nyuɛ na dnɛ yeeri mbo, "E klɔ e pan e o fɛɛri mbe ŋmba uu wa mu tni ŋujɔɔn kre na kre wa o nya, mbe o jaa shɔ Mbɔɔpɔ wre krɔ kɔɔn kre kɛɛ.

17Yaka ma ki tia, Nyiɛkpɔɔ wre, na Mbɔɔpɔ wre krɔ kun ble kre da, ŋmbi we jaa yiree ki shie hin?"

Wɔnnyinakee 7

1Kee nyjɛ kɔkro kre, ndaa nyjeeri bitumblɔ jijirɛ nya, na pe yire yire tra nyu kokoo jijirɛ yire kro na, mu fuflɛ jijirɛ nyjɛ yi gbuun na tro tra na kre tɔ kolo, mbe fuflɛ wa jaa gbun mbe tro tra, ndee epo yiɛ na, ndee mbe gbuun tro tinyi nu.

2A ndaa ndru mna nyjeeri bituŋu wa nya na u yiri yila finhaa na paan, a yira ŋga ni Nyiɛkpɔɔ yirɛ tnɔ wa u kɛɛ. A wra mana kpɔɔ tɛɛ mu nyjeeri bitumblɔ jijirɛ mblɛ Nyiɛkpɔɔ ŋga jaŋga na pe tra, na epo kla kre yeeri,

3na yuu pe pan mbo, "Yaa shia tra, ndee epo, ndee tinyi yire ka kla, fɔna o Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ pre tnɔ nduweele na mu kɔ.”

4Pra ni nyina leele mblɛ nduweele na Nyiɛkpɔɔ tnɔmu na nyi kre nyu, na pee kagbeŋ lafaa na fuloeshiin na jijirɛ, a pe kro na yiri Israel sele kɛmbɔshiin yire nu.

5Leele pre kagbeŋ kɛmbɔshiin na yiri Juda sele nu, a kagbeŋ kɛmbɔshiin na yiri Rubin sele nu, a kagbeŋ kɛmbɔshiin na yiri Gad sele nu,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6a kagbeŋ kɛmbɔshiin na yiri Ashɛ sele nu, a kagbeŋ kɛmbɔshiin na yiri Naftali sele nu, a kagbeŋ kɛmbɔshiin na yiri Manasɛ sele nu,

7a kagbeŋ kɛmbɔshiin na yiri Siimɔn sele nu, a kagbeŋ kɛmbɔshiin na yiri Levi sele nu, a kagbeŋ kɛmbɔshiin na yiri Isacha sele nu,

8a kagbeŋ kɛmbɔshiin na yiri Zebulɔn sele nu, a kagbeŋ kɛmbɔshiin na yiri Josɛf sele nu, a kagbeŋ kɛmbɔshiin na yiri Benjamin sele nu.

9Nyjɛ kɔkro kre, ndaa leele tataara plɛ nya, imi na pra nɛɛ mu da kre, ndro wa jaa pe tɔɔnri, waŋgra waŋgra leele, sele kro leele, yolo kro leele, na tra kro leele, na pe kro pan mu fni ŋujɔɔn kre na Mbɔɔpɔ wre yiɛ. A pe kro dodonyi titnɔnyi finyi le le, mu shuɛ tinyi klɛ yii kɛɛ.

10A pe kro na mana kpɔɔ tɛɛ na yuu mbo, "O ŋmaashɔmu kre, Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa mu tni ŋujɔɔn kre na kre, na Mbɔɔpɔ wre pan ki yiri."

11A nyjeeri bitumblɔ pre na yire mu ŋujɔɔn kre na, loplombo pre, na yurɛ jijirɛ pre kro kun mu le lalaa, na kosie kani ŋujɔɔn kre yiɛ, na Nyiɛkpɔɔ sumi.

12A praa yuu mbo, "Kpra yi! Dwamu na yɛnyiŋge, na kachindɛ, na mboo, na mɛɛ, na jaŋga, na kpɔɔmu yi o Nyiɛkpɔɔ wo nyjila kro nu. Amin!"

13Bawa loplombo pre nunu na kna mu ni wie mbo, "A leele mblɛ pe dodonyi finyi nyjɛ le le ŋga, mblɛ lɛ hin? A sena pe yiri hin?"

14A ndaa kna mna yo u pan na, "Ni n chin, ni Tafun. Ɔu, mu pe chin." A wra kna mna yo ni pan mbo, "Leele mblɛ pe yili kanyana kpɔɔ kre nu mu pan kre lɛ. Pre pe pe dodonyi je Mbɔɔpɔ wre nyimi ni, a yi fniŋge prupru kre.

15Kre ki tia pe ja mu yire Nyiɛkpɔɔ ŋujɔɔn kre yiɛ, na u sumi lafo na blee u sumi ndoo kre nu. A ŋmba uu wa mu tni ŋujɔɔn kre na kre we pe le mbe yaka waa pe ta fio.

16Klo waa pe ta na fio, a gbɔɔ waa pe ta na, a yila ndee tra wrɛm wa pe sro na.

17Ɔgi na? Mbɔɔpɔ wre uu wa ŋujɔɔn kre jaara tata kre, we pe pe lefun, mbe sɛ na pe ni ŋmaa nyumu lawee, a Nyiɛkpɔɔ wre titi we pe kro yotunyi tlu pe nyiɛlɛ."

Wɔnnyinakee 8

1Ɔga Mbɔɔpɔ wre na hlɛ kre nyu yii yirɛ yire kɔɔnashin wo kre kun kre, lawee na ku dimm nyjeeri wa nyjila chiɛri.

2Bawa ndaa nyjeeri bitumblɔ kɔɔnashin mblɛ pe yire Nyiɛkpɔɔ yiɛ kre nya, a pra bnɔɛ kɔɔnashin le pe kɛɛ.

3Nyjeeri bituŋu wa na swa nyiɛ kotolo ŋga nu pe tuwe ndiom tɛɛn suroi yii, mu yire sragbuɛnlɛɛ yire jaara. A pra u ŋga tuwe ndiom tɛɛn tataara mbe u yi ya Nyiɛkpɔɔ leele kro nyiɛtalaa na, mbe yi taa swa nyiɛ sragbuɛnlɛɛ yire na Nyiɛkpɔɔ ŋujɔɔn kre yiɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4A tuwe ndiom tɛɛn yire wre naa yilii bituŋu wre kɛɛ, a yire na leele pre nyiɛtalaa na chaa mu da Nyiɛkpɔɔ yiɛ.

5A nyjeeri bituŋu wre na kanhun wɔ sragbuɛnlɛɛ yire nu wa, mna le tuwe ndiom tɛɛn kotolo kre nu, mna ki kna mu wo tra, a nyiɛ naa twanri, na tini, na nyini, a tra naa seeri.

6Kre kɔkro kre, nyjeeri bitumblɔ kɔɔnashin pre na peyɛ kna mbe pe bnɔɛ yire fɔ.

7Ŋga bituŋu jle wo wre na u bnɔ fɔ kre, nyiɛ subie na kanhun na nyimi na chaa na woni tra. Kra tia na mu tra yɔɔlɛ taarɛ kre, ki nunu na shɔ peii, a na mu tinyi nyjɛ yi wa tra yiɛ na yɔ taarɛ, yi nunu na nyaa nyinyi nyjɛ yii wa ki yiɛ na kro na shɔ peii.

8Ŋga bituŋu shiin wo na u bnɔ fɔ kre, ndaa yira ka nya badaaŋga na nyua yi, a kraa nyini kanhun, a pra ki wa epo nu. A kra tia na mu epo yɔ taarɛ kre, ki nunu na kaari nyimi.

9A yurɛ mblɛ pee wa epo nu, na mu pe yɔ taarɛ, pe nunu na ku, a krɔɛ nyjɛ yiraa wa epo yiɛ na kre, na mu yi yɔ taarɛ, yi nunu na kla.

10A bituŋu taarɛ wo wre na u bnɔ fɔ, a wɔlɔ badaaŋga ka naa nyini na kania yi. Na mu lɔɔɛ na bloe yɔ taarɛ kre, kra pan mu to nunu nu.

11Wɔlɔ kre mɛɛ na yi Sisrom. Na mu lɔɔɛ yɔ taarɛ kre, yi nunu na sro. A leele tataara na ki gbɔ mna ku, ŋga kra sro kre na.

12Bituŋu jijirɛ wo wre na u bnɔ fɔ, na mu yila yɔ taarɛ, ki nunu na fii. Pan nyiɛpɔ na wɔɛlɛɛ na pe na. Kra tia na mu imi na yi nyaa yɔ taarɛ kre, yii nunu nsraa nyaa, a na mu nyisee yɔ taarɛ kre, ki nunu na kaari wɔmu, a ka na ya ble wɔmu na.

13Bawa ndaa kna mu nya na nyuu wa tro nyjeeri haalee, mna na paara kpɔɔ mbo, "E atɛ! E atɛ! Leele mblɛ ee wa mu tni tra, e atɛ! Ŋgi na hin? Na nyjeeri bitumblɔ taarɛ hamblɛ pre waa pe bnɔ yire fɔ kre, kanyana kpɔɔ we pan."

Wɔnnyinakee 9

1Nyjeeri bituŋu kunɔ wo wre na u bnɔ kre fɔ, a ndaa wɔlɔ ka nya, a kra yiri nyjeeri mu pan mu to tra yiɛ na, na pe ki ŋga wee ŋga ki n nyukɔɔrɔ ni kre safwa.

2A wɔlɔ kre na wee kre nyu nyaa, a wre badaaŋga na yili ki kre nu, imi na wre yilii paanuu fɔ ndoo badaaŋga kre, wre kre na yila tɔ, a lawee na wɔ duu.

3Kpatɔ tataara plɛ na yili wre kre nu mna pan mu tra yiɛ tɔ, a Nyiɛkpɔɔ na tia pe nyu naa yaa na naala lɛ.

4Mna yo pe pan na pia shia nyaa, ndee tinyi na wrɛ nyjɛ yii wa tra yire kla, la, pra leele mblɛ nduweele na Nyiɛkpɔɔ tnɔmu n wa kre, pra pre niɔ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Nyiɛkpɔɔ n na kpatɔ pre ŋga kolo mbe pra leele pre niɔ mbra kuu, la, pe pe niɔ mbe pe kala nya nyiɛpɔ nununu knɔ. Imi na naa ndro niɔ mbe ki u yaa kre, pan kpatɔ pre naa yaa.

6Yire ble yire nu leele we na kumu chaa, a pia ki nya. Pie na kumu chaa titi mbe ku, a kumu wa pan pe pan.

7Kpatɔ pre na pe na soolo mblɛ pe san na shie ŋunɔ lɛ. A yirɛ yɛ naa wa pe ndrɛ na, na swa nyiɛ ŋujuulee yi, a pe yiɛ na na pe na leele yiɛ yi.

8A pe nyjuro na tnu tnu na chlɔ nyjuroe yi, a pe ŋgaala na pe na blɛkpɔɔ ŋgaala yi.

9A pe yirɛ yɛ le na tɔɔnrɔ dodonyi yi mu pe gbun tɔ. Pe kuɛn naa tini na soolo tataara mblɛ pe san mu soolo trogo pɔ pe na, na shie na pe ni ŋunɔ lɛ.

10Praa wa nɛɛ ni na naala lɛ, a pe jaŋga ŋga ni pe leele niɔ mbe pe fiŋge nyiɛbiile knɔ kre naa wa pe nɛɛ yire nu.

11Praa wa na ŋunu ni a wraa pe le. Wee ŋga ki n nyukɔɔnrɔ ni kre bituŋu na wi, a praa u yeeri Abadon Hebrie kayolo nu. A Griiki nu praa u yeeri Apolion, ki nyina na klafun.

12Kanyana jle wo tro, a ŋga kɔkro kre, kanyana shiin wa kro na paan.

13Bituŋu ŋmba u taa kɔɔnanu wre na u bnɔ kre fɔ, a ndaa mana ka loo na ki yilii swa nyiɛ sragbuɛnlɛɛ yire yiraa wa mu yire Nyiɛkpɔɔ yiɛ kre jenu jijirɛ yire na.

14A mana kre na kna na yuu bituŋu kɔɔnanu wo ŋmba kɛɛ bnɔ na nyi kre pan mbo, "Bitumblɔ jijirɛ mblɛ pe yii mu pɔ lɔɔ kpɔɔ Eufreti mbɛɛ na kre saanla."

15A wra bitumblɔ pre saanla, na pe pe yii mu tɛɛ na kre nyjila kre, na kre ble kre, na ki nyiɛkpɔɔ, na ki yɛlɛ kre sri, mbe pe paan leele kro yɔ taarɛ, mbe yɔmu nunu gbo peii.

16Pra ni nyina ŋunɔ wifɛɛnlɛ pre soolo nyu, praa kagbeŋ kagbeŋ lafɛɛshiin.

17Ndaa soolo pre na pe nduufɛɛnlɛ pre nya nyiɛlɛ na, a pra tɔɔnrɔ dodonyi le, a yira nyina, mu pe na ŋgonyina yi. Soolo pre ndrɛ na pe na blɛkpɔɔ ndra yi. A kanhun na wree na pwa tuwe ndiom naa yilii pe nyuu.

18Na mu leele kro yɔ taarɛ kre, yire yirɛ taarɛ nyjɛ yiraa yilii soolo pre nyuu kre na pe yɔmu nunu gbo.

19Soolo pre faŋga ŋga pra ta kre naa wa pe nyuu na pe nɛɛ nu, a pe nɛɛ na pe na wɔɔlɔ lɛ, a ndrɛɛ wa yi nyu na, a pe yi tɛɛ na leele fiŋge.

20Leele pre hamblɛ mblɛ soolo pre nsra gbo kre nsra pe jawala chinɛ. Pe nsra ŋumufuɛn sumiɛ ti. Sɛɛnlɛ yire, pe kɛnyu tnumu yi, a pe swa nyiɛ, na swa nyiɛ fre, na swa fiŋge, na dnɛ, na tinyi tɛɛ mu yi pe, a yi n na nyaa, a yi n na ndru, a yia jaa nyaari.

21Pe linkuuro kepeelee nyjɛ praa pini, na dobodobo nyjɛ praa woni, na pe chachaara na pe juuro kepeelee yire krɛrɛ, pe nsra yi ti mna pe jawala chinɛ.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Wɔnnyinakee 10

[1]Ndaa ndru mna nyjeeri bituŋu faŋgafun wa nya na u yiri nyjeeri na tiri tra, a tloe na u tɔ. A jlaŋgoli na u ndra fɛ mu kun, u yiɛ naa kani na yila yi, a u jeelee naa chiɛnri na kanhun yi.

[2]Na pe hlɛ ka nyaa mu le u kɛɛ. A wra u jele kalie wo kan epo yiɛ na, a u kamɛŋɛ jele naa wa mu kan tra yiɛ na.

[3]Bituŋu wre na gblee le badaaŋga na blɛkpɔɔ u nyɛni. Ɔga wra gblee kre le ma kre, a nyiɛ twanraa nununu kɔɔnashin na chaa mu tin badaaŋga, a praa paara ki nu.

[4]Ɔga yira tin ma kre, to, a ndaa chaa mbe kee yire nyunɔ mbe tɛɛ. Bawa mana ka na yiri nyjeeri mna yo ni pan mbo, "Kee nyjɛ mu loo nyiɛ twanraa yire nu kre ti mu ndra, maa shia yi nyunɔ."

[5]A ndaa yiɛ wa mna nyjeeri bituŋu ŋmba wra jele kan epo na tra yiɛ na kre nya, na u kalie kɛ yire nyjeeri,

[6]mna Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa mu tni nyjila kro nu kre, ŋmba wra nyjeeri na tra na epo na yirɛ nyjɛ yii wa yi nu kro gbeele kre da. A nyjeeri bituŋu wre na kna mbo, "Ni da na nyjila kre wa mu kuraa mbe da.

[7]La, na nyjeeri bituŋu kɔɔnashin wo wre waa u bnɔ kre fɔ kre, kre Nyiɛkpɔɔ we u ndra ndra kee nyjɛ wra yo u kee nyanyofɛɛnlɛ pan yire kro pe."

[8]Bawa ndaa mana jle ŋga kra yiri nyjeeri mu paara ni pan kre loo, na ki paara ni pan mbo, "Sɛ nyjeeri bituŋu ŋmba uu wa mu yire epo na tra yiɛ na kre pan mu sɛ hlɛ ŋga pe nyaa mu le u kɛɛ kre shɔ."

[9]A ndaa sɛ yo bituŋu wre pan na u ni ŋga hlɛ kre, a wra kna mna yo ni pan mbo, "Ki shɔ mu ka, kie tna mu nyuu na srɛ yi, la, na mu ki jɔli kre, kie sro mu lɛɛ krakra."

[10]A ndaa hlɛ fiɛn kre shɔ mna ki ka, a kra tna ni nyuu na srɛ yi, la, ŋga ndaa ki jɔli kre, a kra sro ni lɛɛ.

[11]A pra kna mna yo ni pan mbo, "Leele, na waŋgrɛ, na kayolo nyini nyini leele, na ŋulo tataara kee nyjɛ yie pan pe na kre nya mu yo pe pan na."

Wɔnnyinakee 11

[1]A pra kaan ŋga ni pe yirɛ kra le ni kɛɛ, mna kna mu yo ni pan mbo, "Yiri mu Nyiɛkpɔɔ suminyuŋgo kre, na sragbuɛnlɛɛ yire kra, mu mblɛ pe sumi ki nu kre kro tɔɔnri.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2La, maa shia sumi nyuŋgo kre fimi lawee kre kra, bawa kre ti. Bawa pe waŋgrafɛɛnlɛ mblɛ pe n Nyiɛkpɔɔ chin kre ŋga mbe pe kre na chia cheche kre taanla nyiɛpɔ fuloe shiin na shiin.

3Mbe ni bitumblɔ shiin tun, mbe pe kumu yonyi tɔ mbe paan Nyiɛkpɔɔ kee yo ble kagbeŋge na lafɛɛshiin na fuloe taarɛ yire nu.”

4Bitumblɔ shiin pre lɛ Olive tinyi shiin yire, na kaniɛ taa yirɛ shiin nyjɛ yi yire waŋgra kro Tafun wre yiɛ kre.

5Ɔmba we na chaa mbe pe kla kre, kanhun we yili pe nyuu mbe paan pe loŋgoolo pre suro. A na ndro chaa mbe pe fiŋge kolo ka na kre, pan kanhun we u sro mbe gbo.

6Jaŋgaa wa pre leele mblɛ pan mbe pe jaa nyjeeri tɔ mbe nyiɛ wa pan ble nyjɛ nu pie Nyiɛkpɔɔ kee kre kpali yire nu. A jaŋgaa wa pe pan mbe pe jaa nyumu kaari nyimi, mbe jaa ti kanyana ŋga nyini pe chaa kpan pan tra.

7Na pe waa pe kee kre kpali mu kɔ kre, yurɔ ŋmba uu wee ŋga ki n nyukɔɔrɔ ni kre nu kre we yili mbe paan wi na pe ni. We pe ja mbe pe gbo,

8a pe gboolo we kro chia kpɔɔ ŋga mɛɛ pe tɛɛ Sodom, na Egypt kre lete na, mna pra pe Tafun wre kan kanyana kumu kaan na kre.

9Leele mblɛ pe yiri waŋgrɛ nu, na yolo nyini nyini leele, na sele sele leele we na pe kaara yire le lete na wa, ble nunu taarɛ na yɔɔ pia kolo ŋga mbe pe pe wru mbe sɛ le.

10Waŋgra leele kro yiɛ we shɔ pre leele shiin mblɛ kumu na. Pie pe kumu kre ble li na yɛshɔɔrɔ ni, mbra pe yɛ kee yirɛ ki ble kre. Ɔgi na, pre Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ shiin pre tia waŋgra leele kala nya tataara.

11Ble taarɛ na yɔɔ kɔkro kre, Nyiɛkpɔɔ ŋmaa ŋumu na pan mu le pe nu a pra nyi, fiɛrɛ na leele mblɛ pra pe nya kre kro yii.

12Bawa Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ shiin pre na mana ka loo na ki yiri nyjeeri na yuu pe pan mbo, "E pan mna!" Pe loŋgoolo pre tataara na yire na pe le, a pra yiri, mna le tloe nu mu sɛ nyjeeri.

13Titɛɛ kre nu wa to, a tra na seeri badaaŋga, na mu chia kre yɔ kɛ, ki nunu na juari, a leele kagbeŋ kɔɔnashin na ku. Fiɛrɛ na leele hamblɛ pre yii, a pra na Nyiɛkpɔɔ kaan mɛɛ.

14Kanyana shiinwo tro, la, e le, kanyana taarɛ wo paan.

15Bituŋu kɔɔnashin wo wre na u bnɔ kre fɔ, a ndaa maalɛɛ badɛnyi yɛ loo nyjeeri mbo, "O Tafun wre na u Kristo wre, pre wo yi waŋgra ŋunumu lie kro faŋga, a we ki ŋunumu li nyjila kro nu.”

16A loplombo fulo na jijirɛ mblɛ praa wa mu tni pe ŋujɔɛn na Nyiɛkpɔɔ yiɛ wa kre, na yiɛ juule tra mna Nyiɛkpɔɔ sumi mbo,

17"O Tafun Nyiɛkpɔɔ Jaŋgafun, ŋu muu wa, a mnaa wa fa, o mu kaan mboo, na mu mu jaŋga kpɔɔ tɛɛ na ŋunumu lii. Waŋgra leele krɔ na kun na mu ni, a fuŋga mu krɔ

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kun nyjila da, mbe mu paan gboolo kpra kun, mbe paan mu tinlɛ mblɛ pe pe mu kee nyanyofɛɛnlɛ, na mu chinfɛɛnlɛ na mblɛ pe mu mɛɛ kre fiɛ kre pe fiɛn fiɛn na pe lekpɔɛ kro ŋga fɔtɔɔrɔ chichie. A mblɛ pe tra kre kla kre, mbe mu paan pe kla na.”

19Ndaa nya na Nyiɛkpɔɔ suminyuŋgo kre nyu nyaa nyjeeri, a ndaa u nyu nunu pee daka kre nya ki lam. A nyiɛ naa nyini na twanri, na tini, a tra na seeri, a nyiɛ subie naa woni tataara.

Wɔnnyinakee 12

1Bawa kawako kee ka na pe nyiɛ yiɛ na, a ndaa nya na chlɔ wa yila paari na yoŋgo yi, a ki pe na nyiɛpɔ na u yire, a wɔɛlɛɛ nununu kɛmbɔshiin pe na juulee yi u ndra na.

2Na chlɔ wre chaa mbe se, a selɛɛ na u yaa wra nyɛni.

3Kawako kee ka na pe nyiɛ yiɛ na na, ndaa wɔɔ badaaŋga wa nya, wra nyina, a u ndrɛ naa kɔɔnashin, a u nyamblɛ naa kɛ, a yirɛ yɛ na pe na ŋunu juulee yi u ndrɛ yire kro na.

4Wra u naa tɛɛ mna wɔɛlɛɛ yɔ taarɛ mna yi nunu tini mna pan mu wo tra. Wra sɛ yire chlɔ ŋmba wraa chaa mbe se kre yiɛ, na waa se to, mbe u pɔ wre wru mbe jɔli.

5A chlɔ wre na biblɔ se, ŋmba we waŋgra kro le na tɔɔnrɔ van ni. La, Nyiɛkpɔɔ na pɔ wre wru mna sɛ u tɛɛ wre titi ŋujɔɔn jaara.

6A chlɔ wre na fɛ mna sɛ fimi lawee yire nu, lawee ŋga Nyiɛkpɔɔ gbeele na mu tɛɛ u pan, mbe u pɔɔri wa ble kagbeŋge na lafɛɛshiin na fuloe taarɛ kre nu.

7Bawa ŋunɔ badaaŋga ka na kun nyjeeri wa, Nyiɛkpɔɔ Nyjeeri Bituŋu, Maikɛl, na u bitumblɔ na wɔɔ wre na u bitumblɔ na tun.

8La, pra wɔɔ wre na u wolo pre ja, a pe nsra lawee ta nyjeeri wa mbe tni.

9A pra wre wɔɔ badaaŋga wre kun mu wa tra, wre wi wɔɔ lɔlɔ ŋmba pe yeeri Sutna kre, ŋmba u waŋgra kro fana kre. Pra wre na u bitumblɔ pre kro kun mu wa tra.

10A ndaa mana badaaŋga ka loo nyjeeri mbo, "Fuŋga Nyiɛkpɔɔ ŋmaashɔmu kre, na u jaŋga kre, na u ŋunumu lie kre, na u Kristo wre jaŋga kre pan. Ɔgi na, pe ŋmba u yire Nyiɛkpɔɔ yiɛ na o ŋmbilɛ nyu kaanri lafo na ble kre, pe u kun nyjeeri mu wa tra.

11Mbɔɔpɔ wre nyimi saara na, na kpra kee kre dansiɛrɛ ŋga pe li kre ndra na, pe wi mu yili. Ɔgi na? Praa chaa mbe pe ŋmaa wa mbe fun, mbe ku kee kre ndra na.

12Kena e ti mbe e yiɛshɔ kpɔɔ yire mblɛ ee wa nyjeeri wa kre kro. La, mblɛ ee wa tra na epo yiɛ na kre, e atɛ! Ɔgi na, pe Sutna wre ni a u tii tra, a u krɔ kun badaaŋga. Ɔgi na, u chin na u nyjila kro fiɛɛn.”

13Ɔga wɔɔ wre na chin na pe u ni mu wa tra kre, wra chlɔ wre wra biblɔ wre se kre le nyini.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Pra chlɔ wre ŋga nyuu badaaŋga wa kuɛn shiin, mbe u yiri mbe shɔ wɔɔ wre kɛɛ mbe sɛ fimi lawee nu, mbe pe u pɔɔri wa yɛlɛ taarɛ na yɔɔ.

15Wɔɔ wre na nyumu tuuru tataara na lɔɔ yi, mbe ki pan mbe chlɔ wre fo mbe sɛ.

16A tra na ya chlɔ wre na, mna nyumu kre wɔɔ wre na tuuru kre shiun peii.

17Wɔɔ wre krɔ na kun na chlɔ wre ni, a kra tia wra sɛ mbe sɛ tun na chlɔ wre biile mblɛ pe li Nyiɛkpɔɔ mbra yire na, mu Yesu kekpra nyjɛ u nyina yire kro shɔnli, mu taa u na kre kro ni. Wɔɔ wre naa wa mu yire epo tanyiɛ na.

Wɔnnyinakee 13

1Ndaa yurɔ wa nya na u yili epo nu na paan, yurɔ wre ndrɛ naa kɔɔnashin, a u nyamblɛ naa kɛ. U nyamblɛ kɛ yire kro, ŋujuulee naa wa mu juule yi na nununu, a pe jiɛnlɛ mɛɛ ka nyunɔ u ndrɛ yire na.

2Yurɔ ŋmba ndaa nya kre na pe na kajinyurɔ wi, a u jewrɛ na pe na sisre wi, a u nyu na pe na blɛkpɔɔ wi. A wɔɔ wre na yurɔ wre ŋga wre titi faŋga na u ŋunumu, na u jaŋga kro mbe u li.

3Yurɔ wre ndrɛ yire nunu na pe na pe da mu ki kɔ, a ki kla kɔ. Kra waŋgra leele kro pe na kawako, a pra taa u kro.

4Leele pre kro naa wɔɔ wre sumi, ŋgi na, na wra yurɔ wre ŋga u jaŋga kro. A pan chɔɔ praa yurɔ wre sumi na yuu mbo, "Ɔmbi u da na yurɛ wre ni, mbe jaa wi na u ni hin?”

5Pra yurɔ wre ŋga jaŋgaa wraa nyukpɔɔmu na jiɛnlɛ kee yuu, mna u ŋga kolo mbe u yire kee nyjɛ yo mbe sɛ su nyiɛpɔ fuloeshiin na shiin nyu na.

6Wraa jiɛnlɛ kee yuu na Nyiɛkpɔɔ taanla, na u mɛɛ klai, na paara na u tnihaa kre taanla, hali mblɛ praa wa nyjeeri wa kro wraa paara na pe taanla.

7A pra u ŋga kolo mbe u ŋunɔ wi na Nyiɛkpɔɔ leele ni mbe pe ja. Pra u ŋga kolo mbe u jaŋga li leele kro, na yolo kro, na waŋgrɛ kro, na sele kro leele na.

8Lenɛɛrɛ we yurɔ wre sumi. Ɔgi na, mu yire waŋgra pe nyjila kre, mblɛ mɛɛ pe n nyunɔ Mbɔɔpɔ wre pra gbo wre ŋmaa hlɛ kre nu kre kro we u sumi.

9Kena ŋmba uu ndie ni kre, u ndie tɛɛ u loo.

10Ɔmba pie na chaa mbe yii mbe sɛ le nyuŋgo kre, fna ki fna pe u le nyuŋgo. Ɔmba we u ŋmbrɔ gbo brɔfiɛn ni kre, brɔfiɛn nyu na we ku. Kena ki fna mbe Nyiɛkpɔɔ leele frɔ na shɔnlie ta.

11Bawa ndaa yurɔ wa nya na, na u yiri tra na paan, yurɔ wre nyamblɛ naa shiin na Mbɔɔpɔ wi, a u paaraa na pe na wɔɔ kpɔɔ wre wi.

12Yurɔ shiin wo wre na jle wo wre jaŋga tɛɛ, mna tia leele mblɛ pee wa tra na kro na yurɔ jle wo ŋmba klɛ pe tra a yi kɔ kre sumi.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Yurɔ shiin wo wre naa kawako kee pini, hali wra tia kanhun naa yiri nyjeeri na woni tra, a leele na nya.

14U kawako kee yire pra tia wraa pini yurɔ jle wo wre yiɛ na kre na tia wra ja mna leele mblɛ praa wa tra kro fana, mna yo leele mblɛ pee wa tra pan na pe sɛɛn faanri, mbe yurɔ jle wo ŋmba pra gbo na brɔfiɛn ni, a wra le tɛ kre pan.

15Pra tia yurɔ shiin wo wre na ŋumu le sɛɛn kre pra gbeele yurɔ jle wo wre mɛɛ na kre nu, mbe ki ja mbra paara, mbe ja mbe mblɛ pia sɛɛn kre sumi kre kro gbo.

16Sɛɛn kre na jaŋga wru mna tia pra leele fiɛnfiɛn na lekpɔɛ, na swafɛɛnlɛ, na shianfɛɛnlɛ, na tinlɛ, na lebiile kro tnɔ pe kalie kɛ na, ndee pe nduweele na.

17Kre ndro n wa mbe jaa lɔ ndee mbe prɛ, fɔna mblɛ na yurɔ wre mɛɛ ndee u tnɔmu nyi kre chiin bɔkɔ.

18Kena ki fna mbe leele kala chin, ŋmba u kala chin kre we ja mbe kre tnɔmu kre tɛɛ mbe yurɔ wre chin, na kre tnɔmu ŋga yire mu ndro mɛɛ ŋga. Tnɔmu kre nyu yi lafɛɛ kɔɔnanu na fuloe taarɛ na kɔɔnanu.

Wɔnnyinakee 14

1Ŋga mbe nya, na Mbɔɔpɔ wree wa mu yire Ziɔn nyua kre na, na leele kagbeŋ lafaa na fuloe shiin na jijirɛ mblɛ nduweele na pe Mbɔɔpɔ wre, na u Lɛ mɛɛ nyunɔ kre.

2Bawa ndaa mana ka loo nyjeeri wa na ki tini na chɔlɔ juu yi, na tini na nyiɛtwanraa yi, badaaŋga. Mana kre naa yilii na pe juru tɛɛ na mɛɛ koni.

3Leele kagbeŋ lafaa na fuloeshiin na jijirɛ pre naa wa mu yire Nyiɛkpɔɔ ŋujɔɔn kre, na yurɛ jijirɛ, na loplombo fulo na jijirɛ pre yiɛ, na mɛɛ fɔŋgɔ ka koni, ndro nsraa wa mbe jaa kre mɛɛ kre twan, fɔna pre mblɛ Yesu shɔ mu yili tra kre chiin bɔkɔ.

4Pre lɛ mblɛ pe n chiɛlɛ chaara wru mu peyɛ tɔ na nɛɛrɛ ni kre. Ŋgi na, pe n chiɛlɛ chin. A mna Mbɔɔpɔ wre we sɛ kpan, pre leele mblɛɛ wa u kro. Pre Nyiɛkpɔɔ shɔ mu yili leweele kro nu, a pe pe yɛkulo, mblɛ pe wɔ mu Nyiɛkpɔɔ wre na Mbɔɔpɔ wre ŋga.

5Pre leele mblɛ, pe nsraa kala fnɛ, a kee sisaa ka n wa pe na mbe ndro ta mbe yo.

6Ndaa ndru mu bituŋu wa nya, na u tro nyiɛ babaari na blenyini ketaan kre ni, na paan mbe ki yo leele mblɛ pee wa tra, na yolo kro leele, na waŋgra kro leele na sele kro pan.

7A u mana naa yilii mbo, "E Nyiɛkpɔɔ fiɛ, e u ŋga kpɔɔmu. Ŋgi na, u nyjila da mbe u paan lewo kro kpra kun. Kena e u sumi, wre u nyjeeri na tra, na epo, na lɔɔɛ bɛɛlɛ kro gbeele."

8A nyjeeri bituŋu shiin wo na taa jle wo wre kro na yuu mbo, "Babilɔn ja, chia kpɔɔ ŋga pe yeeri Babilɔn kre ja. Babilɔn tia waŋgra leele kro u tiɛrɛɛ kolo kre wru."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9A nyjeeri bituŋu taarɛ wo na taa, mu mana kpɔɔ tɛɛ na yuu mbo, "Na ndro waa yurɔ wre, na u sɛɛn kre sumi, maa tia yurɔ wre u tnɔ nduwe na, ndee kɛ na kre,

10ufun we Nyiɛkpɔɔ krɔ kɔɔn ŋga ki pe na simi shelee ŋga nu yaka na chaa, a u ki kna mu le u krɔ kɔɔn chirɛgbɔɔ nu kre gbɔ. Mblɛ pie yurɔ wre sumi kre kro we kala nya kanhun na pwa tuwe nu, nyjeeri bitumblɔ chehe pre na Mbɔɔpɔ wre yiɛ.

11A kanhun ŋga nu pie kala nya kre wre we na shie nyjeeri nyjila kro nu. Mblɛ pie yurɔ wre na u sɛɛn kre sumi kre, mblɛ na pie u mɛɛ nyunɔ kre kro, ble o, lafo o, pe n wa na yilihaa ni kanhun kre nu.

12Kena ki fna mbe Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pe taa u kee na, mu Yesu shɔnli kre, mbe pe frɔ.”

13A ndaa mana ka loo na ki yiri nyjeeri mnaa yuu ni pan mbo, "Kee ŋga nyunɔ. Mu yire fuŋgaami na shie, mblɛ pe ku o Tafun wre mɛɛ nu kre wo yi dwamu." A Kpra Ɔumu wre na kna mbo, "Kpra yi! Pe tnumu ŋga pe tun kre, pie sɛ pe wuo shɔ na yɛshɔɔrɔ ni. Ɔgi na, pie pe tnumu ŋga pe tun kre tnu ta.”

14Ndaa yiɛ wa mna le mna tlo fiŋge ka nya, ndaa ndro wa nya, a wra pe na Lewo Pɔ wre wi, na uu wa mu tni tlo kre na. A wra swa nyiɛ ŋujuulee juule, a u brɔfiɛn nyutaan ŋga ni u yirɛ kuun naa wa u kɛɛ.

15Ndaa ndru mu nyjeeri bituŋu wa nya na u yili suminyuŋgo kre nu, mna mana kpɔɔ tɛɛ mu paara ŋmba wraa wa mu tni tlo kre na kre pan mbo, "Yirɛ kun nyjila kre da, kena mu yirɛ kun brɔfiɛn kre wɔ mu yirɛ yire kun. Yirɛ nyjɛ yii wa tra na kre nyina.”

16A ŋmba wraa wa mu tni tlo kre na kre na u yirɛ kun brɔfiɛn kre wa tra, mna yirɛ yire kun.

17Bawa ndaa nyjeeri bituŋu fuŋu wa nya na wre yiri nyjeeri suminyuŋgo kre nu mbe yili, na yirɛ kun brɔfiɛn ŋga nyu ki tna titii wa u kɛɛ.

18A ndaa nyjeeri bituŋu fuŋu wa nya, na u yili sragbunu kre nu na paan, na kanhun jaŋga kroo wa u pan. A wra mana kpɔɔ tɛɛ mu paara bituŋu ŋmba kɛɛ yirɛ kun brɔfiɛn taan kre na nyi kre pan mbo, "Mu yirɛ kun brɔfiɛn kre viŋge mu yirɛ sɛnyi yire knumu, na nyina.”

19A nyjeeri bituŋu wre na u yirɛ kun brɔfiɛn kre viŋge mna yirɛ sɛnyi yire knumu, mna sɛ yi wo lawee ŋga nu pie yi fɛɛri mbe yi yuwi kre nu, ki yire mu Nyiɛkpɔɔ krɔ kɔɔn kpɔɔ kre ŋga.

20Pra yirɛ bie yire le yi fɛɛrindoo, chia kre mbookrɔ, mna yi yuwi, a nyimi na yili yi nu mna fo mna da kɔnsni lafɛɛshiin nyu na, mna pe na lɔɔ yi, a ki jijuom na da jeelee kunɔ.

Wɔnnyinakee 15

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Ndaa ndru mna kawako kee ka nya nyjeeri na, kraa fiɛrɛ ni mu tro. Ndaa nyjeeri bitumblɔ kɔɔnashin nya, a praa paan na kanyana nununu kɔɔnashin ni, a yire kɔkro kre, kanyana wa pan na, a yire nu Nyiɛkpɔɔ krɔ kɔɔn kre nyu we to.

2Bawa ndaa yira ka nya na epo yi, kanhun na chaa ki nu, a kraa chiɛnri na dwanle yi. Na mblɛ pe yurɔ wre na u sɛɛn, na u tnɔmu je kre, na pee wa mu yire epo kre nyu na, mna pe juru nyjɛ ni pe Nyiɛkpɔɔ sumi yii kɛɛ.

3A praa Nyiɛkpɔɔ sumifun Mbose na Mbɔɔpɔ wre mɛɛ koni mbo, "O Tafun Nyiɛkpɔɔ jaŋgafun, mu kepeelee kpɔɔ mu pe kawako ni. Waŋgra kro ŋunu, mu kooloe kro fraka, a mu pe kpra ni.

4O Tafun, ŋmbi uu wa a wa mu fiɛ hin? Ndee mbe wa mu mɛɛ kre ŋga yɛnyiŋge hin? Ɔgi na, ŋu chiin mu pe cheche. Waŋgra kro we pan mbe mu sumi, na mu mu kpra kɔɔn kre wɔ fimi na."

5Nyjɛ kɔkro ndaa nyjeeri suminyuŋgo kre nya na ki nyu nyaa, a Nyiɛkpɔɔ yirɛ nyjɛ yi u dansiɛrɛ lii kree wa ki lam.

6A bitumblɔ kɔɔnashin mblɛ pan yire kanyana kɔɔnashin yire nyi kre na yili suminyuŋgo wa, mna dodonyi finyi chiɛnri wee yɛ le, mna swa nyiɛ greree tɛɛ mna pe gbun grere.

7A yurɛ jijirɛ pre nunu na swa nyiɛ kotie kɔɔnashin nyjɛ nu Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa mu tni blenyini wre krɔkuɔn kre nyi yire le bitumblɔ kɔɔnashin pre kɛɛ.

8Nyiɛkpɔɔ wre yɛnyiŋge na u jaŋga kre na tia wree na yili mna suminyuŋgo kre nyi, a ndro wa nsraa wa mbe jaa le wa, mna sɛ su ŋga kanyana kɔɔnashin nyjɛ ni bitumblɔ kɔɔnashin pre na pan yire nyu na to.

Wɔnnyinakee 16

1A ndaa mana kpɔɔ ka loo na ki yili suminyuŋgo wa na yuu bitumblɔ kɔɔnashin pre pa mbo, "E sɛ Nyiɛkpɔɔ krɔkuɔn kotie kɔɔnashin yire kanyana yire kna e wo tra."

2A bituŋu ŋmba u yiɛklu wre na sɛ u kotolo kre kna mna wo tra. Klɛ badɛnyi nyjɛ yi yaa na to to leele mblɛ na yurɔ wre tnɔmu na nyi, a pra na u sɛɛn kre sumi pre na.

3Bituŋu shiinwo wre na u kanyana kna mna wo epo nu, a ki nyumu na kna nyimi mna ndri na gboo nyimi yi, a yurɛ mblɛ praa wa epo nu kro na ku peii.

4Bituŋu taarɛwo wre na u kanyana kna mna le lɔɛ na bloe nu, a yira kaari nyimi.

5Bawa ndaa loo na bituŋu ŋmba u lɔɛ le kre yuu mbo, "Nyiɛkpɔɔ, mu kpra ŋga mu kun ŋga fraka, ŋu nunu mu pe cheche, ŋu muu wa fuŋgaami, a mnaa wa fa.

6Pre leele mblɛ pra mu sumifɛɛnlɛ na mu kee nyanyofɛɛnlɛ nyimi kna mna wo kre, kre na mu pe ŋga nyimi mbe pe gbɔ, ki fna na pe ni."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7A ndaa mana ka loo na ki yili sragbunu kre nu na yuu mbo, "O Tafun Nyiɛkpɔɔ
jaŋgafun, mu tam na mu pimi ŋga mu kuun pe kpra mu fraka.”

8A bituŋu jijirɛwo wre na u kotolo kre kanyana kna mna wo yila na, mbe ki wɛɛri mbe
leele sro na kanhun yi.

9Yila kre wrɛmu na leele sro mu wɛ, a pra na Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa na jaŋga ni
kanyana yire na kre suni, pe nsra pe jawala chinɛ mna Nyiɛkpɔɔ ŋga mɛɛ.

10Bituŋu kɔnɔwo wre na u kanyana kotolo kre kna mu wo yurɔ wre ŋujɔɔn kre na.
Titɛɛ kre nu, wɔmu na pan lawee ŋga nu yurɔ wre ŋunumu lii kre nu kro.

11Ki wejiwrɛm sisaa na tia leele naa pe ndile niɔ, na Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa nyjeeri
wre suni, pe klɛ yire yira toto pe na kre ndra na. La, pe nsra pe jawala chinɛ mna laa
pe sisam kro.

12Bituŋu kɔɔnanuwo wre na u kotolo kre kanyana kna mna le lɔɔ kpɔɔ ŋga pe yeeri
Eufreti kre nu. Lɔɔ kre nyumu na kɔ peii, mbe ŋulo mblɛ pie yiri yilafinhaa mbe pan
kre jaa tro ki nu.

13A ndaa ŋumufuɛn taarɛ plɛ nya a pra pe na kpanhɔɔnlɔ lɛ, na yilii wɔɔ badaaŋga
wre, na yurɔ wre, na kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wre nyuu.

14Pre lɛ Sutna wre ŋumufuɛn mblɛ pe kawako kee pini kre. Pre ŋumufuɛn taarɛ pre,
pre pe shie mbe sɛ tra ŋulo fni mbe pe paan ŋunɔ wi na Nyiɛkpɔɔ jaŋgafun wre ni u
ble kpɔɔ kre nu.

15"E le, mbe paan e fo na jio wi, a ŋmba we jaa tni mbe shie, mbe u yonyi le chichie,
mbe wa tro wejiwaara, mbe nyifɛɛrɛ u gbo leele yiɛ na kre, wre wo yi dwamu.”

16A ŋumufuɛn pre na pan na ŋulo pre ni mu ble lawee ka nu, pe ki yeeri Amagedɔn
Hebrie kayolo nu.

17A bituŋu kɔɔnashinwo wre na u kotolo kre kna mna wo fuflɛ na. A mana badaaŋga
ka na yili ŋujɔɔn kre kii wa suminyuŋgo nu wa kre nu mbo, "Ki kɔ!”

18Titɛɛ kre nu, nyiɛ naa nyini na tini na twanri, a tra na seeri badaaŋga. Mu yire ŋga
pe lewo wa, tra n da mu seeri ma tun. Kre ki wɛ yi kro na.

19Chia kpɔɔ kre na yɔɔlɛ taarɛ, a waŋgra kakpɔɛ yire kro na juari, la, Nyiɛkpɔɔ nsra
Babilɔn chia kpɔɔ kre sisam fɛɛ. Wra tia Babilɔn na u krɔ kuɔn simi kre gbɔ peii.

20Kooyɔɔsu na nyuɛ na klɔ yi titɛɛ mna fun.

21Nyiɛ subie nyjɛ yira sna mbe jaa ndro gbo naa tuuri leele na. A leele pre naa
Nyiɛkpɔɔ suni pe kanyana yire praa nyaa kre ndra na. Ŋgi na, kra pe kanyana kpɔɔ mu
pe ŋga.

Wɔnnyinakee 17

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1A bitumblɔ kɔɔnashin pre pra kotie kɔɔnashin yire yii kre nunu na ni yeeri mbo, "Pan mbe ni mu nyina imi sembremu Nyiɛkpɔɔ we tɛtiɛrɔɔ kpɔɔ wre uu wa mu tni lɔɛ na kre ndie tini mbe da.

2Ŋulo mblɛ pee wa tra na kro tiɛri na tɛtiɛrɔɔ kpɔɔ wre ni, a leele mblɛ pee wa tra kro u sisam simi kre ka gbɔ mu to.”

3Bawa nyjeeri bituŋu wre na ni ŋumu bali mna sɛ fimi lawee yire nu. Bawa ndaa chlɔ wa nya na uu wa mu tni yurɔ nyiɛ wa na. Na jiɛnlɛ mɛɛ bribri pe nyunɔ u na poŋgo. Na u ndrɛɛ kɔɔnashin, a u nyamblɛ kɛ.

4Chlɔ wre na yoŋgo nyiɛ faa, na nyiɛ piipii paari, mna swa nyiɛ yirɛ, na dnɛ chaara chaara nyjɛ yiraa chiɛnri tɛɛ mna uyɛ san. Mna swa nyiɛ gbɔyira ka yii kɛɛ. Afunyi kee na u tiɛrɛɛ kee bribri yira ki nyi.

5Pra ndrandra mɛɛ ka nyunɔ chlɔ wre nduwe na mbo, "Babilɔn kpɔɔ kre, tiɛrifɛɛnlɛ na tra afunyi kee lo.”

6Ndaa chlɔ wre nya na u Nyiɛkpɔɔ leele pre, mblɛ praa Yesu dansiɛrɛ lii kre gbo mna pe nyimi gbɔ mu to. Ŋga ndaa u nya ma kre, kra ni pe kawako ni.

7A nyjeeri bituŋu wre na kna mu ni wie mbo, "Ŋgi ki tia kee ŋga mu pe kawako ni ŋga hin? Mbe mu nyina chlɔ wre na yurɔ ŋmba na u tni a u ndrɛ kɔɔnashin a u nyamblɛɛ kɛ kre ndrandra kee.

8Yurɔ ŋmba mna nya kre naa wa na le fa, la, u n wa fuŋgaami, a kia mu kuraa, we yili wee ŋga ki n nyukɔɔrɔ ni kre nu mbe pan, mbe pe sɛ na u ni u kla ndoo. A leele mblɛ pee wa tra na, a pe n pe mɛɛ nyunɔ ŋmaa hlɛ kre nu mu yire waŋgra gbeele nyjila kre, na pe waa yurɔ wre nya, kie pe pe kawako ni, ŋgi na, yurɔ wre naa le fa, la, u n wa fuŋgaami na, nde uu wa mbe kɔɔ pan na.

9Kena e yire kee nyjɛ le chichie, e yi nɔɔ loo. Yurɔ wre ndrɛ kɔɔnashin yire, yii wa mu yire mu nyuɛ kɔɔnashin nyjɛ na chlɔ wre jiin ŋga. A yii wa mu yire wa mu ŋulo kɔɔnashin ŋga na.

10A ŋulo kɔɔnashin pre, pe knɔ ŋunumu lie to, a pe nunuu wa na u ŋunumu lii tɛ, a haŋu wre n ta mu pan tun, a na wre waa pan wa mu.

11Wre yurɔ ŋmba wraa wa fa, a u n wa na kre, wre wi kɔɔnataarɛ wo, la, ŋulo kɔɔnashin pre nu u yili, a pie sɛ na u ni u kla ndoo.

12A nyamblɛ kɛ yire mna nya kre, ŋulo kɛ lɛ, la, pre n ta mu yiri tun. La, pie pre na yurɔ wre ŋga jaŋga mbe pe ŋunumu li nyjila chiɛri.

13Pre ŋulo kɛ mblɛ jawalaa nunu, a pie pe faŋga, na pe jaŋga kro wru mbe yurɔ wre ŋga.

14Pre na Mbɔɔpɔ wre we ŋunɔ wi, la, Mbɔɔpɔ wre we pe ja. Ŋgi na, wre wi Tafɛɛnlɛ kro Tafun, na ŋulo kro ŋunu. A mblɛ u yeeri mu pe wɔ, a pe pe u shɔnlifɛɛnlɛ kre we tni u jaara. “

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15A nyjeeri bituŋu wre na kna mu yo ni pan mbo, "Lɔɛ nyjɛ mna nya a chlɔ tɛtiɛrɔɔ wre naa wa mu tni yi na kre, waŋgra na sele na yolo kro leele lɛ.

16A nyamblɛ kɛ yire mna nya, na yurɔ wre ni kre, pie chlɔ tɛtiɛrɔɔ wre le nyibie, mbe yirɛ nyjɛ yii wa u pan kro shɔ mbe u ti wejiwaara. Pie u kaara ka, mbe u sro na kanhun ni.

17Ŋgi na nyiɛkpɔɔ u pre ŋulo kɛ pre ŋga kre jawala kre, mbe pe kre jawala nunu kre ta, mbe pe jaŋga kro wru mbe yurɔ wre ŋga, mbe hɛ su nyjila ŋga nu nyjɛ Nyiɛkpɔɔ yo mu tɛɛ yire kro we pe.

18A chlɔ wre mna nya kre, wre wi chia kpɔɔ ŋga ŋunumulie ki waŋgra ŋga ŋulo kro juule kre."

Wɔnnyinakee 18

1Kee nyjɛ kɔkro ni, ndaa nyjeeri bituŋu wa nya na, na u yire nyjeeri na tri tra. Wre bituŋu wre jaŋga na kpɔɔ, a u yɛnyiŋge na tia lawee na fniŋge na nyaa kama.

2A bituŋu wre na paara na jaŋga ni mbo, "Ki ja, chia kre ja, Babilɔn chia kpɔɔ kre, ki ja. Ki kaari ŋumufuɛn tnihaa. Ŋumufuɛn nyini kro, na hanyiɛlɛ sisɛɛ mblɛ mu chin ŋga kro, bawa pe nyi.

3Babilɔn tia waŋgra kro leele u tiɛrɛɛ kolo kre wru mu fun, Mu tia waŋgra ŋulo kro tiɛri. A waŋgra jafalifɛɛnlɛ yire u waŋgrɛ yirɛ tataara na mu kaari swafɛɛnlɛ."

4A ndaa mana fɔŋgɔ ka loo nyjeeri na mbo, "Ni leele, e yili u nu e pan, na kre ma ee u sisam kee yire ka pe, mbaa kɔɔ u kanyana yire ka nya.

5Ŋgi na? U sisam nɛɛ mu tro. A u sisam yire krɛrɛ, Nyiɛkpɔɔ yi sɔɔnri peii.

6Nyjɛ u taa leele na kre, pie yi taa u na ka na. Kanyana nyjɛ u tia leele nya kre, pie ti u yii nya ma shiin. U gbɔ yira ŋga ni u simi le mu leele ŋga a pe gbɔ kre, pie simi shelee le ki nyini ma gbee shiin mbe u ŋga.

7U uyɛ ta, na uyɛ kpɔɔri, kena pie yi kro kaari u pan kanyana na fooro. Imi na u yuu na, 'Ŋuchlɔ wi mi. Lekuchlɔ ma mi. A mba nyɛni, a mba fooro li fio.'

8Yire kee nyjɛ u yuu ŋga na, u kanyana kro we chaa mbe pan u na ble nunu. Kumu na fooro na klo we to u na, a pie u sro na kanhun ni. Ŋgi ndra? O Tafun Nyiɛkpɔɔ ŋmba u u kpra kun kre, jaŋga kpɔɔ."

9"Ŋulo mblɛ pee wa waŋgra nu, a pre na wre na tiɛri, na waŋgra yɛshɔɔrɔ lii kre, pie nyɛni mbe fooro li, na chia kpɔɔ kre waa na shio, a pia ki wre nya.

10Ki fiɛrɛ we ti mbe pe yire lee mbra u kanyana kre le, mbra yuu, 'Atɛ! Atɛ! Babilɔn chia kpɔɔ kre, nyjila nunu chom na mu kanyana kro pan.'

11A waŋgra yaulifɛɛnlɛ we u le mbra nyɛni, mbra fooro lii. Ŋgi na, na ndro n wa mbe pe yirɛ prɛ wee lɔ na.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Pe swa nyiɛ, na pe swa finyi, na pe yonyi chichiele, na tinyi chichiele nyini nyini, na pe yirɛ nyjɛ pe hlo ŋgaala tɛɛ mu pe, na yirɛ nyjɛ pe tinyi chichiele tɛɛ mu tɛ, na nyjɛ pe swa nyiɛ fre tɛɛ mu pe, na nyjɛ pe tɔɔnrɔ na dnɛ chichiele tɛɛ mu pe,

13na nyjɛ pe tuwe ndiom tɛɛn tɛɛ mu pe, na simi gbɔ wo, na simi titi, paanu mimi na bleju mimi, na nui na mbaala, soolo na kɛɛ nyjɛ soolo tinii, tinlɛ na pe ŋmaa, yire yirɛ nyjɛ krɛrɛ ndro n wa mbe ka lɔ na.

14Bawa yirɛ prɛfɛɛnlɛ pre we kna mbra yuu u pan mbo, 'Yirɛ tataara nyjɛ kee mu jawa nyjila kro nu kre, yi kro fun peii. A yirɛ nyjɛ mu ta mu tnimu nu na mu yɛ lii yire kro fun, a maa yi nya na fio.'

15A yaulifɛɛnlɛ mblɛ pe jafa lii chia kpɔɔ kre na mu kaari swafɛɛnlɛ kre we yire yire haalee mbra le. Ɔgi na, pe u kanyana kre fiɛ. Pie na nyɛni mbra fooro lii,

16mbra yuu na, 'Atɛ! Atɛ! Babilɔn chia kpɔɔ kre, Atɛ! Babilɔn ŋmba wraa yirɛ finyi, na wɔɛ, na nyiɛ chichiele, na swa nyiɛ yirɛ, na dnɛ chaarachaara nyjɛ yi chiɛnri teeri na uyɛ sani kre, atɛ!

17A yire yirɛ chichiele nyjɛ kro fun u pan nyjila nunu chom nu.' Krɔɛ nyjɛ yi tro epo yiɛ na loplombo, na mblɛ pe jiin yi nu na kolo kuun, na leele mblɛ pe tnumu tuni yi nu, na epo yiɛ yaulifɛɛnlɛ kro we yire haalee,

18mbra gble leni, na chia kre waa na shio, a pia ki wre nya, 'Kre kakpɔɔ n wa mbe pe na kre chia kpɔɔ ŋga yi fio.'

19Pra tablɔ ko mu le ndra, na nyɛni na fooro lii na yuu, 'Atɛ, Babilɔn atɛ! Mu yirɛ ki tia leele mblɛ pee krɔɛ ni epo yiɛ na swa ta, a mu yirɛ yire kro pe yirɛ waara nyjila nunu chom nu.

20E mblɛ ee wa nyjeeri, e ti mbe e yiɛshɔ. Ɔgi na? Pe chia kpɔɔ kre kla. Nyiɛkpɔɔ leele na bitumblɔ pre, na Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ, e ti mbe e yiɛ shɔ. Ɔgi na? Nyiɛkpɔɔ Babilɔn ndie tini, nyjɛ u pe e na kre ndra na.' "

21Ndaa nyjeeri bituŋu faŋgafun wa nya, na u dnɛ ka wru. Ki kpɔɔrɔm na da na fifiire tre dnɛ ni, a wra ki wa epo nu, mna kna mbo, "Pan pie Babilɔn chia kpɔɔ kre viŋge mbe wa, mbe pia ki nya na fio.

22A pia saŋgo gbunfɛɛnlɛ, na mɛkɔmblɔ, na brɔɛnfɔfɛɛnlɛ mana loo ki na na fio. A pia tnumutunfun wa nya tnumu ka na ki nyini nu na fio. A pia yirɛ tree tiŋge loo na fio.

23A pia kaniɛ nya mu na na fio. A pia bijɔ ndee bijɔplɔ mana loo mu na na fio. Mu yaulifɛɛnlɛ pre kaari waŋgra loplombo lawee kro nu, a mu yire mu kafinɛ dobodobo na, mu waŋgra kro leele fana.

24Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ na Nyiɛkpɔɔ leele mblɛ pra gbo kre, na leele mblɛ pe gbo waŋgra nu kre kro, pra pe nyimi nya Babilɔn na. Ki tia Nyiɛkpɔɔ we u ndie tini kpɔɔ."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Wɔnnyinakee 19

[1]Nyjɛ kɔkro kre ndaa yira ka tiŋge loo nyjeeri na lenɛɛrɛ maalɛɛ yi, a yiraa yuu mbo, "Haleluuya! Ɔmaashɔmu na yɛnyiŋge, na jaŋga kro Tafun wi o Nyiɛkpɔɔ wre.

[2]U tam kuɔn pe kpra mu fraka, a tɛtiɛrɔɔ kpɔɔ wre u u tiɛrɛɛ tɛɛ mu tra kla kre, u u pimi kun. Nyiɛkpɔɔ u ndie tini ŋga u u sumifɛɛnlɛ gbo kre ndra na."

[3]Leele pre mana na ndru mu yili shiin wo na mbo, "Haleluuya! Chia kre shio, a ki wree wa mbra shie nyjeeri nyjila kro nu."

[4]Bawa loplombo fulo na jijirɛ pre, na yurɛ jijirɛ pre na kosie kan mna Nyiɛkpɔɔ ŋmba uu wa mu tni ŋujɔɔn kre na kre yiɛ na yuu mbo, "Amin! Haleluuya!"

[5]A mana ka na yili Nyiɛkpɔɔ ŋujɔɔn kre lawee mbo, "Nyiɛkpɔɔ sumifɛɛnlɛ, e o Nyiɛkpɔɔ wre ŋga mɛɛ, yire mblɛ e u fiɛ kre kro, leele fiɛnfiɛn na lekpɔɛ kro."

[6]Ndaa yira ka tiŋge loo, a kra pe na lenɛɛrɛ mana yi. Na ki tini na chɔlɔjuu yi. Mnaa tini na nyiɛtwanraa yi badaaŋga. A ndaa loo na pe paara kpɔɔ mbo, "Haleluuya! Ɔgi na? O Tafun jaŋgafun Nyiɛkpɔɔ wre wi ŋunu.

[7]E ti mbe o yiɛshɔ kpɔɔ, mbe o na u kaan yɛnyiŋge. Ɔgi na? Fuŋga Mbɔɔpɔ wre bijam nyjila kre da. A u bijɔ wre uyɛ kna.

[8]Pe bijɔ wre ŋga kolo na u Mbɔfiŋge ŋga ki chiɛnri mu pe cheche tɔ, mbɔfiŋge kre ki Nyiɛkpɔɔ lefrakae pre kepele nyina."

[9]Bituŋu wre na kna mu yo ni pan mbo, "Kee nyjɛ nyunɔ, mblɛ pie yeeri mbe pe paan Mbɔɔpɔ wre bijam sro kre li kre wo yi dwamu." A bituŋu wre na kna mna yo ni pan mbo, "Nyiɛkpɔɔ titi nyu kayolo yi kre."

[10]A ndaa kosie kan bituŋu wre yiɛ mbra u sumi, a wra kna mbo, "Maa pe ma, sumifun wi mi, imi ŋu na mu wolo pre sumi, mu Yesu kpra kee kre yii kɛshiin kre chɔɔ pan ni nyi. Kena kosie kan Nyiɛkpɔɔ yiɛ. Yesu kee yire chɔɔ Kpra Ɔumu wre na wɔ mu Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre nyina."

[11]A ndaa nyjeeri nya na ki nyaa, a ndaa sofiun wa nya. Ɔmba wraa wa mu tni u na kre mɛɛ na yi, Shɔnlifun na Kprafun, a u fraka u kpra kuɔn, na u ŋunɔ wiire nu.

[12]U nyiɛlɛ naa kani na kanhun yi, a wra ŋunu juulee juule tataara. A pra mɛɛ ka nyunɔ u na, ndro nsraa wa mu ki chin, fɔna wre chiin bɔkɔ.

[13]Wra dodoŋgi titnɔŋɔ ka le, a pra nyimi nyaara ki na poŋgo. A u mɛɛ ŋga na pe u yeeri yi "Nyiɛkpɔɔ kee."

[14]A ŋunɔ wifɛɛnlɛ mblɛ pee wa nyjeeri na taa u kro, mu nduu soolo fimble na, mna dodonyi finyi prupru le le.

[15]Brɔfiɛn yiɛshiin nyutaan ka naa yilii u nyuu. Kre ni we tɛɛ mbe waŋgra leele kla. Mbe tɔɔnrɔ fwa tɛɛ mbe pe le. Wre we pan na Nyiɛkpɔɔ jaŋgafun wre krɔ kuɔn kpɔɔ kre ni, mbe Simi kre yuwi ki fɛɛrihaa.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Pra mɛɛ ka nyunɔ u dodoŋgi kre, na u jesiŋge na mbo, "Ɔulo kro kro Ɔunu, na tafɛɛnlɛ kro Tafun.”

17Ndaa nyjeeri bituŋu wa nya na uu wa mu yire yila na, na paara badaaŋga na hanyiɛlɛ mblɛ pe tro nyiɛ babaari kro yeeri mbo, "E pan e fni titɛɛ e Nyiɛkpɔɔ sro kpɔɔ kre li.

18E pan e fni e ŋulo, na sojae loplombo, na sojae, na soolo, na pe nduufɛɛnlɛ, na leele mblɛ e chin ŋga kro, mblɛ pe lɔ, na mblɛ pe n lɔ, na lekpɔɛ na bɛɛlɛ, e pan e pe wejikaara wru e li.”

19Bawa ndaa yurɔ wre na ŋulo mblɛ pee wa tra na kre na pe ŋunɔ nya, na pe pan mu fni titɛɛ mbe ŋunɔ wi na sofiun nduufun wre na u ŋunɔ ni.

20Pra yurɔ wre na kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wre wraa dobodobo woni yurɔ wre yiɛ na kre yii. Wre wra yire u dobodobo yire na mna mblɛ yurɔ wre tnɔ, kre na mblɛ pe u sɛɛn kre sumi kre fana. Yurɔ wre na kafinɛ kee nyanyofun wre, pra pe yii lewolo mna sɛ le kanhun tapla ŋga nu pwa tuwe nyi, na nyini kre nu.

21Sofiun nduufun wre na brɔfiɛn yiɛshiin ŋga kraa yilii u nyuu kre tɛɛ mna leele hamblɛ pre gbo peii, a hanyiɛlɛ pre na li mu yɔɔ mu tro.

Wɔnnyinakee 20

1Ndaa ndru mna bituŋu wa nya na u yiri nyjeeri na tiri tra, mna wee ŋga ki n nyukɔɔnrɔ ni kre safwa na jlɔnyi snam yɛ yii kɛɛ.

2A wra wɔɔ kpɔɔ wre wraa wa fa kre, Sutna wre, wra u yii mna u pɔ mbe sɛ su yɛlɛ kagbeŋge nyu na.

3A wra u wa wee jiom kre nu, mna ki nyu tɔ, mna ki nyu kre yii na yira ni, mbe wa kolo ta mbe waŋgraleele fana na, mbe sɛ su na yɛlɛ kagbeŋge kre nyu we to. Na yɛlɛ yire nyu waa to, pie u saan mbe wa nyjila chiɛri na.

4Ndaa ndru mna ŋujɔɛn yɛ nya, na leele mblɛ pee wa mu tni tni yi na kre, na pe pe ŋga jaŋga mbe pe kpra kun. Ndaa mblɛ praa Yesu dansiɛrɛ lii, na Nyiɛkpɔɔ ketaan kre yuu, a pra pe gbo kre krɛrɛ nya. Na mblɛ pe n na yurɔ wre, na u sɛɛn kre sumi, a ki tia yurɔ wre tnɔmu n wa pe nduweele na, ndee pe kɛnyi na kre, ndaa pe kro nya, na pe nyi peii, a pre na Kristo wre naa ŋunumu lii mbe sɛ su yɛlɛ kagbeŋge nyu na.

5A leele hamblɛ mblɛ pra ku kre nsra nyi mna sɛ su nyjila ŋga nu yɛlɛ kagbeŋge kre nyu na to. Kunnyiɛ ŋga ki yiɛklu yi kre.

6Mblɛ pie nyi kunnyiɛ jle wo kre nu kre wo yi dwamu na cheche. Kumu shiin wo kre wa jaŋga ta pe na. La, pie pe Nyiɛkpɔɔ na Kristo wre sɔfue. Mbe pre na Kristo wre chaa mbe ŋunumu li yɛlɛ kagbeŋge.

7A na yɛlɛ kagbeŋge nyjɛ nyu waa to kre, pie Sutna wre saan, mbe u wɔ mbe yili wee kre nu,

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8mbe u pan mbe waŋgra leele fana na, mbe sɛ su waŋgra kokoe jijirɛ yire kro na, yire yi Gog na Magog. Sutna we pe kro ble mbe sɛ na pe ni ŋunɔ. Pe nɛɛmu pe na lɔɔ nyu tanyiɛ yi.

9A pra nyina mu tra yiɛ tɔ, mu Nyiɛkpɔɔ leele pre tnihɛɛ, na u chia ŋga u kori kre kun mu le lalaa. La, kanhun na yiri nyjeeri mna kna mu pe sro peii.

10A Sutna ŋmba wra pe fana kre, pra wre yii mna sɛ le kanhun tapla ŋga nu pwa tuwe chaa mbe nyi kre nu, mna pra yurɔ wre na kafinɛ Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofun wre yii mna sɛ le kre. A pie kala nya wa lafo na ble nyjila kro nu.

11Ndaa ŋujɔɔn fiŋge badaaŋga ka nya, na ndro waa wa mu tni ki na. A tra na nyjeeri na fɛ mu fun u yiɛ, Lawee nsraa wa yi pan mbe yi tni.

12A ndaa mblɛ pe ku mu nyi kre nya, lekpɔɛ na pe fiɛnfiɛn kro, a praa wa mu yire ŋujɔɔn kre yiɛ. A pra hlɛ nyaa nyaa mu tɛɛ. A pra hlɛ fɔŋgɔ ka nyaa, kre na pe ŋmaa hlɛ a ŋmba wraa wa mu tni ŋujɔɔn kre na kre na mblɛ pe ku mu nyi kre kepelee tɔɔnri hlɛ yire nu mna pe kpra kun.

13Leele mblɛ lɔɛ na li kre, kra pe wɔ mu pan, kumu na kuulo ndoo na ki gboolo kro wɔ mu ŋga. A pra pe kro kpra kun kepelee nyjɛ pra pe na.

14Pra kumu na kuulo ndoo wa kanhun tapla kre nu. Kumu shiinwo kre yi kanhun tapla kre.

15A ŋmba mɛɛ pe nsra nya ŋmaa hlɛ kre nu kre, pra u wa kanhun tapla kre nu.

Wɔnnyinakee 21

1Ndaa nyjeeri fɔŋgɔ na tra fɔŋgɔ nya. Na nyjeeri jle wo kre, na tra jle wo kre, na epo n wa na.

2A ndaa chia cheche kre, Jerusalɛm fɔŋgɔ kre nya, na ki yiri nyjeeri Nyiɛkpɔɔ pan na paan, a pe ki san na bijɔ pe san wra shie u plɔ pan.

3A ndaa mana kpɔɔ ka loo a kra yili Nyiɛkpɔɔ ŋujɔɔn kre lawee mbo, "E le, Nyiɛkpɔɔ tnihaa kre wa leele nu, a wre na pre we chaa mbe tni, mbe pe pe u leele, mbe u pe pe Nyiɛkpɔɔ. Nyiɛkpɔɔ wre titi we tni na pe ni.

4Wre we pe yotunyi tlu pe nyiɛlɛ. Kumu n wa bawa, a foorolie na nyɛnɛɛ, ndee yira n wa wa. Ɔgi na, yirɛ lɛɛlɛ yire n wa na."

5A ŋmba wraa wa mu tni ŋujɔɔn kre na kre na kna mbo, "E le, ni yirɛ kro pe fɔŋgɔ." Mna kna mu yo na mbo, "Kee nyjɛ nyunɔ. Ɔgi na? Yire kee nyjɛ pe shɔnli kee na kpra kee."

6A wra kna mna yo ni pan mbo, "Ni ki pe mu kɔ! Mi wi Jlo, a mi wi Haŋu wre, yɛklo na kotɔŋu wre ŋmba gbɔɔ ta kre, mbe u ŋga blo nyumu ŋga ki pe ŋmaa nyumu kre ka mbe u gbɔ finfin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7A ŋmba we wi mbe yili kpan, we krɔ yirɛ ta, a mbe pe ufun Nyiɛkpɔɔ, mbe ufun pe ni pɔ.

8La, mblɛ pe n gbun ni, na mblɛ pe n shɔnli, na mblɛ pe nyjɛ yi n fna pini kre, na linkufɛɛnlɛ, na tiɛrifɛɛnlɛ, na tuwewafɛɛnlɛ, na sɛɛn sumifɛɛnlɛ, na kafinɛfɛɛnlɛ kro, pie pre leele mblɛ wa kanhun tapla ŋga ki shio na pwa tuwe chaara ni kre nu, kre yi kumu shiin wo kre.”

9Nyjeeri bitumblɔ kɔɔnashin pre pra kotie kɔɔnashin nyjɛ nu kanyana nununu kɔɔnashin hɛnyi yire na nyi kre yii kre nunu na pan mna yo ni pan mbo, "Pan mbe ni mu nyina bijɔ wre, Mbɔɔpɔ wre bijɔ wre.”

10Titɛɛ kre nu, a Kpra Ɔumu wre na pan ni nu, a bituŋu wre na ni wru mna sɛ nyua gedeŋge ka ndra na. Bawa wra ni nyina Jerusalɛm chia cheche kre, na ki yiri nyjeeri Nyiɛkpɔɔ pan na paan tra.

11A Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge na tia kraa chiɛnri. Chia kre naa chiɛnri na dnɛ chichie titi yi. Mna pe na yira ka yi pe ki yeeri jaspa, na nyaa na dwanle yi.

12Pra bubuŋgo gedeŋge ka faanri mu chia kre fɛ mu kun, a ki kooloe naa kɛmbɔshiin, a nyjeeri bitumblɔ kɛmbɔshiin yire yi nyu yire na, na yi sri. Pra Israel sele kɛmbɔshiin yire mɛɛ nyunɔ jlonwee nyu yire kro na nununu.

13Jlonwee yire pra yi wɔ chia kre kokoe jijirɛ na, taarɛ naa wa na le yilafinhaa, a taarɛɛ wa yila tohaa, a hɛnyi yiree wa kokoe shiin hɛnyi yire na.

14Chia kre bubuŋgo ŋga pra faanri kre, pra ki nɔɔ le mu taa dnɛ kɛmbɔshiin na, yire dnɛ yire na pe Mbɔɔpɔ wre bitumblɔ kɛmbɔshiin pre mɛɛ nyunɔ.

15Bituŋu ŋmba wra paara ni pan kre na swanyiɛ kaan ŋga ni pe yirɛ kra yii kɛɛ, ŋga ni wraa paan mbe chia kre jlonwee, na ki mboo ŋga pe faanri mu ki fɛ mu kun kre kra.

16Chia kre titnɔmu na ki valam na yila, chichie a ki jenu jijirɛ yire kro na yila. A bituŋu wre na u kra kaan kre tɛɛ mna chia kre kra, a ki titnɔmu na ki valam na ki gedem kro na pe kɔnsni kagbeŋge na lafɛɛknɔ.

17Bituŋu wre na bubuŋgo kre kra, a kre gedem na pe sɔɔlɔɛ fuloetaarɛ na mu ki wru imi na lewo yira kra na.

18Dnɛ chiɛnri wee yɛ yi, pe i yeeri jaspa, yire ni pra tɛɛ mu bubuŋgo kre faanri, a swa nyiɛ titi ni pe tɛɛ mna chia kre sin, a kraa nyaa chasi na dwanle yi.

19Bubuŋgo kre nɔɔhlehaa kre, dnɛ chichiele nyini nyini ni pra tɛɛ mu ki hle. Dnɛ jle wo kre praa ki yeeri jaspa, kraa chiɛnri, a shiin wo kre na pe na bluu yi, praa ki yeeri Safai, a taarɛ wo na pe dnɛ chaarachaara yi, pe ki yeeri agate, jijirɛ wo kre praa ki yeeri emerald.

20Ki ŋga kra taa knɔ wo kre pe ki yeeri oniks, a kɔɔnanu wo kre praa ki yeeri kanilian, a kɔɔnashin wo kre na pe na ŋgonyina yi, praa ki yeeri kwats. Kɔɔnataarɛ wo kre praa ki yeeri bɛril, a kɔɔnajirɛ wo kre praa ki yeeri Topaz. Kɛ wo kre praa ki yeeri

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Krisopreiz, a kɛmbɔnunu wo kre pe ki yeeri jasinf, a kɛmbɔshiin wo kre, pe ki yeeri ametist.

21Chia kre salegu kɛmbɔshiin yire, dnɛ chichiele kɛmbɔshiin pra tɛɛ mna yi pe, pe dnɛ yire yeeri pearl, salegu nunu na ki dnɛ yi. A swa nyiɛ ni pe tɛɛ mu chia kre lete pe, a kraa nyaa yem na dwanle yi.

22Ni nsra Nyiɛkpɔɔ sumi nyuŋgo nya chia kre na. Ŋgi na, o Tafun Nyiɛkpɔɔ wre, jaŋga kro Tafun wre, na Mbɔɔpɔ wre, pra wa lawee kro nu, a pra u sumi.

23Chia kre n yila shian, a nyiɛpɔ fiŋge n shian wa. Ŋgi na, Nyiɛkpɔɔ yɛnyiŋge kre tia chia kre na nyaa kama. A Mbɔɔpɔ wre pe ki kania.

24Waŋgra kro leele we nya ki kania na mbra nyaari, mbe ŋulo mblɛ pee wa tra na pan na pe swa yirɛ ni ki na.

25Nyjila kro nu, chia kre salegu yire we nyaa mbe tni, pia yi tɔ fio. Ŋgi na, ble na wɔ wa,

26Pie yire yɛnyiŋge na kpɔɔmu ni waŋgra kro nu mbe pan chia kre na.

27La, yira ŋga ki n pe cheche ka wa le chia kre na, a lewo ŋmba u afunyi kee pini, na kafinɛfɛɛnlɛ wa le ki na. Fɔ mblɛ mɛɛ pe nyunɔ Mbɔɔpɔ wre ŋmaa hlɛ kre nu kre bɔkɔ.

Wɔnnyinakee 22

1Nyjeeri bituŋu wre na ndru mna sɛ ni nyina lɔɔ ŋga nu ŋmaa nyumu nyi kre, na kii wa na chiɛnri na dwanle yi, mnaa yilii Nyiɛkpɔɔ na Mbɔɔpɔ wre ŋujɔɔn kre ndoolo,

2na fuu na tro chia kre lete lalaa. Lɔɔ kre kokoe gbee shiin yire kro na ŋmaa tinyi yire na nyi mu yire yire, na sɛni gbee kɛmbɔshiin, yɛlɛ nyu. Tinyi yire we sɛ gbee nunu nyiɛpɔ, a yi wrɛ ni pe tɛɛ na waŋgra kro leele trai.

3Yira ŋga Nyiɛkpɔɔ na sun kro wa le chia kre na. La, Nyiɛkpɔɔ na Mbɔɔpɔ wre ŋujɔɔn kre we pe chia kre na, mbe u sumifɛɛnlɛ na u sumi.

4Pie Nyiɛkpɔɔ yiɛ nya, mbe pe u mɛɛ nyunɔ pe nduweele na.

5Ble wa wɔ na fio, a kania kee wa leele shian, a yila wa yili wa. O Tafun Nyiɛkpɔɔ titi wi pe kania, mbe pra ŋunumu lii nyjila kro nu.

6A bituŋu wre na kna mu yo ni pan mbo, "Yire kee nyjɛ pe shɔnli kee, na kpra kee, a o Tafun Nyiɛkpɔɔ ŋmba wra u ŋumu le u kee nyanyofɛɛnlɛ nu kre, u u nyjeeri bituŋu tun mbe u pan mbe u sumifɛɛnlɛ nyina kee nyjɛ yia mu mbe pan kre."

7Yesu yo mbo, "E loo, ni paan fuŋgaami, kia mu, kena ŋmba we wɔnnyinakee nyjɛ yii wa hlɛ ŋga nu ŋga shɔ mbe li kre, we dwamu ta."

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8A mi Jɔn, ni yire kee nyjɛ loo mu yi nya, ŋga ndaa yi loo, mna yi nya mu kɔ kre, ndaa kosie kan bituŋu wre wra ni nyina yire kee nyjɛ kre yiɛ mbe u sumi.

9La, wra kna mna yo ni pan mbo, "Maa pe ma, sumifun wi mi chɔɔ, imi na ŋu na mu wolo Nyiɛkpɔɔ kee nyanyofɛɛnlɛ pre na mblɛ pe hlɛ ŋga kee shɔ mu li kre sumi kre chɔɔ, pan ni nyi. Kena Nyiɛkpɔɔ sumi."

10A wra ndru mna yo ni pan mbo, "Maa shia wɔnnyinakee nyjɛ yii wa hlɛ ŋga nu ŋga ndra leele na. Ɔgi na, nyjila kre mbra mna, na yire kee yire we pan.

11Lewo ŋmba u sisam pini kre, ufun u kro wra sisam pini, mbe ŋmba u nɛɛrɛ kee pini kre kro mbra yi pini. A ŋmba u chichie pini kre, u kro mbra chichie pini, mbe lewo ŋmba u pe cheche kro ma."

12A Yesu na kna mbo, "Loo, ni paan fuŋgaami, ni paan na ndro kro fɔtɔɔrɔ ni mbe u fɔlɔ tɔ imi na u tnumu nyi.

13Mi wi Jlo, a mi wi Haŋu, yiɛklo na kotɔŋu, mi wi nɔɔhlehaa na nyukɔɔrɔ.

14Mblɛ pe pe dodonyi je kre we dwamu ta, a pre pie kolo ta mbe ŋmaa tiŋge kre sɛŋge ta mbe li, mbe nyaari chia kre jlonwee nyu na mbe le chia kre lam.

15La, leesaala pre, na chlɛfɛɛnlɛ pre, na tiɛrifɛɛnlɛ pre, na linkufɛɛnlɛ pre, na mblɛ pe sɛɛnlɛ sumi, na mblɛ pe kala fnɛ pe paaraa na pe kepeelee na kre, chia kre mbookrɔ pie kro.

16Mi Yesu ni nyjeeri bituŋu tun mbe u paan yire kee nyjɛ kpali sumifɛɛnlɛ pre pan. Devid nana wi mi, mi wi nyisee nyu wɔlɔ ŋga ki nyaa chiriri."

17Nyiɛkpɔɔ Ɔumu na Mbɔɔpɔ wre bijɔ wre yo na! "Pan". A e ti ŋmba we kee ŋga loo kpan kre yo na, "Pan". A ŋmba gbɔɔ ta kre, u pan u ŋmaa nyumu kre shɔ finfin.

18Ni e jaari, yire mblɛ e wɔnnyinakee nyjɛ yii wa hlɛ ŋga nu ŋga loo kre kro. Ɔmba we ka ya kee yire na kre, Nyiɛkpɔɔ we ti mbe kanyana nyjɛ yii wa hlɛ ŋga nu kre ufun nya.

19A na ndro waa ka wɔ mu yili hlɛ ŋga wɔnnyinakee nyjɛ nu kre, ufun wohaa ŋga we ta mbe yili ŋmaa tiŋge kre sɛŋge nu kre, Nyiɛkpɔɔ we ki shɔ u pan. A ufun tnihaa ŋga kii wa chia cheche ŋga kee pe nyina hlɛ ŋga nu kre, kie yili u kɛɛ.

20Ɔmba u yire kee nyjɛ dansiɛrɛ lii kre yo mbo, "Kpra yi, ni paan fuŋgaami." Amin! Pan o Tafun Yesu!

21O Tafun Yesu dwamu kre ki pan e kro na. Amin.

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Esclarecimento

Trata-se de iniciativa particular, com os seguintes objetivos: (i) colaborar para divulgação dos diversos textos bíblicos disponíveis, e, (ii) facilitar o acesso a esses textos, inclusive por meio de download.

Todo esforço em tornar a Palavra de Deus acessível a todos, em quaisquer localidades e falantes das mais diversas línguas, precisa ser um objetivo de todos os que são guiados pelo Espírito Santo. Ele inspirou o profeta Jeremias a dizer "não ensinará jamais cada um ao seu próximo, nem cada um ao seu irmão, dizendo: Conhece ao SENHOR, porque todos me conhecerão, desde o menor até ao maior deles, diz o SENHOR" (Jer. 31:34).

Jesus, também, falou assim: "e será pregado este evangelho do reino por todo o mundo, para testemunho a todas as nações" (Mat. 24:14).

Muitas organizações foram constituídas com o propósito de fazer a Bíblia disponível nas diversas línguas. Não é uma tarefa simples. Anos de trabalho, dedicação e entrega são necessários para esta tão extraordinária missão.

O texto deste trabalho está disponível na internet, em páginas eletrônicas de organizações que produzem ou divulgam bíblias, sem acréscimos de notas ou comentários. Assim, reconhecendo e respeitando os direitos que possuem sobre seus trabalhos, incumbe a todos os que amam a Palavra de Deus, o esforço em contribuir para amplificar sua divulgação.

Se possível, faça download do texto, para que sejamos, também, guardiões da Bíblia, e, com isso, preservando-a para as futuras gerações.

Divulga a Palavra de Deus, ela mostra o Caminho e permite a todos, que se conheça Sua vontade, em todos os lugares e épocas.

Marcel da Glória Pereira

2021, Vitória/ES - Brasil

Capa: Floresta em Região Tropical. Trata-se de imagem disponibilizada na internet, dentre as que não informam haver restrição ao uso.